

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL XI.

1915/1916.

's-GRAVENHAGE. MOUTON & Co.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Staatsblad No. 293 bevat het Koninklijk besluit van den 24sten Juni 1915, tot wijziging van het Koninklijk besluit van 23 December 1914 (*Staatsblad* No. 611, Publicatieblad 1915, No. 13), tot invoering van de gewijzigde Regtspleging bij de Landmagt (Publicatieblad 1914, No. 2), in de kolonie *Curaçao*.

Staatsblad No. 294 bevat het Koninklijk besluit van den 24sten Juni 1915, tot wijziging van het Koninklijk besluit van 30 Januari 1915 (*Staatsblad* No. 33, Gouvernementsblad No. 11), tot invoering van de gewijzigde Regtspleging bij de Landmagt (Gouvernementsblad 1913, No. 73) in de kolonie *Suriname*.

Staatsblad No. 371 bevat het Koninklijk besluit van den 7den Augustus 1915, tot wijziging van het Koninklijk besluit van 19 Februari 1896 (*Staatsblad* No. 29), houdende instelling van strafregisters.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 26 Juni 1915.
1e Afd. Nr. 10.

(Legerorders 1915. Deel A No. 63).

Adresseering van voor een krijgsraad bestemde stukken.

Het komt herhaaldelijk voor, dat brieven, enz., welke voor den Krijgsraad bestemd zijn, niet slechts aan den Auditeur-Militair geadresseerd worden, maar zelfs tot dezen gericht.

Deze onregelmatigheid is gereedelijk te verklaren uit de omstandigheid dat de Auditeur-Militair tot de invoering der gewijzigde Rechtspleging bij de Landmacht (December 1913) de functiën van secretaris bij den Krijgsraad had waar te nemen.

Sedert zulks echter niet meer het geval is, is het wenschelijk voor den Krijgsraad bestemde brieven aan dezen te richten en aan diens Secretaris te adresseeren.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 30 Juni 1915
1e Afd., Nr. 4.

(Legerorders 1915. Deel B, No. 203).

Rechtspleging bij de Landmacht.

Voor wat betreft de militaire rechtspleging wordt *Oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen*, met uitzondering van het garnizoen *Terneuzen*, als één garnizoen beschouwd. Als Commandant van het garnizoen Oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen zal optreden de Garnizoens-Commandant van *Axel*.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 20 Juli 1915,
1e Afd., Nr. 9.

(Legerorders 1915. Deel A. No. 75).

Vermelding in de straflijsten van de straf van plaatsing in de tuchtklasse.

Het is gebleken, dat niet steeds op gelijke wijze wordt gehandeld ten opzichte van de aantekening in de straflijsten van de aan de betrokken militairen opgelegde straf van plaatsing in de tucht-klasse.

Somtijds is in de straflijst niet anders te vinden, dan de aantekening: „den (datum) geplaatst in de tuchtklasse” zonder vermelding van straffer en strafreden. In andere gevallen wordt op de straflijst de plaatsing in eene afzonderlijke of tweede klasse behandeld als elke andere opgelegde krijgstuchtelijke straf.

Deze laatste wijze van handelen is de juiste.

Het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande heeft de plaatsing in eene afzonderlijke of tweede Klasse gerangschikt onder de Krijgstuchtelijke Straffen voor de soldaten, tamboers, enz. met het gevolg, dat de artikelen 17 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht omtrent het beklag bij den militairen rechter over de straf of de omschrijving van de strafreden op die plaatsing van toepassing zijn. Mitsdien behoort dan ook de straf en de strafreden in de straflijst volledig te worden vermeld.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 5 Juli 1915,
1e Afd., Nr. 14.

(Legerorders 1915, Deel A, No. 67).

Rechtspleging bij de Landmacht.

Heeren Plaatselijke- en Garnizoenscommandanten wordt verzocht om, zoodra zij ingevolge artikel 114 der Regtspleging bij de Landmacht het bijeenkomen van den Krijgsraad hebben bevolen, aan de betrokken Korpscommandanten mede te deelen, welke aan hun gezag onderworpen militairen zullen worden gedagvaard tegen de voorgenomen Krijgsraadzitting en op welken datum en welk uur deze gesteld is.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 5 Augustus 1915,
1e Afd., Nr. 6.

(Legerorders 1915, Deel B, No. 246).

Rechtspleging bij de Landmacht.

Voor wat betreft de militaire rechtspleging wordt Westelijk Zeeuwsch-Vlaanderen als één garnizoen beschouwd.

Als Commandant van het garnizoen Westelijk Zeeuwsch-Vlaanderen zal optreden de Garnizoens-Commandant te *Oostburg*.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 8 Juli 1915,
Kabinet, Litt. Q 85.

(Legerorders 1915, Deel B. No. 209).

Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen. ¹⁾

Door den Minister van Justitie is de aandacht gevestigd op de dreigende stagnatie die in de werkzaamheden bij de krijgsraden te wachten staat.

In verband daarmee is door genoemden Minister tot de Auditeurs-Militair eene circulaire gericht om hun in overweging te geven om in de gevallen, waarin hun advies wordt gevraagd omtrent het al of niet door den krijgsraad doen vervolgen van overtredin-

1) Zie M. R. T. X, blz. 608—609.

gen door militairen begaan, voor zoover hem betreft te bevorderen, dat minder ernstige overtredingen tijdens den mobilisatietoestand gepleegd of nog te plegen, zooveel mogelijk disciplinair zullen worden afgedaan.

Met de strekking van deze circulaire kan ik mij vereenigen en met het oog op den bovengemelden dreigenden achterstand bij de krijgswaarden acht ik het zeer gewenscht, dat in dien zin zal worden gehandeld, in alle gevallen, waarin de betrokken commandant zulks toelaatbaar acht.

Ik heb mitsdien de eer, den Commandanten, die belast zijn met de uitoefening der functies als bedoeld in de artt. 11 t/m 13 van de Rechtspleging bij de Landmacht en den Korpscommandanten te verzoeken, waar mogelijk, de door militairen begane overtredingen, niet strafrechtelijk te doen vervolgen, doch deze krijgswaarden af te doen.

Een moeilijkheid kan hier niet gelegen zijn in de qualificatie van het te straffen feit omdat de overtreding van een hier te lande bestaand wettig voorschrift, zonder twijfel geacht moet worden onbestaanbaar te zijn met de militaire tucht en orde en als zoodanig weer voor krijgswaarden afdoening vatbaar is krachtens artikel 27 van het Reglement van Krijgswaarden.

Zoo zal b.v. eene overtreding van de motor- en rijwielwet kunnen worden omschreven als: „gehandeld tegen de bestaande voorschriften op het wielrijden”.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 26 Juli 1915,
1e Afd., Nr. 422.

(Legerorders 1915. Deel A. No. 78).

Rechtspleging bij de Landmacht. Verwijzing naar den Krijgsraad.

Meermalen is het gebleken, dat door Plaatselijke- en Garnizoens-Commandanten bij de verwijzing naar den krijgsraad van een militair niet wordt gehandeld overeenkomstig de voorschriften van de Rechtspleging bij de Landmacht, meer in het bijzonder wat betreft de onderteekening van de beschikking, waarbij bedoelde verwijzing geschiedt.

In verband daarmee wordt den Heeren Plaatselijke- en Garnizoens-Commandanten er hierbij met nadruk op gewezen, dat aan de opstelling van de schriftelijke beschikkingen tot verwijzing naar den krijgsraad van beklagden, die den grondslag uitmaken van de

in te winnen informatiën in de betreffende strafzaken tegen militaire beklaagden, steeds de meest mogelijke zorg moet worden besteed en dat door hen daarvoor *persoonlijk* de geheele verantwoordelijkheid behoort te worden gedragen.

Bedoelde beschikkingen mogen derhalve nooit „op last” door andere officieren worden ondertekend, noch slechts van een handtekeningstempel worden voorzien.

Op deze aangelegenheid had reeds betrekking de Aanschrijving aan de Plaatselijke- en Garnizoens-Commandanten van 3 Maart 1914, 1e Afd., No. 140.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 3 Augustus 1915,
1e Afd., Nr. 410.

(Legerorders 1915. Deel A. No. 82).

Voorlezing der krijgsartikelen.

Het is gebleken, dat niet allerwege voorlezing geschiedt van de krijgsartikelen aan vrijwilligers.

Mitsdien, wordt er hierbij aan herinnerd, dat aan vrijwilligers bij hunne voorloopige aanneming als zoodanig, d.w.z. bij de onderteekening van de engagementsakte door den adspirant-vrijwilliger en dengene, die het Rijk vertegenwoordigt, de krijgsartikelen behooren te worden voorgelezen.

Van deze voorlezing behoort proces-verbaal te worden opge maakt, hetwelk door dengene, die de voorlezing heeft gedaan, door den vrijwilliger en door twee getuigen behoort te worden ondertekend.

Legerorders 1915. Deel A. No. 95.

Koninklijk Besluit van 8 September 1915, No. 40.
Zie ook R. M. 1818, deel II, blz. 21.

Verlies van de Militaire Willemsorde bij degradatie, enz.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 4 September 1915, 1e Afd., No. 278;

Hebben goedgevonden en verstaan:

in te trekken het Koninklijk Besluit van 9 September 1818, No. 73. 1)

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, aan Onzen Minister van Justitie en aan den Kanselier der Militaire Willemsorde.

's-Gravenhage, den 8sten September 1915.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

Legerorders 1915. Deel A No. 96.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 20 September 1915. IIe Afd., Nr. 556.

Ancienniteitsverhouding.

Het is gebleken, dat verschil in opvatting bestaat nopens het bepaalde omtrent de regeling der ancienniteit bij gelijkheid in rang.

De gezagsverhouding bij gelijkheid in rang berust op den datum van aanstelling in dien rang. Het tijdsverloop, hetwelk een militair afwezig is geweest door ontslag uit den dienst of door desertie, zoodat dat, hetwelk, vóór terugstelling bij administratieven maatregel, in hooger rang is doorgebracht, telt, bij de berekening van de ancienniteit in den tegenwoordigen rang, mede.

In verband met het bovenstaande wordt het bepaalde in de laatste alinea van de Beschikking van 14 Augustus 1914, Afdeling Dienstplicht, No. 98 M. (R. M. blz. 662), bij dezen, ingetrokken.

1) Dit besluit was reeds onwettig geoordeeld bij vonnis van de Rechtbank te 's-Gravenhage van 9 Januari 1906 en bij arrest van het Gerechtshof aldaar van 16 December 1907 (M. R. T. III, blz. 290) alsmede bij arrest van hetzelfde Hof van 4 April 1910. W. v. h. R. No. 9012. Het beroep in cassatie, ingesteld tegen laatstgenoemd arrest werd verworpen bij arrest van den Hoogen Raad van 28 April 1911 W. v. h. R. No. 9177. Red.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen.

Toen wij ons eenige maanden geleden eene korte opmerking veroorloofden naar aanleiding der Sententie van het H. M. G. van 16 October 1914 (Mil. Recht. Tijdschr. X, blz. 530) konden wij niet vermoeden dat het daar aangeroerde punt reeds zoo spoedig daarna van dadelijk practisch belang zou worden.

Na die opmerking toch is verschenen eene circulaire van den Minister van Justitie, 1) gericht aan de auditeurs-militair bij de krijgswaarden der landmacht en den fiskaal bij den zeekrijgswaard te Willemsoord, strekkende om, zooveel mogelijk te bevorderen dat overtredingen, die overigens strafrechtelijk vervolgd zouden kunnen worden, langs disciplinairen weg worden afgedaan. Een daarmede verband houdend toelichtend antwoord van den Minister aan den Haagschen auditeur, betreffende rijwielovertreding, zet nog nader 's Ministers opvatting uiteen. 2)

Dat deze afdoening, waartoe de tegenwoordige tijdsomstandigheden eenigszins drongen, uit een *practisch* oogpunt alle aanbeveling verdient, meenen wij, ook zonder nadere motiveering en zonder op tegenspraak te zullen stuiten, te mogen aannemen. Meer betwistbaar schijnt de vraag of onze thans nog geldende militaire wetgeving zich met de in de ministerieele circulaire gehuldigde opvattingen verdraagt. Immers het Hoog Militair Gerechtshof heeft zich tot dusverre op een standpunt gesteld dat met die opvattingen niet geheel in overeenstemming is, terwijl Mr. M. H. de Boer in twee ingezonden bijdragen in het Weekblad van het Recht Nos. 9776⁴ en 9781⁴ mede eenige bedenkingen ontwikkelt waarin hij 's Ministers aanschrijving uit wettelijk oogpunt meent te moeten bestrijden.

Ook ten aanzien der vraag die ons hier bezighoudt, kan men weer zeggen: „er is niets nieuws onder de zon”. Reeds meer dan 30 jaren geleden, in 1882, werd naar aanleiding van de kort te voren in werking getreden drankwet een vrij uitvoerige penne-strijd gevoerd over de vraag of openbare dronkenschap toen nog wel langer langs disciplinairen weg mocht worden bestraft, of

1) Zie M. R. T. Deel X, blz. 608.

2) T. a. p. blz. 609.

niet elk militair die zich daaraan schuldig maakte, in den ver-
volgde voor een krijgsraad moest worden terechtgesteld.

Mr. Heyligers, auditeur-militair, opende de rij der schrijvers.
(W. v. h. R. No. 4723). Hij wees er op, dat reeds vóór de nieuwe
drankwet bij sommige gemeente-verordeningen het zich in ken-
lijken staat van dronkenschap bevinden, was strafbaar gesteld zon-
der dat hierin ooit aanleiding was gevonden tot het stellen der
bovenbedoelde vraag. Voor hem was het dan ook eigenlijk geen
vraag. Art. 14 R. K. L. treft der militair, die „op de wagt of in
den dienst beschonken wordt bevonden”, art. 24 hem die zich „in
den drank te buiten gaat”. Volgens art 13 C. W. L. komt het
gemeene recht alleen in aanmerking „wegens alle zodanige mis-
daden en overtredingen, waarop bij het Wetboek voor het Krijgs-
volk te Lande geene bijzondere straffe gesteld is, en welke den
militairen dienst niet uitsluitend betreffen.” Dit was in casu het
geval, ergo toepassing der drankwetbepalingen kwam niet te pas.

Het denkbeeld om een militair wegens openbare dronkenschap
én krijgstuuchtelijk én strafrechtelijk te doen straffen verwierp Mr.
H. als in lijnrechten strijd met den strafrechtsregel „non bis in
idem”.

Het betoog lokte bestrijding uit van Mrs. Teixeira de Mattos
(W. 4725) en N. F. van Nooten (W. 4726). Eerstgenoemde had
bezwaar om onder „het Wetboek voor het krijgsvolk te Lande”
(art. 13 C. W. L.) ook het Reglement van krijgstuuch te begrijpen;
hij maakte bovendien scherp onderscheid tusschen tuchtrecht en
strafrecht, tusschen tuchtstraf en rechtstraf, terwijl ook openbare
dronkenschap niet is een overtreding die den militairen dienst *uit-
sluitend* betreft.

Van den regel „non bis in idem” kan als gevolg der verhouding
tusschen strafrecht en tuchtrecht geen sprake zijn. Schrijvers con-
clusie was, dat de militair die in 't openbaar dronken is geweest,
derhalve disciplinair strafbaar is en *bovendien* strafrechtelijk ver-
volgd kan worden.

Mr. van Nooten richtte zich tegen een ander deel van het betoog
van Mr. H. De wet van 28 Juni 1881 (Stbl. No. 97) — aldus Mr.
van Nooten — bevat bepalingen:

1o. tot regeling van den kleinhandel in sterken drank, en 2o. tot
beteugeling der openbare dronkenschap; beide onderwerpen in de
militaire wetgeving *niet* geregeld, immers het R. v. K. houdt geen
strafbepaling in tegen dronkenschap *in het openbaar*. Alzoo moet
in dit geval alléén de drankwet toepassing vinden.

De drie juristen hadden dus ieder een eigen, van elkaar afwij-
kende meening.

In W. 4731³ trad een vierde strijder in het krijt, de Arnhemsche
auditeur-militair Mr. Scheidius.

Hij wraakte de opinie van zijn ambtgenoot en koos de zijde van
de heeren Teixeira de Mattos en Van Nooten. Art. 13 C. W. L. zou
alleen slaan op misdrijven ter competentie van den krijgsraad, niet

op de disciplinaire „kleine fouten en overtredingen”. Het *C. W.* bevat geene bijzondere straf tegen dronkenschap, derhalve zijn de bepalingen der wet van 1881 ook toepasselijk op militairen. Voor een deel zijn zelfs de voorschriften van het *R. v. K.* door die wet van 1881 vervallen, zij gelden nog maar alleen in de gevallen, waarin genoemde wet niet voorziet. Dubbele bestraffing achtte *Mr. S.* niet mogelijk: „zoodra toch eene handeling van een militair daarstelt een misdrijf, waarover de krijgsraad moet regtspreken, is de competentie van den corps-kommandant tot bestraffing uitgesloten.”

Eenig bezwaar uit militair oogpunt bestond er tegen de toepassing der drankwet op militairen z. i. niet: „de militair wordt hierdoor niet onttrokken aan het militair gezag. De krijgsraad is samengesteld uit officieren; de bestraffing van den militair is slechts van de eene militaire autoriteit op de andere overgebracht.”

In *W. 4740*³ beantwoordde *Mr. Heyligers* met een kort woord zijne bestrijders. Hij toonde aan dat het *C. W.* en het *R. v. K.* als één geheel moeten beschouwd worden, vergeleek de krijgstuchtelijke overtredingen met de politieovertredingen van het gemeene recht en wilde voor het militair recht van een principieel onderscheid tusschen tuchtrecht en strafrecht niet weten. In het *R. v. K.* vinden we meerdere feiten strafbaar gesteld die zeker ook de openbare, algemeene rechtsvrede raken en dan ook onder de gewone misdrijven zijn opgenomen.

Nadat *Mr. van Nooten* in *W. 4743*⁴ *zijn* standpunt tegenover dat van *Mr. Heyligers* nog nader had verdedigd, ontving deze laatste krachtigen steun van militaire zijde. In een uitgebreid opstel, *W. 4757*, leverde de toenmalige 1e luitenant der infanterie *G. J. W. Koolemans Beijnen* een vooral uit historisch oogpunt belangrijk pleidooi ten betooge dat het gelijk in deze moest liggen aan de zijde van *Mr. Heyligers*. Verschil in aard en wezen tusschen krijgstuchtelijke bestraffing en strafrechtelijke straf werd ook door dezen schrijver voor het militair recht uitdrukkelijk ontkend. Het onderscheid gemaakt tusschen tuchtrecht en strafrecht in engeren zin had niet anders op het oog dan het treffen van een competentieregeling. Dit bleek z. i. reeds uit het „Reglement over de proceduren in zaken van geringe importantie” van 1687 en duidelijker nog uit het „Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat” van 1799, gelijk bekend de basis van onze thans nog geldende militaire wetboeken. Onze geheele militaire strafwetgeving zoowel voor het krijgsvolk te water als voor dat te lande vormt één geheel, n.l., zooals het in de officieele uitgave van 1815 heet, het „Militair Wetboek der Vereenigde Nederlanden”.

Wanneer wij ons, na resumtie der verschillende meeningen pro en contra, mogen veroorloven eene eigen opvatting uit te spreken dan aarzelen wij niet ons uit volle overtuiging te scharen aan de zijde der heeren *Heyligers* en *Koolemans Beijnen*. Wij betreuren het daarom dat ons hoogste militaire rechtscollege destijds en, naar

het schijnt, ook nu nog eene tegenovergestelde leer huldigt te meer omdat de praktijk zich in den regel daarna richt en ook wel moet richten.

Reeds spoedig nadat de twistvraag die de bovengenoemde schrijvers verdeeld hield, aan de orde was gesteld, had het H. M. G. gelegenheid van zijne zienswijze te doen blijken. In strijd met het gevoelen van den krijgsraad doch in overeenstemming met de conclusie van den advocaat-fiscaal besliste het Hof, dat openbare dronkenschap van een militair „niet alleen de krijgstuchtelijke overtreding bij art. 24 van het Reglement van krijgstucht bedoeld daarestelt, maar daarenboven daarin de kenmerken aanwezig zijn van het misdrijf bij de wet van 28 Juni 1881 (St.bl. No. 97) strafbaar gesteld, waarbij uit een maatschappelijk oogpunt de dronkenschap, op den openbaren weg begaan, in het publiek belang met straf wordt bedreigd, zoodat 1) op dat feit de bepalingen van laatstgenoemde wet behooren te worden toegepast”. 2) Naar aanleiding van deze uitspraak zijn door de krijgsraden herhaaldelijk militairen die zich aan openbare dronkenschap hadden schuldig gemaakt, veroordeeld met toepassing der wet van 1881, na 1 September 1886 met inroeping van art. 453 W. v. S. Meermalen echter wordt het feit, ook nu nog, langs disciplinaire weg afgedaan.

Uit 's Hof's beslissing blijkt dat het, ingeval een feit valt onder eene gemeenrechtelijke strafbepaling én onder het Reglement van krijgstucht, aan toepassing van eerstgenoemde bepaling de voorkeur geeft. In de daarmede verband houdende vragen, de verhouding tusschen strafrecht en militair tuchtrecht, de al of niet toepasselijkheid van het non bis in idem verdiept het zich niet. Evenmin wordt aan het argument dat tegen zijne uitspraak aan art. 13 C. W. L. ontleend zou kunnen worden, aandacht geschonken.

Bij een dispositie van meer recenten datum 3) gaf het Hof eene beslissing die eenigszins in de lijn ligt van de sententies van 1883. Het gold hier een beklag over eene disciplinaire bestraffing opgelegd wegens overtreding van de motor- en rijwielwet (verzuim om behoorlijk ruimte voor passeeren te laten bij het ingehaald worden door een rijwiel). Het Hof maakte uit dat dit feit noch krachtens art. 24, noch krachtens eenige andere bepaling van het R. v. K. W. strafbaar is en alleen overblijft de beschuldiging eener overtreding van artikel 4 van het Motor- en Rijwielreglement, welke ter berechtiging staat van den gewonen rechter over militairen. De disciplinaire straf werd dientengevolge te niet gedaan, onverminderd de bevoegdheid van den Commandeerenden officier om den klager ter zake van

1) Voor dit „zoodat” zou wel eenige nadere motiveering gewenscht zijn geweest.

2) Sententie van 25 Mei 1883 W. v. h. R. No. 4909. In gelijken zin ook de in hetzelfde W. vermelde sententie van 2 Juni 1883. Zie ook Koolemans Beijnen, Handleiding. Nederland 1898, blz. 74.

3) Dispositie van 17 September 1910, M. R. T. VII, blz. 441.

overtreding van het Motor- en Rijwielreglement naar den Krijgsraad te verwijzen.

Uit deze opvatting volgt dat het Hof van oordeel was dat zeker niet elke overtreding van eene gemeenrechtelijke strafbepaling ook binnen de grenzen van de Reglementen van krijgstucht valt. En toevallig gold het hier eene overtreding van het motor- en rijwielreglement ten aanzien waarvan de vraag practisch juist de meeste beteekenis heeft.

Tweeërlei punten moeten, wil de door den Min. v. Justitie thans gewenschte wijze van afdoening ook wettelijk door den beugel kunnen, vaststaan:

1o. de gemeenrechtelijke overtreding moet vallen binnen de termen van een artikel van het R. v. K.;

2o. strafrechtelijke vervolging is in dat geval niet verplichtend.

Wat het eerste punt betreft is in de betrekkelijke circulaire van den Min. v. Justitie, nader toegelicht in het schrijven aan den Haagschen auditeur, o. i. op goede gronden aangetoond, dat dit ten aanzien van het overgrootste deel der overtredingen het geval is. Wij kunnen ons haast geen strafbaar feit denken, waarbij niet de discipline in meerdere of mindere mate betrokken is.

Welke bedenkingen worden daartegen nu door Mr. M. H. de Boer aangevoerd? In het W. v. h. R. No. 9776⁴ maakt hij vooreerst de opmerking dat de Minister uit het oog zou hebben verloren dat de garnizoenscommandant — de autoriteit die over het al of niet instellen van eene strafvervolging beslist — in geenerlei hiërarchie of ambtelijk verband staat tot den Minister van Justitie. Dit laatste is volkomen juist, maar de Minister heeft er dan ook, blijkens zijne circulaire, niet aan gedacht dien officieren enigerlei opdracht of machtiging te geven. De *auditeurs* worden uitgenoodigd, voor zoover dit van hen afhangt, krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen te bevorderen. De garnizoenscommandant blijft vrij, hij ontvangt in voorkomende gevallen alleen het advies de zaak niet te vervolgen. Waar hij nu zelf van het practisch wenschelijke van eene dergelijke behandeling overtuigd zal zijn en waar zijn rechtsgeleerde adviseur van meening is dat ook uit wettelijk oogpunt bezwaren daartegen niet bestaan, 1) daar zal elk verstandig garnizoenscommandant o. i. zich ook, onverplicht, wel naar de zienswijze van den Minister van Justitie gedragen.

Krijgstuchtelijke afdoening komt Mr. d. B. „ongewenscht” voor met het oog op de „vaak zeer ingewikkelde of slecht geredigeerde” wetten of verordeningen. Het advies van den auditeur-militair zal o. i. echter hier een voldoende waarborg geven. Schrijvers opmerking dat de meeste politieverordeningen moeilijk te verkrijgen zijn,

1) De opmerkingen van Mr. de Boer tegen den verderen inhoud van de adviezen van den Haagschen auditeur — afdoening met eene berisping — deelen wij geheel.

kan niet ernstig gemeend zijn. Zou bijv. niet ieder gemeentesecretaris, op verzoek, dadelijk een exemplaar daarvan willen toezenden?

Dat eene disciplinaire bestraffing, gelijk Mr. d. B. meent „onwettig” zou zijn, omdat er zich ettelijke gevallen kunnen voordoen — hij noemt als voorbeeld rijwielovertredingen — die de krijgstucht „volstrekt niet raken”, komt ons, zooals hierboven reeds werd gereleveerd, met den Minister van Justitie, niet houdbaar voor. 1)

Natuurlijk zal het mogelijk zijn dat in gevallen als hier bedoeld door sommige commandanten een minder juist gebruik van hunne strafbevoegdheid wordt gemaakt, een gevaar dat intusschen steeds en in alle gevallen aanwezig is, zelfs ook als de zaak langs strafrechtelijken weg werd afgedaan.

Kunnen wij alzoo geene der door Mr. de B. aangevoerde bezwaren van voldoende gewicht achten om een terugkomen op den pas ingeslagen weg gerechtvaardigd te achten, zoo meenen wij ook gerust de door hem aan het slot zijne eerste bijdrage aan de hand gedane noodregeling te mogen voorbijgaan. Van kans op verwezenlijking zijner denkbeelden zal de geachte inzender zelf zich vermoedelijk niet al te veel illusies maken.

In W. 9781 oppert Mr. de Boer enkele bedenkingen tegen 's Ministers motiveering van de opvatting, dat de tucht in het algemeen wel degelijk betrokken is bij overtreding door militairen van wetten, reglementen, verordeningen enz. Het aan de rede van prof. Van der Hoeven ontleende argument, dat de tucht o. a. erbij betrokken is, wanneer een Nederlandsch militair in den vreemde zich aan smokkelarij schuldig maakt, alzoo een vreemde wet overtreedt en dit dus zeker à fortiori het geval is met overtreding van *Nederlandsche* wettelijke voorschriften, bestrijdt de schrijver met een beroep op het verschil in karakter tusschen misdrijven en overtredingen. 2) Heeft de praktijk onzer wetgeving Mr. de B. nog niet geleerd hoe weinig er van dit beweerd verschil in aard overblijft? Bovendien is eene vergelijking met andere landen met een andere indeeling van strafbare feiten wel mogelijk? Waarom draagt

1) In dit verband moge hier ook nog gewezen worden op de rede van Mr. Van Lanschot, president van den krijgsraad te 's-Hertogenbosch, in de Eerste Kamer op 10 Juni 1915 gehouden (Handelingen blz. 312). Zich richtende tot den Minister van Oorlog, zegt Mr. v. L. aldaar:

„Ook moge ik dezen geachten bewindsman verzoeken krachtig te willen medewerken tot de krijgstuuchtelijke afdoening van overtredingen, hetgeen een belangrijke besparing van kosten (getuigengeld) zal bevorderen en zal voorkomen, dat de marechaussee aan andere van hen gevorderde diensten worden onttrokken.”

2) Men richt ten onzent nog al eens gaarne het oog naar Zwitsersche militaire opvattingen. In de laatst verschenen aflevering van het Archiv für Militärrecht (Deel VI, blz. 12) komt een opstel voor van Dr. J. Engster te Zürich „Zur Militärgerichtsverfassung in der Schweiz und in Frankreich”, waarin de schrijver, op blz. 17, zegt: „Das Schweizerische Militärstrafrecht is von dem Grundsätze beherrscht, dass jedes Delikt, das gemeine wie das militärische, einen Verstosz gegen die Disziplin in sich berge”.

bijv. smokkelarij in Frankrijk het karakter van een misdrijf? Misschien is het daar wel een „contravention”.

Toegegeven kan worden dat de wetgever van 1903 door het stellen van den eisch, dat disciplinaire bestraffing van een reeks overtredingen slechts geoorloofd is, indien zij tevens onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, van de veronderstelling uitging, dat dit *niet altijd* het geval is. Intusschen stelt de Minister van Justitie zich ook niet op dat absolute standpunt.

De plicht van den militair om mede te werken tot handhaving van de orde in de maatschappij, ten overvloede den marineschepeling nog eens uitdrukkelijk in herinnering gebracht in art. 437 van het Reglement op den Inwendigen dienst aan boord van Hr. Ms. oorlogschepen, zal, ook al is wellicht voor de landmacht een dergelijk voorschrift niet aan te wijzen, wel beschouwd moeten worden als een der eerste op *elk* militair zonder onderscheid rustende verplichtingen.

Er zijn — zegt Mr. de B. ten slotte — een menigte misdrijven en overtredingen, die volstrekt niet tegen de maatschappelijke orde gericht zijn. Deze bewering tast o.i. den grondslag van het geheele strafrecht aan. Wij meenden, dat juist de straf enkel en alleen gerechtvaardigd is als noodzakelijk middel tot handhaving van de rechtsorde? 1)

Thans komen wij tot de hierboven in de tweede plaats gestelde vraag of niet strafrechtelijke vervolging *verplichtend* is, zelfs al zou de door een militair begane overtreding tuchtrechtelijk zijn bestraft. Wij kunnen hierbij kort zijn, omdat die vraag eigenlijk, vrijwel unaniem, ontkennend wordt beantwoord. En ook o.i. bestaat er niet de minste aanleiding, noch op wettelijke gronden noch om andere redenen, te dien aanzien in de militaire maatschappij een andere leer te huldigen dan in de burgermaatschappij. In het gewone Wetboek van Strafvordering zal men tevergeefs zoeken naar een bepaling, waarin met zooveel woorden het z.g. opportunitiebeginsel is neergelegd. Toch is het in Nederland algemeen aanvaard en werkt het onbetwist heilzaam in zijne gevolgen, zoodat zelfs meermalen op toepassing op nog uitgebreider schaal wordt aangedrongen.

In de militaire rechtspleging staat de zaak precies gelijk. Alleen kan er daàr somtijds nog eens eerder aanleiding bestaan om van eene strafrechtelijke vervolging af te zien dan in de gewone rechtspleging. Het O. M. bij de burgerlijke justitie staat voor de vraag vervolgen of niet vervolgen, een derde is er niet. Bij de militaire justitie kan daarentegen dikwijls nog een middenweg bewandeld worden, nl. oplegging eener disciplinaire bestraffing.

Uit al het bovenstaande mog het duidelijk zijn, dat naar onze

1) Verg. Van Hamel. Inleiding, 2e druk, blz. 48.

bescheiden meening de van den Minister van Justitie uitgegane circulaire in alle opzichten toejuiching verdient.

Het vorenstaande was reeds geschreven toen wij kennis namen van de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 24 Aug. 1915 (zie hierna blz. 184). Het Hof verklaart daarbij niet te vermogen in te zien, dat wielrijden zonder licht door een militair buiten dienst iets te maken heeft met de instandhouding eener goede discipline in den militairen dienst. Deze opvatting is derhalve in strijd met die van de Ministers van Justitie en van Oorlog. 's Hof's beschikking heeft ons intusschen niet overtuigd, dat de zienswijze der Regeering en onze daarmede overeenstemmende, hierboven ontwikkelde beschouwingen onjuist zouden zijn. Vooral op praktische gronden betreuren wij het daarom, dat het Hof zich daarmede niet heeft kunnen vereenigen.

Een vraag van militair-rechtelijke competentie.

(Art. 8 C. W. L. j°. art. 5 C. W. W.).

Volgens art. 8 C. W. L. zijn aan de militaire wetgeving voor het krijgsvolk te lande onderworpen „alle personen van het krijgsvolk te Water, voor zoo lange zij aan den wal gemeenschappelijk met het krijgsvolk te Lande dienst doen”, terwijl omgekeerd aan de militaire wetgeving voor het krijgsvolk te water onderworpen is „het Krijgsvolk te Lande, zoo lange hetzelve zich aan boord van schepen of vaartuigen van Oorlog bevindt om aldaar dienst te doen, of om met 's Lands schepen of vaartuigen van oorlog vervoerd te worden”.

De pendant van evengenoemd art. 8 is te vinden in art. 5 C. W. W., waarbij het echter opvalt dat de artikelen elkaar niet volkomen dekken. Volgens laatstgenoemd artikel immers zijn aan de militaire wetgeving voor het Krijgsvolk te water onderworpen „alle zoodanige militaire personen van de Armée te Lande, welke aan boord geplaatst zijn om dienst *ter zee* 1) te doen . . . voorts in het generaal al diegenen, welke met 's Lands Schepen of Vaartuigen van Oorlog vervoerd worden”; het krijgsvolk te water is onderworpen aan de krijgswetten voor de landmacht „zodra hetzelve aan wal dienst doet bij en onder het Krijgs-Volk te Lande”.

De Wetgever van 1814 en 1815 heeft zich hierbij uiteraard het vooral in zijn tijd gewone geval gedacht dat een deel van het leger werd ingescheept op 's lands vloot, voor den dienst *ter zee*, dan wel personeel van de zeemacht werd aangewezen ter versterking van de strijdkrachten aan den wal, alzoo voor andere diensten dan de

1) Wij cursiveeren.

dienst ter zee. De organisatie onzer weermacht is intusschen de laatste 100 jaren belangrijk gewijzigd, de samenwerking tusschen zee- en landmacht is meermalen veel inniger, de onderlinge verhouding veel meer ingewikkeld geworden, met het gevolg dat de oude wetgeving niet meer, althans niet meer *woordelijk* past op de nieuwe toestanden.

Bij of kort na de mobilisatie van leger en vloot in 1914, is een aantal militairen der zeemacht aangewezen om dienst te doen bij de landmacht, in de verschillende stellingen of linies, staande onder bevel van officieren der landmacht. Tegelijkertijd werden in sommige gevallen ter beschikking dier autoriteiten gesteld kleine vaartuigjes: sloepen, kotters, motorvaartuigen, waarop dat marinepersoneel, als eigenaardig tot zijn werkkring behorende, heeft dienst te doen of die ook wel alleen dienen om dat personeel onderdak en logies te bezorgen. Hoewel administratief blijvende ressorteeren onder het Departement van Marine, is meergenoemd personeel geheel los van de zeemacht. Volgens art. 12 der Oorlogsinstructie Stellingcommandanten, vastgesteld bij koninklijk besluit van 8 September 1909 (Stbl. No. 305) oefent immers de stellingcommandant „een volkomen gezag uit over de Stelling met al hare Onderdeelen, hare vaste bezetting en al het verdere voor hare verdediging, hetzij blijvend, hetzij tijdelijk aangewezen personeel; hij heeft onder zijn beheer al het tot de Stelling behoorend of voor hare verdediging beschikbaar gestelde materieel, voor zoover dit niet uitdrukkelijk onder de bijzondere verantwoordelijkheid van andere autoriteiten is, of wordt gesteld.”

Aan het hoofdkwartier van sommige Stellingcommandanten, o. a. dien van het Hollandsch Diep en het Volkerak, is toegevoegd een officier der zeemacht die het gezag uitoefent van korpscommandant over het in de stelling aanwezige marinepersoneel (§ 115 Dienstvoorschrift voor Stellingen).

Zeer duidelijk is men bij deze organisatie uitgegaan van het denkbeeld dat het marinepersoneel c.q. ook het materieel, als 't ware opgaat in de landmacht. 1) Uit een militair-rechtelijk oogpunt volgt daaruit, dat evengenoemde officier — met toepassing van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te Lande — strafbevoegdheid bezit en dat c.q. bij beklag de Stellingcommandant de hogere militaire autoriteit is. Verder dat bij het begaan van strafbare feiten de delinquent behoort terecht te staan voor den bevoegden krijgsraad der landmacht en dan op hem het C. W. L. van toepassing is. Zoo werd bij vonnis van den krijgsraad te Arnhem van 20 Novem-

1) De verhouding is derhalve eene andere dan bijv. die van het personeel der landmacht dienstdoende in de stelling van den Helder, tegenover den aldaar als Stellingcommandant aangewezen vlagofficier der zeemacht. Deze heeft een dubbele functie: commandant der marine en stellingcommandant. In laatsgenoemde functie staat de landmacht onder zijne bevelen. Die scheiding is echter bij de officieren der landmacht, stellingcommandanten, niet te maken.

ber 1914 een zeemilicien-matroos, gedetacheerd te Breukelen, veroordeeld wegens dienstweigering.

De geheele regeling werkte practisch en goed, totdat de krijgsraad te 's-Hertogenbosch, blijkens zijne hierachter (blz. 222) opgenomen beschikking van 21 Mei 1915, roet in het eten kwam gooien.

Een matroos van de marinereserve behorende tot de bezetting van het fort in den Sabina Henrica Polder (Stelling van het Hollandschdiep en het Volkerak, staande onder het bevel van een opperofficier der landmacht) werd beschuldigd van insubordinatie gepleegd aan boord van den eveneens tot die stelling behoorenden, als logementscheepje dienstdoenden kotter „van Goens”, in de telastlegging zeer pompeus genoemd „Hr. Ms. kotter van Goens”, een in de lijst der „schepen en vaartuigen van oorlog” niet bij name genoemd oud loodsvaartuig, dat in gewonen tijd was toegevoegd aan het instructieschip „Van Galen” te Hellevoetsluis tot oefening van de in opleiding zijnde jongens.

De krijgsraad, nadruk leggende op de tegenstelling, eenerzijds „aan den wal”, anderzijds „aan boord van schepen of vaartuigen”, besliste alnu dat art. 8 C. W. L. in dit geval niet van toepassing was en verklaarde zich onbevoegd van deze zaak kennis te nemen.

Eene consequente toepassing van deze aan de *woorden* der wet zich vastklemmende interpretatie leidt tot de meest zonderlinge gevolgen en tot groote practische bezwaren ten nadeele van den goeden gang van zaken in de stelling en niet minder van eene, ook in het belang der delinquenten, snelle berechting der aldaar begaan wordende strafbare feiten. Allereerst, ten bewijze hiervan, enkele opmerkingen.

Indien i. c. de insubordinatie begaan was terwijl de delinquent zich in *letterlijken* zin „aan den wal” had bevonden, zou de krijgsraad zich wèl bevoegd hebben geacht en het feit hebben berecht volgens het C. W. L. Het in de Stelling dienst doende marinepersoneel dat toevallig op het bedoelde vaartuig logies vindt, wisselt zoodoende ettelijke malen per dag van rechter, elke stap aan den wal brengt het onder eene andere wetgeving, en bevindt de schuldige zich bijv. op de loopplank weder op weg naar zijn logement-scheepje, dan zou alleen een Salomo's uitspraak redding kunnen brengen! Indien de insubordinatie *aan den wal* begonnen *aan boord* was voortgezet zou — hoewel er dan zelfs van een voortgezet misdrijf sprake zou zijn — een deel der feiten door den krijgsraad der landmacht, een ander deel door den Zeekrijgsraad berecht moeten worden.

Indien een tot het marine-detachement in de Nieuwe Nederlandsche Waterlinie behorend matroos dienstweigering pleegt tegen een onderofficier der landmacht op een oogenblik waarop hij zich bevindt in een vlet, door de marine afgestaan aan den commandant der linie voor diensten gemeenschappelijk met (bij en onder) de landmacht te verrichten, moet hij te dier zake naar den Zeekrijgs-

raad verwezen worden (hij was immers *aan boord* van „Hr. Ms. vlet”!).

Indien een *soldaat* (torpedist) aan boord van een vaartuig van den torpedodienst der *landmacht* insubordinatie pleegt tegenover een onderofficier der landmacht, terwijl dit vaartuig zich bevindt buiten eene haven, b.v. op de buitenreede van den Helder of van Vlissingen, zal de *zeekrijgsraad* daarvan met toepassing van het C. W. W. moeten kennismaken, krachtens art. 8, 2de lid C. W. L. en art. 5, 1e gedeelte C. W. W.; hij was immers geplaatst „aan boord”, hetzij dan om „dienst ter zee te doen”, hetzij in elk geval van „een Schip of vaartuig van Oorlog” (de crimineele wetboeken kennen de onderscheiding van „oorlogsvaartuigen” en „vaartuigen der krijgsmacht” van het Wetboek van Militair Strafrecht *niet*). 1)

Indien de betrokken garnizoenscommandant in het geval waarop de beschikking van den Bosschen krijgsraad betrekking heeft, aanstonds van oordeel was geweest dat de *zeekrijgsraad* moest kennismaken, zou verwijzing naar dien krijgsraad wettelijk niet mogelijk zijn geweest. Ingevolge de R. L. toch is de garnizoenscommandant slechts bevoegd tot verwijzing naar een Krijgsraad der *landmacht*, terwijl volgens de R. Z. tot verwijzing naar den *Zeekrijgsraad* slechts bevoegd is een commandant van eene directie der marine, van eene vloot, van een eskader of minder smaldeel ten aanzien van tot zijn commandement behorende schepelingen. De zaak zou dus niet aanhangig gemaakt, derhalve ook niet berecht kunnen worden; het in de stellingen gedetacheerde marinepersoneel kan de ernstige misdrijven, mits niet aan den wal, straffeloos begaan!

Pleegt een schepeling van een marinedetachement in de stelling van het Hollandsch diep en het Volkerak een krijgstuchtelijk vergrijp *aan boord* van een tot die stelling behoorend marinevaartuig (kotter, sloep, vlet), dan zal hij door den commandant van dat vaartuig (aangenomen dat elk zoodanig vaartuig een „commandant” heeft) disciplinair gestraft moeten worden volgens het R. v. K. voor het krijgsvolk te water; heeft hij het vergrijp *aan den wal* gepleegd, dan zal diezelfde commandant hem moeten straffen volgens het R. v. K. voor het Krijgsvolk te Lande;

In het eerste geval heeft de aan den Stellingcommandant toegevoegde zeeofficier, die krachtens Koninklijk besluit over het marinedetachement het gezag van „korpscommandant” uitoefent, niet de bevoegdheid tot het opleggen resp. goedkeuren eener disciplinaire straf en is, bij beklag over de straf bij de hoogere militaire autoriteit, die autoriteit de *Stellingcommandant* (alzo eene autoriteit der *landmacht* die dan zal moeten oordeelen volgens de bij de *zeemacht* geldende krijgstuchtelijke bepalingen).

Eene wetsuitlegging, die voert tot absurditeiten als waarvan wij in bovenstaande regelen enkele voorbeelden gaven, wekt reeds om die reden twijfel aan hare juistheid. Het moge dan eene grammati-

1) Zie Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht I, biz. 552.

sche interpretatie zijn, een logische, systematische of historische is het zeker niet. „Men hoort niet zelden — aldus prof. mr. A. J. Blok in de laatst verschenen aflevering van het Tijdschrift voor Strafrecht — 1) de bewering: zoolang als de woorden duidelijk zijn komt er geene interpretatie te pas. Deze bewering is onjuist.

Wat is interpreteeren? De zin van een artikel vaststellen, de beteekenis van de gedachte opsporen, welke de wetgever onder woorden heeft gebracht. De rechter die een artikel toepast, moet derhalve *altijd* interpreteeren, en hij zal terecht daartoe in de eerste plaats nagaan, welke beteekenis de woorden volgens de grammatica, het spraakgebruik en de wetstaal hebben; doch hij zal zijn taak niet naar behooren hebben verricht, wanneer hij ook niet andere hulpmiddelen ter hand neemt, die hem kunnen leiden tot het vaststellen der gedachte, die toch altijd min of meer gebrekkig in woorden kan worden neergelegd. En brengt de aanwending dier hulpmiddelen hem tot de overtuiging, dat de zin van een wetsvoorschrift door de woorden gebrekkig is weergegeven, dan is het niet in te zien, waarom aan de beteekenis der woorden een zoo overwegende plaats bij de vaststelling van den inhoud van het voorschrift zou moeten worden toegekend". En, na vermelding van eenige voorbeelden van dwaze gevolgen eener enge wetsinterpretatie, komt deze hoogleeraar o.m. tot deze conclusiën: dat wij op den verkeerden weg zijn, wanneer „wij ons tot een wetsinterpretatie laten dwingen, welke met de eischen van het gezond verstand op (zulk) een gespannen voet staat" en: „De rechter moet in zoover vrij zijn, dat hij niet door wettelijke of door conventioneele banden zich gedwongen ziet om de wet zoo te interpreteeren, dat zijne beslissingen met de eischen der praktijk in strijd zijn".

De vraag schijnt gewettigd of de krijgsraad, zich vastklemmende aan de *woorden* der wet, daarbij niet tevens heeft blijk gegeven van weinig practisch inzicht in- of van niet voldoende bekendheid met den feitelijken toestand van het marine-detachement en van de marinevaartuigen in de stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak en of hij de gevolgen zijner beslissing wel geheel heeft overzien.

De krijgsraad overweegt dat „*blijkbaar*" 2) de nadruk moet worden gelegd op de tegenstelling: „aan den wal" — „aan boord". De juistheid hiervan schijnt aan twijfel onderhevig. In elk geval zoude ook de uitdrukking „om dienst ter zee te doen", voorkomende in art. 5 C. W. W. aanleiding kunnen zijn tot deze interpretatie, dat de nadruk valt op de tegenstelling, eenerzijds „aan den wal", en anderzijds: „ter zee". Deze o.i. door de wet toegelaten uitlegging geeft leven aan hare voorschriften zonder zich te verliezen in eene *woordaanbidding* met al de vreemde gevolgen, die wij hierboven in het licht stelden.

1) Deel XXVI, bladz. 362 en volgende.

2) Wij cursiveeren.

Eindelijk zou ook de vraag gesteld kunnen worden of die kleine ter beschikking van den stellingcommandant zijnde vaartuigjes voornamelijk dienende voor bewakingsdiensten of voor huisvesting van personeel, gerangschikt kunnen worden onder de „schepen of vaartuigen van Oorlog”. Het gewone spraakgebruik hecht aan die woorden meestal eene eenigszins andere beteekenis.

Mocht het ons gelukt zijn in vorenstaande regelen aannemelijk te maken, dat de wettelijke voorschriften eene aan de eischen der praktijk aanpassende interpretatie toelaten, dan betreuren wij des te meer dat de militaire rechter heeft gemeend i.c. eene beslissing te moeten geven waardoor die eischen in niet geringe mate in het gedrang komen.

Het begrip „dag” in art. 159 C. W. L.

Bij de hierna (blz. 119) opgenomen Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 23 Maart 1915 heeft het Hof weder eene beslissing gegeven met betrekking tot de beteekenis van het woord „dag” in art. 159 C. W. L., daarbij uitmakende, dat hieronder is te verstaan „een tijdsverloop van 24 uren, zoodanig genomen, dat alle diensten, die de militair van het morgen- tot en met het avond-appel heeft te vervullen daarin vallen; dat dit voortvloeit uit de taalkundige beteekenis van het woord „dag”, gebezigd in een verband als waarin het in artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande voorkomt en uit de indeeling van het militaire leven, gegrond op de eischen van den militairen dienst.”

De uitspraak schijnt ons toe in strijd te zijn met vroegere beslissingen van het Hof, waarom wij aanleiding vinden 's Hof's jurisprudentie in dit opzicht nog eens in nadere beschouwing te nemen. Voornamelijk ook het groote belang van rechtszekerheid in de militaire maatschappij spoort ons daartoe aan.

Bij sententie van 28 Maart 1884 1) besliste het H. M. G., ten aanzien van art. 135 C. W. L., dat, wanneer een militair op 21 December is gedeserteerd, de 22ste December is te beschouwen als de eerste dag van den termijn van vier weken, bij art. 135 gesteld en dientengevolge eerst op 19 Januari d.a.v. de bij dat artikel bedoelde termijn kan worden gerekend te zijn verlopen. 2) Wanneer derhalve blijkt, dat de gedeserteerde zich op 18 Januari, zij het dan ook ter elfder ure, aan de kazernewacht heeft aangemeld, is op hem de gunstige bepaling van art. 135 C. W. L. van toepassing.

Na het inwerkingtreding der wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35) gaf het Hof naar aanleiding van het gewijzigde art. 159 C. W. L. aanvankelijk eenige uitspraken, welke geheel schenen

1) Zie Koolemans Beijnen, 1898, blz. 269.

2) In gelijken zin ook 's Hof's opvatting ten aanzien van art. 77 Prov. Instr. M. R. T. I, 121.

te liggen in de lijn der sententie van 1884. In overeenstemming met de conclusie van den toenmaligen advocaat-fiscaal — zonder nochtans diens betooggronden over te nemen — besliste het Hof bij sententie van 22 April 1887 1) dat een militair die in den morgen van 28 Februari zijn garnizoen Naarden verlaat en in den namiddag van den 2den Maart te Bussum wordt gearresteerd, geen twee dagen of langer van dat garnizoen afwezig is geweest en derhalve art. 159 niet op hem van toepassing is. In gelijken zin werd ook gewezen de sententie van 17 Juni 1887.

Men heeft — o. i. zeer begrijpelijk — uit deze beslissingen afgeleid, dat het Hof, ook met betrekking tot art. 159, van oordeel was dat de dag waarop de ongeoorloofde afwezigheid een aanvang nam, niet medetelde bij de berekening van den in het artikel gestelden termijn. Het was trouwens een practisch wel aantrekkelijk systeem; men had houvast wat betreft het oogenblik van aanvang van den te berekenen termijn. Een zonder verlof afwezige militair kon precies weten, wanneer hij als deserteur zou worden beschouwd, de militaire autoriteit bevoegd tot het verleen van rechtsingang behoefde niet in twijfel te verkeeren of eene verwijzing naar den krijgsvraad al of niet gerechtvaardigd was, de lagere rechters, die zich naar de opvatting van het hoogere militaire rechtscollege wenschten te gedragen, hadden een vast criterium.

Deze rechtszekerheid is echter helaas maar van korten duur geweest. Reeds in eene resolutie van 21 September 1888 2) gaf het Hof naar aanleiding van een vonnis van den Zeekrijgsvraad te Amsterdam te kennen, dat de Zeekrijgsvraad eene min juiste opvatting had van 's Hoves jurisprudentie. „Wel — zoo wordt in die resolutie gezegd — heeft het Hof bij twee sententiën gewezen in zaken van militairen van de landmacht (dit slaat waarschijnlijk op de zoo juist vermelde uitspraken van 1887) beslist, dat terwijl was gebleken, dat de afwezigheid van die militairen voor het eerst op het middag-appèl, hetwelk doorgaans tusschen 2 en 4 uur namiddags wordt gehouden, was geconstateerd, die dag derhalve niet als een geheelen dag kan worden medegerekend, doch die sententies hadden geen van beiden de bedoeling om *in het algemeen* 3) een oordeel uit te spreken over de termijnbepalingen van de betrekkelijke artikelen van het Crimineel Wetboek, maar bepaalden zich uitsluitend tot de zaken in behandeling. In de zaak W. d. K. is gebleken, dat hij op 18 Augustus jl. ten halfzeven ure 's ochtends en dus bij den aanvang der *eigenlijke* werkzaamheden aanwezig behoorde te zijn. Daar hij, als passagier zijnde, 's nachts niet aan boord was geweest, was hij van de zindelijkheidsinspectie en het schaften ontheven, doch daar hij op

1) Zie Koolemans Beijnen t. à p. blz. 289.

2) Voor zoover ons bekend niet gepubliceerd.

3) Dit zou ook moeilijk te rijmen zijn met art. 12 der wet houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het koninkrijk. Het neemt intusschen niet weg dat men van een rechtscollege mag verwachten, dat het in gelijke gevallen gelijke beslissingen zal geven.

den 18den Augustus den geheelen dag zich aan de werkzaamheden had onttrokken en zich van den bodem waarop hij diende, had verwijderd, had die dag zeer zeker behooren te zijn medegerekend en had deze beklagde als deserteur behooren te zijn veroordeeld."

Bij aanschrijving van den Minsiter van Oorlog van 20 Mei 1890 werd evengenoemde zienswijze van het Hof ter kennisse gebracht van de autoriteiten der landmacht die blijkbaar de sententies van 1887 op gelijke wijze opgevat hadden als de zeekrijgsraad te Amsterdam. In die aanschrijving 1) wordt o.a. gezegd:

„Het H. M. G. is wijders ten aanzien van de toepassing van art. 159, eerste gedeelte, C. W. L. van oordeel, dat de dag, waarop de verwijdering heeft plaats gehad, medegerekend moet worden wanneer de afwezigheid den geheelen dag heeft geduurd, hetgeen het geval is, wanneer de militair reeds op het morgenappèl heeft gemankeerd, maar niet wanneer de militair, die zich verwijderd, nog gedurende een gedeelte van dien dag in zijn garnizoen aanwezig is geweest en dat in elk voorkomend geval moet worden beoordeeld, of de duur der afwezigheid op den dag der verwijdering lang genoeg is geweest om dien als een geheelen dag te beschouwen, doch tevens dat de tijd van twee dagen, bedoeld bij art. 159 voormeld, in geen geval korter mag wezen dan tweemaal vier en twintig uren."

Eene uitdrukkelijke beslissing van het Hof in gelijken zin volgde o.a. bij sententie van 8 September 1896. 2) Het bij deze uitspraak berechte geval betrof een beklagde die op 22 Juni des avonds een weinig vóór 7 uur mankeerend is bevonden en „dus — zegt het Hof — zijne afwezigheid op dien dag niet kan worden medegerekend" om dan verder nog te overwegen:

„dat één dag is het tijdsverloop van middernacht tot middernacht"; „dat vermits beklagde op den 24sten Juni des avonds om 9 uur 10 m. weder vrijwillig in de kazerne is teruggekeerd, zijne afwezigheid geen twee volle dagen heeft geduurd."

Nu kwam derhalve alles weder op losse schroeven te staan en dat niet alleen voor de toepassing van art. 159 C. W. L. (en art. 145 C. W. W.) zelf, maar bovendien ontstond er strijd met de uitlegging die het Hof, blijkens zijne sententie van 28 Maart 1884 (zie hierboven) had gegeven aan art. 135 C. W. L.

Daargelaten nog het min wenschelijke van die onvaste rechtspraak 3), schijnt ons 's Hof's beslissing toe eene vrij willekeurige te zijn. Wil men den dag der verwijdering doen meetellen — en die

1) Zie bij Koolemans Beijnen, t. a. p. blz. 69.

2) t. a. p. blz. 70.

3) Het is niet de eerste maal dat op dit euvel van het hoogste militaire rechtscollege wordt gewezen. Het is zóó waar dat mr. Van der Hoeven, indertijd van plan zijnde om over te gaan tot eene uitgave van de rechtspraak van het H. M. G., daarvan afzag omdat „die telkens veranderende jurisprudentie" aan zulke verzameling grootendeels hare waarde zou ontnemen. (Zie Verslag Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap 1875/76. Blz. 84 en 85.)

opvatting is te verdedigen — dan rekene men van af het preciese oogenblik waarop de verwijdering, c. q. het afwezig zijn, geconstateerd wordt en verder een dag voor 24 uren (verg. art. 88 W. v. S.). Door deze z.g. computatio naturalis, ook aangenomen in het Wetboek van Militair Strafrecht, is de rechtszekerheid veilig en zij heeft daarbij het voordeel dat de termijn voor alle schuldigen even groot is. 1)

Bij een uitspraak van betrekkelijk récenten datum (Sent. 28 September 1906, M. R. T. III, 382) gaf het Hof weder eene uitdrukkelijke beslissing, ons onderwerp rakende, wel in den geest maar toch niet geheel overeenkomende met die van 1896. Het niet in rekening brengen van den eersten dag der verwijdering wordt ook nu, niettegenstaande het betoog van de verdediging in anderen zin, stilzwijgend verworpen. De beklaagde had 2 Juli omstreeks 6¼ uur in den morgen zijn korps verlaten (volgens den verdediger was hij echter nog op het morgenappèl present geweest) en was in den avond van 4 Juli d.a.v. omstreeks 8 uur gearresteerd. Nu treft het, dat het Hof ter motiveering zijner beslissing dat hij langer dan twee dagen afwezig is geweest, alleen zegt: „zoodat de beklaagde langer dan tweemaal vier en twintig uur van zijn korps is afwezig geweest”. Dit zou dus kunnen wijzen op huldiging van de leer der computatio naturalis.

Alweder eenigszins anders gemotiveerd is de sententie van 7 Maart 1913. 2) We lezen daarin deze overweging:

„dat toch beklaagde, door zich den 15den December 1912 na het morgenappèl zonder verlof van zijn korps en garnizoen te verwijderen, niet te verschijnen op het tweede appèl dien dag gehouden te 12 u. 20 m. namiddag en tot den avond van 17 December 1912 te ongeveer negen uur in alle diensten te ontbreken, twee volle dagen van zijn korps afwezig is geweest en hij derhalve als deserteur beschouwd moet worden.”

Zoo zijn we dan chronologisch gekomen tot de sententie van 23 Maart 1915, door het Hof gewezen na zijne nieuwe samenstelling en waarvan de overweging, die ons tot het maken van enkele opmerkingen de directe aanleiding was, in den aanvang werd afgeschreven. Zij wijkt alweer af van hare voorgangsters, maar zij heeft tenminste deze verdienste dat het Hof althans getracht heeft zijne opvatting van het begrip „dag” wat nader aan te duiden. Overtuigend komt dit ons echter niet voor. Dat uit de taalkundige betekenis van het woord „dag” voortvloeit dat daaronder i. c. is te verstaan een tijdsverloop van 24 uren kan volmondig worden toegegeven, maar waarom uit het verband waarin het woord in art. 159 C. W. L. voorkomt en uit de indeeling van het militaire leven, gegrond op de eischen van den militairen dienst, zou volgen, dat die 24 uren zoodanig genomen moeten worden „dat alle diensten die de

1) Verg. v. d. Hoeven. Mil. Straf- en tuchtrecht II, 143.

2) M. R. T. IX, blz. 480.

militair van het morgen- tot en met het avondappèl heeft te vervullen, daarin vallen”, dat vermogen wij met den besten wil ter wereld niet in te zien. Eenige toelichting ware hier zeker wel gewenscht geweest, maar zou allicht niet zoo heel gemakkelijk zijn gevallen. Hadden zij, die hebben medegewerkt aan de samenstelling van het nieuwe militaire strafwetboek zulk een slecht inzicht in de indeeling van het militaire leven en in de eischen van den militairen dienst, dat zij in hun wetboek een stelsel vastlegden afwijkend van de nu door het H. M. G. verkondigde opvattingen? Waarom, is men verder geneigd te vragen, worden de diensten tusschen het morgen- en avondappèl zoo sterk op den voorgrond gesteld en de diensten te verrichten tusschen avond- en morgenappèl verwaarloosd? Een enkele maal wordt geen appèl gehouden, sommige militairen zijn vrijgesteld van verschijning op het appèl, voor de ééne categorie van militairen vangt de dienst dikwijls op een ander uur aan dan voor de andere.

Uit 's Hof's opvatting schijnt te volgen, dat een militair die bijv. 's morgens om 10 uur wegloopt en 2 dagen later 's middags om 4 uur wordt teruggebracht niet in de termen van art. 159 valt, maar daarentegen wèl hij, die 's morgens om 6 uur zich verwijdert en twee dagen later op hetzelfde uur wordt teruggebracht. Toch is de eerste 6 uur langer weg geweest dan de tweede. En wat doet het er toe of de diensten van den eenen één geheelen dag worden gemist, die van den anderen tweemaal een halven dag?

Het wil ons trouwens voorkomen, dat het alléén hierom gaat dat de militair niet aanwezig is bij zijn korps of detachement, in zijn garnizoen of op zijn schip, terwijl hij daar, hetzij voor eenigen bepaalden dienst hetzij om beschikbaar te zijn voor den dienst dan wel om eenige andere reden aanwezig moest zijn en die afwezigheid voortvloeit uit, hetzij in strijd met eene verleende vergunning tot afwezigheid niet op tijd terugkeeren, hetzij ongeoorloofde afwezigheid. Het tijdstip tot vaststelling van die ongeoorloofde afwezigheid zal in de meeste — volstrekt niet alle — gevallen uiteraard zijn een der appèls, omdat daarbij *zeker* de al of niet aanwezigheid *blijken moet*; waar de afwezigheid niet eerder werd geconstateerd, zal dan ook dat tijdstip als aanvang dier afwezigheid kunnen gelden en moet vervolgens voor de toepassing van art. 159 C. W. L. vaststaan, dat de betrokken militair nadien ten minste 2 dagen, d.w.z. tweemaal 24 uren, voortdurend ongeoorloofd afwezig is geweest.

In de Memorie van Toelichting op art. 82 W. v. M. S. wordt o.a. gezegd: „Daar het ontwerp dienaangaande geene bijzondere bepaling inhoudt, beginnen de termijnen te loopen van het oogenblik waarop de verzaking van de dienstverplichtingen een aanvang neemt (computation naturalis).”

Ook in de Crimineele Wetboeken wordt te dien aanzien niets bepaald. Dezelfde redeneering volgende, zou derhalve ook daar die computation naturalis moeten aangenomen worden. Intusschen wij erkennen dat, met een beroep op een alouden rechtsregel, ook de com-

putatio civilis te verdedigen is. Voor de door het H. M. G. gehuldigde wetsuitlegging kunnen wij echter een rechtsgrond niet ontdekken. En in hare gevolgen meenen wij — los van de wet — voor de praktijk der rechtspraak de door het Hof gedane keuze als de minst gelukkigige van de drie te mogen beschouwen.

Praktizijns-procureur bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Naar aanleiding van het bepaalde bij Koninklijk besluit van 10 Juni 1915 (Stbl. No. 239) (M. R. T. X blz. 606) heeft het Hoog Militair Gerechtshof op hun daartoe gedaan verzoek, als praktizijns-procureur bij het Hof aangesteld de navolgende reeds als advocaat bij het Hof ingeschreven heeren: Mr. J. Hamburger A.Dzn., Mr. F. A. C. Schröder, Mr. R. van Woelderen, Mr. J. Winkel Jr., Mr. A. Ph. W. Alta, Mr. C. de Wilde Jr., Mr. H. Th. Gerlings, Mr. E. W. H. Duyzings, Mr. M. H. de Boer, Mr. J. A. Rosenveldt, Mej. Mr. Estella C. Simons, de heeren Mr. P. J. A. Jordens en Mr. E. J. F. van Dunné.

Uit „The naval and military record” van 11 Augustus 1915.

Naval Courts-Martial.

The holding of two naval courts-martial at the R. N. Barracks, Devonport, last week marks a noteworthy change in the law relating to the convening of these courts. Until about three months ago it was imperative that such courts should be held afloat, and certain time-honoured formalities had to be observed, including the firing of a gun on the morning of the day on which the court was ordered to assemble and the hoisting of the Union flag in the ship on board which the proceedings were to take place. Under the law which has just come into operation the Admiralty or officer convening a court-martial may direct such court to assemble ashore, the reason for the change no doubt being that experience has shown that on some occasions it has been found inconvenient to arrange for courts to be accommodated on board ship.

Apparently the practice of hoisting the Union flag to indicate the venue of the trial will be followed as in the past, but the firing of the court-martial gun was discontinued some time ago, probably owing to the fact that a state of war now exists. The passing of the new law, rendering possible the holding of naval courts-martial ashore, had been long anticipated. In connection with new building schemes courts-martial rooms have been provided at Portsmouth and Chatham, and the first court under the new law assembled at

the latter port; but at present no special room for such purpose exists at Devonport, and the two courts convened this week assembled in the library of the officers' block at the depôt at Keyham.

De Haagsche krijgsraad in „eigen huis”.

Woensdag, 27 October jl. werd door den Krijgsraad te 's-Gravenhage voor de eerste maal een openbare zitting gehouden in het nieuwe, speciaal voor dit college bestemde rechtsgebouw. In „De Nieuwe Courant” (Tweede Avondblad van 27 October) is onder de rubriek „Rechtswezen” een uitgebreid verslag opgenomen, waaruit blijkt, dat de inwijding met eenige plechtigheid geschiedde en waarvan wij uiteraard met groote belangstelling kennis namen. Ware het ons bekend geweest, dan hadden wij gaarne die plechtigheid bijgewoond. Nóg beter dan uit een verslag hadden wij dan de schoone, levenwekkende rede door 's Krijgsraads voorzitter uitgesproken, kunnen waardeeren.

Het feit, dat de Haagsche Krijgsraad thans in „eigen huis” is ondergebracht en zijn belangrijke, militair-rechtelijke taak voortaan daarin kan vervullen, meenen wij ook in dit, speciaal aan de militaire justitie gewijd tijdschrift niet onopgemerkt voorbij te moeten laten gaan. Ook te *Helder* werd kort geleden een voor den aldaar gevestigden krijgsraad nieuw opgericht gebouw in gebruik genomen, zonder dat daarin, naar het schijnt, aanleiding werd gevonden, om bij die gelegenheid van uit de rechtszaal een woord te doen weerklinken, dat de toch zoo noodige aandacht en belangstelling voor de militaire rechtspraak en de militaire strafwetgeving kon wekken, het vertrouwen van den militair in zijnen rechter kon versterken. Aangenaam doen hiertegenover aan de van een frisschen geest getuigende woorden, gesproken in den Haagschen krijgsraad, toen deze voor de eerste maal onder eigen dak vergaderde.

Blijkens het bovenbedoelde dagbladverslag voerden bij die gelegenheid achtereenvolgens het woord de president, Mr. C. P. Zaayer, de auditeur-militair Mr. Palthe Wesenhagen en, namens de balie, Mr. B. van Rossem.

Wij beseffen de juistheid der woorden van den president, waar hij in den aanvang zijner welgekozen rede den dag van 27 October 1915 voor de geschiedenis van den Krijgsraad als een heugelijken beschouwde. Dat „tot dusver de krijgsraad gastvrijheid heeft gevonden in een der aan Themis gewijde tempels” te 's-Gravenhage, mocht al gestemd hebben tot dankbaarheid, dat voor de zittingen van het college niet een daarvoor — als vroeger vaak gebruikelijk — absoluut ongeschikt lokaal was bestemd, zeer begrijpelijk is het dat de president met verlangen moet hebben uitgezien naar het oogenblik waarop het zelfstandig college ook uiterlijk als zoodanig kon naar voren treden en niet langer de kans behoefde te loopen dat het, zooals het

met verleende — i.c. waarschijnlijk tevens verplichte — gastvrijheid meer gaat, ten slotte als een lastpost in het huis van den gastheer zou worden beschouwd, waarin men zich bovendien toch al niet vrijelijk kon bewegen.

In hooge mate trokken onze aandacht des voorzitters beschouwingen betreffende de taak der militaire justitie. Wij zouden het betreuren, wanneer de dáaraan gewijde woorden het lot was beschoren, dat gewoonlijk aan een *dagblad* verslag ten deel valt. Die woorden verdienen aandacht in wijderen kring, de in sierlijken vorm ontwikkelde denkbeelden hebben blijvende waarde en kunnen slechts aan de tucht bij de krijgsmacht ten goede komen. Daarom meenen wij goed te doen dat gedeelte der rede van Mr. Zaayer, aan de Nieuwe Courant ontleend, in het M. R. T. over te nemen.

„Waar tot dusver de kriegsraad gastvrijheid heeft gevonden in een der aan Themis gewijde tempels, daar zal hij voortaan in eigen heiligdom zijn taak kunnen volvoeren.

Is dat heiligdom van Mars, den oorlogsgod, en Justitia, de Gerechtigheid, in aard en wezen verschillend van de Themistempels, waarop ik zooveen doelde?

Is het Mars, die hier den scepter voert of is het Justitia, die op den dienst haar stempel drukt?

Deze, in mythologischen vorm gestelde vraag behoeft voor haar beantwoording een bepaling van het begrip „militaire justitie”.

Een dialectische geest zou kunnen beweren, dat dit begrip aan innerlijke tegenstrijdigheid lijdt.

Immers het militaire staat of valt met het begrip „tucht”, met de volkomen onderwerping van den mindere aan den wil van den meerdere, die, ook al heeft hij in werkelijkheid ongelijk, tegenover den mindere wordt geacht gelijk te hebben.

De subordinaat is de ziel en het wezen van den militaren dienst.

En de justitie, geblinddoekt als zij is, vermag de kenmerkende onderscheidingsteekenen van een meerdere niet waar te nemen; zij heeft, als orgaan der staatsmacht, tot taak allen, die tot haar komen, onvertogen recht te doen geschieden, in het bewustzijn dat het recht, hetwelk zij heeft toe te passen, van hoogen huize is en zonder aanzien des persoons moet worden gehanteerd.

Eenerzijds: onderwerping van allen ter wille van het krijgsoel; anderzijds: eerbiediging van ieders persoonlijkheid ter wille van het recht.

Ik liet bij de uitwerking dezer, inderdaad scherpe tegenstelling een disputeerenden geest aan het woord: voor andere geesten is die tegenstelling tusschen tucht en recht inderdaad niet zoo scherp.

Krijgstucht immers is niet enkel de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan den meerdere.

Die gehoorzaamheid is een gevolg van oorzaken, welke veel dieper liggen. Men legt den nadruk op het vertrouwen, dat ieder in zijn kameraad stelt, op het gevoel van saamhoorigheid, hetwelk standhoudt ook al is iedere mogelijkheid van controle vervallen.

Colmar von der Goltz in zijn bekend werk: „das Volk im Waffen”, identificeert de „Discipline” mit der vollständigen Gemeinsamkeit aller Mitglieder in ihren idealen Zielen, in der Treue der Pflichterfüllung und der Hingabe an den Dienst des Königs und des Vaterlands”.

En onze tegenwoordige minister van Oorlog, de generaal Bosboom, bezag de krijgstucht door denzelfden ideeelen bril, toen hij in 1889 zijn lezenswaardig artikel in de „Tijdspiegel” deed opnemen. Hij noemt de elementen, waaruit de kracht, die uit de krijgstucht kan worden geput, is opgebouwd: een hoog besef van plicht, een bijna onbegrensde graad van zelfverlo-

chening en een onwankelbaar vertrouwen, vertrouwen in de kameraden, vertrouwen van de ondergeschikten op hun meerderen en omgekeerd van de hooger gestelden op hun ondergeschikten.

Krijgstucht, zoo zegt hij, is de geweldige kracht, die aan het leger het leven inblaast: een kracht, die elken menschelijken hartstocht aan zich ondergeschikt maakt, die zelfs zegeviert over den machtigsten van allen: de vrees voor den dood. Dat is de krijgstucht.

Ook is het geen gebiedende eisch, dat bij de tucht oefening het recht geheel op zijde wordt gezet. In de reglementen op den Inwendigen dienst wordt in het eerste artikel gezegd, dat H. M. de Koningin begeert, dat bij alle korpsen een trapsgewijze ondergeschiktheid worde onderhouden, welke, op rechtvaardigheid en standvastigheid gegrond, alle onderdrukking uitsluit, en dat de Koningin wil, dat de militairen met zachtheid en menschlievendheid worden behandeld; dat hun nimmer onrecht worde aangedaan; dat zij in hun meerderen in alle opzichten welwiliende voorgangers vinden.

Evengoed als het hoogste recht het grootste onrecht kan wezen, zoo kan de strengste tucht met het mooiste recht hand in hand gaan.

Het beste resultaat mag zeker worden verwacht, wanneer de meerdere zonder hoogheidswaan evenveel kracht als kameraadschap en evenveel tact als kennis bezit, terwijl de mindere zonder ontevredenheidskoorts doch met stipte plichtsbetrachting wordt geleid door vertrouwen in zijn meerdere en door het besef dat een krijgsmacht aanvoerders en bevelvoering behoeft.

Maar kan het dan niet zijn, dat de militaire rechter wordt geplaatst voor moeilijke quaesties, als het hem blijkt, dat inderdaad de meerdere ongelijk heeft of niet mag worden geloofd en de mindere zoover het gelijk als de betrouwbaarheid aan zijn zijde heeft?

Dergelijke quaesties zijn inderdaad van teeren aard, immers een teere plant, de krijgstucht staat op het spel. Doch moeilijker dan andere zijn deze quaesties niet, want een rechter behoort dengeen, die gelijk heeft, ook gelijk te geven, onafhankelijk van diens graad of rang. Het is de plicht van den rechter zoowel den meerdere als den mindere bij de vervulling van zijn taak te beschermen.

En bovendien wordt door een rechtsvaardige beslissing naar mijn inzien de krijgstucht nimmer aangerand. Wanneer een hooger gestelde op de reclame van een mindere diens door een meerdere opgelegde straf herroept of verzacht, dan handelt die hooger gestelde, zoo hij onrecht heeft kunnen wren, in den geest van Haar, die met het oppergezag over het leger is bekleed. En een militair rechter, die, zich stellende op den zetel van dien hooger gestelde, een gelijksoortige beslissing mocht geven, behoeft zich niet te schamen, wanneer hij deze beslissing uitspreekt „in naam der Koningin”.

Neen, de krijgstucht loopt alleen gevaar, wanneer onrechtvaardige beslissingen worden gegeven of gehandhaafd. Het gezag moet worden geleid, gebreideld en gesteund door het recht; zonder die leiding is 't gezag als een heerloos schip op de woelige baren eener onberekenbare samenleving; met die leiding staat gezagsoefening gelijk met eerbiediging van het in iederen mensch gelegde en door een iegelijk te erkennen rechtsgevoel, met vervulling van de eerste voorwaarde, welke een rechtsstaat stelt.

Niet ten onrechte staat in de kroonlijst van een gebouw aan de Tous-saintkade te dezer stede: *Justitia regnorum fundamentum*, gerechtigheid de grondslag van iedere regeering.

Ik herhaal de tweeledige vraag, welke ik in den aanvang stelde: Is het Mars, die hier den scepter voert of is het Justitia, die op den dienst haar stempel drukt?

En ik antwoord: Justitia zij onze leidsvrouw en Mars zal wèl daarbij varen.

Moge van dezen kriegsraad eenmaal worden getuigd, dat hij het recht heeft gediend ten bate van het Nederlandsche leger.

Ik verklaar deze openbare terechtzitting voor geopend.”

Wanneer het den Haagschen Krijgsraad mag gelukken bij zijne rechtsspraak de hierboven door zijn president ontwikkelde denkbeelden in practische toepassing te brengen, dan is de militaire justitie in goede handen. Het recht zal verzekerd zijn en de tucht, dat alles overheerschend militair belang, en waaraan de militaire rechtsspraak enkel en alleen haar reden van bestaan ontleent, zal veilig zijn.

En tevens zal dan in de militaire maatschappij hoe langer hoe meer het besef worden gevoeld, dat ook daàr de regelen welke die maatschappij beheerschen, op het recht gegrondvest zijn en behooren te zijn.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Benoeming van officier-commissaris en secretaris bij de informatiën.

In verschillende garnizoenen zijn moeilijkheden gerezen in verband met het voorschrift van art. 21 van de Regtspleging bij de Landmagt, volgens hetwelk door den Commandeerenden Officier van het garnizoen voor *een tijdvak van minstens één jaar een officier met den rang van Kapitein* uit dat garnizoen moet worden benoemd tot Commissaris, ten einde in door dien Commandant naar den Krijgsraad verwezen zaken zoodanige informatiën te nemen als hij vermeenen zal te behooren. Art. 29 bevat een dergelijk voorschrift ten aanzien van de informatiën van den officier-commissaris in de Residentie van den Krijgsraad, terwijl artt. 22 en 29, lid 2, aangeven, dat op dezelfde wijze en voor ten minste gelijk tijdvak tevens een geschikt officier zal worden aangewezen die de functiën van Secretaris zal waarnemen.

In verband met het niet te groote aantal kapiteins waarover beschikt kan worden, is door verschillende Garnizoens-commandanten aan den Minister van Oorlog ontheffing verzocht van het knellende der hierboven aangehaalde wetsartikelen, en zoo zijn voorstellen gedaan om hetzij gepensioneerde officieren — sommige zelfs met den rang van hoofdofficier, — als officier-commissaris te benoemen, hetzij om, gedurende den duur der mobilisatie, den tijdsduur van artt. 21 en 29 te bekorten tot bijv. één à twee maanden.

Het motief, waarop men zich beriep om dezen van de wettelijke voorschriften afwijkenden toestand te rechtvaardigen, was het belang van den dienst: het veelvuldig voorkomen van informatiën in dezen tijd van mobilisatie onttrekt een kapitein-commissaris soms dagen aanéén aan den dienst bij zijne compagnie, wat nadeelig zou werken op den gang van den dienst bij de compagnie, beschouwd uit een oogpunt zoowel van opleiding als van krijgstuicht.

Op al deze en dergelijke verzoeken is door het Departement van Oorlog afwijzend beschikt: m. i. volkomen terecht, omdat de tekst van artt. 21 en 29 zoo duidelijk is, dat afwijking, zonder meer, van de daar gegeven voorschriften zonder eenigen twijfel als rechtskrenking zou kunnen worden gequalificeerd.

Artt. 21 en 29 toch schrijven imperatief voor, dat een officier met den rang van kapitein voor een tijdvak van tenminste één jaar

zal worden benoemd tot Officier-commissaris. Zelfs wordt, wat het rangvraagstuk betreft, geen uitzondering gemaakt voor het geval de beklagde in het algemeen een officier is: alleen geeft art. 38 der Regtspleging een nader voorschrift, hetwelk met het oog op de eischen der militaire hiërarchie, eigenlijk vanzelf spreekt.

De eenige concessie, waartoe men tegenover de zich in juridische en militaire moeilijkheden bevindende Garnizoenscommandanten is gekomen, is de benoeming van gepensioneerde-officieren met den rang van kapitein tot officier-commissaris; hoewel wettelijk niet volkomen in den haak, kunnen de moeilijkheden, die er rijzen, gemakkelijk ondervangen worden door eene benoeming in den effectieven kapiteinsrang.

Moet nu echter de stem van den Garnizoens- of Korpscommandant, die klaagt over den bestaanden toestand, zijn die des roependen in den woestijn? En moet het, overigens volmaakt gezonde beginsel, dat ten grondslag ligt aan de voorschriften van artt. 21 en 29 der Regtspleging, ten alle tijde worden doorgevoerd, en, met een beroep op de meerdere bekendheid met en ervaring in strafzaken, die verkregen wordt door benoeming tot officier-commissaris voor een tijdvak van tenminste één jaar, aan het militaire dienstbelang in dezen abnormalen tijd het zwijgen worden opgelegd?

Ik geloof, dat de wet zelf wel degelijk een middel aan de hand doet om ook in dit, zeker wel door niemand voorziene geval, een regeling te treffen die met het dienstbelang in algemeenen zin inderdaad rekening houdt: art. 39 van de Regtspleging, in verband met art. 23 biedt daartoe m. i. alle gelegenheid.

Deze artikelen voorzien in de vervanging van den officier-commissaris en -secretaris, die verhinderd of gerecuseerd zijn (art. 23); zij zullen n.l. niet met verlof mogen vertrekken, ten ware zulks, ter beoordeeling van den Commandant (van het garnizoen), mogt worden gepermitteerd, wanneer dezelve, *evenals in ander wettig belet*, door een ander zullen worden vervangen (art. 39). De gecursiveerde woorden geven nu aanleiding een oplossing te zoeken, binnen de grenzen van de wet, waardoor de, vanwege de militaire autoriteiten gerez bezwaren, geheel uit den weg worden geruimd.

Als gevolg van de mobilisatie n.l. worden de belangen van den dienst geschaad, wanneer een kapitein gedurende een tijdvak van tenminste één jaar, telkens, voor het nemen van informatiën, aan zijn compagnie wordt onttrokken: hier is dus aanwezig het *wettig belet*, waarover art. 39 spreekt, zoodat het instituut der plaatsvervulling zijn intrede kan doen.

Ter voldoening aan het gestelde in artt. 21 en 29 worde alzoo een kapitein voor een tijdvak van tenminste één jaar tot officier-commissaris benoemd; wanneer nu blijkt — zooals in de praktijk reeds gebleken is —, dat bijv. na één of twee maanden de dienst bij de compagnie, waarvan de commandant met deze rechterlijke positie is belast, wordt geschaad, bestaat gelegenheid om art. 39

Regtspleging toe te passen: immers, benadeeling van dienstbelangen levert op een *wettig belet*, zoodat de tot officier-commissaris benoemde kapitein door een ander kan worden vervangen. In dezen gedachtengang verder redeneerende, zou men bijv. telkens na verloop van één of twee maanden, — of na verloop van zooveel korteren of langeren tijd als de betrokken autoriteit wenschelijk mocht oordeelen, — de waarneming der functie van officier-commissaris kunnen opdragen aan een anderen kapitein, en zou men, zoo voortgaande, alle kapiteins van het garnizoen, zonder onderscheid van wapen, telkens gedurende zekeren tijd voor eene benoeming als zoodanig in aanmerking kunnen brengen.

Tegen het *op deze wijze* doen rouleeren bij toerbeurt met grooter, kleiner of verschillende tusschenruimte van *alle* kapiteins van het garnizoen bestaat m. i. gedurende den duur der mobilisatie geen enkel wettig bezwaar. Alleen moet de aandacht er op gevestigd worden, dat uit het proces-verbaal van onderzoek blijke, dat de door de Garnizoens-commandant benoemde officier-commissaris *wegens wettig belet* door een ander vervangen is.

Het hierboven opgemerkte ten aanzien van den officier-commissaris geldt evenzeer ten aanzien van den officier-secretaris.

Het Departement van Oorlog heeft zich met de hierboven ontwikkelde denkbeelden wel kunnen vereenigen, er evenwel uitdrukkelijk de aandacht op vestigende, dat het volgen der bedoelde gedragslijn slechts als *nood*-maatregel mag worden toegepast.

Mr. J. A. EIGEMAN,

Res.-kapitein, toegevoegd aan den territorialen bevelhebber in Holland, enz.

Reclame-zaken.

In zijn beslissingen omtrent reclame-zaken huldigt de Krijgsraad in het 1ste Militaire Arrondissement ter standplaats 's-Gravenhage de volgende opvatting:

„Overwegende dat deze beslissing van den Krijgsraad als zijnde geen vonnis niet aan de approbatie van het Hoog Militair Gerechts-hof is onderworpen en dat tegen deze beslissing geen beroep openstaat, vermits dit recht van beroep niet door de wet is gegeven.”

De Redactie van het Militair Rechterlijk Tijdschrift verklaart (Deel X afl. 5 blz. 429) van meening te zijn, dat de juistheid van opvatting omtrent het niet-aanwezig zijn van het recht van appèl in reclame-zaken — als boven geformuleerd — op zijn zachtst uitgedrukt dubieus is. Wettelijke regels bestaan niet en het reclame-proces hangt vrij wel in de lucht. (Art. 17—20 R. L. geeft alles).

Voorts betoogt de Redactie dat niet de lagere rechter behoort uit te maken of appèl openstaat van zijn beschikking maar de beslissing of een appèl ontvankelijk is behoort te berusten bij den hoogerem rechter bij wien men in beroep moet komen.

Wij deelen deze meening niet.

Immers berust de bepaling of al dan niet recht van hooger beroep aanwezig is bij de *wet*. (Men vergelijkte art. 255 vlgg. Wetb. v. Strafv., id. 228, Wet op de R. O. art. 44). Wanneer de termijn van hooger beroep in het burgerlijk strafrecht verstreken is of wel de zaak er niet vatbaar voor is, kan uit den aard der zaak geen hooger beroep geschieden en heeft het instellen ervan geen zin. Waar nu in de R. L. artikel 209 staat uitgedrukt dat „de beklagden zullen het regt van appèl of hooger beroep hebben aan het Hoog Militair Gerechtshof:

1o. Van alle *vonnissen*, waarbij door de Krijgsraden eenige veroordeeling tegen hen zal zijn uitgesproken,

moet het, naar wij meenen, duidelijk zijn dat bij *beslissingen* in reclame-zaken geen hooger beroep bestaat. Bovendien, er bestaat zelfs geen „beklaagde”; er zijn slechts *klager* en *strafoplegger*.

Ook de rechtsgeleerde raadsman ontbreekt; juist met het oog hierop moet het wenschelijk geacht worden dat in de beslissing duidelijk gemaakt wordt, aan beide partijen, dat geen hooger beroep bestaat. Dit geschiedt dan ook. (Zie boven).

Mocht het Hoog Militair Gerechtshof van een andere meening zijn (wat wij echter betwijfelen), dan mag men het veilig aan de prudentie van dit college overlaten van te handelen zooals het noodig oordeelt. Door de wijziging van artikel 213 R. L. toch blijft het op de hoogte, ook van de reclame-zaken, welke behandeld zijn, al bestaat artikel 203 R. L. voorloopig nog.

Volkomen toegegeven wordt dat er in elk geval eenstemmigheid behoort te heerschen omtrent het recht van appèl en dat het streng af te keuren is, wanneer bij den eenen krijgsraad wel hooger beroep in reclamezaken bestaat, bij den anderen daarentegen niet. Maar hierom behoeft zich de minderheid nog niet naar de meerderheid te schikken. Een feit is het dat bij de vroegere samenstelling der krijgsraden hooger beroep in reclamezaken algemeen werd toegepast, zonder dat dit op de wet gegrond was en zonder dat de betrokkene hierop dus aanspraak maken kon. De krijgsraad beslist bij „*dispositie*”, welke door het H. M. G. moet zijn goedgekeurd alvorens zij ten uitvoer kan worden gelegd, en dat wel ofschoon art. 56 P. I. (oud) en art. 213 R. L. (oud) alleen spreken van *vonnissen*.

Het Hof probeert de dispositie, corrigeert ze of doet ze te niet; aldus Collette en van Dijk, Militaire Rechtspleging blz. 304 en verder: „Zowel strafoplegger als reclamant kunnen in hooger beroep komen”, zonder aan te geven waarop een en ander berust.

Men heeft er vroeger van verschillende zijden op aangedrongen dat het voorzitterschap van den krijgsraad zou bekleed worden door een burger-rechtsgeleerde, niet-officier en onafhankelijk van mili-

taire superieuren. Op het oogenblik zijn presidenten rechtsgeleerden met ervaring in de burgerlijke rechtspraak verkregen.

Het is ons niet duidelijk waarom men het dezen voorzitters nu ten kwade duidt wanneer zij — of liever formeel de krijgsraden — een gebruik, niet berustende op, ja zelfs in strijd met de wet, opheffen. Moet iemand een verwijt treffen, dan zou men den wetgever den schuldige moeten noemen, die, aannemende althans dat hooger beroep in reclamezaken gewenscht is, dit niet in de R. L. opgenomen heeft; hiertoe was bij de herziening van de R. L. alle gelegenheid geweest. Zoo is b.v. evenmin een termijn in de wet opgenomen, binnen welken de reclame bij den krijgsraad moet worden ingediend en moest deze aangelegenheid afzonderlijk geregeld worden.

Wel is door den Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof als zijn persoonlijke meening te kennen gegeven dat in reclamezaken ook hooger beroep bestaat (Circulaire 3 Febr. 1914 La B. No. 19) maar het spreekt van zelf dat deze meening voor de krijgsraden geen kracht van wet heeft. Alleen de auditeur-militair toch mag geacht worden verplicht te zijn de bevelen, welke hem in zijn ambtsbetrekking gegeven worden door den Advocaat-Fiscaal, op te volgen (V.g.l. art. 5 R.O.)

Inderdaad is de overweging van den (voorzitter van den) Krijgsraad, hierboven vermeld „ongewoon” maar moet zij daarom ook „verkeerd” genoemd worden?

Op blz. 444 van dezelfde aflevering van het M. R. T. wordt gezegd: . . . „en het gedrag van sommige presidenten van krijgsraden in hunne nieuwe samenstelling is allerminst van dien aard om het vertrouwen in de rechtspraak dier colleges te verhoogen” en elders wordt gesproken van „de recalcitrante houding van sommige krijgsraden onder invloed hunner voorzitters”.

Is deze klacht juist?

Ongetwijfeld waren de vroegere krijgsraden, uitsluitend uit actief dienende officieren samengesteld, geen rechtskundigen, meer geneigd om zich in alles ondergeschikt aan het Hoog Militair Gerechtshof te beschouwen. Maar nu men eenmaal onafhankelijke rechtsgeleerde voorzitters heeft moet men ook op den koop toe nemen de mogelijkheid dat deze de wet toepassen op zoodanige wijze als hun voorkomt, naar eerlijke overtuiging, dat deze toegepast moet worden.

In het bekende conflict aangaande de approbatie heeft de wetgever zich dan ook zeer terecht geen partij gesteld maar werd een noodwetje in het leven geroepen.

Juist een onafhankelijk optreden van de Krijgsraden, onder den invloed van hunne voorzitters, binnen de perken der wet, moet het vertrouwen in hun rechtspraak verhoogen.

De Redactie van het Militair Rechterlijk Tijdschrift geeft in overweging om, waar men meent dat hooger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof wenschelijk is, de beslissing waarbij dit appèl

niet bestaand wordt genoemd, eenvoudig naast zich neer te leggen.

Een dergelijk optreden van de betrokkenen zal er zeker niet toe bijdragen om den eerbied voor de uitspraken van de krijgsraden te verhoogen.

Nogmaals, eenheid is in dezen zeker gewenscht en het is aan het H. M. G. om te zorgen dat deze eenheid tot stand komt. Wellicht zal het noodig zijn om ook voor dit geval een wetswijziging tot stand te brengen maar bij een opgekalefaterd schip als onze R. L. is kan dit geen verwondering wekken.

Niet onwaarschijnlijk is dat in den loop der tijden zich andere dergelijke gevallen zullen voordoen.

Is het echter wenschelijk, bij een eventueele herziening van de R. L. uitdrukkelijk vast te stellen dat hooger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof worde toegelaten?

Wij meenen van niet.

Disciplinaire straffen toch zijn, wat karakter betreft, van betrekkelijk weinig gewicht, in vergelijking althans met crimineele straffen. Zij worden opgelegd, in de meeste gevallen, door officieren van niet te lagen rang, meestal kapiteins; bijna altijd heeft contrôle door hoofdofficieren plaats, die het recht hebben de straffen te verlichten, te verzwaren of op te heffen. Voor het opleggen van provoost en cachotstraffen wordt autorisatie vereischt.

Reclames over door hoofdofficieren opgelegde straffen worden direct door het Hoog Militair Gerechtshof behandeld. Men mag dus, meenen wij, wel aannemen dat de straffen in bijna alle gevallen juist en rechtvaardig zijn opgelegd. Bovendien heeft de gestrafte het recht zich over zijn straf te beklagen bij al zijn militaire chefs, opwaarts tot den Minister van Oorlog. Toch is het natuurlijk in het belang van den militair en diens rechtszekerheid dat er een recht van reclame op den krijgsraad bestaat. Hierin hebben zitting vier officieren die hem in den regel geheel vreemd zijn en dus zoo onpartijdig mogelijk over de zaak kunnen oordeelen. Bij reclamezaken legt de burger-rechtsgeleerde president minder gewicht in de schaal daar het bij disciplinaire straffen meer om waardeering der feiten, uit een militair oogpunt gaat. Moet het nu wenschelijk worden geacht dat straffer en klager nu in hooger beroep kunnen komen bij het Hoog Militair Gerechtshof?

Elke vergelijking gaat mank; toch gelooven wij hier een vergelijking te mogen maken met de vonnissen van den kantonrechter. Daarbij bestaat hooger beroep op de rechtbank van alle vonnissen, met uitzondering van het geval dat geen andere straf is bedreigd dan geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden. Een hooger beroep op het Gerechtshof bestaat echter *niet*.

Vergelijkt men nu de vonnissen van de kantonrechters (in hoofdzaak betreffende overtredingen) met de disciplinaire straffen, dan is, naar onze meening, een hooger beroep, als men het zoo noemen wil, op den krijgsraad ongetwijfeld voldoende te achten.

Een ander punt betreffende reclame-zaken moge hier tevens in enkele woorden besproken worden.

Volgens art. 17 R. L. kan een militair zich over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden of wel over beide beklagen bij den Krijgsraad.

Ons komt het voor dat bij het onderzoek en de beslissing in reclamezaken niet altijd scherp onderscheid gemaakt wordt tusschen beide reclames, wanneer de klacht zoowel strafreden als strafmate geldt. Immers het geval kan zich voordoen dat een gestraft militair zich over beide bezwaard gevoelt. Wanneer het nu blijkt dat de klager zeer goed weet dat hij een strafbaar feit pleegde, dat er opzet bij hem in het spel was enz. dan mag men veilig aannemen, dat deze klacht „zoodanig ongegrond en ligtvaardig is, dat dezelve niet anders dan aan een verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven” en behoort de klager zeker op dien grond te worden gestraft, al moge overigens de strafmate te zwaar bevonden worden.

Wij zijn allerminst de meening toegedaan, dat alle klagen over opgelegde straffen per se uit den booze is, maar het is toch zeker niet in het belang eener goede discipline te achten, wanneer een gestraft militair, op zeer losse gronden zich bij den krijgsraad beklagt over een opgelegde straf, op hoop van zegen en in de overtuiging dat hij er bijna altijd beter, zelden of nooit slechter door afkomt.

Het bepalen van de zwaarte eener disciplinaire straf draagt altijd een subjectief karakter en er bestaat steeds eenige kans dat de krijgsraad van meening is dat een mildere straf had behooren te worden opgelegd. Daarentegen zal over de strafreden — aannemende dat de zaak in alle opzichten duidelijk is — zelden enig verschil bestaan.

EIJSTEN.

De geachte inzender veroorlove ons enkele kantteekeningen waartoe ons zijne bijdrage aanleiding geeft. Zij heeft onze meening waarvan wij op blz. 429 van den vorigen jaargang blijk gaven, niet aan het wankelen kunnen brengen.

Natuurlijk zijn wij het volkomen met mr. E. eens dat „de bepaling of al dan niet recht van hooger beroep aanwezig is (berust) bij de *wet*”. In het onderhavige geval is het echter juist de vraag óf de wet hooger beroep toelaat en de beslissing over die vraag behoort bij den hoogereren rechter die eventueel in appèl zal hebben te oordeelen.

Mr. E. is van meening dat de wet in reclame-zaken appèl *niet* toelaat; wij stellen daar tegenover dat de praktijk, ook van het H. M. G. tot dusverre in anderen zin gevestigd was. 1)

1) Deze kantteekeningen waren reeds ter perse toen wij in het bezit kwamen van de beschikking van het H. M. G. van 27 Augustus 1915. Zie hierna blz. 187.

De geachte inzender beroept zich voor zijne zienswijze op de woorden van art. 209 R. L. dat spreekt over „beklaagden” en over „vonnissen” waarvan z. i. in het reclameproces geen sprake zou zijn. Het zal hem intusschen niet onbekend zijn dat ook eene *andere* opvatting van het militair klachtproces wordt gehuldigd en wel deze: de klager die zich over de hem opgelegde straf bezwaard voelt, kan verzoeken dat zijne zaak door den krijgsraad wordt onderzocht; hij brengt zich daardoor vrijwillig in de positie van beklagde (vandaar ook vóór 1913 de verplichte inarreststelling) en de zaak wordt vervolgens door den krijgsraad op de gewone, voor strafzaken bepaalde wijze behandeld. In dien gedachtengang zou het consequent zijn dat de krijgsraad zijne beslissing ook als „vonnis” betitelde. De wet eischt volstrekt niet eene „dispositie”. Dit woord, soms ook wel afgewisseld met „resolutie” of met „beschikking”, is eene vinding der praktijk, evenals de praktijk vroeger den strafoplegger — o. i. geheel ten onrechte — wel met den naam „beklaagde” aanduidde.

Niet duidelijk is ons inzenders betoog mogen worden hoe het H. M. G. zal kunnen „handelen zooals het noodig oordeelt”. Volgens de opvatting van den Haagschen Krijgsraad merkt het Hof immers absoluut niets van een door dien krijgsraad behandeld klachtproces, althans . . . wanneer de betrokkenen zich lijdelijk neerleggen bij 's krijgsraads overweging dat nóch approbatie nóch appèl te pas komt. Wat hier de artt. 213 en 203 R. L. ter zake doen, begrijpen wij niet.

Mr. E. acht het voor zijn betoog noodig, nog de aandacht te vestigen op de verandering in het voorzitterschap van den krijgsraad, dat nu vervuld wordt door „een burgerrechtsgeleerde, niet-officier en onafhankelijk van militaire superieuren”. De benoeming van een rechtsgeleerde tot voorzitter heeft onze onverdeelde instemming; in het niet-officier zijn ligt o. i. niet altijd een voordeel en onze veeljarige eigen waarneming bij de krijgsraden der zeemacht heeft ons niet doen blijken dat militaire voorzitters zich, in strijd met hun plicht en met de door hen voor die functie afgelegden eed, bij hun oordeel in de te behandelen strafzaken lieten beïnvloeden door hunne militaire superieuren. Voor het steeds naar voren schuiven van die „onafhankelijkheid” gevoelen wij weinig, omdat ten eerste dit toch eigenlijk een zoo betrekkelijk begrip is (welk mensch of welk ambt is werkelijk onafhankelijk?) en ten tweede dit woord zoo vaak dient als dekmantel voor betweterij en voor terzijdestelling van autoriteiten (i. c. militaire).

Indien „op het oogenblik presidenten (zijn) rechtsgeleerden met ervaring in de burgerlijke rechtspraak verkregen”, juichen wij dat zéér toe, maar wij wissen in Mr. E.'s pleidooi ten gunste van de presidenten de verzekering dat zij ook de voor de vervulling van hun tegenwoordig ambt noodige en niet zonder speciale studie te ver-

krijgen, kennis bezitten van de beginselen van het militair recht en van de militaire strafwetgeving, alsmede van het milieu der militaire justitiabelen.

Wij zouden er niet aan denken om het den voorzitters der krijgsraden — („of liever formeel de krijgsraden”!) ten kwade te duiden wanneer zij „een gebruik, niet rustende op, ja zelfs in strijd met de wet, opheffen”. Het is echter de vraag of die laatste bewering wel juist is (andere krijgsraden oordeelen anders) en in elk geval komt, ook in het belang van de eenheid in de rechtspraak, de beslissing daarover i.c., naar onze meening, *niet* toe aan den krijgsraad maar aan het H. M. G. De krijgsraad usurpeert zich een recht dat de wet hem niet toekent en dat duiden wij hem wel ten kwade. Dat overigens eene circulaire van den advocaat-fiscaal voor den krijgsraad geen kracht van wet heeft, spreekt wel van zelf. Gewoonlijk zal echter in zulk eene circulaire ook het gevoelen van het Hof zijn weergegeven en vooral dit geeft er waarde aan.

Dat de rechtsgeleerde voorzitters „de wet toepassen op zoodanige wijze als hun voorkomt, naar eerlijke overtuiging, dat deze toegepast moet worden”, al weer, wie zal het hun ten kwade duiden? Maar, wanneer in formeele quaesties de hoogere rechter eene van die van den lagere rechter afwijkende uitspraak geeft, behoort de laatste zich daarbij neer te leggen. Dit was o. i. het geval bijv. bij het notulenconflict. 1) En de Wetgever heeft zich toen wel degelijk partij gesteld: het noodwetje gaf eene oplossing overeenkomstig de zienswijze van het H. M. G.

Mr. E. zal meermalen hebben opgemerkt dat in de gewone strafrechtspraak, bijv. de Hoge Raad eene zaak verwijst naar een lagere rechter met opdracht bij de te nemen beslissing rekening te houden met 's Hoogen Raads arrest. Zou nu ooit die lagere rechter er ook maar aan denken om te weigeren aan die opdracht gevolg te geven? In de militaire rechtspraak schijnt dit echter, althans naar het oordeel van sommige krijgsraadpresidenten, wel geoorloofd te zijn!

De krijgsraadpresidenten mogen het dan al onaangenaam vinden tot de ervaring te zijn gekomen, dat hun college niet zoo vrij is om te doen en te laten wat het verkiest, dat het H. M. G. eenig toezicht houdt op de handelingen der krijgsraden, uit hoofde van hunne volledige bekendheid met de militaire strafwetgeving en de grondbeginselen van de militaire rechtspleging, die in dit opzicht in 1912 niet zijn veranderd, konden zij dit bij hunne benoeming tot het ambt geweten hebben en indien zij zich aan die z.g. voogdij van het Hof niet kunnen onderwerpen, staat het hun immers vrij dat ambt neer te leggen. Voor zoover de Prov. Instr. voor het H. M. G. met betrekking tot dit toezicht en de gevolgen daarvan niet duidelijk

1) In dezen zin ook de Redactie van het W. v. h. R., No. 9645⁴.

genoeg mocht zijn, hadden de presidenten uit de installatie-rede op 17 October 1814 van den eersten president van het Hoog Gerechts-hof, Van Maanen, die aan de samenstelling en totstandkoming der P. I. had medegewerkt, kunnen weten, dat de bepalingen dier P. I. inderdaad beoogen aan het Hof „tevens zoodanig algemeen, dagelijksch en onafgebroken toezicht over de handelingen der lagere militaire Regters te geven, welke, *buiten krenking der regterlijke onafhankelijkheid*. (Wij cursiveeren, Red.) eene rigtige en getrouwe bedeeeling des regts kan verzekeren, en meer noodzakelijk is, naar mate die regters zouden kunnen geroepen worden om ook over misdaden van het krijgsvolk te vonnissen, welke tot den krijgsdienst in geene betrekking staan”. 1)

Men kan nu redeneeren, dat thans de burger-rechtsgeleerde presidenten der krijgsraden zulk een „toezicht” niet van noode hebben, dat zij immers niet falen in hunne handelingen en uitspraken. Maar het gaat toch niet om de krijgsraadpresidenten, doch om de krijgsraden, de colleges, waarin niet alleen zitting maar ook stem hebben vier militairen, niet rechtsgeleerde leden en het zou voor die leden vernederend zijn aan te nemen dat zij de behandeling en de beslissing eener zaak eenvoudig aan den president overlaten — daargelaten dat zulks van eene goede plichtsvervulling en nakoming van de door hen afgelegden eed (belofte) geen hoogen dunk zou geven. Het vooropstellen bij de uitoefening van de militaire rechtspraak van den „president”, alsof er nu ja wel formeel een krijgsraad, een college, doch eigenlijk een gelijk de kantonrechter alléén rechtsprekend rechter is, brengt ons altijd in de verzoeking den heeren officieren die in de krijgsraden benoemd zijn, toe te roepen: maak studie van de rechtswetenschap, zorg dat gij een eigen oordeel, op kennis gegrond, kunt geven en *niet afhankelijk* zijt van den president!

Het was allerminst onze bedoeling aan den eerbied voor de krijgsraden te kort te doen. Waar echter de Haagsche krijgsraad zijne bevoegdheden overschrijdt, waar diens optreden bovendien in strijd is met de jurisprudentie en last not least waar dat optreden ten nadeele komt van den gestraften militair, meenden wij en meenen wij nog dat aan zijne beslissingen uitvoering niet behoort te worden gegeven voordat de hoogere, bevoegde, rechter gesproken heeft. Afgescheiden hiervan willen wij intusschen volstrekt niet verhelen — en wij hebben er meermalen uiting aan gegeven — dat wij voor het optreden van sommige krijgsraden (of van hunne presidenten) weinig waardeering gevoelen. Naar wij meenen pour cause.

Of nu, los van de Wet, appèl in reclamezaken *noodig* is, te dien aanzien kunnen wij het oordeel van den geachten inzender onder-

1) Zie Mr. H. van der Hoeven, Onze militaire strafwetgeving, blz. 70—71.

schrijven, zelfs al zijn wij het niet met hem eens dat een gestrafte het recht heeft, zich over zijn straf te beklagen bij al zijn militaire chefs, opwaarts tot den Minister van Oorlog". 1) De regeling neergelegd in de nieuwe Wet op de Krijgstucht achten wij dan ook zeer voldoende.

Eindelijk nog een enkel woord naar aanleiding der opmerking die Mr. E. maakt aan het slot van zijne bijdrage. Een militair beklagt zich én over de strafreden én over de hem opgelegde straf. Bij onderzoek blijkt dat de strafreden évident juist is gesteld, maar dat toch de straf door den krijgsraad te zwaar wordt geacht en daarom wordt verminderd. Mr. E. wil nu den klager omdat hij zich ook over de strafreden heeft beklagd, wegens verregaande oneerbiedigheid straf doen opleggen. Het gestelde geval is zeker denkbaar, maar toch betwijfelen wij of het aanbeveling zou verdienen den door schrijver aanbevolen weg in te slaan. Zou daarbij van het distinctievermogen van den eenvoudigen, juridisch niet geschoolden soldaat niet al te veel worden geëischt? Uit de praktijk zijn ons dan ook gevallen waarin de door Mr. E. verdedigde opvatting gehuldigd werd, niet bekend. 2)

Red.

De militaire rechtspraak tijdens de mobilisatie.

De politieke toestand in Europa, in het laatst van Juli 1914, bracht te weeg dat ook in Nederland maatregelen werden genomen om, bij het dreigen van een oorlog, waarin ook ons land gevaar liep te worden betrokken, de weermiddelen van den Staat, in den ruimsten zin genomen, op voet van oorlog te brengen.

O. m. behoorde daartoe het Koninklijk besluit van 30 Juli 1914, waarbij H. M. de Koningin, gelet op de laatste zinsnede van art. 186 der Grondwet, verklaarde dat *oorlogsgevaar*, in den zin waarin dit woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig was. De daags daarna bevolen mobilisatie van leger en vloot, het in staat van oorlog of in staat van beleg verklaren van een aanmerkelijk deel van het Nederlandsche grondgebied, en tal van andere maatregelen, hier niet genoemd omdat zij vallen buiten het kader van het onderwerp, dat wij in het onderstaande willen bespreken, hebben zoowel in het buitenland- als in het binnenland genoegzaam aangetoond, dat Nederland zich geheel voorbereidde om, tijdens den inmiddels tusschen zoo-

1) Zie over dit punt onze opmerkingen in M. R. T. X, blz. 634.

2) Dat ook het H. M. G. aan het onderscheid tusschen straf en strafreden niet zoo streng vasthoudt, blijkt wel uit de beschikking van 11 Juni 1915, M. R. T. X, 742. In dat geval was over de straf beklag niet ingediend en toch werd die te niet gedaan.

vele Europeesche staten uitgebroken krijg, zijne neutraliteit met kracht te handhaven.

Sedert eind Juli 1914 verkeert Nederland dus ongetwijfeld in buitengewone omstandigheden, en beleeft de bevolking een tijd, welke hoezeer de Staat tot dusverre gelukkig buiten den strijd bleef, toch zeer nabij komt aan dien, waarop ook ons land deel zou uitmaken van de oorlogvoerenden. Wij verkeerden in een toestand, gelegen tusschen vrede en oorlog, en het schijnt ons daarom niet van belang ontbloot eens na te gaan of onder zulke omstandigheden onze wetgeving op militair-justitieel gebied, voldoende rekening houdt met het buitengewone van dien toestand.

Ware het Militair Strafwetboek ingevoerd, dat sedert 2 Mei 1903 in het Staatsblad voorkomt, dan zou er geen reden bestaan om over het onderwerp uit te weiden. Nu onze militaire justitie, terwijl inmiddels meer dan twaalf jaren verlieden, zich bij haar rechtspraak nog steeds met het Crimineel Wetboek moet behelpen en nu het Hoog Militair Gerechtshof, in een uitspraak in hooger beroep, in Juni 1915 verklaarde, dat aan *het Hof uit eigen wetenschap bekend is, dat op 16 Sept. 1914 de Nederlandsche armee zich niet bevond in oorlogstijd* 1), wil het ons voorkomen dat deze aangelegenheid eene bespreking waard is.

De vraag waar het op aankomt is: wat moet worden verstaan onder *tijd van oorlog*? Immers, het Crimineel Wetboek maakt onderscheid tusschen *tijd van oorlog* en *tijd van vrede*, maar eene omschrijving van hetgeen onder elk dier tijden moet worden verstaan ontbreekt zoowel in genoemd wetboek als in dat betreffende de Rechtspleging. Bestond in Nederland eene wet, waarin de bedoelde omschrijving voorkwam en toepasselijk werd verklaard op alle andere wetten, dan was de militaire rechter niet genoopt zelf te beslissen of tijd van oorlog aanwezig is. Waar die beslissing van gewicht is, zoowel met het oog op de mogelijkheid om de discipline in de krijgsmacht naar eisch te handhaven, als voor de militairen — en c. q. burgers die voor militaire justitie terecht staan, werd door velen verwacht, dat tegelijk met of kort na de order tot mobilisatie eene ontwerp-wet zou zijn ingediend om in de bestaande leemte te voorzien. Uit het niet-indienen van zulk een ontwerp blijkt evenwel, dat de regeering van oordeel is, dat de militaire justitie in de bestaande omstandigheden een tijd van vrede 2) heeft te zien.

Wij meenen dat het innemen van een ander standpunt meer in over-

1) Zie Utrechtsch Nieuwsblad van 5 Juni 1915.

2) Uit het schriftelijk antwoord van den Minister van Oorlog d.d. 11 Mei 1915, op de vraag van den generaal Eland, lid van de Tweede Kamer, of de Minister, gelet op art. 12 der Bevorderingswet 1902 thans tijd van vrede, dan wel tijd van oorlog aanwezig achtte, blijkt ook dat de Regeering meent, dat de Staat nog steeds in tijd van vrede verkeert, althans wat betreft toepassing van de Bevorderingswet. (Zie Vel 53. Aangansel van het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer 1914—15).

eenstemming zou zijn met de sinds jaren, ook in de Staten-Generaal gebleken bedoeling om tijd van oorlog met oorlogsgevaar op één lijn te stellen; meer in overeenstemming met de bijzondere omstandigheden, waarin de levende strijdkrachten van den Staat verkeerden, en een einde zou maken aan den vreemden toestand, dat in justitieel opzicht, sedert 31 Juli 1914, de burger wél, de militair niet in tijd van oorlog leeft. Vermits wij dit gevoelen gronden op verschillende aanwijzingen en gegevens omtrent de beteekenis van tijd van oorlog, oorlogsgevaar, dreigende oorlog en dergelijke, zooals deze sedert het herwinnen onzer onafhankelijkheid in 1813 in verschillende wetten tot uiting is gekomen, is het noodig daarvan eerst een algemeen overzicht te geven.

De grondwetten van 1814, 1815, 1840, 1848, de militaire wetten van 1815, 1817, 1861, de Schutterijwet van 1827, de wet op de bevordering der officieren van 1851, de militaire pensioenwet van hetzelfde jaar, zij allen bevatten enkele artikelen waaruit duidelijk blijkt, dat de wetgever wilde dat in geval van dreigend oorlogsgevaar, in buitengewone omstandigheden, in tijd van oorlog of in geval van oorlog, de regeering in dien toestand wettelijk bevoegd moest zijn tot het nemen van maatregelen welke, voor gewone vrede toestanden noodig noch nuttig waren. Tijd van oorlog en dreigend oorlogsgevaar werden daarbij veelal als het ware van gelijke beteekenis of kracht gerekend, en nu eens naast elkander, dan weder op zich zelf in de wetten genoemd. Wat onder tijd van oorlog moest worden begrepen, werd evenwel in geen enkele wet aangeduid, en daar dit evenmin geschiedde in de wet op de militaire rechtspleging, (R. L. van 20 Juli 1814), en de militaire strafwet, (C. W., van 15 Maart 1815), behoeft het geen betoog, dat rechtsonzekerheid, ook voor de burgerij, het gevolg was.

Het is te meer opvallend, dat in de laatstgenoemde twee wetten zulk eene omschrijving van de beteekenis uitbleef, omdat het *Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat van 1799*, hetwelk in veel opzichten gediend heeft bij de samenstelling van de militaire justitieele wetten van 1814 en 1815, een artikel bevatte, waarin, zij het dan terloops, een bepaling van, althans een aanwijzing omtrent tijd van oorlog werd gegeven. Art. 2 der 2de afdeeling van dit Reglement luidde n.l.: „Een militair . . . „die na het eindigen van zijn verlof afwezig blijft langer dan den „tijd van zes weken in tijd van vrede of van veertien dagen in tijd „van oorlog zal enz. zullende het land in oorlog worden ge- „rekend, zoodra het Uitvoerend Bewind het Besluit van het Ver- „tegenwoordigend Lichaam tot oorlog zal hebben kennelijk gemaakt”.

De wet van 22 Aug. 1851 (S. 125) betreffende de onteigening, ten algemeene nutte was de eerste, welke een toelichting gaf op het woord *oorlog*. In art. 73 dier wet werd n.l. bepaald, dat onder *oorlog* niet enkel wordt verstaan openbaar verklaarde oorlog, maar ook het geval waarin vestingen of versterkte plaatsen in staat van

oorlog of van beleg zijn verklaard. Het was een eerste schrede op den weg naar een wettelijke omschrijving van hetgeen in latere wetten onder tijd van oorlog moest worden begrepen.

De indiening op 3 Oct. 1864 van de eerste ontwerp-wet op de inkwartieringen, de transporten en de leveranties gaf aanleiding tot een vraag van de Tweede Kamer om aanvulling van het ontwerp met zulk eene omschrijving. In de artt. 31 en 33 van het ontwerp werd melding gemaakt van tijden van oorlog en tijd van oorlog, in verband waarmede de Kamer in het Voorloopig Verslag van 15 Dec. 1864 opmerkte: „Met het oog op menige in de grensgemeenten van „het vaderland nog levendige herinnering uit het tijdvak 1832—'39 „werd door onderscheidene leden, in dit artikel, eene omschrijving „onmisbaar geacht van hetgeen onder *tijden van oorlog* begrepen „zal zijn.” Doch de regeering zag dit onmisbare volstrekt niet in. „Het schijnt minder noodig en eigenaardig” — schreef zij in de Memorie van Antwoord van 18 April 1865 — „hier eene definitie op „te nemen van de *tijden van oorlog*. De aanvang van den oorlogs- „toestand hangt van de wijze af, waarop de vijandelijkheden be- „ginnen, en wat het einde daarvan betreft, dit zal in den regel slechts „aanwezig geacht kunnen worden, bij het sluiten van den vrede of „althans bij het treffen van een vergelijk, hetwelk de vijandelijk- „heden voor langen tijd zou doen ophouden. Bovendien gelooft de „regeering ook niet dat er vrees zou behoeven te bestaan, dat het „gebeurde tusschen de jaren 1832—39 zich weder hier te lande zou „kunnen herhalen, en in dit opzigt verliest de terugwijzing naar dat tijdvak dan ook veel van haar gewigt”.

Wegens wijzigingen, door de regeering in het ontwerp aangebracht, werd door de Tweede Kamer, op 17 November 1865, een nieuw Voorloopig Verslag opgesteld, waarin zij opnieuw aandrang op de verlangde omschrijving. „De verklaring die daaromtrent in de Memorie „van antwoord wordt gegeven, werd onvoldoende geacht.”

De regeering gaf nu toe. In de Memorie van antwoord van Aug. 1866 vermeldde zij in 98: „Ten einde aan den herhaalden wensch te „voldoen, heeft de regeering getracht eene omschrijving te geven van „hetgeen onder *tijden van oorlog* moet worden verstaan”. Art. 31 werd door haar aangevuld met de bepaling: „Tijden van oorlog zijn „in den zin dezer wet aanwezig van het oogenblik dat eene oorlogs- „verklaring heeft plaats gehad of de vijandelijkheden feitelijk zijn „aangevangen tot aan het ophouden van deze laatsten of het sluiten „van den vrede”.

Dat deze gebrekkige wettelijke omschrijving geheel ontoereikend was om, in geval van mobilisatie, in de behoeften van het leger en de eischen van den Staatsdienst te voorzien, zou vier jaren later metterdaad blijken. Ten gevolge dezer wettelijke omschrijving was het in 1870 bijv. zelfs ondoenlijk om de bezetting van de stelling Groningen—Delfzijl in haar geheel in te kwartieren in de landstreek waar zij behoorde en moest men tot Drenthe toevlucht nemen. Zoo was het bijv. onmogelijk om de bereden wapens in de legertreinen

van een voldoende aantal paarden te voorzien. Eene wijziging van de inkwartieringswet van 1866 was derhalve noodig.

Op 26 Mei 1873 diende de regeering een daartoe strekkend wetsontwerp in. Zij stelde voor, art. 31 te doen luiden: „*Tijden van oorlog* „in den zin dezer wet zijn aanwezig:

„A. voor het geheele Rijk:

„1o. van het oogenblik dat tusschen Nederland en een Europeeschen staat oorlogsverklaring heeft plaats gehad of vijandelijkheden „feitelijk zijn aangevangen, tot het sluiten van den vrede, en

„2o. van het oogenblik dat door Ons, ingevolge art. 184 der „Grondwet, de militia te land geheel is bijeengeroepen tot op het „tijdstip daarna door de Wet te bepalen.

„B. voor eene vesting.

„Ook buiten de omstandigheden aangeduid onder A, zoolang zij is „in staat van oorlog of van beleg.

„Behoudens” enz.

Het ontwerp werd echter, bij wisseling van personen in de functie van Minister van Oorlog, door den Minister Weitzel ingetrokken, waarna op 10 Aug. 1875 door den inmiddels opgetreden Minister van Oorlog Enderlein, een herzien ontwerp aan de Tweede Kamer werd gezonden, waarin werd voorgesteld om art. 31 te doen luiden: „Tijden van oorlog in den zin dezer wet worden geacht aanwezig te „zijn niet alleen bij uitgebroken krijg, maar ook zoodra de toestand „zoo dreigend voor 's lands defensie is, dat de militia te land krach- „tens art. 184 der Grondwet door Ons is bijeengeroepen, en zoolang „die als zoodanig onder de wapenen blijft.

„Behoudens” enz.

Nadat in het artikel, achter: „militie te land”, nog de woorden: „hetzij geheel hetzij ten deele” werden ingelascht — zulks in verband met eene opmerking in het Voorloopig Verslag van 22 Dec. 1875 — werd het ontwerp in 1877 op 29 Maart tot wet verheven. (S. 52 en 53).

Hoezeer deze omschrijving van tijd van oorlog een zeer groote verbetering was, zij was slechts van nut voor toepassing van de inkwartieringswet. Doch zij was zeker de aanleiding of de reden op grond waarvan deze verbetering, zij het met eenigszins andere bewoordingen, ook toepassing vond bij het tot stand komen van het Wetboek van Strafrecht. Het voorstel der regeering luidde, om in het Eerste Boek, Titel IX, art. 87, te lezen: . . . „Onder tijd van oorlog wordt „begrepen de tijd waarin oorlog dreigende is.

„Tijd van oorlog wordt mede geacht te bestaan, zoodra de militia te Land, hetzij geheel, hetzij ten deele, door den Koning buitenge- „woon is bijeengeroepen en zoolang die buitengewoon onder de wa- „penen blijft”.

De regeering lichtte haar voorstel toe in de volgende bewoordingen: „Het tijdstip van den aanvang van den oorlog mag strafrech- „telijk niet afhankelijk worden gesteld van volkenrechtelijke vra-

„gen of formaliteiten. In de artt. 114 en 113 van het 1) eerste ontwerp was terecht „dreigend oorlogsgevaar” naast „tijd van oorlog” gesteld. Zoowel de consequentie als de veiligheid van den Staat vorderen, dat de gelijkstelling ook gelde in de artt. 110, 112, 145. 2) Voor sommige onzer onderwaterzettingen is meer tijd noodig dan, waarover men beschikken zou, indien men, zelfs met de voorbereiding daartoe, wilde wachten tot het oogenblik waarop ons eene oorlogsverklaring zal zijn uitgereikt. Ook verspieders zijn niet zelden het ijverigst werkzaam in de dagen, die aan den officieelen aanvang van den oorlog onmiddellijk voorafgaan....”

De woorden „dreigend oorlogsgevaar” werden in de bedoelde artikelen echter niet opgenomen, omdat het beter werd geacht, in art. 87, in het algemeen te bepalen, dat onder *tijd van oorlog* wordt begrepen de tijd waarin oorlog dreigende is.

„De tweede zinsnede” — zegt de Regeering wijders — „is zakelijk ontleend aan de (inkwartierings)wet van 29 Maart 1877 (S. 52 en 53). Het schijnt raadzaam naast deze bepaling ook de uitdrukking „dreigende oorlog” (in art. 87) te behouden. Als ieder weet dat de Koning morgen het te wapen zal uitspreken, moet hij die heden desertie bevordert, zich niet op de zachtere strafbepaling van art. 203 kunnen beroepen. Ook vooral voor het geval van het 2de lid van art. 100 is de bijvoeging wenschelijk.”

In het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer werd nog gevraagd: „wanneer is oorlog dreigende”, onder opmerking, dat die vraag niet kan worden beantwoord met een verwijzing naar art. 184 der Grondwet (van 1848). „Zoodra de militie te land, hetzij geheel, hetzij ten deele buitengewoon is bijeengeroepen, ook dan is er tijd van oorlog, doch dat wordt in de laatste zinsnede van het artikel (87) bepaald.”

De regeering antwoordde:

„Nooit heeft men het begrip „dreigende oorlog” uit art. 184 der Grondwet verklaard. Dan ware immers afzonderlijke vermelding overbodig. Dat oorlog dreigende kan zijn nog vóórdát de militie is opgeroepen, weet ieder die zich den 15den of 16den Juli 1870 herinneren wil.”

In art. 91 van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht werd evenwel als slotbepaling opgenomen, dat alleen de bepalingen der acht eerste Titels van dit Boek ook toepasselijk zouden zijn (nl. bij de latere wettelijke invoering van het W. v. S.) op feiten, waarop bij andere wetten of verordeningen straf is gesteld, tenzij de Wet anders bepaalt.

Daardoor werd de inhoud van den negenden Titel, zijnde juist die welke aan alle onzekerheid van de militaire wetten (C. W. en R. L.) een einde zou hebben gemaakt, jammer genoeg, niet toepasselijk op genoemde wetten.

1) Zijn geworden 100² en 105 der Wet.

2) Zijn geworden 102, 104 en 136 der Wet.

Intusschen, bij het ontwerpen der Wet tot invoering van het Wetboek van Strafrecht zou nog de mogelijkheid bestaan om de gewenschte verbetering te verkrijgen. Deze bleef echter achterwege. In art. 9 der Invoeringswet van 15 April 1886 (S. 64) werd vastgesteld: „De militaire strafwetten en de bepalingen van „militair „strafrecht in andere wetten voorkomende 1), blijven van kracht, „behoudens enz.”

In de Memorie van Toelichting werd daarbij gezegd: „Het militair recht wordt dus volkomen gehandhaafd. . . . Zoodra de nieuwe „burgerlijke strafwetgeving zal zijn ingevoerd, zal het oogenblik „komen zijn om het C. W. door een nieuw zeer beknopt wetboek „te vervangen”.

De Grondwetsherziening van 1887 bracht eene wijziging in de artikelen, op oorlog, oorlogsgevaar en buitengewone omstandigheden betrekking hebbende. De gewijzigde of nieuwe artikelen luiden als volgt:

„Art. 151, 3de lid. Het vereischte dat de verschuldigde schadeloosstelling bij onteigening ten algemeenen nutte vooraf betaald of „verzekerd zij geldt niet, wanneer oorlog, oorlogsgevaar, oproer, „brand of watersnood een onverwijld inbezitneming vorderen”. (In de Grondwet van 1848, 4de lid werd oorlogsgevaar niet genoemd).

„Art. 152 2de lid. Het gebruik van eigendom tot het voorbereiden „en het stellen van militaire inundatiën, wanneer dit wegens oorlog „of oorlogsgevaar wordt gevorderd, wordt bij de wet geregeld.

„Art. 185. Wanneer in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere „buitengewone omstandigheden, de dienstplichtigen die niet in werkelijken dienst zijn, door den Koning geheel of ten deele buitengewoon onder de wapenen worden geroepen, wordt onverwijld een „voorstel van wet aan de Staten-Generaal gedaan, om het onder de „wapenen blijven der dienstplichtigen zooveel noodig te bepalen”. (Volgens art. 184 der Grondwet van 1848 kon de Koning de oproeping niet doen bij oorlogsgevaar, tenzij men dit onder de buitengewone omstandigheden rekende).

„Art. 186. Al de kosten voor de legers van het Rijk worden uit „s Rijk's kas voldaan.

„De inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, de „transporten en leveranties van welken aard ook voor de legers of „verdedigingswerken van het Rijk gevorderd, kunnen niet dan volgens algemeene regels bij de wet te stellen en tegen schadeloosstelling ten laste van een of meer inwoners of gemeenten worden „gebracht.

„De uitzonderingen op die algemeene regels voor het geval van „oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden worden bij de wet vastgesteld.” (Art. 187 der Grondwet van 1848

1) Blijv. de artt. 130 en 145 der militiewet (van 1861) en het 1ste lid van art. 44 der Wet van 14 Sept. 1866. (S. 138).

luidde aan het slot: De uitzondering voor tijden van oorlog regelt de wet).

„Art. 186, laatste lid: Of er oorlogsgevaar in den zin waarin dat „woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is, beslist de Koning.”

„Art. 187. Ter handhaving van de uit- en inwendige veiligheid kan „door of van wege den Koning elk gedeelte van het grondgebied des „Rijks in staat van oorlog of van beleg verklaard worden. De wet enz.....”

„Bij die regeling enz.....

„Daarbij kan wijders afgeweken worden enz.....

„Voor het geval van oorlog kan ook van art. 156 1ste lid, worden afgeweken”, (nl. van de bepaling: „Niemand kan tegen zijn wil worden afgetrokken van den regter dien de wet hem toekent”).

Uit de door de regeering gegeven toelichting blijkt, dat zij het noodzakelijk achtte, uit te maken door wien beslist wordt of oorlogsgevaar aanwezig is. De verklaring, dat er oorlogsgevaar bestaat, dient om een *rechtstoestand* te scheppen, die de regeering vergunt verschillende maatregelen ter beveiliging van den Staat te nemen, waartoe zij anders niet bevoegd is. Bij de behandeling der Grondwetsherziening in de Staten-Generaal werd door de regeering ook uitdrukkelijk geconstateerd, dat de afwijking, bedoeld in art. 187 laatste lid, alleen in geval van oorlog, dus niet in geval van oorlogsgevaar, mocht plaats hebben.

Na het tot stand komen van de Grondwet van 1887 vindt men in latere wetten en wetswijzigingen veelal de woorden: „in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden” uit art. 185 der Grondwet overgenomen. Zoo bijv. in de Wet op het militair onderwijs van 21 Juli 1890 (S. 126) art. 13; in de wijziging van de Wet op de inkwartieringen enz. van 27 Aug. 1892 (S. 214); de Wet betreffende het stellen van militaire inundaties van 15 April 1896 (S. 71). Bij de behandeling der Wet op den staat van oorlog en den staat van beleg van 23 Mei 1899 (S. 128) is, waar in het ontwerp van wet stond „tijd van oorlog”, deze uitdrukking gewijzigd in „geval van oorlog” (art. 40). Dit geschiedde omdat „de uitdrukkingen *tijd van oorlog* en *geval van oorlog* den feitelijken toestand „aangeven, terwijl *staat van oorlog* doelt op een rechtstoestand. „Ten einde verwarring te voorkomen is echter in art. 40 voor „de woorden *tijd van oorlog* thans *geval van oorlog* gesteld, „omdat de ruimere beteekenis in art. 87 van het Wetboek van Strafrecht aan tijd van oorlog toegekend, beperkt is tot de werking van „dat wetboek. Met het oog op de bepalingen van dat artikel moet „dus daarnaar worden beoordeeld of in elk bijzonder geval al dan „niet tijd van oorlog aanwezig is”.

De militaire wetten van 1901 en van 1912 bevatten verschillende artikelen, waarin „in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden”, aan de regeering bijzondere rechten worden geschonken, en de militie zelve meer verplichtingen te vervullen krijgt. Daarentegen heeft men bij het tot stand komen van de

Bevorderingswet van 1902, uit art. 1 der overeenkomstige wet van 1851, overgenomen „in tijd van oorlog” en „oorlogstijd” (art. 12). Kon de Koning volgens de militaire pensioenwet van 1851 de gepensioneerde officieren „in tijden van oorlog of gevaar” oproepen om weder dienst te doen, volgens de bevorderingswet van 1902, art. 76, kan die oproeping nu plaats hebben „in tijden van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden”.

Wij zouden dit algemeen overzicht nog met andere wetten kunnen uitbreiden, doch meenen met het voorafgaande te kunnen volstaan, omdat daaruit o.i. voldoende blijkt, dat de wetgever als het ware meer en meer tot de overtuiging is gekomen dat er, vóórdat de oorlog werkelijk is uitgebroken, een tijdperk is, waarin de wetgeving geldende voor tijd van vrede ontoereikend is voor de belangen van den Staat, en een strengere wetgeving, welke zich meer aansluit bij die welke tijdens den werkelijken oorlog zal gelden, onmisbaar is.

De wetgever bewees in 1903 metterdaad dat dit het geval was, bij het tot stand komen van het Wetboek van Militair Strafrecht. (Wet van 27 April 1903. S. 111). Art. 1 van deze Wet toch luidt: „Bij de toepassing van dit Wetboek gelden de bepalingen van het „gemeene strafrecht, daaronder begrepen de negende Titel van het „Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht, behoudens de afwijkingen bij de Wet vastgesteld.” (W. v. S. 91). De negende Titel van het W. v. S. was — wij wezen er reeds op — *niet toepasselijk* verklaard op de bestaande militaire wetten. Dientengevolge kon de omschrijving van art. 87 van het W. v. S. betreffende de beteekenis van *tijd van oorlog* wettelijk niet voor het militair recht gelden. Door bedoeld art. 1 van het W. v. M. S. kwam deze uitzondering te vervallen. Volgens de toelichting dezer verbetering door de regeering gegeven, werd, zoo lezen wij, in art. 91 W. v. S. „volkomen terecht „de toepasselijkheid van den negenden Titel 1e Boek bij de interpretatie van andere wetten of verordeningen uitgesloten. Er is immers „geen enkele grond om aan te nemen, dat de wetgever zekere, later „ook in het W. v. S. opgenomen uitdrukkingen reeds vóór 1880 zal „hebben gebezigd in die bepaalde of in die uitgebreide beteekenis, „welke eerst in 1880 speciaal voor dat Wetboek daaraan is gegeven. „Daarentegen is het wenschelijk dat, wanneer eenmaal die beteekenis „voor het algemeen strafwetboek is vastgesteld, ook de latere bijzondere strafwetten zich daaraan houden.... „Art. 1 heeft derhalve in de eerste plaats ten doel, voor het militair recht de bepaling „van art. 91 W. v. S. ook tot den IXden Titel van Boek I uit te breiden.” 1)

„Ten einde allen twijfel weg te nemen is nu de toepasselijkheid „van den negenden Titel uitdrukkelijk in het artikel voorgeschreven.”

In 1886 verklaarde de regeering: „Zoodra de nieuwe burgerlijke

1) „Dit is..... van groot belang voor de interpretatie van onderscheidene ook in het ontwerp gebruikte uitdrukkingen als samenspanning, oorlog, tijd van oorlog.....”

„strafwetgeving zal zijn ingevoerd zal het oogenblik gekomen zijn „om het C. W. door een nieuw zeer beknopt Wetboek te vervangen.” Zeventien jaren later verscheen dat zoozeer verlangde nieuwe wetboek in het Staatsblad; maar nu, dertien jaren daarna, mag het nog niet worden toegepast, omdat de invoeringswet uitblijft. Afgescheiden van het nadeel dat de militaire rechtspraak daarmede ondervindt, is het o.i. in de eerste plaats voor den oud-hoogleraar Mr. H. van der Hoeven, die het W. v. M. S. ontwierp en als regeeringscommissaris het ontwerp van wet in de Staten-Generaal verdedigde, en in de tweede plaats voor de commissieleden, voorzoover nog in leven, die indertijd het ontwerp met den samensteller verder bewerkten, zeer ontmoedigend en teleurstellend, wanneer zij moeten ervaren, dat de vrucht van hun uitstekenden arbeid, zoo door den militairen rechter ongebruikt blijft liggen. Het is inderdaad bedroevend zoo uiterst langzaam als het in Nederland met dergelijke wetgeving toegaat!

Evenwel, al is het W. v. M. S. nog niet ingevoerd, nu art. 1 beslist voortschrijft, dat de bepaling van art. 87 W. v. S., dat is de beteekenis van *tijd van oorlog*, ook zal gelden voor het militair recht, rijst de vraag, of de militaire rechter in de R. L. en in het C. W. onoverkomelijke bezwaren moet vinden om die beteekenis van tijd van oorlog, waar deze uitdrukking in de R. L. en het C. W. voorkomt, ook bij zijne rechtspraak toe te passen. Het komt ons voor, dat zulke bezwaren *niet behoeven* te bestaan. Eerstens omdat noch de R. L., noch het C. W. eene bepaling bevatten wat onder de woorden *tijd van oorlog*, waar deze in eenige artikelen 1) worden aangetroffen, moet worden begrepen. Ten tweede omdat de inhoud van geen dier artikelen zich er tegen verzet, die woorden in beteekenis gelijk te stellen met de omschrijving van art. 87 W. v. S. Ten derde omdat het C. W. in twee artikelen, nl. 6 en 15, aanleiding geeft tot het vermoeden, dat de wetgever van 1815 bedoeld heeft dat, ook zonder dat er reeds oorlogsdaden hebben plaats gehad en dus van werkelijken oorlog niet kan worden gesproken, de tijd, die aan den laatsten voorafgaat, als oorlogstijd moet worden beschouwd, zoodra door de regeering ten aanzien van de krijgsmacht een maatregel is genomen, welke als rechtstreeksche laatste voorbereiding tot den krijg is aan te merken.

Art. 6 C. W. luidt: „Wanneer in tijd van oorlog, of ter zake van „dien, een veldleger verzameld is, zal dit wetboek mede betreffen „allen die tot de dienst van het leger worden gebruikt, of die het „leger volgen, als vrouwen, marketensters, ambachts- en werklie- „den, de knechts en andere domestieken van officieren, enz.” Art. 15: „In tijd van oorlog, of wanneer ter zake van dien een veldleger „verzameld is, zal de Souvereine Vorst den kommandeerenden gene- „raal kunnen magtigen om zoodanige orders of bevelen te geven,

1) Nl. De artt. 272 en 282—295 van de R. L. en de artt. 6, 15, 78, 103, 116, 120, 121, 122—126 en 132 van het C. W.

„als hij tot voorkoming van désorders of ongeregeldheden en ter „stipte waarneming van de dienst, zal noodig oordeelen; zoo nogtans „dat dezelve met den zin en de bedoeling van dit wetboek overeen- „komstig zullen moeten zijn en zal alsdan daarop in voorkomende „gevallen mede worden regt gedaan”.

De woorden in art. 6: „Wanneer in tijd van oorlog, of ter zake van dien, een veldleger verzameld is” zoowel als die in art. 15: „In tijd van oorlog, of wanneer ter zake van dien een veldleger verzameld is”, duiden aan dat de wetgever van 1815 bepaaldelijk twee gevallen op het oog had, nl.: 1o. dat er werkelijk oorlog wordt gevoerd, en 2o. dat met het oog op te wachten of dreigenden oorlog, bij oorlogsgevaar dus, een veldleger verzameld is. In art. 6 wordt dan vermeld, dat in die twee gevallen de zoogenaamde legervolgingen „mede” onder de militaire rechtspraak vallen. Het woord „mede” wijst er op dat, behalve de eigenlijke militairen, die ten allen tijde onder de militaire wetten vallen in bedoelde twee gevallen, ook de burger-legervolgingen aan het C. W. zijn onderworpen. Het zou dan ook onbegrijpelijk zijn, dat, waar burgers in die twee gevallen voor den militairen rechter moeten terecht staan als bij den werkelijken oorlog, voor de militairen de gewone wetsbepalingen voor tijd van vollen vrede van kracht zouden blijven.

Wij staan in deze meening niet alleen en vinden een krachtigen bondgenoot in het oordeel van wijlen Mr. M. S. Pols, destijds Advocaat-Fiscaal voor 's Konings Zee- en Landmacht. In diens standaardwerk: *Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande* 1) verkondigt deze specialist op het gebied van militair strafrecht bij art. 6 o.m. als zijn gevoelen: „Opmerking verdient nog dat ons artikel (6) zelfs het uitbreken van den oorlog niet vereischt. Het onderscheidt blijkbaar tusschen het geval dat *in tijd van oorlog* en „dat *ter zake van dien* een veldleger is verzameld. Wanneer deze „onderscheiding eenigen zin heeft, moet men aannemen, dat ons „artikel reeds toepasselijk is, zoodra met het oog op een dreigenden „oorlog een veldleger verzameld is. In die omstandigheden, wanneer „het leger bijv. in observatie aan de grenzen is opgesteld, is de toe- „passing van ons artikel niet zonder nut.”

Te oordeelen naar sommige vonnissen, sedert 1 Aug. 1914 door krijgsraden gewezen en in de dagbladen vermeld, waren ook een of meer dezer rechterlijke colleges van meening dat, na de mobilisatie, voor de rechtspraak tijd van oorlog was ingetreden. Zoo vonden wij bijv. dat een vonnis, waarbij een militair, wegens de in art. 132 C. W. genoemde desertie werd gestraft, door het H. M. G. werd veranderd, doordat het Hof aan de z.g. vrijwillige terugkomst van den militair wel het recht toekende, daaraan in tijd van vrede verbonden. Een ander vonnis, waarbij twee delinquenten door den krijgstraad werden gestraft met drie maanden militaire detentie

1) Tweede uitgave in 1876 te 's-Gravenhage bij Martinus Nijhoff verschenen.

wegens het zich toeëigenen van twee gevulde bijenkorven op 16 Sept. 1914 te Baarle-Nassau, en in het vonnis blijkbaar werd gewezen op de verzwarende omstandigheid, dat die militairen deel uitmaakten van het leger te velde in tijd van oorlog, werd in Juni 1915 door het H. M. G. gewijzigd en werd de straf bepaald op drie dagen gevangenisstraf voor elk, aangezien *het Hof uit eigen wetenschap bekend was dat op 16 Sept. 1914 de Nederlandsche armee zich niet bevond in oorlogstijd, zoodat de beklagden van die verzwarende omstandigheden werden vrijgesproken.* 1)

Het is niet aan te nemen, dat het H. M. G. uit eigen beweging een andere meening omtrent tijd van oorlog zal gaan toepassen; het eenige middel is dat eene wet tot stand komt, waarin verklaard wordt dat art. 87 van het W. v. S. ook voor de militaire rechtspraak toepasselijk zal zijn. Nederland zou daardoor althans op eenzelfde hoogte komen als het eveneens neutrale Zwitserland. Volgens het Recueil des lois fédérales werd reeds 6 Aug. 1914 het gemobiliseerde leger uitdrukkelijk herinnerd, dat de bepalingen van de militaire wetten voor oorlogstijd van toepassing zijn voor de tegenwoordige „mise sur pied des troupes”.

Men zou ons kunnen vragen of het wel bepaald noodig is de beteekenis van tijd van oorlog, zooals ons W. v. S. deze aan geeft, ook voor de militaire rechtspraak te doen gelden. Wij zouden daarop antwoorden dat zulks o.i. inderdaad het geval is. In de eerste plaats is het toch voorzeker ongerijmd en niet te verdedigen, dat de burger *wel*, de militair *niet* in tijd van oorlog verkeert ten aanzien van de rechtspraak. In de tweede plaats komt het ons voor, dat het een heilzamen invloed zou hebben op het gedrag der militairen in het algemeen, wanneer zij weten dat, vermits de gewone vredesdienst heeft plaats gemaakt voor een andere, welke den oorlogsdienst zeer nabij komt, zij door den rechter ook strenger gestraft kunnen worden. In een gemobiliseerd leger zijn de militairen gesteld voor eene taak, welke in zeer vele opzichten gelijk is aan of gelijkt op die, welke zij tegenover den vijand hebben te vervullen; welke hen aan meer gevaren blootstelt; waarbij de belangen van den Staat in bijzondere mate zijn betrokken, *waarbij het niet of slecht nakomen van bevelen voor land en volk ten gevolge kan hebben, dat de neutraliteit niet naar eisch wordt gehandhaafd en de Staat daardoor in den strijd wordt betrokken.* Dit alles voor oogen houdende zal de militaire rechter o.i. straffen moeten uitspreken, welke meer indruk op de troepen maken, en deze meer weerhouden misdrijven te begaan.

Voor al wegens die misdrijven welke thans, blijkens de openbaar gemaakte vonnissen of sententies, volstrekt niet tot de zeldzaamheden behooren, nl. desertie, insubordinatie, dienstweigering, zou men bij strengere bestraffing o.i. minder militairen voor den rechter zien verschijnen, dan nu het geval is, nu die misdrijven somtijds met

1) Zie Utrechtsch Nieuwsblad van 5 Juni 1915.

zeer lichte straffen worden berecht, waarbij dan nog komt, dat het voorarrest menigmaal in mindering komt van de straf, in zoodanige mate, dat het ondergaan der eigenlijke straf tot nul wordt teruggebracht.

Wij zullen daarover niet verder uitweiden, doch er ons toe bepalen nog slechts enkele opmerkingen te maken over de drie hiervoren genoemde misdrijven.

Voor desertie onderscheidt het C. W., in den zesden Titel drie toestanden, nl.: 1o. Hoofdstuk, Desertie naar den vijand; 2o. Hoofdstuk, Andere desertie in tijd van oorlog; 3o. Hoofdstuk, Desertie in tijd van vrede. Deze onderscheiding op zich zelve, en eene vergelijking tusschen de straffen van het tweede en derde geval, geven genoegzaam aan, dat de wetgever het deserteeren in het tweede vrij wat ernstiger opvat dan in het derde. Gaat men de artikelen van het 2de Hoofdstuk, die gewag maken van tijd van oorlog, aandachtig na, dan blijkt, dat zij in een Staat die, met het oog op de mogelijkheid van te worden betrokken in een krijg, zijn leger heeft gemobiliseerd en ook overigens al zijne weermiddelen op voet van oorlog heeft gebracht, geheel van toepassing kunnen zijn. Er staat wel in enkele artikelen: „of vesting in de nabijheid van den vijand”, doch dit doet niet ter zake omdat dit geval uitsluitend te pas komt als een „vijand” bestaat.

Wat insubordinatie betreft, deze is o.i., in het bijzonder die, welke met slaan of aangrijpen van den meerdere door den dader gepaard gaat, een zóó ernstig misdrijf, dat strenge bestraffing onvermijdelijk is, zoowel om den dader te doen boeten als om indruk te maken op anderen. Men bedenke toch wel hoe aanstekelijk dit misdrijf is, en welke hoogst treurige gevolgen het kan hebben wanneer het niet snel en krachtig wordt te keer gegaan en gestraft. Uit insubordinatie ontwikkelt zich allicht samenrotting en daaruit oproerige handelingen, welke slechts met geweld van wapenen kunnen worden beëindigd. 1)

Wat dienstweigering aangaat, is het reeds sinds tal van jaren bij den militairen rechter in onderscheidene gevallen gebruikelijk, omtrent de beteekenis van zulk eene weigering eene opvatting te huldigen, welke naar onze meening niet juist mag worden genoemd. Als bijv. een soldaat die moet gaan strafexerceeren, een ander die moet strafschilderen, een derde die van een daartoe bevoegd meerdere de order ontvangt met hem mede te gaan naar de wacht ten einde de opgelegde politiekamerstraf te ondergaan, enz. enz. hardnekkig weigeren te doen wat hun is bevolen, wordt dit niet zelden door de militairen rechter geen dienstweigering genoemd, maar een

1) Zoolang art. 86 C. W. bestaat is de bevelhebber daarmede voldoende gerechtigd tot het onderdrukken of dempen van oproer. Doch hoe moet het gaan als het W. v. M. S. is ingevoerd, waarin een artikel als art 86 niet voorkomt? Dit is een leemte, welke aanvulling behoeft, en dit te meer, omdat voorzover ons bekend, in geen enkele in Nederland van kracht zijnde Wet aan het militair gezag eenige bevoegdheid wordt geschonken om in zulk een geval van de wapens gebruik te maken.

„zich niet voegzaam onderwerpen aan het ondergaan van de geordonneerde straf of correctie”, en worden dergelijke misdrijven ter eventuele bestraffing volgens art. 11 R. v. K., aan den korpscommandant overgelaten. O.i. ten onrechte. Het is hier niet een „zich niet voegzaam onderwerpen” (art. 11 R. v. K.) maar een *hardnekkig weigeren* zich te onderwerpen. Het is *geen verzuim* voortvloeiende uit *losheid of onachtzaamheid* (art. 10 R. v. K.), maar het *opzettelijk nalaten* een gegeven dienstbevel uit te voeren. Wat aan den dader is bevolen, is dienst, gegrond op wettelijk en reglementair voorschrift, door een bevoegd meerdere aan hem gelast. Als hij weigert te gehoorzamen aan dat bevel is dit niet gelijk te stellen met een zich niet voegzaam onderwerpen aan een opgelegde straf. *Voegzaam* beteekent: betamelijk, gepast; niet voegzaam onderwerpen heeft plaats als de gestrafte tegenpruttelt, mort, zich niet behoorlijk gedraagt of zich onwillig betoont bij de uitvoering van de opgelegde straf. De woorden: *verzuim* uit losheid of onachtzaamheid (art. 10 R. v. K.) zijn niet te rijmen met: *weigeren*.

Wij zouden over dit onderwerp nog veel in het midden kunnen brengen, doch dit nalaten, en verwijzen naar het reeds genoemde werk van wijlen Mr. M. S. Pols en zijne beschouwingen over de artt. 95 en 96 van het C. W., onder aanteekening evenwel dat wij alles wat de schrijver daarover als zijn gevoelen doet kennen, niet onderschrijven.

De handhaving van eene goede krijgstucht in een gemobiliseerde legerafdeeling die geen oorlog voert, is voor de bevelhebbers op den duur moeilijker dan bij een troep van geringe sterkte, zooals in ons land in tijd van vrede regel is. Die moeilijkheid neemt toe wanneer de gemobiliseerden maanden lang, zelfs over het jaar, onder dikwijls ongunstige omstandigheden onder de wapenen moeten blijven, velen hun burgerlijk bedrijf zien verloopen of aanmerkelijke schade onder vinden in hunne zaken, en de belangen van hun gezin slechts onvolkomen kunnen behartigen. Er ontstaat op den langen duur ontvreedenheid, welke in de eerste en voornaamste plaats door rechtvaardige en humane behandeling, door goede zorg voor de minderen van de zijde der chefs, door doelmatige oefeningen, werkzaamheden en ontspanning, zooveel doenlijk moet worden beperkt, doch waarbij tevens krachtig moet worden opgetreden tegen onwil en misdrijf. De militaire justitie, wier bestaan voor het in stand houden van de discipline o.i. onmisbaar is, moge steeds indachtig zijn aan de noodzakelijkheid om den bevelhebbers, die verantwoordelijk zijn voor het onderhouden der krijgstucht, den onmisbaren steun te verleenen, dien zij voor het dragen van die verantwoordelijkheid behoeven.

F. H. A. SABRON,

gep. Luitenant-Generaal,

Adjutant i. b. d. van H. M. de Koningin.

Utrecht, 7 Oct. 1915.

W E T G E V I N G .

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Z I T T I N G 1914—1915. — 413.

Tijdelijke nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.

Bij Koninklijke Boodschap van 26 Augustus 1915 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgende wetsontwerp ter overweging aangeboden:

W I J W I L H E L M I N A, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het eedsvraagstuk tijdelijke nadere voorziening behoeft;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In elk geval waarin een wettelijk voorschrift het afleggen, hetzij van een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid van een eed of eene belofte of bevestiging vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, is een ieder, ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort, verplicht den eed af te leggen.

Artikel 2.

Eene belofte of bevestiging wordt echter afgelegd, indien de godsdienstige gezindheid van den te beëdigden persoon hem het afleggen van eeden verbiedt.

Artikel 3.

Eene belofte of bevestiging wordt mede afgelegd, indien de te

beëdigden persoon bij de beëdiging verklaart, tegen het afleggen van eeden gewichtige gemoedsbezwaren te gevoelen.

Artikel 4.

Indien het wettelijk voorschrift, als in artikel 1 bedoeld, betrekking heeft op de aanvaarding van eenig openbaar ambt, van eenige openbare betrekking, waardigheid of bediening, van eenig beroep of van eenigen meer duurzamen werkkring, als die van voogden of curators, zal de te beëdigden persoon de vrije keuze hebben tusschen den eed en de belofte of bevestiging.

Artikel 5.

In wettelijke voorschriften wordt onder eed begrepen de belofte, welke krachtens deze wet voor een eed in de plaats treedt.

Overgangsbepaling.

De eeden, vóór het in werking treden dezer wet afgelegd door personen, die niet tot eene godsdienstige gezindheid behooren, worden geacht te zijn afgelegd op wettige wijze.

Slotbepaling.

Deze wet treedt in werking op den dag, volgende op dien harer afkondiging; zij is van kracht tot 1 Januari 1919.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven,

De Minister van Justitie,

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Marine,

De Minister van Financiën,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Waterstaat,

De Minister van Landbouw,

Nijverheid en Handel,

De Minister van Koloniën,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Na de herhaaldelijk en met grooten nadruk gegeven verklaringen, dat in het belang der rechtsorde de thans bestaande noodtoestand niet mag bestendig blijven, behoeft het geen nadere toelichting, dat de Regeering na de verwerping door de Eerste Kamer van het wetsontwerp tot nadere regeling van het eedsvraagstuk deze zaak niet kan laten rusten. Integendeel. Het scheen een onafwijsbare plicht met grooten spoed een nieuwe poging te doen, om in den nood te voorzien. Zooals de ondergeteekenden in hun Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer verklaarden: de „latere zorg”, dit is die na verwerping van het eerste ontwerp, is er een van het „onmiddellijk heden”.

De Regeering heeft nu gemeend in de tegenwoordige tijdsomstandigheden en bij het diepgaande meningsverschil bij de behandeling van het eerste ontwerp aan den dag getreden, een regeling te moeten voorstellen waarbij zonder dat het belang der rechtsorde wordt geschaad, met de tegen dat ontwerp gerezen bezwaren wordt rekening gehouden, en wel in zoodanige mate als hieronder is aangegeven.

Te dien einde draagt het nieuwe ontwerp een uitgesproken tijdelijk karakter, en is de toetsing door den rechter omtrent de oprechtheid der verklaring van het bestaan van gemoedsbezwaren vervalten; anderzijds echter is gehandhaafd het beginsel, dat de gemoedsbezwaren van hen die niet en van hen die wel tot een kerkgenootschap behooren, gelijkelijk worden geëerbiedigd.

Wordt dit ontwerp tot wet verheven, dan zal het vaststaan, dat vóór 1 Januari 1919 het eedsvraagstuk opnieuw zal worden aan de orde gesteld. Op dien dag zal deze wet vervallen. Indien alsdan niet een nieuwe wet zal zijn tot stand gekomen, zal de thans bestaande noodtoestand opnieuw in het leven zijn getreden. Ongetwijfeld zal geene Regeering hiervoor de verantwoordelijkheid op zich nemen. Aldus bestaat de zekerheid, dat binnen enkele jaren het eedsvraagstuk opnieuw de aandacht van den wetgever zal vragen.

Hoe de eindregeling ten slotte worden zal, hierop loopt deze tijdelijke voorziening niet vooruit. Eenerzijds zal ongetwijfeld de ervaring, die uit de toepassing dezer tijdelijke voorziening blijken zal, van groot belang zijn bij de beoordeeling, in welken zin de eindoplossing zal vallen; anderzijds zullen zij, die om principieele gronden een andere oplossing van het eedsvraagstuk wenschen, in geenerlei opzicht dan gebonden zijn wanneer zij thans hunne medewerking verleenen aan het tot stand komen dezer tijdelijke voorziening tot opheffing van den noodtoestand.

De tweede wijziging die de ondergeteekenden meenen te moeten aanbrengen in verband met de tegen het vorige wetsontwerp geopperde bezwaren, betreft den inhoud zelf der voorgestelde thans een tijdelijk karakter dragende regeling.

Bij menigeen bestonden blijkbaar onoverkomelijke bezwaren tegen

de voorgestelde bevoegdheid van den rechter, om te oordeelen over de oprechtheid der verklaring van het bestaan van gewichtige gemoedsbezwaren tegen eedsaflegging. Men meende, dat deze regeling op niet minder dan het invoeren van gewetensonderzoek zou neerkomen. En bovendien vreesde men dat de rechter aldus voor een schier onuitvoerbare taak zou worden geplaatst.

Hoezeer de ondergeteekenden ook betreuren, dat een bestaand misverstand omtrent het voorwerp van des rechters onderzoek dit niet verdiende, ongunstig oordeel over het toetsingsrecht heeft opgewekt en in stand gehouden, ter wille van het noodzakelijk gemeen overleg tusschen Regeering en Staten-Generaal zijn zij bereid voor dit bezwaar uit den weg te gaan.

Voorgesteld wordt thans dat (behalve ten aanzien van hen, wier godsdienstige gezindheid de eedsaflegging verbiedt) de volgende regeling tijdelijk zal gelden: een ieder moet den eed afleggen, doch op de verklaring dat tegen het afleggen van eeden gewichtige gemoedsbezwaren bij hem bestaan, zal voor den te beëdigden persoon in plaats van den eed de belofte komen. De rechter zal in geenerlei onderzoek in verband met deze verklaring mogen treden. Niet alleen zal hierdoor de te beëdigden persoon gevrijwaard zijn tegen ieder „inquisitoriaal” onderzoek, maar bovendien zal de rechter zelf hierdoor ontslagen worden van een plicht, die — zij het ook naar de meening der ondergeteekenden ten onrechte — door menigeen te zwaar voor hem werd geacht.

De ondergeteekenden hebben reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer verklaard, dat zij overtuigd zijn, dat de godsdienstige ernst van de groote meerderheid onzer bevolking deze ervan zal weerhouden gemoedsbezwaren tegen eedsaflegging voor te wenden. In deze opvatting zijn zij versterkt door de omstandigheid, dat, voor zoover de tot nu toe verkregen gegevens strekken, in Engeland, waar een diergelijke regeling geldt als bij dit onderwerp wordt voorgesteld, het opwerpen van aan godsdienstig geloof ontleende gemoedsbezwaren een groote zeldzaamheid is.

Op grond van die overtuiging meenen de ondergeteekenden derhalve zonder groot bezwaar voor de rechtsorde bij deze tijdelijke regeling, welke metterdaad een belangrijk verschil met het stelsel van vrije keuze oplevert, afstand te kunnen doen van het rechterlijk toetsingsrecht.

Bij de nieuwe regeling, die uiterlijk in het jaar 1918 zal moeten tot stand komen, zal de ervaring hebben kunnen leeren, of inderdaad het toetsingsrecht is kunnen gemist worden, dan wel het gemis daarvan door den rechter als ernstig is gevoeld. Zoodra de ervaring mocht leeren, dat de thans voorgestelde regeling niet aan de eischen der rechtsorde voldoet, zal ongetwijfeld de Regeering niet nalaten, reeds vóór het afloopen van den uitersten termijn, het eedsvraagstuk opnieuw ter hand te nemen. De ondergeteekenden zullen, indien dit wetsontwerp tot wet verheven wordt, dan ook niet

in gebreke blijven over de werking van de ontworpen regeling reeds spoedig en op gezette tijden een opzettelijk onderzoek in te stellen.

Na al hetgeen reeds bij de behandeling van het vorige wetsontwerp omtrent de beteekenis der verschillende artikelen is opgemerkt en na bovenstaande algemeene beschouwingen, meenen de ondergeteekenden zich van een bijzondere toelichting der artikelen te mogen onthouden. Slechts zij opgemerkt, dat, in verband met het wegvallen van den waarborg van het toetsingsrecht, in de artikelen 1 en 3 nog des te duidelijker is uitgedrukt, hoe ook dit wetsontwerp vooropstelt de *verplichting* tot het afleggen van den *eed*; opdat een ieder, die bij de toepassing dezer wet betrokken zal zijn, ten volle doordrongen zij van het feit, dat deze wet, behoudens bepaaldelijk omschreven uitzonderingen, den eed vordert en dat het stelsel van vrije keuze in deze wet geenszins is neergelegd.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
J. LOUDON.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Marine,
J. J. RAMBONNET.

De Minister van Financiën,
TREUB.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

De Minister van Waterstaat,
C. LELY.

*De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,*
POSTHUMA.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 11 September 1915.)

In artikel 5 van het ontwerp van wet wordt in plaats van „de belofte”, gelezen: „de belofte of bevestiging”.

Toelichting.

Evenals in de overige artikelen behoort ook in artikel 5 „bevestiging” naast „belofte” te worden vermeld.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. J. A. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. van Woelderren.

Het door schuld veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel (aanrijding van een wielrijder door een automobiel).

Bij ontleding der telastlegging blijkt dat aan beklagde sub 2o. opnieuw zijn ten laste gelegd feiten die hem reeds sub 1o. waren ten laste gelegd, waardoor een onderzoek naar het sub 2o. ten laste gelegde overbodig is.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

C., oud 29 jaar, geboren te Parijs, eerste-luitenant-vliegenier bij de Luchtvaartafdeeling te Soesterberg, die bij vonnis door den Krijgsraad te Arnhem gewezen den 29en Mei 1914, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 23, 58, 62, 91 en 308 van het Wetboek van Strafrecht en 15 en 18 juncto artikel 1 der Motor- en Rijwielwet, is schuldig verklaard aan:

„1e. het door schuld veroorzaken dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt;

„2e. het als bestuurder van een motorrijtuig daarmede over een weg rijden met zóódanige snelheid dat de vrijheid en veiligheid van het verkeer op dien weg wordt in gevaar gebracht”;

en deswege veroordeeld, voor het feit sub 1e. tot twee maanden hechtenis; voor het feit sub 2e. tot eene geldboete van vijf en twin-

tig gulden; met vrijspraak van hetgeen meerder is te laste gelegd, onder bepaling dat de boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden, na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van vijf dagen;

Van welk vonnis door beklaagde hooger beroep is ingesteld bij het Hof, alzoo appelland van dit vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, op de gronden nader bij pleidooi te ontwikkelen, dat het den Hove moge behagen het door den Krijgsraad ten deze gewezen vonnis te vernietigen en, opnieuw recht doende, appelland van het hem ten laste gelegde vrij te spreken,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 30 Juni 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad voornoemd, wat de vrijspraak van den appelland van het hem onder 1e. subsidiair te laste gelegde betreft, en verbetering van het vonnis, ten aanzien van de qualificaties onder 1e. en 2e. primair, en dat alsnog bij sententie van den Hove, de appelland, met aanhaling tevens der artikelen 2, 20 en 29 van het Motor- en Rijwielreglement, zal worden schuldig verklaard aan:

onder 1e. primair:

„het veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel aan een ander „door schuld” en onder 1e. subsidiair en 2e. primair:

„als bestuurder van een motorrijtuig daarmede:

„a. op den weg niet behoorlijk uit te wijken naar links, bij het „inhalen van een rijwiel,

„b. over een weg te rijden op zóódanige wijze en met zóódanige „snelheid, dat de vrijheid en veiligheid van het verkeer op dien weg „worden in gevaar gebracht”

en veroordeeld, voor het feit onder 1e. subsidiair, tot eene geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop 's Hofs uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door vijf dagen hechtenis, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis;

HET HOF,

Gelet op hetgeen door appelland, bij diens verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen;

Gehoord de pleidooien en gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appelland voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake:

1e. dat het aan zijn schuld te wijten is, dat B. op 13 December

1913, des namiddags omstreeks 4 uur te Amersfoort, op den openbaren weg, den Utrechtschen weg, zijnde binnen de kom der gemeente Amersfoort, door het door appellant bestuurde motorrijtuig is aangereden en zóódanig gekwetst, dat hij zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, althans zóódanig lichamelijk letsel, dat hij tijdelijk in de uitoefening zijner beroepsbezigheden is verhinderd, door toen hij (appellant) zijn motorrijtuig besturend achter opreed genoemden B., die gezeten was en reed op een rijwiel en zich bevond aan de rechterzijde van den weg, op zóódanige wijze en met zóódanige snelheid, dat daardoor de vrijheid en de veiligheid van het verkeer op dien weg in gevaar werden gebracht, althans met een grootere snelheid dan van 15 K.M. per uur, en hem (B.) wenschte voorbij te rijden aan diens rechterzijde en na slechts op twee meter afstand een signaal te hebben gegeven en te voren niet het ingehaald wordende rijwiel aan de rechterzijde daarvan voorbij te rijden, terwijl de toestand op den weg dit niet noodzakelijk maakte en oorzaak te zijn, dat door die verregaande roekeloze en verboden handelwijze genoemde B. is aangereden door en in aanraking gekomen met het motorrijtuig van appellant en heeft gekregen breuk van het rechter sleutelbeen, breuk van een rechter rib en daardoor gedurende minstens anderhalve maand zijn beroepsbezigheden niet heeft kunnen uitoefenen, terwijl hij blijvend voor 20 à 25 % invalide zal zijn, althans, dat hij ter plaatse en ten tijde als voormeld, bij het inhalen van het door B. bereden rijwiel, niet behoorlijk naar links is uitgeweken;

2e. dat hij, ter plaatse en tijde als voormeld, over genoemden weg op zóódanige wijze en met zóódanige snelheid heeft gereden, dat de vrijheid en veiligheid van het verkeer op dien weg werden in gevaar gebracht, althans met een grootere snelheid dan van 15 K.M. per uur;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 29 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard met appellants schuld daaraan, hetgeen aan appellant onder 1e. en aldaar primair is te laste gelegd met dien verstande dat wettig en overtuigend bewezen is, dat B. daardoor zóódanig gekwetst is dat hij zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen en dat appellant B. toen op zóódanige wijze en met zóódanige snelheid achterop reed, dat daardoor de veiligheid en de vrijheid van het verkeer op dien weg werden in gevaar gebracht, en verder wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellants schuld daaraan, hetgeen aan appellant onder 2e. en daar primair is te laste gelegd met dien verstande, dat hij toen met zóódanige snelheid heeft gereden, dat daardoor de veiligheid en de vrijheid van het verkeer op dien weg werden in gevaar gebracht;

Overwegende dat de Krijgsraad bij bedoeld vonnis de bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd: dat onder 1e. als: het door schuld veroorzaken dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt,

en dat onder 2e.: het als bestuurder van een motorrijtuig daarmede over een weg rijden met zóódanige snelheid dat de vrijheid en veiligheid van het verkeer op dien weg wordt in gevaar gebracht, en appellant te dier zake heeft veroordeeld, voor het feit onder 1e. tot twee maanden hechtenis, en voor het feit onder 2e. tot eene geldboete van vijf en twintig gulden met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van vijf dagen en met vrijspraak van hetgeen meerder is ten laste gelegd;

Overwegende dat in de telastlegging onder 1e. primair bij ontleding de volgende feiten en onderdeelen blijken verscholen te liggen;

a. dat B. op 13 December 1913 des namiddags omstreeks 4 uur te Amersfoort op den openbaren weg, den Utrechtschen weg, zijnde binnen de kom der gemeente Amersfoort, gezeten was en reed op een rijwiel en zich bevond aan de rechterzijde van den weg;

b. dat appellant, zijn motorrijtuig besturend, genoemden B. toen aldaar achterop reed;

c. dat appellant toen reed op zóódanige wijze en met zóódanige snelheid, dat daardoor de vrijheid en de veiligheid van het verkeer op dien weg werden in gevaar gebracht, althans reed met eene grootere snelheid dan van 15 K.M. per uur;

d. dat appellant B. wenschte voorbij te rijden aan diens rechterzijde;

e. dat appellant slechts op twee meter afstand een signaal heeft gegeven en van te voren niet;

f. dat appellant het ingehaald wordende rijwiel aan de rechterzijde daarvan is voorbij gereden, terwijl de toestand op den weg dit niet noodzakelijk maakte;

g. dat daarbij B. is aangereden door en in aanraking gekomen met het motorrijtuig van appellant en heeft gekregen breuk van het rechter sleutelbeen en breuk van een rechter-rib;

h. dat B. daardoor gedurende minstens anderhalve maand zijne beroepsbezigheden niet heeft kunnen uitoefenen, terwijl hij blijvend voor 20 à 25 % invalide zal zijn;

i. dat deze handelwijze was verregaand roekeloos en verboden en het daarom aan appellants schuld te wijten is, dat meergenoemde B. door het door appellant bestuurde motorrijtuig is aangereden en zóódanig gekwetst, dat hij zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, althans zóódanig lichamelijk letsel, dat hij tijdelijk in de uitoefening zijner beroepsbezigheden is verhinderd.

Overwegende dat, zooals uit deze ontleding blijkt, aan appellant in de telastlegging onder 2e. zoo primair als subsidiair opnieuw zijn te laste gelegd feiten, die hem reeds onder 1e. primair, (hierboven onder *c*) waren te laste gelegd, zoodat een onderzoek naar het onder 2e., zoo primair als subsidiair, te laste gelegde overbodig is en het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre daarbij het onder 2e. te

laste gelegde is onderzocht en beslist, niet in stand kan blijven, zijnde appellant daarmede bezwaard;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door de getuigen:

1e. B.:

op den 13en December 1913 kwam ik op mijn rijwiel zittende van den Amersfoortschen berg en reed naar Amersfoort. Ongeveer tien jaar reed ik elken dag op mijn fiets en was een zeer vertrouwd wielrijder. Mijn bedoeling is geweest den Utrechtschen weg steeds recht door te rijden en ik was niet van plan den Appelweg in te gaan. Het eerst heb ik iets van een automobiel gemerkt bij den Paulus Buijsweg, daar er signalen gegeven werden. Een oogenblik later merkte ik bij den Appelweg weer iets van een automobiel doordat er geschreeuwd werd. Dit was vrijwel op het oogenblik toen ik aangereden werd. Toen ik mijn stuur van het rijwiel omgooide naar rechts, werd ik gegrepen door een automobiel en wel op de plaats bij de opening tusschen de boomen aan de zijde van den Appelweg. Ik ben aan de linkerzijde van de automobiel, aan den kant waar de steenwagen op den Utrechtschen weg stond, onder die automobiel weggehaald. Ik reed aan de rechterzijde van den weg in de richting van Amersfoort en was van plan nog meer naar rechts te gaan, toen ik een automobiel achter mij hoorde. Ik was op het bestrate gedeelte van den weg, vlak bij het zandpad, toen ik aangereden werd. Tot Mei 1914 heb ik niet kunnen fietsen. Ik ben beslist niet naar links uitgeweken, toen ik de automobiel vlak achter mij hoorde. Mijn plan was om de automobiel te ontkomen door naar rechts uit te wijken en zoo achter de boomen te gaan rijden. Mijn vaste gewoonte is altijd geweest om daar achter die boomen te gaan rijden en later weer op den weg. Hiermede had ik geen bepaalde bedoeling. Op het oogenblik toen ik nagenoeg onder den wagen lag, heb ik geschreeuw gehoord. In het midden van mijn rug en wel in mijne lendenen heb ik het eerst een schok gevoeld, toen ik aangereden werd;

2e. H.:

op den 13en December 1913 liep ik, van Amersfoort komende, op den Utrechtschen weg, ongeveer op de hoogte waar de winkel „de Vlijt” staat, toen er een aanrijding plaats vond tusschen een automobiel en een wielrijder. De aanrijding had plaats bij een van de boomen tegenover den Appelweg, op den rechterkant van den weg, wanneer men van Soesterberg komt. B. werd door de automobiel aangereden en schoot er onder. Aan den linkerkant is de man onder de automobiel weggehaald. Ik heb nog gezien dat B. zijn hoofd eenigszins omdraaide kort voordat hij aangereden werd door de automobiel. B. reed aan de rechter zijde van den weg in de richting van Amersfoort en is rechts blijven rijden. B. is heelemaal onder de automobiel geraakt maar hoe hij er precies onder lag, weet ik niet meer. Wel heb ik gezien, dat het hoofd van B. voor het linker achterwiel onder de automobiel lag. Toen de man onder de

automobiel geraakt was, is hij nog een eindje meegesleurd, maar kort na de aanrijding is de auto blijven staan.

3e. Br.:

op den 13en December 1913 was ik op den Utrechtschen weg te Amersfoort met een steenwagen, beladen met steenen, voor het perceel van den heer G. Toen het ongeluk met de automobiel gebeurde, stond mijn wagen stil voor het in aanbouw zijnde perceel, ongeveer tegenover de opening in de boomenrij, wanneer men naar den Appelweg gaat. Met zekerheid kan ik verklaren, dat de wagen met beide voor- en achterwielen op het bestrate gedeelte van den weg stond. Voor dien wagen was een paard gespannen, terwijl ik naast dien wagen aan de zijde van den Appelweg stond. Op het oogenblik, toen ik daar stond, kwam er een wielrijder aan en daarachter een automobiel. Een pas of vijftien van mij af, werd de wielrijder door de automobiel gegrepen. Toen de wielrijder aangereden is, was hij reeds de eerste opening in de boomenrij aan den kant van den Appelweg voorbij. Toen de automobiel er aan kwam, stond ik voor mijn wagen aan de zijde van den Appelweg, maar op het oogenblik, toen de automobiel mij voorbijging, stond ik achter den wagen.

Die wagen heeft ongeveer een lengte van 2.20 meter. Toen ik tegen den achterkant van de automobiel aankeek, kon ik goed zien, dat de wielrijder bij het achterwiel van zijn fiets door de automobiel werd aangereden. Op het oogenblik toen de wielrijder werd aangereden, was hij vlak bij de boomen. De plaats waar de wielrijder aangereden is, was heelemaal bestraat, terwijl aan den kant van den weg zand lag over het bestrate gedeelte. Dit was ongeveer op de hoogte waar de eerste opening tusschen de boomenrij was, wanneer men van Soesterberg komt. De automobiel stond stil op het bestrate gedeelte van den weg. Toen ik er bij kwam, lag B. ongeveer midden onder de auto en hij is niet aan den kant van den Appelweg maar aan den anderen kant er onder uitgehaald, dus aan de linkerzijde van de automobiel. Ik heb gehoord, dat de automobiel eerst een signaal heeft gegeven op een afstand van ongeveer twee meter van den wielrijder af. Toen de wielrijder was aangereden, lag zijn fiets tusschen de boomen met het voorwiel naar het pleintje gericht en het achterwiel naar den Utrechtschen weg;

4e. H., huisvrouw van A.:

op den 13en December 1913 stond ik op zij van mijn huis aan den Appelweg, hoek Westerstraat te Amersfoort. Ik zag een automobiel rijden in de richting van Amersfoort en ook een wielrijder, die dezelfde richting ging. De wielrijder reed rechts van den weg, wanneer men van Soesterberg komt. Ik hoorde geschreeuw in de automobiel. Ik voorzag een ongeluk en heb mijn oogen neergeslagen. Toen ik gegil van de dames in de automobiel hoorde, sloeg ik mijn oogen weer op en zag dat de wielrijder verdwenen was. De man lag onder de automobiel en is aan den linkerkant onder de automobiel weggehaald. Zooals ik het zag, had de automobiel best links

van den wielrijder kunnen voorbij rijden, daar er niets in den weg stond. Op het geroep van uit de automobiel keek de wielrijder om over zijn linkerschouder en begon hij eenigszins heen en weer te slingeren. Toen de man omkeek was er tegelijkertijd een zwenking van het stuur van zijn rijwiel naar links;

5e. C. v. A.:

op den 13en December 1913 stond ik op zijde van het huis aan den Appelweg hoek Westerstraat te Amersfoort, toen ik geroep hoorde in een automobiel, die ik over den Utrechtschen weg naar Amersfoort zag rijden. Die automobiel reed aan de rechterzijde van den weg, terwijl vóór die auto een man op de fiets reed in de richting van Amersfoort. Toen er geschreeuwd werd keek de wielrijder naar links om en begon zijn fiets eenigszins te slingeren. De man is aangereden door de automobiel. Aan den linkerkant is de man onder de automobiel weggehaald. De aanrijding heeft plaats gehad tegenover de boomenrij aan de zijde van den Appelweg. Toen de wielrijder kort vóórt de aanrijding over zijn linker schouder keek, begon hij iets heen en weer te slingeren naar links;

6e. H. L.:

op den 13en December 1913 zat ik op een bovenhuis aan den Utrechtschen weg te Amersfoort voor het raam, toen ik geschreeuw hoorde, waarna ik opkeek, terwijl ik op datzelfde oogenblik zag dat er een aanrijding plaats had tusschen een wielrijder en een automobiel. Toen ik er bij kwam, lag de man geheel onder de automobiel en is hij aan de linkerkant onder de automobiel weggehaald. Toen ik van mijn huis naar de automobiel liep, stonden er geen karren of wagens op den weg. Ik heb wel den steenwagen zien staan, maar dat was een heel eind verder in de richting van Soesterberg;

7e. P. W.:

Op den 13en December 1913 was ik des namiddags ongeveer te vier uur te Amersfoort aan den Utrechtschen weg op een balcon van het huis van den heer B. tegenover de opening in de boomenrij aan den kant van den Appelweg. Vlak tegenover dat huis stond een steenwagen. Toen ik op dat balcon stond, zag ik appellant in een automobiel komen aanrijden van den kant van Soesterberg op de rechterzijde van den weg. Vóór die automobiel reed B. op zijn rijwiel ook aan de rechterzijde van den weg in de richting van Amersfoort. Toen de aanrijding met het rijwiel door de automobiel van appelland plaats vond, was B. tusschen den tweeden en derden boom tegenover den Appelweg. Ik heb gezien dat B. aangereden werd door de automobiel. Aan den kant waar ik gestaan had, is B. onder de automobiel weggehaald. Zoodra B. gegrepen was, is hij onder de automobiel gegleden en stond de automobiel onmiddellijk daarna stil. Na de aanrijding stond de automobiel eenigszins schuin en wel het voorste gedeelte van de automobiel over de gleuf naast den weg en op het paadje voor de voetgangers. Het rijwiel van B. lag een eindje van de boomen vóór de automobiel op het paadje. Toen de automobiel voorbij de steenwagen reed, liepen twee zijwielen over

het zandpaadje. De automobiel reed sneller dan het rijwiel, waarop B. zat. Ik zag de automobiel al komen aanrijden van den voorgaanden zijweg en van dat oogenblik heb ik op de automobiel gelet. Kort nadat ik geschreeuw in de automobiel gehoord had, heb ik gezien, dat B., nadat hij omkeek, iets heen en weer slingerde en kort daarna werd aangereiden. Ik blijf er bij dat ik de automobiel al heb zien aankomen van de Paulus Buijslaan en van dat oogenblik op de automobiel heb gelet en gezien, dat de automobiel voorbij den steenwagen is gereden;

8e. J. H., huisvrouw van K.:

Op den 13en December 1913 was ik binnen in mijn huis aan den Utrechtschen weg te Amersfoort en wel in den winkel „de Vlijt” toen ik geschreeuw hoorde. Nadat ik geschreeuw gehoord had, ben ik naar buiten gegaan en zag ik, dat er een man onder een automobiel lag. De automobiel stond aan de rechterzijde van den weg, wanneer men van Soesterberg komt. Ik vond de automobiel staan tegenover een van de laatste boomen aan de zijde van den Appelweg. Voor het linker achterwiel van de automobiel lag de man er onder en hij is aan die zijde onder de automobiel weggehaald. Toen ik bij de automobiel kwam, lag de man er heelemaal onder. Toen ik naar de automobiel liep, stonden er geen karren of wagens voor mijn huis;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door appellant: „kort vóórdat de aanrijding met de door mij be-, „stuurde automobiel op 13 December 1913 op den Utrechtschen weg „onder Amersfoort heeft plaats gevonden, reed ik aan de rechter-, „zijde van dien weg, daar er op de linkerzijde van dien weg een „steenwagen stond. Ongeveer tegen de boomen, die vóór den Appel-, „weg gestaan hebben, heb ik B. met mijn automobiel aangereiden. „De opening tusschen de boomen, die naar den Appelweg leidde, „was ik reeds voorbij gereden, toen het ongeluk gebeurde. Toen „ik bij den wielrijder kwam, ging hij flink naar links, zoodat ik „naar rechts uitweek. Plotseling week de wielrijder weer naar „rechts en werd hij door het linker voorwiel van de automobiel „gegrepen en kwam hij onder de automobiel terecht. Nadat B. links „onder de automobiel geraakt was, is de wagen nog een paar meter „vooruit gereden. Ik heb harder gereden dan de wielrijder B., daar „ik hem ingehaald heb. Toen ik ongeveer twee meter vanaf den wiel-, „rijder was, heb ik geschreeuwd, terwijl ik reeds eerder een signaal „had gegeven;”

Overwegende dat het aan appellant voorgehouden, ter terechtzitting van den Krijgsraad voorgelezen, op 16 December 1913 gesloten ambtseedig proces-verbaal van den inspecteur van politie te Amersfoort, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, S., inhoudt als verklaring door den thans appellant aan dien relatant gedaan: „Den „dertienden December 1913 omstreeks 3¼ uur des namiddags, „reed ik van Soesterberg naar Amersfoort en passeerde den Utrecht-, „schen weg te Amersfoort op voormeld tijdstip en was ik nabij de

„woning van den heer G., zijnde perceel nr. 70, gelegen aan dien „weg. Tegenover vorenbedoelde woning stond een wagen, ik pas- „seerde dien wagen met matigen gang; ik kon met geen groote „snelheid rijden, daar de motor door mij een eind voorbij het Berg „Hotel stop gezet was. Even voorbij den wagen reed een wiel- „rijder, deze wielrijder reed kalm, de omstandigheden waren toen „zoo, daar ter plaatse, dat ik den wielrijder, dien ik met mijne „automobil achterop reed, alleen aan de rechterzijde kon voorbij „rijden, waarom ik een signaal met den hoorn gaf waarna de wiel- „rijder achterom keek en met zijn rijwiel naar de rechterzijde van „den Utrechtschen weg wilde rijden. Daar de afstand van den wiel- „rijder tot de automobil ongeveer 2 à 3 meter bedroeg kon hij de „rechterzijde van den Utrechtschen weg niet meer bereiken en werd „toen door mijn auto gegrepen. Toen ik het ongeluk zag aankomen, „dat was toen op het oogenblik dat de wielrijder naar rechts ging „uitwijken remde ik uit alle macht met de voetremmen, ook wilde „ik de handrem doen werken, doch ik greep mis;”

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door den getuige S.:

Kort nadat het ongeval op den 13en December 1913 op den Amersfoortschen straatweg onder Amersfoort met de automobil was gebeurd ben ik ter plaatse gekomen. De breedte van den weg, op de plaats waar het ongeluk gebeurd is, bedraagt van de eene boomenrij naar de andere ongeveer 8 à 9 meter. Toen ik op genoemden dag ter plaatse kwam, stond er, ongeveer een halve meter van de boomen aan de linkerzijde van den weg, wanneer men naar Amersfoort gaat, een steenwagen. Die wagen is breed, de wielen meegemeten, 1 meter, 5 decimeter, 5 centimeter en 1 millimeter, terwijl de volle breedte van den wagen, de assen meegemeten, 1 meter, 6 decimeter, 1 centimeter en 9 millimeter bedraagt. De breedte van de automobil, wanneer die automobil recht vooruit gaat, bedraagt 1 meter, 7 decimeter, 2 centimeter en 6 millimeter, gemeten van het uiterste deel van het eene spatbord tot het uiterste deel van het andere spatbord. Wanneer de voorwielen eenigszins gedraaid worden, dan is de breedte nog iets grooter. Men kon des tijds van het bestrate gedeelte van den weg overgaan naar het bezande gedeelte van dien weg, wijl dat laatste gedeelte niet verhoogd was. De ruimte tusschen de boomen bedraagt ongeveer drie pas. De wagen met steenen stond aan de linkerzijde van den weg, komende van Soesterberg, tegenover het in aanbouw zijnde huis. De lengte van de automobil gemeten langs den grond van de plaats af waar het voorwiel den grond raakt tot de plaats waar het achterwiel den grond raakt is 2.90 meter. De lengte van de automobil, gemeten boven de uiteinden der spatborden, is 3.15 meter;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door den tevens als deskundige gehoorde getuige M. K., arts:

Op den 13en December 1913 heb ik een zekeren B. te Amersfoort onder mijne behandeling gekregen. Die man had een gebroken

sleutelbeen aan den rechterkant, een gebroken rib aan de rechterzijde en verschillende kneus- en schaafwonden aan zijn hoofd en beenen. Dergelijke kwetsuren kunnen veroorzaakt worden door eenig stomp geweld, welke van eene groote kracht is. Het is niet met zekerheid te zeggen van welken kant dat stompe geweld moet gekomen zijn. Het kan zoowel aan de rechter- als aan de linkerzijde gebeurd zijn. Dien man heb ik nog altijd onder mijne behandeling. Mijn op gronden van wetenschap steunend vermoeden, dat vrijwel aan zekerheid grenst, is dat de man gedeeltelijk invalide zal blijven. Het sleutelbeen is anatomisch nog niet genezen, maar zijne functies doet het goed. De rib, welke gebroken was, is genezen, maar een der longen functioneert nog niet volkomen goed. Er is n.l. een pneuma torax ontstaan, die het indirect gevolg was van het breken der rib. Tijdens de behandeling is mij ook gebleken, dat de man een kneuzing van de lendenwervels had gekregen door het toegebrachte stompe geweld. Door dat een der longen niet volkomen in orde is en door de kneuzing van de lendenwervels, kan de man zijne werkzaamheden nog altijd niet meer goed verrichten, zoodat hij m. i. voor 20 à 25 % invalide is. Mijne meening is, dat de kneuzing van de lendenwervels blijvende is. Ruim anderhalve maand heeft de man zijne werkzaamheden in 't geheel niet kunnen verrichten. Bij mijn onderzoek heb ik ook geconstateerd, dat de man ontvellingen aan zijn beenen en voeten had. Aan zijn knie had hij een kneuzing, maar het is mij niet gebleken, dat de beenen gekneld gezeten hebben;

Overwegende dat bij artikel 2 van het Motor- en Rijwielreglement aan bestuurders van motorrijtuigen de verplichting is opgelegd, op de wegen met hunne rijtuigen behoorlijk naar links uit te wijken bij het inhalen o. a. van rijwielen en aan de bestuurders van rijwielen om met hun rijwiel behoorlijk uit te wijken naar rechts bij het ingehaald worden o. a. door motorrijtuigen, voor zooveel voor hem, die wenscht in te halen, de daartoe noodige ruimte anders niet beschikbaar zoude zijn, en het verlangen, dat uitgeweken worde, behoorlijk kenbaar gemaakt is;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit den boven weergegeven inhoud van de verklaringen der getuigen en de eigen erkennissen door appellant zoo ter terechtzitting als buiten het gerecht aan den relatant S. gedaan, terwijl het Hof overneemt en op de daarvoor aangevoerde gronden tot de zijne maakt de boven weergegeven verklaringen van den deskundige K. wettig en overtuigend bewezen zijn, met appellants schuld daaraan, de boven onder *a*, *b*, *d*, *f*, *g*, *h* en *i*, opgesomde punten, van hetgeen aan appellant onder *l*. primair is te laste gelegd, het punt onder *i* met dien verstande, dat wettig en overtuigend bewezen is, dat B. zwaar lichamenlijk letsel heeft bekomen;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend bewezen zijn de boven onder *c*. en *e*. opgesomde punten van hetgeen aan appellant

onder 1e. primair is te laste gelegd; het punt onder *c.* niet, omdat — afgescheiden van de aanrijding van B., welke aanrijding, ingevolge de telastlegging behoort te worden afgescheiden van dit punt, hetwelk wordt gesteld eene van de oorzaken van de aanrijding te zijn geweest — niet is gebleken, dat appellant toen aldaar op de omschreven wijze of met de omschreven snelheid heeft gereden;

Overwegende wat de bewezen-verklaring van de punten onder *f.* en *i.* betreft, dat appellant tot zijne verdediging heeft aangevoerd en ook de getuige H. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard, vooreerst, dat de wielrijder, kort vóór de aanrijding plaats vond, flink naar links ging en toen daarop de automobiel naar rechts werd gestuurd, plotseling weer naar rechts uitweek en op dat oogenblik door het linker-voorwiel van de automobiel werd gegrepen en verder, dat, naar appellant meende — de getuige H. verklaarde bepaaldelijk zulks te hebben gezien — er nog eenige karren stonden achter den steenwagen, dien hij voorbijgereden is; dat echter uit de verklaringen van de getuigen H., huisvrouw van A., H. L. en J. H., huisvrouw van K. is gebleken, dat laatstbedoelde meening van appellant en waarneming van getuige H. was onjuist en er toen aldaar links van den weg — gerekend van Soesterberg af — zich wel heeft bevonden de steenwagen van den getuige Br., die evenwel een links uitwijken ter plaatse van de aanrijding niet bellette, maar zich niet verder naar de zijde van Amersfoort hebben bevonden, karren of andere belemmeringen voor een uitwijken naar links; dat overigens uit de verklaring van den getuige S. is gebleken, dat de breedte van den weg aldaar, van boom tot boom, in verband met de breedte van het door appellant bestuurde motorrijtuig, groot genoeg was om een links voorbijrijden van een ter rechterzijde van den weg rijdenden wielrijder mogelijk te maken; dat verder uit de verklaringen van schier al de getuigen is gebleken, dat B. reed rechts van den weg — van Soesterberg af gerekend — en dat hij niet kort vóór de aanrijding eerst flink naar links en toen plotseling weer naar rechts is gegaan, maar hij, zooals de getuigen H., A. en W. bepaaldelijk hebben verklaard, welke verklaringen met die van B. zelve in overeenstemming zijn, even vóór de aanrijding, toen er in de automobiel geschreeuwd werd, heeft omgekeken, bij welke gelegenheid het voorwiel van zijn rijwiel kleine slingeringen naar rechts en naar links heeft gemaakt en hij, volgens zijne eigen verklaring, is gegrepen, toen hij zijn stuur naar rechts omgooide;

Overwegende dat de handelwijze van appellant, die, in strijd met het voorschrift van artikel 2 van het Motor- en Rijwielreglement, den wielrijder, dien hij met zijn motorrijtuig inhaalde, rechts wilde voorbij rijden en die daarop, toen hij dien wielrijder tot op een paar meter afstand genaderd was, een signaal gaf, als gevolg van welk signaal hij had te verwachten, dat de wielrijder overeenkomstig diens verplichting ingevolge het voorschrift van genoemd artikel 2 naar rechts zoude uitwijken, zooals inderdaad ook gebeurd is —

verregaand roekeloos en verboden was en de aanrijding met hare gevolgen daarom aan appellants schuld te wijten is geweest;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad voor zooverre daarbij, met betrekking tot het aan appellant onder 1e. primair meer of anders is bewezen verklaard, met appellants schuld daaraan, dan boven als bewezen is aangenomen, niet in stand kan blijven, zijnde appellant daarmede bezwaard;

Overwegende dat een onderzoek naar hetgeen aan appellant onder 1e. subsidiair, is te laste gelegd, overbodig is, nu het hem daar primair te laste gelegde grootendeels wettig en overtuigend bewezen is verklaard;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis gegeven aan hetgeen van het onder 1e. primair, te laste gelegde daar is bewezen verklaard, past op hetgeen van dit deel der telastlegging boven als bewezen is aangenomen en het vonnis dus in zooverre in stand kan blijven;

Overwegende dat de straf bij het vonnis aan appellant opgelegd voor hetgeen hem onder 1e. primair, is te laste gelegd is te zwaar, in aanmerking genomen, dat nòch wettig en overtuigend bewezen is dat appellant, heeft verzuimd tijdig signalen te geven nòch ook, dat de wijze of snelheid van rijden van appellant, de aanrijding nu daargelaten, in het algemeen roekeloos of verkeerd is geweest; dat dus het vonnis, voor zooverre de strafoplegging betreft, niet in stand kan blijven, zijnde appellant daarmede bezwaard;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, artikel 2 van het Motor- en Rijwielreglement, artikelen 209 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 55 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 29 Mei 1914 ten laste van appellant gewezen voor zooverre daarbij is onderzocht, beslist, gequalificeerd en veroordeeld met betrekking tot hetgeen aan appellant onder 2e. primair, is te laste gelegd; voor zooverre daarbij met betrekking tot het aan appellant onder 1e., primair, te laste gelegde meer of anders is bewezen verklaard, met appellants schuld daaraan, dan boven te zijnen laste voor wettig en overtuigend bewezen is aangenomen en voor zooverre betreft de straf aan appellant opgelegd ter zake van het hem onder 1e. primair, te laste gelegde;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, met verbetering echter der bewijsvoering als boven aangegeven;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen in het vonnis van het hem onder 1e. primair, te laste gelegde meer of anders is bewezen verklaard dan boven als bewezen is aangenomen en

Spreekt hem daarvan vrij;

Veroordeelt appellant ter zake van het hem onder 1e. primair, te laste gelegde, zooals dit boven wettig en overtuigend is bewezen

verklaard, met zijne schuld daaraan, tot hechtenis voor den tijd van één maand;

Verklaart een onderzoek naar hetgeen aan appellant onder 2e., zoo primair als subsidiair is te laste gelegd, overbodig als zijnde hem dit onder 1e. ook reeds te laste gelegd;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 10 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

Visschen in een water, waarvan een ander de rechthebbende op het vischrecht is, zonder voorzien te zijn van diens schriftelijke vergunning (artt. 17 en 31 der Visscherijwet).

Nu in de telastlegging van het niet voorzien zijn van eene schriftelijke vergunning van den rechthebbende op het vischrecht niets te lezen staat, terwijl in de Visscherijwet is strafbaar gesteld, niet het visschen in een water, waarvan een ander de rechthebbende op het vischrecht is, maar zoodanig visschen zonder eene vergunning als boven omschreven, is het ten laste gelegde feit niet strafbaar.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 22 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem op 17 Juli 1914 gewezen in de zaak tegen H., oud 22 jaar, geboren te Zevenhoven, wachtmeester bij het 1e Regiment Veld-artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 17 en 31 der Visscherijwet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64) en 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, is schuldig verklaard aan:

„visschen in een water, waarvan een ander de rechthebbende op

„het vischrecht is, zonder voorzien te zijn van diens schriftelijke „vergunning, vermeldende de dagteekening der uitreiking en den geldigheidsduur”;

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Welke Advocaat-Fiscaal verzocht en bij beschikking van 13 October 1914 verkregen hebbende 's-Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden H., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 193 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken; voorts de teruggave bevolen van den hengel, die als stuk van overtuiging heeft gediend, na verloop van acht dagen, nadat 's Hofs Sententie zal zijn gepronuntieerd, aan den gedaagde, bij wien hij is in beslag genomen, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden H., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich volkomen kan vereenigen met de door den Advocaat-Fiscaal genomen conclusie en mede van oordeel is dat gedaagde van de hem te laste gelegde overtreding zal moeten worden vrijgesproken;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 15 Juni 1914 des namiddags te omstreeks 5 $\frac{3}{4}$ uur te Utrecht met een hengel, door te water brengen en ophalen, heeft gevischt in een bermsloot gelegen langs den Huppeldijk, zijnde een niet bevaarbaar en vlotbaar vischwater, dat met ander water in verbinding staat, en dat in eigendom en vischrecht toebehoort aan Mr. S. te Hilversum;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 17 Juli 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: visschen in een water, waarvan een ander de rechthebbende op het vischrecht is, zonder voorzien te zijn van diens schriftelijke vergunning vermeldende de dagteekening der uitreiking en den geldigheidsduur; en te dier zake gedaagde heeft

veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Overwegende dat de bewezen en schuldigverklaring in het vonnis te recht is geschied maar de qualificatie niet past op het te laste gelegde en bewezen verklaarde feit; dat immers van het niet voorzien zijn van eene schriftelijke vergunning van den rechthebbende op het vischrecht, vermeldende de dagteekening der uitreiking en den geldigheidsduur, in de telastlegging niets te lezen staat; dat dan ook, waar bij de in het vonnis aangehaalde artikelen van de visscherij-wet is strafbaar gesteld niet het visschen in een water, waarvan een ander de rechthebbende op het vischrecht is, maar zoodanig visschen zonder eene vergunning als boven omschreven, het te laste gelegde feit onder de strafbepalingen van de Visscherij-wet niet valt en, vermits het evenmin valt onder eene strafbepaling van eenige andere wet of wettelijke verordening, niet strabaar is;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre daarbij het bewezen feit is gequalificeerd en te dier zake aan gedaagde straf is opgelegd, niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie en 193 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 17 Juli 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre daarbij aan het wettig en overtuigend bewezen verklaarde eene qualificatie is gegeven en aan gedaagde straf is opgelegd;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart niet strafbaar het feit aan gedaagde te laste gelegd en spreekt hem vrij; 1)

Beveelt de teruggave van den hengel, die als stuk van overtuiging heeft gediend, dadelijk nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken, aan den gedaagde H., bij wien hij is in beslag genomen;

(1 Het betreft hier weder eene verbodsbepaling met „tenzij” geredigeerd. Het betrekkelijke art. 17.1 der Visscherijwet luidt:

„Het is verboden te visschen in een water, waarvan een ander de rechthebbende op het vischrecht is, tenzij men voorzien is van diens schriftelijke vergunning, vermeldende de dagteekening der uitreiking en den geldigheidsduur.”

Men vergelijkte onze opmerking M. R. T. X, blz. 242. De opvatting van het H. M. G. betreffende art. 17 der Visscherijwet komt overeen met die van den H. R., zooals blijkt uit de arresten o. a. van 15 April 1912 W. 9339, 18 Nov. 1912, W. 9417, 25 Nov. 1912, W. 9424.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 10 November 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

*Desertie van de wacht door een korporaal, door in den nacht van 15 op 16 Juli 1914 zonder verlof de wacht en zijn korps te verlaten en zich op 19 Juli d. a. v. weder terug te melden.**Het H. M. G. verwerpt 's krijgsraads overweging waarbij, met een beroep op den geest der amnestiewet van 6 Augustus 1914, o. a. geen termen worden gevonden om degradatie uit te spreken, omdat immers bedoelde wet alléén het oog heeft op aanmelding bij de gemobiliseerde Nederlandsche strijdmacht, van welke op 19 Juli 1914, toen beklagde zich terug meldde, nog geen sprake was. Beklaagde is ongeschikt ter zake van het door hem gepleegde feit den graad van onderofficier te behouden.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 2 October 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 26 Augustus 1914 gewezen in de zaak tegen H., oud 19 jaar, geboren te Muiden, korporaal bij het Regiment Jagers, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 149, 158 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 10, 13 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad nr. 35) en der artikelen 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„desertie van de wacht in tijd van vrede, gepleegd door een onder-officier, door zonder verlof langer dan twee dagen van de wacht „en van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen”;

en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van achttien dagen, onder bepaling dat de tijd, na beklagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 8 Augustus 1914 tot 26 Augustus-

tus 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, met ontzegging van iederen anderen of meerderen eisch;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 13 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden H., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de qualificatie en het niet uitspreken der degradatie betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling tevens van artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, zal worden schuldig verklaard aan:

„desertie van de wacht, gepleegd door een korporaal (onderofficier) in tijd van vrede”;

en te dier zake gedegradeerd, mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden H., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd, dat hij te 's-Gravenhage in den nacht van 15 op 16 Juli 1914, als korporaal deel uitmakende van de hoofdwacht van de Oranje-kazerne te 's-Gravenhage, zonder verlof die wacht en zijn korps heeft verlaten en daarvan voortdurend is afwezig gebleven tot hij zich op 19 Juli 1914 bij zijn korps aldaar heeft aangemeld;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, het te laste gelegde, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en het feit overeenkomstig de Wet heeft gequalificeerd, terwijl de duur der door den Krijgsraad opgelegde militaire detentie in goede verhouding staat tot den ernst van het feit;

Overwegende dat echter in het vonnis, ten aanzien van de door den Auditeur-Militair geëischte degradatie, voorkomt de volgende overweging: „dat bij de Wet van 6 Augustus 1914 (Staatsblad „nr. 376) amnestie wordt verleend aan al degenen, die bij de Ne-

„derlandsche krijgsmacht zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie, indien zij zich bij de gemobiliseerde „Nederlandsche strijdmacht hebben aangemeld of zich alsnog vóór „1 November 1914 daarbij aanmelden; dat beklaagde zich vóór „1 Augustus 1914 aan desertie heeft schuldig gemaakt, doch zich „eveneens vóór 1 Augustus weder bij zijn korps heeft aangemeld; „dat beklaagde, indien hij met deze aanmelding had gewacht tot na „het inwerkingtreden der vorenbedoelde amnestie-wet, van de gunstige bepaling dezer wet gebruik had kunnen maken; dat beklaagde tot straf zal moeten worden veroordeeld, doch de Krijgsraad „meent te handelen in den geest van meergenoemde wet en in overeenstemming met de billijkheid, wanneer eene betrekkelijk lichte „straf wordt toegepast op beklaagde, die in verband daarmede onmiddellijk uit het arrest kan worden ontslagen; dat de Krijgsraad, „door opgemelde beschouwingen geleid, geen termen vindt ten aanzien van beklaagde de degradatie uit te spreken”;

Overwegende dat het Hof zich met deze overweging niet verenigt;

Overwegende dat immers de bedoelde wet alleen het oog heeft op aanmelding bij de gemobiliseerde Nederlandsche strijdmacht, van welke op 19 Juli 1914, toen gedaagde zich terug-meldde, nog geen sprake was;

Overwegende dat dus deze overweging uit het vonnis moet vervallen;

Overwegende dat het Hof van oordeel is dat de gedaagde ter zake van het feit ongeschikt is den graad van onderofficier te behouden, en bij het vonnis dus ten onrechte de door den Auditeur-Militair gedanen eisch tot degradatie is ontzegd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, benevens artikel 55 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage den 26en Augustus 1914 ten laste van H. gewezen voor zoover daarbij is ontzegd de eisch tot degradatie van den gedaagde;

Degradeert dezen en brengt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Houdt overigens — met verbetering der gronden als voormeld — het vonnis in stand;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 13 November 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel,

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

Voor het bewijs dat een verlofganger der militie, die niet heeft voldaan aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, ingevolge last van den Minister van Oorlog als deserteur is afgevoerd, kan niet dienen een afschrift van eene kennisgeving aan een commandant van een regiment van een ongenoemde, in het vonnis vermeld als de commandant van het 18e regiment infanterie, houdende, volgens het vonnis, de beschikking van den Minister van Oorlog van 4 Maart 1914 tot het afvoeren als deserteur van den gedaagde, doch waarin inderdaad alleen van het bestaan van die beschikking melding wordt gemaakt.

Verbetering der bewijsvoering op dit punt met gebruikmaking en vermelding van den inhoud, van een schrijven van den Minister van Oorlog aan den commandeerende officier van het 18e regiment infanterie (voor overeenkomstig afschrift afgegeven door het hoofd der afdeeling Dienstplicht aan het Departement van Oorlog) houdende opdracht o. a. den milicien B. als deserteur af te voeren.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 21 Juli 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 26 Mei 1914 gewezen in de zaak tegen B., oud 27 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 18e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 17, 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 10, 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad nr. 35) en der artikelen 6, 74, 80, 98, 113 en 114 der Militiewet, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door,

„als verlofganger der militie, niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd door vrij-, willige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door arrestatie”;

en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van veertien dagen, met bepaling dat de tijd, na beklagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 14 Mei 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 20 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, alleen wat de bewijsvoering en de qualificatie betreft, en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met weglating van artikel 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, zal worden schuldig verklaard aan: „eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger der militie, niet te voldoen aan eene, te zijnen aanzien, gedane oproeping voor den werkelijken dienst, na, ingevolge den last van den Minister van Oorlog, als deser-teur te zijn afgevoerd”, met instandhouding overigens van het gezezen vonnis, — alzoo eis cher in hooger beroep ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen de gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan ter zake dat hij te Amsterdam op den 8en September 1913 als verlofganger der militie niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, welke oproeping was geschied krachtens artikel 80 in verband met artikel 114 der Militiewet juncto artikel 111 der Militiewet 1901 voor herhalings-oefeningen, zijnde hij op 6 Maart 1914 als deser-teur afgevoerd en voortdurend afwezig is gebleven tot hij zich op 30 April 1914 heeft aangemeld bij den Commandant der wacht aan de Weeshuis-kazerne te Naarden;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 26 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, dit feit, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dit feit heeft gequalificeerd als: eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door als verlofganger der militie niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door arrestatie; en hem deswege heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van veertien dagen, met bepaling dat de tijd, na 14 Mei 1914 door gedaagde in voorloopige verzekerde bewaaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Overwegende dat een verlofganger van de militie te land, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst slechts dan, ingevolge artikel 98 der Militiewet, als deserteur wordt behandeld, zoodra hij ingevolge den last van den Minister van Oorlog als deserteur is afgevoerd;

Overwegende dat ten bewijze hiervan ten opzichte van den gedaagde door den Krijgsraad is gebruik gemaakt van een afschrift van eene kennisgeving aan een Commandant van een Regiment te Naarden van een ongenoemde, in het vonnis vermeld als de Commandant van het 18e Regiment Infanterie, houdende, volgens het vonnis, de beschikking van den Minister van Oorlog van 4 Maart 1914 tot het afvoeren als deserteur van den gedaagde, doch waarin inderdaad alleen van het bestaan van die beschikking melding wordt gemaakt, zoodat dit stuk niet in deze als bewijsstuk kan dienen en de bewijsvoering wat dit punt betreft verbetering behoeft;

Overwegende dienaangaande dat een in afschrift overgelegd en aan den gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof op 9 October 1914 vertoond en voorgehouden schrijven van den Minister van Oorlog d.d. 4 Maart 1914 afdeling Dienstplicht nr. 73 M. aan den Commandeerenden Officier van het 18e Regiment Infanterie (voor overeenkomstig afschrift afgegeven door het hoofd der afdeling Dienstplicht van het Departement van Oorlog) onder meer inhoudt:

„Wijders draag ik U op de miliciens B wegens het „niet voldoen aan de te hunnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, als deserteur af te voeren, althans indien zij bij „ontvangst dezes nog niet bij het Korps mochten zijn aangekomen”;

Overwegende dat met deze verbetering en aanvulling de Krijgsraad te recht, op grond van voormelde bewijsmiddelen het aan den gedaagde te laste gelegde feit en zijne schuld daaraan wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard en dit feit met juistheid heeft gequalificeerd;

Overwegende dat ook de opgelegde straf in goede verhouding

staat tot den ernst van het gepleegde feit, zoodat gedaagde door het vonnis niet is bezwaard;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wets-artikelen, de artikelen 55, 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt, met verbetering en aanvulling der bewijsvoering als boven vermeld, het vonnis door den Krijgsraad ten laste van gedaagde geweest, met dien verstande dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak na veertien Mei 1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde militaire detentie geheel in mindering zal worden gebracht.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Waar de beklagde destijds behoorde tot het reservepersoneel der landmacht, had uit het vonnis behooren te blijken dat hij ten tijde in de telastlegging vermeld, verkeerde in een van de gevallen bedoeld in de artt. 7 en 8 der wet van 6 Juni 1905 (Stbl. no. 177), m. a. w. was onderworpen aan het C. W. L. Dit is i. c. het geval, omdat de beklagde, blijkens proces-verbaal en eigen buitengerechtelijke erkenning, tijdens het plegen van het hem tenlastegelegde in militaire uniform gekleed was.

Verbetering der qualificatie.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 22 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem geweest in de zaak tegen G., oud 23 jaar, geboren te Noordwijkerhout, reserve-wachtmeester bij het 1e Regiment Huzaren, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 161 der Gemeentewet, 7 en 8 der Wet van 6 Juni 1905 (Staatsblad nr. 177), 2 en 22 der Motor- en Rijwiel-verordening der gemeente

Bussum, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 7, 8 en 17 der Motor- en Rijwielwet, is schuldig verklaard aan:

„het te Bussum op een weg met een motor-rijtuig met een grootere „snelheid rijden dan van het aantal kilometers door burgemeester „en wethouders voor dien weg vastgesteld”,

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen;

Welke Advocaat-Fisikaal, verzocht en bij beschikking van 30 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitant van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de aanhaling der artikelen, houdende verbods- en strafbepalingen en de hoegrootheid der boete, subsidiair hechtenis betreft, en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de artikelen 161 der Gemeentewet, 7 en 8 der Wet van 6 Juni 1905 (Staatsblad nr. 177) niet meer zullen worden aange-merkt als ook tot bovenvermelde artikelen te behooren; dat de boete zal worden verhoogd en gebracht tot op vijftien gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop 's Hofs uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door drie dagen hechtenis, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden G., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtstaan ter zake dat hij op 31 Mei 1914 des namiddags ongeveer 3 uur te Bussum op den openbaren weg, den Brediusweg, gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente, en geen rijks- of provinciale weg zijnde, met een tweewielig motorrijtuig als bestuurder heeft gereden, met een grootere snelheid dan van 15 K.M. per uur, welke maximum-snelheid vastgesteld voor dien weg door Burgemeester en Wethouders is aangeduid door waarschuwingbordens van een door den Minister, belast met de uitvoering der Motor- en Rijwielwet, vastgesteld model;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 17 Juli 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: het te Bussum op een weg met een motor-rijtuig met een grootere snelheid rijden dan van het aantal kilometers door Burgemeester en Wethouders voor dien weg vastgesteld; en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, met bepaling dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen;

Overwegende dat, waar gedaagde destijds behoorde tot het reservepersoneel der landmacht, uit het vonnis had behooren te blijken, dat hij ten tijde in de telastlegging vermeld verkeerde in een van de gevallen bedoeld in de artikelen 7 en 8 der Wet van 6 Juni 1905 (Staatsblad nr. 177) tot regeling o. a. van den rechtstoestand van het reservepersoneel der landmacht m. a. w.: dat hij destijds voor een feit, als in de telastlegging is omschreven, was onderworpen aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

Overwegende dat het in het vonnis bedoeld proces-verbaal van A. de Jongh en D. Smallegange o. m. inhoudt: dat de bestuurder van het daarin bedoelde motorrijtuig, voorzien van het kenteken H 3900, als militair gekleed was;

Overwegende dat een op 12 Juni 1914 opgemaakt ambtseedig proces-verbaal van S., inspecteur van politie te Amersfoort tevens onbezoldigd rijksveldwachter, o. m. inhoudt, dat G., geboren te Noordwijkerhout, 8 Maart 1891, aan verbalisant heeft verklaard, dat hij den 31en Mei 1914, des namiddags omstreeks 3 uur, 10 minuten, als bestuurder heeft gereden op zijn tweewielig motorrijwiel H. 3900 in uniform van reserve-wachtmeester der huzaren, over den openbaren weg, den Brediusweg te Bussum;

Overwegende dat gedaagde toen dus, ingevolge de Wet, als in uniform gekleed, geacht werd in werkelijken dienst te zijn en daarom aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande was onderworpen wegens een door hem gepleegd strafbaar feit;

Overwegende dat, wordt het bewijs in het vonnis aangevuld met de boven aangegeven bewijs-middelen, waardoor tevens is komen vast te staan, dat het gedaagde was, die destijds het motorrijtuig H. 3900 bestuurde, alsdan de bewezen- en schuldigverklaring in het vonnis te recht is geschied;

Overwegende dat immers bij besluit van Burgemeester en Wethouders der gemeente Bussum d.d. 7 Mei 1910, afgekondigd dienzelfden dag, een maximum-snelheid van 15 kilometers per uur is vastgesteld voor het berijden van alle wegen binnen de bebouwde kom der gemeente, met motorrijtuigen en rijwielen;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan het bewezen verklaarde gegeven is onvolledig en moet luiden: het te Bussum

op een weg binnen de bebouwde kom der gemeente, geen Rijks- of Provinciale weg, aangewezen bij een door Burgemeester en Wethouders afgekondigd besluit, en waarop de maximum-snelheid voor motor-rijtuigen, is aangeduid door waarschuwborden van een door den Minister, belast met de uitvoering der Motor- en Rijwielwet vastgesteld model, met een motorrijtuig met grootere snelheid rijden dan van het aantal kilometers voor dien weg in dat besluit bepaald;

Overwegende dat de straf bij het vonnis aan gedaagde opgelegd niet staat in goede verhouding tot het gepleegde feit maar moet worden verzwaaard;

Gezien behalve de artikelen van wetten en verordeningen in het vonnis genoemd (van welke de artikelen 161 Gemeentewet en 7 en 8 der Wet van 6 Juni 1905 (Staatsblad nr. 177) verkeerdelijk zijn vermeld als inhoudende verbods- en strafbepalingen); het besluit van Burgemeester en Wethouders der gemeente Bussum van 7 Mei 1910 nr. 34/17, afgekondigd dienzelfden dag; artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 17 Juli 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre betreft de qualificatie en de opgelegde straf;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand met aanvulling en verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als: het te Bussum op een weg binnen de bebouwde kom der gemeente, geen Rijks- of Provinciale weg, aangewezen bij een door Burgemeester en Wethouders afgekondigd besluit, en waarop de maximum-snelheid voor motor-rijtuigen is aangeduid door waarschuwborden van een door den Minister, belast met de uitvoering der Motor- en Rijwielwet vastgesteld model, met een motorrijtuig met grootere snelheid rijden dan van het aantal kilometers voor dien weg in dat besluit bepaald;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van vijftien gulden, met bepaling dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door drie dagen hechtenis.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 1 December 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel,

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. J. A. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. R. van Woelderen.

*Het als stoker 1e klasse der Marine-reserve, aangrijpen van een in den dienst boven hem gestelden zeemilicien-hulpmachinist, chef van de machinekamer.**Ofschoon het feit ernstig is, neemt het H. M. G. als verzachtende omstandigheid aan dat in gewone omstandigheden tusschen den dader en den aangegrepene geen verschil in rang bestaat, zoodat appellant dus gewoonlijk in den zeemilicien-hulpmachinist niet zijn meerdere had te zien en dit hem er allicht toe geleid kan hebben in de omstandigheden, als in de telastlegging genoemd, niet voldoende zich rekenschap er van te geven, dat hij met een boven hem gesteide te doen had.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

H., oud 25 jaar, geboren te Rotterdam, stoker 1e klasse bij de Marine-Reservé, die bij vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord, gewezen den 7en October 1914, met aanhaling der artikelen 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 193), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad nr. 162), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

„als mindere schepeling in tijd van vrede en niet voor den vijand „zijnen meerdere in rang aangrijpen”,

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van de uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde tijdelijke militaire gevangenisstraf sedert 21 Augustus 1914 geheel zal worden in mindering gebracht;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis ter eenre, voor wien

schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 27 October 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Fisikaal bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake, dat hij in den avond van den 16en Augustus 1914 in de machinekamer aan boord van het toen onder stoom zijnde en voor militaire doeleinden gebezigd wordende stoomschip „P. Caland”, even buiten de haven van Vlissingen, uit ontevredenheid over eene getroffen dienstregeling, opzettelijk gewelddadig den in den dienst boven hem gestelden zeemilicien-hulpmachinist G., Chef van de machinekamer, met de eene hand bij de keel heeft gegrepen en met de andere hand eene dreigende beweging heeft gemaakt alsof hij gemelden G. wilde slaan;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 7 October 1914 gewezen vonnis, dit aan appellant te laste gelegde feit, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: als mindere schepeling in tijd van vrede en niet voor den vijand zijnen meerdere in rang aangrijpen, en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde tijdelijke militaire gevangenisstraf sedert den 21en Augustus 1914 geheel zal worden in mindering gebracht;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied en de qualificatie in het vonnis aan het bewezen verklaarde gegeven, is juist, zoodat appellant in zooverre met het vonnis niet is bezwaard; dat echter de straf, bij het vonnis aan appellant opgelegd, is te zwaar; dat ongetwijfeld het door hem bedreven feit is ernstig maar als verzachtende omstandigheid daarbij kan

gelden, dat in gewone omstandigheden tusschen den zeemilicien-hulpmachinist en den stoker 1e klasse bij de Marine-Reserve geen verschil in rang bestaat, hebbende beiden den stand van matroos; dat appellant dus gewoonlijk in den zeemilicien-hulp-machinist G. niet zijn meerdere had te zien; dat dit hem allicht er toe geleid kan hebben in de omstandigheden, als in de telastlegging genoemd, niet voldoende zich rekenschap er van te geven, dat hij met een boven hem gestelde te doen had;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikelen 209 en volgende der Rechtspleging bij de Zeemacht en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 7 October 1914 ten laste van appellant gewezen voor zooverre betreft de hem opgelegde straf;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Veroordeelt appellant ter zake als in het vonnis vermeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak sedert 21 Augustus 1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 December 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

Waar in het vonnis geen enkel bewijsmiddel voorkomt, waaruit zou blijken dat de stukgeslagen ruiten toebehoorden aan D., moet de beslissing hieromtrent, ongemotiveerd zijnde, — al ware zij overigens juist — worden te niet gedaan.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen
den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve;

bij 's Hofs beschikking van 9 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem op 13 Februarii gewezen in de zaak tegen D., oud 21 jaar, geboren te Didam, milicien-soldaat bij het 19e Regiment infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 300, 304 aanhef en 2e, 350 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 10, 23, 57, 62 en 91 van gemeld Wetboek van Strafrecht, 74 der Militiewet en 40 en 41 van het Wetboek van Strafvordering, is schuldig verklaard aan:

„1e. opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel aan een „ander toebehoort vernielen,

„2e. zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren „weg bevinden,

„3e. mishandeling van een ambtenaar gedurende de recht- „matige uitoefening zijner bediening”,

en deswege veroordeeld, voor de feiten onder 1e. en 3e., tot eene gevangenisstraf van twee maanden en voor het feit onder 2e., tot eene geldboete van drie gulden, onder bepaling dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan als bewezen is verklaard;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 3 November 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden D. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de bewijsvoering betreft en de aanhaling der artikelen 40 en 41 van het Wetboek van Strafvordering aangaat en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating van evengenoemde artikelen, het dictum van het vonnis zal worden bevestigd, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden D., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtge-
staan beschuldigd dat hij te Doesburg op 4 Januari 1914,

1e. opzettelijk en wederrechtelijk acht ruiten zich bevindende
in de glazen deur van de smederij van D., in de Kerkstraat en aan
dezen toebehoorende heeft vernield en stuk geslagen;

2e. zich op den openbaren weg den Looierswal in kenlijken
staat van dronkenschap heeft bevonden, en

3e. opzettelijk den in uniform gekleeden en dienstdoenden
agent van politie V., tevens onbezoldigd rijksveldwachter heeft
mishandeld, door, toen die agent als ambtenaar, werkzaam in de
rechtmatige uitoefening zijner bediening, hem in verband met
bovenstaande feiten, naar de kazerne bracht, hem op den rug te
springen, te schoppen en te slaan;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, op grond van de bewijs-
middelen in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend bewezen
heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan hetgeen den ge-
daagde onder 2e. is te laste gelegd — wordende hierbij als een den
gedaagde niet bezwarende schrijffout aangemerkt de datum 4 Mei
1914 in den inhoud van het proces-verbaal in plaats van 4 Januari
1914 — en hetgeen den gedaagde onder 3e. is te laste gelegd, met
dien verstande dat niet wettig en overtuigend bewezen is dat ge-
daagde den agent van politie V. heeft mishandeld door hem op den
rug te springen en dat de door den Krijgsraad aan deze feiten ge-
geven qualificatie is overeenkomstig de Wet;

Overwegende wat betreft het onder 1e. te laste gelegde:

A. dat in het vonnis geen enkel bewijsmiddel voorkomt (gelijk
trouwens in eersten aanleg daaromtrent geen onderzoek is gedaan)
waaruit zou blijken dat de hier bedoelde ruiten toebehooren aan D.,
zoodat de beslissing hieromtrent, ongemotiveerd zijnde — al ware
zij overigens juist — niet kan worden gehandhaafd;

B. dat de beslissing intusschen, wat het aantal ruiten betreft,
niet juist is,

dat toch, deels in eersten aanleg deels in hooger beroep, door de
getuigen onder eede is verklaard als volgt:

1e. door D., smid, wonende te Doesburg:

dat hij op den 4en Januari 1914 heeft gezien, dat er acht ruiten
in de glazen deur van zijn smederij te Doesburg stuk waren, terwijl
hij omstreeks 5 uur namiddag van dien dag had gezien dat die rui-
ten nog heel waren; dat gedaagde dien avond in zijn winkel was
geweest om een rijwiel te laten repareeren; dat hij geweigerd had dit
te doen; dat de ruiten in de smederij hem, getuige, toebehoorden en
hij aan niemand vergunning had gegeven om ze stuk te slaan;

2e. door H., huisvrouw van M., koopvrouw, wonende te Doesburg:

dat zij op Zondagavond 4 Januari 1914 heeft gezien dat een sol-
daat bezig was met ruiten stuk te slaan in de glazen deur van de
smederij van D. te Doesburg; dat die soldaat riep dat de smid de
deur der smederij moest openmaken, want dat hij zijn fiets wou
laten repareeren;

3e. door T., los werkman, thans milicien-soldaat te Doesburg: dat hij Zondagavond 4 Januari 1914 heeft gezien dat gedaagde over een drempel van de glazen deur van de smederij van D. te Doesburg struikelde en daardoor eenige ruiten brak; dat gedaagde daarna nog, minstens, één ruit in die deur stuk sloeg;

C. dat gedaagde in eersten aanleg heeft opgegeven, dat hij Zondagavond 4 Januari 1914 in den winkel van D. te Doesburg is geweest; dat hij daarna wel eenige ruiten stuk geslagen heeft, maar niet weet hoeveel; en in hooger beroep: dat hij van niemand vergunning had gekregen ruiten in de glazen deur der smederij van D. stuk te slaan en ze hem niet toebehoorden;

D. dat door de aanwijzingen, voortvloeiende uit deze verklaringen der getuigen en opgaven van gedaagde, niet meer wettig en overtuigend bewezen is dan dat gedaagde te Doesburg op 4 Januari 1914 opzettelijk en wederrechtelijk één ruit, zich bevindende in de glazen deur van de smederij van D. en aan dezen toebehoorende, heeft stuk geslagen, met gedaagdes schuld daaraan, en het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat gedaagde — met betrekking tot dit onderdeel der telastlegging — meer heeft gepleegd dan wat hierboven als bewezen werd aangenomen, weshalve gedaagde daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat dus het vonnis in zooverre moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de qualificatie, door den Krijgsraad aan het door hem bewezen verklaarde gegeven, ook past op hetgeen door het Hof bewezen wordt geoordeeld en de qualificatie van het vonnis dus in haar geheel kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat de straf, waartoe de Krijgsraad den gedaagde veroordeelde, te hoog is, nu door het Hof minder als bewezen wordt aangenomen dan de Krijgsraad deed, en dus het vonnis ook in dit opzicht moet worden te niet gedaan;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wets-artikelen, benevens de artikelen 55 en 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 13en Februari 1914 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, ten laste van D. gewezen, voor zoover daarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard hetgeen onder 1e. den gedaagde is te laste gelegd, met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat enkel bewezen is dat gedaagde eenige ruiten in de glazen deur van de smederij van D. in de Kerkstraat en aan dezen toebehoorende, heeft stuk geslagen, voor zooverre gedaagde daarbij is vrijgesproken van hetgeen hem onder 1e. anders of meer is te laste gelegd dan bewezen is verklaard, en voor zooverre daarbij is opgelegd een gevangenisstraf van twee maanden;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat gedaagde te Doesburg op 4 Januari 1914 opzettelijk en wederrechtelijk één ruit, zich bevindende in de glazen deur van de smederij van D. en aan dezen

toebehoorende, heeft stuk geslagen, met gedaagdes schuld daaraan;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot een gevangenisstraf van één maand;

Houdt overigens — met verandering van 4 Mei in 4 Januari 1914 — het vonnis in stand, in het bijzonder voor zoover daarbij wettig en overtuigend is bewezen verklaard hetgeen gedaagde onder 2 en 3 is te laste gelegd, gelijk dat hier boven is vermeld, met gedaagdes schuld daaraan, voor zooveel betreft de qualificatie en voor zoover gedaagde daarbij is veroordeeld tot een geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling, binnen twee maanden na den dag waarop de uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door drie dagen hechtenis;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde meer of anders is te laste gelegd dan bewezen wordt verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 18 December 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

De krijgsraad heeft ten onrechte het oogmerk dat de beklagde de goederen heeft weggenomen om zich die wederrechtelijk toe te eigenen, bewezen geoordeeld door de omstandigheid, dat hij de weggenomen gereedschappen dagen lang onder zich hield, daarover als heer en meester beschikte en ze, ondanks het herhaalde aandringen zijner echtgenoot, niet terugbracht, omdat beklagdes opgaven, dat hij de voorwerpen meenam om die tijdelijk te gebruiken voor het klein maken van hout in zijn schuur, en dat hij aan de aanmaning van zijne vrouw geen gevolg gaf, omdat hij nog niet klaar was met zijn werk, niet onaannemelijk zijn.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 27 October 1914 gemachtigd hooger beroep

te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Temporairen Krijgsraad te Den Helder op 13 October 1914 gewezen in de zaak tegen W., oud 27 jaar, geboren te Den Helder, milicien-kanonnier bij het 4de Regiment Vesting-Artillerie, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191), 310 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 197 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht en 74 der Militiewet, is schuldig verklaard aan

„diefstal”

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes weken met bevel tot de teruggave, na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd, van de als stukken van overtuiging gediend hebbende hamer, zaag en bijl aan den Chef van het wapen der Genie te Den Helder;

Welke Advocaat-Fisikaal verzocht en bij beschikking van 6 November 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden W., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Temporairen Krijgsraad, alzoo eischer in hooger beroep ter eenre

en

genoemden W., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de gedaagde van het hem te laste gelegde dient te worden vrijgesproken, subsidiair, hem een lichtere straf dient te worden opgelegd;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd dat hij op of omstreeks den 7den September 1914 te Huisduinen in de gemeente Den Helder in de nabijheid van de genie-keet heeft weggenomen een zaag, een bijl en een hamer, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en zulks met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad, op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen het te laste gelegde, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met dien verstande, dat het wegnemen heeft plaats gehad omstreeks 7 September 1914 en de voorwerpen toebehoorden aan den Staat der

Nederlanden; het feit heeft gequalificeerd als diefstal, en den gedaagde heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes weken;

Overwegende dat het Hof zich met deze beslissing niet vereenigen kan, hebbende het Hof, uit de in eersten aanleg en in hooger beroep bijgebrachte bewijsmiddelen, niet de overtuiging geput, dat gedaagde, toen hij de in de telastlegging genoemde voorwerpen wegnam, het oogmerk had zich die toe te eigenen;

Overwegende dat immers de Krijgsraad ten onrechte dit oogmerk bewezen oordeelde door de omstandigheid, dat gedaagde de geroedschappen dagen lang onder zich hield, daarover als heer en meester beschikte en ze, ondanks het herhaalde aandringen zijner echtgenoot, niet terug bracht omdat gedaagdes opgaven, dat hij de voorwerpen meenam om die tijdelijk te gebruiken voor het klein maken van hout in zijn schuur, en dat hij aan de aanmaning van zijne vrouw geen gevolg gaf, omdat hij nog niet klaar was met zijn werk, niet onaannemelijk zijn;

Overwegende dat dus het vonnis moet worden te niet gedaan en gedaagde alsnog behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat den Commandeerenden Officier zal moeten worden overgelaten te beslissen of de gedaagde door eigenmachtig de hem niet toebehoorende voorwerpen mee te nemen en te gebruiken zich aan eene overtreding tegen de krijgstucht heeft schuldig gemaakt;

Gezien artikel 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 13den October 1914 door den Temporairen Krijgsraad te Den Helder ten laste van W. gewezen, en op den 19den October d.a.v. geresumeerd en gearresteerd;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Laat den Commandeerenden Officier over te beslissen of de gedaagde door met de hier bedoelde voorwerpen te handelen zooals hij deed zich aan een strafbare overtreding tegen de krijgstucht heeft schuldig gemaakt;

Ontzegt allen anderen eisch; 1)

1) Wat moet er nu met de stukken van overtuiging geschieden? Heeft het Hof niet verzuimd hieromtrent eene beslissing te geven nu het vonnis van den krijgsraad in zijn geheel is vernietigd?
Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 Januari 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. C. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Hoe algemeen en zonder beperking de woorden van art. 95 C. W. L. ook mogen luiden, zoo vallen order de daar bedoelde „orders” toch niet alle bevelen van een meerdere aan een mindere, maar enkel diens bevelen tot het verrichten van een bepaalden dienst, een bepaalde order in dienstzaken.

Als zoodanig kan niet gelden een bevel van een meerdere, die, na een mindere te hebben onderhouden over gepleegde verzuimen, dezen enkel gelast, zich naar zijn kwartier te begeven. Anders krijgsraad 's Hertogenbosch en Advocaat-Fisikaal.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

B., oud 26 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-pontonniër bij het Korps Pontonniers, die bij vonnis door den Krijgsraad te 's Hertogenbosch, gewezen den 6den November 1914, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het door een minderen militair uitdrukkelijk weigeren een order van dengene die boven hem „gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, in een andere gelegenheid, dan in een affaire tegen den vijand of in eene plaats welke „dadelijk belegerd of berend is”,

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 6den November 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof alzo appellant van dit vonnis ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove behage beklagde

alsnog vrij te spreken van het hem te laste gelegde met tenietdoening van het vonnis waarvan appèl; subsidiair: beklagde te verklaren bezwaard door de hem opgelegde straf van vier maanden militaire gevangenisstraf;

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 1 December 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk is geconcludeerd dat de appellant, bij Sententie van den Hove zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht, en op de verklaring van den ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuige H.;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtstaan ter zake dat hij op 8 September 1914 te Dordrecht, toen zijn meerdere in rang de eerste luitenant H. hem, na hem te hebben onderhouden over gepleegde verzuimen, gelastte zich naar zijn kwartier te begeven, uitdrukkelijk heeft geweigerd die order hem door dien meerdere in rang gegeven te gehoorzamen en na te komen, zeggend: „ik ga niet weg”;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 6 November 1914 gewezen vonnis, dit aan appellant te laste gelegde, zoomede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren een order van dengenen, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, in een andere gelegenheid, dan in een affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 6den November 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat, worden de in het vonnis vermelde opgaven van appellant, met uitzondering van zijne erkenenis, dat hij op tijd en plaats als in de telastlegging vermeld, tegen luitenant H. gezegd heeft „ik ga niet weg”, buiten beschouwing gelaten, zooals behoort, alsdan nog, door de in onderling verband en samenhang beschouwde

aanwijzingen, voortvloeiende uit die erkenning van appellant en de in het vonnis vermelde verklaringen van de getuigen H. en M., wetig en overtuigend bewezen is, met appellants schuld daaraan, hetgeen aan appellant is te laste gelegd;

Overwegende dat dus in het vonnis van den Krijgsraad de bewezen- en schuldig-verklaring, schoon op niet geheel juiste gronden, te recht is geschied;

Overwegende dat echter de Krijgsraad het terecht bewezen verklaarde feit ten onrechte heeft gequalificeerd en te dier zake straf heeft opgelegd als in het vonnis is geschied, vermits het feit, zooals het is te laste gelegd en bewezen verklaard, niet strafbaar is;

Overwegende dat toch een luitenant, die, na een mindere te hebben onderhouden over gepleegde verzuimen, dezen enkel gelast, zich naar zijn kwartier te begeven, daarmede aan dien mindere wel geeft een bevel om iets te doen, maar niet een bevel tot het verrichten van een bepaalden dienst, een bepaalde order in dienstzaken;

Overwegende dat nu, hoe algemeen en zonder beperking de woorden van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande ook mogen luiden, onder de daar bedoelde „orders” niet alle bevelen van een meerdere aan een mindere maar enkel diens bevelen in den boven aangegeven zin kunnen worden verstaan; dat dit mag worden afgeleid zoo uit de zware straffen door den wetgever op de in het artikel omschreven vergrijpen gesteld, als uit de geschiedenis van de totstandkoming van het wettelijk voorschrift, terwijl ook de bepaling van artikel 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande omtrent het bewijs ingeval van *desobientie* in dienstzaken aan een militair door een aan hem gesubordineerden — waarbij de Wetgever klaarblijkelijk op de vergrijpen van artikel 95 het oog heeft gehad — wijst op eene beperking in den aangegeven zin;

Overwegende dat waar dus het te laste gelegd feit niet valt onder de strafbepaling van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en dat feit evenmin kan worden gebracht onder eenige andere strafbepaling, het niet strafbaar is en dientengevolge het vonnis van den Krijgsraad, waarbij het als strafbaar feit is gequalificeerd en te dier zake aan appellant straf is opgelegd, voor zoover die qualificatie en strafoplegging betreft, niet in stand kan blijven, zijnde appellant daarmede bezwaard;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 193, 209 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, op 6 November 1914 ten laste van appellant gewezen voor zooverre betreft de qualificatie aan het bewezen verklaarde feit gegeven en de straf aan appellant opgelegd;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Verklaart het ten laste van appellant bewezen feit niet strafbaar en spreekt hem vrij; 1)

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 9 Februari 1915.

President Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

Beklaagde staat in eersten aanleg voor het H. M. G. terecht en wordt schuldig verklaard aan het met opgeheven armen dreigend, alsof hij hem wilde slaan, op een meerdere toeloopen, hebbende die beweging doordat hij door een ander werd tegengehouden, geen ander

1) Wij zouden ons in het geval bij deze sententie beslist, liever scharen aan de zijde van den Krijgsraad te 's Bosch en van den Advocaat-Fiscaal dan aan die van het Hof. Dat de order volgens de, hoewel niet uitgesproken, bedoeling van art. 95 C. W. L. moet betreffen „dienstzaken” schijnt niet voor tegenspraak vatbaar. Maar was dit hier niet het geval? Het zich begeven naar zijn kwartier staat toch in direct verband met den dienst, evengoed als bijv. het bij het middageten op de aangewezen plaats gaan zitten, in welk geval ook het H. M. G. art. 95 wél toepasselijk verklaarde. (M. R. T. VII, 19.) Het Hof overweegt verder nog, dat het bevel moet strekken „tot het verrichten van een bepaalden dienst”. Naar onze bescheiden meening wordt hierdoor een in de wet niet bekend element ingelegd, een, naar wij meenen, voor den wetsuitlegger verboden bedrijf. Bovendien is men naar aanleiding van die overweging geneigd te vragen of dan een bevel om iets na te laten, waarbij er dus van een bepaalde dienstverrichting juist geen sprake is, niet in de termen van art. 97 zal vallen, bijv. het niet voldoen aan de order: ophouden met vuren, in het algemeen het niet opvolgen van een verbod. Stel het geval, dat een meerdere bij een zwemoefening een mindere uitdrukkelijk verbiedt op een bepaalde plaats te water te gaan, doch de mindere weigert en springt er voor het oog van den meerdere juist op die plaats in. Zou die mindere niet schuldig zijn aan het opzettelijk nalaten de gegeven orders na te komen? Wij kunnen niet aannemen, dat het H. M. G. die vraag ontkennend zou beantwoorden en toch zou dat de consequentie van zijn leer zijn. De militaire dienst eischt stipte nakoming van een gegeven bevel, in de praktijk mankeert daar vooral in onzen tijd nog al eens iets aan, er is waarlijk geen reden om dan nog beperkingen te zoeken, die op zijn zachtst buiten de wet omgaan.

Red.

gevolg dan dat hij dien meerdere slechts lichtelijk heeft aangeraakt. Wegens ziekelijke storing der verstandelijke vermogens (neurasthenia) kan hem dat feit echter niet worden toegerekend.

Foutieve vermelding van de plaats des misdrijs in de telastlegging beschouwd als een schrijffout door welke beklagde in zijne verdediging niet is benadeeld.

In de zaak in eersten aanleg aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer

en

T., oud 30 jaar, geboren te Amsterdam, gediend hebbende als korporaalschrijver aan boord van Hr. Ms. „Hermelijn”, gerequireerde in persoon, — ingevolge artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie, in eersten aanleg voor het Hof terechtstaande;

HET HOF,

Gezien de eisch en conclusie, door den eischer ambtshalve genomen, daartoe strekkende dat de beklagde zal worden schuldig verklaard aan: als onderofficier eenige daad van geweld tegen zijn meerdere in rang plegen in tijd van vrede en niet voor den vijand, en deswege veroordeeld tot zes weken militaire gevangenisstraf met bepaling dat de tijd, door den beklagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf, van 12 Januari 1914 tot 23 Februari 1914 geheel zal worden in mindering gebracht;

Gezien zijne beschikking d.d. 12 Juni 1914, waarbij is bepaald, dat de beklagde, ter zake van het feit, waarvoor tegen hem rechtsingang is verleend, als gerequireerde in persoon voor het Hof zal terechtstaan;

Gelet op hetgeen de beklagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht, tijdens hij op zijn voor den Commissaris uit het Hof gehouden verhoor werd gerecoleerd;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat het aan beklagde vertoond en voorgehouden extract-stamboek voor eensluidend afschrift uitgegeven door den luitenant ter zee 1e klasse commandant van Hr. Ms. „Hermelijn” I., inhoudt, dat beklagde te Amsterdam als jongen voor de rolle van Hr. Ms. Wachtschip den 15den Augustus 1899 voor den tijd van twaalf jaren ingaande 2 September 1900 is aangenomen en zijn tegenwoordig dienstverband eindigt 2 September 1916;

Overwegende dat bij beschikking van den Schout-bij-Nacht, Commandant der Zeemacht en Chef van het Departement van Marine

in Nederlandsch-Indië tot het verleenen van rechtsingang aan beklagde is te laste gelegd: dat hij in den morgen van den 12den Januari 1914 op het dek van Hr. Ms. torpedobootjager „Hermelijn” met opgeheven armen dreigend, alsof hij hem wilde slaan, op den torpedist-majoor H., zijn meerdere in rang, is toegelopen, hebbende die beweging, ten gevolge van de omstandigheid, dat hij door den commandant van voornoemden bodem, den luitenant ter zee 1ste klasse I., werd tegengehouden, geen ander gevolg gehad dan dat hij voornoemden H. slechts lichtelijk heeft aangeraakt;

Overwegende dat onder eede is verklaard door de volgende getuigen:

H., dat hij dient als torpedist-majoor; dat te Soerabaja, op een Maandagmorgen in Januari 1914, op het dek van Hr. Ms. „Koning der Nederlanden” de beklagde op parade moest komen, wegens zich ongepast uitlaten over hem, getuige, en door den commandant van Hr. Ms. „Hermelijn”, luitenant ter zee 1e klasse I., daarover onderhouden werd; dat de beklagde toen zeer zenuwachtig werd; overluid hilde, met zijne armen zwaaiende, op getuige, die ongeveer een halven meter van hem afstand, afkwam en getuige's lichaam even aanraakte; dat de beklagde dadelijk daarop op dek flauw viel en ging liggen trappen en schreeuwen; dat de beklagde altijd erg zenuwachtig is en met tact behandeld moet worden; dat bij de minste of geringste tegenheid de beklagde zich opwindt;

I., dat op tijd en plaats door den getuige H. vermeld, terwijl hij den beklagde onderhield over zijn zeer ongepast gedrag tegen dien getuige, de beklagde zenuwachtig werd en, onder den uitroep: „dan moet het maar een Krijgsraad worden” en het wegwerpen van zijn hoed, met opgeheven armen, op H. toesprong, die een paar passen van hem afstand; dat de beklagde onmiddellijk daarna, in een zwaar zenuwtoeval, op dek viel, wild om zich heen schopte en sloeg;

H., dat hij op tijd en plaats en onder de omstandigheden, waarvan door de vorige getuigen gewaagd, opmerkte, dat de beklagde, in drift, getuige H. die dicht bij hem stond, aanvloog; dat daarbij de beklagde H. even aanraakte; dat dadelijk daarna de beklagde een zenuwtoeval kreeg en op dek viel; dat de beklagde wel gewillig is, doch ook gauw warm loopt en zeer zenuwachtig is;

J., dat hij ten tijde en plaatse en onder de omstandigheden, waarvan hier de rede, waarnam, dat beklagde zenuwachtig werd, begon te huilen, zijn hoed weggooid en H. aangreep; dat daarop de beklagde in elkaar zakte, wild om zich heen sloeg en trapte en het schuim op den mond kreeg;

B., officier van gezondheid der 2e klasse, dat hij, op tijd en plaats vermeld, als geneeskundige bij den beklagde kwam; dat deze in zeer overspannen toestand verkeerde, lang uit op zijn rug op dek lag, met armen en beenen sloeg en af en toe met het hoofd tegen het dek aansloeg; dat beklagdes mond met schuim en slijm bedekt was; dat de beklagde nu en dan hoestte, eene lichtblauwe gelaatskleur en telkens hevige huilbuien kreeg; dat getuige beklagde naar

bed liet gaan en hem tegen hoofdpijn, waarover de beklaagde hevig klaagde, behandelde;

Overwegende dat door de aanwijzingen, voortvloeiende uit voormelde getuigenverklaringen, wettig en overtuigend is bewezen, met zijne schuld daaraan, hetgeen beklaagde is te laste gelegd met uitzondering van de telastlegging dat het feit zoude zijn gepleegd op het dek van Hr. Ms. torpedojager „Hermelijn”, zijnde door voormelde bewijsmiddelen bewezen, dat het feit heeft plaats gehad op het dek van Hr. Ms. „Koning der Nederlanden”; door welke schrijffout in het te laste gelegde, beklaagde in zijne verdediging niet is benadeeld;

Overwegende dat door den getuige-deskundige K., officier van gezondheid der 2e klasse, onder eede is verklaard: „Beklaagde is „sinds 13 Januari 1914 onder mijne behandeling geweest. De patient „verkeerde in een overspannen zenuwachtigen toestand, klaagde over „hoofdpijnen, wist zich niets meer van het gebeurde te herinneren „en verkeerde in een emotioneele gemoedsstemming, gepaard gaande „de met huilbuien, slaan tegen het hoofd, smeeken om hem met „rust te laten. Ik heb driemaal getracht T. te onderzoeken, maar „telkens herhaalde zich deze zenuwuitbarsting, zoodanig dat hospitaal-opname door mij wenschelijk werd geoordeeld. De eerste maal „onderzocht ik hem in den ziekenboeg; de tweede maal, den 14den „Januari 1914 in den voormiddag, trachtte ik hem in mijn hut te „onderzoeken, hij kreeg toen echter weer zoo'n zenuw-access, dat ik „het geraden achtte dokter B en den ziekenverpleger er bij te halen „en het onderzoek te staken; de derde maal was ik dienzelfden middag „alleen met hem in den ziekenboeg, maar ook toen was een „onderzoek onmogelijk. Ik heb toen geadviseerd T. naar het hospitaal te evacueeren, waar hij den volgenden dag, op 15 Januari j.l., „is opgenomen. Naar mijn wetenschappelijk oordeel was, toen ik beklaagde behandelde, zeer zeker een ziekelijke storing der verstandelijke vermogens bij dezen aanwezig, namelijk neurasthenia, was „waarschijnlijk deze ziekelijke storing ook aanwezig gedurende het „feit van het aangrijpen van zijnen meerdere, en was (naar mijn „oordeel) die storing van dien aard, dat ze opheffend of beperkend „werkte op zijn geschiktheid om zoowel de feitelijke strekking als „het ongeoorloofde van zijn feit te beseffen, alsmede om ten aanzien „daarvan zijn wil te bepalen”;

Overwegende dat het Hof dit oordeel van den deskundige met de gronden, waarop het rust, overneemt en tot het zijne maakt en derhalve van oordeel is dat het feit wegens ziekelijke storing van beklagdes verstandelijke vermogens aan dezen niet kan worden toegerekend;

Gezien de artikelen 50 van 's Hof's Provisioneele Instructie, 1, 2, 9 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 37 en 91 van het Wet-

boek van Strafrecht, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad No. 162) en 185 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in eersten aanleg in naam der Koningin!

Verklaart, met dien verstande als boven aangegeven, wettig en overtuigend bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen den beklaagde is te laste gelegd;

Qualificeert dit feit als: Als onderofficier eenige daad van geweld tegen zijn meerdere in rang plegen in tijd van vrede en niet voor den vijand;

Verklaart beklaagde echter deswege niet strafbaar;

Spreekt hem vrij;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

Eene wegens eerste desertie opgelegde disciplinaire straf kan voor recidive niet in aanmerking komen, wanneer die straf aan den beklaagde nog niet was bekend gemaakt op het oogenblik, dat hij zich ten tweede male verwijderde.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 9 Februari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 23 December 1914 gewezen in de zaak tegen G., oud 26 jaar, geboren te Delft, milicien-soldaat bij het 15de Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 137 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 74 der Militiewet; der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35), en der artikelen

27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, „na wegens eerste desertie in tijd van vrede te zijn gestraft, zonder „verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder „de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen be- „wijzen, opgevolgd door vrijwillige aanmelding binnen vier weken” en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van drie maanden, met bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 15 December 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 26 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden G., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alszoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden G., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd dat hij te Rijnsburg op den 6den November 1914, zonder verlof zijn korps heeft verlaten en daarvan voortdurend is afwezig gebleven tot hij zich op den 2den December 1914 bij zijn korps aldaar heeft aangemeld, een en ander na reeds ter zake van eerste desertie in tijd van vrede disciplinair te zijn gestraft;

Overwegende dat de Krijgsraad dit te laste gelegde, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen; het heeft gequalificeerd als: „tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd „door een soldaat, door na wegens eerste desertie in tijd van vrede „te zijn gestraft, zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps „afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen „des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aan- „melding binnen vier weken”, en den gedaagde te dier zake heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van drie maanden, met bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 15 December 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaringen te recht zijn geschied, behalve wat betreft het gedeelte der telastlegging „een en ander na reeds ter zake van eerste desertie in tijd van vrede disciplinair te zijn gestraft”;

Overwegende dat immers wel in het extract-straftregister van gedaagde staat vermeld, dat hij op 5 November 1914 is gestraft met veertien dagen provoost om den anderen dag te water en te brood wegens eerste desertie in tijd van vrede, doch dat niet is gebleken, dat op 6 November 1914, toen gedaagde zijn korps verliet, deze straf hem reeds was aangezegd, blijkende integendeel uit een ten processe overgelegd bericht van den commandant der compagnie, waartoe gedaagde behoorde, dat de aanvraag tot bekrachtiging van deze straf op 5 November 1914 door dien Compagniescommandant aan den Commandeerenden officier is gezonden, de straf dienzelfden avond is bekrachtigd en de aanvraag den volgenden dag aan de compagnie is teruggezonden, doch tevens dat op dezen dag, toen — na afloop van den dienst — de straf aan G. zou worden megedeeld, deze zich reeds verwijderd had;

Overwegende dat derhalve, nu niet wettig en overtuigend bewezen is dat G., toen hij zich op 6 November 1914 van zijn korps verwijderde, wist dat hem ter zake van eerste desertie straf was opgelegd, hij in den zin der Wet nog niet daarvoor was gestraft zoodat de te laste gelegde bestraffing voor eerste desertie niet is bewezen en dan ook ten deze slechts van eerste desertie sprake is; 1)

Overwegende dat, nu aan gedaagde — trouwens te recht — is te laste gelegd, dat hij zich binnen vier weken na zonder verlof zijn korps te hebben verlaten, heeft aangemeld en niet gebleken is, dat dit is geschied anders dan vrijwillig en zonder achterhaald te zijn, artikel 135 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van toepassing is en de correctie van gedaagde aan de krijgstucht behoort te worden overgelaten;

Overwegende dat dus voor den Auditeur-Militair te dezer zake geen recht tot strafvordering aanwezig is en gedaagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 135 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, benevens de artikelen 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 23sten December 1914 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage ten laste van G. gewezen, den 29sten December 1914 geresumeerd en gearresteerd;

Verstaat dat ter zake van het te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is;

Spreekt gedaagde vrij;

1) Vergelijk, in gelijken zin, Pols, blz. 425.

Laat aan den Commandeerenden Officier de beslissing of ge-
daagde te dezer zake krijgstuhtelijk behoort te worden gestraft,
waarbij dan in aanmerking zal kunnen genomen worden, dat hij van
15 December 1914 tot 16 Maart 1915 voorloopig in verzekerde be-
waring heeft doorgebracht;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

*De krijgsraad heeft ten onrechte een der aan beklagde ten laste
gelegde diefstallen bewezen verklaard ook op grond van aanwijzingen
voortvloeiende uit den inhoud van de eigen erkentnissen van den
beklaagde, omdat diens opgaven, wel verre van erkentnissen in te
houden, ontkenningen zijn van het oogmerk van wederrechtelijke
toeëigening.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

S., oud 22 jaar, geboren te Rotterdam, milicien-soldaat bij het 6de
Regiment Infanterie, thans bij het Depot-bataljon der 6de Infan-
terie-brigade, die bij vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch,
gewezen den 11den December 1914, met aanhaling der artikelen
74 der Militiewet; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgs-
volk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no.
191); 10, 37, 57 en 310 van het Wetboek van Strafrecht; 9 der
Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), en 193, 197 en 198
van de Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:
„diefstal, tweemaal gepleegd”
en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van eene maand;
met vrijspraak van het hem in de derde plaats te laste gelegde als
zijnde dit niet rechtsgeldig bewezen; met bepaling, dat de tijd, door
den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloo-
pig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de

opgelegde gevangenisstraf van den 2den tot den 6den November 1914 af in mindering zal worden gebracht, en met bevel tot de terug-gave van de in beslag genomen voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, de revolver aan den getuige W., aan wien zij wederrechtelijk is onttrokken en het handboek aan den getuige W., aan wien het wederrechtelijk is onttrokken een en ander na verloop van acht dagen nadat dit vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 19 Januari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake dat hij omstreeks 3 October 1914 te Breda, met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen heeft weggenomen;

1o. een revolver toebehoorende aan W., althans aan een ander dan aan hem, beklagde;

2o. een handboek met atlas voor automobilisten, toebehoorende aan W., althans aan een ander dan aan hem, beklagde;

3o. een haarkam, toebehoorende aan den milicien-soldaat W.;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 11 December 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard, dat appellant omstreeks 3 October 1914 te Breda, met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, heeft weggenomen 1o. een revolver toebehoorende aan W. en 2o. een handboek, toebehoorende aan W., met vrijspraak van hetgeen in den aanhef en sub 3o. is te laste gelegd; de bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd als: „diefstal tweemaal gepleegd” en hem deswege heeft veroordeeld tot eene gevan-

genisstraf van ééne maand, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 2den tot den 6den November 1914 af in mindering zal worden gebracht; en met bevel tot teruggave van de in beslag genomen voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, de revolver aan den getuige W., aan wien zij wederrechtelijk is onttrokken en het handboek aan den getuige W., aan wien het wederrechtelijk is onttrokken, een en ander na verloop van acht dagen nadat dit vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd;

Overwegende dat appellant niet ontvankelijk is in zijn hooger beroep voor zoover hij van het te laste gelegde is vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad hetgeen in den aanhef en sub 1o. is te laste gelegd ook heeft bewezen verklaard op grond van aanwijzingen voortvloeiende uit den inhoud van de eigen erkentnissen van de beklaagde;

dat beklaagde heeft verklaard, dat hij de revolver in de manege heeft gevonden en er dadelijk mee naar het bureau is gegaan in de Cavalerie-kazerne, dáár niemand vond, dadelijk daarop provooststraf heeft ondergaan, en tevergeefs een officier te spreken heeft gevraagd, aan wien hij de revolver wilde inleveren;

Overwegende dat deze opgaven, wel verre van erkentnissen in te houden, ontkenningen zijn van het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, en, wordt de erkenning beperkt tot de opgaaf, dat beklaagde de revolver heeft gevonden en onder zich gehouden, het feit zoude hebben opgeleverd het misdrijf van verduistering;

dat evenwel het onderzoek in hooger beroep het Hof niet de overtuiging heeft bijgebracht dat appellant het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft gehad, zoodat hij van dit deel der telastlegging moet worden vrijgesproken, en de straf, hem te diër zake opgelegd, moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de Krijgsraad, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, terecht wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard, met appellants schuld er aan, hetgeen hierboven in den aanhef en sub 2o., is aangegeven en dit feit juist heeft gequalificeerd, terwijl het Hof zich vereenigt met de vrijspraak van hetgeen in den aanhef en sub 3o. is te laste gelegd;

Overwegende dat, in verband met de nieuwe vrijspraak, de opgelegde straf te zwaar is en het tijdstip voor de teruggave der overtuigingsstukken wijziging behoeft;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, de artikelen 209 der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart appellant niet ontvankelijk in zijn hooger beroep voor zoover hij van het te laste gelegde is vrijgesproken;

Doet te niet het vonnis den 11den December 1914 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement te 's-Hertogenbosch ten

laste van appellant geweest, voor zoover, wettig en overtuigend is bewezen verklaard hetgeen in den aanhef en sub 1o. is te laste gelegd en appellant te dier zake is veroordeeld;

Verklaart dit niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt appellant daarvan vrij;

Veroordeelt appellant ter zake van hetgeen in den aanhef en sub 2o. is te laste gelegd, voor zoover dit is bewezen verklaard, tot eene geldboete van vijf gulden;

Bepaalt dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van tien dagen;

Bepaalt dat de overtuigingsstukken zullen worden teruggegeven onmiddellijk na deze uitspraak;

Houdt het vonnis voor het overige in stand;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. E. W. H. Duyzings.

De krijgsraad heeft ten onrechte als bewijsmiddel voor de ten laste gelegde herhaling gebezigd het in het vonnis vermelde extract-vonnis, vermits dit extract niets bevat omtrent het in de telastlegging genoemde misdrijf, doch alleen spreekt van veroordeeling wegens diefstal. Verbetering der bewijsvoering in dit opzicht.

De krijgsraad heeft verzuimd te overwegen, dat de veroordeelde, aan wien het recht is ontzegt om bij de gewapende macht te dienen, ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om in den militairen stand te blijven.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

A., oud 23 jaar, geboren te Utrecht, tamboer 2e klasse bij het Regiment Genietroepen, die bij vonnis door den Krijgsraad te Arnhem,

gewezen den 23sten December 1914, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 en 2 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 27, 28, 321, 325 en 421 van het Wetboek van Strafrecht, is schuldig verklaard aan:

„verduistering, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog „geen vijf jaren verlopen zijn sedert de schuldige eene wegens dief- „stal krachtens de militaire wetten uitgesproken straf heeft onder- „gaan”,

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoer- legging van dit vonnis voorloopig is verzekerde bewaring doorge- bracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in min- dering zal worden gebracht, sedert 20 October 1914, en met ont- zegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eere, voor wien schrif- telijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs be- schikking van 26 Januari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schrif- telijk ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat den duur der opgelegde gevangenisstraf betreft en dat alsnog bij Sententie van den Hove dien duur zal worden be- paald op acht maanden, met instandhouding overigens van het be- roepen vonnis;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terecht- gestaan beschuldigd dat hij te Amersfoort op 20 October 1914 op- zettelijk een dames-rijwiël dat toebehoorde aan mejuffrouw S., te Hilversum en dat hij van deze in bruikleen had en anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door het aan den rijwiël-hersteller E. voor vijftien gulden te verkoopen, na militaire gevangenisstraf te hebben ondergaan krachtens vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 9 December 1913, wegens het als militair zijnen kameraad in een ongesloten rijwiëlbergplaats der kaserne bestelen, tweemaal gepleegd;

Overwegende dat de Krijgsraad dit te laste gelegde, met appel-

lants schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen, het heeft gequalificeerd als: „verduistering, terwijl tijdens het ple-
gen van het misdrijf nog geen vijf jaren verlopen zijn sedert de „schuldige eene wegens diefstal krachtens de militaire wetten uit-
gesproken straf heeft ondergaan” en den appellant te dier zake heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht van 20 October 1914 af, en ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte als bewijsmiddel voor de te laste gelegde herhaling heeft gebezigd het in het vonnis vermelde extract-vonnis, vermits dit extract niets bevat omtrent het in de telastlegging genoemde misdrijf, doch alleen spreekt van veroordeeling wegens diefstal, weshalve het vonnis te dezen opzichte moet worden verbeterd;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is overgelegd en aan appellant voorgehouden een uittreksel uit een vonnis van den Krijgsraad in het voormalige derde militaire arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen 9 December 1913, uitgesproken 29 December 1913, hetwelk inhoudt, dat A., oud 22 jaar, geboren te Utrecht, geniesoldaat 1e klasse bij het regiment genietroepen, is schuldig verklaard aan „als militair zijnen kameraad in een ongesloten berg-
plaats der kazerne bestelen, misdrijf ten aanzien van het misdadige „de meeste overeenkomt hebbende met het, als militair zijn kamer-
raad in de stallingen bestelen, tweemaal gepleegd” en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, terwijl een daarop gestelde verklaring van den Auditeur-Militair te Arnhem, op den ambtseed, inhoudt dat deze straf geheel is ondergaan, hebbende appellant ter zelfde terechtzitting erkend, dat dit extract en deze verklaring op hem betrekking hebben;

Overwegende dat door een ander de te laste gelegde herhaling van misdrijf wettig en overtuigend bewezen is en het vonnis dus, na te dezen aanzien verbeterd te zijn, kan worden bevestigd;

Overwegende dat bij het vonnis wel den appellant het recht is ontzegt om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor vijf jaren, en dus de Krijgsraad blijkbaar van oordeel is geweest, dat de schuldig verklaarde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om in den militairen stand te blijven, doch de Krijgsraad heeft verzuimd in het vonnis dit oordeel uit te spreken, weshalve, nu ook het Hof dit van oordeel is, ook in dit opzicht het vonnis moet worden aangevuld;

Overwegende dat in verband hiermede nog artikel 2 der Wet van

14 November 1879 (Staatsblad no. 191) moet worden aangehaald; 1)

Overwegende dat overigens de bewezen- en schuldig-verklaringen te recht zijn geschied, de qualificatie op de wet gegrond is en de uitgesproken hoofdstraf en de bijkomende straf in goede verhouding staan tot het gepleegde feit;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen benevens artikel 2 voormeld, en de artikelen 62 en 64 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeterd het vonnis den 23sten December 1914 door den Krijgsraad te Arnhem ten laste van A. gewezen, geresumeerd en gearresteerd, ten aanzien der bewijsvoering en der ontzegging, zooals dat hierboven is gezegd;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. v. Woelderen.

De als getuigen gehoorde oom en tante van den beklagde, derhalve onderscheidenlijk diens bloedverwant en aanverwant in den derden graad, hadden ingevolge art. 162 W. v. Sv. slechts getuigenis mogen afleggen met gezamenlijke toestemming van den Auditeur-Militair en van den beklagde, van welke toestemming echter uit het vonnis of de stukken niet blijkt. Vernietiging van het veroordeelend vonnis deswege omdat recht is gedaan op onwettig bewijs.

In hooger beroep, ingesteld door den advocaat-fiscaal, verklaart de beklagde er bezwaar tegen te hebben dat zijn vorengenoemde oom en tante als getuigen worden gehoord. Vrijspraak, zijnde het wettig bewijs van het ten laste gelegde niet geleverd.

1) Dit was reeds in het vonnis geschied.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 19 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch op 24 December 1914 gewezen in de zaak tegen M., oud 34 jaar, geboren te Echt, landweerplichtig-soldaat bij het 46ste Bataljon Landweer-Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 21 der Landweernet; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 10, 11, 27, 57, 300 en 350 van het Wetboek van Strafrecht; 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„1o. opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed, dat geheel aan een „ander toebehoort, vernielen,

„2o. opzettelijk en wederrechtelijk een dier, dat geheel aan een „ander toebehoort, dooden, en

„3o. mishandeling, tweemaal gepleegd”,

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 28sten October tot 1 December en van 24 December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 19 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden M., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging van de Landmacht, zal worden vrijgesproken, — alzoo eischer in hooger beroep ter eenre

en

genoemden M., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage den gedaagde vrij te spreken;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen de gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde

Militaire Arrondissement te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 15 December 1914 te Echt,

1o. opzettelijk en wederrechtelijk aan en in het huis bewoond door M. een deurraam heeft vernield, twee ramen met ruiten en al heeft verbrijzeld, een lamp heeft verbrijzeld, alle welke voorwerpen en goederen toebehoorden aan voornoemden M., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

2o. opzettelijk en wederrechtelijk een geit, toebehoorende aan meergenoemden M., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft gedood;

3o. meergenoemden M. opzettelijk heeft mishandeld door hem met geweld met zijn vuisten te slaan waar hij hem maar raken kon en door hem met een paal tegen de beenen en den rechterschouder te slaan, door welke slagen M. pijnlijk is aangedaan;

4o. R., echtgenoot van M. opzettelijk heeft mishandeld door haar met geweld in het aangezicht en op den rechterschouder te slaan;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 24 December 1914 gewezen vonnis, op grond van de in het vonnis genoemde bewijsmiddelen, met gedaagdes schuld er aan wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard, aannemende dat het opzet voortvloeide uit de omstandigheden waaronder de feiten zijn gepleegd, dat gedaagde op 15 September 1914 te Echt, 1o. opzettelijk en wederrechtelijk aan en in het huis bewoond door M. een deurraam heeft vernield, twee ramen met ruiten en al heeft verbrijzeld, een lamp heeft verbrijzeld, alle welke voorwerpen en goederen toebehoorden aan voornoemden M.; 2o. opzettelijk en wederrechtelijk een geit, toebehoorende aan meergenoemden M., heeft gedood; 3o. meergenoemden M. opzettelijk heeft mishandeld door hem met geweld met zijn vuisten te slaan waar hij hem maar raken kon en door hem met een paal tegen de beenen en den rechterschouder te slaan, door welke slagen M. pijnlijk is aangedaan; R. echtgenoot van M. opzettelijk heeft mishandeld door haar met geweld in het aangezicht en op den rechterschouder te slaan; die feiten heeft gequalificeerd als: 1o. opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed, dat geheel aan een ander toebehoort, vernielen; 2o. opzettelijk en wederrechtelijk een dier, dat geheel aan een ander behoort, dooden, en 3o. mishandeling tweemaal gepleegd; en gedaagde deswege heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in gezekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 28 October tot 1 December en sedert 24 December 1914, in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat, omtrent het plegen van de bewezen verklaarde feiten alleen getuigenis is afgelegd door M. te Peij, gemeente Echt, en diens echtgenoot R., hebbende de verklaring van den derden getuige W. alleen betrekking op den toestand van een doode geit;

Overwegende dat voornoemde M. en vrouw zijn de oom en de tante van den gedaagde, derhalve onderscheidenlijk diens bloedverwant

en aanverwant in den derden graad en deze personen dus, ingevolge artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering juncto 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 210 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, slechts getuigenis hadden mogen afleggen met gezamenlijke toestemming van den Auditeur-Militair en van den beklaagde, van welke toestemming echter uit het vonnis of de stukken niet blijkt;

Overwegende dat diensvolgens recht is gedaan op onwettig bewijs en het vonnis moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de gedaagde ter terechtzitting van het Hof is gebleven bij zijn voor den Krijgsraad afgelegde verklaring, dat hij op 15 September 1914 zeer dronken is geweest en zich . . . niets kan herinneren en heeft verklaard er bezwaar tegen te hebben dat zijne vorengenoemde oom en tante als getuige worden gehoord;

Overwegende dat onder die omstandigheden het wettig bewijs van het den gedaagde te laste gelegde niet is geleverd, zoodat de gedaagde daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien, behalve de in het vonnis en hierboven aangehaalde wetsartikelen, de artikelen 55, 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 24sten Decembre 1914 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement te 's-Hertogenbosch ten laste van gedaagde gewezen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Ontslaat gedaagde van het verband waaronder hij sedert zijn ontslag onder handtasting rust;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

Terecht is als dienstweigering beschouwd het door een mindere weigeren en nalaten te voldoen aan de order van een meerdere om onmiddellijk naar zijn garnizoen terug te gaan, daar hij, de mindere, dienzelfden avond op wacht moest komen.

Kwartierarrest stilzwijgend beschouwd als tijd voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht en geheel in mindering gebracht op de opgelegde straf. 1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

V., oud 34 jaar, geboren te Utrecht, dienstplichtig korporaal bij het 1e Regiment Landweer-Artillerie, die bij vonnis, door den Krijgsraad te Arnhem, gewezen den 11den December 1914, met aanhaling der artikelen 2 en 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 21 der Landweernet, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„als onderofficier uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten „de orders van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen „en na te komen, zulks niet in eene affaire tegen den vijand of in „eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is”
en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van zes weken, met weigering van de gevraagde degradatie en met vrij-spraak van hetgeen hem meer is te laste gelegd dan bewezen ver-
klaard;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof alzoo appellant van dit vonnis, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den appel-lant vrij te spreken van hetgeen hem is te laste gelegd en, bij on-verhoopte veroordeeling, oplegging eener lichtere straf met toere-kening van den tijd door appellant in kwartierarrest doorgebracht van 12 October tot 10 November 1914

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's be-schikking van 8 Januari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te ver-volgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schrifte-lijk ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de weigering der degradatie betreft, en dat als-nog, bij Sententie van den Hove, de appellant, met aanhaling tevens van artikel 13 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191), zal worden gedegradeerd, mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis;

1) Verg. met deze Sententie ook de Sententie van 15 Januari 1915 hiervóór blz. 93.

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen appelland, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appelland voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Utrecht op 11 October 1914 uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft de hem door en namens den sergeant van de week, sergeant P., gegeven order om onmiddellijk naar Jutphaas terug te gaan, daar hij dienzelfden avond op wacht moest komen, te gehoorzamen en na te komen, zeggende „het is mijn beurt niet, ik doe het niet”;

Overwegende dat de Krijgsraad dit te laste gelegde, met dien verstande dat niet wettig en overtuigend bewezen is dat de order ook namens den sergeant aan appelland was gegeven, met appellands schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de aanwijzingen voortvloeiende uit appellands opgaven en door de verklaringen van den getuige P., het feit heeft gequalificeerd als: „als onderofficier uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de „orders van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, zulks niet in eene affaire tegen den vijand of in eene „plaats welke dadelijk belegerd of berend is”, en den appelland heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van zes weken, met vrijpraak van hetgeen meer is te laste gelegd dan bewezen is verklaard en met weigering van de gevraagde degradatie;

Overwegende dat het onderzoek in hooger beroep het Hof ten aanzien der bewezen- en schuldig-verklaring, der qualificatie en der vrijpraak tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters heeft geleid, zoodat het vonnis in deze opzichten kan in stand blijven;

Overwegende dat de straf van zes weken militaire gevangeniswaartoe de Krijgsraad den appelland veroordeelde te zwaar is, in verhouding tot het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waarin appelland verkeerde, doch dat daartegenover een korporaal, die zich aan dienstweigering schuldig maakt, zijn rang niet behoort te behouden en appelland mitsdien moet worden gedegradeerd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, benevens artikel 13 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191) en de artikelen 62—64 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 11den December 1914 door den Krijgsraad te Arnhem ten laste van V. gewezen, geresumeerd en gearresteerd, voor zoover hij daarbij is veroordeeld tot een militaire gevangenisstraf van zes weken en de gevraagde degradatie is geweigerd;

Bepaalt de straf op vier weken;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak van twaalf October 1914 tot tien November

1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde militaire gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Degradeert appellant en brengt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Ontzegt allen anderen eisch;

De Raadsman van den beklaagde voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan, dat beklaagde doet opmerken, dat hij inderdaad eenige uren na het eindigen van zijn verlof is afwezig gebleven; dat hij Zondagavond is teruggekeerd en Zondag 11 October 1914 op het ochtend- en middagappèl gemankeerd heeft; dat indien getuige P. aan beklaagde order had gegeven naar Jutphaas terug te keeren, die order in haar wezen niet anders zou geweest zijn dan een aansporing aan het adres van beklaagde om zijn onwettig afwezig blijven te doen ophouden en hij, beklaagde, daaraan niet voldoende, zich niet schuldig maakt aan insubordinatie maar daardoor blijk heeft gegeven te volharden bij zijn onwettig afwezig blijven langer dan zijn verlof; dat beklaagde beslist ontkent dat hem order is gegeven wachtdienst te verrichten; getuige P. verklaart dan ook dat hij — getuige — den beklaagde, omdat deze op het morgen- en middagappèl ontbrak, den wachtdienst niet kon bekend maken, in elk geval niet bekend gemaakt heeft; dat hem, beklaagde, de vraag of hij wel wist, dat hij wachtdienst had, als scherts in de ooren klonk:

1o. omdat de wachtdienst steeds 24 uren te voren gecommandeerd wordt, zoodat Zondagavond te halfacht de wachtdienst voor dien avond en nacht gecommandeerd was;

2o. omdat de wachtdienst 's avonds te halfvijf begint, zoodat 's avonds te halfacht de wachtdienst reeds werd waargenomen;

3o. omdat hij den Zondag te voren reeds wachtdienst had gedaan en volgens het Reglement van den inwendigen dienst nimmer twee Zondagen achter elkaar wachtdienst behoef te doen;

4o. omdat hij recht heeft op drie vrije nachten rust en een opdracht tot wachtdienst op dit recht inbreuk zoude maken;

5o. dat bovendien de sergeant B. den wachtdienst ordonneerde en niet sergeant P.;

dat beklaagde de mededeelingen van getuigen D. en P. niet anders kon opvatten, dan als een wapenbroederlijken raad om bij zijn onwettig afwezig blijven niet te volharden;

dat beklaagde tot zijn leedwezen moet erkennen dien Zondag langer dan zijn verlof te zijn weggebleven.

Zijn zaak, de bekende patisserie aan het Janskerkhof, was in deze mobilisatietijden met reuzenschreden achteruitgegaan en beklaagde elke gelegenheid elk oogenblik te baat nam om dien achteruitgang zooveel als kan te stuiten.

Beklaagde houdt zich overtuigd van de clementie van Uw college

om de reden zijner afwezigheid boven zijn verlof niet te verwerpen.

Ten slotte veroorlooft beklagde zich 's Hof's aandacht te vestigen op het feit, dat hij, blijkens hierbij overgelegde verklaring van den commandant P., den 5den November 1914 ongeschikt voor den militairen dienst is verklaard;

dat het voor den dienst geheel onverschillig is dat beklagde den rang van korporaal houdt, omdat hij geen militaire diensten meer uitoefent.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

De orders in art. 95 C. W. L. moeten worden beperkt tot degene, die betrekking hebben op een bepaalde verrichting in- en ten behoeve van den dienst. Als zoodanig kan niet worden beschouwd de order aan in een arrestantenlokaal zich bevindende gearresteerden gegeven om, ter wille van de contrôle, hunne zakken om te keeren, hetgeen slechts als een maatregel van orde is aan te merken. 1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 26 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch op 18 December 1914 gewezen in de zaak tegen 1o. H., oud 32 jaar, geboren te Venlo; 2o. K., oud 36 jaar, geboren te Breda; 3o. M., oud 29 jaar, geboren te Venlo, allen landweerplichtig-soldaat bij het 45ste bataljon Landweer-Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 21 der Landweernet; 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der

1) Men vergelijke de Sententies van 19 November 1909 M. R. T. VII, blz. 50 en van 2 October 1914 M. R. T. X blz. 267.

Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard, ieder der beklaagden aan:

„het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen niet in eene affaire tegen den vijand „of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is”

en deswege veroordeeld ieder tot eene militaire gevangenisstraf van ééne maand, met bepaling, dat de tijd, door ieder der veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 18den December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 23 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof, om te dagvaarden de voornoemde H., V. en M., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagden alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht zullen worden vrijgesproken; voorts het recht van den Korpscommandant der beklaagden onverkort zal worden gelaten om hen, wegens overtreding der krijgstucht, krijgstuhtelijk te straffen, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemde H., V en M., gedaagden in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen gedaagden vrij te spreken van het hun te laste gelegde misdrijf van dienstweigering;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagden voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement te 's-Hertogenbosch hebben terechtgestaan ter zake dat zij op 22 September 1914 des namiddags te ongeveer 8¼ uur te Venlo, in het arrestantenlokaal no. 5 in de Cavalerie-kazerne aldaar, toen de korporaal van de wacht T., hun meerdere in rang, hun gelastte hunne zakken om te keeren, ten einde na te kunnen gaan of zij lucifers of kaarsen bij zich hadden, uitdrukkelijk hebben geweigerd en opzettelijk hebben nagelaten dit bevel te gehoorzamen en na te komen, zeggende: H.: „ik val nog liever dood als mijn zakken om te keeren”; V.: „wij hebben niets bij ons en laten ons daarom niet onderzoeken”, althans een uitdrukking gebruikende van gelijke strekking; M.: „wij hebben niets bij ons en laten ons daarom niet onderzoeken”;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 18 December 1914 gewezen vonnis, op grond van de in het vonnis genoemde bewijsmiddelen, met der beklaagden schuld er aan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat zij op 22 September 1914 des namiddags te ongeveer 8¼ uur te Venlo, in het arrestanten-lokaal no. 5 in de Cavalerie-kazerne aldaar, toen de korporaal van de wacht T., hun meerdere in rang, hun gelastte, hunne zakken om te keeren, ten einde na te kunnen gaan of zij lucifers of kaarsen bij zich hadden, uitdrukkelijk hebben geweigerd en opzettelijk hebben nagelaten dit bevel te gehoorzamen en na te komen zeggende ongeveer H.: „ik val nog liever dood als mijn zakken om te keeren”; V.: „ik heb niets bij mij en laat me daarom niet onderzoeken”; M.: „ik heb niets bij mij en laat me daarom niet onderzoeken”; dit feit voor ieder der beklaagden heeft gequalificeerd als: „het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is”; en hen heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand voor elk met bepaling dat de tijd, door ieder der veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde straf van den 18den December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat het te laste gelegde feit en der gedaagden schuld daaraan te recht wettig en overtuigend is bewezen verklaard, doch ten onrechte is beslist dat dit feit zou opleveren het misdrijf van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande en ten onrechte aan beklaagden te dier zake straf is opgelegd;

dat toch de orders in artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande genoemd moeten beperkt worden tot degene, die betrekking hebben op eene bepaalde verrichting in — en ten behoeve van den dienst en als zoodanig niet kan beschouwd worden de order aan in een arrestanten-lokaal zich bevindende gearresteerden gegeven om, ter wille van de contrôle, hunne zakken om te keeren, hetgeen slechts als een maatregel van orde is aan te merken;

Overwegende dat het bewezen verklaarde feit ook bij geen andere wet of wettelijke verordening justitieel strafbaar is gesteld en het vonnis dus op deze punten niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 55, 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis van den 18den December 1914 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement te 's-Hertogenbosch ten laste van de gedaagden gewezen, wat betreft de qualificatie, aan het bewezen verklaarde feit gegeven, en de straf, aan ieder der gedaagden opgelegd;

Houdt het vonnis voor het overige in stand;

Verklaart het bewezen verklaarde feit niet strafbaar ingevolge het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande of eenige andere strafbepaling behoudens de voorschriften van het Reglement van Krijgstucht;

Spreekt ieder der gedaagden vrij;

Laat aan den Commandeerenden Officier de beslissing of en in hoeverre de gedaagden zich door het door hen gepleegde feit hebben schuldig gemaakt aan een krijgstuhtelijk vergrijp en te dier zake behooren te worden gecorrigeerd, daarbij in aanmerking nemende, dat de gedaagden bereids van 18 December 1914 tot 17 Januari 1915 voorloopig in verzekerde bewaring zijn gehouden;

Ontzegt allen anderen eisch;

Door den Advocaat-Fisikaal werd betoogd:

dat vertoener die schuldverklaring en veroordeeling niet kan goedkeuren; dat de weigering der beklaagden om te voldoen aan de order van den korporaal der wacht T., hun meerdere in rang, om hun zakken om te keeren, geen dienstweigering, doch enkel overtreding der Krijgstucht oplevert;

dat die order immers geen betrekking heeft op eenige dienstverrichting en dat zij slechts als een maatregel van orde aan te merken is;

dat derhalve, ter zake van het ten laste gelegde feit geen recht tot strafvordering tegen de beklaagden aanwezig is;

terwijl de verdediger aanvoerde:

dat de gedaagden zich volkomen vereenigende met de door den heer Advocaat-Fisikaal gedanen eisch, dat zij zich niet aan dienstweigering hebben schuldig gemaakt, concludeeren dat het den Hove moge behagen hen vrij te spreken van het hun ten laste gelegde misdrijf van dienstweigering.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

Onder „dag” in den zin van art. 159 C. W. L. is te verstaan een

tijdsverloop van 24 uren, zoodanig genomen, dat alle diensten die de militair van het morgen- tot en met het avondappèl heeft te vervullen daarin vallen; dit vloeit voort uit de taalkundige betekenis van het woord „dag” gebezigd in een verband als waarin het in art. 159 voorkomt en uit de indeeling van het militaire leven, gegrond op de eischen van den militairen dienst.

Beklaagde is i.c. niet 48 uren afwezig geweest, derhalve is art. 159 niet van toepassing. 1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 26 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 9 December 1914 gewezen in de zaak tegen G., oud 21 jaar, milicien-stukrijder bij het 2de Regiment Veld-Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 137 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 74 der Militiewet; der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35); en der artikelen 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, „door, na wegens eerste desertie in tijd van vrede te zijn gestraft, „zonder verlof, langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te „zijn zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te „kunnen bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aanmelding binnen „vier weken”,

en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden, met bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 16 November 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 12 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof, om te dagvaarden den voornoemden G., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat den duur der opgelegde militaire detentie betreft, en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, die duur zal worden bepaald op vier maanden, met bepaling, dat de tijd, door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf, van 16 November 1914 tot 15

1) Verg. hiervóór blz. 19.

Januari 1915, in mindering zal worden gebracht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden G, gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen te bevelen, dat gedaagde alsnog bewijze dat hij den trein van 7.20 uur naar 's-Gravenhage op Maandagavond 9 November 1914 heeft gemist en bijaldien gedaagde in dit bewijs slaagt hem vrij te spreken, zoo hij niet mocht slagen hem eene lichtere straf zal worden overgelegd;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgegaan ter zake dat hij te 's-Gravenhage op den 8sten November 1914 op het morgen-appèl bij zijn korps heeft gemankeerd en sedert voortdurend zonder verlof afwezig is gebleven, tot hij zich op den 10den November 1914 wederom bij zijn korps heeft aangemeld, een en ander na reeds ter zake van eerste desertie in tijd van vrede disciplinair te zijn gestraft;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 9 December 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, zoomede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „tweede desertie in tijd van vrede, „gepleegd door een soldaat, door, na wegens eerste desertie in tijd van vrede te zijn gestraft, zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn zonder de reden van afwezigheid ten ge„noegen des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door vrijwillige „aanmelding binnen vier weken” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden met bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 16 November 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Overwegende dat, waar artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande als deserteur wil zien beschouwd elk militair, die in tijd van vrede zonder verlof ten minste twee dagen van zijn korps, detachement of garnizoen afwezig is, hier allereerst dient te worden nagegaan, of zoodanige afwezigheid aan gedaagde is te laste gelegd en zoo ja, of zij dan te zijnen aanzien ook is bewezen;

Overwegende dat onder „dag” in den zin van genoemd wetsarti-

kel is te verstaan een tijdsverloop van 24 uren, zoodanig genomen, dat alle diensten, die de militair van het morgen- tot en met het avond-appel heeft te vervullen, daarin vallen; dat dit voortvloeit uit de taalkundige beteekenis van het woord „dag”, gebezigd in een verband als waarin het in artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande voorkomt en uit de indeeling van het militaire leven, gegrond op de eischen van den militairen dienst;

Overwegende dat in de telastlegging uitkomt, dat gedaagde zoowel op 8 als op 9 November 1914 in alle diensten heeft gemankeerd; dat immers als aanvang van zijne ongeoorloofde afwezigheid is gesteld het morgen-appel van 8 November 1914, waarop hij heeft gemankeerd, en als einde van die afwezigheid 10 November 1914; dat echter, waar het tijdstip van terugkomst op laatstgenoemden datum in de telastlegging niet is aangeduid, uit de telastlegging niet blijkt, maar daardoor ook niet wordt uitgesloten, dat gedaagde ten minste 48 uren van zijn korps is afwezig geweest;

Overwegende dat gedaagde, blijkens hetgeen in het vonnis is vermeld, heeft opgegeven, dat hij zich in den nacht van 9 op 10 Nov. 1914 te ongeveer 12¼ uur heeft teruggemeld bij zijn korps, terwijl deze opgave bevestiging heeft gevonden in de verklaring van den getuige Z., in het vonnis vermeld;

Overwegende dat dus als bewezen kan worden aangenomen en in het vonnis blijkbaar ook als bewezen is aangenomen, dat gedaagde op het door hem aangegeven tijdstip, dus vóór het uur van het morgen-appel op 10 November 1914, bij zijn korps is teruggekeerd; 1)

Overwegende dat in het vonnis de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied maar, zooals uit het voorgaande voortvloeit, de Krijgsraad ten onrechte het bewezen verklaarde heeft gequalificeerd en te dier zake aan gedaagde straf heeft opgelegd als in het vonnis is geschied, zoodat het vonnis, wat qualificatie en strafoplegging betreft niet in stand kan blijven;

Overwegende dat het te laste gelegde feit al evenmin als bij het Cirmineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande bij eenige andere wet of wettelijke verordening is strafbaar gesteld;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, op 9 December 1914 gewezen ten laste van gedaagde voor zooverre betreft de qualificatie en de strafoplegging;

Houdt dit vonnis voor het overige in stand;

1) De vraag rijst of eene vrijspraak niet evenzeer had moeten volgen ook al was beklagde na het morgenappél van 10 November 1914 teruggekeerd, nu toch in de telastlegging het juiste oogenblik van terugkomst niet wordt vermeld en het tenlastegelegde dus niet onvoorwaardelijk een strafbaar feit oplevert.

Verklaart niet strafbaar, volgens eenige wet of wettelijke verordening, het aan gedaagde te laste gelegde en te zijnen laste wettig en overtuigend bewezen verklaarde feit en spreekt hem vrij;

Laat aan den Commandeerenden officier ter beoordeeling of er termen bestaan om aan gedaagde wegens het te zijnen laste bewezen verklaarde feit, ter zake waarvan hij bereids twee maanden voorloopig in verzekerde bewaring heeft doorgebracht, eene disciplinaire correctie op te leggen;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

De woorden „leelijke verdroogde krokodil” en „vuile klootzak” zijn beledigend op grond van de minachting die daarmede wordt aan den dag gelegd, terwijl het opzet om te beledigen uit de toevoeging zelve van die woorden blijkt.

Toevoeging van de woorden: „Als je er rapport van maakt, zal ik je later wel vinden, en dan ga je er aan”, is dreigen met woorden.

Belediging en dreiging kunnen i. c. niet worden beschouwd als uitmakende ééne voortgezette handeling nu die feiten niet het gevolg zijn van eenzelfde misdadig opzet.

Art. 95 C. W. L. heeft alleen het oog op zoodanige orders als betreffen eene bepaalde dienstverrichting, hetgeen met de order om mee te gaan naar het bureau niet het geval is. 1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 19 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch op 18 December 1914 gewezen in de zaak

1) Verg. Sententie 28 September 1906. M. R. T. III, 72.

tegen B., oud 25 jaar, geboren te Weesp, milicien-soldaat bij het 16de Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 95 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 27, 56, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„1o. het als soldaat zijn meerdere in rang met woorden beledigen „en dreigen één voortgezette handeling uitmakende; en

„2o. het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, in eene andere gelegenheid dan in „eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is”,

en deswege veroordeeld 1o. tot eene militaire detentie van twee maanden, en 2o. tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde straffen van den 1sten December 1914 af in mindering zal worden gebracht, eerst op de militaire gevangenisstraf en daarna op de militaire detentie;

Welke Advocaat-Fiscaal verzocht, en bij beschikking van 5 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat aangaat de schuldig-verklaring en veroordeeling onder 2o., het aanmerken der feiten onder 1o. en 3o. als ééne voortgezette handeling en de straf, vóór deze feiten aan den beklaagde opgelegd en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating der artikelen 56 en 58 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van artikel 57 van dit Wetboek, benevens artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden:

A. schuldig verklaard aan:

als soldaat, zijnen meerdere in rang, met woorden, 1o. beledigen, 2o. dreigen, en deswege veroordeeld tot drie maanden militaire detentie, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier detentiestraf, van den 1sten December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

B. vrijgesproken van het hem onder 2o te laste gelegde, echter met onverkortlating van het recht van den Commandant van het korps, waartoe de beklaagde behoort, om dezen, wegens zijne onkrijgstuchtelijke gedraging, disciplinair te straffen; met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor

wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot vrijspraak van het onder 2o. te laste gelegde, met instandhouding voor het overige van het beroepen vonnis;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtstaan beschuldigd dat hij op 19 November 1914 te Tilburg:

1o. zijn meerdere in rang, den korporaal B., met woorden heeft beledigd door hem al scheldende de woorden: „leelijke verdroogde krokodil” en „vuile klootzak” toe te voegen;

2o. toen genoemde meerdere in rang hem gelastte ter zake van het sub 1o. genoemde feit met hem mee te gaan naar het bureau, uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten, die order hem door dien meerdere in rang gegeven te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „neem mij maar mee”;

3o. dien meerdere in rang met woorden heeft gedreigd door hem toe te voegen: „als je er rapport van maakt, zal ik je later wel vinden, en dan ga je er aan”;

Overwegende dat de Krijgsraad — op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen — dit te laste gelegde, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, die feiten heeft gequalificeerd als, die sub 1o. en 3o.: „het als sol-, „daat zijn meerdere in rang met woorden beledigen en dreigen één „voortgezette handeling uitmakende” en dat sub 2o. „het door een „minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een „order van dengene, die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na „te komen, in eene andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den „vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is” en den gedaagde heeft veroordeeld, ter zake van de feiten sub 1o. en 3o. tot eene militaire detentie van twee maanden en ter zake van het feit sub 2o. tot eene militaire gevangenisstraf van ééne maand, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde straffen van den 1sten December 1914 af in mindering zal worden gebracht eerst op de militaire gevangenisstraf en daarna op de militaire detentie;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring terecht zijn geschied voor zoover betreft het onder 1o. en 3o. (lees: aanhef en 1o. en 3o.) te laste gelegde en dat de daaraan gegeven qualificatie op de wet gegrond is, behalve wat betreft de beslissing dat deze feiten één voortgezette handeling uitmaken, hebbende immers het dreigen van den meerdere eerst plaats gehad nadat, ten gevolge van het in

aanhef en onder 1o. vermelde feit, deze meerdere den gedaagde gelast had met hem mee naar het bureau te gaan, zoodat in deze niet kan worden aangenomen dat het dreigen en het beledigen zijn het gevolg van eenzelfde misdadig opzet;

Overwegende dat de te dezer zake opgelegde straf van twee maanden militaire detentie in goede verhouding staat tot den ernst dier feiten;

Overwegende dat het vonnis nog moet worden aangevuld met een overweging betreffende het beledigend karakter der toegevoegde woorden;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte het in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde en te recht wettig en overtuigend bewezen verklaarde feit heeft gequalificeerd als boven vermeld en te dier zake den gedaagde heeft veroordeeld tot eene maand militaire gevangenisstraf;

Overwegende dat immers artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande alleen het oog heeft op zoodanige orders als betreffen een bepaalde dienstverrichting, hetgeen met de order door den korporaal B. aan gedaagde gegeven, om met hem mee te gaan naar het bureau, niet het geval is;

Overwegende dat dan ook het niet voldoen aan deze order alleen een overtreding der krijgstucht kan opleveren, waarvan de beoordeeling en, des geraden bevonden, bestraffing aan den commandeerenden officier behoort te worden overgelaten, weshalve de veroordeeling van gedaagde te dezer zake niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat de woorden „leelijke verdroogde krokodil” en „vuile klootzak” toegevoegd door een soldaat aan een korporaal, voor dezen beledigend zijn, op grond van de minachting die daarmede wordt aan den dag gelegd, terwijl het opzet om te beledigen uit de toevoeging zelve blijkt;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, en 56 en 58 van het Wetboek van Strafrecht, en met bijvoeging van de artikelen 57 van het Wetboek van Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 18den December 1914 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch ten laste van B. gewezen, den 24sten December 1914 geresumeerd en gearresteerd;

1o. voor zoover daarbij het in aanhef en onder 2o. te laste gelegde en wettig en overtuigend bewezen verklaarde feit is gequalificeerd als „het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en „opzettelijk nalaten een order van degene die boven hem gesteld is „te gehoorzamen en na te komen, in eene andere gelegenheid dan „in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk „belegerd of berend is” en gedaagde te dier zake is veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand;

2o. wat betreft de aan de overige, te recht bewezen verklaarde, feiten gegeven qualificatie;

3o. wat betreft de bepaling betreffende het in mindering brengen der voorloopige hechtenis;

Verklaart het in aanhef en onder 2o te laste gelegde feit niet strafbaar volgens het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande of eenige andere wet of wettelijke verordening, die betreffende de krijgstucht daargelaten;

Spreekt gedaagde daarvan vrij;

Qualificeert de overige bewezen verklaarde feiten als:

1o. het als soldaat zijn meerdere in rang met woorden beleedigen;

2o. het als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen;

Houdt overigens het vonnis in stand, met opneming der overweging betreffende het beleedigend karakter der toegevoegde woorden als boven en behoudens dat alsnu wordt bepaald, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire detentie van den eersten December 1914 af geheel in mindering zal worden gebracht;

Laat aan den commandeerenden officier over te beslissen of en in hoever de gedaagde, door zijn weigeren en nalaten om te voldoen aan de order van den korporaal B., om met hem mee te gaan naar het bureau, zich aan een overtreding der krijgstucht heeft schuldig gemaakt en hem, des geraden oordeelende, daarvoor te straffen, waarbij echter kan worden bedacht, dat de gedaagde achttien dagen langer in voorloopige verzekerde bewaring heeft doorgebracht dan de duur bedraagt van de hem opgelegde straf;

Ontzegt allen anderen eisch;

Door den Advocaat-Fiscaal werd betoogd:

dat aan vertooner de schuldigverklaring en veroordeeling onder 2o. onjuist voorkomen;

dat immers de order om mee te gaan naar het bureau niet als een bevel tot eene bepaalde dienstverrichting kan worden aangemerkt;

dat voorts wat de feiten onder 1o. en 3o. aan den beklagde ten laste gelegd betreft, tusschen die feiten niet zóódanig verband bestaat, dat zij als ééne voortgezette handeling moeten worden beschouwd; dat eindelijk de voor deze feiten aan den beklagde op te leggen straf behoort te worden verzwaard,

terwijl

de verdediger aanvoerde:

dat het sub 2o. ten laste gelegde feit niet is dienstweigering en beklagde deswege zal moeten worden vrijgesproken;

dat terecht door den eersten rechter de artikelen 56 en 58 van het Wetboek van Strafrecht zijn toegepast, zijnde immers het sub 3o.

genoemd feit een dadelijk gevolg van het sub 1o. genoemde; dat — ook al ware dit niet juist — de opgelegde straf van twee maanden militaire detentie evenredig is aan de bedreven feiten.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mejuffrouw Mr. E. C. Simons.

Verboden vervoer van meel uit de stelling van Amsterdam.

Zooewel naar de objectieve als naar de subjectieve leer is i. c. mededaderschap aanwezig.

Het K. B. van 6 Aug. 1914 (Staatsblad no. 379) bevat niet eene onwettige delegatie van wetgevende bevoegdheid door de bepaling, dat het vervoer van de in dat besluit genoemde goederen uit de stelling van Amsterdam is verboden „voor zoover dit door den Commandant van die stelling of door eene hogere militaire autoriteit noodig wordt geoordeeld”, omdat hierin niet mag worden gezien eene opdracht tot vaststelling van den regel, de norm, maar enkel eene opdracht om, in verband met de telkenmale rijkende behoeften van de stelling, te beslissen of en wanneer en voor welke der in het K. B. genoemde artikelen het door de Kroon uitgevaardigde verbod zal in werking treden; zoodanige opdracht is als maatregel van uitvoering te verdedigen.

Verbetering der qualificatie.

Een paar schrijffouten in de telastlegging gepasseerd, als zijnde de beklagden daardoor in hunne verdediging niet benadeeld.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 26 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, op 11 December 1914 gewezen in de zaak tegen P., oud 33 jaar, geboren te Kamerik, en R., oud 30 jaar, geboren te Harmelen, beiden dienstplichtig soldaat bij het 19de bataljon Landweer-

Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 10, 33, 48, 49 en 91 van het Weboek van Strafrecht; 21 der Landweerwet; 193 der Rechtspleging bij de Landmacht; 1 en 2 der Wet van 3 Augustus 1914, en het Koninklijk Besluit van 6 Augustus 1914 (Staatsblad no. 379), zijn schuldig verklaard, R. aan:

„tarwemeel van uit het gebied der Stelling van Amsterdam naar „het overige gedeelte des Rijks vervoeren, nadat zulke verboden is „door den Commandeerenden Officier dier Stelling”, en P. aan:

„medeplichtigheid aan het vervoeren van tarwemeel uit het gebied der Stelling van Amsterdam naar het overige gedeelte des „Rijks, nadat zulks verboden is door den Comandeerenden Officier „dier Stelling”,

en deswege veroordeeld ieder tot eene gevangenisstraf van veertien dagen; met verbeurdverklaring, ten behoeve van 's Rijks schatkist, van het in beslag genomen tarwemeel, en met vrijspraak van den beklaagde P. van hetgeen hem primair is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 12 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden de voornoemde P. en R., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, voor zoover niet de beklagden aan het hun primair te laste gelegde zijn schuldig verklaard en wat den duur der opgelegde gevangenisstraf betreft, en dat de gedaagden alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating der artikelen 48 en 49 van het Wetboek vna Strafrecht, en aanhaling van artikel 47—1e van dat Wetboek, de beklagden zullen worden schuldig verklaard aan: „tarwemeel van uit het gebied „der Stelling Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks vervoeren, nadat zulks verboden is door den Commandeerenden Officier dier Stelling” en deswege veroordeeld ieder tot zes weken gevangenisstraf, met vrijspraak van den beklaagde P. van hetgeen aan dezen subsidiair is te laste gelegd en met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemde P. en R., gedaagden, in hooger beroep, ter andere zijde, voor wie schriftelijk ter rolle is geconcludeerd,

primair: tot vernietiging van het vonnis en vrijspraak van beide gedaagden;

subsidiair: tot bevestiging van het vonnis waarvan appèl;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat

zij afstand doen van pleidooi en op hetgeen door gedaagden, bij hun verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagden voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem hebben terechtgestaan ter zake dat zij te zamen en in vereeniging te Loenen (Utrecht) op 26 October 1914, terwijl bij Koninklijk Besluit van 30 Juli 1914 no. 72 was beslist dat er oorlogsgevaar aanwezig was, 25 zakken tarwemeel hebben vervoerd uit Baambrugge, gelegen in de Stelling Amsterdam, naar Loenen (Utrecht) gelegen buiten die Stelling, terwijl de uitvoer van tarwemeel uit de Stelling Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks was verboden bij bekendmaking van den Commandant dier Stelling van 24 Augustus 1914, in verband met het Koninklijk Besluit van 31 Augustus 1914 (Staatsblad no. 379) en artikel 1 der Wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. 344);

dat P. althans opzettelijk behulpzaam is geweest bij het plegen van het misdrijf door te Baambrugge op 26 October 1914 met R. een wagen te nemen, een paard te huren, daarmede te rijden naar de woning van schipper D., te Baambrugge, alwaar zich het meel bevond en R. te helpen het meel in den wagen te laden;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 11 December 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met der gedaagden schuld er aan, hetgeen den gedaagde R. is te laste gelegd en hetgeen den gedaagde P. subsidiair is te laste gelegd met vrijspraak, wat laatstgenoemden gedaagde betreft, van hetgeen hem primair is te laste gelegd; de aldus bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd voor wat gedaagde R. betreft als: „tarwemeel van uit het „gebied der Stelling van Amsterdam naar het overige gedeelte des „Rijks vervoeren, nadat zulks verboden is door den Commandeering, „renden Officier dier Stelling” en voor wat gedaagde P. aangaat, als: „medeplichtigheid aan het vervoeren van tarwemeel uit het gebied der Stelling van Amsterdam naar het overige gedeelte des „Rijks, nadat zulks verboden is door den Commandeering, „renden Officier dier Stelling” en te dier zake gedaagden heeft veroordeeld ieder tot eene gevangenisstraf van veertien dagen, met verbeurdverklaring, ten behoeve van 's Rijks schatkist, van het in beslag genomen tarwemeel;

Overwegende dat in de telastlegging een paar schrijffouten voorkomen, waardoor echter gedaagden in hunne verdediging niet zijn benadeeld; dat daar n.l. wordt melding gemaakt van de bekendmaking van den Commandant der Stelling Amsterdam van 24 Augustus 1914, terwijl blijkbaar is bedoeld de bekendmaking van dien Commandant van 31 Augustus 1914 en van het Koninklijk Besluit van 31 Augustus 1914 (Staatsblad no. 379), terwijl blijkbaar de steller het oog heeft gehad op het Koninklijk Besluit van 6 Aug. 1914, dat in Staatsblad no. 379 is opgenomen;

Overwegende dat gedaagde P. ter terechtzitting van het Hof

heeft verklaard: „Eenige dagen vóór 26 October 1914 zijn wij bij „den bakker K. te Loenen, aan huis geweest en hebben wij — R. „en ik — gesproken over het vervoer van meel, dat te Baambrugge „voor dien bakker lag. Met bakker K. hadden wij afgesproken, dat „wij eene goede belooning zouden krijgen, wanneer wij het meel van „Baambrugge naar Loenen vervoerden. Wij — R. en ik — hebben „samen een paard gehuurd voor ons eigen geld en zijn daarna met „een wagen, die bij het magazijn in gebruik was, naar den schipper „D. gereden, waar wij in diens huis 25 balen meel op den wagen „geladen hebben. Ik heb bij den wagen geloopt vanaf het huis van „D. tot bij de plaats, waar de wagen door de marechaussee is aan „gehouden, omdat het paardje toch al wat oud, de vracht wat zwaar „en ik van het opladen wat warm was geworden. Ik heb gezien, „dat de wagen door een marechaussee werd staande gehouden. De „afpraak was, dat wij — R. en ik — samen het meel in het huis „van den bakker K. te Loenen, zouden brengen en dat wij samen „de belooning zouden deelen, die de bakker ons voor het vervoer „ren en bij hem brengen van het meel had toegezegd”;

Overwegende dat alzoo, door de bekentenis van gedaagden, zooals die in het vonnis en, voor wat gedaagde P. betreft, zooals die ook hier boven is opgenomen (ieders bekentenis slechts gebezigd tegen den gedaagde, die haar aflegde en niet tegen den ander) bevestigd door de in het vonnis opgenomen verklaringen van de gehoorde getuigen (ook M is als getuige gehoord schoon diens in het vonnis weergegeven verklaring daar niet als getuigenverklaring is aangeduid) en door den in het vonnis weergegeven inhoud van het ambtseedig proces-verbaal van V., wettig en overtuigend is bewezen, met der gedaagden schuld er aan, hetgeen (aan gedaagde P. in de eerste plaats) is te laste gelegd;

Overwegende dat toch, waar gedaagden te voren afspraak hebben gemaakt om het meel van Baambrugge naar Loenen te vervoeren; waar zij voor dit vervoer op gemeenschappelijke kosten een paard hebben gehuurd en, na dit voor een te hunner beschikking staanden wagen te hebben gespannen en daarmee te zijn gegaan naar de plaats, waar zich de zakken meel bevonden, de zakken meel gezamenlijk op den wagen hebben geladen, terwijl zij zich vervolgens naar Loenen op weg hebben begeven (R. op den wagen ten einde het paard te besturen en P. loopende bij den wagen om voor het paard de vracht niet nog te verzwaren en geen koude te vatten) met het doel om de zakken met meel bij den bakker te bezorgen, daar af te laden en dan de te ontvangen belooning te deelen — zij moeten worden gezegd, zoo naar de subjectieve als ook naar de objectieve leer omtrent de vereischten voor mededaderschap, de zakken meel te zamen en in vereeniging te hebben vervoerd; dat ongetwijfeld bij laatstbedoelde leer voor het bestaan van mededaderschap noodig is eene handeling, die deel uitmaakt van de uitvoering van het delict, maar zoodanige handeling hier door gedaagde P. ook is gepleegd; dat toch, aangenomen al, dat het vervoeren bestaat

enkel uit het brengen van het meel van de eene plaats naar de andere en het opladen op den wagen daarvan geen deel uitmaakt, dan nog gedaagde P., die het voor het vervoer doelmatiger en tevens voor zijn gezondheid beter vond om bij den wagen te loopen dan daarop te rijden, daarmede eene handeling heeft verricht, die deel uitmaakt van het vervoeren en dus als mede-vervoerder is aan te merken;

Overwegende dat wel het vervoer van de zakken tarwemeel niet verder is gekomen dan tot Loenersloot, waar bij de brug over het Merwedekanaal de aanhouding heeft plaats gevonden, maar deze brug, blijkens de in het vonnis bedoelde kaart ligt buiten de Stelling van Amsterdam en blijkens het proces-verbaal van V. in de gemeente Loenen, zoodat kan worden gezegd, dat het meel naar Loenen (Utrecht), gelegen buiten de Stelling van Amsterdam, is vervoerd; dat wel ook is komen vast te staan, dat hetgeen gedaagden hebben vervoerd, bestond uit 15 zakken tarwemeel en 10 zakken bloem, maar ook „bloem” is tarwemeel, n.l. gebuild tarwemeel, en dus gedaagden kunnen worden aangemerkt als vervoerders van 25 zakken tarwemeel;

Overwegende dat, nu wettig en overtuigend bewezen is verklaard hetgeen aan gedaagde P. in de eerste plaats is te laste gelegd, een onderzoek naar hetgeen hem in de tweede plaats, subsidiair, is te laste gelegd, overbodig is;

Overwegende dat dus de Krijgsraad te recht wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde R. was te laste gelegd, maar zijn vonnis niet in stand zal kunnen blijven, voor zooverre daarbij ten laste van gedaagde P. wettig en overtuigend bewezen is verklaard hetgeen hem subsidiair is te laste gelegd en hij van het hem in de eerste plaats te laste gelegde is vrijgesproken;

Overwegende dat nog van de zijde der verdediging is aangevoerd, dat het vervoeren van tarwemeel van binnen naar buiten de Stelling van Amsterdam op 26 October 1914 niet was eene strafbare handeling, omdat het Koninklijk Besluit van 6 Augustus 1914 (Staatsblad no. 379) en de daarop steunende maatregelen bevatten eene onwettige delegatie van bevoegdheid; dat immers, terwijl artikel 1, 2de lid der Wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. 344) bepaalt, dat het vervoer van bepaalde goederen van een gedeelte naar het overige gedeelte des Rijks door O n s bij algemeenen maatregel van bestuur geheel of gedeeltelijk tijdelijk kan worden verboden, in tegenstelling hiermede het eenig artikel van genoemd Koninklijk Besluit bepaalt, dat de uitvoer van verschillende goederen van uit de Stelling van Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks, totdat hieromtrent nader door O n s zal worden beslist, is verboden, voor zoover dit door den Commandant van die Stelling of door eene hoogere militaire autoriteit noodig wordt geoordeeld; dat dus het uitvaardigen van het verbod, waartoe de Wet de Kroon de bevoegdheid geeft, bij dit Koninklijk Besluit door de Kroon

voorloopig is gebracht binnen de competentie van den Stelling-commandant;

Overwegende dat echter dit betoog is onjuist; dat immers het in artikel 1, 2de lid der genoemde Wet bedoeld tijdelijk verbod tot vervoer van bepaalde goederen, op het in strijd handelen waarmede bij artikel 2 straf is gesteld, is vervat in genoemd Koninklijk Besluit, waarin men leest, dat het vervoer van de daar omschreven goederen, totdat hieromtrent nader door de Kroon zal worden beslist, verboden is; dat nu wel aan dit verboden zijn is toegevoegd: „voor „zoover dit door den Commandant van die Stelling of door eene hoo-„gere militaire autoriteit noodig wordt geoordeeld”, maar hierin niet mag worden gezien eene opdracht tot vaststelling van den regel, de norm, maar enkel eene opdracht om, in verband met de telkenmale rijzende behoeften van de Stelling, te beslissen of en wanneer en voor welke der in het Koninklijk Besluit genoemde artikelen, het door de Kroon uitgevaardigde verbod zal in werking treden; dat zoodanige opdracht als maatregel van uitvoering is te verdedigen en daarin niet ligt eene onwettige delegatie van wetgevende bevoegdheid;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan de bewezen verklaarde feiten gegeven op zich zelve is onjuist en daarenboven, wat gedaagde P. betreft, niet slaat op hetgeen te zijnen laste boven is bewezen verklaard; dat dus het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre betreft de qualificatie aan het bewezen verklaarde gegeven, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat de qualificatie voor ieder van gedaagden moet luiden: „in strijd met een verbod, als bedoeld in de tweede alinea „van artikel 1 der Wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. 344), eenig goed vervoeren”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf van veertien dagen, als bij het vonnis aan ieder der gedaagden opgelegd, staat in goede verhouding tot den ernst van het door hen, als militairen, gepleegd feit van overtreding van een verbod, uitgevaardigd in het belang van de verdediging der Stelling van Amsterdam;

Overwegende dat artikel 2, 2e alinea, der Wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. 344), spreekt van verbeurdverklaring en niet van verbeurdverklaring ten behoeve van 's Rijks schatkist;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis van den Krijgsraad genoemd (waarvan de Wet van 3 Augustus 1914 voorkomt in het Staatsblad van 1914 onder no. 344), artikel 52 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 11 December 1914 ten laste van gedaagden gewezen voor zooverre daarbij:

1o. gedaagde P. is vrijgesproken van hetgeen hem in de eerste plaats is te laste gelegd en te zijnen laste wettig en overtuigend bewezen is verklaard hetgeen hem in de tweede plaats is te laste gelegd;

2o. de bewezen verklaarde feiten zijn gequalificeerd;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde P. in de eerste plaats is te laste gelegd;

„Qualificeert de bewezen verklaarde feiten voor ieder der ge„daagden als: „in strijd met een verbod, als bedoeld in de tweede „alinea van artikel 1 der Wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. „344), eenig goed vervoeren”;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand met dien verstande, dat het in beslag genomen tarwemeel wordt verbeurd verklaard;

Ontzegt allen anderen eisch;

De Advocaat-Fiscaal voerde aan:

dat hetgeen aan de beklaagden primair te laste is gelegd, rechs tens ook is bewezen; dat gevolgelyk, de beklaagden daaraan hadden moeten zijn schuldig verklaard en deswege veroordeeld;

dat bij die veroordeeling niet uit het ook moet worden verloren, dat het nog wel militairen waren, die de onderwerpelyke feiten hebben bedreven;

terwyl

de verdediger betoogde:

dat de kwesties, waar het in deze volgens de stukken omgaat de volgende zijn:

1o. de qualificatie van de door den eersten beklaagde gepleegde handeling;

2o. de aan beide beklaagden op te leggen straf.

Wat het eerste punt betreft: aan P. is te laste gelegd, dat hij (met R.) te zamen en in vereeniging te Loenen (U.) op 26 October 1914, terwijl bij Koninklyk Besluit van 30 Juli 1914, no. 72 was beslist dat er oorlogsgevaar aanwezig was, 25 zakken tarwemeel heeft vervoerd uit Baambrugge, gelegen in de stelling Amsterdam, naar Loenen (Utr.), gelegen buiten die stelling, terwijl de uitvoer van tarwemeel uit de stelling Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks was verboden bij bekendmaking van den Commandant dier stelling van 24 Augustus 1914 in verband met het Koninklyk Besluit van 31 Augustus 1914 (Staatsblad no. 379) en art. 1 der wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. 344);

dat P. althans opzettelyk behulpzaam is geweest bij het plegen van het misdrijf door te Baambrugge op 26 October 1914 met R. een wagen te nemen, een paard te huren, daarmede te rijden naar de woning van schipper D., te Baambrugge, alwaar zich het meel bevond en R. te helpen het meel in den wagen te laden.

De Krijgsraad qualificeerde de handeling van P. als medeplich tigheid aan het vervoeren van tarwemeel uit het gebied van de stel ling Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks nadat zulks verboden is door den Commandeerenden Officier dier Stelling, terwyl thans door den Advocaat-Fiscaal bij Hr. Ms. zee- en landmacht

wordt gevorderd, dat ook deze beklaagde zal worden schuldig verklaard aan het tarwemeel van uit het gebied der Stelling Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks vervoeren nadat zulks verboden is door den Commandeerenden Officier dier Stelling.

Allereerst moet dan worden opgemerkt, dat een K. B. van 31 Augustus 1914 (Staatsblad no. 379), regelende deze stof niet bestaat maar waarschijnlijk bedoeld wordt het K. B. van 6 Augustus 1914, dat hierop wel betrekking heeft en in Staatsblad no. 379 te vinden is. Wanneer men dan verder vergelijkt art. 1 van de Wet van 3 Augustus 1914 met het K. B. van 6 Augustus 1914 dan trekt het volgende onmiddellijk de aandacht. Art. 1 der Wet van 3 Augustus zegt: In geval van oorlog of oorlogsgevaar, kan bij algemeenen maatregel van bestuur door O n s de uitvoer van bepaalde goederen geheel of gedeeltelijk, zoowel voor het geheele grondgebied des Rijks als voor een gedeelte daarvan tijdelijk worden verboden.

Desgelijks kan het vervoer van bepaalde goederen van een gedeelte naar het overige gedeelte des Rijks door O n s bij algemeenen maatregel van bestuur geheel of gedeeltelijk tijdelijk worden verboden.

De bevoegdheid dat verbod uit te vaardigen kent de wet dus uitsluitend toe aan de Kroon.

In tegenstelling hiermee, bepaalt het eenig artikel van het K. B. van 6 Aug. 1914 dat de uitvoer van verschillende goederen van uit het gebied van de Stelling van Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks totdat hieromtrent nader door Ons zal worden beslist, is verboden, voor zoover dit door den Commandant van die Stelling of door een hogere militaire autoriteit noodig wordt geoordeeld.

Het uitvaardigen van het verbod waartoe de wet de Kroon de bevoegdheid geeft, is bij dit K. B. door de Kroon voorloopig gebracht binnen de competentie van den Stellingcommandant.

Dit K. B. bevat dus een onwettige delegatie, en de maatregelen steunende op dit K. B. missen alle rechtskracht. Het vervoeren van tarwemeel buiten de stelling van Amsterdam op 6 October 1914 was dus geen strafbare handeling en beide beklaagden zullen van het hun te laste gelegde moeten worden vrijgesproken. Wanneer evenwel het Hof deze opvatting niet mocht deelen, dan zal toch in elk geval het vonnis van den Krijgsraad die medeplichtigheid aannam bevestigd moeten worden. Immers de vereischten voor mededaderschap ontbreken ten deze geheel, zoowel naar het de meest gehuldigde objectieve als ook zelfs naar de subjectieve theorie. Volgens de objectieve theorie toch zou voor het bestaan van mededaderschap noodig zijn een handeling die deel uitmaakt van de uitvoering van het delict. zou bewezen moeten worden, dat P. meel v e r v o e r d e van uit de Stelling Amsterdam naar het overige gedeelte des Rijks.

Juist dit vervoer nu is niet bewezen. Uit de verschillende verklaringen toch blijkt, dat gedaagde wel heeft geholpen het vervoer mogelijk te maken, maar aangezien bij niet rijden kon en dus a fortiori niet reed, is door hem het vervoer niet geschied. En zelfs

volgens de subjectieve leer, die het criterium zoekt in de bedoeling van den dader, is, gegeven de tegenstrijdigheid in de verklaringen der beide gedaagden omtrent het feit bij wie van beiden het plan van het misdrijf zou zijn opgekomen, allermint bewezen, dat P.'s opzet gericht is geweest op het zelfstandig teweeg brengen van het strafbare feit.

Het is mogelijk, dat hij slechts behulpzaam heeft willen zijn bij de uitvoering van het opzet van R. Dan is hij slechts medeplichtige. En in dubio pro reo.

Wat het tweede punt, de strafmaat betreft, beide beklaagden zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf van 14 dagen, terwijl thans een gevangenisstraf van 6 weken tegen hen wordt geëischt.

Gegeven het feit dat beiden meenden met het verrichten van die handelingen voor hun groote gezinnen, die van de geringe rijksuitkeering moeten rondkomen iets extra te kunnen verdienen, zonder zich bewust te zijn van de ernst van hetgeen zij deden, schijnt een straf van 14 dagen ruim in overeenstemming met de strafbaarheid der handeling.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 Mei 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. M. H. Hartog, te Bergen op Zoom.

Wederrechtelijke vrijheidsrooving van een veldwachter op last van een commandant van een landweerbataljon op in staat van beleg verklaard gebied.

Aangenomen dat beklagde was de autoriteit, uitoefende het militair gezag bedoeld in art. 7 der Wet op den staat van oorlog en den staat van beleg, aangenomen ook dat beklagde den veldwachter een bepaald bevel heeft gegeven overeenkomstig de instructiën bedoeld in art. 21 dier wet en de veldwachter heeft doen blijken, dat hij weigerde aan dat bevel te voldoen, dan was nog aan beklagde nergens recht of bevoegdheid toegekend om dien veldwachter op te sluiten of te doen opsluiten in een provoost-lokaal ten einde hem aldus tot gehoorzaamheid aan het bevel te brengen.

In de zaak in eerste instantie aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer, ter eenre zijde

en

A., Reserve-Luitenant-Kolonel, Commandant van een bataljon Landweer-Infanterie, gedaagde ter andere zijde, ingevolge artikel 51 van de Provisioneele Instructie in eerste instantie voor het Hof terechtstaande:

HET HOF,

Gezien de conclusie, door den eischer ambtshalve genomen daartoe strekkende dat de beklagde, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 51 van 's Hof's Provisioneele Instructie; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 23, 28 2o, 29, 31, 44, 47 1o, 62, 84 derde lid, 91, 282 eerste lid, en 286 van het Wetboek van Strafrecht; 2 der Motor- en Rijwielwet, en 1, 25, 27 en 29 van het Motor- en Rijwielreglement, zal worden schuldig verklaard aan:

„A. opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooven „en beroofd houden, waarbij de schuldige gebruik maakte van „macht hem door zijn ambt geschonken; B. buiten noodzaak berijden van een rijwielpad anders dan met motorrijtuigen op twee wielen of met rijwielen” en deswege veroordeeld tot: A. twee maanden gevangenisstraf, B. eene geldboete van vijftig gulden, onder bepaling, dat de boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van tien dagen; voorts den beklagde van het recht te ontzetten om bij de gewapende macht te dienen voor den tijd van twee jaren en twee maanden;

Gelet op de conclusie, voor den beklagde ter rolle gedaan, dat het — op de gronden nader bij pleidooi te ontwikkelen — den Hove behage beklagde vrij te spreken;

Gelet op hetgeen door beklagde ter terechtzitting van het Hof is in het midden gebracht en op de verklaringen van de daar gehoorde getuigen;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van het geding, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt, aan beklagde voorgehouden en medegedeeld;

Gelezen een uittreksel uit het Stamboek der Heeren Reserve-Officieren van de Landweer, afgegeven op 3 Februari 1915 door den Secretaris-Generaal van het Departement van Oorlog A. J. Doorman, waaruit blijkt, dat beklagde na bij Koninklijk Besluit van te zijn benoemd tot officier, laatstelijk, bij

Koninklijk Besluit van met ingang van is benoemd tot Reserve-Luitenant-Kolonel;

Gezien een door den Secretaris-Generaal van het Departement van Oorlog A. J. Doorman, voor eensluidend afgegeven afschrift van het proces-verbaal betreffende het afleggen van den eed, als Reserve-Majoor bij de Landweer, door den beklaagde op te Nijmegen;

Overwegende dat aan beklaagde door den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht is te laste gelegd:

dat hij te R.:

A. op 23 December 1914, des namiddags, tot de gewapende macht behorende, met gebruikmaking van macht, hem door zijn ambt van Reserve-Luitenant-Kolonel der Landweer, Commandant van het .. Landweer-Bataljon Infanterie, geschonken, opzettelijk M., gemeenteveldwachter te R., wederrechtelijk van de vrijheid beroofd en beroofd gehouden heeft, door, zonder recht en bevoegdheid, tegen den verklaarden wil van dien veldwachter, dezen, als ware hij een misdadiger, in diens woning, door ondergeschikt personeel van hem, Overste, aan te laten houden, van die woning naar de politiewacht over te doen brengen, daar in te laten sluiten in het arrestantenlokaal en in dat lokaal — een koud en donker hok — zonder vuur en licht, ruim vier uren opgesloten te doen houden;

B. op 8 Januari 1915, des middags, nabij Kilometerpaal 43, het zich langs den Rijkstraatweg „R.-B.” bevindend rijwielpad, dat, als zoodanig, is aangeduid door kenteekenen, volgens het door den Minister van Waterstaat vastgesteld model, buiten noodzaak te paard heeft bereden;

met betrekking tot het aan beklaagde in de eerste plaats te laste gelegde:

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

dat hij op 23 December 1914 het ambt bekleedde van Reserve-Luitenant-Kolonel der Landweer, Commandant van het .. Bataljon Landweer-Infanterie, en dat hij toen was Commandant van het kantonnement, waarin de gemeente R. is gelegen; dat hij in den namiddag van dien dag — het was reeds donker — te R. een van zijne ordonnansen heeft gelast om eene patrouille te halen en, toen de patrouille was verschenen, aan den Commandant van die patrouille den last heeft verstrekt om den gemeenteveldwachter te R., getuige M. naar de politiewacht aldaar over te brengen; dat hij vervolgens dien veldwachter in het wachtlokaal te R. heeft aangetroffen en, na met hem een gesprek te hebben gevoerd, aan den commandant van de wacht, getuige R. heeft gelast den veldwachter in het arrestantenlokaal te zetten, zeggende: „ik kom over ongeveer een uur terug en zal dan den veldwachter opnieuw spreken”; dat hij gezien heeft, dat de getuige R. den veldwachter, die niet uit eigen beweging in het arrest-lokaal ging, met geweld heeft aangevat en in het arrest-lokaal heeft geduwd; dat hij tegen ongeveer halftien uur dien avond in het wachtlokaal is terug-

gekeerd en daar toen den veldwachter heeft aangetroffen; dat hij op zijn vraag aan den wachtcommandant, waarom de veldwachter dàar, en niet in het arrest-lokaal was, ten antwoord heeft gekregen, dat de veldwachter gevraagd had om te wateren en de wachtcommandant dit toegestaan had onder geleide van een man, en de veldwachter pas teruggekeerd was; dat hij, na nog even met den veldwachter te hebben gesproken, dezen heeft toegestaan, zich te verwijderen;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1. M.: dat hij is en op 23 December 1914 was veldwachter der gemeente R.; dat op genoemden datum tegen halfzes uur in zijne woning te R. zijn binnengetreden drie gewapende soldaten, zeggende dat zij hem op last van den overste A. moesten arresteren en overbrengen naar de politiewacht; dat hij toen heeft geprotesteerd en gezegd, dat hij niet medeging, waarop hem is medegedeeld door een dier soldaten, die als aanvoerder optrad, dat hunne opdracht luidde om hem, getuige, zoo niet goedschiks dan kwaadschiks mede te nemen en zij desnoods wapengeweld zouden gebruiken; dat hij daarop, ten einde ongelukken te voorkomen, maar voortdurend protesteerende, is medegegaan en onder gewapend geleide van deze soldaten naar de politiewacht is gebracht; dat in die wacht, nadat hij daar korten tijd had vertoefd, is gekomen de beklagde, die, na hem het een en ander te hebben toegevoegd, aan den Commandant van de wacht, getuige R., gelastte hem in het arrest-lokaal op te sluiten; dat beklagde, op zijn, getuiges, vraag, of hij nog een woord mocht spreken of iets vragen, hem streng verbood nog één woord te zeggen en opnieuw aan den getuige R. gelastte om hem vast te pakken en op te sluiten; dat, toen hij, getuige, uit eigen beweging niet ging, getuige R. hem bij de armen greep en hem duwde in een hok, waarna die getuige de deur van dit hok met slot en sleutel afsloot; dat dit was een hok met steenen vloer, waar vuur noch licht was en waar het koud en donker was; dat, toen hij in dat hok eenige uren had doorgebracht, hij aan den getuige R. heeft gevraagd om eens te mogen wateren; dat deze getuige daarop de deur van het hok heeft ontsloten en hem heeft toegestaan onder geleide van een soldaat naar de waterplaats te gaan; dat, toen hij in het wacht-lokaal was teruggekomen en over koude voeten klaagde, de getuige R. hem toestond om zich bij de kachel in dat lokaal wat te warmen; dat, toen hij korten tijd bij de kachel had gezeten en het halfelf geworden was, beklagde verscheen, die aan den getuige R. vroeg: „waarom zit die „vent niet in de kast? Die hoort hier niet te zitten; die hoort in de kast”; dat beklagde, na hem, getuige, nog het een en ander te hebben toegevoegd, hem heeft gezegd, dat hij gaan kon; dat hij daarop uit de politiewacht is heengegaan;

2. R.: dat hij in den avond van 23 December 1914 was Commandant van de wacht en zich bevond in het wacht-lokaal te R.; dat, toen het al donker was, een van de ordonnansen van den overste A. in het wacht-lokaal is gekomen, zeggende, dat de overste hem last gaf om eene patrouille te zenden om den gemeente-veldwachter

van R. in arrest te stellen; dat hij toen aan den landweer-soldaat F. heeft gelast om zich met twee soldaten te begeven naar de woning van dien veldwachter en dezen in arrest bij hem terug te brengen; dat niet lang daarna de veldwachter met de patrouille in het wachtlokaal is gekomen en hij den veldwachter in dat lokaal heeft gehouden tot dat de overste is gekomen; dat de overste den veldwachter heeft toegesproken en zonder den veldwachter, die vroeg of hij nu ook een woordje mocht zeggen, aan het woord te laten komen, aan hem, getuige, heeft gelast, den veldwachter in de provoost te zetten; dat hij, getuige, toen den veldwachter, die niet uit eigen beweging wilde gaan, bij den schouder heeft gepakt en in de provoost heeft geduwd; dat de overste, daarna weggaande, zeide, dat hij terug zoude komen; dat, toen het ruim halftien geworden was en de overste er nog niet was, hij den korporaal van aflossing naar het huis van den overste heeft gezonden om te vragen of de overste nog kwam en zoo niet, welke maatregelen hij dan moest nemen met het oog op de koude, daar in de provoost niet gestookt kon worden; dat tegen tien uur de overste is gekomen; dat toen de veldwachter, dien hij, getuige, even van te voren onder geleide naar de waterplaats had laten gaan, zich stond te warmen in het wachtlokaal; dat de overste tot den veldwachter heeft gesproken en dezen heeft toegestaan om zich uit het wachtlokaal te verwijderen; dat hij, getuige, over de vraag, of de overste bevoegd was om den last tot het doen arresteeren van den veldwachter te verstrekken, niet heeft nagedacht; dat hij het wel iet of wat vreemd vond, dat de veldwachter in arrest moest worden gesteld, maar hij dacht, dat de overste bevoegd was om den last daartoe te geven en hij daarom dan ook aan dien last uitvoering heeft gegeven; dat hij heel gewoon de order van den overste om den veldwachter in het provoost-lokaal in te sluiten, heeft opgevolgd en hij er niet over heeft nagedacht, of hij daarmede kwaad zoude kunnen; dat de omstandigheid, dat het destijds in R. staat van beleg was en dat het de overste was, die hem den last verstrekte om den veldwachter in te sluiten, hem heeft doen besluiten om aan den last gevolg te geven;

3. F.: dat hij in den namiddag van 23 December 1914 deel uitmaakte van de wacht te R.; dat tegen zes uur een van de ordonnansen van de overste A. in het wachtlokaal kwam en tot den Commandant der wacht, getuige R., zeide, dat deze, op order van den overste, eene patrouille moest zenden om den gemeente-veldwachter M. te arresteeren; dat die getuige hem toen heeft gelast, met twee man naar de woning van den veldwachter te gaan, dezen aan te houden en naar de wacht te brengen; dat hij aan dien last heeft voldaan; dat, toen hij in de woning van den veldwachter aan dezen mededeelde welke zijne opdracht was en de veldwachter hem vroeg wat hij zoude doen, indien hij, veldwachter, niet gewillig medeging, hij daarop geantwoord heeft, dat hij dan niet anders zoude kunnen doen dan zijn last uitvoeren; dat daarop de veldwachter gewillig is medegegaan naar het wachtlokaal; dat een poosje later de overste in dat lokaal is

gekomen, een en ander tot den veldwachter heeft gezegd en daarop aan den getuige R. last heeft gegeven om den veldwachter in de provoost te plaatsen; dat de veldwachter niet vrijwillig is gegaan maar zich door dien getuige, die hem bij den schouder vatte, in de provoost heeft laten duwen; dat hij niet heeft nagedacht over het geven van den last om den veldwachter te arresteeren en in het wachtlokaal te brengen; dat hij in de woning van den veldwachter tot dezen nog heeft gezegd: „wij moeten onze bevelen uitvoeren die ons gegeven zijn”;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit: de boven weergegeven erkenningen van beklagde en de verklaringen der getuigen M., R. en F., wettig en overtuigend bewezen is, met beklagdes schuld daaraan, dat hij te R. op 23 December 1914, des namiddags, tot de gewapende macht behoorende, met gebruikmaking van macht, hem door zijn ambt van Reserve-Luitenant-Kolonel der Landweer, Commandant van het .. Bataljon Landweer-Infanterie, geschonken, opzettelijk M., gemeente-veldwachter te R., van de vrijheid beroofd en beroofd gehouden heeft, door, tegen den verklaarden wil van dien veldwachter, dezen, als ware hij een misdadiger, in diens woning, door ondergeschikt personeel van hem, overste, te laten aanhouden, van die woning naar de politiewacht over te doen brengen, daar in te laten sluiten in het arrestantenlokaal en in dat lokaal — een koud en donker hok zonder vuur en licht — ruim vier uren opgesloten te doen houden;

Overwegende dat alsnu beantwoording eischt de vraag of beklagde dit alles heeft gedaan wederrechtelijk, zonder recht en bevoegdheid, en of zijn opzet daarbij op de wederrechtelijkheid is gericht geweest, zooals hem is te laste gelegd;

Overwegende daaromtrent: dat in het ambtseedig proces-verbaal d.d. 24 December 1914 van M., veldwachter der gemeente R., is vermeld, dat hij op 23 December 1914 omstreeks 5¼ uur, in uniform gekleed, zich op surveillance bevond op den openbaren Rijksweg in de kom der gemeente R.; dat hij toen een hem onbekend soldaat een paard aan de hand buiten noodzaak zag leiden over het rijwielpad, gelegen langs dien openbaren weg, welk rijwielpad was aangeduid door palen en borden met het opschrift „rijwielpad”; dat hij dien soldaat wees op diens overtreding en hem proces-verbaal aanzegde; dat, toen hij den naam van dien soldaat had genoteerd, daar ter plaatse de overste A. verscheen, die vroeg wat daar te doen was en op het gezegde van dien soldaat: „ik krijg van dien veldwachter „hier een proces-verbaal, omdat ik met dit paard over dit rijwielpad loop”, hem, relatant, toesnauwde: „veldwachter als je weer proces-verbaal durft te maken, zal ik je in de kast zetten; je hebt geen „proces-verbaal te maken zonder mijn last”; dat hij, relatant, toen zeide: „overste, die soldaat was in overtreding en ik ben verplicht „daarvan proces-verbaal op te maken”; dat de overste daarop twee hem vergezellende militairen 2 à 3 maal gelastte, hem, relatant, vast

te pakken en in de kast te brengen, doch die militairen aan dien last geen gevolg gaven; dat hij, relatant, toen naar zijne woning ging en even later in zijne woning traden drie gewapende soldaten, die zeiden, dat zij opdracht hadden van den overste A. om hem te arresteren en in de zoogenaamde politiewacht te brengen;

dat, toen hij, relatant, naar de politiewacht was overgebracht, de overste daar verscheen, die aan den ingang der wacht uit alle macht schreeuwde: „waar is nu die gemeente-veldwachter?” waarop hij, relatant, antwoordde: „present, overste”; dat vervolgens de overste tegen hem, relatant, zeide: „wanneer je weer proces-verbaal durft „opmaken zonder mijn last en brutaal zijt, zal ik je in arrest stellen”; dat hij, relatant, mededeelde, dat hij zijn plicht had gedaan en niet brutaal was geweest, waarop de overste hem toesnauwde: „houd je smoel, je hebt hier niets te zeggen” en den sergeant van de wacht gelastte hem, relatant, in het arrestantenlokaal op te sluiten; dat, toen hij, relatant, na eenige uren in dat lokaal opgesloten te zijn geweest en na van de waterplaats in het wachtlokaal te zijn teruggekeerd, daar bij de kachel stond, hij den overste zag binnenkomen en hoorde, dat deze tegen den sergeant zeide: „waarom zit die vent niet in de kast? Die moet hier niet zitten, die moet in de kast zijn”; dat de overste zich daarna tot hem, relatant, wendde, hem nogmaals bedreigde met arrestatie, zoo hij wederom een proces-verbaal tegen soldaten durfde opmaken en hem zeide, dat hij gaan kon;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

R.: Toen de overste in het wachtlokaal was gekomen, sprak hij den veldwachter toe; ik begreep er uit, dat het ging om een of meer processen-verbaal tegen militairen opmaakt. De veldwachter vroeg, of hij nu ook een woordje mocht zeggen; de overste liet den veldwachter niet aan het woord komen en gelastte mij, den veldwachter in de provoost te zetten;

F.: Toen de overste in het wachtlokaal was binnengekomen, heeft hij een en ander tot den veldwachter gezegd. Ik weet niet meer waarover. De veldwachter sprak er tusschen; de overste zei: „houd je mond” en gaf, na nog eenige verdere woorden, aan den sergeant R. last, den veldwachter in de provoost te plaatsen;

S.: In den avond van 23 December 1914 vernam ik, burgemeester van de gemeente R., te mijnen huize te P., dat mijn gemeente-veldwachter M. op last van den overste A., was opgesloten. Ik heb toen dadelijk mij begeven naar R. en mij aan het kwartier van den overste gemeld. De huiseigenaar J. diende mij bij den overste aan. Deze kwam in de gang, riep mij toe: „ik ben voor jou niet te spreken” en verdween weer in zijn kamer. Ik heb toen nog getracht met den adjudant, luitenant B., een onderhoud te hebben en, terwijl ik met dezen stond te praten, kwam de overste bij ons. Ik zei tot hem: „overste, „blijf kalm, laat ons de zaak eens bespreken, zij kan ernstige gevolgen hebben”. Daarop snauwde de overste mij toe: „ik duld je niet in mijn kamer of in mijn omgeving” of iets van dien aard. Hij greep mij toen bij den arm en duwde mij weg. Er is tusschen den overste

A. en mij briefwisseling gevoerd over de vrijstelling van het verbod van het maken van muziek en juist op 23 December 1914 had de overste een brief van mij ontvangen, waarin ik schreef geen vrijstelling te kunnen verleenen. Te voren was de verhouding tusschen de militaire en civiele autoriteiten te R. heel goed;

Overwegende dat de beklagde heeft opgegeven: Ik liep dien avond, om zoo te zeggen, aan tegen den veldwachter M. en mijn oppasser L. In mijn gezelschap waren toen de reserve-officier van gezondheid 2e klasse O. en twee ordonnansen. Op mijn vraag wat hier gebeurde, antwoordde L.: „nu wil de veldwachter weer een proces-verbaal van mij opmaken, omdat ik op het rijwielpad ben”. Ik zeide toen tot den veldwachter: „Ik wensch niet, dat jij proces-verbaal opmaakt van militairen zonder mijn voorkennis”. Op brutalen en afgemeten toon, antwoordde de veldwachter: „ik heb van U geen orders af te wachten, ik zal mijn plicht doen”. Ik voegde hem toe: „veldwachter als jij een brutalen mond opzet, zal ik je in de kast zetten”. Ik kreeg van hem terug: „Ik heb van U geen orders af te wachten, ik protesteer”. Ik heb toen een van mijne ordonnansen gelast om eene patrouille te halen.

Na mijn rijwiel thuisgebracht te hebben, ging ik naar de politiewacht en vond den veldwachter daar in het wachtlokaal. Hier voegde ik hem opnieuw toe: „veldwachter, ik zeg je nogmaals, dat jij geen proces-verbaal opmaakt van militairen zonder mijne voorkennis, en, wanneer jij brutaal bent, zal ik je in de kast zetten”. Ik wilde hem niet in arrest doen stellen, doch eischte, dat hij geen ongepaste houding tegenover mij, die het militair gezag vertegenwoordig, aannam en aan mijne orders zou gehoor geven. De veldwachter zeide toen nog: „Ik heb U nog wat te zeggen, ik protesteer”. Daarop zeide ik: „jij hebt mij niets te zeggen, ik wensch alleen, dat jij geen brutale houding aanneemt”. Hij zeide toen: „Ik heb van U geen orders aan te nemen, ik protesteer”. Daarop gelastte ik den commandant van de wacht, sergeant R., den veldwachter in het arrestlokaal te zetten, zeggende: „ik kom over ongeveer een uur terug en zal dan den veldwachter opnieuw spreken”.

Te ongeveer halftien ben ik naar de wacht teruggegaan om, als de veldwachter gekalmeerd zoude zijn, mijn bevel te herhalen. Ik vond hem in het wachtlokaal en heb toen mijn last herhaald, dat de veldwachter geen proces-verbaal van militairen zoude opmaken zonder mij kennis te geven en dat hij in arrest zou worden gesteld, wanneer hij weder een brutalen bek opzette. Hij zeide toen „ja”, waarop ik hem toestond heen te gaan.

Ik ontken niet de bevoegdheid van den veldwachter om proces-verbaal van militairen op te maken, wanneer hem eene overtreding blijkt, maar ik meen te mogen eischen, dat hij zijn proces-verbaal aan mij als kantonnements-commandant en niet aan den burgemeester ter hand stelt, zooals, naar ik meen, in alle kantonnementen gebruikelijk is. De veldwachter gaf door zijne woorden en den toon, waarop hij sprak naar mijne meening, te kennen, dat hij zich aan mijn gezag

niet stoorde en daarom achtte ik mij verplicht en gerechtigd hem tijdelijk op te sluiten om zijn verzet te breken.

Ik kon in dit geval niet anders optreden, omdat de burgemeester van R. dien dag niet ter plaatse was en ik tegenover dien ambtenaar niet kon klagen over de bejegeningen, welke ik van den veldwachter ondervonden had. Ik heb den veldwachter alleen tot de orde willen brengen omdat hij in bijzijn van officieren onhebbelijk tegen mij optrad. De veldwachter was mij persoonlijk niet bekend;

Overwegende dat eerst door beklagde en later bij pleidooi door diens raadsman een beroep is gedaan op de bepaling van artikel 21 der Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad no. 128), houdende bepalingen ter uitvoering van artikel 187 der Grondwet, en is betoogd, dat deze bepaling aan beklagde in een geval als het hier gold en in gebied, dat, als destijds de gemeente R., in staat van beleg was verklaard, recht gaf om te handelen, zooals hij heeft gedaan;

Overwegende dat bedoelde bepaling, voorkomende in hoofdstuk III „van den staat van beleg” inhoudt: „De burgerlijke besturen en de „daarbij in dienst zijnde ambtenaren zijn verplicht te gehoorzamen „aan de bevelen van het militair gezag, gegeven overeenkomstig de door Ons vastgestelde instructiën”;

Overwegende dat, al aangenomen, dat beklagde destijds te R. was de autoriteit, uitoefenende het militair gezag — in den zin van artikel 7 der genoemde wet was deze autoriteit aldaar de Commandant van het Veldleger en deze zoude dan dus voor het kantonnement, waarin R. lag, het militair gezag aan beklagde moeten hebben gedelegeerd, waarvan intusschen niets gebleken is — al aangenomen ook, dat beklagde toen aan den gemeente-veldwachter een bepaald bevel gegeven heeft overeenkomstig de in het wetsartikel bedoelde instructiën en dat de veldwachter duidelijk heeft doen blijken, dat hij weigerde aan dit bevel te voldoen, dan nog aan beklagde nergens recht of bevoegdheid was toegekend om dien veldwachter op te sluiten of te doen opsluiten in een provoost-lokaal ten einde hem aldus tot gehoorzaamheid aan het bevel te brengen;

Overwegende dat immers de Wetgever de leden van burgerlijke besturen en ambtenaren, die in streken, verklaard in staat van beleg, mochten weigeren of opzettelijk nalaten te voldoen aan hunne verplichting om te gehoorzamen aan bevoegdlijk gegeven bevelen van het militair gezag, voor de hun op te leggen straf niet heeft gesteld ter beschikking en overgelaten aan het goedvinden van dit militair gezag, maar heeft bepaald — in artikel 42 van de genoemde wet — dat zij door den rechter zullen worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren;

Overwegende dat dus beklagde, indien hij van oordeel was, dat de veldwachter der gemeente R. weigerde te voldoen aan een hem door het militair gezag bevoegdlijk gegeven bevel, stappen had kunnen doen om tot eene strafrechtelijke vervolging van dien veldwachter te geraken door het feit ter kennis te brengen van den betrokken officier van justitie, maar hij, den veldwachter op eigen gezag van

de vrijheid beroovend, ten einde te breken wat hij als diens verzet aanmerkte en hem eene correctie toe te dienen voor wat hij diens brutaliteit heeft genoemd, heeft gehandeld wederrechtelijk en zonder eenig recht of bevoegdheid;

Overwegende dat een kantonnements-commandant in gebied dat in staat van beleg is verklaard, moet worden geacht althans *die* wet te kennen, welke den geheelen rechtstoestand in dat gebied beheerscht en beklaagde, die op artikel 21 van die wet een beroep heeft gedaan en daarop zijne bevoegdheid heeft gegrond, moet worden geacht ook van de duidelijke bepaling van artikel 42 van die wet te hebben kennis gedragen; 1)

Overwegende dat daarenboven niets is gebleken van eenige noodzakelijkheid om den gemeente-veldwachter, die was aangetroffen in de volkomen rechtmatige uitoefening van zijne bediening, en dien beklaagde niet persoonlijk kende, onverwijld als een misdadiger uit zijne woning te doen halen, hem zelfs niet aan het woord te laten komen en hem in een arrestanten-lokaal te doen opsluiten zonder eerst te spreken met den burgemeester, onder wiens bevelen ingevolge de Gemeentewet de gemeente-veldwachters staan, zonder dezen van het gebeurde zelfs kennis te geven, ja zonder dezen gelegenheid te bieden, toen hij eigener beweging zich had aangemeld, tot eene gedachtenwisseling over de zaak; dat ook daaruit moet worden opgemaakt, dat beklaagde zich niet heeft willen houden aan wet of regel, maar, met voorbijgang van rechterlijke en burgerlijke autoriteiten, op eigen gezag onmiddellijk een soort militair schrikbewind op den veldwachter heeft willen toepassen;

Overwegende dat het Hof op deze gronden en door de aangevoerde bewijsmiddelen alsmede bewezen acht, dat beklaagde heeft gehandeld wederrechtelijk, zonder recht en bevoegdheid, en dat zijn opzet daarbij op de wederrechtelijkheid is gericht geweest;

met betrekking tot het feit aan beklaagde in de tweede plaats te laste gelegd:

Overwegende dat een ambtseedig proces-verbaal d.d. 12 Januari 1915 van M., veldwachter der gemeente R., inhoudt, dat relatant op 8 Januari 1915, des voormiddags omstreeks 12 uur, heeft gezien, dat A., Luitenant-Kolonel, Commandant van het .. Bataljon Landweer-Infanterie, als berijder van een paard, waarop hij was gezeten, voortreedt over het rijwielpad, gelegen langs den openbaren Rijksweg R.-B. onder de gemeente R., terwijl de weg geheel vrij was, welk rijwielpad is aangeduid van wege den Minister van Waterstaat met palen en borden opschrift: „Rijwielpad”;

Overwegende dat relatant, als getuige gehoord, den hier weergegeven inhoud van zijn proces-verbaal onder eede heeft bevestigd

1) Wellicht zal beklaagde ook wel geacht moeten worden kennis te hebben gedragen van art. 7, 2de lid, der Oorlogsinstructie Stellingcommandanten [Kon. besluit van 8 Sept. 1909 (Staatsblad no. 305)], voorschrijvende dat de ingezetenen „met zachtheid en menschlievendheid” moeten worden behandeld.

en nog heeft verklaard: Toen ik den overste destijds het eerst zag, was ik in mijn keuken. Ik heb mij begeven naar mijne woonkamer, daar het raam opgeschoven en mij overtuigd, dat de weg geheel vrij was en toen gezien, dat de overste, zoo ver ik hem met den blik volgen kon, d.i. ongeveer 100 Meter, het rijwielpad bleef berijden. De borden en palen met opschrift „rijwielpad” zijn overeenkomstig het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model. Ik heb den overste geen kennis gegeven van dit mijn proces-verbaal, omdat ik de ondervinding had opgedaan, dat hij mij afsnauwde en ik dacht, dat hij mij misschien weer in arrest zou zetten;

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting heeft opgegeven: Ik wist, na hetgeen er op 23 December 1914 met mijn oppasser L. was voorgevallen, dat er een rijwielpad was langs den Rijksstraatweg van B. naar R.;

dat aldus door den boven weergegeven inhoud van het proces-verbaal, de verklaring van den getuige M. en de aanwijzingen, voortvloeiende uit de eigen erkentenis van beklagde wettig en overtuigend bewezen is, met beklagdes schuld daaraan, dat hij te R. op 8 Januari 1915, des middags, het zich langs den Rijksstraatweg „R.-B.” bevindend rijwielpad, dat, als zoodanig, is aangeduid door kentekenen, volgens het door den Minister van Waterstaat vastgesteld model, buiten noodzaak te paard heeft bereden;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan beklagde in de tweede plaats meer of anders is te laste gelegd dan boven als bewezen is aangenomen, en hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten behooren te worden gequalificeerd: dat aan beklagde in de eerste plaats te laste gelegd als: „opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooven en „berooft houden, terwijl de schuldige — een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon — bij het begaan van het strafbare feit gebruik heeft gemaakt van macht, hem door zijn ambt „geschonken” en dat aan beklagde in de tweede plaats te laste gelegd, als: „buiten noodzaak een rijwielpad berijden anders dan met „motorrijtuigen op twee wielen of met rijwielen;

Gezien de artikelen 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 23, 44, 47—1°, 62, 84—3e lid, 91, 282—1e lid, van het Wetboek van Strafrecht; 2 der Motor- en Rijwielwet, en 1, 25, 27 en 29 van het Motor- en Rijwielreglement;

Recht doende, in eerste en hoogste instantie, in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagdes schuld craan, het feit beklagde in de eerste plaats te laste gelegd en van het feit, beklagde in de tweede plaats te laste gelegd, datgene waaromtrent boven is overwogen, dat het ten laste van beklagde wettig en overtuigend bewezen is;

Qualificeert de bewezen verklaarde feiten als:

a. opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooven en beroofd houden, terwijl de schuldige — een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon — bij het begaan van het strafbaar feit gebruik heeft gemaakt van macht, hem door zijn ambt geschonken;

b. buiten noodzaak een rijwielpad berijden anders dan met motorrijtuigen op twee wielen of met rijwielen;

Veroordeelt beklagde ter zake van het feit onder *a.* gequalificeerd tot eene gevangenisstraf van ééne week en ter zake van het feit onder *b.* gequalificeerd tot eene geldboete van vijf en twintig gulden;

Bepaalt, dat de geldboete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze Sententie kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklagde meer of anders is te laste gelegd dan boven als bewezen is aangenomen en spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch;

KRIJGSRAAD TE ARNHEM.

Vonis van 17 April 1915.

President: Mr. H. W. van Tienhoven.

Leden: Gep. kapitein ter zee L. A. H. Lamie, gep. luitenant-kolonel der infanterie G. N. de Wendt, gep. kapitein-luitenant ter zee A. Gelderman en gep. kapitein der infanterie B. W. Kraake.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Meurs.

Raadsman: Eerste luitenant J. G. de Vries Robbé.

Een beroep op art. 24 der Motor- en Rijwielwet verworpen, omdat het door beklagde bestuurde rijwiel niet werd gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst. 1)

(In hooger beroep bevestigd bij de hierna volgende
Sententie van het H. M. G. van 6 Juli 1915).

In naam der Koningin,
Vonnis van den Krijgsraad in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem in zake

1) Verg in gelijken zin de resolutie van het H. M. G. van 14 October 1914 M. R. T. X blz. 130. Red.

De Auditeur-Militair in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem, ambtshalve eischer tegen

D. J. R., oud 21 jaar, geboren den 4den November 1894 te Ambt-Doetinchem (Geld.) milicien-soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie te Arnhem, niet gedetineerd beklaagde

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Arnhem, d.d. 13 Februari 1915, waardoor afschrift is gelaten aan beklaagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den Commandeerenden Officier van het Garnizoen der Hoofdplaats van het 2de Militaire Arrondissement, d.d. 18 Maart 1915, met de aan den voet daarvan gestelde te laste legging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift aan beklaagde is beteevend op 11 April 1915;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gezien het voorgelezen proces-verbaal op ambtseed door S. B., brigadier-commandant der Koninklijke Marechaussee 3de divisie brigade Doetinchem opgemaakt tegen beklaagde;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot veroordeeling;

Gehoord den beklaagde mede bij monde van diens raadsman 1ste luitenant J. G. de Vries Robbé.

Na overeenkomstig artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklaagde voor dezen Krijgsraad gehouden den 17den April 1915, heeft terecht gestaan ter zake, dat hij te IJzervoorde, gem. Ambt-Doetinchem op 22 Januari 1915, des namiddags omstreeks 11½ uur over den openbaren weg, den Varsseveldschen weg als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden, zonder dat het rijwiel voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het 8ste Regiment Infanterie inhoudt, dat beklaagde den 11den Augustus 1914 is ingelijfd als loteling van de lichte van 1914 uit de gemeente Ambt-Doetinchem onder no. 28;

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel Krijgswettenblad No. 17303 geteekend in het garnizoen te Gouda, den 11 Augustus 1914, door C. H. Thieme, 1ste luitenant, H. J. Sutherland, sergeant-majoor, D. J. K., recruit, inhoudt, dat op gemelden datum in tegenwoordigheid van eerstgenoemde door den tweeden genoemden aan D. J. K. recruit de Krijgsartikelen, voor het Krijgsvolk te Lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen;

Overwegende dat uit een en ander blijkt, dat aan beklaagde bekend is gemaakt, dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende dat voormeld proces-verbaal van S. B. inhoudt, dat relatant heeft gezien en bevonden, dat beklaagde op 22 Januari 1915, des namiddags omstreeks 11½ uur te IJzervoorde, gemeente Ambt-Doetinchem over den openbaren weg, den Varsseveldschen weg als bestuurder van een rijwiel reed, zonder dat het rijwiel was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat beklaagde het hem te laste gelegde heeft bekend en nog heeft opgegeven: op 22 Januari j.l. was ik met verlof te Ambt-Doetinchem; op den Varsseveldschen weg te IJzervoorde, gemeente Ambt-Doetinchem, heb ik toen gereden op een rijwiel des namiddags omstreeks 11½ uur, welk rijwiel niet was voorzien van een brandende lantaarn. Ik was toen ik gezegd rijwiel bereed voor mijn eigen plezier aan het rijden en niet ten behoeve van 's Rijks dienst;

Overwegende dat te IJzervoorde, gemeente Ambt-Doetinchem, op 22 Januari 1915 de zon ondergaat omstreeks 4.23 uur;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door den hierboven opgenomen inhoud van het ambtseedig proces-verbaal, wettig en overtuigend is bewezen, het aan beklaagde te laste gelegde feit alsmede diens schuld daaraan;

Overwegende dat wel is waar bij de ingediende memorie van verdediging namens beklaagde het verweer is gevoerd, dat ingevolge het bepaalde bij artikel 24 der Motor- en Rijwielwet, deze niet van toepassing is op den beklaagde; doch dat dit verweer door den Krijgsraad als ongegrond wordt ter zijde gesteld, omdat het door den beklaagde bestuurde rijwiel volgens diens eigen verklaring niet werd gebezigt ten behoeve van 's Rijks dienst;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde feit behoort te worden gekwalificeerd:

Als bestuurder van een rijwiel, niet voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt, tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, daarmede over een weg rijden.

Verboden en strafbaar bij art. 20, 22, 29 juncto art. 1 Motor- en Rijwielreglement;

Gezien die artikelen, benevens de artikelen 2, 17 Motor- en Rijwielwet, 13 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 3 Wet 14 November 1879 (Staatsblad No. 191, 9 wet 15 April 1886, (Staatsblad o. 64); 23 en 91 Wetboek van Strafrecht; 74 Militiewet; Rechtsprekende in naam der Koningin;

Verklaart den beklaagde schuldig aan het hem te laste gelegde bewezen, gekwalificeerd en strafbaar zooals opgemeld;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene geldboete van één gulden;

Bepaalt dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag.

MEMORIE VAN VERDEDIGING.

Beklaagde is overgegaan tot het kiezen van een raadsman, opdat deze schriftelijk beklaagdes standpunt zou toelichten ter verkrijging eener nadere beslissing aangaande de strekking van art. 24 Motor- en Rijwielwet.

Beklaagde erkent te hebben gehandeld in strijd met het eerste lid van art. 20 van het Motor- en Rijwielreglement.

Hij is evenwel van meening geen strafbaar feit te hebben gepleegd onder meer op grond van het navolgende:

Bij K. B. van 30 Juli 1914 S. no. 72 is verklaard, dat oorlogsgevaar, in den zin, waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is.

Toen beklaagde het feit pleegde was derhalve aanwezig hetgeen art. 24 Motor- en Rijwielwet noemt: „een toestand als bedoeld bij art. 1, sub 1o. en 2o. der wet van 23 Mei 1899 S. No. 128”, namelijk oorlogsgevaar.

Dientengevolge moet de handeling van beklaagde getoetst worden aan dit art. 24 Motor- en Rijwielwet, hetwelk luidt:

Art. 24.

„In geval van staat van oorlog of staat van beleg en bijaldien door „Ons wordt verklaard, dat een toestand aanwezig is, als bedoeld bij „art. 1, sub 1o. en 2o. der wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad no. 128), „is deze wet niet van toepassing op motorrijwielen en rijwielen met „militaire bestuurders en op motorrijtuigen en rijwielen bestuurd „door niet-militaire bestuurders, voor zooveel bedoelde rijtuigen of „rijwielen worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst.

2 groepen rijtuigen en rijwielen.

Dit art. 24 zegt dus, dat bij oorlogsgevaar de Motor- en Rijwielwet niet van toepassing is op twee groepen motorrijwielen en rijwielen en wel: 1o. op motorrijwielen en rijwielen met militaire bestuurders;

2o. op motorrijwielen en rijwielen bestuurd door niet-militaire bestuurders, *voor zooveel bedoelde rijtuigen of rijwielen worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst.*

Resolutie H. M. G.

Nu is, blijkens Resolutie van 14 October 1914 (Militair Rechtelijk Tijdschrift X blz. 130 v.), het Hoog Militair Gerechtshof van meening, dat het onderstreepte zinsdeel niet alleen betrekking heeft op de 2e groep, maar ook op de 1e groep van motorrijtuigen en rijwielen.

Wij willen nagaan of deze meening gestaafd wordt met onaantastbare argumenten en of zij juist is.

Argumenten H. M. G.

1. De eerste desbetreffende overweging zegt, dat, waar rijwielen met militaire bestuurders ook anders kunnen worden gebezigd dan ten behoeve van 's Rijks dienst, de zinsbouw en woordenkeus van art. 24 „dwingen” tot 's Hof's uitlegging.

Wij hopen hierbeneden te kunnen aantoonen — maar dan tevens de gronden, welke tot deze slotsom leiden, vermeldende — dat zinsbouw en woordenkeus juist pleiten voor de tegenovergestelde opvatting. Van een „dwingen” tot de andere uitlegging schijnt dan ook geen sprake te zijn.

Bovendien is ons de beteekenis in dit verband van het feit, dat rijwielen met militair bestuurders ook *anders* kunnen worden gebezigd dan ten behoeve van 's Rijks dienst, niet duidelijk. Gedurende tijdsomstandigheden, zooals bedoeld worden in bovengenoemd art. 24, nemen militairen nu eenmaal eene bijzondere positie in, ook *buiten dienst*.

Een voorbeeld, waarbij dit tot uiting komt, is het vrij vervoer per spoor, dat thans aan militairen beneden den rang van officier kan toegestaan worden, maar dat in normale dagen alleen gegeven wordt voor *dienstreizen*.

2. De tweede desbetreffende overweging zegt, dat 's Hof's uitlegging in overeenstemming is met de bedoeling, die de wetgever met de bepaling van art. 24 *moet hebben gehad* en welke *niet kan zijn geweest* een vrijbrief te geven, enz.

Is het in het algemeen niet zonder gevaar een beroep te doen op de *van elders duidelijk gebleken* bedoeling van den wetgever, daar soms deze bedoeling in de wet zelve niet tot uiting is gekomen, aan bedenking onderhevig wordt het geacht, indien men over des wetgevers bedoeling hypothesen opwerpt, die slechts op gissing berusten. (vgl. *prof. van Hamel*, Inleiding 2e druk, blz. 149):

Prof. van Hamel.

„Hiermede wordt echter — dat is eene thans algemeen erkende waarheid — niet gezegd, dat vastgesteld moet worden wat de wetgever wenschte of bedoelde. Gezocht moet ten slotte slechts wat „bij *besloot* en als besluit *uitsprak*. En hiermede wordt evenmin beweerd, dat de wetgever zich den inhoud der wet in al zijn gevolgen „helder bewust was.”

(Vgl. mede het arrest van den *Hoogen Raad* van 12 November 1900 Weekblad 7525).

Maar al ware de onderstelde bedoeling des wetgevers niet in rechte irrelevant, zou het zoo onwaarschijnlijk zijn, dat de wetgever werkelijk den militairen in zulke buitengewone omstandigheden, waarin zij een belangrijke rol kunnen spelen, een vrijbrief heeft willen geven ten aanzien der *verkeersbelemmeringen* van de Motor- en Rijwielwet? Indien men dit vierkant tegenspreekt, verliest men o. i. den ernstigen toestand, waarvan in art. 24 sprake is, geheel uit het oog. Men bedenke, dat bijv. bij staat van oorlog het militair gezag be-

voegd is o.a. de voorschriften der Arbeidswet, der Veiligheidswet en der Hinderwet buiten werking te stellen (art. 12 der wet van 1899 S. no. 128).

Aan het slot dezer tweede overweging wordt opgemerkt, dat het in deze *niet* van gewicht kon zijn of men militair dan wel niet-militair is, maar enkel of men een rijwiel bestuurt, dat wordt gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst. Daartegenover stellen wij de vraag, waarom die onderscheiding tusschen militair en niet-militair dan wel gemaakt wordt, indien zij toch geenerlei gewicht in de schaal legt?

3. De laatste desbetreffende overweging van meergenoemde Resolutie is gebaseerd op de geschiedenis der wet. Oorspronkelijk luidde de bepaling in het wetsontwerp:

(O. m. in geval van oorlogsgevaar) „worden de bepalingen dezer „wet buiten werking gesteld zoowel ten aanzien van motorrijtuigen „met militaire bestuurders als ten aanzien van motorrijtuigen bestuurd door niet-militairen, voor zoover bedoelde rijtuigen gebezigd „worden ten bate der landsverdediging”.

Later zijn *rijwielen* daaraan toegevoegd en is de uitdrukking „ten bate der landsverdediging” vervangen door „ten behoeve van 's Rijks dienst”.

Uit een en ander blijkt — volgens het Hof — dat men van den aanvang af voor de motorrijtuigen (en rijwielen) met niet-militaire bestuurders en die met militaire bestuurders één lijn heeft willen trekken.

Maar, indien dit waar is, waarom heeft de wetgever dan toch tusschen niet-militaire en militaire bestuurders onderscheid gemaakt? Juist omdat het wetsontwerp oorspronkelijk geen *rijwielen* vermeldde, maar alleen sprak van de minder algemeen voorkomende *motorrijtuigen*, is het des te meer begrijpelijk, dat de beperkingen, die dit ontwerp inhield voor het verkeer, werden opgeheven:

1o. voor militairen (dit kon geacht worden in het belang der landsverdediging te zijn);

2o. voor burgers, mits ten bate der landsverdediging.

Eigen meening.

Na in het bovenstaande de argumenten van het Hoog Militair Gerechtshof niet onaantastbaar te hebben bevonden, willen wij in het volgende onze meening nader verdedigen tegenover die van het Hof, welke wij onjuist achten.

1. Ieder kan getuigen, dat wel nooit gedacht is aan een tijd, zooals wij die thans kennen, aan een toestand van oorlogsgevaar, die ruim 7 maanden heerscht, terwijl overigens het binnenlandsch verkeer bijna geheel normaal is. Wie heeft ooit gerekend op een gemobiliseerd leger, waarvan dagelijks meer dan een tiende deel met verlof is!

Daarom was er voor den wetgever geen enkele reden om onderscheid te maken *tijdens den toestand van oorlogsgevaar* tusschen:

1o. militaire bestuurders met rijwielen *wel* gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst, en

2o. militaire bestuurders met rijwielen *niet* gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst.

Integendeel bestaat er reden om *gedurende zulk een toestand* (vgl. bijv. den huidige toestand in België) de Motor- en Rijwielwet buiten toepassing te laten voor *alle* militaire bestuurders; men denke aan de belemmerende bepalingen dier wet omtrent snelheid, het berijden van zekere wegen, gedwongen oponthoud ingevolge art. 16, aan nummer- en rijbewijs, dat bij opkomst der militie met spoed wel niet zal worden medegebracht.

Opmerkelijk is nog, dat in den eersten tijd der mobilisatie, toen velen den oorlogstoestand ook voor ons land nabij waanden, talrijke militairen op grond van art. 24 zonder licht reden, zonder dat daartegen werd opgetreden, tot op een gegeven oogenblik (het grootste gevaar scheen voorbij en utiliteitsoverwegingen deden zich gelden) plotseling van overheidswege eene andere gedragslijn werd gevolgd, waarschijnlijk tengevolge van bovengenoemde Resolutie van 14 October 1914.

Maar er is meer: want het wel maken der onderscheiding geeft aanleiding aan de politie *te onderzoeken*, of in voorkomende gevallen het rijwiel al dan niet wordt gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst, ja heeft zelfs de facto ten gevolge — zooals de practijk reeds heeft uitgewezen 1) — dat een veldwachter ook den ordonnans belast met het overbrengen van een spoedbericht aanhoudt en ophoudt; al blijkt dan naderhand, dat ten onrechte proces-verbaal is opgemaakt, de vertraging kan ernstige gevolgen hebben.

Woordenkeus en zinsbouw.

2. Tegen de opvatting van het Hoog Militair Gerechtshof pleit ook de herhaling in art. 24 der woorden „op motorrijtuigen en rijwielen”. Deze woordenkeus wijst op eene splitsing in twee groepen, zooals hierboven op blz. 150 heeft plaats gehad.

Dit is een sterk argument, want in duidelijk Nederlandsch scheidt de wet hier de 2 groepen; had zij *alleen* het oog gehad op militaire bestuurders met rijwielen *gebezigd* ten behoeve van 's Rijks dienst, dan ware art. 24 niet alleen zonder bezwaar in te korten geweest tot:

ingekort art. 24.

(O. m. in geval van oorlogsgevaar) „is deze wet niet van toepassing:

„op motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders en met „niet-militaire bestuurders, voor zooveel bedoelde rijtuigen of rij-

1) Bij I. 8 R. I. o. a. wielrijder-ordonnans C.

„wielen worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst”, *maar zelfs tot het zeer beknopte:*

nog beknopter art. 24.

(O.m. in geval van oorlogsgevaar) „is deze wet niet van toepassing op motorrijtuigen en rijwielen gebezigd ten behoeve van „s Rijks dienst”.

Is het aannemelijk, dat de wetgever, indien hij niet juist de scheiding in de 2 groepen had willen tot stand brengen, dus *zonder grond*, deze korte en krachtige formuleering der wetsbepaling verwaarloosd heeft om haar te vervangen door eene redactie, die in zinsbouw en woordenkeus zooveel omslachtiger is?

En die kernachtige formuleering was hem zeer goed bekend, getuige het voorgaande art. 23, dat luidt:

Art. 23.

„Deze wet is niet van toepassing op motorrijtuigen, door openbare „besturen gebezigd ten dienste der brandweer”.

De vermelding in art. 24 naast elkaar van *militaire* bestuurders en *niet-militaire* bestuurders kan alleen gegrond zijn op het verlangen van den wetgever verschil te maken in de rechtspositie van beide categorieën. Welk dit verschil is, wijzen de woorden „voor zooveel bedoelde rijwielen worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst” aan, daar zij *uitsluitend* betrekking hebben op de *niet-militaire* bestuurders; dit is ook die klasse bestuurders, waartoe een onbegrensde deel der bevolking behoort.

Leest men art. 24 volgens de opvatting van het Hof, dan is niet alleen het voor de tweede maal bezigen der uitdrukking „op motorrijtuigen en rijwielen” geheel overbodig en dus minder juist, maar ook het noemen van militaire bestuurders in één adem met niet-militaire bestuurders heeft niet den minsten zin.

Hoe geheel anders, indien men de werkelijke beteekenis van art. 24 onder de oogen ziet!

Hoe wint de woordenkeus aan kracht, daar dan geen letter te veel is en elk woord tot zijn recht komt. Het is o.i. beter eene interpretatie te geven, waarbij de bewoordingen — zooals de Nederlandsche wet elders zegt — „van eenige uitwerking zijn” dan eene, waarbij zij „geen het minste gevolg zouden kunnen hebben.” (Verg. B. W. art. 1380).

Utiliteit.

Als is men van meening, dat het in de *tegenwoordige* tijdsomstandigheden niet gewenscht is, dat militaire bestuurders steeds b.v. zonder licht zouden rijden, dan mag dit toch geen aanleiding zijn eene andere uitlegging aan art. 24 der Motor- en Rijwielwet te geven, dan de bewoordingen eischen. Om redenen van utiliteit mag de letter der duidelijke wetsbepaling niet miskend worden, al ware hierdoor een ingrijpen des wetgevers noodig.

Conclusie.

Beklaagde nu was toen hij het feit pleegde militaire bestuurder, immers hij was in werkelijken dienst bij het 8ste Regiment Infanterie en in uniform gekleed.

Dientengevolge is krachtens art. 24 voornoemd de Motor- en Rijwielwet in deze niet van toepassing, dus ook niet art. 2 van die wet, waarop, in verband met het tweede lid van art. 56 der Grondwet, de kracht van het Motor- en Rijwielreglement berust.

Het handelen in strijd met art. 20 van dit reglement is dus voor den beklaagde niet strafbaar en hij behoort derhalve van de hem ten laste gelegde overtreding te worden vrijgesproken.

De gekozen raadsman:
(get.) de Vries Robbé.

De beklaagde:
(get.) D. J. K.

AANVULLING DER MEMORIE.

Op 3 April 1915 is wederom de wielrijder-ordonnans F. de W. geverbaliseerd door de Rijksveldwachters M. d. J. en J. J., ofschoon hij een met rood-wit-blauw gemerkt rijksrijwiel bereed; een bewijs toonde, dat hij wielrijder-ordonnans was; den over te brengen spoed-dienstbrief liet zien. In het proces-verbaal van genoemde Rijksveldwachters staat o.m. te lezen: „wij gaven hem daarop te kennen, dat wij van meening zijn, dat hij wel degelijk licht op zijn rijwiel moest hebben”.

 NADERE VERDEDIGING IN HOGER BEROEP
IN ZAKE D. J. K.

I. Ten aanzien van het gewezen vonnis:

1. Veroordeelde vestigt de aandacht van het Hoog Militair Gerechtshof op de vermelding ingevolge R. L. art. 215 aan het hoofd van het tegen hem gewezen vonnis, waar z. i. ten onrechte staat „beklaagde” in plaats van „veroordeelde” (zie art. 215).

2. Wijders vestigt hij de aandacht op de *kwalificatie* van het feit:

„Als bestuurder van een rijwiel, niet voorzien van minstens één lantaarn enz., welke kwalificatie dubbelzinnig is, daar hij uitspreekt, dat òf de bestuurder òf het rijwiel niet voorzien is van minstens één lantaarn, hetgeen niet gelijkelijk een strafbaar feit oplevert.

3. Aan het slot van het vonnis van den krijgsraad wordt verklaard, dat het is *gewezen geresumeerd* en gearresteerd d.d. 17 April.

Veroordeelde trekt de waarheid dezer verklaring in twijfel, daar hem in strijd met R. L. art. 211 den 17 April j.l. *slechts het dictum* van het vonnis is gecommuniceerd en eerst op 21 April d. a. v. door den secretaris bij den Krijgsraad aan veroordeelde's raadsman is geschreven, *dat het vonnis over een paar weken gereed zou zijn* (afschrift van dit schrijven is aan het H. M. G. aangeboden door dien raadsman bij brief, d.d. 25 April 1915).

4. Veroordeelde is van meening, dat in elk geval het vonnis van den krijgsraad vernietigd zal moeten worden. Immers twee overwegingen luiden:

a. „Overwegende dat voormeld proces-verbaal van S. B. inhoudt dat relatant heeft gezien en bevonden, dat beklaagde op 22 Januari 1915 des namiddags omstreeks 11½ uur te IJzervoorde gemeente Ambt-Doetinchem over den openbaren weg, den Varsseveldschen weg, als bestuurder van een rijwiel reed, zonder dat het rijwiel was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde.”

b. „Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door den hierboven opgenomen inhoud van het ambtseedig proces-verbaal, wettig en overtuigend is bewezen, het aan beklaagde te laste gelegde feit alsmede diens schuld daaraan.”

Uit de processtukken blijkt evenwel, dat het proces-verbaal van S. B. *van geheel anderen inhoud is*. (Het proces-verbaal relateert n.l., dat onderhebbenden van S. B. dezen verklaard hebben, dat zij hebben gezien en bevonden enz.).

De overweging omtrent de ingediende memorie van verdediging is niet met redenen omkleed, zooals R. L. art. 197 eischt.

Er staat immers:

„doch dat dit verweer door den Krijgsraad als ongegrond wordt ter zijde gesteld, omdat het door den beklaagde bestuurde rijwiel volgens diens eigen verklaring niet werd gebezigd ten behoeve van 's Rijksdienst”, terwijl juist in bedoelde memorie doorlopend betoogd wordt, dat wanneer het rijwiel *niet* wordt gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst, de *militaire* bestuurder, volgens de duidelijke woorden van art. 24 der motor- en rijwielwet, niet onder die wet valt.

II. Ten aanzien van het gepleegde feit:

1. Veroordeelde hoopt, dat nauwgezette overweging ook van hetgeen omstandig is uiteengezet in de aan den krijgsraad ingediende *memorie van verdediging*, het Hof zal doen terugkomen op zijne resolutie van 14 October 1914, zoodat hij zal kunnen worden vrijgesproken.

2. De opvatting van veroordeelde omtrent art. 24 der Motor- en Rijwielwet wordt blijkbaar zóó algemeen gedeeld, dat het aantal dezer zoogenaamde rijwielovertredingen onevenredig groot is. De moeilijkheden, die daardoor bij de krijggraden ontstaan, wil men thans ontkomen, blijkens schrijven van Z. E. den Minister van Justitie d.d. 29 April 1915 2e Afd. A No. 519 en 8 Mei 1915 2e

Afd. A No: 524, 1) door deze overtredingen krijgstuuchtelijk te laten afdoen. Hoogstwaarschijnlijk zullen vele militaire chefs zich daartoe niet bevoegd achten en zal de militaire rechtspraak er zich niet mede vereenigen.

Toch kan de oplossing van dit mobilisatievraagstuk in deze richting gezocht worden; indien in zake D. J. K. beslist wordt, dat in gevolge meergenoemd art. 24, de Motor- en Rijwielwet niet toepasselijk is op militaire bestuurders in het algemeen, zou tegen krijgstuuchtelijke afdoening geenerlei bezwaar kunnen bestaan, indien b.v. Z. E. de Opperbevelhebber een verbod zou willen uitvaardigen tegen het rijden zonder licht buiten dienst.

De Veroordeelde:

(w. g.) D. K.

De officier-raadsman:

(w.g.) d. V. R.

Opgemaakt te, 17 Mei 1915.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 Juli 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

K., oud 20 jaar, geboren te Ambt-Doetinchem, milicien-soldaat bij het 8e regiment infanterie, appellant

en

den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht, ambtshalve gedaagde.

1) Zie M. R. T. X, blz. 608 en 609.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht en op de verklaringen van den ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuige S.;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtgestaan ter zake dat hij te IJzervoorde, gemeente Ambt-Doetinchem, op 22 Januari 1915, des namiddags omstreeks halftwaalf uur over den openbaren weg, den Varsseveldschen weg, als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden, zonder dat het rijwiel voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 17 April 1915 gewezen vonnis, 1) op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, dit aan appellant te laste gelegde, zoomede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard; het aldus bewezen verklaarde feit heeft gequalificeerd als: „als bestuurder van een „rijwiel, niet voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts „een helder wit licht uitstraalt, tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, daarmede over een weg „rijden” en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, met bepaling, dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door den getuige S., marechaussée 3e klasse: „op 22 Januari 1915 heb „ik 's avonds omstreeks halftwaalf uur gezien, dat appellant als „bestuurder reed op een rijwiel op den Varsseveldschen weg te „IJzervoorde, gemeente Amt-Doetinchem, terwijl dat rijwiel niet „voorzien was van eene lichtgevende lantaarn”;

Overwegende dat, wordt niet als bewijsmiddel gebezigd het in het vonnis wél als zoodanig gebruikte proces-verbaal van B., dat niet inhoudt wat het volgens het vonnis zoude bevatten, maar enkel wat aan relatant door de marechaussées S. en S. is medegegeeld als door hen gezien en bevonden, — alsdan door de in het vonnis weergegeven bekentenis van appellant en de bovenvermelde verklaring van getuige S. wettig en overtuigend bewezen is, met appellants schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende dat dus het vonnis, wat de bewezen- en schuldigverklaring betreft, te recht is gewezen en in stand kan blijven, zijnde appellant daarmede niet bezwaard;

Overwegende dat ook de qualificatie, in het vonnis aan het bewezen verklaarde gegeven, op de wet is gegrond, terwijl de straf

1) Zie hiervóór blz. 147.

bij het vonnis aan appellant opgelegd, staat in goede verhouding tot het door hem gepleegde feit;

Overwegende dat dus appellant ook in zooverre met het vonnis niet is bezwaard en dit in zijn geheel, echter met verbetering der bewijsvoering als aangegeven, in stand kan blijven;

Overwegende dat wèl namens appellant in eersten aanleg is bevestigd, dat appellant geen strafbaar feit heeft gepleegd, omdat, toen hij het feit pleegde, aanwezig was wat artikel 24 van de Motor- en Rijwielwet noemt: „een toestand als bedoeld bij artikel 1, sub 1e en 2e, der Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128)” n.l. oorlogsgevaar en alsdan de Motor- en Rijwielwet niet van toepassing is op motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders, terwijl appellant, toen hij het feit pleegde, als militair bestuurder zijn rijwiel bereed, maar dit betoog onjuist is;

Overwegende dat bedoeld artikel 24 luidt:

„In geval van staat van oorlog of staat van beleg en bijaldien „door ons wordt verklaard, dat een toestand aanwezig is, als bedoeld bij art. 1, sub 1e en 2e, der Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128), is deze wet niet van toepassing op motorrijtuigen „en rijwielen met militaire bestuurders en op motorrijtuigen en rijwielen bestuurd door niet-militaire bestuurders, voor zooveel bedoelde rijtuigen of rijwielen worden gebezigd ten behoeve van „'s Rijks dienst”;

dat, waar nu in dit artikel naast elkander worden genoemd niet tweeërlei soort van motorrijtuigen en rijwielen, maar motorrijtuigen en rijwielen met tweeërlei soort van bestuurders, met de uitdrukking aan het slot: „bedoelde rijtuigen of rijwielen” taalkundig niet anders kunnen zijn gemeend dan de te voren aangewezen motorrijtuigen en rijwielen, dat zijn dus die zoowel met militaire bestuurders als bestuurd door niet-militaire bestuurders, tenzij dan, dat motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders enkel ten behoeve van 's Rijks dienst en niet ook anders kunnen worden gebezigd, als wanneer het slot van de wetsbepaling wel zoude moeten slaan enkel op motorrijtuigen en rijwielen bestuurd door niet-militaire bestuurders;

Overwegende dat echter reeds het geval van dezen appellant, die, toen hij het feit pleegde, zijn rijwiel bereed, zooals hij zelf heeft verklaard, „voor zijn eigen plezier” doet zien, dat motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders ook anders dan ten behoeve van 's Rijks dienst kunnen worden gebezigd;

Overwegende dat dus destijds de bepaling van artikel 24 voornoemd voor appellant niet kon gelden en op het door hem als militair bestuurde rijwiel de Motor- en Rijwielwet te recht van toepassing is geoordeeld;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis bereids genoemd, de artikelen 209 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart appellant niet te zijn bezwaard door het vonnis, waarvan hooger beroep;

Bevestigt dit vonnis met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 3 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. H. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Eenigszins luidruchtig gedrag op straat omstreeks half twaalf 's avonds, waarvan eenige voorbijgaande R. C. geestelijken hinder hebben gehad.

Strafreden gewijzigd en straf verminderd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht d.d. 9 Juli 1914 van den sergeant G., van het 8ste Regiment Infanterie, over de straf van acht dagen politiekamer, hem den 8sten Juli 1914 opgelegd door den waarnemend Regimentscommandant, den majoor R., met de strafreden: „Des avonds om 11 „uur 30 minuten in opgewonden toestand verkeerende zich luidruchtig op straat gedragen en woorden geuit en gebaren gebezigd in 't „bijzijn van geestelijken, waardoor deze zich in hunne godsdienstige „gevoelens gekwetst gevoelden”;

Gelet op de schriftelijke toelichting door den klager van de gronden zijner klacht en door den straffer van de redenen, die hem tot het opleggen der straf hebben bewogen; zoomede de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord klager en, onder eede, de getuigen Sch., S., B., E., L., G, en B.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal;

Overwegende dat door den straffer o.m. schriftelijk is opgegeven:

Op den 2den Juli j.l. ontving ik, als waarnemend Korpscommandant, van den kapelaan Sch., een schrijven waarin hij mij kennis gaf van eene niet passende behandeling van eenige onderofficieren in den avond van den 30sten Juni jl. omstreeks 11 uur 30 minuten. Bij onderzoek is mij gebleken, dat klager — loopende in gezelschap van de sergeanten S., B. en E. in de Steenstraat te Arnhem — zich op dien avond in opgewonden toestand bevond.

Bij het tegenkomen van drie voorbijgaande geestelijken — waaronder kapelaan Sch. — riep klager, met de armen zwaaiende op lui-

den toon „Ik geloof, ik hoop”, welken uitroep deze geestelijken als eene tot hen gerichte bespottig beschouwden;

Overwegende dat klager o.m. schriftelijk en mondeling heeft medegedeeld:

Ik heb over de mij door den majoor R. op den 8sten Juli opgelegde straf en strafreden mij beklaagd, omdat ik niet strafschuldig ben. Terwijl de sergeanten E. en S., in den avond van 30 Juni j.l. in de Steenstraat te Arnhem vóór ons uitliepen, volgde ik met den sergeant B. Bij het passeeren van eenige geestelijken riep een van hen: „als jelui helden bent blijft dan staan”, waarop ik staan bleef en met een dier geestelijken een gesprek hield. Ik was dien avond wel luidruchtig, doch heb mij niet onbehoorlijk gedragen. Ik heb die geestelijken niet in het ootje willen nemen. Ik heb niet geroepen „ik geloof, ik hoop”;

Overwegende dat door den getuige den kapelaan Sch. o.m. schriftelijk en mondeling is verklaard: Ik heb eene klacht ingediend tegen den klager over diens gedraging op 30 Juni jl. in de Steenstraat te Arnhem. Omstreeks halftwaalf uur n.m. van dien dag, kwam ik, in gezelschap van twee kapelaans, twee of drie sergeanten tegen, die zeer luidruchtig waren. Een van deze sergeanten riep toen met harde stem: „Ik geloof, ik hoop” terwijl hij een zwaaiende beweging met zijnen rechterarm maakte. Ik heb toen dien sergeant, die ons in het ootje wilde nemen, en die volgens mededeeling van een mijner collega's G. heette, staande gehouden en hem medegedeeld, dat hij mij in mijne godsdienstige gevoelens had gekrenkt;

Overwegende dat door den getuige, den sergeant S. mondeling is vermeld;

In den laten avond van den 30sten Juni jl. ben ik, loopende naast den sergeant E., en gevolgd door den sergeant B. en klager, in de Steenstraat te Arnhem, eenige geestelijken tegengekomen. Ik heb niet gehoord dat klager toen „ik geloof, ik hoop” of woorden van gelijke strekking, heeft geroepen. Wel heb ik gehoord, dat een der geestelijken riep: „wees nu een man en blijf staan” waarop klager is blijven staan en met een dier geestelijken heeft gesproken. Klager was dien avond, terwijl hij liep te lachen, zeer luidruchtig. In het algemeen is klager door ons gewaarschuwd om niet zoo druk te zijn en zich wat kalmer te gedragen. Er was door ons niet afgesproken om de geestelijken in 't ootje te nemen;

Overwegende dat door den getuige, den sergeant B. mondeling is te berde gebracht:

Omstreeks halftwaalf uur namiddag van den 30sten Juni jl. ben ik loopende naast klager en voorgestaan door de sergeanten S. en E. in de Steenstraat te Arnhem eenige geestelijken tegengekomen, die ons riepen: „weest nu eens helden en blijft staan”. Klager is daarop blijven staan en heeft met een der geestelijken gepraat. Ik heb niet gehoord dat klager toen: „ik geloof, ik hoop” heeft geroepen. Wel liepen wij eenigszins luidruchtig te praten. Klager heeft

geen zwaaiende beweging met zijnen arm gemaakt. Ik was dien avond niet dronken, daar ik bijna niets gebruikt had;

Overwegende dat door den getuige, den sergeant E. mondeling is verklaard:

In den laten avond van den 30sten Juni jl., ben ik loopende naast den sergeant S. en gevolgd door den sergeant B. en klager, in de Steenstraat te Arnhem eenige geestelijken tegengekomen, die van den overkant der straat naar ons toekwamen. Een van hen heeft toen met klager gesproken. Ik heb niet gehoord dat klager toen: „ik geloof, ik hoop” heeft geroepen. Ik heb niet gezien dat klager toen een zwaaiende beweging met zijnen arm heeft gemaakt. Ik had klager vóórdat wij de geestelijken tegenkwamen nog gewaarschuwd om niet zoo luidruchtig te zijn. Gewoonlijk loopt klager met zijne armen te zwaaien. Ik kan mij niet begrijpen, wat klager voor onbehoorlijks tegenover de geestelijken heeft gedaan;

Overwegende dat door den getuige, den kapelaan L. mondeling is gezegd:

In den avond van den 30sten Juni jl. ben ik, in gezelschap van de kapelaans C. en Sch., in de Steenstraat te Arnhem eenige sergeanten, die erg luidruchtig waren, tegengekomen. Een van hen riep met luider stem: „ik geloof, ik hoop”, terwijl hij met zijnen arm eene zwaaiende beweging maakte. Kapelaan Sch. heeft dien sergeant staande gehouden en daarmede een gesprek aangeknoopt. Die sergeant gedroeg zich tijdens dat gesprek onbehoorlijk, daar hij met zijne armen stond te zwaaien en als een dronken man sprak. Het staat voor mij vast, dat deze sergeant bovengenoemde woorden heeft gesproken;

Overwegende dat door den getuige, den kapelaan G. mondeling is verklaard:

In den laten avond van 30 Juni jl. ben ik, in gezelschap van de kapelaans Sch. en L., in de Steenstraat te Arnhem vier sergeanten tegengekomen, die zeer luidruchtig waren. Een van die sergeanten riep plotseling zeer luide: „ik geloof, ik hoop”; maar wie van die sergeanten dat heeft gedaan, weet ik niet. Kapelaan Sch heeft daarop een van die sergeanten staande gehouden en met hem gesproken. Toen die woorden geroepen werden, begreep ik zeer goed, dat het gedaan werd om ons bespottelijk te maken;

Overwegende dat door den getuige, den eerste-luitenant-adjutant B. o.m. mondeling is verklaard:

Wat er op den 30sten Juni jl. in de Steenstraat te Arnhem met klager is voorgevallen, weet ik niet. Wel ben ik er bij tegenwoordig geweest toen klager over dat voorgevallene door den waarnemend Regimentscommandant werd gehoord. Klager heeft toen niet toegegeven, dat hij zich op dien dag onbehoorlijk tegenover geestelijken had gedragen. Ik ken den klager als een luidruchtig persoon;

Overwegende dat uit het bovenstaande is gebleken, dat klager den 30sten Juni jl. omstreeks 11 uur 30 minuten namiddag zich eenigszins luidruchtig op straat heeft gedragen;

Overwegende dat op genoemd tijdstip door klagers gedrag voorbijgaande R. C. geestelijken eenigen overlast hebben ondervonden, zonder dat vaststaat, dat door klager woorden zijn geuit en gebaren zijn gebezigd, waardoor genoemde geestelijken in hunne godsdienstige gevoelens zouden zijn gekwetst;

Overwegende dat klager derhalve voor eene dergelijke gedraging, den onderofficier onwaardig, te recht is gestraft;

Overwegende dat intusschen de straf te zwaar is, omdat in hetgeen als voormeld is gebleken, voor klager verzachtende omstandigheden aanwezig zijn;

Overwegende verder dat, in verband met een en ander, de strafreden behoort te worden gewijzigd en eene straf van vier dagen kwartierarrest voldoende is;

Krachtens artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie, in verband met de artikelen 17—20 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande, beschikkende op de ingediende klacht;

Wijzigd de strafreden, zoodat zij zal luiden:

„Eenigszins luidruchtig gedrag op straat omstreeks 11 uur 30 „minuten namiddag, waarvan eenige voorbijgaande R. C. geestelijken hinder hebben gehad;

Bepaalt de straf op vier dagen kwartierarrest, welke geacht moet worden te zijn ondergaan door het ondergaan der acht dagen politiekamer waarover wordt geklaagd;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal en een uittreksel aan klager;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 6 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel,

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Het als wachtcommandant bij de spoorbaan te Staphorst in mobilisatietijd, zonder wapenuitrusting in een herberg aangetroffen worden, in welke herberg ook enkele manschappen der wacht, eveneens zonder wapenuitrusting, aanwezig waren.

Met wijziging der strafreden, de straf van degradatie gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht van 10 Augustus 1914 van den landweerplich-

tig-soldaat R., van de 4e Compagnie, 10e Bataljon Landweer-Infanterie, over de hem op 6 Augustus 1914, door den Territoriaal-Bevelhebber in Overijssel, enz. B., opgelegde straf van degradatie, met de strafreden: „Op 6 Augustus v.m. te halftwaalf uur als „wachtcommandant te Staphorst ongewapend en in gezelschap van „het grootste gedeelte zijner wachthebbenden in een herberg aan-„getroffen”;

Gelezen de schriftelijke toelichtingen van klager en van strafoplegger, benevens de andere bij de klacht behorende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger, benevens onder eede, den reserve tweede-luitenant W., den sergeant B. en den landweer-plichtig-soldaat H., allen behorende tot bovenvermelde compagnie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager op 6 Augustus 1914 te ongeveer 11 u. 30 m. v.m. zijnde alzoo in het mobilisatie-tijdperk, als Commandant van de wacht ter bewaking van de spoorbaan te Staphorst opgesteld door den Territoriaal-Bevelhebber in Overijssel enz., aangetroffen werd in eene in de nabijheid dier wacht, ondergebracht in een spoorweg-wagen, gelegen herberg, in welke herberg zich ook enkele manschappen der wacht — van de zeven manschappen, die aan de wacht aanwezig moesten zijn, drie — bevonden;

dat klager en evenbedoelde manschappen de wapen-uitrusting afgelegd hadden;

dat klager verzuimde, als behoort, zich bij den Territoriaal-Bevelhebber te melden;

dat het, toen de wacht op vorenvermeld tijdstip door den Territoriaal-Bevelhebber gealarmeerd werd, betrekkelijk geruimen tijd duurde voor en aler de wacht gevechts-vaardig was; dat de wacht niet tijdig had kunnen optreden bij onverwacht onraad, en niet tijdig de voor dat geval door de manschappen gemaakte loopgraaf had kunnen bezetten;

Overwegende dat klager, zowel schriftelijk als mondeling, heeft aangevoerd:

dat hij zich naar het privaats had begeven, en dientengevolge zonder wapen-uitrusting aangetroffen werd;

dat hij, willende naar de wacht teruggaan, op de stoep van de herberg den sergeant B. ontmoette, en met dezen de herberg binnen getreden is, meenende dat het wel geoorloofd zou zijn, althans voor korten duur, in de herberg te vertoeven;

dat hij niet uit zich zelven de herberg verlaten heeft om zich bij den Territoriaal-Bevelhebber te melden, ware toe te schrijven aan de omstandigheid dat hij zich toenmaals niet ten volle bewust was commandant der wacht te zijn, daar hij tevens den dienst van korporaal van aflossing vervulde, terwijl hij, als milicien-korporaal, dienst gedaan hebbende als korporaal-wielrijder, slechts weinig ervaring had op het stuk van wachtdienst;

dat hij H., landweer-soldaat, opgedragen had hem, klager, tijdens zijne afwezigheid te vervangen;

dat hij, door strafoplegger ter plaatse ter verantwoording geroepen, op de vragen betreffende het verlaten van de wacht, de aanwezigheid in de herberg en het afleggen der wapen-uitrusting geenerlei antwoord gegeven heeft, en hij niet weet te zeggen waarom hij toenmaals het antwoord schuldig bleef;

dat hij vermeent te zwaar gestraft te zijn en het onjuist is dat het grootste gedeelte der wachthebbenden in de herberg aangetroffen werd, daar er *van de wacht* alleen de landweer-soldaten N., L. en J. in de herberg aanwezig waren;

Overwegende dat de getuige B., sergeant, heeft verklaard:

dat hij klager niet de herberg heeft zien binnenkomen, dezen echter wèl *in* de herberg gezien heeft; dat hij aanvankelijk niet wist dat klager commandant der wacht was;

Overwegende dat de getuige H., landweer-soldaat, heeft verklaard:

dat hij inderdaad door klager aangewezen was dezen tijdens zijne afwezigheid te vervangen; dat hij zich niet bij den Territoriaal-Bevelhebber gemeld heeft, omdat hij dacht dat klager wel spoedig terug zou zijn; dat hij ook niet wist, dat hij zich bij den Territoriaal-Bevelhebber moest melden;

Overwegende dat de getuige W., reserve tweede-luitenant, heeft verklaard:

dat hij zijne sectie, overeenkomstig de gegeven bevelen, in vier groepen verdeeld had; aan het hoofd van elke groep stond een korporaal; volgens toerbeurt was een der groepen op wacht; de Commandant van die groep was dan wachtcommandant, en deed, uit gebrek aan kader, tevens dienst als korporaal van aflossing;

dat de manschappen wisten, dat de door hen gegraven loopgraaf op het eerste alarm onmiddellijk door de wacht bezet moest worden;

dat hij niet waargenomen heeft, dat in het tijdvak 1—6 Augustus 1914 manschappen van de wacht in de herberg vertoefden, en dat hij zulks ook niet toegelaten zou hebben;

Overwegende dat het privaat, waarvan hiervoren sprake, niet *in* de herberg gelegen is, en uit dien hoofde de omstandigheid dat klager gebruik gemaakt had van het privaat, voor zoover betreft zijne aanwezigheid *in* de herberg, geheel buiten beschouwing kan blijven;

Overwegende dat klager op 7 Maart 1901 bij de militie ingelijfd, op 27 Juni 1901 tot korporaal en eerst op 6 October 1901 tot korporaal-wielrijder aangesteld werd, waaruit voortvloeit dat klager wel zóóveel wachtdienst verricht zal hebben, dat geëischt kon worden, dat hij althans den zoo eenvoudigen, maar desniettemin gewichtigen dienst als Commandant van de wacht te Staphorst op alleszins bevredigende wijze verrichtte, en dat te meer waar klager blijk gaf, in algemeenen zin, een ontwikkeld man te zijn;

Overwegende op grond van een en ander, dat klager zich schul-

dig gemaakt heeft aan eene zeer ernstige krijgstuuchtelijke tekortkoming door, tijdens het mobilisatie-tijdperk, den dienst als Commandant eener wacht, op betrekkelijk korten afstand van de grens opgesteld ter bewaking van een spoorbaan, op dusdanige wijze te vervullen, dat dientengevolge de wacht bij onverwacht onraad of bij alarm stellig niet tijdig gevechtswaardig geweest zou zijn;

Overwegende dat de opgelegde straf wél zwaar, maar niet *te* zwaar is, en dat, waar klager toonde onvoldoend verantwoordelijkheids-besef te hebben, het niet aangaat hem in zijn rang te handhaven;

Overwegende dat, wat betreft de strafreden, deze eenige wijzigingen dient te ondergaan; aanbeveling toch verdient de toevoeging „in het mobilisatie-tijdperk”, terwijl het niet juist is te spreken van „in gezelschap van het grootste gedeelte zijner wacht”;

Gezien de artikelen 17—20 der Wet op de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 51 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Bepaalt dat de strafreden moet luiden:

„Op 6 Augustus te ongeveer halftwaalf uur v.m., zijnde alzoo „in het mobilisatie-tijdperk, als wachtcommandant te Staphorst, „zonder wapen-uitrusting in een herberg aangetroffen, in welke „herberg ook enkele manschappen der wacht, eveneens zonder wapen-„uitrusting, aanwezig waren”;

Handhaaft de opgelegde straf van degradatie;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan strafoplegger en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 6 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Al moge het waar zijn, dat een zeer goed hofmeester, wetende dat er zoude worden kolen geladen, orders omtrent het sluiten der poortjes in de hutten der officieren aan de onder hem gestelde oppassers zoude hebben gegeven, maakt dit toch klager, die dit verzuimde, niet strafbaar, nu daaromtrent geen bepalingen bestaan of orders waren gegeven. Klacht wettig verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van 9 September 1914 van den sergeant-

hofmeester A., stamboeknr., dienende aan boord van Hare Majesteits pantserschip „Kortenaer”, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenschte te beklagen over de reden van de straf van „berisping” hem op 7 September 1914 opgelegd door zijn Commandant, den kapitein-luitenant ter zee W., wegens: „Verzuimd de noodige maatregelen te treffen opdat gedurende kolenladen de patrijspoorten der verblijven onder zijn beheer gesloten „werden”;

Gelezen de bij deze klachtzaak behorende bescheiden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager door zijn Commandant met de hierboven vermelde straf en strafreden is gestraft naar aanleiding van een over hem uitgebracht rapport door den luitenant ter zee 2e klasse N.;

Overwegende dat uit het gehouden onderzoek door Officieren-Commissarissen is gebleken, dat op den 4en September 1914 aan boord van Hare Majesteits „Kortenaer” kolen werd geladen, en de landings-divisie aan den wal werd geoefend;

dat, toen de luitenant ter zee N. te halftien v.m. van die oefening aan boord terugkwam, hij in zijn hut alles met kolenstof bedekt vond, terwijl de patrijspoort open stond;

dat deze officier aan niemand rechtstreeks order had gegeven om de patrijspoort te sluiten, doch alleen aan een matroos had gezegd om een der oppassers van de officieren op te dragen om voor dat sluiten te zorgen;

dat klager 's morgens van 4 September 1914 omstreeks zes uur naar den wal ging om inkoop te doen en te ongeveer kwartier voor negen uur aan boord terug kwam;

Overwegende dat straffer als reden voor het opleggen der straf in zijne memorie heeft aangevoerd, dat, hoewel de werkkring van een sergeant-hofmeester niet in alle onderdeelen in voorschriften is vast te leggen, een goed hofmeester, die met liefde medewerking toont, zeker zijn zorgen zal uitstrekken tot het nemen van maatregelen bij kolenladen als in deze klachtzaak bedoeld en dat men daarom met een lichte straf moet trachten verbetering te brengen in de dienstbegrippen van iemand als klager die een bekrompen opvatting heeft en zich gedraagt volgens de letter der voorschriften;

Overwegende dat in het Reglement op den Inwendigen Dienst geene bepalingen voorkomen die den hofmeester aansprakelijk stellen voor de zindelijkheid in de hutten der officieren, zijnde de bewoners dier hutten, volgens artikel 15 van genoemd reglement, daarvoor verantwoordelijk;

Overwegende dat bij het gehouden onderzoek niet is gebleken dat omtrent het sluiten der poortjes aan klager bijzondere orders waren gegeven;

Overwegende dat, al moge het waar zijn, dat een zeer goed hofmeester, wetende dat er zoude worden kolen geladen, orders omtrent het sluiten der poortjes in de hutten der officieren aan de

onder hem gestelde oppassers zoude hebben gegeven, dit toch klager, die dit verzuimde, niet strafbaar maakt, nu daaromtrent geen bepalingen bestaan of orders waren gegeven;

Overwegende dat dus klager voor dit feit ten onrechte is gestraft;

Gezien de artikelen 13—14 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hof's Provisioneele-Instreutie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die te zijn wettig;

Bepaalt dat straf en strafreden in het strafregister en in klagers conduiteboekje zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal en een uittreksel aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 13 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Het zich zonder toestemming of medeweten van den kantonnementscommandant gedurende bijna 4½ uur uit het kantonnement verwijderen en het eerst één uur en 20 minuten na taptoe in het kantonnement terugkeeren.

Klacht zóó ongegrond en lichtvaardig, dat die niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven. Bestrafing deswege met 30 dagen kamerarrest met accès.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht d.d. 25 Augustus 1914 van den kapitein A. van het 3de Regiment Infanterie over de straf van acht dagen kamerarrest met accès, hem den 22sten Augustus te voren opgelegd door zijnen Bataljonscommandant, den majoor S., met de strafreden: „Be-, „hoorende tot de bezetting van een kantonnement in een gebied dat „in staat van oorlog is verklaard en waarvan hij wist of kon weten „dat zij elk oogenblik gereed moest zij om elders te kunnen optreden, „zich, zonder toestemming of medeweten van den kantonnements-, „commandant, gedurende bijna 4½ uur uit het kantonnement ver-, „wijderd, zonder dat zijn adres bekend was gedurende dien tijd; bo-, „vendien gehandeld in strijd met het velddienstvoorschrift door eerst „een uur en twintig minuten na taptoe zich in zijn kwartier te be-, „vinden”;

Gelezen de toelichting van klager, het bericht van den bestraffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord klager en bestraffer en, onder eede, de getuigen B. en K.; Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal;

Overwegende dat klager schriftelijk zijne klacht aldus heeft toegelicht:

Ik verklaar mij verwijderd te hebben alleen en uitsluitend tot uitoefening van mijnen dienst en kan alzoo nòch in de straf, nòch in de daarbij gevoegde strafreden berusten;

Overwegende dat door klager mondeling is medegedeeld:

dat hij in den avond van den 19den of 20sten Augustus, te 6 uur ongeveer, precies wist hij zich den datum niet meer te herinneren, zich uit het kantonement Borteldonk heeft verwijderd om naar Roosendaal te gaan zonder voorkennis van zijn Bataljons-commandant; dat hij op den bewusten avond, ofschoon het zijne bedoeling was geweest vóór 9 uur terug te zijn, te ongeveer 10 uur 20 minuten wederom in het kantonement is teruggekeerd; dat hij dienzelfden avond, na eerst per rijwiel naar Roosendaal te zijn geweest, van daar, wegens eene dringende particuliere aangelegenheid, ook per rijwiel naar Bergen op Zoom is geweest; dat hij in verband daarmee niet kan erkennen, dat de bovenbedoelde verklaring in de toelichting zijner klacht onjuist is, omdat hij inderdaad zich naar Roosendaal heeft begeven alleen en uitsluitend tot uitoefening van zijnen dienst, n.m. om te controleeren of met de paarden tot zijne compagnie behoorende op behoorlijke wijze werd omgesprongen, daar het voortdurend toezicht zoomede de verantwoordelijkheid over deze paarden aan den Compagniescommandant was opgedragen, en voor deze dieren te pl.m. 6 uur 30 minuten te Roosendaal werd gefourageerd; en om zich te overtuigen, dat geen personeel zijner compagnie zich zonder vergunning ter plaatse bevond, hetwelk op andere wijze niet te controleeren was, omdat de kantonementscommandant had gelast, dat alléén de signalen „taptoe”, „reveille” en zoo noodig „eten halen” aan de politiewacht mochten worden geblazen, en hij, klager, juist voor die contròle, te voren aan den officier van piket had gelast op onverwachte momenten na afloop der diensten nu en dan „appèl” te laten blazen; dat hij tegen het woord „kwartier” in de strafreden bezwaar heeft, omdat hij zich meermalen na taptoe buiten het kwartier bevond; en dat hij zich niet positief kan herinneren aan de officieren B. en K. gezegd te hebben, dat hij dien avond naar Bergen op Zoom was gegaan;

Overwegende dat door bestraffer o.m. schriftelijk en mondeling is vermeld:

dat hij aan klager, nòch binnen, nòch buiten het kantonement, het toezicht over en de verzorging der paarden tot het detachement behoorende, had opgedragen; dat hij niet begrijpt op welke wijze klager zich in den avond van den 19den Augustus te Roosendaal heeft overtuigd of zich aldaar manschappen zijner compagnie bevonden, daar deze dien avond allen om 9 uur in hunne kwartieren

present waren en klager eerst om 10 uur 20 minuten in het kantonnement terugkeerde;

dat hij aan klager geen vergunning had verleend om naar Roosendaal te gaan; dat hij erkent, dat het woord „kwartier”, door hem gebruikt in klagers strafreden, moet worden vervangen door het woord „kantonnement”;

Overwegende dat door den getuige, den kapitein B. o.m. mondeling is gezegd:

dat hij, in den avond toen klager naar Bergen op Zoom is geweest, niet te Borteldonk was, doch de wacht in Nispen had, maar dat klager hem later heeft medegedeeld, dat hij (klager) door den Majoor met acht dagen arrest was gestraft, omdat hij zonder medeweten van den Bataljonscommandant het kantonnement verlaten had en naar Bergen op Zoom was geweest;

Overwegende dat door den getuige, den reserve-officier van gezondheid der 2de klasse K. is verklaard:

Op een avond in de maand Augustus 1914 zeide klager dat hij van plan was naar Bergen op Zoom te gaan; klager zeide, dat hij naar zijn huis in Bergen op Zoom wilde gaan. Dienzelfden avond hoorde ik klager tot den luitenant-adjutant K. zeggen, dat hij naar Bergen op Zoom was geweest;

Overwegende dat uit het bovenstaande is gebleken, dat klager aan het slot van de schriftelijke toelichting van zijne klacht opzettelijk eene grove onwaarheid heeft vermeld; dat hij wel daarop zich heeft beroepen, dat in die verklaring staat dat hij zich verwijderd heeft alleen en uitsluitend tot uitoefening van zijnen dienst, en hij zich inderdaad alleen en uitsluitend tot uitoefening van zijnen dienst naar Roosendaal heeft begeven, maar deze opheldering is woordenspel en onaannemelijk, omdat het hier betreft eene schriftelijke toelichting bij een klacht tegen een strafreden, waarin staat vermeld, dat klager zich gedurende bijna 4½ uur uit het kantonnement had verwijderd en waar dit woord „verwijderen” dus niet kon beteken „weggaan” maar enkel „afwezig zijn”; dat bovendien dit verweer is bejziden de waarheid vermits klager, blijkens zijne verklaring aan getuige K., dat hij dien avond naar zijn huis te Bergen op Zoom zou gaan, niet alleen en uitsluitend „tot uitoefening van zijnen dienst” zich heeft verwijderd;

dat klager in die toelichting dan ook niet had mogen verzwijgen, dat hij een deel van dien tijd zich naar Bergen op Zoom had verwijderd en dit alleen en uitsluitend ter behartiging van zijne particuliere zaken, tot de erkenning van welk feit hij thans, blijkbaar door de aanwezigheid van de getuigen, is gebracht;

Overwegende dat deze onware toelichting er op wijst, dat klager zich zelf bewust is geweest, dat hij te recht was gestraft en het indienen van de klacht daarom door niets is gerechtvaardigd; dat klager ook door de strafreden niet in ernst kan zijn bezwaard, omdat het erger is eerst een uur en twintig minuten na taptoe zich te bevinden in het kantonnement dan in het kwartier;

Overwegende dat uit niets is gebleken, dat het onderzoek omtrent klagers overtreding, niet naar behooren is geschied;

Overwegende dat bestraffer zulk eene ongeoorloofde verwijdering te recht als een ernstig strafbaar feit heeft beschouwd, daar zulk eene handeling leidt tot ondermijning der krijgstuicht en, gelet op de tijdsomstandigheden, eene gestrengere straf noodzakelijk is;

Overwegende dat, al wordt dus in de strafreden, om zuiver vormelijke redenen, eene kleine wijziging gebracht, de klacht desniettemin in allen deele ongegrond is;

Krachtens artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie in verband met de artikelen 17—20 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 27 van het Reglement van Krijgstuicht voor het Krijgsvolk te Lande, beschikkende op voormelde klacht;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de strafreden, zoodat zij zal luiden:

„Behoorende tot de bezetting van een kantonnement in een gebied dat in staat van oorlog is verklaard en waarvan hij wist of kon weten dat zij elk oogenblik gereed moest zijn om elders te kunnen optreden, zich zonder toestemming of medeweten van den Kantonnementscommandant, gedurende bijna 4½ uur uit het kantonnement verwijderd, zonder dat zijn adres bekend was gedurende dien tijd, en eerst een uur en twintig minuten na taptoe in het kantonnement teruggekeerd”;

Verklaart de klacht ongegrond en wel zóó ongegrond en lichtvaardig, dat die niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Legt klager deswege eene disciplinaire straf op van dertig dagen kamerarrest met accès (eene maand);

Bepaalt dat afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan bestraffer en aan den Advocaat-Fiscaal;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 15 December 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Het was klagers plicht om op tijd van permissie terug te zijn, ook al moest de reis op een minder gemakkelijke en aangename wijze dan gewoonlijk, door hem gemaakt worden. (Klager had geweigerd, bij gebrek aan plaats in een 3de klasse compartiment, tijdelijk plaats te nemen in een bagagewagen).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van 11 November 1914 van den matroos 2e klasse V., stamboeknr, dienende aan boord van H. Ms. instructieschip „van Speijk”, houdende dat hij zich bij den militairen rechter wenscht te beklagen over de straf van acht dagen strafdienst, hem 10 November 1914 opgelegd door zijn Commandant, den kapitein-luitenant ter zee P., wegens: „In plaats van 9 November „laatste trein, 10 November v.m. 9 uur van permissie aan boord „teruggekeerd, ofschoon hij tijdig op het station aanwezig is ge- „weest (is niet met den trein medegegaan omdat hij, toen er geen „plaats was in een 3e klasse compartiment, niet verkoos tijdelijk „in een bagagewagen plaats te nemen)”;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het verhoor van klager voor het Hoog Militair Gerechtshof op 1 December 1914;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat klager die op 9 November 1914 met den laatsten trein uit Amsterdam, van een aan hem verleende permissie, naar den Helder moest terugkeeren en tijdig daartoe aan het station te Amsterdam aanwezig was, aldaar bevond dat in den voor hem bestemden trein alle wagens 3e klasse, voor welke klasse hij een kaartje gekocht had, bezet waren;

dat hij toen aan den stationschef vroeg om hem een plaats aan te wijzen, desnoods door een burger te laten uitstappen, en die chef hem daarop zeide, dat zulks niet kon, doch dat hij wel een paar goederen-wagens zoude laten aanhaken, hetgeen geschiedde; dat klager daarin echter niet wilde plaats nemen, naar huis ging en den volgenden morgen met den eersten trein naar den Helder vertrok;

Overwegende dat klager bij zijne verhooren voor Officieren-Commissarissen en voor het Hoog Militair Gerechtshof als reden voor zijn gedrag heeft opgegeven: dat zijn verzoek aan den stationschef gegrond was op de aantekening op de eerste bladzijde van de officieele dienstregeling van de Nederlandsche spoorwegen, luidende: „In de eerste plaats worden met de in deze dienstregeling aange- „geven treinen militairen vervoerd; het publiek heeft slechts toe- „gang voor zoover er plaats is”;

dat hij voor een plaats in de derde klasse betaald had;

dat er in de wagens der eerste en tweede klasse nog plaats was, doch dat hij daar niet in mocht;

dat hij zich een kwartier vóór het vertrek van den trein reeds op het perron bevond;

dat hij vermoedde dat de trein op de tusschen-stations nog voller zoude worden en dat hij dus het geheele traject in den goederen-wagen zoude moeten blijven, waarin hij geen zin had;

Overwegende dat klager met het bovenstaande geen voldoende redenen heeft aangevoerd, om zijn te laat van permissie aan boord terugkeeren, te rechtvaardigen, daar het toch zijn plicht was om op tijd terug te zijn, ook al moest de reis naar den Helder, op een minder gemakkelijke en aangename wijze dan gewoonlijk, door hem gemaakt worden;

Overwegende dat derhalve de straf aan klager op 10 November 1914 te recht is opgelegd, in goede verhouding staat tot klagers overtreding en dat de strafreden juist is;

Gezien de artikelen 12—14 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die te zijn ongegrond;

Handhaaft straf en strafreden;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 22 December 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Degradatie van een sergeant-majoor-instructeur, onwaardig geoordeeld langer een rang te bekleeden wegens gebrek aan contrôle op den dienst eener onder zijn toezicht gestelde wacht en misbruik van sterken drank. Klacht ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht d.d. 26 October 1914 van den soldaat W. van het Landweer-Infanterie-Depot te Amsterdam, over de hem op 24 October jl., terwijl hij diende als sergeant-majoor-instructeur bij het 6de bataljon Landweer-Infanterie — door den Luitenant-Kolonel-Bataljons-Commandant H. opgelegde straf van „Degradatie”, met de strafreden: „Onwaardig langer een rang te bekleeden, omdat hij „als sergeant-majoor-instructeur belast met het toezicht op een wacht „en met de manschappen van die wacht in één kwartier zijnde, niet „de noodige contrôle heeft uitgeoefend op den dienst dier wacht, „waardoor het mogelijk was, dat een dubbelpost willekeurig niet „werd uitgezet en de post voor het geweer zonder patroontassen „en zonder bajonet op het geweer op post stond, bovendien zich aan „de wacht met een deel zijner manschappen zóódanig aan sterken

„drank te buiten gegaan, dat hij bij visitatie van de wacht door den „Bataljonscommandant door dezen zeer onder den invloed van sterken drank werd aangetroffen en zulks terwijl het leger gemobiliseerd is”;

Gelezen de toelichtingen van klager, het bericht van den straffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal;

Gehoord klager en straffer;

Overwegende dat door den klager onder meer is opgegeven schriftelijk en mondeling:

dat hij volmondig toegeeft en betreurt, dat door hem op 19 October jl. niet is gehandeld zoo als het behoorde;

dat evenwel de feitelijke toedracht zijner handelingen en tekortkomingen op dien datum niet juist in de strafreden is vermeld; dat hij, na 's morgens, ongeveer 10 uur, met zijn detachement op marsch te zijn gegaan, omstreeks $2\frac{3}{4}$ uur namiddags op zijne standplaats — eene schuur nabij Delfzijl — is teruggekeerd; dat hij toen te vermoeid was om het middagmaal te gebruiken en naar het kantonnement Farmsum is gegaan om orders te halen voor de op handen zijnde verplaatsing van een deel zijner manschappen en aldaar tot ongeveer $7\frac{1}{2}$ uur nam. is gebleven; dat hij op den terugweg naar Delfzijl een reiziger in wijnen en likeuren heeft ontmoet, die hem, omdat hij dezen geholpen had bij eene reparatie aan zijn rijwiel, op den inhoud van drie proefkruikjes oude klare en een proeffleschje port had getraceerd; dat hij dientengevolge bij terugkeer op zijne standplaats zich onder den invloed van sterken drank bevond, doch niet bepaald dronken was en zelfs zeer goed wist wat hij deed; dat bij zijne terugkomst zijne manschappen — vroolijk over hunne verplaatsing naar Groningen — in het bezit waren van enkele flesschen sterken drank; dat hij niet met zekerheid kan verklaren toen geen sterken drank met zijne manschappen te hebben gebruikt; dat, nadat hij ongeveer een kwartier in de schuur terug was, de Bataljonscommandant binnenkwam en er toen bij zijne manschappen eene vroolijke opgewondenheid heerschte; dat hij op den bewusten avond niet in engen zin het toezicht op de wacht had, waarvan een korporaal commandant was, omdat hij met de niet tot de wacht behorende manschappen, na 3 uur n.m., vrij van dienst was en het dus van hem geen verzuim was niet direct bij terugkomst van Farmsum persoonlijk de wacht te hebben gevisiteerd;

Overwegende dat door den straffer o.m. schriftelijk en mondeling is verklaard:

dat hij, den 19den October omstreeks 11 uur n.m., vergezeld van den fungerend-Bataljons-Adjutant o.m. de wacht, waarover klager als detachementscommandant het toezicht had, visiteerde; dat hij reeds op \pm 50 M. afstand van het wachtkwartier, daarin geraas en getier hoorde, en, bij de wacht gekomen, zag dat de post voor 't geweer geen tasschen om en geen bajonet op het geweer had; dat hij daarna in het wachtklokaal (kamer) komende, aldaar wellicht eene minuut

heeft vertoefd zonder te worden opgemerkt; dat hij ter plaatse eene joelende half gekleede menigte zag, waarvan enkelen om klager heensprongen en er één eene flesch half gevuld met jenever in de hand had, terwijl klager gezichten trok en grimassen maakte; dat hij klager buiten de kamer liet komen en hem onmiddellijk opviel dat klager zich sterk onder den invloed van sterken drank bevond, blijkende uit zijne gegeven antwoorden met dubbelslaande tong en uit zijne onvaste houding toen hij trachtte in de positie te gaan staan; dat hij, bij eenen dergelijken toestand van het wachtpersoneel, vooral ter voorkoming van ongelukken bij brandgevaar, een korporaal en 6 man van de reserve uit Delfzijl den wachtpost heeft doen betrekken;

Overwegende dat uit de bescheiden is gebleken, dat straffer, ter voorkoming van drankmisbruik zijner ondergeschikten, den Burgemeester van Delfzijl had verzocht houders van Café's e.d. uit te noodigen geen sterken drank aan militairen te verkoopen;

Overwegende dat, in den avond van den 19den October j.l., klager als detachementscommandant geen toezicht heeft uitgeoefend op den dienst eener tot zijn detachement behoorende wacht, niettegenstaande hij zich in de onmiddellijke nabijheid dier wacht bevond en de toestand van het wachtpersoneel bijzondere contrôle gebod;

Overwegende dat, op genoemden avond, klager zonder er zich tegen te verzetten, heeft gezien, dat de manschappen van zijn onderhebbend detachement en met hem in hetzelfde kwartier logeerende, zoo veel sterken drank gebruikten, dat het wachtpersoneel niet meer in staat werd geacht zijnen dienst naar behooren te kunnen vervullen;

Overwegende dat, op meergenoemden avond, klager zelf, in tegenwoordigheid van zijne ondergeschikten, zich sterk onder den invloed van sterken drank bevond;

Overwegende dat eene dergelijke gedraging van een onderofficier van hooger rang, tevens detachementscommandant, vooral in dezen tijd, nu het leger gemobiliseerd is, zeer pijnlijk aandoet en het gezag aan den rang verbonden doet verloren gaan;

Overwegende dat klager dus den 24sten October 1914 te recht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Overwegende dat ten gevolge van klagers stilzwijgendheid, tijdens het mondeling onderzoek van den straffer, de strafreden een geringe wijziging behoeft;

dat de klacht dus ongegrond is;

Krachtens artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie in verband met de artikelen 17—20 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikelen 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande;

Beschikkende op voormelde klacht;

Handhaaft de opgelegde straf van „Degradatie”;

Wijziget de strafreden, zoodat deze zal luiden:

„Onwaardig langer eenen rang te bekleeden, omdat hij als sergeant-majoor-instructeur belast met het toezicht op eene wacht en met de manschappen van die wacht, in één kwartier zijnde, niet

„de noodige contrôle heeft uitgeoefend op den dienst dier wacht, „waardoor het mogelijk was, dat een dubbelpost willekeurig niet „werd uitgezet en de post voor het geweer zonder patroontassen „en zonder bajonet op het geweer op post stond, bovendien bij de „visitatie van de wacht door den Bataljonscommandant, door dezen „zeer onder den invloed van sterken drank aangetroffen en zulks terwyl het leger gemobiliseerd is”;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal en een afschrift aan klager;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 5 Januari 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Onwil bij het roeien. Klager is terecht gestraft als zijnde zijne gedragingen onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstuicht in den dienst ter zee.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring gedagteekend 28 October 1914 van den matroos 3e klasse S., stamboeknr., dienende aan boord van H. Ms. „Hertog Hendrik”, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de reden van de hem op 27 October te voren door zijn Commandant opgelegde straf van twee dagen provoost-arrest met vermindering van kost, luidende: „onwillig bij het roeien”;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager op de V. M. van 26 October 1914 als haak-voor deel uitmaakte van de bemanning der barkas, welke bestemd was om te gaan victualiëeren;

dat klager — dadelijk na het afsteken der sloep en het toelagen van zijn riem — slecht roeide, daarbij zijn voorman hinderend in het slag-houden;

dat klager op de herhaalde aanmerkingen van den onderofficier der sloep telkens ten antwoord gaf niet beter te kunnen roeien, nu en dan er bijvoegend: „met dezen riem”, waarna genoemde onderofficier hem deed aflossen door een marinier, die nu blijk gaf met denzelfden riem zeer wel het kalme tempo, waarin geroeid werd, te

kunnen volgen; en ook: dat klager bij die aflossing zijn riem niet behoorlijk overgaf, doch hem eenvoudig los liet, wat aanleiding gaf tot het vangen van een botje;

Overwegende dat klager ontkent onwillig geweest te zijn bij het roeien en zijn slechte roeien bij de boven omschreven gelegenheid verontschuldigt door de bewering, dat zijn riem zóó zwaar was, dat hij er niet mee kòn roeien;

Overwegende te dien aanzien, dat wel is waar is gebleken dat de riem, waarvan hier de rede is, nog al zwaar was en daardoor minder handelbaar, maar evenzeer, dat klagers aflosser — zoo als reeds boven vermeld — daarmee behoorlijk het kalme tempo, waarin geroeid werd, kon volgen en, wat meer zegt: dat klager duidelijk van zijn onwil om zijn best te doen liet blijken door: — volgens getuigenis van een in de sloep aanwezigen officier — den riem geheel bij het einde vast te houden en er mee in het water te plassen, — volgens die van den onderofficier der sloep — geen oogenblik moeite te doen om behoorlijk te roeien en dit reeds van het eerste begin af, — volgens die van een officier, die van boord het roeien gadesloeg — maar zoo'n beetje te zitten lepelen; terwijl ten slotte ook de onverschillige wijze van overgeven van den riem door klager niet te rijmen is met diens beweerdene goeden wil om mede te werken;

Overwegende dat klager alzoo te recht voor zijn gedragingen, als zijnde deze onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstucht in den dienst ter zee, door zijn Commandant is gestraft, dat de straf niet te zwaar is en de strafreden in juiste bewoordingen gesteld;

Krachtens artikel 50 van 's Hof's Provisioneele-Instructie, in verband met de artikelen 12—15 der Rechtspleging bij de Zeemacht, beschikkend op voormelde klacht;

Verklaart deze ongegrond;

Handhaaft de strafreden waarover beklag; 1)

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

1) Klager had zich alleen beklagd over de *reden* van de hem opgelegde straf en het H. M. G. geeft ook alleen te dien aanzien eene *beslissing*, maar heeft toch even te voren ook nog eene overweging gewijd aan de vraag of de *straf* terecht was opgelegd en of deze niet te zwaar was. Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 4 Juni 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.*Ontvluchting van een hier te lande geïnterneerd officier eener buitenlandsche mogendheid uit een militair hospitaal waarin hij ter verpleging was opgenomen.**De chef van een hospitaal is noch in het algemeen, noch in dit bijzondere geval met de bewaking van een verpleegde belast, zoodat de bepaling van art. 367 W. v. S. op hem geen toepassing kan vinden.**Het feit valt evenmin onder art. 97 C. W. L.**Afwijzing van het verzoek tot mandament crimineel van dagvaarding in persoon.*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen op heden 4 Juni 1915 een verzoekschrift d.d. 27 April 1915 van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tot mandament crimineel van dagvaarding in persoon tegen Dr. H., Dirigerend Officier van Gezondheid 1e klasse, Chef van het Militair Hospitaal te A.;

Gelezen de bij dit verzoekschrift gevoegde bijlagen;

Overwegende dat in dit verzoekschrift wordt gesteld, dat de ontsnapping op 21 Maart 1915 van den in Nederland geïnterneerden kapitein van het Engelsche leger I., die toen, wegens ongesteldheid, ter verpleging, in het Militair Hospitaal te A. had te verblijven, uit dat ziekenhuis, aan de schuld van Dr. H. voornoemd zoude zijn te wijten; dat immers deze ambtenaar, hoewel hij te zorgen had, dat in de ziekeninrichting onder zijn bevel, kapitein I., op openbaar gezag van de vrijheid beroofd, tot aan diens ontslag uit het ziekenhuis ingesloten bleef, ten eenenmale onvoldoende maatregelen van voorzorg tegen ontsnapping, bevrijding of zelfbevrijding van dien Engelschman genomen heeft;

Overwegende dat, zooals uit de woordenkeus blijkt, verzoeker van oordeel is, dat de feiten, door hem aan Dr. H. te laste gelegd, vallen onder de strafbepaling van artikel 367, 2e lid, van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat, zal een geval als in die bepaling omschreven aanwezig zijn, allereerst zal moeten vaststaan, dat het geldt een ambtenaar, *belast* met de bewaking van iemand, die op openbaar gezag of krachtens rechterlijke uitspraak of beschikking van de vrijheid is beroofd;

Overwegende dat uit de bij het verzoekschrift overgelegde bijlagen alsmede uit aan het Hof door den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht verstrekte inlichtingen (schrijven d.d. 26 Mei 1915, O. V. I. nr. 22419 (afd. Itg. nr. 1997) blijkt, dat aan Dr. H. geen uitdrukkelijke *last* van hoogerhand is verstrekt tot bewaking in het onder zijn beheer zijnde Militair Hospitaal te A. van den daar op 2 Februari 1915 ter verpleging opgenomen, op openbaar gezag van de vrijheid beroofd zijnden kapitein van het Engelsche Leger I.;

dat immers deze kapitein naar dit Hospitaal is vervoerd enkel op gezag van den Majoor-Commandant van het Interneerings-depôt te Wierickerschans, zonder dat, hetzij van wege het Departement van Oorlog, hetzij van wege den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht omtrent de bewaking van dezen geïnterneerde aan den Chef van het Hospitaal eenige *last* of *opdracht* is verstrekt;

Overwegende dat ook niet kan worden aangenomen, dat de *last* om iemand als den meergenoemden kapitein te bewaken, stilzwijgend lag opgesloten en moest voortvloeien uit het bekleeden door Dr. H. van het ambt van Chef van een Militair Hospitaal; dat ingevolge het Reglement ter uitvoering van het Koninklijk Besluit van 6 November 1909 nr. 33, nopens de inrichting van, alsmede het toezicht, de directie en het administratief beheer over de Militaire Ziekeninrichtingen, het beheer van een militair hospitaal, opgedragen aan den Chef, omvat: het waken voor eene humane en zorgvuldige behandeling en verpleging der zieken; de zorg voor de nauwgezette uitoefening van den geneeskundigen, pharmaceutischen en administratieven dienst; *de handhaving van orde en tucht*; de bevordering en het onderhouden van de geschiktheid van het personeel voor zijne taak; de zorg voor het betrachten van eene gepaste zuinigheid; dat in het Hoofdstuk „Orde en Tucht” (artikel 91 en volgende) de Chef bevoegd wordt verklaard, *tot handhaving van orde en tucht*, de verpleegden te verbieden de ziekenzaal of het bed te verlaten, hen op eene ziekenzaal af te zonderen van de andere verpleegden, bezoeken aan verpleegden te verbieden, hun diët te verminderen terwijl de Chef de verpleegden, die naar zijn oordeel krijgstuuchtelijk behooren te worden gestraft, niet zelf vermag te straffen, maar daarvan kennis heeft te geven aan den Commandeerenden-officier van het troepengedeelte, waartoe de verpleegde behoort, die dan, des geraden oordeelende, den verpleegde zal straffen, zullende de straf worden ondergaan bij diens terugkomst bij het korps;

Overwegende dat in het kader van deze bepalingen bewaking van iemand, die op openbaar gezag van de vrijheid is beroofd, in het geheel niet past, zijnde de militaire hospitalen ingericht wél op behandeling en verpleging van zieken, maar niet op bewaking van gevangenen;

Overwegende dat dit karakter van deze inrichtingen blijkt uit tal van bepalingen van voornoemd Reglement; dat geen van de geëmployeerden, wier taak in de artikelen 13 en volgende uitvoering

en in bijzonderheden wordt omschreven, met het waken tegen ontvluchting van verpleegden is belast; dat bijzonderlijk aan den portier wel is opgedragen er voor te waken, dat de personen, die het hospitaal binnenkomen of verlaten, niets medebrengen of medenemen, wat verboden is in of uit het gebouw te voeren, maar niet om zorg te dragen, dat verpleegden niet uit het hospitaal ontvluchten; dat omtrent ontvluchting van een verpleegde uit het hospitaal in het Reglement niets anders is bepaald dan dat de Chef daarvan kennis geeft aan den betrokken Commandeerenden Officier; dat, terwijl in het Reglement het geval is voorzien, dat tot de verpleegden behooren personen, die voor een krijgsraad terecht staan, daaromtrent enkel is bepaald, dat zij bij ontslag uit het hospitaal tegen bewijs worden overgegeven aan de bevoegde autoriteit;

Overwegende dat, waar de inrichting van de militaire hospitalen aldus is, dat bewaking van op openbaar gezag van de vrijheid beroofde verpleegden niet is geregeld en eigenlijk ook niet past in het kader van de bestaande bepalingen, de Chef van het Militair Hospitaal te A., reden zoude hebben gehad, den geïnterneerden kapitein niet zonder nadere instructie van hooger hand ter verpleging in de inrichting onder zijn beheer op te nemen; dat echter, nu hij, blijkbaar in het belang van den zieke, tot die opneming wel is overgegaan en hij, omdat hem was bekend gemaakt, dat de kapitein onder strenge bewaking stond en hem door den Majoor-Commandant van het Interneerings-depôt te Wierickerschans was verzocht „te willen „bevorderen, dat deze officier niet zal ontvluchten”, zich ter zake, om bijstand heeft gewend tot den Plaatselijken Commandant te A., daaruit niet kan worden afgeleid, dat daardoor hij het geworden is, die voortaan met de bewaking van den op openbaar gezag van zijne vrijheid beroofden verpleegde was *belast*; dat hierbij in het midden kan worden gelaten wie, tijdens de verpleging in het Hospitaal, met die bewaking wél was belast, al kan er hier op worden gewezen, dat er voor de opvatting te zeggen valt, dat een openbaar gezag, hetwelk een onder strenge bewaking staanden geïnterneerde laat opnemen in een militair hospitaal, beheerd volgens het bestaande, door dit gezag zelf vastgestelde Reglement, zonder tevens voor zijne strenge bewaking adlaar de noodige maatregelen te treffen. daarmede, practisch gesproken, aan het van de vrijheid beroofd zijn van dien geïnterneerde een einde maakt;

Overwegende dat, waar dus Dr. H. in zijne hoedanigheid van Chef van het Militair Hospitaal te A., met de bewaking van kapitein I. niet was *belast*, de bepaling van artikel 367 van het Wetboek van Strafrecht op hem ook geene toepassing zal kunnen vinden;

Overwegende dat de vraag rijst, of wellicht de hier bedoelde feiten zouden kunnen vallen onder de bepaling van artikel 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; dat die vraag echter in ontkennenden zin moet worden beantwoord, omdat zoolwel uit de geschiedenis van de totstandkoming van het artikel als

ook uit zijne bewoordingen blijkt, dat de wetgever hier enkel heeft gedacht aan officieren, onderofficieren en manschappen van „de Wacht”, onder wie een Chef van een Militair Hospitaal niet kan worden gerekend en bovendien aan „ontkomenen”, die zich *in arrest* bevonden ter zake van een misdrijf terwijl een geïnterneerde daar-
onder niet valt;

Overwegende dat dus niet is gebleken, dat aan Dr. H. met grond het begaan van eenig onder de strafwetten vallend feit kan worden te laste gelegd — hoe zijne handelingen en gedragingen met betrekking tot deze aangelegenheid krijgstuuchtelijk moeten worden beschouwd, kan in het midden worden gelaten — en daarom het verzoek van den Advocaat-Fiscaal voor inwilliging niet vatbaar is;

Gezien artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Wijst af het verzoek van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht tot mandament crimineel van dagvaarding in persoon tegen Dr. H. voornoemd.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 15 Juni 1915.

Intrekking van eene klacht over eene opgelegde disciplinaire straf.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen op heden 15 Juni 1915 een brief d.d. 12 Juni 1915 van den luitenant ter zee 2de klasse K., laatst dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Tromp”, die den Hove daarbij verzoekt het onderzoek der door hem ingediende klacht over de hem op 22 September j.l. door den commandant van dien bodem, den kapitein ter zee W., opgelegde straf van twee dagen hutarrest zonder waarneming van dienst te willen schorsen, aangezien de bovenbedoelde klacht door hem wordt ingetrokken in verband met het hem met ingang van 8 Juli e.k. verleend eervol ontslag uit den zeedienst.

In aanmerking genomen dat alzoo omtrent voormelde aan klager opgelegde straf eene beslissing niet meer behoeft te worden genomen.

Heeft goedgevonden en verstaan de door klager ingediende klacht als niet gedaan te beschouwen, — waarvan bij afschrift dezer zal worden mededeeling gedaan aan adressant en aan den commandant voornoemd.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 24 Augustus 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick en P. P. C. Collette.

Het zich ongepast uitlaten over den dienst (o.a. door te zeggen: „ik beklaag het slachtoffer dat hier komt”) en het niet onmiddellijk zwijgen na den uitdrukkelijken last daartoe van zijn meerdere is terecht krijgstuuchtelijk gestraft.

Rechtspositie van het personeel gedetacheerd bij den marineseinpost te Bath. Deze seinpost — dienende om de seingemeenschap te onderhouden tusschen de oorlogsschepen ter reede en den positiecommandant te Bath, een zeeofficier — wordt bemand uitsluitend door marinepersoneel, dat gelegerd is en wordt verpleegd geheel afzonderlijk van het personeel der landmacht en staat onder commando van een officier der Koninklijke Marine, zoodat niet gezegd kan worden, dat deze bemanning dienst doet aan den wal, gemeenschappelijk met het krijgsvolk te lande — art. 8 C. W. L. — noch bij en onder het krijgsvolk te lande — art. 5 C. W. W. —; zij blijft mitsdien onderworpen aan de rechtsmacht van den zeekeijzerraad en de marineautoriteit.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring gedagteekend 5 Februari 1915, van W., matroos 1e klasse der Marine-Reserve, dienende bij den Marine-seinpost te Bath, houdende, dat hij zich wenscht te beklagen over de straf van acht dagen provoostarrest om den derden dag gewone voeding, hem 4 Februari te voren opgelegd door den toenmaligen positiecommandant te Bath, den Luitenant ter zee 1e klasse S. (sedert bevorderd tot kapitein-luitenant ter zee), wegens: „Zich op den seinpost smalend over den dienst en den kwartiermeester Chef van den Seinpost uitgelaten en toen hem door dezen het zwijgen werd opgelegd, daaraan eerst bij de derde aanmaning voldaan”;

Gelezen de bij deze klacht behoorende bescheiden;

Gehoord den klager en den straffer, benevens — onder eede — den getuige J.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager in den avond van 3 Februari j.l. te Bath in zijn logies te kooi lag in de onmiddellijke nabijheid van eenige jongere schepelingen, onder wie miliciens, en den kwartiermeester J., getuige bovengenoemd; dat klager toen praatte over den dienst bij den seinpost,

o.m. zeggende: „ik beklaag het slachtoffer, dat hier komt”, dat de kwartiermeester hem toen het zwijgen oplegde, doch klager toch bleef doorpraten;

Overwegende dat klager — erkennende toen over de mobilisatie gesproken te hebben en ook dat hij na den herhaalden last om te zwijgen, nog gezegd heeft, dat iedereen wel mocht hooren wat hij zeide — echter opgeeft zich daarbij niet smalend te hebben uitgelaten en voorts: dat de herhaling van den last om te zwijgen schier zonder tusschenpoos volgde op de eerste aanmaning van den kwartiermeester;

Overwegende dat dit verweer klager weinig kan baten, nu uit de beëdigde verklaring van den getuige J. duidelijk blijkt, dat klager op genoemd tijdstip wel degelijk zich ongepast uitgelaten heeft over den dienst en hij in elk geval onmiddellijk had behooren te zwijgen na den uitdrukkelijken last daartoe van zijn meerdere, hetzij dat deze last eens of meermalen is gegeven;

Overwegende dat — na hetgeen, alsboven vermeld, gebleken is — de strafreden echter eenige wijziging zal moeten ondergaan en in verband daarmede ook de straf behoort te worden verlicht;

Overwegende dat blijkens de processtukken twijfel gerezen is omtrent de rechtspositie van het personeel, gedetacheerd bij den Marine-Steinpost te Bath;

Overwegende hieromtrent, dat deze seinpost — dienende om de seingemeenschap te onderhouden tusschen de oorlogsschepen ter reede en den positie-commandant te Bath, een zeeofficier — bemand wordt uitsluitend door Marine-personeel, dat gelegerd is en wordt verpleegd geheel afzonderlijk van het personeel der Landmacht en staat onder commando van een officier der Koninklijke Marine, zoodat niet gezegd kan worden, dat deze bemanning dienst doet aan den wal gemeenschappelijk met het Krijgsvolk te Lande — artikel 8 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande — noch bij en onder het Krijgsvolk te Lande — artikel 5 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water —;

Overwegende dat alzoo dit marinepersoneel onderworpen blijft aan de rechtsmacht van den Zeekrijgsraad en de Marine-autoriteit;

Krachtens artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie, in verband met de artikelen 12—14 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, beschikkende op voormelde klacht;

Bepaalt, dat de strafreden zal worden gewijzigd in: „Zich ongepast uitgelaten over den dienst en niet onmiddellijk voldoen aan de aanmaning van den kwartiermeester om zijn mond te houden” en dat de straf zal worden teruggebracht tot vier dagen provoostarrest met vermindering van kost;

Beveelt, dat deze wijzigingen zullen worden aangebracht in het strafregister en in klagers conduiteboekje;

Bepaalt, dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Beschikking van 24 Augustus 1915.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick en P. P. C. Collette.

Voor een feit vallende in de bepaling van eene min ernstige (straf-rechterlijke) overtreding, zal de vraag moeten worden gesteld of het onbestaanbaar is met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst (art. 27 R. K. L.), kunnende het slechts bij bevestigende beantwoording als krijgstuchtelijk vergrijp worden aangemerkt. Dit is niet het geval met rijden op een rijwiel zonder licht op een openbaren weg bij donker door een militair buiten dienst. Klacht over een te dier zake opgelegde disciplinaire straf mitsdien wettig verklaard. 1)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een schrijven van 30 Juni 1915 van den reserve-tweede-luitenant bij het Regiment Grenadiers M., waarin deze verklaart te willen reclameeren over de hem op 16 Juni 1915 door den Majoor, Commandant van het Ie Bataljon, 10e Regiment Infanterie, opgelegde straf van twee dagen kamerarrest met accès met de strafreden: „Overtreding van artikel 20 van het Motor- en Rijwielreglement”;

Gelezen de schriftelijke toelichting van zijne klacht door klager bij bedoeld schrijven gegeven;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager, blijkens zijne straflijst, op 16 Juni 1915 door den Majoor, bataljons-commandant is gestraft met twee dagen kamerarrest met accès met de strafreden: „overtreding van artikel 20 van het Motor- en Rijwielreglement”;

Overwegende dat uit een door den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht ingewonnen bericht van den Commandant van het depôt-bataljon van de Xe Infanterie-Brigade blijkt, dat klager, die zijne straf op 18 en 19 Juni 1915 heeft ondergaan, op 18 Juni over die straf zijn beklag heeft ingediend, maar hem om redenen van administratieven aard is opgedragen, eene nieuwe klacht op te maken, welke nieuwe klacht op 30 Juni 1915 is gedateerd;

Overwegende dat met het oog hierop de klacht moet worden geacht tijdig te zijn ingediend en klager daarin te zijn ontvankelijk;

Overwegende dat een proces-verbaal, op 30 Januari 1915 op den ambtseed opgemaakt door J. J. van O., wachtmeester van de Bri-

1) Men vergelijkte onze opmerkingen hiervóór blz. 7.

gade Heeze der 1e Divisie Koninklijke Marechaussee, inhoudt, dat op 29 Januari 1915 voor hem zijn verschenen de marechaussees J. de R. en J. W., verklarende, dat zij dien namiddag circa 6¼ ure — meer dan een half uur na zonsondergang en meer dan een half uur vóór zonsopgang — hebben gezien, dat een persoon — zijnde dit blijkens de opgaven in het proces-verbaal klager — als bestuurder van en gezeten op een rijwiel daarmede reed over den openbaren zandweg, tevens rijweg, in de kom der gemeente Leende, zonder dat bedoeld rijwiel was voorzien van een lichtgevende lantaarn of eenig ander licht; dat bedoelde persoon verklaarde: „Ik ben niet in dienst maar rijd zonder licht om reden ik dacht geen licht noodig te hebben”; dat aan bedoelden persoon door hen proces-verbaal is aangezegd;

Overwegende dat uit den inhoud van dit proces-verbaal blijkt, dat klager enkel zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van de bepaling van artikel 20 van het Motor- en Rijwielreglement en dat ook bij het constateeren van dit feit door de marechaussees en het aanzeggen door hen van proces-verbaal aan klager niets bijzonders is voorgevallen; dat de omschrijving van de strafreden „Overtreding van artikel 20 van het Motor- en Rijwielreglement” daarmede geheel in overeenstemming is;

Overwegende dat in de beschikking van den Minister van Oorlog van 8 Juli 1915. Kabinet, litt. Q 85, opgenomen in Legerorders 1915 Deel B. no. 209 1) en betreffende „Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen”, wordt opgemerkt, dat de overtreding van een hier te lande bestaand wettig voorschrift zonder twijfel geacht moet worden onbestaanbaar te zijn met de militaire tucht en orde en als zoodanig voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar is krachtens artikel 27 van het Reglement van Krijgstucht, kunnende b.v. eene overtreding van de Motor- en Rijwielwet worden omschreven als: „gehandeld tegen de bestaande voorschriften op het wielrijden”;

Overwegende dat in deze beschikking te dezen opzichte verder wordt gegaan dan in de in den aanhef der beschikking bedoelde circulaire van den Minister van Justitie aan de Auditeurs-Militair; 2) dat immers in deze circulaire van 29 April 1915 betreffende „Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen” een onderscheiding wordt gemaakt tusschen de overtredingen, die uitsluitend strafbaar zijn volgens het gewone recht, (zijnde de krijgstuchtelijke bestraffing daarvan naar de bestaande militaire wetten niet geoorloofd) en de overtredingen, die naar de reglementen van krijgstucht tevens opleveren een (oneigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, hetgeen naar het oordeel van dezen Minister bij verreweg de meeste overtredingen het geval is terwijl de Auditeurs-Militair worden uitgenoodigd, te bevorderen, dat enkel laatstbedoelde soort van overtredingen, voor zooverre van minder ernstigen aard en tijdens den mobilisatietijd gepleegd of nog te plegen, zooveel mogelijk als oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijp-

1) Zie ook hiervóór, blz. 3.

2) Zie M. R. T. X, blz. 608.

pen zullen worden afgedaan en dus strafrechtelijk buiten vervolging zullen worden gelaten;

Overwegende dat op soortgelijke onderscheiding, als in deze circulaire gemaakt, artikel 2, 6e van de Wet op de Krijgstucht van 27 April 1903 (Staatsblad no. 112) is gebouwd, in welke bepaling tot krijgstuchtelijke vergrijpen zijn gestempeld geenszins *alle* feiten, vallende in de bepaling van eene der buiten het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen, waarop geene andere hoofdstraf is gesteld dan geldboete, indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde;

dat hier dus is ondersteld, dat deze feiten, waarop enkel geldboete staat, van nature zijn van genoegzaam lichten aard om voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar te zijn, maar niet, dat zij uit hun natuur noodzakelijk zijn in strijd met de militaire tucht of orde, waarom te hunnen aanzien van de voorwaarde om als krijgstuchtelijke vergrijpen in aanmerking te kunnen komen — het met de militaire tucht of orde strijdig zijn — dan ook uitdrukkelijk gewag wordt gemaakt;

Overwegende dat deze onderscheiding omtrent feiten, vallende in de bepaling van eene strafrechtelijke overtreding, is juist en daaraan voor het bestaande recht behoort te worden vast gehouden; dat dus voor ieder feit, vallende in de bepaling van eene min ernstige overtreding, de vraag zal moeten worden gesteld of het onbestaanbaar is met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst (artikel 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande), kunnende het slechts bij bevestigende beantwoording als krijgstuchtelijk vergrijp worden aangemerkt;

Overwegende dat in het geval, waarop de klacht betrekking heeft, uit de strafreden niet blijkt, dat de strafoplegger aan deze vraag zijne aandacht heeft gewijd en hij het door klager begane feit, dat valt in de bepaling van eene zeker min ernstige, immers slechts met geldboete bedreigde, overtreding, heeft aangemerkt als met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar;

Overwegende dat het Hof meerbedoelde vraag in dezen beantwoordt in ontkennenden zin, waar het niet vermag in te zien, dat het rijden op een rijwiel zonder licht op een openbaren weg bij donker door een militair buiten dienst — behalve met de algemeene rechtsorde, met welke handhaving is belast de rechter, op wiens stoel de militaire strafoplegger nimmer mag gaan zitten — ook iets maar te maken heeft met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst; 1)

Overwegende dat dus de strafoplegger het door klager begane feit verkeerdelijk als eene overtreding tegen de krijgstucht heeft aan-

1) In anderen zin de opvatting van den Minister van Justitie, blijkens diens schrijven van 8 Mei 1915, M. R. T. X, blz. 609. Red.

gemerkt en ten onrechte klager te dier zake krijgstuchtelijk heeft gestraft; dat daarom des klagers klacht is wettig en de hem opgelegde straf moet worden te niet gedaan;

Gezien de artikelen 17—20 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie en 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande;

Beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart haar wettig;

Doet te niet de straf, waarover beklag;

Gelast dat die straf met de strafreden uit klagers straflijst zal worden verwijderd;

Beveelt, dat afschriften van deze beschikking zullen worden gezonden aan klager, aan strafoplegger en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 27 Augustus 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick en P. P. C. Collette.

Eene verklaring in de beschikking van den krijgsvaad in eene klachtzaak: „dat deze beslissing van den krijgsvaad, als zijnde geen vonnis, niet aan approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof is onderworpen en tegen deze beslissing geen beroep openstaat, vermits dit recht van beroep niet door de Wet is gegeven”, is misplaatst.

Ieder rechtscollege heeft zelf over zijn eigen bevoegdheid te oordeelen. Bovendien is die verklaring onjuist. Aangenomen behoort te worden, dat alles wat omtrent strafgedingen en vonnissen in de R. L. is voorgeschreven, zooveel de aard der klachtzaken dit maar gedooft, geldt als geschreven ook voor de behandeling van klachtzaken en de in die zaken te nemen beschikkingen. 1)

Klager mitsdien ontvankelijk verklaard in zijn hooger beroep. De beschikking van den Krijgsvaad overigens bevestigd, echter met dien verstande dat niet de d o o r h a l i n g van strafreden en straf in appellants straflijst wordt gelast, maar de v e r w i j d e r i n g van dit cen en ander uit die straflijst.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een tot den President van het Hof gericht schrijven van

1) Men vergelijkte onze opmerkingen in M. R. T. X blz. 429 en de ingezonden bijdrage van mr. Eijsten alsmede ons onderschrift daarbij, hiervóór blz. 31.

22 Juni 1915 van een sergeant-majoor-instructeur bij een der Regimenten Infanterie, waarbij hij overlegt een door hem op 19 Juni 1915 ontvangen afschrift van eene beschikking door den Krijgsraad in een der Militaire Arrondissementen des Rijks, op 7 Juni 1915 genomen op eene door hem bij dien Krijgsraad ingediende klacht betreffende de hem door zijn Compagniescommandant, den Kapitein der Infanterie H, op 28 April 1915 opgelegde straf van vier dagen provooft met de strafreden: „Onvoldoenden ijver betoond door gedurende eene oefening als sectiecommandant na het bevel tot verzamelen van zijnen waarnemenden compagniescommandant, aan den kant van den weg te blijven zitten, eerst op te staan, nadat de waarnemend bataljons-commandant, zijn compagnies-commandant, hem daartoe had aangespoord en na afloop der oefening op hoogst ergerlijke wijze zijnen compagniescommandant voorgelogen” en, onder mededeeling, dat hem in die beschikking het recht van hooger beroep wordt ontzegd, verzoekt voor het Hof te mogen terechtstaan, daar hij zich over de uitspraak van den Krijgsraad zeer bezwaard gevoelt;

Gelet op hetgeen door appellant en door straffer bij hun verhoor voor het Hof is verklaard;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat in de door appellant in behoorlijk door den Secretaris van den Krijgsraad gewaarmerkt afschrift overgelegde beschikking van den Krijgsraad in een der Militaire Arrondissementen des Rijks op de klacht van klager over eene hem opgelegde krijgstuuchtelijke straf genomen, inderdaad wordt overwogen als volgt: „dat deze beslissing van den Krijgsraad, als zijnde geen vonnis, niet „aan de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof is onderworpen en tegen deze beslissing geen beroep openstaat, vermits dit recht „van beroep niet door de Wet is gegeven”;

Overwegende dat deze verklaring in die beschikking is misplaatst, wat de approbatie betreft, omdat deze enkel aangaat het Hoog Militair Gerechtshof, dat echter van de beschikking *niet*, en geenszins klager en strafoplegger, die van de beschikking, waarin de verklaring, *wél* afschrift zouden ontvangen, en wat de vraag omtrent toelaatbaarheid van hooger beroep betreft, omdat die vraag raakt de competentie van het Hoog Militair Gerechtshof en ieder Rechtscollege zelf over zijne eigen bevoegdheid heeft te oordeelen; dat deze verklaring enkel tengevolge zal kunnen hebben, dat door klager of strafoplegger dat oordeel niet zal worden ingeroepen, maar het dan ook duidelijk is, dat de Krijgsraad haar niet had behooren op te nemen;

Overwegende dat overigens die verklaring èn wat de approbatie èn wat het hooger beroep betreft is onjuist; dat de Krijgsraad beweert, dat zijne beslissing, als zijnde geen vonnis, niet aan de approbatie van het Hof is onderworpen; dat hier de Krijgsraad zich heeft geplaatst op het standpunt, dat hetgeen omtrent vonnissen in de Rechtspleging bij de Landmacht is bepaald, op beschikkingen in

klachtzaken niet van toepassing moet worden geacht; dat echter dit standpunt is onhoudbaar, omdat het zoude moeten leiden tot de niet te aanvaarden — en in de practijk door den Krijgsraad dan ook niet aanvaarde (onderzoek door den Officier-Commissaris; hooren van getuigen onder eede enz.) conclusie, dat ook de procedure bij behandeling van klachtzaken, waaromtrent de Rechtspleging bij de Landmacht niets, immers niet anders inhoudt dan dat de Krijgsraad de zaak moet onderzoeken, niet aan de regels, voor strafgedingen in de Rechtspleging bij de Landmacht gegeven, is gebonden en dan dus ten eenenmale ongeregeld is; dat in de practijk dit standpunt nooit is aanvaard maar van den beginne af is aangenomen, dat alles wat omtrent strafgedingen en vonnissen in de Rechtspleging bij de Landmacht is voorgeschreven, zooveel de aard der klachtzaken dit maar gedooft, geldt als geschreven ook voor de behandeling van klachtzaken en de in die zaken te nemen beschikkingen; dat het dan van zelf spreekt en in de practijk nimmer is in twijfel getrokken, dat, waar geene door Krijgsraden gewezen vonnissen zullen mogen worden ter executie gelegd, vóór en aler dezelve door het Hoog Militair Gerechtshof zijn geapprobeerd of geconfirmeerd geworden, in maniere als bij de Wet is bepaald, dit voorschrift van artikel 203 van de Rechtspleging bij de Landmacht ook moet worden geacht te zijn geschreven voor de beschikkingen, door Krijgsraden in klachtzaken genomen; dat immers die beschikkingen voor de klagers van niet minder belang kunnen zijn dan de vonnissen voor de beklagden — en de beschikkingen en de vonnissen betreffen de oplegging van straf — en er dus geen reden denkbaar is, waarom eene waarborg als de approbatie wél voor vonnissen maar niet ook voor beschikkingen van Krijgsraden noodig zoude zijn; dat ditzelfde geldt voor het hooger beroep, dat met betrekking tot veroordeelende vonnissen aan de beklagden bij artikel 209 van de Rechtspleging bij de Landmacht uitdrukkelijk is toegekend en met betrekking tot beschikkingen in klachtzaken in de practijk steeds is geoordeeld open te staan voor den in het ongelijk gestelde — klager of strafoplegger; dat daarenboven voor hem, die bepaalde toekenning van het recht van hooger beroep eischt, het alle aandacht verdient, dat in artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie is bepaald, dat het Hof oordeelt bij wege van hooger beroep over alle *gewijsden* van de respectieve Krijgsraden, welke daarvan niet zijn uitgezonderd — zijnde dit laatste met de in de artikelen 19 en 20 van de Rechtspleging bij de Landmacht bedoelde gewijsden van de Krijgsraden in klachtzaken niet het geval;

Overwegende dat appellant dus is ontvankelijk in het door hem ingestelde hooger beroep;

Overwegende dat de behandeling van de zaak het Hof tot geen ander inzicht heeft geleid dan dat des Krijgsraads, zooals het in de beschikking, waarvan beroep, is neergeschreven; dat appellant dus met die beschikking niet is bezwaard en zij behoort te worden bevestigd;

Gezien de artikelen 17—20 van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Beschikkende op het ingesteld beroep;

Verklaart appellant niet bezwaard door de beschikking door den Krijgsraad genomen op 7 Juni 1915 op zijne klacht over de straf, hem op 28 April 1915 door zijn compagniescommandant opgelegd en over de strafreden;

Bevestigt die beschikking, echter met dien verstande, dat niet *de doorhaling* van strafreden en straf in appellants straflijst wordt gelast, maar *de verwijdering* van dit een en ander uit die straflijst;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Advocaat-Fiscaal en aan den Krijgsraad en een nitreksel, bevattende de beslissing over de zaak zelve en de gronden daarvoor, aan appellant en strafoplegger.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF
VAN
NEDERLANDSCH-INDIË.

Sententie van 4 Juni 1915.

Ter purgestelling naar aanleiding van een in de Tweede Kamer der Staten-Generaal tegen een officier van het Indisch leger uitgesproken beschuldiging.

Impetrant wordt verklaard te zijn puur zuiver en innocent ten aanzien van de tegen hem geopperde verdenking.

Zaak van K., kapitein der infanterie bij het Garnizoens-bataljon van Timor en Onderhoorigheden, impetrant van mandement van purge, ten eenre

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, als zich in deze ratione officii partij hebbende gesteld in voorschreven cas, ter andere zijde.

In welke zaak door of vanwege den impetrant bij de middelen van zijn mandement van purge, is gesteld:

„dat bij de kortelings gehouden behandeling der Indische Begrooting in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, blijkens aan de Indische dagbladen gezonden telegrammen, het socialistische Kamerlid Mr. Mendels, naar aanleiding der door de sergeanten D. en I. in Midden-Soemba gepleegde gruwelen er o.m. op heeft gewezen, dat het gewenscht was, hem — adressant — voor zijn optreden in deze zaak, voor een krijgsraad te doen terecht staan;

dat na de veroordeeling van beide sergeanten door het Hof een verhaal is ontstaan, inhoudende dat hij (adressant) min of meer aan-

sprakelijk zou zijn voor de daden der beide genoemde onderofficieren omdat hij hun zou hebben aangespoord tot het plegen van wreedheden en gruwelen, indien hun dit noodig voorkwam;

dat op grond hiervan in de kortelings gehouden debatten in de Tweede Kamer herhaaldelijk gesproken is van de mogelijkheid, adressant voor een krijgsraad te doen terechtstaan, totdat blijkens een later telegram uit de Indische bladen Zijne Excellentie de Minister van Koloniën verklaarde, dat de Gouverneur-Generaal, na de uitspraak der Militaire rechters tot ingrijpen tegenover adressant onbevoegd is;

dat door deze kamerdebatten, welke voor een ieder toegankelijk zijn, adressant's naam niet alleen in discredit is gebracht, doch dat thans ook een blaam op hem rust, tengevolge van een beschuldiging van het misdrijf, als omschreven in art. 25 sub 1o. van het strafwetboek voor Europeanen:

„Meerdere in rang zijnde, door het misbruiken van gezag of van „macht twee zijner minderen nl. de beide meergenoemde onderofficieren, aangespoord tot het plegen van een moedwillig misdrijf als „omschreven in afdeeling II van Hoofdstuk I van Titel II van het „strafwetboek voor Europeanen”;

dat adressant nimmer een dergelijke aansporing tot de beide onderofficieren heeft gericht, nimmer zelfs op de wenschelijkheid van hardhandig optreden heeft gezinspeeld, doch dat intengedeel adressant de persoon is geweest, die op het eerste bericht der gepleegde gruwelen die onderofficieren heeft doen aflossen, en een gerechtelijke vervolging tegen hen heeft ingesteld;

dat adressant wèl, nadat het onderzoek in zake die onderofficieren reeds was aangevangen, verontwaardigd zijnde over de gepleegde gruwelen, tegen den sergeant D. ongeveer heeft gezegd, dat hij het niet zoo heel erg zou hebben gevonden, indien men een weerspannige eens een enkele maal langs de pantalon had gestreken, doch dat de door de sergeanten gepleegde wreedheden onmogelijk door den beugel konden; althans woorden in dien geest, in elk geval gesproken, nadat de geincrimineerde feiten waren bedreven, zoodat zij die feiten uitteraard niet hebben kunnen beïnvloeden.”

Weshalve de impetrant van het Hof heeft verzocht en verkregen mandement van purge, welk mandement hij behoorlijk heeft doen exploiteeren en ten dage dienende, eisch doende, geconcludeerd, dat hij zal worden verklaard puur, zuiver en innocent van het pretense delict bij des impetrants mandement omschreven, en bij provisie ontslagen van de personeele comparitie en geadmitteerd om te mogen occupeeren bij procureur onder belofte bij handtasting van ten allen tijde, des gerequireerd wordende, wederom te compareeren in persoon sub poena confessi et convicti, makende in cas van contradictie mede wel expresselijk eisch van kosten, of tot andere fine en conclusie, den impetrant oirbaar zijnde, en reserveerende de impetrant zich in allen gevalle ook wel expresselijk met opzicht tot alle private personen, die zich in dezen als beschuldigers van den impetrant

zouden willen opdoen, zijne actie van injurie; ten fine wijders dat het Hof, zulks noodig en nuttig achtend een naderen dag bepale, waarop ter crimineele rolle de heeren Mr. D. en N. als getuigen in deze zaak zullen worden gehoord; verzoekende ten aanzien van de non-comparanten default en van het profijt van dien, dat de impetrant ten hun lieder regarde zal worden verklaard puur, zuiver en innocent van het pretense delict bij des impetrants mandement vermeld; hebbende impetrant bij deze conclusie overgelegd de stukken, waarvoor hij zich blijkens bovenbedoeld exploit ter zijner purge wenscht te bedienen;

En heeft het Hof — hebbende de Advocaat-Fiscaal R. O. medegedeeld daartegen geen bezwaar te hebben — den impetrant ontslagen van de personeele comparitie, hem geadmitteerd om te mogen compareeren bij procureur onder belofte bij handtasting van ten allen tijde des gerequireerd wordende wederom te zullen compareeren in persoon sub poena confessi et convicti, hem default verleend ten aanzien der non-comparanten, en ten profijte van dien, hem ten aanzien van dezelve verklaard puur, zuiver en innocent van het pretense delict bij het mandement vermeld;

Waarna de impetrant bij handtasting de bovenomschreven beloften heeft afgelegd;

En is voorts door den Advocaat-Fiscaal voornoemd voor antwoord geconcludeerd: primair, dat het den Hove behage den eisch toe te wijzen en den eischer puur zuiver en innocent te verklaren van het hem ten laste gelegde; subsidiair, voor het geval het hooren van voornoemde heeren Mr. D. en N. als getuigen mocht worden noodig geacht, dat het Hof zal bepalen dag en uur waarop dat verhoor zal plaats hebben hetzij door het Hof zelf hetzij door een daartoe aan te wijzen Commissaris uit het Opperrechterlijk College, kosten rechtens;

Waarna impetrants procureur, persisterende als bij conclusie van eisch, den Hove heeft verzocht recht te doen;

Het Hoog Militair Gerechtshof
van
Nederlandsch-Indië.

Gezien en geëxamineerd de stukken van den processe, door de wederzijdsche partijen onder dezelve gefourneerd, en voorts met rijpe deliberatiën van rade, doorgezien en overwogen hebbende al hetgeen ter materie dienende was en konde of mocht moveeren, en in bijzondere aanmerking hebbende genomen:

dat na de door impetrant van purge gedane citatie niemand is opgekomen om staande te houden de blaam of verdenking tegen de impetrant gerezen als zoude hij aan de sergeanten D. en I. hun opdracht gevende tot opsporing van een gevluchten misdadiger, daaraan hebben toegevoegd de woorden: „je strijkt ze maar langs de broek, anders krijg je niks gedaan”;

dat integendeel uit de notulen van den krijgsraad te Makassar ge-

houden op den 20sten Maart 1912 blijkt, dat toenmaals beklaagde D. o.m. heeft opgegeven: „toen ik pas te Soemba aangekomen zijnde, van A. de opdracht kreeg, Pomboe en zijne aanhangers te zoeken, zeide hij er bij: „Strijk ze maar eens flink over de broek, anders krijg je ze niet”, en dat toenmaals medebeklaagde I. daarop heeft gezegd zich geheel te vereenigen met hetgeen zooeven door beklagde D. is aangevoerd, terwijl uit de notulen van dien krijgsraad van 18 September 1912 blijkt, dat genoemde beklagden, na voorlezing uit de eerstvermelde notulen van hetgeen beklagden toen tot hunne verdediging in het midden hadden gebracht, niet hebben opgegeven, dat zij zich ter terechtzitting van den krijgsraad van 20 Maart 1912 in den naam van hun lastgever hebben vergist, doch verklaard: D. „te volharden bij het toen aangevoerde”; I. „zich ook thans bij het door zijn medebeklaagde aangevoerde aan te sluiten”; dat hieruit dus zoude voortvloeien, dat volgens de beklagden niet de thans impetrant, doch A. aan beklagden den last heeft verstrekt om Pomboe op te sporen;

dat noch uit het voorloopig, noch uit het gerechtelijk onderzoek in zake D. c.s. blijkt van eenig beroep van beklagden op last of aansporing tot het plegen van gewelddadigheden, terwijl ook verder in eersten aanleg de naam van impetrant in dat verband in het geheel niet is genoemd;

dat eerst in appèl de verdediger van beklagden, Mr. H. D. Rubenkoning, voor en namens hen, de bewuste beschuldiging tegen impetrant heeft geuit, doch haar op geenerlei wijze heeft gestaafd of te bewijzen aangeboden;

dat het Hof door al het bovenstaande den indruk heeft bekomen dat genoemde beklagden, ten einde zich geheel of gedeeltelijk vrij te pleiten van de tegen hen ingebrachte beschuldiging, zich valsche-lijk hebben beroepen op een bevel van impetrant;

dat uit een en ander volgt de onschuld van impetrant aan de op hem geworpen blaam;

dat de Advocaat-Fiscaal R. O. dan ook geen tegenspraak tegen den impetrant gevoerd heeft, doch geconcludeerd, denzelven puur, zuiver en innocent te verklaren van het hem ten laste gelegde;

Gezien artikel 47 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin;

Verklaart den impetrant, in hoofde dezer genoemd, puur zuiver en innocent ten aanzien van de tegen hem geopperde verdenking als zoude hij, aan de sergeanten D. en I. opdracht gevend tot opsporing van een gevluchten misdadiger, daaraan hebben toegevoegd de woorden: „je strijkt ze maar langs de broek, anders krijg je niks gedaan”;

Verwijst het Land in de kosten.

Aldus gesententieerd op heden Vrijdag, den vierden Juni 1900 en vijftien bij de heeren Meesters E. Kruseman, Vice-President, F. J. E. A. Bade en R. H. Kleyn, G. H. L. F. O. Ilgen, gepensionneerd Kolonel der Infanterie en W. P. Wetselaar en R. B. M. de Wijs,

gepensioneerde Luitenant-Kolonels der Infanterie, Leden in gemeld Hof.

ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAIA.

Vonnis van 13 November 1914.

Fiat executie verleend te Batavia, den 27sten November 1914, door den Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht en Chef van het Departement der Marine in Nederlandsch-Indië, F. Pinke.

President: J. S. A. Kroon, kap.-luit. ter zee.

Leden: J. D. Bryan, Off. van Gezondheid 1e klasse, C. P. van Borselen, Kapt. der Mariniers, J. R. J. de Raadt, Off. van Adm. 1e klasse, C. Meyer, Luit. ter zee 2e klasse.

Fiscaal: P. M. Schreuders, Off. van Adm. 1e klasse.

Secretaris: D. Sanders, Adjunct-Adm.

Raadsman: A. van Houte, Off. van Adm. 2e klasse.

Toepassing der amnestiewet van 6 Augustus 1914 (Staatsblad no. 376).

Diefstal door een dienstdoend ziekenverpleger van aan het Gouvernement toebehoorende chinine, behoorende tot den voorraad aan boord van een oorlogsvaartuig verstrekt.

Bewijs der ten laste gelegde recidive.

CONCLUSIE VAN EISCH.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaia;

Gezien de stukken van den Processe;

Overwegende dat beklaagde D., oud 24 jaar, geboren te Amsterdam, laatstelijk, vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als tamboer 1e klasse aan boord Hr. Ms. Mijnenlegger „Siboga”, 3 Augustus 1914 in arrest zonder waarneming van dienst, welk arrest bij de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad den 24sten Augustus 1914 werd gewijzigd in arrest met waarneming van dienst, mitsdien gedetineerde in de Marinekazerne te Soerabaia, zich den 19den Mei 1908 vrijwillig als Marinier 3e klasse onder Stamboeknummer voor den tijd van acht jaren in den zeedienst heeft verbonden en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat hij thans nog als tamboer 1e klasse in den zeedienst is verbonden.

Overwegende dat beklaagde voor den Zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van het navolgende:

1o. dat hij dienende aan boord Hr. Ms. Mijnenlegger „Siboga” liggende te Soerabaia des nachts om 12 uur van den 4den op den 5den Juli 1914 zonder vergunning is achtergebleven van passagieren en bij voortdoring afwezig is gebleven totdat hij zich den 3den Augustus daaraanvolgende vrijwillig heeft teruggemeld aan de Marinekazerne te Soerabaia.

2o. dat hij in de maand Mei 1914 uit den voorraad geneesmiddelen van Hr. Ms. Mijnenlegger „Siboga” te Soerabaia, met het oogmerk zich die fleschjes kinine wederrechtelijk toe te eigenen heeft weggenomen een viertal fleschjes elk inhoudende 125, althans 100 gram kinine, toebehoorende aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, althans aan een ander dan aan hem beklaagde, hebbende hij bij de wegneming gebruik gemaakt van de omstandigheid, dat hij als belast zijnde met den dienst van ziekenverpleger aan boord van genoemden bodem toegang had tot de bergplaats van bedoelde kinine, zijnde tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaar verlopen sedert hij een tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

Overwegende dat beklaagde bekent zich aan beide hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt en opgeeft:

A. ter zake van het in de eerste plaats ten laste gelegde:

dat hij den 4den Juli 1914 dienende aan boord Hr. Ms. „Siboga” liggende te Soerabaia, is gaan passagieren en dien nacht om 12 uur aan boord terug moest zijn; dat hij echter zonder dat iemand hem hiertoe vergunning had gegeven niet naar boord is teruggekeerd maar eenigen tijd te Soerabaia heeft verblijf gehouden en daarna naar Batavia is gegaan; dat hij, toen zijn geld opraaakte, zich weder terug wilde melden en toen naar Soerabaia is teruggekeerd, waar hij zich den 3den Augustus 1914 in den voormiddag aan de Marinekazerne te Goebeng aanmeldde; dat het niet zijn bedoeling was 's Lands dienst voor goed te verlaten en hij zich terug meldde, omdat hij gehoord had dat in verband met de verwickelingen in Europa en eventueele mobilisatie deserteurs niet gestraft zouden worden.

B. Wat betreft het in de tweede plaats ten laste gelegde:

dat hij in April jl. aan boord Hr. Ms. „Siboga” belast is geweest met den dienst van ziekenverpleger, welke dienst hij ongeveer twee maanden heeft waargenomen, totdat in Juni jl. een korporaal-ziekenverpleger aan boord kwam; dat hij op zekeren dag tijdens de Passar-Malamfeesten te Soerabaia 's avonds ging passagieren en vóór hij van boord ging vier fleschjes in origineele verpakking geheel gevuld met kininepillen à 0,2 gram uit de apotheek van Hr. Ms. „Siboga”, waartoe hij in zijn kwaliteit van ziekenverpleger, altijd toegang had en waarvan de sleutel in den ziekenboek hing, heeft medegenomen om die aan den wal te verkoopen; dat hij aan den wal gekomen per kossong naar de Chineesche buurt ging, waar hij

die vier fleschjes te gelde maakte en tien gulden voor ontving van welk geld hij dien avond uitging.

Overwegende dat deze bekentenissen van den beklaagde worden bevestigd door:

A. Wat betreft het in de eerste plaats ten laste gelegde:

1o. Een behoorlijk gewaarmerkt extract uit het scheepsjournaal Hr. Ms. „Siboga”, waaruit blijkt, dat op de H. W. van 5 Juli 12 uur daar aan boord van passagieren mankeert de tamboer 1e klasse D., Stamboeknummer, welke schepeling blijft mankeeren en den 18den Juli daaraanvolgende administratief wordt overgeplaatst in de rol van de Marinekazerne te Soerabaia.

2o. Twee behoorlijk gewaarmerkte extracten uit het journaal van de Marinekazerne te Soerabaia, waaruit blijkt dat D. voornoemd, 18 Juli 1914 administratief in de rol van dien bodem wordt opgenomen en den volgenden dag, nog mankeerende, wordt afgevoerd als deserteur en dat Maandag 3 Augustus 1914 ten 9 uur v.m. zich vrijwillig in genoemde kazerne aanmeldt de tamboer 1e klasse D., stamboeknummer voornoemd.

B. Wat betreft het in de tweede plaats ten laste gelegde, de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde personen:

1o. G. van C., marinier 2e klasse: dat hij een paar maanden geleden met beklaagde is gaan passagieren; dat zij per kossong den Oedjong en langs het fort Prins Hendrik den Kampementsweg reden en D. onderweg van onder zijn witte tunique 3 of 4 pakjes verpakt in blauw papier haalde; dat zij verder doorreden tot een kruispunt voorbij Passar Pabean, waar zij stil hielden; dat D. uitstapte met de pakjes onder den arm en getuige zag dat hij daarmede een winkel, waarop „Roemah Obat” stond inging; dat hij even daarna zonder die pakjes terug kwam; dat zij doorgereden zijn en uitgestapt zijnde, een café op Tembaän ingingen, waar D. twee fleschen bier bestelde, die hij dadelijk betaalde met een bankbiljet van f 10.—; dat hij nog f 5.— aan getuige gaf en over de herkomst van dat geld geen uitsluitel gaf.

2o. J. F. H., Officier van gezondheid 1e klasse aan boord Hr. Ms. Siboga: dat beklaagde van begin Februari tot 5 Juni j.l. aan boord Hr. Ms. Siboga belast is geweest met den dienst van ziekenverpleger;

dat beklaagdes opvolger, R., na aan boord komst aan getuige vroeg den voorraad geneesmiddelen op te nemen, wat getuige toestond; dat een of twee dagen later getuige bericht kreeg dat er te weinig kinine was; dat getuige zelf, op 23 April, 6500 gram kinine had ontvangen en uitgepakt en overtuigd was dat er genoeg in voorraad was; dat 27 Juli de Korporaal-ziekenverpleger echter weer bij getuige kwam over die kinine, waarop deze den voorraad opnam en 475 gram aanwezig vond;

dat de tabletten kinine steeds in de apotheek geborgen worden;

dat het gemiddeld verbruik van kinine van het tijdvak van 23 April tot 5 Juni hetzelfde is geweest als van 5 Juni tot 27 Juli;

dat het verbruik over het laatste tijdvak 875 gram is geweest; dat toen de 6500 gram kinine op 23 April 1914 ontvangen werd, de oude voorraad bijna was uitgeput;

dat hij aan beklaagde geen vergunning had gegeven kinine weg te nemen en te verkoopen, de kinine verstrekt wordt in fleschjes inhoudende 500 tabletten à 0.2 gram of 250 tabletten à 0.5 gram en bij de laatste ontvangst alleen tabletten van de genoemde gewichten ontvangen werden en wel 12 fleschjes met tabletten van 0.5 gram en 50 fleschjes met tabletten van 0.2 gram.

3o. J. R., Korporaal-ziekenverpleger aan boord Hr. Ms. Mijnenlegger Siboga:

dat hij den 5en Juni 1914 aan boord Hr. Ms. Siboga den dienst van ziekenverpleger heeft overgenomen van den tamboer 1e klasse D.; dat hij met een lijst van den dokter aan boord vluchtig den voorraad medicijnen in de apotheek geborgen nagaande, het hem opviel dat er zoo weinig kinine was en wel 11 fleschjes, 10 elk inhoudende 250 pillen à 0.5 gram en 1 fleschje à 500 pillen à 0.2 gram.

Overwegende wat betreft het in de eerste plaats ten laste gelegde dat dit, zoo mede beklagdes schuld daaraan wettig en overtuigend is bewezen door beklagdes bekentenis bevestigd door de hierboven genoemden extracten scheeps- en kazernejournaal; dat ten processe niet is gebleken van eenige reden waardoor de reden zijner afwezigheid ten genoege des rechters zoude kunnen blijken en de gunstige termijn bedoeld aan het slot van artikel 142 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water toen beklaagde vrijwillig terugkeerde, reeds was verstreken;

dat dit als bewezen aangenomene behoort te worden gequalificeerd als „Desertie in tijd van vrede, door in tijd van vrede zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van den bodem waarop hij diende, gepleegd als minder schepeling”.

Overwegende echter dat beklaagde na de den 1en Augustus in deze gewesten plaats gehad hebbende mobilisatiemaatregelen van de Marine met bekwamen spoed vrijwillig terugkeerende om zich weder voor den dienst beschikbaar te stellen, valt in de gunstige bepaling van de amnestiewet 1914 (Wet van 6 Augustus 1914 Staatsblad 376) en mitsdien ter zake van deze gepleegde desertie niet strafbaar is, immers het recht tot strafvordering ontbreekt, zoodat hij te dier zake zal behooren te worden vrijgesproken;

Overwegende wat betreft het in de tweede plaats ten laste gelegde, dat dit, zoo mede zijn schuld daaraan, wettig en overtuigend is bewezen door zijn bekentenis op dit punt en de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen van de getuigen C., H. en R., met dien verstande dat de fleschjes elk inhielden 100 gram kinine en toebehoorden aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië;

dat uit hetgeen door beklaagde wordt bekend en het ten processe aanwezig behoorlijk gewaarmerkte Extract-Vonnis, waarop is aan-

geteekend dat beklaagde 26 Juni 1911 is opgenomen, ter zake van zijne veroordeeling wegens diefstal, in de gevangenis te Rotterdam, uit welke strafinrichting hij 6 October 1911 is ontslagen, is bewezen dat bij het plegen van het feit nog geen 5 jaar waren verlopen sedert beklaagde een tegen hem wegens diefstal uitgesproken straf geheel heeft ondergaan;

dat beklaagde als zijnde belast met den dienst van ziekenverpleger over de sleutel van de apotheek, de bergplaats van bedoelde kinine, kan beschikken, alzoo toegang had tot bedoelde kinine;

dat echter beklaagde niet geacht kan worden die kinine onder zich gehad te hebben, zijnde het beheer en de verantwoording van den voorraad geneesmiddelen aan boord uitsluitend aan den Officier van Gezondheid opgedragen en geschiedende afgifte uitsluitend op diens last, gemakshalve en alleen overdag de toegang tot die bergplaats door den verantwoordelijken geneesheer voor beklaagde was opengesteld;

dat beklaagde is ambtenaar in den zin der strafwet;

dat dit in de tweede plaats als bewezen aangenomene behoort te worden gequalificeerd als:

Diefstal gepleegd door een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) welke bij het plegen van het feit gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, terwijl nog geen vijf jaar zijn verlopen sedert de schuldige een wegens diefstal tegen hem uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

Overwegende dat dit de tweede maal is, dat beklaagde zich aan oneerlijkheid schuldig maakt;

dat beklaagde dan ook ter zake van het gepleegde feit ongeschikt geacht moet worden verder in militairen stand te blijven;

Gelet op het door beklaagde sedert 24 Augustus j.l. ondergaan preventief arrest;

Gezien de Artikelen 12, 145, 135, 137, Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water, 2 der Wet van 14 November 1879 Staatsblad 194, 9 der Wet van 15 April 1886 Staatsblad 64, 27, 44, 310 Wetboek van Strafrecht, 185 Rechtspleging bij de Zeemacht, Art. 1 der Wet van 6 Augustus 1914 Staatsblad 376.

Concludeert: dat de Krijgsraad:

A. het den beklaagde in de eerste plaats ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen en hem daaraan schuldig verklare, het alsdan als bewezen aangenomene qualificeere als hooger werd aangegeven;

Verklare dat ten aanzien van deze door beklaagde gepleegde desertie het recht tot strafvervolging ontbreekt, hem mitsdien vrijspreke van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde;

B. het den beklaagde in de tweede plaats ten laste gelegde, met dien verstande dat de fleschjes elk 100 gram kinine bevatten en aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië toebehoorden, wettig en overtuigend bewezen en hem daaraan schuldig verklare,

dit in de tweede plaats als bewezen aangenomene qualificeere als hooger werd aangegeven.

Hem deswege veroordeele tot een gevangenisstraf van acht maanden met bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de ten uitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van het vonnis van af den 24en Augustus 1914 zal worden in mindering gebracht.

Eindelijk hem het recht ontzegge om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren.

Schriftuur van antwoord, den Zeekrijgsraad te Soerabaia overgegeven in de zaak van D., tamboer 1e klasse, Stamboeknummer, door den toegevoegden raadsman van beklagde, den Officier van Administratie der 2de klasse A. van Houte.

EdelAchtbare Heeren,

Hoewel het door Uwen Raad te vellen vonnis voor beklagde alleen practisch belang zal hebben voor zoover het betreft het in de tweede plaats ten laste gelegde feit, meen ik toch Uwe aandacht te moeten vestigen op het vermelde in de schriftuur van eisch betreffende het sub 1o. ten laste gelegde.

De Fiskaal concludeert tot schuldigverklaring daaraan, nadat hij betoogd heeft, dat dit feit wettig en overtuigend is bewezen en het behoort te worden gequalificeerd als desertie in tijd van vrede, zooals U ziet alle beslissingen over de in artikel 185 R. Z. genoemde punten. Hiertegen meen ik te moeten opmerken, dat beslissing over die punten veronderstelt, dat ter zake van dat feit vervolging heeft plaats gehad en had mogen plaats hebben en het vereischte onderzoek dan ook is ingesteld. Zeer zeker heeft nu i.c. het onderzoek plaats gehad, zulks tengevolge van het bekend worden der betrekkelijke bepalingen op een tijdstip, dat volgens de R. Z. de vervolging niet meer te stuiten was; onwillekeurig concludeert men daaruit, dat nu ook over de bovengenoemde punten uitspraak gedaan moet worden, doch hierbij verlieze men niet uit het oog, dat vervolging niet had mogen plaats hebben, waar volgens de amnestie-wet alle strafrechterlijke gevolgen achterwege zullen blijven en dan ook door den Fiskaal wordt overwogen, dat het recht tot strafvordering ontbreekt. En in zoo'n geval mag over het feit zelf door den rechter geen beslissing gegeven worden; een schuldig of onschuldig zal door den Krijgsraad niet uitgesproken mogen worden, doch er zal moeten worden volstaan met beklagde daarvan vrij te spreken, op grond van het ontbreken van het recht tot strafvordering.

Wat betreft het sub 2o. ten laste gelegde overweegt de Fiskaal in zijnen eisch, dat dit feit wettig en overtuigend bewezen is, door de in den eisch opgesomde bewijsmiddelen. Al moge de daad op zich zelf

bewezen zijn, niet alle elementen van het ten laste gelegde feit zijn m. i. wettig bewezen. Daartoe vestig ik allereerst Uwe aandacht op het tijdstip: „de maand Mei”.

Beklaagde geeft in zijn eerste verhoor op, dat het was: „op zekeren dag”, welke dan gelegen moet zijn in de maand April, Mei of begin Juni. In zijn 2de verhoor deelt hij mede, dat het een dag was tijdens de Passer-Malemfesten, waarna de Officier-Commissaris op dat verhoor aantekent, dat deze feesten plaats hadden in de maand Mei. Missende de waarborg van den eed, heeft deze opgave, gedaan door den rechter van onderzoek zelf, geen bewijskracht en wordt dan ook door den eischer terecht niet gebruikt. Getuige C. verklaart zeer vaag: „Het kan ongeveer Mei 1914 geweest zijn”. Hierop heeft beklagde, desgevraagd, geen aanmerking. Uit de verklaringen van de getuigen H. en R. zijn geen andere aanwijzingen te putten, dan dat het feit gepleegd moet zijn vóór 5 Juni 1914, den dag waarop R. in functie trad. Deze verklaringen sluiten allerminst met zekerheid de mogelijkheid uit, dat het feit gepleegd is vóór den 23sten April 1914, den datum van ontvangst der nieuwe hoeveelheid kinine. Mag nu uit de onzekere verklaring van getuige C., het bewijs, dat het was in de maand Mei 1914, geconstateerd worden? Neen, waar deze verklaring ook op andere punten verre van stellig is, zooals dat van den winkel waar beklagde de fleschjes verkocht zou hebben. Beklaagde geeft thans met zekerheid op, dat het was de Roemah Obat in de Maleische Breestraat 113; dit komt aan getuige C. onwaarschijnlijk voor, deze is echter zeer weifelend in zijne verklaring, welke winkel het dan wel geweest is. In den eisch is dan ook het wettig bewijs van het tijdstip m. i. niet geleverd en eene eenvoudige schuldigverklaring zonder meer aan het sub 2o. ten laste gelegde op de in den eisch opgenomen verklaringen is dan ook m.i. uitgesloten. Moge het voor den krijgsraad al geen reden zijn den beklagde hierom van het ten laste gelegde vrij te spreken, in het vonnis dient dit verschil tusschen het ten laste gelegde en het bewezenen verklaarde feit overwogen te worden en in zijn dictum zal Uw raad in dat geval dienen te beslissen, wanneer het feit dan wel gepleegd is. M. i. is alleen bewezen, dat het feit gepleegd is, tijdens de waarneming door D. van den dienst van ziekenverpleger. Een ander punt is de constructie van het bewijs der recidive, waarvoor in hoofdzaak gebruik gemaakt is van een afschrift van een extract-vonnis, met eene daarop voorkomende aanteekening betreffende de opname van den beklagde in de gevangenis. Afgezien nog van de kwestie dat niet volstaan kan worden met een afschrift doch overlegd had moeten worden een origineel-extract-vonnis, is het zeker boven allen twijfel verheven, dat daarop in ieder geval een ambtseedige verklaring betreffende het ondergaan van de opgelegde straf had moeten voorkomen. Nu komt daarop een verklaring voor, voor eensluidend afschrift geteekend door den Officier van Administratie, vermoedelijk eensluidend afschrift van de mutatiën van het zakboekje. Indertijd heb ik zelf als Secre-

taris van den Krijgsraad in de vorige zaak van beklagde de extracten-vonnis afgegeven en herinner me niet, dat een dergelijke opgave daarop voorkwam. Alleszins bevoegd tot het afgeven van extracten-stamboek, die bovendien officieele bescheiden in den zin der wet zijn en wettelijk bewijs kunnen opleveren van al de bewegingen van den man, was de Officier van Administratie niet de bevoegde ambtenaar om de door mij gewraakte verklaring op het afschrift-extract-vonnis te stellen, zijnde daartoe uitsluitend aangewezen de Advocaat-Fisikaal bij het Hoog Militair Gerechtshof, voor zoover betreft vonnissen onder de ongewijzigde R. Z. geweest. Thans is het wettig bewijs der recidive niet geleverd en behoort beklagde van dit deel der aanklacht te worden vrijgesproken. Wat het feitelijk element in dezen betreft zij het mij vergund Uwen Raad ten slotte op de navolgende omstandigheden te wijzen. Zooals beklagde reeds in zijne verhooren opgaf, zou hij gaarne in den militairdienst blijven. Hoewel zelf inziende dat hij weinig aanspraak op medelijden kan maken, hoopt hij, dat hem nog één keer de gelegenheid gegeven wordt, om zich als een goed en waardig navolger van zijn vader, die als matroos 1e klasse eervol werd gepensionneerd, en thans werkzaam is bij de Koninklijke Roei- en Zeilvereeniging „De Hoop” te Amsterdam, in den dienst te gedragen, daar hij zich voorgenomen heeft, sterk te zijn tegen de verleiding van den wal. Al moge misschien een en ander vreemd klinken uit den mond van iemand, die gaat passagieren met het voornemen van zijn bodem weg te blijven, men bedenke wel, dat dit plan geenzins voortsproot uit tegenzin tegen den dienst, doch alleen uit hekel aan de „Siboga”. Vandaar ook beklagdes plan om zich na niet te langen tijd terug te melden, nu nog verhaast door de hem bereikende geruchten omtrent amnestie.

Pleit ook niet beklagdes vorig gedrag voor zijn lust in den dienst? Gedurende de ruim zes jaren dat hij in dienst is, heeft hij slechts 9 straffen gehad, bestaande in scheepsarrest en strafdienst. De zwaarste straf is opgelegd op 20 Juni jl. ter zake van een kwestie over betaling met een kosong-koetsier te Soerabaia, een feit, dat te Soerabaia niet tot de buitengewone gebeurtenissen behoort.

Hij kan niet tegen den wal. Aan boord is zijn gedrag in alle opzichten steeds als goed, zeer goed of uitmuntend beoordeeld; bij het opleggen der straf op 9 September 1913 wordt dit zelfs door zijn Commandant in aanmerking genomen.

En wat de thans aanhangige zaak betreft, hoe gemakkelijk was het feit te plegen door dezen beklagde, die den sleutel van de apotheek, die zich vlak bij het volksverblijf op de „Siboga” bevindt, binnen zijn bereik had; voor hem, die in geldgebrek verkeerde ten gevolge van den omgang aan den wal met personen van de havenwerken, met wie hij zich op financieel gebied niet kon meten doch tegenover wie hij zich toch eenigszins groot wilde houden en ook wel eens gastheer wilde zijn; voor hem, was de verleiding om, nu hij gehoord had, dat fleschjes kinine aan den wal te gelde te maken

waren, eenige dier fleschjes tot dat doel weg te nemen, groot. Op grond van al het bovenstaande en de geringe waarde van het ontvreemde, nl. f 12—, acht ik de geëischte straf van 8 maanden gevangenisstraf met ontzegging voor beklaagde te zwaar. De ontzegging is voor dezen beklaagde reeds eene ernstige straf en mocht Uw Raad daarom hem ter zake van het gepleegde feit ongeschikt achten om in den militairen dienst te blijven, laat hij dan ernstig de vraag overwegen of de geëischte hoofdstraf wel in goede verhouding staat tot de zwaarte en den ernst van het gepleegde feit.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAIA.

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde ten laste wordt gelegd, enz. (Zie concl. van eisch):

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den Fiskaal, strekkende tot:

a. schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem in de eerste plaats ten laste gelegde feit, gequalificeerd als: „Desertie in tijd van vrede, door in tijd van vrede zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van den bodem, waarop hij diende, gepleegd als minder schepeling”, met verklaring evenwel dat ten aanzien van deze door beklaagde gepleegde desertie het recht tot strafvervolgung ontbreekt en de Krijgsraad hem hiervan vrijspreke;

b. schuldigverklaring van den beklaagde, aan het hem in de tweede plaats ten laste gelegde, met dien verstande dat de fleschjes elk 100 gram kinine bevatten en aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië toebehoorden, gequalificeerd als:

„Diefstal gepleegd door een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) welke bij het plegen van het feit gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, terwijl nog geen vijf jaar zijn verlopen sedert de schuldige een wegens diefstal tegen hem uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan” en veroordeeling deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met in mindering brenging van den tijd, door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van het tegen hem te wijzen vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht van af 24 Augustus 1914 en ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Gelet op de schriftuur van antwoord, namens beklaagde door diens raadsman overgelegd;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende dat de beklaagde zich den 19en Mei 1908 vrijwillig als Marinier 3e klasse onder Stamboeknummer voor den tijd van acht jaren in den Zeedienst heeft verbonden; dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen; dat hij zich sedert heeft gereënga-

geerd en thans nog als tamboer 1e klasse in den Zeedienst is verbonden;

Overwegende, wat betreft het den beklagde in de eerste plaats ten laste gelegde, dat beklagde bekent, zich daaraan te hebben schuldig gemaakt en ter zake opgeeft enz. (zie eisch);

Overwegende dat blijkt:

a. uit een behoorlijk gewaarmerkt extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Siboga”, dat op de H. W. van 5 Juli 1914, 12 uur daar aan boord van passagieren mankeert de tamboer 1e klasse D., stamboeknummer;

b. uit een behoorlijk gewaarmerkt extract uit het journaal van de Marinekazerne te Soerabaia, d.d. 5 Augustus 1914, dat zich op 3 Augustus 1914 te 9 uur voormiddags vrijwillig in deze kazerne aanmeldt de tamboer 1e klasse D., stamboeknummer;

Overwegende dat blijkens schrijven van den Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht en Chef van het Departement der Marine in Nederlandsch-Indië, d.d. 15 October 1914, No. 9994 behoort te worden aangenomen dat de scheepsmacht in deze gewesten sedert 1 Augustus 1914 is gemobiliseerd;

Overwegende dat de Krijgsraad aanneemt dat beklagde zich na de mobilisatie dezer strijdmacht met bekwamen spoed vrijwillig heeft aangemeld;

Overwegende alzoo, dat den beklagde ingevolge artikel I der Wet van 6 Augustus 1914, Nederlandsch staatsblad No. 376, ten aanzien van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde amnestie moet worden verleend en op grond daarvan de Fiskaal ten aanzien van dat deel der telastlegging in zijn recht tot strafvordering niet ontvankelijk moet worden verklaard;

Overwegende, wat betreft het den beklagde in de tweede plaats ten laste gelegde, dat hij bekent zich daaraan te hebben schuldig gemaakt en te dier zake opgeeft: (Zie eisch);

Overwegende, dat door de navolgende getuigen onder eede is verklaard: (Zie die verklaringen in de conclusie van eisch);

Overwegende alzoo, dat uit beklagdes bekentenis en de aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen van de getuigen C., H. en R., wettig en overtuigend met beklagdes schuld daaraan is bewezen dat hij in de maand Mei 1914 uit den voorraad geneesmiddelen van Hr. Ms. Mijnenlegger „Siboga” te Soerabaia met het oogmerk zich die fleschjes kinine wederrechtelijk toe te eigenen, heeft weggenomen een viertal fleschjes, elk inhoudende 100 gram kinine, en toebehoorende aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië;

Overwegende dat beklagde, als behoorende tot de gewapende macht, ambtenaar is en bovendien in dit geval met den dienst van ziekenverpleger was belast, waardoor hij over den sleutel van de apotheek, de bergplaats der kinine aan boord Hr. Ms. „Siboga”, kon beschikken en aldus toegang tot die bergplaats had;

Overwegende dat beklagde aldus heeft gebruik gemaakt van de gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken;

Overwegende dat beklagde bovendien heeft bekend, in 1911 bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis wegens diefstal te zijn veroordeeld tot 5 maanden gevangenisstraf, deze straf geheel te hebben ondergaan in de gevangenis te Rotterdam, en 6 October 1911 daaruit te zijn ontslagen;

Overwegende dat in het bij de processtukken gevoegde afschrift van een extract-vonnis staat vermeld dat D., oud 21 jaar, geboren te Amsterdam en dienende als tamboer 2e klasse op stamboeknummer, bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis van den 8en Juni 1911 wegens diefstal is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden, welke straf is ingegaan 9 Mei 1911 en eindigde 6 October 1911, terwijl daarop is vermeld, dat de tamboer 1e klasse D. den 26en Juni 1911 is opgenomen in de gevangenis te Rotterdam en den 6en October 1911 daaruit is ontslagen;

Overwegende dat hierdoor én beklagdes vroegere veroordeeling wegens diefstal en de deswege ondergane gevangenisstraf wettig en overtuigend zijn bewezen;

Overwegende dat het van het in de tweede plaats ten laste gelegde als bewezen aangenomene behoort te worden gequalificeerd als: „Diefstal gepleegd door een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon), die bij het plegen van het feit gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige een tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”;

Overwegende dat de beklagde ter zake van het als bewezen aangenomene ongeschikt is, in den militairen stand te blijven;

Gelet op het door beklagde sedert 24 Augustus 1914 ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water; 2 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193); 27, 44, 84, 310 en 421 van het Wetboek van Strafrecht; artikel 1 der Wet van 6 Augustus 1914 (Nederlandsch Staatsblad No. 376);

De Zeekrijgsraad te Soerabaia;

Rechtdoende in naam der Koningin,

Verklaart ten aanzien van het den gedetineerde D. in de eerste plaats ten laste gelegde het recht tot strafvordering niet aanwezig;

Spreek hem daarvan vrij;

Verklaart hem schuldig aan diefstal gepleegd door een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon), die bij het plegen van het feit gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, terwijl nog geen vijf jaar zijn verlopen sedert de schuldige een tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

Veroordeelt hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 24en Augustus 1914;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Spreekt hem ten aanzien van het hem in de tweede plaats ten laste gelegde vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd als hierboven werd bewezen verklaard.

ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAIA.

Dispositie van 21 September 1915.

President: G. W. Erfmann, Officier van Administratie 1e kl.

Leden: C. ter Poorten, Luitenant ter zee 2e kl., J. Lagaay, Luitenant ter zee 2e kl., J. J. Montanus, Officier-machinist 2e kl., S. van der Schouw, Officier van Gezondheid 2e kl.

Fiscaal: P. M. Schreuders, Officier van Administratie 1e kl.

Artt. 25 jo. 18 R. Z. Het is niet geoorloofd, dat de eenige aan boord van een schip, tijdelijk verwijderd van de standplaats van den Commandant der Zeemacht, dienende officier van administratie benoemd wordt tot officier-commissaris belast met het nemen van informatiën en een ander officier tot secretaris. Nietigverklaring deswege van de gehouden informatiën. 1)

DISPOSITIE.

De Zeekrijgsraad te Soerabaia;

Gezien de beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië d.d. 10 September 1914, no. 8867, houdende bevel tot het bijeenkomen van den Zeekrijgsraad ten einde de zaak van den matroos 1e klasse H., stamboeknummer . . . te berechten overeenkomstig de wet.

Gelezen: 1o. het in het archief van den Zeekrijgsraad berustende afschrift van het besluit, genomen door den Commandant van Hr. Ms. Opnemingsvaartuig „Van Doorn”, d.d. 24 Juni 1914, waarbij werd benoemd tot Officier-Commissaris, belast met het nemen van informatiën in de door dien Commandant te verwijzen zaken de Officier van Administratie der 2e klasse A. van Houte en tot Secre-

1) Verg. de bijdrage van den officier van administratie 1e kl. P. A. Kempen, M. R. T. X, blz. 470. Red.

taris bij die informatiën de adelborst der 1e klasse H. van Ramshorst;

2o. de missive van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië gericht aan den Commandeerenden Officier van Hr. Ms. „Van Doorn” d.d. 21 Juli 1914, no. 7066;

3o. het schrijven van den Fiskaal bij dezen Zeekrijgsraad aan den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië d.d. 28 Augustus 1914 no. 23 A;

4o. het schrijven van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië aan den Fiskaal voornoemd, d.d. 10 September 1914, no. 8867;

Gehoord de mondelinge toelichting van den Fiskaal bij dezen Zeekrijgsraad;

Overwegende dat blijkens de bij de processtukken gevoegde verhooren de informatiën in de zaak van den matroos 1e klasse H., stamboeknummer aan boord Hr. Ms. „Van Doorn” zijn gehouden door bovengenoemden Officier-Commissaris en Secretaris;

Overwegende dat ingevolge artikel 25 van de Regtspleging bij de Zeemagt de informatiën op schepen, welke tijdelijk van de Standplaats van den Commandeerenden Officier der Directie verwijderd zijn, zooals met Hr. Ms. Opnemingsvaartuig „Van Doorn” het geval is, moeten worden gehouden overeenkomstig de in het Eerste Hoofdstuk van den Tweeden Titel der Regtspleging bij de Zeemagt omschreven beginselen, zolang de afwezigheid duurt;

Overwegende dat in artikel 18 van dienzelfden Titel is bepaald, dat de functiën van Secretaris bij die informatiën zullen worden waargenomen door een daartoe geschikten officier, te benoemen uit de Officieren van Administratie bij de Zeemacht;

Overwegende dat uit de bepaling van het tweede lid van evengenoemde artikel 25, dat bij gebreke van eenen Officier met den rang van Luitenant ter zee der eerst klasse, een Officier beneden dien rang tot Officier-Commissaris kan worden benoemd, geenszins de bevoegdheid mag worden afgeleid om, indien slechts één Officier van Administratie beschikbaar is, dezen tot Officier-Commissaris in plaats van tot Secretaris te benoemen en aldus af te wijken van den regel in artikel 18 R. Z. gesteld;

Overwegende, dat artikel 26 van de Regtspleging bij de Zeemagt hierbij buiten beschouwing moet blijven, aangezien dit artikel slechts voorschriften bevat betreffende de informatiën voor den Officier-Commissaris in de Directiën der Marine en elders, waar de Krijgsraad resideert;

Overwegende alzoo, dat de informatiën, genomen aan boord Hr. Ms. Opnemingsvaartuig „Van Doorn”, in zake den matroos 1e klasse H., stamboeknummer, niet zijn gehouden overeenkomstig de bepalingen van de Regtspleging bij de Zeemagt, aangezien daarbij zijn geschonden de artikelen 18 en 25 R. Z., in onderling verband en samenhang beschouwd;

Gezien artikel 168 der Regtspleging bij de Zeemagt;

Verklaart nietig de in de zaak van den matroos 1e klasse H.,
stamboeknummer, gehouden informaties;

Bepaalt dat beklagde en getuigen opnieuw zullen worden ge-
hoord in den vollen Krijgsraad.

**KRIJGSRAAD IN HET TWEDE MILITAIRE
ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS
ARNHEM.**

Vonnis van 20 November 1914.

(Geapprobeerd door het Hoog Militaire Gerechtshof bij
resolutie van 5 Januari 1915).

President: Mr. Th. Evekink.

Leden: L. A. H. Lamie, G. N. de Wendt, A. Gelderman en B. W.
Kraake.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Meurs.

*Vrijspraak van een verlofganger der militie, die niet had voldaan
aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, omdat hij zich
tijdens die oproeping met toestemming van den Minister van Oorlog
buitenslands bevond en niet is gebleken, dat hij ook bij a n g e t e e -
k e n d e n brief van den burgemeester is opgeroepen.*

In naam der Koningin.

Vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondisse-
ment te Arnhem

in zake:

De Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement te
Arnhem, ambtshalve eischer

tegen

J. K., oud 32 jaar, geboren te Amerongen, den 6den Februari 1882,
milicien-soldaat bij het 9de Regiment Infanterie, te Harderwijk in
garnizoen, thans verblijvende te Moergestel, beklagde;

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van
den Garnizoenscommandant te Harderwijk d.d. 24 Juli 1914,

waarvan afschrift is gelaten aan beklagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad
van den Commandeerenden Officier van het Garnizoen der Hoofd-
plaats van het 2e Militaire Arrondissement d.d. 22 September 1914,

met de aan den voet daarvan gestelde telastelegging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den Secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift, aan beklaagde is beteekend op 1 October 1914;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot vrijspraak;

Gehoord den beklaagde;

na overeenkomstig artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklaagde voor dezen Krijgsraad, gehouden den 20sten November 1914 heeft terecht gestaan ter zake, dat hij verlofganger zijnde van de nationale militie, niet heeft voldaan aan een te zijnen aanzien gedane oproeping van den burgemeester van Veenendaal van 9 Maart 1909 om van 11 tot 21 Augustus 1909 bij zijn korps, het 9de Regiment Infanterie te Utrecht, voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen, voortdurend afwezig is gebleven en op 9 Juli 1914 vrijwillig en zonder achterhaald te zijn is teruggekomen;

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van het 9de Regiment Infanterie inhoudt, dat beklaagde 13 Maart 1903 is ingedeeld als loteling van de lichte van 1902 uit de gemeente Amerongen onder no. 14 en 26 October 1909 als deserteur is afgevoerd;

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel Krijgswettenblad no. 96721 geteekend in het garnizoen Utrecht den 12den Mei 1903, door den 2den luitenant A. J. van Lakerveld de Heus en den fourier J. C. Pommeren, inhoudt, dat op gemelden datum in tegenwoordigheid van eerstgenoemde door den tweeden genoemde aan den rekrute J. K., de Krijgsartikelen, voor het Krijgsvolk te Lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen;

Overwegende, dat uit een en ander blijkt, dat aan beklaagde bekend is gemaakt, dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat beklaagde heeft opgegeven: „Ik bevond mij in het jaar 1909 in Duitschland. Ik had verlof van 15 Mei 1908 tot 15 Mei 1909 aldaar te verblijven en was vrijgesteld van het onderzoek der verlofgangers voor de militie, terwijl ik moest zorgen dat mijn adres bekend (was). Ik dacht dat dit laatste diende om mij te kunnen vinden bij oproeping voor werkelijken dienst en was daarom in de overtuiging dat, nu ik geen oproeping ontving, ik ook niet behoefde op te komen. De vorige keer toen ik onder de wapenen moest komen, was ik toevallig thuis en daar kwam toen eene waarschuwing van den Burgemeester, dat ik in dienst moest. Zoo'n waarschuwing had ik nu in Duitschland ook verwacht, maar niet ontvangen;

Overwegende dat blijkens aan beklaagde vertoonde en voorgehouden afschrift openbare kennisgeving van den Burgemeester der gemeente Veenendaal d.d. 9 Maart 1909, met een daarop door dien

Burgemeester gestelde verklaring, dat die openbare kennisgeving is gedaan door aanplakking ter plaatse als daartoe algemeen gebruikelijk is, de milicien-verlofgangers o.a. die van het 9de Regiment Infanterie lichterding 1902, aldaar zijn opgeroepen om van 11—21 Augustus 1909 voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen, krachtens beschikking van den Minister van Oorlog van 14 Januari 1909 no. 32 (Rec. Mil. 1909, blz. 255 v.g.g.);

Overwegende dat blijkens copie missive van den Minister van Oorlog van 23 October 1909, afdeeling M. en L. (M) no. 31 aan den Commandeerend Officier van het 9de Regiment Infanterie, deze is gemachtigd, beklaagde wegens het niet voldoen aan de gedane oproeping in werkelijken dienst, als deserteur af te voeren, althans indien hij bij ontvangst dezes nog niet bij het korps mocht zijn aangekomen;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

K. H. J. van H., sergeant-majoor-administrateur bij de militaire Gymnastiekschool te Utrecht: „Ik herken den mij in rechten getoonden beklaagde als J. K., milicien-soldaat bij het 9de Regiment Infanterie. Ik was in 1909 sergeant-majoor-administrateur bij het 9de Regiment Infanterie. Beklaagde is in 1909 niet bij zijn korps voor herhalingsoefeningen onder de wapenen geweest. Vanaf 1909 tot April 1913 heb ik beklaagde niet bij de compagnie gezien.”

H. W., milicien-sergeant bij het 20ste Regiment Infanterie te Harderwijk:

„Ik was op 9 Juli 1914 wachtcommandant in de kazerne aan de Oranjelaan te Harderwijk. Beklaagde heeft zich op dien dag als deserteur bij mij gemeld.”

Overwegende dat blijkens aan beklaagde vertoond en voorgehouden uittreksel uit het Register van de Manschappen der Nationale Militie, die zich met verlof, ingevolge art. 118 der Militiewet, bevinden in de gemeente Veenendaal, beklaagde van af 15 Mei 1908 voor den tijd van 12 maanden verlof verleend is om in Duitschland te mogen verblijven;

Overwegende dat volgens art. 82 van het Koninklijk Besluit van 2 December 1901 (Staatsblad no. 230), gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 17 October 1904 (Staatsblad no. 234) en Koninklijk Besluit van 9 Januari 1909 (Staatsblad no. 10) de burgemeester, terzelfder tijd als de openbare kennisgeving wordt gedaan, bij aangeteekenden brief aan den verlofganger, die zich op den dag der openbare kennisgeving met toestemming van of vanwege den Minister van Oorlog buitenslands ophoudt, een brief van oproeping doet toekomen;

Overwegende dat blijkens een aan beklaagde vertoonde en voorgehouden brief van den Burgemeester van Veenendaal van 20 October 1914 Litt. M no. 515, beklaagde voor de herhalingsoefeningen bij gewonen oproepingsbrief is opgeroepen; terwijl Z.E.A. daarin verklaart, dat thans niet meer is na te gaan of zulks bij aangeteekenden brief heeft plaats gehad;

Overwegende, dat uit voormeld uittreksel uit het Register van Verlofgangers van de Nationale Militie blijkt, dat beklagde zich tijdens de oproeping met toestemming van den Minister van Oorlog buitenslands ophield en hij derhalve bij aangeteekenden brief had behooren te zijn opgeroepen;

Overwegende dat den Krijgsraad zulks niet uit wettige bewijsmiddelen is gebleken, zoodat beklagde van het hem ten laste gelegde feit behoort te worden vrijgesproken;

Gezien art. 193 Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtsprekende in naam der Koningin;

Verklaart den beklagde niet schuldig aan het hem te laste gelegde feit;

Spreekt den beklagde vrij.

**KRIJGSRAAD IN HET TWEEDE MILITAIRE
ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS
ARNHEM.**

Vonnis van 25 Februari 1915.

(Geapprobeerd door het H. M. G. bij resolutie van 19 Maart 1915).

President: Mr. Dr. R. J. de Visser.

Leden: L. A. H. Lamie, gep. Kapitein ter zee; G. N. de Wendt, gep. Luitenant-Kolonel der Infanterie; A. Gelderman, gep. Kapitein-Luitenant ter zee en B. W. Kraake, gep. Kapitein der Infanterie.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Meurs.

Deskundigen concludeeren dat beklagde lijdt aan eene functioneele ziekte van het zenuwgestel, waarschijnlijk een epileptische schemertoestand. Zij achten zich echter niet gerechtigd het bestaan van ontoerekenbaarheid als bewezen aan te nemen, doch zijn op de gronden in hun rapport aangehaald, van zijne ontoerekenbaarheid overtuigd.

De Krijgsraad neemt ontoerekenbaarheid aan, spreekt den beklagde vrij en gelast zijne plaatsing in een krankzinnigengesticht. Inhoud van het deskundigenverslag.

In naam der Koningin.

Vonnis van den Krijgsraad in het 2de Militaire Arrondissement te Arnhem,

in zake

De Auditeur-Militair in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem, ambtshalve eischer

tegen

K. H., oud 32 jaar, geboren te Leek (Gr.) 3 Februari 1883, dienstplichtig soldaat bij het 5de Bataljon Landweer-Infanterie, gedetineerd te Arnhem, beklaagde.

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Apeldoorn d.d. 23 November 1914, waarvan afschrift is gelaten aan beklaagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den Commandeerende Officier van het Garnizoen der Hoofdplaats van het 2e Militaire Arrondissement, d.d. 9 December 1914 met de aan den voet daarvan gestelde telastelegging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den Secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift aan beklaagde is betekend op 11 December 1914;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord de deskundigen op last van den Auditeur-Militair vernoemd gedagvaard;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot vrijspraak, plaatsing in een krankzinnigengeesticht gedurende een proeftijd, een jaar niet te bovengaande, met last tot ontslag uit het arrest;

Gehoord den beklaagde;

Na overeenkomstig artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklaagde voor dezen Krijgsraad gehouden den 25sten Februari 1915 heeft terecht gestaan ter zake:

dat hij te Apeldoorn op 8 November 1914 zonder verlof zijn korps, het 5de Bataljon Landweer-Infanterie, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en te Apeldoorn op 11 November 1914 door den officier van het piket is aangehouden;

Overwegende, dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden Uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van het 5de Bataljon Landweer-Infanterie inhoudt, dat beklaagde 10 Maart 1903 bij het 1ste Regiment Infanterie is ingedeeld als loteling van de lichte 1903 uit de gemeente Hoogkerk (Gr.) onder no. 11, den 1sten October 1903 overgeplaatst bij het 9de Regiment Infanterie, 1 October 1909 bij het 1ste Regiment Infanterie, 1 Aug. 1911 overgegaan bij de Landweer en ingedeeld bij het 5de Bataljon Landweer-Infanterie als soldaat;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

Ik heb te Apeldoorn gemankeerd op het middagappèl, dat te 1 uur namiddags gehouden werd, van den 8sten November 1914; ik

ben gearresteerd op Woensdag 11 November 1914 in de Hofstraat No. 9 te Apeldoorn te ongeveer 8 uur namiddag. Ik heb gedurende die dagen rondgezworven in het kantonement Apeldoorn. Ik verkeerde in den avond van 7 November 1914 in abnormalen toestand en weet me niet meer te herinneren, wat ik dien avond gezegd heb. Den volgenden morgen bleek uit mededeelingen van mijn medeinge-kwartierde D. E., dat ik mij voorgenomen had mij van het leven te berooven. Uit vrees voor straf ben ik weggelopen en heb mij begeven naar Hofstraat no. 9.

Overwegende dat als getuigen onder eede hebben verklaard:

J. E. v. B., landweerplichtig sergeant bij de 3de Compagnie 5de Bataljon Landweer-Infanterie te Apeldoorn:

Zondag 8 November 1914 mankeerde beklaagde voor het eerst op het middagappèl. Na dien tijd is hij op geen enkel appèl en bij geen enkelen dienst aanwezig geweest tot 11 November 1914. Dit was bij de 3de Compagnie 5de Bataljon Landweer-Infanterie te Apeldoorn.

F. B. van der Z., militie-eerste-luitenant te Apeldoorn:

Als officier van piket werd mij door de wacht medegedeeld, dat er aan de wacht eene vrouw was die vertelde, dat beklaagde bij haar thuis was. Ik ben toen met een patrouille naar dat huis gegaan, no. 9 Hofstraat, waar ik beklaagde vond. Ik heb beklaagde gearresteerd en in de wacht in arrest gesteld. Dit alles geschiedde den 11den November 1914 te Apeldoorn.

D. E., landweerplichtig soldaat bij het 5de Bataljon Landweer-Infanterie te Apeldoorn:

Beklaagde wilde zich van kant maken. Ik vertrouwde me zelf niet meer in gezelschap van beklaagde en ben toen naar de wacht gegaan. De wachtcommandant is met mij teruggegaan, maar vond geen termen om beklaagde mede te nemen. Ik heb, waar de wachtcommandant bij was, den broekzak van beklaagde gevisiteerd en vond daar in vijf patronen. Het waren losse patronen. Dit gebeurde Zaterdag 7 November 1914 te Apeldoorn. Toen ik 's Zondagsmorgens 8 November 1914 ongeveer 7 uur in mijn kwartier kwam, kwam beklaagde beneden. Ik ben toen weggegaan. Toen ik later op dien dag weer in mijn kwartier terugkeerde, was beklaagde er niet meer en is er ook niet meer teruggekeerd;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen der gehoorde getuigen, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde is te last gelegd, alsmede diens schuld;

Overwegende dat beklaagde in geen enkel opzicht de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des Krijgsraads heeft bewezen of ook maar aannemelijk gemaakt;

Overwegende dat de Krijgsraad op 18 December 1914 als deskundigen, ten einde een onderzoek naar beklaagdes verstandelijke vermogens in te stellen, heeft benoemd dr. J. L. Dobberke en T. J. Jaski; dat deze deskundigen, na alvorens beëdigd te zijn, een ver-

slag hebben uitgebracht, gedateerd Arnhem 17 Februari 1915, waarbij zij ter terechtzitting als deskundigen onder eede gehoord, zijn blijven volharden; dat zij hunne conclusie als volgt hebben geformuleerd: dat beklagde lijdt aan eene functioneele ziekte van het zenuwstelsel, waarschijnlijk een epileptische schemertoestand; dat zij zich niet gerechtigd achten het bestaan van „ontoerekenbaarheid” als bewezen aan te nemen, doch op grond van de gronden in dat rapport aangehaald van zijne ontoerekenbaarheid overtuigd zijn;

Overwegende, dat door bovenstaand oordeel der deskundigen, hetwelk de Krijgsraad overneemt, echter met deze wijziging, dat hij bewezen acht, dat beklagde lijdende is aan een functioneele ziekte van het zenuwstelsel en dat, en zulks op verklaring der deskundigen, het gepleegde feit door het ziekelijke zijner verstandelijke vermogens, hem niet kan worden toegerekend;

Overwegende dat de Krijgsraad, gehoord de deskundigen, het wenschelijk acht, dat beklagde wordt opgenomen in een krankzinnigengesticht;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde feit behoort te worden gekwalificeerd als:

Eerste desertie in tijd van vrede door een soldaat, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des Rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door arrestatie;

Verboden en strafbaar bij art. 134, 159 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

Gezien die artikelen, benevens de artikelen 13 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 10, 19 wet 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 wet 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 27, 37 en 91 Wetboek van Strafrecht, 21 Landweeerwet; eenig artikel wet 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35) en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtsprekende in naam der Koningin;

Verklaart den beklagde schuldig aan het hem ten laste gelegde feit bewezen, gekwalificeerd en strafbaar zooals opgemeld;

Spreekt hem daarvan vrij, daar het door hem begane feit aan beklagde wegens de ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend;

Gelast, dat hij in een krankzinnigengesticht wordt geplaatst gedurende een proeftijd een termijn van een jaar niet te boven gaande;

Beveelt dat beklagde uit het arrest zal worden ontslagen;

Door den Krijgsraad te Arnhem benoemd als deskundigen om een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van K. H., gedetineerd alhier, beklagd van „desertie”, hebben ondergeteekenden Jaski Tjeerd Jan en Dr. Dobberke Jacobus Lambertus, na in handen van den Krijgsraad den bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd ten einde aan die opdracht te voldoen:

1o. kennis genomen van de op de zaak betrekking hebbende stukken;

2o. zoo volledig omgelijk inlichtingen ingewonnen omtrent de voorgeschiedenis van beklaagde;

3o. den beklaagde, zoowel ieder afzonderlijk als gezamenlijk, geestelijk en voor zooverre als dit voor de zaak in quaestie van belang scheen, ook lichamenlijk onderzocht.

Als resultaat van dit onderzoek deelen wij het volgende mede:

Anamnese: (volgens stukken en eigen opgave van beklaagde):

K. H. is 3 Februari 1883 te Oostwoud, gem. Leek (prov. Groningen) geboren. Volgens zijn opgave is hij uit een gezin van 3 kinderen en heeft hij nog 2 zusters, waarvan één jonger en één ouder dan hij.

Reeds bij zijn geboorte viel de moeder de vreemde vorm van het hoofd op. K. heeft zeer laat tanden gekregen, was laat zindelijk en kon pas tegen zijn 3de jaar loopen, welk loopen volgens zijn moeder langen tijd zeer vreemd was. Hij groeide op als een vreemd, ongezeggelijk kind, dat weinig met andere kinderen speelde, nam als kind reeds uit huis van alles weg en verkocht dit aan andere jongens. Als hij geld bezat, deelde hij dit met kwistige hand rond door altijd anderen te trakteeren. Reeds op 6-jarigen leeftijd pruimde hij tabak en begon op 11 à 12-jarigen leeftijd borrels te drinken. Als hij geld machtig kon worden nam hij op dien leeftijd andere jongens mede naar de kroeg om ze daar op borrels te tracteeren. Zijn vader en moeder zijn beide nog in leven, wonen te Hoogkerk, alwaar hij bij zijn ouders in woont. Vader is werkzaam bij de boeren, verdient goed zijn brood, is goed gezond, maakt geen misbruik van sterken drank en zou nimmer met politie of justitie in aanraking zijn geweest. Moeder is steeds sukkelend, kan moeilijk loopen, verricht alleen enkele huiselijke bezigheden, doch verlaat zelden de kamer. Juiste ouderdom en verdere bijzonderheden van zijne ouders en van den ziekte-toestand van zijn moeder weet beklaagde niet aan te geven. Een zijner zusters zou een zenuwlijderes zijn en aan toevallen lijden. Tot op 11- of 12-jarigen leeftijd heeft hij de lagere school bezocht, alwaar hij zoo goed als niet leerde. De meeste dagen wou hij niet naar school en liep dagen rond, ook liep hij herhaaldelijk van school weg.

Na den schoolleef tijd werkte hij eerst bij zijn vader dan bij de boeren als arbeider — in de loop der jaren bij verschillende bazen — hield het nergens lang uit en liep weg; ook zou hij gedurende een jaar op een zeetjalk gevaren hebben en reizen naar Engeland en Duitschland hebben gemaakt; in welke jaren weet hij niet aan te geven. Andere inrichtingen voor onderwijs heeft hij nimmer bezocht, geen vak geleerd, hetgeen hij niet noodig vond, omdat hij als boerenarbeider voldoende verdiende. Ook zou hij godsdienstonderwijs genoten hebben, doch geen belijdenis gedaan.

Op 24-jarigen leeftijd huwde hij een 40-jarige weduwe met 4 kinderen. Ongeveer één jaar lang ging het vrij goed met hem, daar de

vrouw hem aan het werk wist te houden. Ze verhuisden naar Amsterdam, waar ze het aanvankelijk zeer goed hadden, doch spoedig begon K. allerlei zaken uit de nette inboedel te verkoopen om het geld doelloos op te maken. Het huwelijk is volgens zijn zeggen bij gerechtelijk vonnis te Amsterdam uitgesproken, ontbonden en zou zijn oorzaak vinden, in ontrouw van zijne vrouw.

Dronkenschap of vechtpartijen zouden „en familie” niet zijn voorgekomen.

In Maart 1903 is hij als loteling van de lichterding 1903 ingedeeld en in de maand Mei d.a.v. in werkelijken dienst gesteld. De militaire dienst beviel en bevat hem goed, in zijn geheelen dienstitijd is hij slechts enkele malen gestraft geworden. Hij blijft liever in den militairen dienst dan na ontslag uit het huis van bewaring terug te keeren naar Hoogkerk, ook al zou hem gelegenheid geboden worden den dienst te verlaten.

Met den burgerrechter is hij meerdere malen in aanraking geweest en wel successievelijk op:

26 Augustus 1909: wegens verduistering veroordeeld tot zes weken.

23 Augustus 1909: wegens oplichting veroordeeld tot drie maanden.

28 April 1910: wegens verduistering veroordeeld tot vier maanden.

28 Maart 1912: wegens diefstal met verduistering veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf.

Wegens dronkenschap zou hij te Hoogkerk of elders door de politie nimmer zijn ingerekend en een gerechtelijk vonnis is ook nimmer gevolgd.

Reeds op kinderlijken leeftijd klaagde hij veel over zijn hoofd, had nooit stuipen of toevallen en is over het algemeen weinig ziek geweest. Wel drinkt hij nu en dan bier of een borrel, hoogstens twee, doch zou geen misbruik maken van sterken drank.

In het rapport van zijn compagniescommandant staat, dat hij misbruik maakt van alcoholica en op 5 October 1914 wegens dronkenschap is gestraft.

Venerische ziekten worden ontkend, wel klaagt hij over „duizelingen” en „een vreemd gevoel in het hoofd”, dat nu en dan zonder bekende oorzaak optreedt, en over „hoofdpijn”. Dit vreemde gevoel weet hij niet nader te omschrijven en beschouwt hij als aanleiding dat hij „tegen den grond valt” of „op den grond gaat liggen”, alwaar hij na een poos te zijn blijven liggen, weder „voorttippelt”. Te Hoogkerk als boerenarbeider gaven deze vreemde gewaarwordingen meermalen aanleiding tot ongemotiveerd „staken van zijn werk” en „wegloopen”. Men vond hem dan hier of daar aan den weg liggen en bracht hem thuis. Ook bracht hij dikwijls een nacht buitenshuis door. In een schrijven van den predikant te Hoogkerk worden deze feiten genoemd en door hem beschouwd als ten gevolge van „dronkenschap”.

Herinnering aan hetgeen voorviel in dit tijdsverloop schijnt niet of onvolkomen te bestaan. In zijn beroep als zeeman heeft hij te Hamburg voor zijn hoofdklachten een dokter geraadpleegd, waaraan hij ging onder geleide van den stuurman van het schip, omdat hij zelf geen Duitsch verstond en welke medicus hem aanried niet meer op zee te varen. Overvielen de hoofdklachten hem aan boord van het schip, dan ging hij in zijn kooi liggen. Of dit „neervallen” en „wegloopen” veel voorkwam weet hij niet aan te geven.

Voor eenige jaren is hij uit de mast gevallen en zou daarna eene „bloedspuwing” hebben gekregen. Hiervoor is hij nimmer in een ziekenhuis opgenomen geweest, noch heeft hij thuis of elders ziek gelegen, doch zijn bezigheden na den val weder hervat. Verwondingen van den schedel hebben niet plaats gehad.

Zijn eetlust is goed; in den laatsten tijd zou hij lijden aan slecht slapen, vooral als de hoofdklachten hem hinderen; droomt weinig, lijdt niet aan slaapwandelen en gevoelt zich over het geheel genomen gezond en sterk, wanneer die vreemde gevoelens in het hoofd hem niet hinderen. Met vrienden gaat hij weinig om en het verkeer met vrouwen zoekt hij niet.

Status praesens:

Bij onderzoek en ondervraging zit H. suf, apathisch — wezenloos — met een gelaat zonder eenige uitdrukking, droefgeestig voor zich uit te kijken. De vragen hem gesteld, dringen niet spoedig tot hem door, deze moeten herhaald worden of door omschrijving verduidelijkt om voor hem begrijpelijk te zijn en antwoord te bekomen. Alleen op vragen, die binnen zijn bevattning liggen en vooral die zijn persoon, zijn klachten of zijne beschuldigingen aangaan, heeft hij een antwoord klaar of verklaart niets te weten of zich te herinneren. Op de meeste vragen weet hij geen antwoord te geven of laat een beantwoording zeer lang op zich wachten. Hij maakt den indruk „geremd” te zijn, er is eene depressie, die niet op alle momenten dezelfde is; er zijn oogenblikken van meerdere mededeelzaamheid, al is het medegedeelde op zich zelf nog onvolledig.

Sprekende over zijn strafbare feiten ontkent hij deze of geeft toe, dat het zoo wel zal zijn, doch dat hij er niets van weet.

Met zijn kleine schedel en groot aangezicht maakt hij een weinig snuggere indruk.

De navolgende verschijnselen worden geconstateerd:

Tremoren van de zacht gesloten oogleden en uitgestoken handen.

De ogbewegingen vertoonen geen afwijking. De pupillen zijn gelijk wijd en reageeren op licht.

Oppervlakkige reflexen.

Buikreflex, geen afwijking.

Cremasterreflex, afwezig.

Pharynxreflex, afwezig.

Voetzoolkittelreflex, hoog.

Diepe reflexen.

Periost (onderarm) reflex, geen afwijking.

Kniepees reflex, beiderzijds hoog.

Achillespeesreflex, geen afwijking.

De tastzin is ongestoord.

Het pijngevoel is aan de extremiteiten verminderd; soms reageert hij echter op een diepere prik met een meer dan gewone afweerbeweging.

Dermographie, geen afwijking.

Het onderzoek van hart en longen levert geen afwijking op. De urine bevat geen eiwit of suiker.

Psychisch onderzoek.

In tijd en plaats is patiënt tamelijk goed geörienteerd. Met data van vroegere feiten heeft hij groote moeite deze in zijn herinnering terug te roepen en blijft een antwoord op een vraag dikwijls uit of is onjuist. Patiënt is geborneerd, — zijn kennis van eenvoudige zaken is zeer gebrekkig. Een en ander blijkt ons uit het onderzoek naar zijn:

ad 1o. *Schoolkennis.* Op eenvoudige vragen weet hij niet te antwoorden, zijn kennis van land en volk of staatsinrichting reikt niet verder dan het allereenvoudigste;

ad 2o. Uit zijn gebrekkig *schrijven* en *rekenen*:

Uit het hoofdrekenen van eenvoudige optellingen of aftreksometjes van een of twee cijfers gaat met vele fouten gepaard en wanneer papier en potlood hierbij te hulp genomen worden, wordt na lange overdenking een resultaat bereikt, doch veelal ook niet.

De waarde van geld kent hij.

ad 3o. *Inprentingsvermogen.*

Het nazeggen van getallen van vier cijfers geschiedt met vele fouten.

ad. 4o. Een associatieproef, daarin bestaande dat den beklaagde achtereenvolgens een reeks gewone Hollandsche woorden worden opgenoemd, telkens met verzoek naar aanleiding van het hem opgelezen woord het eerste hem in de gedachte komende woord op te noemen, geeft de eerste maal tot resultaat, dat hij van de hem genoemde woorden op 80 % geen associatie weet te geven.

Bij een later genomen proef bleven van 46 woorden, 26 associaties uit. Dat uitblijven van een zoo groot aantal gedachtenverbindingen, meer dan 20 %, komt bij normale gezonde menschen niet voor, is iets buitengewoons en moet wel teruggebracht worden tot eenen bijzonderen psychischen toestand, waarin onderzochte verkeerde op het moment, dat hem die woorden werden voorgelezen. In de moeilijkheid van de woorden kan, dunkt ons, niet de oorzaak van het uitblijven dier associaties gezocht worden, daar woorden als: peer, knecht, inkt, melk, koffie binnen zijn bevassing liggen en hem niet onbekend zijn, temeer daar hij blijk geeft met associaties als: bijbel—boek; bok—schaap; onweer—regen; sabel—geweer;

geweer—patroon; tijd— drie uur; ijs—koud; onkruid—vergaat niet, geen moeite te hebben.

Dat hij op abstracte begrippen als: roem, schrik, ondeugd, geen reactie geeft is voor een man van zijn geringe ontwikkeling niets bijzonders; doch is voor op deze woorden het uitblijven van associaties eene verklaring te vinden en ook van die woorden, die hem onbekend geacht kunnen worden, dan blijft nog vele malen het uitblijven van reactie op gewone voor de hand liggende woorden over, dat voldoende redenen bestaan om aan een bijzonderen psychischen toestand te moeten denken.

Patiënt is in hooge mate indolent — is met zijne gedachte er niet bij —, geeft zich meermalen niet de geringste moeite tot nadenken of is hiertoe niet in staat. Deze toestand doet zich niet altijd even krachtig gelden. Zoo was hij op 28 Januari j.l. spraakzamer, meer mededeelzaam, minder terughoudend dan eenigen tijd te voren, hetgeen ook blijkt uit het resultaat der associatieproeven op dien datum met 20 % uitlatingen, tegen 80 % daaraan voorafgaand. Op woorden als koek, brood, melk, koffie enz. bleef eene associatie uit, terwijl hij op moeilijke woorden als: onkruid, tijd, winkel een reactie geeft, waaruit wij meenen te mogen besluiten dat niet de aard van het woord den doorslag geeft.

Samenvatting en conclusie:

Uit het onderzoek naar de intelligentie van beklaagde, al moge hieruit blijken, dat zijn ontwikkeling gering is, kan toch niet tot het aannemen van Imbecillitas besloten worden. Het afloopen van de lagere school, al is dit ook gebrekkig geweest, het volgen van godsdienstonderwijs, ook het aanleeren van zijn militaire kennis en verplichtingen, hetgeen hem blijkbaar geen moeilijkheden bezorgd heeft, de resultaten van het onderzoek naar het schrijven en rekenen, nazeggen van cijfers en het positief resultaat der associatieproef pleiten hiervoor. En ook op evengenoemde gronden kan bij hem een dementia praecox uitgesloten worden.

H. klaagt steeds over zijn hoofd — al reeds van zijn kindschheid af — waarin „vreemde gevoelens” op ongeregelde tijden ontstaan. Hij heeft tijden hiervan vrij te zijn, hetgeen hij zelf aangeeft. Uit de wijze waarop hij zijne klachten aangeeft, zonder overdrijving of nadere illustratie, onbevangen, zonder achterdocht, wordt door ons aan het bestaan er van niet getwijfeld, in welke opvatting wij gesteund worden door een en ander uit een schrijven van Dr. H. te Hoogkerk.

„Wanneer die vreemde gevoelens in het hoofd komen, loopt hij weg, midden uit zijn werk”, bekommert zich niet om de gevolgen van die daad; hij werd te Hoogkerk meermalen hier of daar aan den weg gevonden en thuis gebracht. Vast staat, dat hij meermalen aan den weg „in benevelde toestand” is gevonden, volgens een schrijven van den predikant te Hoogkerk. Deze predikant geeft den drank de schuld, doch uit de stukken blijkt niet, dat hem ooit een vonnis we-

gens dronkenschap of herhaalde dronkenschap is ten laste gelegd en al drinkt beklagde een borrel — in zijn diensttijd is hij slechts éénmaal wegens dronkenschap gestraft — voor ons staat geenzins vast, dat de alcohol als oorzaak voor dit „wegloopen” en „aan den weg liggen”, verantwoordelijk te stellen is, doch zijn wij eerder geneigd hier een bijzonderen psychischen toestand aan te nemen, die zich alreeds in zijn kindschheid, als ongezeggelijke, onhandelbare jongen o.a. openbaarde en later uit al zijn daden ook uit de niet strafbare spreekt, als o.a. het sukkelen van 't eene beroep in 't andere, het op 24-jarigen leeftijd huwen van een 40-jarige weduwe met 4 kinderen, zijn ongevoeligheid voor straf, enz.

Trouwens zijn verhaal over „hoofdklachten” aan boord van de zee-tjalk, over het gaan naar den dokter te Hamburg, en den raad, die deze medicus hem gaf n.l. „niet meer varen” (natuurlijk ter voorkoming van ongelukken) — het zich in de kooi begeven, wanneer die vreemde gevoelens hem bezochten, maken op ons den indruk van juist en betrouwbaar te zijn. In een brief aan zijn ouders gericht schrijft hij o.a.: „mijn kop is nog altijd, og dat word ik tog nooit weer kwijt”, en dan verder: „ik heb ook een viets pakt en ik weet er zelf niets van, maar mijn hoofd is dan altijd zoo, dat weet u zelfen wel en ik zit hier nogal vaak om mijn kop nat te houden dat is nog het beste”; en waar H. zeker niet bewust was, dat zijn schrijven ook ons ter inzage werd gegeven, kunnen deze mededeelingen niet als iets opzettelijks voor ons geschreven worden beschouwd.

Mogen wij dus met eenige mate van zekerheid het bestaan van die „hoofdklachten” aannemen die de aanleiding zijn tot zijn vreemde handelingen en strafbare daden, die hij — hem voorgelegd — als juist wil erkennen doch zich niet herinnert, dan is de mogelijkheid niet uitgesloten dat al zijn daden, waarvoor hij voor den straf-rechter is verschenen, of zal moeten verschijnen, in eenen benevelde toestand worden verricht, in een z.g. „schemertoestand”. Eigenbelang kan voor beklagde de drijfveer zijn het „zich niet herinneren van strafbare feiten”, waarover nog geen vonnis is uitgesproken, voor te wenden, doch ook op vele vragen, hem gesteld, zijn familieleven en bestaan betreffende, blijft hij het antwoord schuldig en ontkent ten stelligste in October j.l. wegens dronkenschap gestraft te zijn, waarvoor zeker geen enkele reden uit eigenbelang voortgesproken, aan ten grondslag kan liggen. Zijn desertie, de klachten over slecht slapen, zijn poging tot suicidium zouden dan ook in dit licht moeten beschouwd worden.

Deze beschouwing drijft ons in de richting van twee ziekte-toestanden, waarbij „schemertoestanden” kunnen voorkomen, n.l.: epilepsie en hysterie. Het is een bekend feit dat in schemertoestanden de meer gewone menschenlijke handelingen kunnen verricht worden, zelfs reizen gemaakt, hotels en tentoonstellingen bezocht worden gedurende dagen lang zonder de minste herinnering aan den doorgemaakte toestand. Dat ook strafbare handelingen hierbij voorkomen en zeker geen uitzondering zijn, is niet onbekend.

De vraag is nu, vinden wij bij ons verder onderzoek eenige steun tot het stellen der diagnose. De afwijking in de reflexen, de heftige reactie op een speldenprik, zijn depressie en het resultaat van de associatieproef zijn geen voldoende steun tot het aannemen van „hysterie”, evenmin vinden wij bij het lichamenlijk onderzoek afwijkingen die het aannemen van „epilepsie” geheel rechtvaardigen.

Hoofdverwondingen, litteekens van tongbeet, toevallen bestaan niet. Schemertoestanden kunnen op epileptischen bodem voorkomen zonder dat toevallen optreden.

De „hoofdklachten” van beklaagde worden door ons als bestaande geaccepteerd, — met eenige mate van zekerheid kan een „schemertoestand” worden aangenomen; — dat een psychisch abnormale toestand bestaat vindt steun in het resultaat der associatieproef, zoodat per exclusionem, een „epileptische schemertoestand” kan worden aangenomen. Langere observatie in een inrichting voor zenuwlijders of in een krankzinnigengesticht kan met volkomen zekerheid de bevestiging van ons vermoeden aan 't licht brengen.

De vraag naar de toerekenbaarheid wordt in verband met de mindere zekerheid van de diagnose ook moeilijk te beantwoorden. Stond de diagnose „epileptische schemertoestand” vast dan is beklaagde beslist ontoerekenbaar. De diagnose is nu per exclusionem gesteld.

Al kan dus in casu geen voldoende bewijs worden geleverd om tot „ontoerekenbaarheid” te besluiten, evenmin zouden wij daartegenover hem volkomen verantwoordelijk voor het begaan van zijn daden willen stellen, doch de toerekenbaarheid onder groote reserve aanvaarden.

Zoo komen wij tot de conclusie dat beklaagde lijdt aan eene functioneele ziekte van het zenuwstelsel, waarschijnlijk aan een „epileptischen schemertoestand”;

dat deze diagnose alhoewel niet bewezen, toch voor onze overtuiging vaststaat en zijn vreemde en strafbare handelingen en in casu „desertie” hierin zijn oorzaak vinden;

dat wij ons niet gerechtigd achten het bestaan van „ontoerekenbaarheid” als bewezen aan te nemen, doch op grond van de gronden in dit rapport aangehaald van zijn „ontoerekenbaarheid” overtuigd zijn.

Arnhem, 17 Februari 1915.

w. g. T. J. Jaski.

w. g. J. L. Dobberke.

KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE.

Vonnis van 16 April 1915.

(Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 7den Mei 1915).

President: Mr. Dr. C. P. Zaayer.

Leden: Jhr. L. A. P. Six, P. J. Kouwenberg, D. Vinkhuyzen en L. G. A. H. Feber.

Auditeur-Militair: Mr. G. M. Palthe Wesenhagen.

Secretaris: C. J. M. van Blijenburgh.

Nietigverklaring der telastlegging — zonder onderzoek der zaak zelve — omdat de telastlegging niet voldoet aan den eisch gesteld in art. 114 R. L. 1)

De Krijgsraad te 's-Gravenhage;

Gezien en geëxamineerd de stukken van den processe in de zaak van den Auditeur-Militair in het eerste Militaire Arrondissement R. O. Eischer tegen M., oud 19 jaren, geboren te Dordrecht, aspirant-vaandrig bij de Depot-afdeeling van het 3de Regiment Vesting-Artillerie, gerequireerde in persoon;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord den beklagde in zijne verdediging en in de antwoorden op de hem gedane vragen;

Overwegende, dat den beklagde de krijgswetten zijn voorgelezen;

Overwegende, dat den beklagde is te laste gelegd, dat hij te *Woerden*, op den *9den Maart 1915* in Café Neuf, Voorstraat aldaar, bij gelegenheid van een groote Propaganda-feestavond der Mobilisatieclub in het openbaar mondeling tot een strafbaar feit heeft opgeruid;

Overwegende, dat door beklagdes raadsman, na de aanvankelijke ondervraging van beklagde, is geconcludeerd tot nietigverklaring der te laste legging als niet voldoende aan den eisch van artikel 114 al. 2 Rechtspleging Landmacht;

Overwegende dat beklagdes raadsman naar analogie van artikel 153 Wetboek van strafvordering, heeft gevraagd, dat de Krijgsraad zonder onderzoek der zaak zelve op de voorgestelde nietigheid der te laste legging uitspraak zal doen;

Overwegende, dat wel is waar de inhoud van artikel 153 voornoemd niet voorkomt in de tegenwoordige Rechtspleging bij de

1) Zie naar aanleiding van deze zaak M. R. T. X, blz. 434 en 445. Red.

Landmacht, doch eene praktische procesvoering eischt, dat de Krijgsraad ook praejudicieel de nietigheid eener gebrekkige telastlegging kan uitspreken, terwijl eene zoodanige praejudicieele uitspraak ook niet wordt verboden door de Rechtspleging bij de Landmacht;

Overwegende, dat het opmerking verdient dat art. 193 dier Rechtspleging handelde over het wijzen van het vonnis, nadat de zaak volledig onderzocht is, juist niet spreekt over het geval, dat de straf van nietigheid op eene telastlegging moet worden toegepast;

Overwegende dat mitsdien de conclusie van beklaagdes raadsman in dezen stand van het geding is ontvankelijk en nader onderzocht behoort te worden;

Overwegende, dat aan beklaagde onder meer is te laste gelegd, dat hij „tot een feit heeft opgeruid”;

Overwegende, dat volgens artikel 114 Rechtspleging bij de Landmacht de telastlegging op straffe van nietigheid onder meer zal vermelden het feit, dat ten laste wordt gelegd;

Overwegende, dat de onderwerpelijke te laste legging niet voldoet aan den eisch der Wet, dat immers wel is gevolgd de omschrijving van het delict „opruiing”, welke in artikel 131 Wetboek van Strafrecht gegeven wordt, doch niet is omschreven, tot welk strafbaar feit beklaagde zoude hebben opgeruid;

Overwegende, dat beklaagde daardoor in zijne verdedeging is benadeeld en er termen bestaan tot de nietigverklaring der telastlegging;

Gezien de reeds aangehaalde wetsartikelen.

Rechtdoende in naam der Koningin;

Verklaart nietig de te laste legging te dezer zake.

KRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH.

Beschikking van 21 Mei 1915.

(Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 11en Juni 1915).

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: F. H. Lambert, gep. Luit.-Kol.; de gep. Kapiteins L. C. Grotendorst en Tissot van Patot en de 1e Luitenant Baron V. A. Bentinck.

Een militair der zeemacht behoorende tot het personeel der bezetting van het fort in den Sabina Henrica Polder, die een strafbaar feit begaat aan boord van een aldaar liggenden kotter is niet onderworpen aan de crimineele wetgeving voor het krijgsvolk te lande,

ook al stond evengenoemd vaartuig onder het commando van een commandant van het krijgsvolk te lande, zijnde dit geval in art. 8 C. W. L. j°. art. 5 C. W. W. niet voorzien.

In deze artikelen valt de nadruk op de woorden: aan den wal, enerzijds, aan boord van schepen of vaartuigen, anderzijds. 1)

De Krijgsraad in het 3e Militaire Arrondissement.

Gezien het rapport door den Heer Auditeur-Militair uitgebracht in de zaak van B., oud 27 jaar, geboren te Gouda, matroos 1e klasse bij de Koninklijke Nederlandsche Marine Reserve behorende tot het personeel der bezetting van het fort in den Sabina Henrica Polder, luidende als volgt:

Dat de beklagde bovengenoemd blijkens diens eigen erkenning en den inhoud van zijn zakboekje behoort tot het Krijgsvolk te Water;

Dat de beklagde door den Garnizoens-Commandant te Fijnaart naar den Krijgsraad is verwezen ter zake:

dat hij op 6 Februari 1915 des voormiddags in het volksverblijf van Hr. Ms. Kotter „van Goens” liggende in de Helsche Haven te Fort in den Sabina Henrica Polder, zijn meerdere in rang den korporaal-machinedrijver J. E. met woorden heeft beleedigd door hem het woord hufter toe te voegen en dienzelfden meerdere in rang opzettelijk met de hand in het aangezicht heeft geslagen;

Dat waar de beklagde behoort tot de Zeemacht in de eerste plaats valt te onderzoeken of uw Krijgsraad bevoegd is van den persoon van den beklagde en van diens zaak kennis te nemen;

dat zulks naar de meening van den ondergetekende niet het geval is en zulks op de hieronder aan te geven gronden;

dat de militairen behorende tot de Landmacht in strafzaken zijn onderworpen aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en de militairen behorende tot de Zeemacht aan de regels door den Wetgever gesteld in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

dat wel artikel 8 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande op de genoemde competentie omschrijving uitzonderingen bevat, die eensdeels den militair van het Krijgsvolk te Lande onderwerpen aan het strafrecht voor het Krijgsvolk te Water en omgekeerd den militairen zeeman aan het strafwetboek voor het Krijgsvolk te Lande, maar dat de daar aangewezen uitzondering hier niet voorhanden is en dus dat artikel hier geen toepassing kan vinden;

dat immers dat artikel in zijn eerste lid personen behorende tot het Krijgsvolk te Water onderwerpt aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, doch alleen voor zoolang deze aan den wal dienst doen gemeenschappelijk met het Krijgsvolk te Lande, en in overeenstemming daarmee het tweede lid van hetzelfde arti-

1) Vergelijk onze opmerkingen hiervóór, blz. 14.

kel het Krijgsvolk te Lande onderwerpt aan de Wetten voor het Krijgsvolk te Water, zoolang hetzelve zich bevindt aan boord van schepen of vaartuigen van Oorlog;

dat het geval in het eerste lid van dit artikel hier niet aanwezig is;

dat de woorden waarop in deze de nadruk valt blijkbaar zijn eenerzijds: aan den wal, en anderzijds: aan boord van schepen of vaartuigen;

dat hiermede in overeenstemming ook de redactie van art. 5 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water (Authentieke Uitgave van 1814) luidt: „zijnde daarentegen ook het Krijgsvolk te Water zoodra hetzelve aan den wal dienst doet, bij en onder het Krijgsvolk te Lande onderworpen aan de Wetten en Reglementen voor het Krijgsvolk te Lande vastgesteld”;

dat, waar beklaagde, tijdens hij het feit pleegde, waarop zijne verwijzing naar den Krijgsraad is gevolgd, zich bevond aan boord van een schip of vaartuig van Oorlog, althans geenszins aan den wal, de uitzondering gemaakt in het eerste lid van artikel 8 meergenoemd niet aanwezig is, evenmin als die bedoeld in artikel 5 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

dat weliswaar het schip aan boord waarvan beklaagde zich heeft misdragen destijds stond onder het Commando van een Commandant van het Krijgsvolk te Lande, doch dat dit geval in de bovengenoemde artikelen niet wordt voorzien;

dat die artikelen als voor zeer strikten uitleg niet voor analoge toepassing vatbaar zijn;

dat beklaagde derhalve wegens het strafbaar feit aan het hoofd dezes vermeld niet is onderworpen aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en uw Krijgsraad van den persoon van beklaagde geen kennis kan nemen;

Concludeert dat het uw Krijgsraad behage te verklaren bij de Wet niet te zijn gesteld over den persoon van dezen beklaagde en daarvan kennis te geven aan den bevoegden Rechter.

Zich vereenigende met de in dat rapport aangehaalde gronden en deszelfs conclusie,

Overwegende dat de Zeekrijgsraad te Willemsoord bij de Wet is gesteld over den persoon van den beklaagde.

Gezien artikel 221, 224 en 240 van het Wetboek op de Rechtspleging bij de Landmacht;

Beschikkende op het ingediende rapport!

Verklaart zich onbevoegd om te erkennen over den persoon van beklaagde.

Beveelt dat deze dispositie ter kennis zal worden gebracht van den Zeekrijgsraad voornoemd.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 27 September 1915,
Afdeeling Dienstplicht, Nr. 522 M.

(Legerorders 1915 Deel A. No. 98).

Straffen opgelegd door den buitenlandschen rechter.

Straffen, door den buitenlandschen rechter uitgesproken, worden geacht niet te zijn begrepen onder die, genoemd in art. 36, eerste lid, 1o. der Militiewet, in art. 37, vierde lid, c, der Landweewet en in art. 16, eerste lid, 3o, der Landstormwet.

Mitsdien zullen personen, wien door een zoodanigen rechter een straf wordt opgelegd, niet tengevolge van die straf op grond van art. 100 b, der Militiewet of art. 37, vierde lid c, der Landweewet uit den dienst worden ontslagen, noch op grond van art. 16, eerste lid, 3o. der Landstormwet, van den dienstplicht bij den landstorm worden ontslagen.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 4 October 1915.
1ste Afd., Nr. 573.

Zie ook L. O. 1915, A 82.

(Legerorders 1915. Deel A. No. 101).

Bekendmaking van het onderworpen zijn aan de militaire tucht. 1)

Door het Hoog Militair Gerechtshof wordt de opvatting gehuldigd, dat aan ontslagen vrijwilligers, die worden overgebracht in de positie van miliciens, alsnog de bekendmaking zal moeten worden gedaan, dat zij onder de militaire tucht staan, waarvan sprake is in art. 74 der Militiewet.

1) Zie Sententie H. M. G. 10 November 1914, M. R. T. X, 708. Red.

De voorlezing der Krijgsartikelen, welke bij hunne voorloopige aanneming als vrijwilliger behoort te zijn geschied, wordt door het Hof derhalve niet voldoende geacht om hen ook als *militieplichtige* aan de militaire straf- en tuchtwetten onderworpen te doen zijn; daartoe acht het Hof de bekendmaking van art. 74 der Militiewet alsnog noodig.

Mitsdien wordt er hierbij op gewezen, dat aan hen, die bij hun ontslag als vrijwilliger worden overgebracht in de positie van milicien, *terstond* na hun ontslag, de bovenbedoelde bekendmaking behoort te worden gedaan, waarvan proces-verbaal zal moeten worden opgemaakt.

In gelijken zin dient te worden gehandeld, wanneer iemand, die bij den aanvang van zijn militiediensttijd reeds als vrijwilliger diende, zijn vrijwilligen dienst beëindigt in den loop van zijn landweerdiensttijd.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 8 October 1915,
1e Afd., Nr. 1455.

(Legerorders 1915. Deel A. No. 103).

Toepassing van de Wet van 21 Juli 1890. (St.bl. No. 127).

Daar bij verschillende militaire autoriteiten twijfel blijkt te bestaan of de militaire macht bevoegd is om, tot tenuitvoerlegging op een militair in werkelijken dienst van een geordonneerde krijgstuchtelijke straf, welke vrijheidsbeneming medebrengt, of van een krachtens artikel 4 of 5 der Rechtspleging bij de Landmacht aangezegd arrest, een woning tegen den wil van den bewoner binnen te treden, wordt er op gewezen, dat militairen, aan wie tot zoodanige tenuitvoerlegging order is gegeven, uitmaken de tot aanhouding bevoegde openbare macht, zoodat zij, wanneer de hun bij artikel 3 onder 2o der Wet van 21 Juli 1890 (Staatsblad No. 127) bedoelde last is verstrekt, de bij dat artikel toegekende bevoegdheid kunnen uitoefenen.

Die last behoort alleen in geval van bepaalde noodzakelijkheid te worden verstrekt, en, tenzij de aanhouding geen uitstel kan lijden, niet dan nadat aan het adres van hem, wien de krijgstuchtelijke straf of het arrest geldt, een schriftelijke oproeping is uitgereikt, houdende bevel om zich tot het ondergaan van de straf of van het arrest op een daarbij aan te geven plaats en tijd aan te melden onder mededeeling, dat hij bij niet-verschijning zal worden gehaald en nadat die aangegeven tijd is verstreken. Afschrift van het ingevolge het laatste lid van voormeld artikel op te maken proces-verbaal behoort bij het Departement van Oorlog te worden ingezonden.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 28 October 1915,
1e Afd., Nr. 400.

Zie ook L. O. 1915, A. 63. 1)

(Legerorders 1915. Deel A. No. 109).

**Adresseering van stukken bestemd voor Auditeurs-Militair en
Secretarissen bij Krijgsraden.**

Het is gebleken, dat nog steeds niet juist wordt gehandeld, ten opzichte van de adresseering van stukken bestemd voor de Krijgsraden en voor de Auditeurs-Militair.

Mitsdien wordt er hierbij de aandacht op gevestigd, dat de bescheiden, bedoeld in art. 26 van de Regtspleging bij de Landmagt moeten worden gezonden en geadresseerd aan den betrokken Auditeur-Militair en dat de verzoeken, dat eene klacht over eene opgelegde krijgstuchtelijke straf zal worden onderzocht door den krijgsraad (art. 17 Regtspleging bij de Landmagt), behooren te worden gericht tot den betrokken krijgsraad en geadresseerd aan den Secretaris bij dat lichaam.

Ter vermindering van administratieven omslag is het noodzakelijk, dat nauwkeurig overeenkomstig het bovenstaande zal worden gehandeld.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 10 November 1915,
1e Afd., Nr. 330.

Zie ook L. O. 1915, A. 21. 2)

(Legerorders 1915, Deel A. No. 116).

**Beschikking op klachten over opgelegde krijgstuchtelijke
straffen.**

In het belang van eene deugdelijke behandeling van klachten over opgelegde krijgstuchtelijke straffen door den militairen rechter is het zeer wenschelijk, dat de beslissingen van de hoogere militaire autoriteiten in zake reclames over krijgstuchtelijke straffen steeds *schriftelijk*, al dan niet met redenen omkleed, worden gegeven.

Ik heb mitsdien de eer den officieren, die geroepen worden zoodanige beslissingen te geven, te verzoeken hunne beslissingen steeds op schrift te stellen onder vermelding tevens van den datum, waarop de beslissing ter kennis van den reclamant werd gebracht.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

1) M. R. T. XI, bladz. 1. Red.
2) M. R. T. X. bladz. 426. Red.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 19 November 1915,
1e Afd., Nr. 547.
Zie ook L. O. 1915, B 209.

(Legerorders 1915. Deel B. No. 342). 1)

Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen der Motor- en Rijwielwet.

Door het Hoog Militair Gerechtshof is beslist, dat de overtreding van het wielrijden zonder voorgeschreven licht voor krijgstuchtelijke afdoening niet vatbaar is.

In verband met die beslissing is door den Minister van Justitie tot de Auditeurs-Militair eene circulaire gericht om hen te verzoeken met die beslissing rekening te houden bij het uitbrengen van hun advies omtrent het al of niet door den Krijgsraad doen vervolgen van overtredingen. In aansluiting daaraan heb ik de eer, den Commandanten die belast zijn met de uitoefening der functies als bedoeld in de artt. 11 t/m 13 van de Regtspleging bij de Landmagt en den Korps-Commandanten te verzoeken, mede met die beslissing rekening te houden, zulks voor zooveel deze overtredingen betreft, in afwijking mitsdien van het verzoek gedaan bij mijne Beschikking van 8 Juli 1915, Kabinet La Q 85 (L. O. 1915, B. 209).

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 10 December 1915,
1e Afd., No. 9.

(Legerorders 1915. Deel A No. 125).

Opleggen van bescheiden betreffende deserteurs.

Naar gebleken is, bestaat, na de intrekking van de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht, onzekerheid omtrent de vraag, hoe gehandeld moet worden met de bescheiden betreffende als deserteur afgevoerde militairen. Mitsdien wordt er hierbij de aandacht op gevestigd, dat de bedoelde bescheiden moeten worden opgelegd ten bureele van den Commandant van het garnizoen, van waar de betrokken militair is gedeserteerd, door welken Commandant c. q. te

1) M. R. T. XI, blz. 3. Verg. ook M. R. T. X, blz. 608—609 en XI blz. 7 en 184.
Red.

zijner tijd de noodige stappen voor de vervolging van dien militair zullen moeten worden gedaan.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 16 December 1915,
1e Afd., No. 2.

(Legerorders 1915. Deel A. No. 127).

Voorlezing der Krijgsartikelen.

Door de beschikking van 3 Augustus 1915 1e Afd. No. 410, (L. O. 1915, A No. 82) 1) heeft de dezerzijdsche Beschikking van 28 December 1867, 1e Afd. Secretariaat No. 98 S. (V. B. U. blz. 150) hare beteekenis verloren, weshalve deze laatste Beschikking hierbij wordt ingetrokken. In verband daarmee is het juster in de 2de alinea van de eerstgenoemde Beschikking te lezen: „Mitsdien wordt hierbij *bepaald*, dat” enz., in stede van: „Mitsdien wordt er hierbij aan herinnerd, dat enz.”

Benoeming leden der militair-rechterlijke macht bij de zeemacht in Nederland.

Bij beschikking van den vice-admiraal, commandant der marine te Willemsoord zijn voor het tijdvak van 1 Januari tot en met ultimo December 1916 benoemd:

A. In den krijgsraad bij de zeemacht binnen het Rijk in Europa, welke gehouden wordt in de directie der marine te Willemsoord ter standplaats van den commandant der marine in die directie in de gemeente Helder:

1o. tot leden:

de luitenant ter zee der 1ste klasse A. Quispel; 2)

de luitenant ter zee der 1ste klasse H. B. L. Braam;

de officier van administratie der 1ste kl. P. M. Schreuders; 3)

de kapitein der mariniers P. van Werdt;

2o. tot plaatsvervangende leden:

de kapitein der mariniers P. S. Groen; 4)

de officier van administratie der 1ste klasse C. Mathol; 4)

de luitenant ter zee der 1ste klasse H. J. Pek;

1) M. R. T. XI, blz. 5.

Red.

2) Was in het tijdvak 1 Jan.—ult. Dec. '15 plaatsvervangend lid.

3) In het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen. Was laatstelijk fiscaal bij den zeekrijgsraad te Soerabaja.

4) Waren ook in het tijdvak 1 Jan.—ult. Dec. '15 plaatsvervangend lid.

de officier van administratie der 1ste klasse H. B. van Dam;
 3o. tot secretaris:
 de officier van administratie der 2de klasse S. N. van den Berg; 1)
 4o. tot plaatsvervangend secretaris:
 de officier van administratie der 2de klasse D. Pothoven;
 met bepaling, dat de plaatsvervangende leden bij naderhand ontstane ziekten of opgekomen gewichtige verhindering van de zitting hebbende leden, respectievelijk zullen zitting nemen, c.q. fungeeren:
 het plaatsvervangend lid Groen in plaats van het lid Quispel;
 het plaatsvervangend lid Mathol in plaats van het lid Braam;
 het plaatsvervangend lid Pek in plaats van het lid Schreuders;
 het plaatsvervangend lid van Dam in plaats van het lid van Werdt;
 allen met inachtneming van het bepaalde in artikel 133 (2e en 3e lid) van de Regtspleging bij de Zeemagt.

B. Tot het nemen van informatiën in de door den commandant der marine voornoemd naar voormelden krijgsraad verwezen en de in het eerste gedeelte van artikel 28 van de Regtspleging bij de Zeemagt bedoelde zaken:

- 1o. tot officier-commissaris:
 de officier van administratie der 1ste klasse G. H. Hamersma; 2)
- 2o. tot plaatsvervangend officier-commissaris:
 de officier van administratie der 1ste klasse W. Nanning;
- 3o. tot secretaris:
 de officier van administratie der 2e klasse C. A. Hauer; 3)
- 4o. tot plaatsvervangend secretaris:
 de officier van administratie der 2de klasse N. F. Dijkema; 4)

Bij beschikking van den vice-admiraal, Commandant der Marine te Hellevoetsluis zijn voor het tijdvak van 20 December 1915 tot 20 December 1916 benoemd tot het nemen van informatiën in de door dien Commandant naar den Krijgsraad bij de Zeemacht binnen het Rijk in Europa verwezen zaken:

- 1o. tot officier-commissaris:
 de officier van administratie der 1ste klasse T. Akkerman; 5)
- 2o. tot secretaris:
 de officier van administratie der 2de klasse C. L. Heijl; 6)

1) Vervulde de functie van secretaris sedert 20 December 1913.

2) In het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen. Vervulde de functie van off.-commissaris sedert 20 December 1913.

3) Vervulde de functie van secretaris sedert 20 December 1913.

4) Was ook in het tijdvak 1 Jan.—ult. Dec. '15 plaatsvervangend secretaris.

5) In het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen. Vervulde de functie van off.-commissaris sedert 20 December 1913.

6) Vervulde de functie van secretaris sedert 20 December 1913.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

In het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer op de begrooting voor Justitie voor het dienstjaar 1916 komt o.a. het navolgende voor:

Militaire rechtspleging.

Ingevolge art. 11 van de Rechtspleging voor de landmacht moet de auditeur-militair op bevel van den garnizoenscommandant strafvervolgingen instellen, ook al adviseert hij zelf daartegen. Dit achtten verschillende leden eene verkeerde regeling, waarbij zij wezen op een geval, dat zich onlangs bij den krijgswaard te 's-Gravenhage heeft voorgedaan, waar de auditeur-militair, die tegen zijn advies eene vervolging had moeten instellen, die vervolging in het openbaar qualificeerde als dwaas en juridisch onhoudbaar. Naar de meening dezer leden behoorde de auditeur-militair, evenals hij volgens art. 15 der R. v. d. L. beroep heeft op het Hoog Militair Gerechtshof, ook beroep te kunnen instellen, wanneer de garnizoenscommandant tegen zijn advies een strafvervolging wil doen instellen. Door een kleine wijziging van art. 11 voornoemd ware een regeling als hier bedoeld tot stand te brengen.

Voorts brachten enkele leden de machtiging ter sprake, door den Minister gegeven aan de auditeurs-militair, om strafrechtelijke politieovertredingen in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden niet te vervolgen. In verband daarmee plegen sommige militaire chefs thans zoodanige overtredingen, nu zij strafrechtelijk onvervolgd blijven, krijgstuchtelijk te straffen. Vooreerst mag betwijfeld worden, of zulk krijgstuchtelijk optreden in alle gevallen op wettige basis steunt. Maar bovendien leidt het in de praktijk tot harde en onbillijke daden van de militaire overheid, waarvan in een ingezonden stuk in het *Weekblad van het Recht* No. 9776 voorbeelden worden gegeven. Ter zake van feiten, die, indien burgers ze hadden gepleegd, misschien met eene boete van vijftig cents zouden worden gestraft, wordt thans aan militairen „disciplinair” een vrijheidsstraf van vier tot acht dagen opgelegd. Tot welke weinig rationeele wetsuitlegging dit krijgstuchtelijk optreden den militairen autoriteiten overigens aanleiding geeft, is in evenbedoeld artikel ook treffend in het licht gesteld.

Met het oog op een en ander bevalen de hier aan het woord zijnde leden het denkbeeld aan de militair-rechterlijke macht, door de aan-

stelling van bezoldigde plaatsvervangende presidenten en auditeurs, tijdelijk uit te breiden, om op die wijze weer tot de normale berechting van overtredingen te kunnen terugkeeren. Ook waren er leden, die door een wijziging van de Rechtspleging voor de landmacht, voor militairen, die een overtreding hebben begaan, de mogelijkheid zouden willen openen de boete te betalen bij wijze van transactie.

Van andere zijde verklaarde men zich ingenomen met de ten deze door den Minister gedane stappen, voor zooverre zij gelden overtredingen, die geacht kunnen worden onder het bereik van het Reglement op de krijgstucht te vallen. Voor dergelijke overtredingen sloot de bedoelde machtiging aan de auditeurs-militair zich aan bij de bestaande praktijk, die reeds goed had gewerkt. Hebben zich ongewenschte gevolgen voorgedaan, dan is dit alleen te wijten aan de onverstandige toepassing, die de militaire autoriteiten aan de haar toekomende bevoegdheden hebben gegeven.

Afschaffing van de approbatie.

Kan, zoo werd door enkele leden gevraagd, spoedig de Memorie van Antwoord worden tegemoet gezien betreffende het wetsontwerp tot afschaffing van de approbatie van vonnissen, door de krijgsraden gewezen.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Militaire rechtspleging.

De bevoegdheid om eene zaak naar den krijgsraad te verwijzen, komt volgens de Regtspleging bij de Landmagt in het algemeen toe aan den garnizoens-commandant, die deze bevoegdheid intusschen niet uitoefent dan „na bekomen advies van den auditeur-militair”. En het spreekt van zelf, dat, waar het geldt de vraag, of de zaak juridisch al dan niet is op te vatten als een strafbaar feit, de garnizoenscommandant zich als regel bij dat advies zal neerleggen, voor zoover hij althans met betrekking tot die vraag niet juist eene beslissing van den militairen rechter wenscht uit te lokken. Hoewel de ondergeteekende nu gaarne erkent, dat bij de bestaande regeling een garnizoenscommandant eene juridisch onhoudbare strafvervolging kan doorzetten, en dit wellicht ook bij wijze van groote uitzondering wel eens voorkomt, bestaat er niettemin voor de door verschillende leden bepleite wetswijziging ten deze z.i. geen voldoende aanleiding. Niet alleen toch is bij de eerst kortelings plaats gevonden hebbende herziening der militaire rechtspleging de hier bedoelde bevoegdheid van het militair gezag weder onder de oogen gezien, doch ook zou — wilde men tot wetswijziging ten deze overgaan — allereerst de vraag rijzen, of niet, in navolging van het burgerlijk

strafproces, aan den *beklaagde* een rechtsmiddel tegen ongegronde verwijzing naar den krijgsraad zou dienen te worden toegekend in stede van aan den auditeur-militair.

Hetgeen de ondergeteekende met betrekking tot de afdoening van overtredingen naar het gemeene strafrecht, door militairen tijdens de mobilisatie gepleegd, heeft verricht, is geweest het volgende. Nadat, bij wijze door aanwezigen achterstand geboden noodmaatregelen, door den ondergeteekende was goedgevonden om bepaalde minder ernstige overtredingen, door militairen vóór zekeren datum gepleegd, onberecht te laten, behoudens bevordering van disciplinaire afdoening, zijn daarna de auditeurs-militair alsmede de fiscaal bij den zeekrijgsraad te Helder door hem aangeschreven om te bevorderen, dat de afdoening van alle minder ernstige overtredingen, gedurende den mobilisatietijd gepleegd of nog te plegen, zooveel mogelijk langs disciplinaire weg zal geschieden, voor zoover althans die overtredingen ook onder het bereik van de reglementen van krijgstucht zouden vallen. De daartoe strekkende aanschrijvingen, welke allereerst haar grond vonden in het gevaar voor stagnatie in de afdoening van zaken door de krijgsraden en daarnevens beoogden de aan de berechting van duizenden overtredingen verbonden kosten en bezwaren (het onttrekken aan den dienst van zoovele beklaagden ter fine van strafrechtelijk onderzoek, enz.) te beperken, zijn afgedrukt in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, Deel X, Aflevering 6. Dat de *krijgstuchtelijke* afdoening van eene overtreding den daaraan schuldigen militair in een betrekkelijk ongunstigere positie zou brengen, kan dezerzijds niet worden toegegeven, waar immers de tot die afdoening bevoegde militaire autoriteit het feit niet zwaarder dan met een dag of met eenige uren politiekamer, kwartier-arrest, kamerarrest, enz. behoeft te straffen of zelfs — het opportuiniteitsbeginsel geldt ook op krijgstuchtelijk gebied — met een eenvoudige berisping kan volstaan, terwijl de vermelding op het strafboek van b.v. te hebben „gehandeld in strijd met de bestaande voorschriften op het wielrijden” toch zeker niet als oneervol kan gelden. Mocht hier of daar te zwaar zijn gestraft, dan kan dat zijn grond niet vinden in dwingende bepalingen van het Reglement van Krijgstucht.

Intusschen heeft thans het Hoog Militair Gerechtshof beslist, dat de meest veelvuldige overtreding — het wielrijden zonder voorgeschreven licht — voor disciplinaire afdoening niet vatbaar is en heeft de ondergeteekende, in verband daarmee, de auditeurs-militair en den fiscaal aangeschreven om met die beslissing van den hoogsten militairen rechter rekening te willen houden. Dientengevolge zullen de krijgsraden eenige duizenden strafbare feiten meer te berechten krijgen. Dat die colleges, met behulp van het instituut van, waar noodig, onder genot van toelagen werkende plaatsvervangende presidenten en auditeurs-militair, als het ware met meerdere kamers kunnen werken, is een expedient, hetwelk van het begin der mobilisatie af is aangegrepen. De ondergeteekende hoopt dan

ook, dat het den krijgswraden bij de landmacht zonder nadere bijzondere voorzieningen zal gelukken, zich van hunnen onder de tegenwoordige buitengewone omstandigheden betrekkelijk zwaren taak te kwijten. Tot eene wetswijziging om voor militairen, en voor militairen alleen, de mogelijkheid van transactie in overtredingszaken te openen, zou de ondergeteekende ongaarne zien overgegaan, met name indien bij het begrip „transactie” aan loven en bieden is gedacht.

Uit het bovenstaande volgt, dat de ondergeteekende ten aanzien van de afdoening van overtredingen, door militairen gepleegd, binnen de grenzen van noodzaak en wet die stappen heeft gedaan, welke aan eene doelmatige, snelle en weinig kostbare behandeling bevorderlijk zijn geweest. De ingenomenheid daarmede, van andere zijde in het Voorloopig Verslag geuit, was hem uiteraard aangenaam. Inderdaad kwam ook te voren de disciplinaire afdoening van overtredingen in de praktijk niet zelden voor. Onder de bestaande buitengewone omstandigheden scheen het oirbaar, de lijn van die praktijk tijdelijk verder door te trekken, dan onder normale omstandigheden zou zijn geschied.

Afschaffing van de approbatie.

In het Voorloopig Verslag dezer Kamer betreffende het wetsontwerp tot afschaffing der approbatie uitten vele leden den wensch om nevens de approbatie ook de autorisatie-bevoegdheid van het Hoog Militair Gerechtshof te zien vervallen. Een onderzoek bij de militair-rechterlijke macht scheen in verband daarmede gewenscht, terwijl het voorstellen van eene dien leden meer bevredigende regeling door de abnormale omstandigheden, waaronder de krijgswraden verkeerden, niet wordt vergemakkelijkt. Intusschen kan thans de Memorie van Antwoord, naar de ondergeteekende vertrouwt, binnen niet te langen tijd worden tegemoet gezien.

Aan de openbare beraadslagingen gehouden in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de Justitiebegroting voor het dienstjaar 1916 ontleenen wij nog het navolgende:

De heer *Mendels*: (1 December 1915; Handelingen bladz. 384).

.....
 Een ander punt, dat tot onaangename consequenties kan leiden, is de regeling van de rechtspleging bij de militaire macht. Ik heb dit in het Voorloopig Verslag doen opnemen, omdat het in den laatsten tijd van actueel belang is geworden.

Het Wetboek tot rechtspleging bij de landmacht schrijft voor, dat de commandeerende officier wanneer hem ter oore komt, dat

een onder zijn bevel staand militair een of ander delict heeft gepleegd, en wanneer hem na onderzoek blijkt, dat dat feit gepleegd is, de zaak verwijst naar den krijgsraad zoo hij daartoe termen vindt, na overleg met den auditeur-militair. Maar hij, de commandeerende officier verwijst. En wanneer het geval zich voordeed, dat de auditeur-militair mocht zeggen, dat er geen strafbaar feit is, dat het nooit te construeeren is tot een strafbaar feit, dat het malligheid is het voor den krijgsraad te brengen, de zaak komt niettemin voor den krijgsraad als de commandeerende officier bij zijn opinie blijft. Diezelfde auditeur-militair moet dan die verwijzing doen beteekenen aan den beklagde, welke beteekening de waarde heeft van een dagvaarding, en dan komt de zaak voor den krijgsraad.

Men krijgt dan iets zooals zich heeft afgespeeld voor den krijgsraad te 's-Gravenhage. De commandeerende officier te Gouda zag in iets opruiing, terwijl het zelfs niet zweemde naar het strafbaar begrip van opruiing; het was absoluut geen opruiing. 1) Hij werd daarop attent gemaakt door den rechtskundigen auditeur-militair, maar niettemin is het verwezen naar den krijgsraad. De auditeur-militair heeft niet alleen in de zitting van den krijgsraad gezegd, dat het feit op zich zelf geen opruiing was, doch ook dat die verwijzing, welke hij letterlijk had overgenomen — hij meende dat de dagvaarding gelijk moest zijn aan het bevel van verwijzing — juridisch niet te formuleeren was volgens het berip „opruiing”, zoodat alles nietig was en er vrijspraak moest volgen.

Wanneer de militaire auditeur zegt: ik meen dat hier vervolgd moet worden, doch de commandeerende officier niet wenscht te vervolgen, dan heeft de auditeur-militair recht van beroep op het Hoog Militair Gerechtshof, dat dan beslist. Maar omgekeerd, wanneer de commandeerende officier wel wil vervolgen en de auditeur het ontraadt, omdat het z.i. geen strafbaar feit is, dan kan de auditeur-militair nergens in beroep gaan.

Dit is beslist een misstand. Dan moet zoo'n zaak komen voor den krijgsraad, waaraan allerlei onaangenaamheden zijn verbonden voor den beklagde, terwijl de commandeerende officier een mal figuur moet slaan. Men krijgt dan ter zitting een polemiek tusschen den auditeur-militair en den commandeerenden officier. Dan zal de auditeur-militair zeggen: het is mij gelast, ik moet; volgens de wet heb ik het moeten aanbrengen, maar ik zie er niets strafbaars in; ik vraag onmiddellijk vrijspraak.

In het Voorloopig Verslag is gevraagd, waarom nu ook niet aan den auditeur-militair in zoodanig geval recht van beroep wordt gegeven. Ik moet zeggen dat ik allerminst bevredigd ben door het antwoord van den Minister:

„Hoewel de ondergeteekende nu gaarne erkent, dat bij de bestaande regeling een garnizoenscommandant een juridisch onhoudbare” — ik wil het uitbreiden: een volkomen onhoudbare — „strafvervol-

1) Men zie de zaak hierna bladz. 412.

ging kan doorzetten, en dit wellicht bij wijze van groote uitzondering wel eens voorkomt, bestaat er niettemin voor de door verschillende leden bepleite wetswijziging ten deze z.i. geen voldoende aanleiding.”

Waarom niet? Omdat bij de eerst kortelings plaats gehad hebbende herziening van de militaire rechtspleging de hier bedoelde bevoegdheid van het militair gezag weder onder de oogen is gezien.

Het is mogelijk dat het onder de oogen gezien is, maar blijkbaar zóó, dat men het niet geregeld heeft en men de leemte heeft laten bestaan.

Welk bezwaar bestaat er nu om met een kleine wijziging deze zaak in orde te brengen? En voorts zegt de Minister, dat het misschien meer overweging verdient aan den beklaagde een rechtsmiddel te geven.

Wat meer overweging verdient, laat ik daar, maar in het stelsel van onze rechtspleging is het veel consequenter dit aan den auditeur te geven, want in dat stelsel heeft de auditeur het beroep, als hij wil vervolgen en de officier niet. Het is dus meer consequent den auditeur dit rechtsmiddel toe te kennen. In elk geval, hoe het beter te regelen is, à la bonne heure, ik zou willen dat het geregeld werd — dat is de hoofdzaak — en dat ik niet met een peremptoir antwoord naar huis werd gestuurd.

Des te meer enz.

De heer *Van Sasse van IJsselt*: (1 December 1915; Handelingen bladz. 387).

.....

Voorts nog iets over de militaire rechtspleging. De geachte afgevaardigde uit Schoterland heeft reeds gewezen op het geval, dat zich in den Haag voor den krijgsraad heeft voorgedaan, waarbij de auditeur-militair tegen zijn zin moest vervolgen een strafzaak, enkel en alleen omdat hem zulks door den garnizoenscommandant was opgedragen, gelijk hij in de openbare zitting van dien krijgsraad duidelijk heeft doen uitkomen. Het kan zeker niet strekken tot vermeerdering van het prestige van het militair gezag en de militaire rechterlijke macht, indien een strafvervolging moet worden ingesteld, waarvan de auditeur-militair zelf moet erkennen, dat zij juridisch onhoudbaar en dwaas is, en daarom acht ik het dringend noodig, dat er een rechtsmiddel zij om dat te voorkomen.

In het Voorloopig Verslag is aan de Regeering het middel aan de hand gedaan om slechts met een kleine wetswijziging dat euvel te verhelpen. De Minister schijnt daarop echter niet te willen ingaan, want bij zijn antwoord heeft hij gezegd, dat hij het beter vindt, dat aan den beklaagde een rechtsmiddel tegen ongegronde verwijzing naar den krijgsraad wordt toegekend dan aan den auditeur-militair. Ik heb er niets tegen dit rechtsmiddel ook aan den beklaagde toe te kennen, maar ik zou het toch in de allereerste plaats willen toege-

kend zien aan den auditeur-militair. Men kan alzoo beide doen. Men moet hierbij toch niet over het hoofd zien, dat een militair niet zooals een burger, in een strafzaak zoo gemakkelijk kan worden bijgestaan door rechtsgeleerden en dat in de tweede plaats de militairen te veel onder tucht staan dan dat zij altijd in verzet zouden durven komen tegen een verwijzing, die door hun garnizoenscommandant is gelast. Wanneer men het middel van verzet geeft en aan den beklagde en den auditeur-militair, zal zeker voorkomen worden, dat een geval, zooals helaas zich heeft voorgedaan voor den krijgsraad van Den Haag zich herhaalt.

Ten aanzien enz.

Den heer Ort, Minister van Justitie: (7 December 1915; Handelingen blz. 437).

Voorts wees de geachte afgevaardigde op de wenschelijkheid om wijziging te brengen in de rechtspleging voor de landmacht. De geachte afgevaardigde besprak het geval, dat door den commandeerenden officier een verwijzing van een militair naar den krijgsraad ter zake van een zijns inziens gepleegd delict kan plaats hebben, waarop deze zou moeten terechtstaan voor den krijgsraad, al stond a priori vast, dat het feit op zich zelf niet strafbaar was.

De heer van Sasse van IJsselt besprak hetzelfde onderwerp en wenschte evenals de heer Mendels, dat een wetswijziging hieraan een einde zou maken.

Mijnheer de Voorzitter! Waar een hoogst enkelen keer zich een geval voordoet, als het hier bedoelde, bestaat er toch zeker geen reden, om dadelijk wetswijziging noodzakelijk te achten. De beide geachte afgevaardigden beriepen zich op eene bepaling in de rechtspleging, waarbij aan den auditeur-militair een middel van verzet wordt toegekend in het geval dat tegen zijn advies een zaak niet wordt verwezen en volgens hen zou nu een wijziging als door hen bedoeld geheel in de lijn van den wetgever liggen. Ik acht dat nog niet zoo zeker. Ik zou zeggen, dat bij vergelijking van het een en ander er veel voor te zeggen is, dat de wetgever juist niet heeft gewild een verzet, waar de commandeerende officier verwees, en daarop doelde ik in de Memorie van Antwoord, toen ik zeide dat deze wet eerst onlangs onder het oog van den wetgever is geweest en toen de tegenwoordige regeling tot geen wijziging heeft geroept. De zaak zou dan ook eerst nauwkeurig onderzocht moeten worden, vooral uit een militair-rechtelijk oogpunt. Daartegen bestaat bij mij zeker geen bezwaar.

Nog twee onderwerpen enz.

De bovenvermelde beraadslagingen geven ons nog tot enkele opmerkingen aanleiding.

Het schijnt voor Mr. Mendels bijzonder moeilijk te zijn, zich de kennis van de militaire rechtspleging eigen te maken. Zijne beschouwingen daarover thans in de Staten-Generaal ten beste gegeven, zijn voor een deel eene herhaling van zijn betoog, als raadsman voor den Haagschen Krijgsraad op 16 April 1915, als Kamerlid in de vergadering der Tweede Kamer der Staten-Generaal van 12 Mei 1915 en als afstraffer van den heer E. G. de Wijs, in de Nieuwe Courant van 21 Mei 1915. 1) In ons commentaar daarop gaven wij reeds te kennen Mr. M. gaarne te laten in de overtuiging, dat hij gelijk had, nadat toch duidelijk was gebleken, dat Z.E.G. tot erkenning van zijn fout, door den heer de Wijs aangetoond, niet kon geraken. Het blijkt inderdaad niet mogelijk dezen jurist terug te brengen van zijn verkeerd inzicht; blijkbaar heeft hij zelfs niet den tijd kunnen vinden om, alvorens op de zaak terug te komen en het Wetboek op de militaire rechtspleging af te keuren, inmiddels de bepalingen van dat Wetboek eens te bestudeeren, noch zelfs die bepalingen aandachtig te lezen. In zijne beschouwingen zit nog altijd dezelfde fout. Immers, in den aanvang zijner rede er op wijzende, dat de commandeerende officier, zelfs tegen het advies van den auditeur-militair, kan verwijzen, zegt hij, dat daarna diezelfde auditeur-militair die verwijzing moet doen beteekenen — welke beteekening de waarde heeft van eene dagvaarding — en dat *dan* de zaak voor den krijgsraad komt. Blijkbaar staart Mr. M. nog maar altijd alléén op art. 114 R. L. en heeft hij in de R. L. artt. 14 en volgende nog niet gezocht of gevonden. In zijne beschouwingen is toch wederom alleen maar dit vergeten, dat *tusschen* die verwijzing en de beteekening van het stuk, dat de waarde heeft van eene dagvaarding, gehouden worden de informatiën door den officier-commissaris, ook nog na de wijziging der rechtspleging, n.b. vrijwel het zwaartepunt van het militaire strafproces!

Wanneer, zooals Mr. M. ook nu weder releveerde, de auditeur-militair werkelijk van oordeel was dat de dagvaarding (d.w.z. het stuk bedoeld in art. 114 R. L.) gelijk moest zijn aan het bevel van verwijzing (d.w.z. de schriftelijke beschikking bedoeld in art. 14 R. L.), dan zal deze toch inmiddels door de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof, medegedeeld in Deel X bladz. 772 van dit tijdschrift, wellicht tot een juister inzicht zijn gebracht.

Verder sprak Mr. M. wederom van een mal figuur van den commandeerenden officier en van een polemiek ter terechtzitting tusschen dien officier en den auditeur-militair. Die „polemiek” bedoelde Z.E.G. waarschijnlijk in figuurlijken zin; hij zal toch niet in ernst hebben willen vertellen, dat die commandeerende officier op de zitting tegenwoordig was om zijne zienswijze tegenover die van den auditeur te verdedigen!

1) Zie ter zake M. R. T. Deel X bladz. 434—441; 446—451.

Nu Mr. M. het noodig schijnt gevonden te hebben op dit punt nogmaals terug te komen en hij dan of niet heeft gelezen of negeert of onjuist acht de opmerking ter zake van den heer De Wijs en van ons 1), kunnen wij niet nalaten onzerzijds daarover nog een enkel woord te zeggen. Het overleg omtrent de al of niet verwijzing, alsmede het resultaat van dat overleg, zijn zaken die in beginsel moeten blijven tusschen den commandeerenden officier en den auditeur-militair. Verwijst eerstgenoemde niettegenstaande herhaald — en goed gemotiveerd — advies van den auditeur, dat daarvoor geen grond bestaat, dan zal in de meeste gevallen die commandeerende officier in het ongelijk zijn, zal veelal zijn gebrek aan juridische kennis hem parten spelen. Maar de auditeur zal, plichtmatig, daarin hebben te berusten, den afloop der informatiën hebben af te wachten (deze kunnen nog wel eens verrassingen opleveren!) en op den uitslag daarvan zijne telastlegging opbouwen. In zijn requisitoir, ter terechtzitting uit te brengen, staat hij volkomen vrij in zijn oordeel; hij kan omtrent het niet aanwezig zijn van eenig strafbaar feit, omtrent het absoluut ontbreken van eenig bewijs, aanvoeren wat hem goeddunkt. Maar hij late daarbij de autoriteit van den commandeerenden officier ongemoeid, diens handel- of zienswijze kan voor de beslissing in de zaak buiten beschouwing blijven en behoort op de zitting door den auditeur niet te worden afgekeurd. Het gaat bovendien niet aan, de handelwijze of opvattingen van den commandeerenden officier, op de openbare zitting aan te vallen, juist omdat deze *niet* de gelegenheid heeft zich tegen dien aanval, door uiteenzetting van zijn standpunt, te verdedigen. De auditeur zal ongetwijfeld wel zoo veel kennis van militaire zaken en toestanden bezitten om te weten, dat commandeerende officieren gewoon zijn — en terecht — niet in het openbaar in te gaan op in het openbaar tegen hen gerichte — verdiende of onverdiende — verwijten. Zij behooren nu eenmaal tot die categorie van ambtelijke personen, die tegenover het publiek hebben te zwijgen. En het komt ons voor, dat een auditeur-militair niet zal willen behooren tot de categorie van personen, die er, om welke reden of bijbelangen ook, hun heil in zien in het openbaar de handelingen van overheidspersonen of anderen met gezag bekleed te critiseeren, wetende dat deze zich daartegen toch niet zullen verdedigen op gelijke wijze, en alzoo bij „Jan publiek” een goede beurt te maken of den indruk van het gelijk aan hunne zijde te hebben. Zóó heeft ook naar onze vaste overtuiging i. c. de Haagsche auditeur het *niet* bedoeld, maar daarom herhalen wij dat Z.E.G. o.i. beter had gedaan den commandeerenden officier buiten zijn betoog te houden.

Wat de opruiingszaak zelve betreft, verwijzen wij naar de hierna op bladz. 412 gepubliceerde beschikking van het H. M. G., waaruit wel duidelijk blijkt, dat het in de mobilisatieclub te Woerden door den betrokken aspirant-vaandrig gesprokene lang niet zoo onschul-

1) M. R. T. Deel X, resp. bladz. 449 v. b. en bladz. 440/41.

dig is als Mr. M. dat gelieft voor te stellen. Zeker, *strafbare* op-
ruiging in den zin van art. 131 W. v. S. bevatten die woorden niet,
zelfs tot een bepaald feit werd niet opgeruid. Maar het Hof is des-
niettemin van oordeel, dat de tot de pas opgekomen recruten gehou-
den toespraak een neerdrukkenden invloed moet hebben gehad, dat
het daarbij de bedoeling was om hen van stonden aan en vóór zij
over den militairen dienst uit eigen ervaring nog konden oordeelen,
zwartgallig en ontevreden te stemmen, zoodat de schuldige dan ook
voor dit „zaaien van ontevredenheid” met tien dagen provoost niet
te zwaar is gestraft.

In het dagelijksch leven noemt men dergelijke gevaarlijke indi-
viduën „opruiers”, al weten zij zich gewoonlijk buiten de mazen
der strafwet te houden.

Voor de wenschelijkheid eener wetswijziging — toekenning van
beroep aan den auditeur-militair — vindt Mr. Mendels steun bij den
heer Van Sasse van IJsselt. Volkomen eens zijn wij het met laatst-
genoemden spreker, dat het voor het prestige van het militair gezag
en de militaire rechterlijke macht niet bevorderlijk is indien de audi-
teur moet erkennen, dat eene strafvervolging juridisch onhoudbaar
en dwaas is. Doch daarvoor is wetswijziging niet noodig. De auditeur
onthoude zich eenvoudig van dergelijke onnoodige qualificaties en
het prestige is veilig. Trouwens na het gebeurde voor den Haag-
schen Krijgsraad en de publieke bespreking daarvan, vermoeden wij
dat het gevaar voor herhaling reeds nu niet groot meer is.

De bewering van Mr. v. S. v. IJ., dat een militair niet zoo ge-
makkelijk als een burger in een strafzaak kan worden bijgestaan,
is ons niet geheel duidelijk mogen worden. De ambtshalve toevoeging
van een raadsman is daarentegen aan den militair veel *ruimer* toe-
gemeten dan aan den burger-beklaagde.

En wat betreft de opmerking dat de militairen te veel onder tucht
staan dan dat zij altijd in verzet zouden durven komen tegen een
verwijzing door hun garnizoenscommandant, mag de vraag worden
gesteld of de heer v. S. v. IJ. wel een juisten kijk heeft op den he-
dendaagschen Nederlandschen militair en vooral op die categorie
ten aanzien waarvan eene verwijzing naar den krijgsraad gelast is.
Het is zelfs, althans voor ingewijden in de tegenwoordige militaire
toestanden, zeer denkbaar dat velen onder hen, in de meening, dat
zij hunnen chef daarmede onaangenaam zullen zijn, juist reeds om
die reden en dikwijls alléén daarom, tegen hunne verwijzing in ver-
zet zouden komen.

Hoezeer wij steeds hebben gewaardeerd den krachtigen steun
van Mr. v. S. v. IJ. om te geraken tot eindelijke verbetering
van de militaire rechtspleging, de volharding waarmede Z.H.E.G.
daarop steeds heeft aangedrongen en zijn juiste critiek op de
verouderde vormen dier rechtspleging, rees meermalen en ook
nu weder bij ons de vraag of hij de militaire verhoudingen en het
karakter en de opvattingen van de militaire autoriteiten en van of-

ficiëren in het algemeen niet door een te donkeren bril beziet, of daarbij niet te veel voorzit ongemotiveerde vrees voor machtsmisbruik en onkunde en te weinig rekening wordt gehouden met de waarheid, dat onder elke groep van menschen, dus ook onder officieren, goede en minder goede, rechtvaardige en minder rechtvaardige zullen gevonden worden.

Mr. F. A. van Engen.

Op den nog jeugdigen leeftijd van 41 jaren overleed op 5 Januari jl. te Utrecht Mr. F. A. van Engen, advocaat, tevens wethouder aldaar.

Zijn ijver in de behartiging der publieke zaak, het groote verlies dat in het bijzonder de gemeente Utrecht in dezen bekwamen vertegenwoordiger der burgerij heeft geleden, vonden in de dagbladders dankbare herdenking.

Daarnevens schijnt ook dit Tijdschrift de plaats om een enkel woord te wijden aan de nagedachtenis van een oud-officier, die een schitterend bewijs heeft geleverd van het wel eens in twijfel getrokken feit, dat militaire en rechtsgeleerde studiën hand in hand kunnen gaan.

Mr. Van Engen was een der eersten onder de Nederlandsche officieren, die zich den graad van doctor in de rechtswetenschap wisten te verwerven. Als luitenant der infanterie wist deze verdienstelijke officier, naast zijne gewone, militaire werkzaamheden den tijd te vinden voor academische studie en wel met zulk een uitstekend resultaat, dat hij den 4den December 1903 met lof promoveerde op een proefschrift getiteld: „Militaire rechtspleging”. Al zouden wij niet gaarne schrijvers daarin getrokken conclusies aanvaarden, al doeg zijn werk soms zelfs een eenigszins tendentius karakter, dit verhindert niet, dat wij voor zijnen omvangrijken arbeid, voor zijne groote belezenheid, zijne vaardigheid in het rangschikken van argumenten en den interessanten kijk die hij ons geeft ook in de geschiedenis der militaire rechtspleging, groote bewondering koesteren.

In hooge mate deed het ons leed dat Mr. v. E. reeds spoedig na zijne promotie ontslag vroeg als officier. Mannen als hij kunnen ook in de militaire maatschappij zoo buitengewoon nuttig werkzaam zijn.

V R A G E N B U S .

(Officier-Raadsman).

Helder, 2 November 1915.

Geachte Redactie!

Dezer dagen werd voor het Hoog Militair Gerechtshof de zaak behandeld tegen den Sergeant-tamboer G. van A., beschuldigd van ontvreemding van hem toevertrouwde Rijksgoederen.

Volgens het courantenbericht trad bij die gelegenheid voor het eerst een Officier als raadsman van beklagde voor het Hof op. Naar aanleiding hiervan merkte de Advocaat-Fiscaal bij den aanvang van zijn requisitoir op, dat die Officier-raadsman een Officier was van hetzelfde bataljon als beklagde; dat het beter ware geweest als deze Officier zich niet op het eenzijdige standpunt der verdediging geplaatst had en, ofschoon de wet het niet verbiedt, kieschheid hem had moeten weerhouden de verdediging te voeren. Verder concludeerde Z.H.Ed.Gestr. tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde.

De verdediger begon zijn pleidooi met als zijne meening uit te spreken, dat het instituut der Officieren-raadslieden juist in het leven was geroepen tot het optreden als in deze zaak, omdat een Officier beter met de omstandigheden in het leger bekend is als een jurist.

In verband met bovenvermelde opmerking van den Advocaat-Fiscaal meen ik de vraag te moeten stellen of inderdaad het optreden van een Officier als raadsman van een beklagde tot zijn bataljon behoorend getuigt van weinig kieschheid en of de meening van den Advocaat-Fiscaal te dezen opzichte de algemeene opvatting bij de militaire justitie omtrent het instituut der Officieren-raadslieden weergeeft.

Omtrent de zaak van den beklagde staan mij geene andere gegevens ten dienste dan die, welke in het courantenbericht werden vermeld, zoodat ik niet kan beoordeelen in hoeverre door den verdediger iets in het voordeel van den beklagde viel aan te voeren. Misschien mag uit de vrijspraak door het Hof worden afgeleid, dat er tegen den eisch van den Advocaat-Fiscaal nog wel het een en ander viel in te brengen.

Het is mogelijk, dat de Advocaat-Fiscaal heeft willen zeggen, dat kieschheid den verdediger had moeten weerhouden *in deze zaak* de verdediging te voeren op grond van het feit, dat het hier de ver-

dediging van eene „kwade zaak” betref. Dit raakt echter niet het instituut van den Officier-raadsman en heeft niets te maken met het feit, dat beklaagde en raadsman tot hetzelfde bataljon behooren, terwijl de opmerking dan zeker niet had moeten worden gemaakt vóór het pleidooi van den verdediger.

Zooals de verdediger zeer terecht opmerkte, is het optreden van Officieren- naast juristen-raadslieden ingesteld juist met het oog op de bijzondere samenleving in de militaire maatschappij, waarvan de buiten die maatschappij staande jurist zich moeilijk een denkbeeld kan vormen. Bovendien zijn bij de verschillende onderdeelen van Land- en Zeemacht de Officieren belast met de behartiging der belangen van hunne ondergeschikten. In de allereerste plaats komt de behartiging dezer belangen tot zijn recht bij het optreden als raadsman in eene strafzaak.

In elk geval geeft de wet den Officier de bevoegdheid als raadsman op te treden. Door eene opvatting als die van den Advocaat-Fiscaal echter wordt deze bevoegdheid tot een zeer twijfelachtig voorrecht gemaakt. Bij deze opvatting toch zal de Officier, als raadsman optredend, steeds het gevoel hebben, dat hij beschouwd wordt als een ongewenscht element voor de verdediging, onverschillig op welke wijze hij de zaak van den beklaagde bepleit.

De tweede vraag, welke zich bij deze zaak voordoet, betreft het door den Advocaat-Fiscaal tot den verdediger gericht verwijt: „dat hij zich op het eenzijdige standpunt der verdediging plaatst”. Op welk standpunt moet de raadsman zich anders plaatsen dan juist op dat der verdediging?

Gaarne zal ik de zienswijze der Redactie over deze vragen vernemen. Eene bespreking in het Militair Rechtelijk Tijdschrift lijkt mij zeer gewenscht, opdat de Officieren van Land- en Zeemacht hunne gedragslijn ten opzichte van het instituut van den Officier-raadsman nader kunnen bepalen.

De Officier van Administratie bij de Zeemacht,
GERDES.

Zeer gaarne willen wij de vragen van den Heer Gerdes beantwoorden en daarbij, overeenkomstig zijn wensch, enkele beschouwingen wijden aan het ons zoo sympathiek instituut van Officieren-raadslieden in het militaire strafproces.

Het schrijven van den heer G. berust op een *courantenbericht* en waar ook wij over de behandeling der zaak van den sergeant-tamboer G. v. A. ter terechtzitting van het Hoog Militair Gerechtshof niet een op eigen waarneming gegrond oordeel konden vestigen, moesten wij ons bepalen tot het controleeren van zijne mededeelingen met het verslag dier terechtzitting, voorkomende in het dagblad „De Telegraaf” van Vrijdag 29 October 1915 (Avondblad, 2de blad).

Hoewel dat verslag ook melding maakt van de door den heer

Gerdes medegedeelde opmerking, welke de heer Advocaat-Fisikaal zou hebben gericht tot den reserve-eerste luitenant Dr. C. Gerritsen, die als raadsman van den beklaagde optrad, meenen wij toch bij het geven van ons oordeel over die opmerking nog de noodige voorzichtigheid in acht te moeten nemen. Immers, wij kunnen ons nog niet goed voorstellen, dat en waarom de Advocaat-Fisikaal — en juist die autoriteit — bezwaar kan hebben tegen het optreden als raadsman door een officier, die tot hetzelfde bataljon behoort als de beklaagde en i. c. den officier-raadsman verweet, zich te stellen op het „eenzijdige standpunt der verdediging” en door het voeren der verdediging blijkt te geven van gebrek aan „kieschheid”.

Omtrent de wijze van optreden van den officier-raadsman vertelt ons het bovenaangehaalde verslag *niets*; dit is wellicht eene aanwijzing, dat dit optreden althans correct was. Het geeft ook niet een uitvoerig relaas van hetgeen door den officier-raadsman werd aangevoerd; er blijkt alleen uit dat deze, na het requisitoir van den Advocaat-Fisikaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan ontvreemding van hem toevertrouwde goederen (art. 199 C. W. L.) en diens veroordeeling tot 6 maanden militaire gevangenisstraf met degradatie, voor den beklaagde *vrijspraak* vroeg onder aanvoering: dat de beklaagde z. i. niets oneerlijks had gedaan; dat er nooit contrôle was; dat de beklaagde — in dienst sedert 1887 — nooit voor oneerlijkheid was gestraft, doch daarentegen diens aanklager, getuige v. d. D. al eens wegens oneerlijkheid als bataljons-schoenmaker geschorst werd. Uit deze weinige gegevens kunnen wij niet ontdekken of en in hoeverre in dit geval de officier-raadsman zich meer uitsluitend op het eenzijdige standpunt der verdediging stelde dan volgens onze waarneming bij advocaten-raadsleden in het burgerlijk strafproces nagenoeg altijd het geval is; men zou zelfs dáár welhaast tot de conclusie komen, dat de advocaat-raadsman slechts één standpunt kent en wel: „het eenzijdige standpunt der verdediging”. Evenmin is uit die weinige gegevens af te leiden waarin i. c. de onkieschheid bestond; natuurlijk niet daarin, dat de officier-raadsman in de zaak van zijn onderofficier-cliënt een ander inzicht durfde hebben dan de Advocaat-Fisikaal, vermoedelijk ook niet daarin, dat hij bij den rechter tegenover de aanklacht, tegen zijn cliënt ingebracht wegens oneerlijkheid, naar voren bracht, dat de aanklager zelf ook niet altijd zoo buitengewoon eerlijk zich had gedragen en ook in deze zaak eene niet bepaald mooie rol had. Dit laatste verweer zou dan zoo ongeveer neerkomen op het bekende spreekwoord van de „pot” en den „ketel”. Ligt daarin eene onkieschheid, dan is het toch in elk geval eene, waaraan ook weder in het gewone strafproces herhaaldelijk — althans wel eens — advocaten-raadsleden zich van het „eenzijdige standpunt der verdediging” schuldig maken.

Hoe het zij, wij missen de gegevens ter beoordeeling of de heer Gerritsen als raadsman van den beklaagde optredende, in eenig opzicht heeft gehandeld in strijd met zijne positie als *officier* en in

strijd met de verplichtingen van een *raadsman*. Doch wel vermogen wij als ons oordeel uit te spreken, dat het niet ligt op den weg van den Advocaat-Fiscaal om ter terechtzitting — in het openbaar — verwijten van dezen aard te richten tot den officier-raadsman; verwijten die, naar luid van het verslag, het karakter dragen van eene terechtwijzing. Aan eenige bepaling van het IVde Hoofdstuk van 's Hofs Prov. Instr., waarin zijn taak in hoofdzaak is omschreven, kan Z.H.E.G. de bevoegdheid daartoe toch niet ontleenen. Bestaat voor eene terechtwijzing of berisping van den raadsman aanleiding, dan vermeen en wij dat, naar analogie van art. 148 (3) R. L., ook wanneer het een *officier* betreft, de bevoegdheid daartoe slechts toekomt aan den President van het Hof. Dat in voormeld wetsartikel uitsluitend bedoeld wordt op den *advocaat*-raadsman, kan intuschen wellicht aanstonds verklaring vinden in de omstandigheid, dat de *officier*-raadsman, staande onder de militaire tucht, ter zake van zijn optreden in die functie zoo noodig gecorrigeerd kan worden door zijn militairen chef. Zoodat o. i., indien er voor den Advocaat-Fiscaal i. c. ook al aanleiding bestond zich te beklagen over den officier-raadsman, de legale weg ware geweest een rapport aan de militaire autoriteit onder welke die officier ressorteerde.

Wat daarvan zij, uit het schrijven van den heer Gerdes is af te leiden, dat de opmerkingen van den Advocaat-Fiscaal niet nagelaten hebben op officieren een min gunstigen indruk te maken. En in zooverre meenen wij dan het gebeurde te mogen betreuren, omdat het tengevolge zou *kunnen* hebben, dat officieren, van dergelijke opmerkingen terecht niet gediend en zich daaraan dan ook niet willende blootstellen, niet bereid zouden zijn te vinden de taak van raadsman op zich te nemen. Nochtans hopen wij dat bij de officieren in het algemeen de wenschelijkheid, ja de zedelijke plicht, om ook de belangen van hunne naar den militairen rechter verwezen ondergeschikten te behartigen, wanneer een beroep daartoe op hen wordt gedaan, zwaarder zal wegen dan de vrees zich, zulks doende, eene minder aangename bejegening van den „openbaren aanklager” bij het betrokken rechtscollege op den hals te halen. In het onderhavige geval schijnt die bejegening al veel van hare beteekenis te verliezen, wanneer men weet, dat de beklagde onderofficier, *wiens vrijspraak door den officier-raadsman was gevraagd*, door het H. M. G., na hernieuwde behandeling der zaak in hooger beroep en met bevestiging van het vrijsprekend vonnis van den krijgsraad, *vrijgesproken werd* omdat ook het Hof niet had verkrege de overtuiging, dat de beklagde het hem ten laste gelegde feit gepleegd had.

In dit verband staan wij even stil bij de door den heer Gerdes geopperde mogelijkheid, dat de Advocaat-Fiscaal heeft willen zeggen, dat het hier gold de verdediging van een „kwade zaak” en daarom kieschheid den officier, Dr. G., daarvan had moeten weerhouden. In deze hangt het er o. i. van af, hoe men zich voorstelt, dat een officier te handelen heeft, wanneer een aan hem „gesubordi-

neerde" zijn bijstand in eene strafzaak inroept. Staat de officier daarbij op een zoo geheel ander standpunt, wat het aanvaarden van die taak betreft, als de advocaat die als verdediger wordt gekozen of toegevoegd? Wij meenen van niet.

In opzienbarende rechtzaken wordt van de zijde van *het publiek* wel gesproken van de verdediging van een kwade zaak en van die zijde hoort men ook wel gewagen van advocaten in kwade zaken. In het eerste geval is het publiek vervuld van den ernst van een gepleegd feit, b.v. een moord, brandstichting of diefstal. Het laat zich, van zijn standpunt, met de persoonlijkheid van den beschuldigde, met de motieven tot de daad niet in; het vindt alleen de zaak zelve zóó verschrikkelijk, dat het zich niet kan indenken, dat iemand zoo'n kwade zaak nog verdedigen kan of wil. De juristen zullen zich in deze echter wel op een ander standpunt stellen; de advocaten inzonderheid zullen hier de qualificatie van verdediger van kwade zaken wel met beslistheid afwijzen. In het tweede geval gaat het daarom, dat het publiek uit het pleidooi van den verdediger meent te kunnen opmaken, dat deze tracht „recht" te praten wat „krom" is of „wit" noemt wat „zwart" is, m. a. w. eene tastbare *onwaarheid* als eene *waarheid* bepleit. En dan gelooven wij, dat — indien dit werkelijk zoo is — de juristen, ook de advocaten in het algemeen, wel op hetzelfde standpunt zullen staan als het publiek, dat van het voordragen van onwaarheden niet gediend is.

Het voorafgaande voert ons van zelf tot het optreden van den officier als raadsman in het militaire strafproces en zijn taak als zoodanig.

Toen in 1904 de Regeering, in het oorspronkelijke wetsontwerp tot wijziging der R. L. en de R. Z., voorstelde bij de wet te voorzien in het gemis van — althans in het gemis eener wettelijke regeling ten aanzien van — een raadsman en verdediger van den beklaagde voor den krijgsraad, en die functie wilde zien opgedragen — krachtens keuze van den beklaagde of door toevoeging door den president — zoowel aan officieren als aan advocaten, heeft zij een zeke-re voorkeur voor het instituut der officieren-raadslieden uitgesproken, o. i. terecht. Hoewel met waardeering werd gewag gemaakt van de toen reeds geruimen tijd bij de zeemacht ingevoerde schriftelijke verdediging van beklaagden door officieren, kon de Regeering uiteraard niet anders dan erkennen, dat zulks slechts berustte op eene „gewrongen" uitlegging van de wet en derhalve, dat in het militaire procesrecht van de ambtshalve toevoeging geen sprake was en zelfs de bijstand van een gekozen raadsman ten eenenmale onvereinigbaar was met den loop van het geding. „De onervaren beklaagde" — zoo werd o.m. gezegd — „staat voor den krijgsraad zonder dat iemand van zijnentwege contróle uitoefent op de inachtneming van voorgeschreven vormen, op den geregelden gang van het proces, zonder dat iemand te zijnen behoeve wijzen mag op feiten en omstandigheden, die aan de aandacht van den openbaren aanklager en van officieren-commissarissen mochten

zijn ontsnapt, of een voor den beklagde gunstiger licht kunnen laten vallen op tegen dezen aangevoerde daadzaken dan dat, waaronder de openbare aanklager die voorstelde." Bij het ontwerpen eener regeling om bij den krijgsraad een gekozen of toegevoegden raadsman te doen optreden, heeft de Regeering zich de vraag gesteld, wie als zoodanig toegelaten moesten worden, en die vraag aldus beantwoord: „*Natuurlijk ook de advocaten*, (wij cursiveeren; Red.), bij een of ander rechterlijk college de practijk uitoefenende, met dien verstande, dat voor eene toevoeging slechts dezulken in aanmerking komen, die zich hebben bereid verklaard, zich eventueel zoodanige opdracht te laten welgevallen. Doch *in de eerste plaats* (wij cursiveeren; Red.) — ook omdat het zich laat aanzien dat het aantal voor toevoeging beschikbare advocaten niet zeer groot zal zijn — hebben de ondergeteekenden gemeend dergelijke bevoegdheid te moeten toekennen aan de officieren, die immers ook geroepen kunnen worden als rechters over hunne ondergeschikten te oordeelen." De Regeering wees hierbij op het Koninklijk verlangen, uitgedrukt in art. 1 der Regl. Inw. Dienst der Landmacht: dat de militairen met zachtheid en menschlievendheid worden behandeld, dat hun nimmer onrecht worde aangedaan, dat zij in hunne meerderen, in alle opzichten, welwillende voorgangers vinden; en dat *de officieren hen leiden, besturen en beschermen met die zorg en belangstelling, welke zij verschuldigd zijn* (wij cursiveeren; Red.) aan mannen, van wier dapperheid en gehoorzaamheid zij een gedeelte van hun roem te verwachten hebben. „Wanneer er — aldus verklaarde de Regeering — sprake is van het scheppen van de mogelijkheid om militaire beklagden door een raadsman bij de behandeling te doen bijstaan, dan mag men niet nalaten aan dezen uitdrukkelijken wensch van Hare Majesteit, die een der grondslagen van de militaire ondergeschiktheid in zich bevat, ook in dit opzicht gevolg te geven. Langs dezen weg zal mede worden bereikt, dat de studie van het militair strafrecht onder hen, die geroepen kunnen worden als rechter over militaire beklagden op te treden, worde aangemoedigd. Deze maatregel zal dan op den duur ook ten goede komen aan het onbevangen oordeel, dat van de krijgsraden moet worden verwacht."

Het denkbeeld van het verleenen van rechtsbijstand door officieren, vond aanstonds van verschillende zijden instemming doch werd evenzeer van verschillende zijden afgekeurd. Wij kunnen hier uiteraard niet alles weergeven wat door de beoordeelaars van het oorspronkelijke wetsontwerp tot wijziging der militaire rechtspleging in verschillende geschriften 1) daarvóór en daartegen werd aange-

1) Zie o.a.: Nieuwe Rott. Ct. van 26, 27 en 29 Maart 1904.
 Het Vaderland van 16, 17 en 18 April 1904.
 Alg. Handelsblad van 26 April, 1, 8, 20 Mei, 7 Juni 1904.
 De Militaire Gids van 1904, 6e Afl.

voerd. Voor ons doel is het ook voldoende slechts enkele opinies in het licht te stellen.

In zijn overzicht van „De ontworpen wijzigingen van de Regtspleging bij de Landmagt” 1) noemde de heer J. J. C. van Dijk de invoering van de *verdediging* zeer terecht een der belangrijkste onderwerpen van het ontwerp. Naar aanleiding van de voorgestelde verdediging door officieren schreef hij: „Behoeft het gezegd te worden, dat we den officier als verdediger met warmte begroeten; dat hij in het verband der militaire justitie niet gemist *mag* worden? De taak van den officier reikt verder dan de technische opleiding zijner ondergeschikten; hij moet voorgaan, vormen en opvoeden, tucht oefenen, maar ook — en dat niet in de laatste plaats — waken over de belangen van hen, die aan zijne zorgen zijn toevertrouwd; hij zal het recht dienen, waar het door zijne ondergeschikten werd gekrenkt, en hun de gerechte straf toemeten, maar ook, hij zal aan hunne zijde staan in een eerlijken rechtsstrijd. Deze laatste taak past niet alleen, maar is een noodzakelijk element in het geheel der militaire verhoudingen. En wanneer de zaak gezien wordt van dat standpunt, zal dan ook niet hierin gelegen zijn een belangrijke factor van het wederkeerig vertrouwen tusschen meerderen en minderen? Of zou bij den minderen militair het denkbeeld moeten post vatten, dat in de gevallen waarin bijstand het meest noodig is, alleen de burger willens en bij machte is naast hem te gaan staan om zijne belangen te behartigen tegenover de militaire justitie?” Intusschen had de heer van Dijk ook de bezwaren tegen het stelsel onder de oogen gezien; blijkbaar zoowel die welke in het Voorloopig Verslag 2) als die welke in de pers werden geopperd. Volgens dat Voorloopig Verslag waren „verscheidene leden” van gevoelen „dat het niet wenschelijk is officieren als raadsman te doen optreden.” Deze leden wenschten dan ook bepaald te zien, dat „officieren niet als raadsliden kunnen worden toegevoegd of gekozen, ook niet bij de krijgsraden bij de zeemacht, behalve in het geval dat krijgsraden gehouden worden aan boord van een oorlogsschip”, of althans, dat „officieren alleen dan worden aangewezen als raadsliden, indien er geen advocaten beschikbaar zijn.” De redenen daarvoor aangevoerd, waren:

1o. dat, „waar de krijgsraden bestaan uit personen die geen voldoende rechtskennis bezitten” 3), het van te meer belang werd geacht „dat zij voorgelicht worden door verdedigers, die deskundig zijn”;

2o. dat — naar men vreesde — „officieren, die als verdedigers optreden, zich niet vrij zullen gevoelen in het aanvoeren van gron-

1) Zie Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, jaargang 1904—1905, 1e Afl.

2) Bijlagen Handelingen Staten-Generaal II Zitting 1903—1904, 156, no. 6.

3) Het oorspronkelijke wetsontwerp kende naar men weet niet de burger-rechtsgeleerden presidenten, die natuurlijk wel en meer dan voldoende rechtskennis zouden bezitten.

den van verdediging, waar zij staan tegenover in den krijgsraad zitting hebbende superieuren, vooral wanneer, zooals bij vervolgiag wegens insubordinatie, het belang der tucht van nabij bij de zaak betrokken is”;

3o. dat de beklagde, indien hij een „mindere” is, „tegenover een officier ook niet zoo vrij zal durven spreken als tegen een advocaat”;

4o. dat „bovendien de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat de leden van den krijgsraad het den beklagde ten kwade zullen duiden, indien hij niet een officier, maar een advocaat als raadsman kiest”.

Deze redenen worden te dezer plaatse nog eens neergeschreven om in herinnering te brengen, hoe bijzonder vleiend (!) „verscheidene leden” dachten over de plichtopvatting en karaktereenschappen van officieren; hoe bemoedigend zulks moest werken op hen, die er reeds zooveel tijd en moeite voor over hadden gehad om zich, toch óók ten bate van de militaire justitie, de noodige rechtskennis eigen te maken en naar plicht en geweten zich vrijwillig hadden beschikbaar gesteld om hun ondergeschikten in den dienst bij hunne verdediging in eene strafzaak voor den krijgsraad met raad en daad bij te staan. Bleek uit deze redenen aanstonds de onbekendheid van die „verscheidene leden” met de feitelijke toestanden, zij werden als 't ware punt voor punt behoorlijk ontzenuwd door den heer van Dijk in zijne bovenaangehaalde verhandeling en ook door de Regeering werden zij in de Memorie van Antwoord weerlegd 1). Daarin toch werd, onder verwijzing naar hetgeen in zake rechtskundige studie bij de Zeemacht reeds geschiedde, het voornemen kenbaar gemaakt op uitgebreider schaal „aan officieren van landen zeemacht de gelegenheid te geven zich in rechtsgeleerde vakken te bekwamen.” „Voor niet-behoorlijke vervulling hunner verplichting door officieren-verdedigers behoeft geen vrees te bestaan. Bij de zeemacht, waar reeds thans eene schriftelijke verdediging van beklagden door officieren bestaat, is van onzelfstandigheid of van vrees tot het aanvoeren van argumenten nimmer iets gebleken. Dat voorts de krijgswet 2) zich bij het vormen van hun oordeel over eenige zaak zouden laten leiden door de omstandigheid, dat een officier of wel een advocaat als raadsman is opgetreden, *mag zelfs niet worden ondersteld*” (wij cursiveeren; Red.) Aldus de M. v. A.

Bij de discussiën, gehouden in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap 3) over de bovenaangehaalde verhandeling van den heer van Dijk, werd uitvoerig o. m. ook het instituut der officieren-raadslieden besproken. De inleider der discussie, de op militair-rechtelijk gebied bij uitstek deskundige P. P. C. Collette,

1) Bijlagen Handelingen Staten-Generaal II. Zitting 1904—1905, 25, no. 1.

2) Volgens het toen gewijzigde wetsontwerp ook nog voorgesteld uitsluitend uit militairen samen te stellen.

3) Vergadering van 28 October 1904; Zie het Orgaan der Vereeniging 1904—1905, Afl. III.

juichte het toe „dat de officier bevoegd is als raadsman op te treden; het is hem uit het hart gegrepen”.

In zijn betoog betreffende de taak van den officier in het leger, zijne sociale roeping, haalde de heer Collette nog aan, de zoo juiste woorden van Dangelmaier: „Es ist gewiss ein idealer zug darin gelegen, das der Soldat in dem Offizier nicht nur seinen Richter, sondern auch seinen Vertheidiger erblickt”.

Op die vergadering liet de toenmalige kolonel G. J. W. Koolemans Beijnen, als deskundige en schrijver op militair-rechtelijk gebied eveneens voldoende bekend, zich bij de discussie aldus uit: „Wat de quaestie der verdediging betreft, de mooie woorden, waarmede de heer van Dijk de taak, in dezen aan een officier toegedacht, heeft omschreven en ook de wijze, waarop de heer Collette hierover heeft gesproken, onderschrijf ik ten volle. Ik zou het zeer toejuichen, dat ook officieren zich beschikbaar zouden stellen; ook uit militair oogpunt moet dit aanbevelenswaard worden geacht.”

Wij mogen hierbij niet verzwijgen, dat bij de discussie ook veel aangevoerd werd *tegen* den officier als verdediger. De tegenargumenten waren evenwel o. i. weinig steekhoudend, en zijn ook door den heer van Dijk in zijne aan het verslag der discussie toegevoegde Nota vrijwel afdoende weerlegd. Zoo moest o.a. het gemis aan onafhankelijkheid en zelfstandigheid bij den officier (het met zooveel graagte door sommigen bereden stokpaardje!) weder te berde worden gebracht. Op dit punt bestaat bij velen onnoodige vrees en schromelijke overdrijving en staan wij, op grond van veeljarige persoonlijke ervaring bij de zeemacht, geheel aan de zijde van Collette, Blok e. a., die van afhankelijkheid of onzelfstandigheid van den officier als lid van den krijgsraad of als verdediger niets hebben bemerkt. Zoo bleek ook bij de discussie de heer Mr. Nijpels bevreesd, dat men „door ook officieren als verdediger beschikbaar te stellen”, voor den beklagde „in de practijk” de keuze van een verdediger juist zou beperken in stede van verruimen. „Want — zoo redeneerde Mr. N. — „als hij een kapitein of luitenant heeft, die voorliefde bezit voor de militair-rechtelijke studie, of die, met mogelijke zelfoverschatting, daarin liefhebbert, en deze zegt hem: „laat mij dat zaakje maar eens uitzoeken!” zal de soldaat dit dan altijd wel vrij durven afwijzen en durven verklaren, liever een advocaat te hebben”. Klaarblijkelijk berustte die redeneering van Mr. N. meer op eene voorstelling die hij zich maakte van de wijze waarop zoo'n verdedigingszaakje wel zou marcheeren, dan op bekendheid met de „practijk” van het militaire leven en met de militaire verhoudingen en toestanden. Onze ervaring uit de practijk bij de zeemacht was — reeds toen — geheel anders; officieren, die zich voor de taak berekend achten (meermalen geconstateerde aarzeling bewees wel, dat van zelfoverschatting daarbij geen sprake was), stelden zich eenvoudig *beschikbaar* om militaire beklagden bij te staan in hunne verdediging. Bij de informatiën (eerste beklagde-verhoor) werd dan aan den beklagde door den Fiskaal gevraagd of hij een

officier als raadsman wenschte; in dat geval werd daarvan aan een der daartoe bereid zijnde officieren — het ging gewoonlijk om beurtten — mededeeling gedaan. Wij herinneren ons een paar gevallen, dat een beklagde op die vraag een bepaald officier noemde dien hij als raadsman wenschte. Voorts verscheidene gevallen waarin de beklagde verklaarde den bijstand nòch van een officier nòch zelfs van een advocaat te verlangen. Te Amsterdam, waar ook enkele advocaten zich geheel belangeloos bereid hadden verklaard, was het antwoord van beklagden meermalen onomwonden, dat zij gaarne een advocaat wenschten, maar óók wel dat zij van den bijstand van een officier gebruik wilden maken. Wie de moeite heeft willen nemen om de door officieren-raadslieden 1) ten behoeve van de beklagden aan den krijgstraad overgelegde memories van verdediging 2) eens na te lezen, zal zeker niet den indruk gekregen hebben, dat het daarbij ging om de liefhebberij om eens een „zaakje” uit te zoeken. Terloops merken wij hierbij ook nog even op, dat voorliefde bij een officier voor militair-rechtelijke studie o.i. ten zeerste is toe te juichen. De handhaving van de tucht is in de militaire organisatie toch het veiligst toevertrouwd aan die officieren, die voldoende kennis bezitten van het militair recht, welke — als omvattende héél wat meer dan de kennis enkel van de militaire wetten — nu eenmaal zonder studie niet te verkrijgen is. Ook in de militaire organisatie worden de verhoudingen beheerscht door het recht. Terecht voerde de heer van Dijk in zijn bovenbedoelde Nota tegen het beoog van Mr. N. aan, dat, in de eerste plaats „de officier zich niet zal moeten aanbieden, juist om den mindere de volle vrijheid te laten”, in de tweede plaats, „wanneer inderdaad de mindere, die door zijn superieur wordt bijgestaan in dikwijls zeer moeilijke omstandigheden, in stede van dankbaarheid, wrevel gevoelt omdat niet alles werd verkregen wat hij verlangde, dan is die mindere niet waard hetgeen voor hem werd verricht. *Die* mindere zal nooit een vast vertrouwen op zijne meerderen hebben, want elke nietigheid zal in staat zijn dat vertrouwen te schokken”.

Vrijwel alle bezwaren, tegen het optreden van den officier als verdediger aangevoerd, hebben in de practijk zich niet voorgedaan en kunnen dus gevoegelijk als denkbeeldig of gezocht beschouwd worden.

Van die bezwaren kreeg men ook niets te hooren toen in 1898 de heer Mr. G. H. van Bolhuis, destijds nog lid van het Hoog Militair Gerechtshof, die toch zeker uithoofde van zijn ambt en als erkend uitnemend jurist tot oordeelen bevoegd geacht mocht worden, bij zijne hoogst belangrijke voordracht in de Marine-Vereeniging over de „Strafrechtspleging bij de Nederlandsche Zeemacht” 3)

1) Óók bij de Landmacht.

2) Men vindt ze vrij talrijk in ons Tijdschrift.

3) Verslagen der Marine-Vereeniging, Jaargang 1897—'98, No. 4, bladz. 159 v. v.

ook de z. i. noodzakelijke wettelijke regeling der verdediging bepleitte. „Den beschuldigde — aldus Mr. v. B. — moet gelegenheid worden gelaten om zijne verdediging aan een ander op te dragen. Daarbij sta hem de keuze vrij uit de advocaten of hij kieze een officier, wanneer hij aan dezen de voorkeur geeft of een advocaat niet te zijner beschikking is. Voor onderofficieren en minderen zou ook een gelijke of meerdere in rang kunnen optreden”. Mr. v. B. wilde dus zelfs de mogelijkheid van verdediging door militairen beneden den rang van officier opengesteld zien! Een denkbeeld waarmede wij, voor vele gevallen waarbij eigenlijke juridische quaesties in het geheel niet te behandelen zijn, zeer goed kunnen instemmen, omdat o. i. in verreweg de meeste militaire strafzaken de verdediging, de behartiging der belangen van den beklaagde, toch wel het best is toevertrouwd aan hem, die den beklaagde, diens omstandigheden en eigenschappen, het beste kent en — wel het voorname — het meest het vertrouwen van den beklaagde kan bezitten.

Bepalen wij ons nu tot den officier-raadsman, dan volgt uit de laatste beschouwing aanstonds ons oordeel, dat juist de officier die, zoo bij het leger als in de nog engere samenleving bij de zeemacht, den beklaagde, als met hem of in zijne onmiddellijke omgeving dienende, kent en diens vertrouwen geniet, in de eerste plaats voor die taak in aanmerking komt, indien hij — natuurlijk zonder zelfoverschatting! — daarvoor berekend is. Gaat men de militaire voorschriften van inwendigen dienst na, dan blijkt duidelijk genoeg het loffelijk streven van hoogerhand om bij de officieren en bij de militairen beneden den officiersrang het gevoel van saamhoorigheid, den band van vertrouwen, te versterken. Of dit steeds en bij elk onderdeel wordt bereikt, hangt uiteraard af van den geest en den meer of minder goeden wil bij *beide* categoriën. Maar niet het minst daarvan, in welke mate en op welke wijze buiten de militaire organisatie staande personen zich in deze aangelegenheden mengen; of zij den goeden geest en den goeden wil helpen aankweeken of tegenwerken!

In het Reglement op den Inwendigen Dienst a/b. van Hr. Ms. Oorlogsschepen 1) vinden wij de aansporing aan allen tot „het behartigen van belangen van 'ondergeschikten' alsmede tot „het leven in goede kameraadschap” 2); de toekenning aan ieder scheepeling van „het recht, zijne belangen — zijne particuliere, den dienst in geen deele rekende belangen, rechtstreeks — aan den chef zijner divisie, aan den eersten officier of aan den commandant voor te dragen” 3). Met betrekking tot den werkkring van den divisiechef is o.m. voorgeschreven, dat hij „met toewijding en ijver een

1) Verordeningen voor de Koninklijke Marine, Deel II, Hoofdstuk V.

2) Art. 235 (art. 6 algemeene baksorder).

3) Artt. 240, 241, (artt. 11, 12 algemeene baksorder).

onafgebroken samenwerking van de officieren en schepelingen van zijne divisie" zal bevorderen; dat hij „van zijne divisie een samenghangend geheel" zal maken; dat hij „het leven, het karakter en de denkwijze van zijne ondergeschikten tot eene studie (zal) maken, hun in alles (zal) voorlichten, en voor zoover mogelijk hun belangen, zoowel in als buiten dienst, (zal) behartigen" (art. 163). Is nu niet de officier die de hem hier voorgeschreven plichten getrouw nakomt, in beginsel aan te merken als een der meest aangewezen personen om den hem ondergeschikten militair, die wegens een hem ten laste gelegd meer of minder ernstig feit in aanraking komt met den militairen strafrechter, als raadsman bij te staan? En zal niet die ondergeschikte, die zijne superieuren erkent en vertrouwt, die te dien aanzien niet zich op een dwaalspoor laat brengen door anderen die hem alléén de bij superieuren waar te nemen minder goede eigenschappen (welk mensch heeft die niet!) voorhouden en zoodoende tweedracht zaaien, zal hij niet in verreweg de meeste gevallen het best gebaat zijn met den raad en den steun van den officier onder of met wien hij dient? Die vragen onzerzijds bevestigend beantwoordende, nemen wij natuurlijk als van zelf sprekend aan, dat wanneer in een bijzonder geval een officier, wiens hulp als raadsman door den beklagde wordt ingeroepen, vermeent daartoe niet in staat te zijn (b.v. omdat hij de daarvoor noodige juridische kennis mist) of daarmede niet in het belang van den beklagde te zullen kunnen handelen, den beklagde zal raden in het kiezen van een ander officier of hem aanbevelen den bijstand van een advocaat in te roepen.

Dat een officier als raadsman of verdediger van een hem onmiddellijk ondergeschikten militair optreedt, is volstrekt niet vreemd of afkeurinswaardig; ook in de militaire wetgevingen van andere natiën zien wij hem die taak toebedeeld. In dit tijdschrift (Deel VIII, bladz. 163 v. v.) hebben wij eenige mededeelingen gedaan omtrent „De Chefs der Divisiën en hun dienst in de Engelsche Marine", en daarbij o. m. op hun taak als verdediger hunner manschappen in krijgstuuchtelijke zaken gewezen en daaraan eenige opmerkingen onzerzijds omtrent het instituut der verdediging door officieren toegevoegd, die ook thans, als antwoord aan den heer Gerdes hoe wij over die zaak denken, kunnen dienen en waarnaar wij ons dus veroorloven hem te verwijzen. Voor zooveel de Engelsche Marine betreft, vestigen wij voorts de aandacht op „The King's Regulations and Admiralty Instructions" art. 665 (2), luidende:

„*Friend of the accused.* Unless the person charged desires to conduct his own case, he may have a person or persons to assist him during the trial, whether an officer, legal adviser, or any other person. In case an accused person below the rank of officer should not obtain the help of anyone for that purpose, it is to be considered part of the duty of the officer of his division, or detachment if he

is a marine, to watch the case in his behalf, and assist him should he desire it."

De Italiaansche militaire strafwetgeving laat bij de militaire rechtbanken als verdediger toe officieren van land- en zeemacht en advocaten; de beklaagde is vrij in zijne keuze. 1)

Is het niet opvallend, in een voorschrift als de evengenoemde „King's Regulations" den verdediger, óók indien hij *officier* is, aangeduid te zien als „de vriend van den beschuldigde?" En ligt daarin niet eene aanwijzing, hoe de toestand, hoe de verhoudingen in de militaire samenleving behooren te zijn? Namelijk dat, behoudens het inacht nemen van de vormen en verplichtingen voortvloeiende uit het verschil in militairen rang of stand, de militaire tucht in zich sluit eene eendrachtige samenwerking, gegrond op een tusschen allen, zonder onderscheid, bestaande band van kameraadschap en vriendschap. Het bestaan daarvan is intusschen slechts mogelijk, wanneer de meerderen en de ondergeschikten zich gelijkelijk daartoe geven. In eenvoudige woorden wordt dit uitgedrukt in een Duitsch handboekje voor den soldaat in de kazerne door Dr. Jur. J. Stepkes 2); eenerzijds: „Seid kameradschaftlich auch gegen eure Vorgesetzten, indem ihr ihnen willig und freudig gehorcht und euren Dienst gewissenhaft verseht, auch wenn sie euch nicht beobachten. Eure nächsten Führer unterstehen wieder höheren Vorgesetzten, sie werden von diesen nach euren Leistungen beurteilt"; anderzijds: „Solltet ihr selbst einmal eine Kommandogewalt erhalten, dan bleibet gütig und wohlwollend bei aller Strenge. Immer sorgt in erster Linie für das Wohl eurer Untergebenen, dann erst für euch selbst."

Ook in Deutschland is, ingevolge de Militärstrafgerichtsordnung, in het militaire strafproces bij leger en vloot de verdediging van beklaagden zoowel door officieren als door advocaten — gekozen of toegevoegd — toegelaten en geregeld. En ook daar wordt klaarblijkelijk ook in de praktijk het optreden van den officier als raadsman, zelfs van zijn onmiddellijk ondergeschikte, als eene natuurlijke zaak, als een plicht, erkend. „Der Angeklagte hat in den meisten Fällen das Recht, sich einen Verteidiger zu wählen. Wendet sich nun der Rekrut an seinen ausbildenden Offizier, der Unteroffizier und Gemeine an seinen Kompagniechef, der Offizier an seinen Kameraden mit der Bitte, ihm zu verteidigen, so hat der also Angerufene die Pflicht, diesem Ansinnen in jedem geeigneten Falle nachzukommen. Wenn der gemeine Mann sieht, dass sein Vorgesetzter nicht nur befehlen kann, sondern auch bereit und fähig ist, seinen Untergebenen vor Gericht zu vertreten, so wird er mit umso grösserer Ehrerbietung zu seinem Offizier emporblicken. Die Autorität des Letzteren wird gestärkt, die Disziplin, dieser *rocher*

1) Zie M. R. T. Deel X bladz. 11.

2) „Soldatenleben und Charakterbildung"; Ein Handbüchlein für die Kaserne! Wort und Bild No. 31, Volksvereins-Verlag. Gladbach 1913.

de bronce, auf dem allein der feste Bau des Heeres sicher ruht, wird gekräftigt. Zur Erreichung dieses hohen Zieles ist allerdings erforderlich, dasz jeder Offizier nicht nur eine gewisse Redegewandtheit und Schlagfertigkeit, sondern auch eine genaue Kenntnis des materiellen Strafrechts und der prozessualen Vorschriften besitzt." 1)

Het voorafgaande zal voldoende zijn tot ondersteuning van onze meening — en hiermede zij de eerste vraag van den heer Gerdes in hoofdzaak beantwoord — dat het optreden van een officier als raadsman van een beklagde die tot hetzelfde bataljon (meer in het algemeen: tot hetzelfde onderdeel; ook soms tot dezelfde divisie) als hij behoort, op zich zelf niet als eene onkieschheid kan worden aangemerkt. Wèl in de wijze waarop hij zijn taak als raadsman vervult kan de officier die deze taak niet goed opvat, eene onkieschheid begaan. De neven-vraag, hoe de algemeene opvatting bij de militaire justitie (alzo het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden) is omtrent het instituut der officieren-raadslieden, kunnen wij uiteraard niet beantwoorden; zij die in eenige functie aan die colleges verbonden zijn, zullen zich daaromtrent zeker niet uitspreken. Uit een enkel geval, als vermeld in Deel X (bladz. 610 v. v.) van dit tijdschrift, waarin bleek van weinig medewerking om een officier-raadsman de goede vervulling van zijn taak mogelijk te maken, is natuurlijk niet te concluderen, dat bij de krijgsraden in hunne nieuwe samenstelling, voor den officier-raadsman minder wordt gevoeld, dan vroeger bij de oude krijgsraden het geval was (wij hebben hier speciaal op het oog de zeekrijgsraden, waarbij wij de meest gunstige ervaring op dit punt opdeden en dat nog al in den tijd, toen de wet niet tot toelating van den officier-raadsman en derhalve ook niet tot medewerking verplichtte). Eindelijk willen wij nog, ter voorkoming van mogelijk misverstand omtrent onze bedoeling, dit zeggen: Hoezeer wij sympathiseeren met het instituut der officieren-raadslieden en een beroep willen doen op de officieren om, al valt op dank of medewerking dan ook niet *altijd* te rekenen, zich daarvoor beschikbaar te stellen, zouden wij toch ongaarne er van verdacht willen worden, de werkzaamheid ten behoeve van de militaire beklagden van de advocaten-raadslieden te miskennen en den burger-jurist, niet als verdediger in het militaire strafproces ten volle te waardeeren. Daarvan is geen sprake en het zou zijn een loochenen van het feit, dat vele advocaten reeds vóór de wijziging der rechtspleging en nadien, belangeloos en met volle toewijding de verdediging in militaire strafzaken op zich namen. Hierboven is er al met een enkel woord op gewezen, dat er gevallen zijn, waarin men den beklagde, al zou hij den bijstand van een officier verzoeken, moet raden zich door een advocaat te

1) „Der Offizier als Verteidiger im Militärstrafverfahren“; Eine kurze Anleitung für den Gebrauch in der Praxis; von Brendel, Oberleutnant und Gerichtsoffizier im 5 Lothringischen Infanterie-Regiment No. 144, Oldenburg, Druck von Gerhard Stalling 1908, Vorwort.

doen bijstaan. In die gevallen vooral, waarbij de verdediging zich meer uitsluitend, in verband met den aard van het ten laste gelegde feit, op juridisch gebied zal hebben te bewegen; in speciaal van *juridisch* standpunt ernstige en ingewikkelde zaken. Zulke zaken komen evenwel bij de militaire justitie niet zoo veelvuldig voor. En wij achten het niet te gewaagd, te beweren dat, zoo al niet in de meeste, dan toch in een groot aantal specifiek militaire strafzaken de advocaat, als jurist zonder nadeel voor den beklagde gemist kan worden, en diens belangen evengoed, soms zelfs beter, door een officier kunnen worden bepleit.

Onze conclusie op dit punt zou dus zijn, dat, waar de *wet* (art. 116 R. L., art. 115 R. Z., art. 119 P. I. H. M. G.) als raadsman toelaat zoowel den officier als den advocaat, wegens redenen buiten de wet om noch aan den een noch aan den ander belemmeringen om als zoodanig op te treden, behooren in den weg gelegd te worden;

dat, waar de *wet* tevens aan den beklagde die een raadsman wenscht, de *vrije* keuze laat tusschen den officier en den advocaat indien beiden beschikbaar zijn, behoort te worden nagelaten wegens redenen buiten de wet om op eenigerlei wijze invloed op die keuze uit te oefenen, hetzij ten gunste van den officier, hetzij ten gunste van den advocaat;

dat diensvolgens officieren zich er ook toe moeten bepalen, zich voor verkiezing tot raadsman *beschikbaar* te stellen en niet, indien gelegenheid bestaat tot het kiezen van een advocaat, aan een bepaalden beklagde zich als raadsman moeten aanbieden, veel minder opdringen;

dat de officier, door een beklagde aangezocht om hem als raadsman bij te staan, zal hebben te overwegen of hij voor de betreffende zaak voldoende is berekend om werkelijk de belangen van den beklagde te dienen, zoomede of het optreden van een officier als raadsman is overeen te brengen met de belangen van den beklagde, ten einde, wanneer het een of het ander hem voorkomt aan eenigen twijfel onderhevig te zijn, den beklagde den eerlijken raad te geven eene andere keuze te doen, waar mogelijk van een advocaat;

dat in het algemeen in den aard van het feit den beklagde ten laste gelegd of in diens wellicht ongunstige antecedenten evenmin voor den officier als voor den advocaat een reden kan gelegen zijn om hem niet als raadsman bij te staan. 1)

En nu de tweede vraag: de taak en het standpunt van den officier-raadsman.

Hierbij moge den heer Gerdes aanstonds worden opgemerkt, dat wij bij hem, uithoofde van zijne betrekking die eene zekere mate van bekwaamheid op rechtskundig gebied eischt, zooveel rechtsken-

1) Aan een dictaat van het college „strafvordering” van Prof. Mr. G. A. van Hamel ontleenen wij, ter ondersteuning van deze stelling, de woorden van dien hoogleeraar: „Men compromitteert zich volstrekt niet door een boef te verdedigen”.

nis veronderstellen, dat hij geacht moet worden in deze naar een hem bekenden weg te vragen. Uit zijn schrijven is af te leiden, dat zijn vraag eigenlijk beoogt zijne niet-instemming kenbaar te maken met de opmerking van den heer Advocaat-Fisikaal over het standpunt door den res.-luitenant Dr. Gerritsen als raadsman ingenomen. Wij hebben echter reeds hierboven te kennen gegeven, dat o.i. bij de beoordeeling van die opmerking voorzichtigheid past, omdat het dagbladverslag der terechtzitting niet voldoende is om vast te stellen of tot die opmerking aanleiding bestond en welke de bedoeling van den Advocaat-Fisikaal daarmede was.

Wanneer wij derhalve op die vraag ingaan is dit niet om onzerzijds afkeurende critiek te oefenen op de uitlating van den heer Advocaat-Fisikaal, maar om, zoo noodig, officieren, die gelijk de heer Gerdes aanstoot vonden in het verslag en zouden meenen zich op grond daarvan niet als raadsman beschikbaar te moeten stellen, omtrent den aard van die functie voor te lichten ten einde hen van dat denkbeeld terug te brengen.

In het militaire strafproces is, reeds naar de wettelijke omschrijving, de taak van den officier-raadsman volkomen gelijk aan die van den advocaat, n.l.: „ter terechtzitting al datgene aan te voeren, wat geacht kan worden te strekken tot het in acht nemen van arti-

kel 136 R. L.
144 R. Z. en in het algemeen van de voorgeschreven wijze van rechtspleging en tot verdediging van den beschuldigen.” 1)

Die omschrijving is weder volkomen in overeenstemming met de rol, in het gewone strafproces den advocaat, als raadsman (verdediger) toebedeeld naar de betrekkelijke voorschriften van het W. v. Sv. en beheerscht door verschillende bepalingen van Reglement III (K. B. 14 Sept. 1838 S. 36) vastgesteld ingevolge art. 19 der Wet R. O.

Aldus kan worden aangenomen, dat voor den officier, een militairen beklaagde als raadsman bijstaande, al datgene geldt, wat in aansluiting met de wet, voor den advocaat als recht en plicht is te beschouwen.

Al wordt voor het aanvaarden der functie niet vereischt een bijzondere eed (belofte), welke den officier als raadsman gelijke verplichtingen oplegt als de eed (belofte) bij art. 5 Regl. III van den advocaat-raadsman gevorderd, voor hem vloeit nakoming van die verplichtingen al reeds gereedelijk voort uit den eed (de belofte), als officier afgelegd. Hij zal zich evenzeer als de advocaat-raadsman hebben te onthouden van oneerbiedig gedrag voor den rechter, van onbetamelijke uitdrukkingen jegens de wet, den rechter of ten aanzien van het openbaar gezag, van onbetamelijke uitlatingen jegens partijen of getuigen „met blijkbaar doel van beleediging”. 2)

1) Art. 148 (1) R. L.; art. 156 (1) R. Z.

2) Art. 20 Regl. III jo. art. 148 (3) R. L.
156 (3) R. Z.

De officier die als raadsman optreedt, zal zich bewust moeten zijn, dat hij die functie niet uitsluitend naar zijne eigene inzichten daaromtrent zal hebben uit te oefenen, maar als zoodanig deel uitmaakt van een der drie bij de rechtspleging functioneerende organen, t. w. van de rechtsverdediging, en dat hij derhalve evenzeer als de advocaat zich heeft te voegen in het verband dat ook de militaire rechtspleging legt tusschen rechter, O. M. (i. c. „openbaren aanklager”) en verdediging. Zijne werkzaamheid als raadsman zal geleid moeten worden door de wetenschap, dat door de samenwerking van die drie organen moet worden bereikt het doel van het proces waarin zijn „cliënt” is betrokken: het vaststellen van de waarheid.

De officier die de functie van raadsman uitoefent op gelijke wijze als de advocaat zulks naar wet en plicht doet of moet doen, behoeft niet te vreezen, dat hem in billijkheid tekortkomingen in zijne verplichtingen als militair verweten kunnen worden. Voor zoover de wet (R. L., R. Z.) zijne bevoegdheden niet reeds bepaalt, kan hij zich daarbij zonder enig bezwaar gedragen naar de regelen door bevoegde rechtsgeleerden voor den advocaat-raadsman geschreven.

Zoo leert ons de Utrechtsche Hoogleraar Mr. D. Simons 1) o.a.: „de werkzaamheden van den raadsman bestaan in hoofdzaak in de verdediging van den beklagde ter openbare terechtzitting”; dat „het standpunt door den verdediger in te nemen is hetzelfde als dat van den beklagde”;

dat „het nooit de taak van den raadsman (kan) zijn elke verdediging van den beklagde tot de zijne te maken”; het ook „ongeoorloofd (is) dat de advocaat datgene als waar verdedigt, waarvan hij de onwaarheid kent”, doch, „al moet iedere verdediger vrij zijn in de wijze waarop hij meent de belangen van zijn cliënt te mogen voordragen”, het „absoluut in strijd (is) met de taak ook van den toegevoegden raadsman, om zich te stellen tegenover den beklagde en tegen diens belangen op te treden”;

dat „de richtsnoer voor het optreden van den advocaat is het belang van den beklagde” en „dit te behartigen voor zooveel eer en geweten dit toelaten, zijn plicht”.

Waar voor zooveel het gewone strafproces aangaat, de beginselen en denkbeelden ten aanzien van de rechtsverdediging niet zijn gewijzigd, kan het voor ons doel nuttig zijn te dezer plaatse nog aan te halen het oordeel jaren geleden ter zake gegeven door den, in zijne geschriften zoo bij uitstek duidelijken, rechtsgeleerde Jhr. Mr. J. den Bosch Kemper 2). Bij zijne leerstellige beschouwingen omtrent het instituut der verdediging, stelt de B. K., in aansluiting met het hoofdbeginsel dat „het geheele onderzoek in strafzaken

1) Zie de bekende „Beknopte Handleiding tot het Wetboek van Strafvordering” van dezen Hoogleraar.

2) Zie diens „Wetboek van Strafvordering, naar deszelfs beginselen ontwikkeld en in verband gebracht met de algemeene regtsgeleerdheid”. Uitgave 1840. Deel II, bladz. 349 v. v.

slechts de ontdekking der waarheid bedoelt", als 't ware ten be-
tooge van de noodzakelijkheid van dit instituut, in het licht dat
„ofschoon de regter ambtshalve verplicht is, de bewijzen van schuld,
zoowel als van onschuld, op te sporen, en het openbaar ministerie
tot onpartijdigheid gehouden is, leert echter de zwakheid van den
menschelijken geest, dat de persoon van den regter, bij eene, uit-
verkeerden ambtsijver, somtijds eenzijdige voorstelling, in zich zel-
ven geen genoegezamen waarborg tegen die eenzijdigheid heeft, en
de instelling der verdediging van beklagden strekt daartoe, om
tegen de maatschappij, die hare belangen doet gelden, een tegenwigt
te stellen, waardoor de regter, met gelijke zorg, op bewijzen van
onschuld, als op die van schuld wordt opmerkzaam gemaakt". De
raadsman staat „inzonderheid in betrekking tot den beschuldigde",
maar is ook, „als medewerkende tot ontdekking der waarheid", ge-
plaatst in betrekking tot den staat. Behoort hij dus eenerzijds „de
meest mogelijke vrijheid te hebben, om alle middelen, welke hij
wettig oordeelt, ten voordeele van zijn cliënt aan te wenden", an-
derzijds legt hem zijne betrekking tot den staat „de verplichting op,
niets te zeggen, hetwelk hij in gemoede overtuigd is, onwaar te zijn".
In zijn uitvoerige omschrijving van de plichten van den verdediger
kunnen wij hier den schrijver natuurlijk niet verder volgen; reeds
uit het voorafgaande blijkt, dat te dien aanzien de leer van Prof.
Simons met de zijne overeenstemt. Voor ons doel is nog slechts
deze aanhaling uit het werk van d. B. K. van belang: „Bovenal be-
hoort tot de verplichtingen van een verdediger nauwgezette behar-
tiging der belangen van zijne cliënt. Ofschoon gehouden, niets tegen
de waarheid te zeggen, behoort hij echter alles te verzwijgen, wat
hem ten nadeele van den beklagde bekend is. Hetgene hem als ver-
dediger is toevertrouwd, behoort slechts tot verdediging geopenbaard
te worden; zoo het tot bezwaar strekt, moet hetzelfde als een ondoor-
dringbaar geheim bewaard worden. Geene moeite, geene opoffering
behoort te groot te zijn, om hetgene in waarheid tot ontlasting
strekt, te doen gelden."

Voor zoover men uit zich zelf nog niet wist of begreep, dat de
verdediger (= raadsman) niet staat aan de zijde van de beschul-
diging (O. M.) en zich ook niet heeft te plaatsen op het standpunt
van den rechter, zou op grond van de bovenvermelde zienswijze van
twee zoo bekende rechtsgeleerden moeilijk anders zijn aan te nemen
dan dat hij staat geheel aan de zijde van den beklagde, dus van de
verdediging.

Van eene andere meening zal ongewtiffeld de Advocaat-Fiscaal
niet zijn geweest, toen Z.H.E.G. — volgens het verslag — opmerkte,
dat i. c. de officier-raadsman zich niet had behooren te stellen op
„het eenzijdige standpunt van de verdediging". In het midden la-
tende of i. c. de raadsman die opmerking al of niet verdiende, komt
het ons voor dat de bedoeling van den Advocaat-Fiscaal voor de
hand ligt.

Het O. M. staat aan de zijde der beschuldiging, maar zonder

nochtans voorbij te moeten zien de belangen van den beschuldigde. En het blijkt dat, zooals ook hierboven uit Jhr. Mr. de B. K. werd geciteerd, het O. M. „soms tijds” wel neiging vertoont tot „eenzijdige voorstelling” dus tot het zich plaatsen op het eenzijdige standpunt der beschuldiging. Is in dat geval een tegenwicht noodig, zoo behoort ook een tegenwicht gesteld te worden wanneer de verdediger zijn taak voorbij streeft en toont geen acht te slaan op de maatschappelijke of andere belangen die door zijn cliënt geschonden zijn. Zich te plaatsen op het *eenzijdige* standpunt van de verdediging, *kan* derhalve ook voor den raadsman soms tijds verkeerd zijn. Noodig is het o. i. in geen enkel geval.

Het zijn van raadsman, het woord duidt het reeds aan, is in de eerste plaats, zoowel voor den officier als voor den advocaat, eene zaak van *vertrouwen*. De wijze waarop bij de herziening der militaire rechtspleging, in laatste instantie nog, het instituut der officieren-raadslieden geregeld is, brengt al van zelf mede, dat officieren die zich voor die taak beschikbaar stellen, daartoe wel niet geroepen zullen worden indien de militaire beklagde in zijn officieren geen vertrouwen stelt. Hoe minder dus gedaan wordt om den band tusschen de hooger en lager geplaatsten in de militaire organisatie te versterken, hoe meer van buitenaf wantrouwen wordt gezaaid tusschen de officieren en de hun ondergeschikte militairen, hoe geringer de kans is dat de officier de nuttige en eervolle taak, den matroos of soldaat als raadsman bij te staan, zal hebben te vervullen. Nochtans is het voor het zeldzame geval dat van zijne bereidwilligheid in deze gebruik gemaakt wordt, dat hij dus *vertrouwen* vindt, gewenscht dat de officier zijn standpunt als raadsman met juistheid weet te bepalen, om te ontgaan het verwijt van eenzijdigheid in de verdediging eenerzijds, dat van onvoldoende zorg voor de belangen van zijn cliënt anderzijds.

Het vertrouwen dat de beklagde in zijn raadsman stelt of althans door dezen door redeneering en belangstelling verworven moet en kan worden, zal er den beklagde in de meeste gevallen toebrengen, zich tegen den raadsman (ook indien hij officier is) vrij uit te spreken aangaande het hem te last gelegde feit, zijn schuld daaraan, de omstandigheden waaronder het werd begaan en de aanleiding of beweegredenen. Hij kan redenen hebben om voor den rechter te ontkennen en daarbij te volharden, doch aan den raadsman volledige bekentenis van schuld te doen. Acht de raadsman het in het belang van den beklagde, dat deze het in vertrouwen beleden feit ook voor den rechter bekent, dan zal hij hem in dien zin hebben te raden. Wil de beklagde daaraan geen gevolg geven, dan heeft de raadsman niet de bevoegdheid om van zijne wetenschap — het bewezen zijn van het feit — gebruik te maken, doch heeft hij voor den rechter zijnerzijds dit punt in het midden te laten, in dier voege, dat hij niet tegen beter weten in de onschuld van den beklagde zal hebben te bepleiten maar, zoo mogelijk, de

leemten in de bewijsvoering van het O. M. zal aantonen. Door trouwelijke bespreking met den beklagde dien hij schuldig acht of die hem zijn schuld belijdt, zal hij dezen tot het inzicht kunnen brengen van den eventueel ernstigen aard van het feit, van de strafbaarheid, in het kort van het verkeerde zijner handelingen uit een algemeen maatschappelijk of militair oogpunt. Het zal hem zoodoende in vele, ja in de meeste gevallen gelukken den schuldige tot inkeer te brengen en daardoor op gemoedelijke wijze tot diens verbetering mede te werken en te voorkomen, dat de straf die den schuldige wacht, op dezen verbitterend werkt. Door een ernstig onderzoek naar de geaardheid en de eigenschappen, naar de persoonlijkheid van zijn cliënt, naar de omstandigheden en den invloed die tot het plegen van de verkeerde, strafbare handeling hebben geleid of medegewerkt, zoowel door gemoedelijke bespreking met den beklagde zelf als door buiten hem om, waar het slechts mogelijk is, gegevens daaromtrent te verzamelen, zal hij in elk geval verplicht en in staat zijn voor den rechter alles bij te brengen wat ten gunste van den beklagde kan strekken en dus, al staat het dezen ten laste gelegde feit volkomen vast, kan leiden tot eene milde toepassing van de strafwet.

v. R. v. A.
Red.

Januari 1916.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

In „The Naval and Military Record” van 1 December 1915 komt een verslag voor van eene krijgsraadzitting op 26 November t. v. gehouden in de Royal Navy barracks te Devonport, in de zaak van een torpedo-gunner op een destroyer, beschuldigd, dat hij op den 18den dier maand dronken was geweest aan boord van zijn schip en niet had gehoorzaamd aan het bevel van zijn commandant toen deze, de lieutenant-commander Mack, hem gelastte naar beneden in arrest te gaan.

De kapitein ter zee Cecil Fox van Hr. Ms. „Powerful” was president en de assistant-paymaster Hargrave, behoorende tot den staf van den opperbevelhebber, was de waarnemende „deputy-judge-advocate”. De kapitein ter zee Sparks was belast met de vervolging en de lieutenant-commander Kiddle trad op als verdediger. (Het Engelsche recht noemt dit eigenaardig „accused’s friend”).

De beklagde bekende schuld ten aanzien der dronkenschap, maar ontkende wat betreft de ongehoorzaamheid.

Blijkens de beschuldiging werd de beklagde op den bewusten avond door zijn commandant aan den maaltijd verdacht onder den invloed van drank te zijn, zulks op grond van zijn oneerbiedig gedrag. Die officier liet beklagde daarna bij zich roepen en zeide hem om naar zijn hut te gaan daar hij onder den invloed van drank was. Beklaagde verzette zich daartegen en toen hem gelast werd naar beneden in arrest te gaan, gehoorzaamde hij daaraan niet.

Als verzachtende omstandigheid ten aanzien van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde, beriep beklagde zich op huiselijke en financiële moeilijkheden en op zijn verblijf in een stad zonder vrienden. Hij drukte zijn diep leedwezen uit.

Lieutenant-commander Mack zeide, dat hij op de hondewacht van den 18den November den beklagde bij zich deed komen op het halfdek en hem mededeelde, dat hij beter deed om naar zijn hut te gaan daar hij, getuige, hem beschouwde onder den invloed van drank. Beklaagde antwoordde, dat hij getuigen verzocht, waarop getuige den luitenant ter zee Davies en dokter Craig liet komen en in hun bijzijn den „gunner” van dronkenschap beschuldigde. Deze ontkende die beschuldiging, waarop dokter Craig desgevraagd verklaarde, dat hij dronken was. In tegenwoordigheid van Davies beval getuige daarop den beklagde naar zijn hut in arrest te gaan, maar kreeg ten antwoord: „Ik doe het niet, mijnheer. Gij kunt mij in de boeien slaan. Ik zou liever over boord springen.” Getuige gelastte den kwartiermeester toen om

een geleide te halen en deelde aan den heer Davies mede, dat hij den beklaagde in zijn hut had doen brengen. Diens toestand maakte hem geheel onbekwaam voor den dienst.

Bezwaar tegen een gesprek.

Bij het kruisverhoor verklaarde de getuige Mack, dat beklaagde aan tafel in de longroom oneerbiedig was in zijn manier van doen en zijn wijze van spreken en bezwaar maakte tegen getuiges gesprek met den dokter. Beklaagdes geheele gedrag aan tafel gaf aanleiding tot getuige's verdenking. Getuige sprak met den dokter over medische operaties, waarop beklaagde, na eerst een minuut of tien te hebben geluisterd, zeide dat hij bezwaar had tegen dit gesprek. Zijn tong sloeg dubbel en hij scheen niet te weten wat hij zeide. Men had konijn op tafel en de dokter die een niertje op zijn bord had, merkte op, dat de nieren tot de belangrijkste organen in het lichaam behoorden. Getuige vroeg wat er gebeurde wanneer ééne nier was weggenomen, waarop de dokter antwoordde, dat dan de andere in grootte toenam en ongeveer dubbel werk had te doen. De manier van beklaagde was zeer oneerbiedig en hij zou niet zoo hebben gesproken, wanneer hij nuchter was geweest. Na zijn eerste uitbarsting vroeg hij om zijn voorstel in omvraag te brengen en zeide dat hij er bezwaar tegen had, dat het gesprek, als zijnde onwelvoeglijk, voortging. Getuige herinnerde zich niet, wat hij ten antwoord gaf, maar het is mogelijk dat hij beklaagde gezegd heeft, dan maar weg te gaan en den maaltijd in zijn hut te gebruiken indien het gesprek hem niet beviel. Het gesprek was zóó als dit in elke longroom gevoerd wordt.

De verdediger („Accused's friend“): „Vindt gij niet dat, wanneer een lid van de longroom bezwaar heeft tegen gesprekken over medische onderwerpen, zooals de menschelijke nieren, zijn protest gewoonlijk aanvaard wordt?“

„Wanneer een lid van de longroom dronken is, weet hij niet wat hij zegt. Ik had hem al eerder in arrest moeten stellen.“

„Vindt gij, toen gij dronkenschap vermoedde, niet dat de manier waarop gij antwoordet op zijn protest, geëigend was om hem verder te prikkelen?“

„Neen.“

„Spraaft gij op een kalme, beheerschte wijze, of op een booze manier?“

„Het geschiedde min of meer boos.“

„Werd de beklaagde als lid van de longroom op zijn gemak gesteld of werd hij op eenigerlei wijze genegeerd?“

„In het begin na zijn komst aan boord werd hij op de gewone wijze als kameraad in de longroom behandeld, maar na een tijd was zijn gedrag niet steeds zooals dat voor een lid van de longroom gewenscht is en ten laatste vermeed ik het met hem te spreken behalve wanneer de dienst dat eischte. Wanneer beklaagde 's avonds van den wal

kwam, scheen hij dikwijls wat te hebben gedronken en zijn stemming was dan steeds zeer ruziezoekend, alsof hij moeilijkheden zocht. Ik vermeed dan zooveel mogelijk om met hem te spreken. Overigens werd hij op officieele wijze behandeld."

Getuige voegde hieraan toe, dat beklaagde uit een dienstoogpunt nooit opzettelijk ongehoorzaam was en dat zijn gedrag op den 18den November waarschijnlijk was te wijten aan een oogenblikkelijke drift, veroorzaakt door den invloed van alcohol. Als beklaagde somtijds onder den invloed van drank van den wal kwam, was hij vrij offensief wanneer een of andere twistvraag behandeld werd en verkondigde socialistische principes. Gedurende den maaltijd sprak getuige niet met beklaagde. Hij wist niet of hem dat hinderde. Toen beklaagde door getuige naar zijn hut werd gestuurd, weigerde hij en ging plotseling in de houding staan. Hij begreep de order volkomen en was geheel in staat die te begrijpen. Hij was echter totaal ongeschikt om de verantwoordelijkheid voor eene wacht op zich te kunnen nemen.

Sub-lieutenant Davies verklaarde dat, nadat bovengenoemde getuige beklaagde gelast had naar zijne hut te gaan, hij, Davies, hem raadde het bevel te gehoorzamen en na eenige aarzeling deed hij dat toen. Ongeveer een minuut verliep er tusschen het oogenblik waarop de order gegeven werd en dat waarop zij werd opgevolgd.

Dokter Craig bevestigde het vorenstaande en zeide, dat beklaagde ongetwijfeld beschonken was. Daar was niets ongewoons in het longroomgesprek; over medische onderwerpen werd aan tafel meermalen gesproken. Getuige beschouwde de antwoorden van den commandant niet geëigend om iemand in den toestand van beklaagde te prikkelen. Zijn verstandelijke vermogens waren niet zoo verzwakt dat hij ongeschikt was om een order te ontvangen.

De verdediging.

In een geschreven memorie verklaarde de beklaagde, dat hij zeer geprikkeld was door het antwoord hem door lieutenant-commander Mack gegeven, toen hij, beklaagde, bezwaar maakte tegen het gesprek, welk bezwaar hij geheel gemotiveerd oordeelde. Na den maaltijd begaf hij zich bij het hijschen van een motorsloep toen hij order kreeg om op het haldek te komen, alwaar de tegen hem ingebrachte beschuldiging hem nog meer prikkelde en hij voor een oogenblik zijn zelfbeheersching verloor. Hij herstelde zich echter spoedig en ging naar zijn hut. Hij herinnerde zich niet de gegeven order niet te hebben opgevolgd; het gebeurde speet hem zeer.

De beschuldiging werd bewezen geoordeeld.

Uit de getuigschriften van den beklaagde bleek, dat hij vijf jaren „gunner" was en verleden jaar wegens dronkenschap een jaar diensttijd had verloren en van zijn schip was ontslagen.

Engineer-lieutenant-commander Harrington, door beklagde opgeroepen, verklaarde dat hij een ijverig „gunner” en een hard werkend dekkofficier was.

De uitspraak van den krijgsraad was twee jaren verlies van diensttijd, ontslag van zijn schip en eene strenge berisping.

Het hiervoren in vertaling weergegeven verslag geeft een wel interessant kijkje in de toestanden en de wijze van rechtspleging op de Engelsche vloot. Wat ook in het bijzonder de aandacht trekt is de snelle afdoening van zaken: den 18den der maand waren de strafbare feiten begaan en den 26sten d.a.v. was het vonnis geveld.

BOEK AANKONDIGING.

Tekst van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, bewerkt door Mr. P. R. Blok.

Bij den uitgever S. C. van Doesburgh te Leiden is verschenen „Tekst van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande zooals dit thans nog geldig is, voorafgegaan door eenige daarmede in verband staande wetsbepalingen en voorzien van een Alfabetisch Register”, bewerkt door Mr. P. R. Blok, reserve-luitenant der infanterie toegevoegd aan den auditeur-militair te 's-Gravenhage.

„Waar — aldus de bewerker in het Voorbericht — de invoering van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht vermoedelijk nog wel geruimen tijd op zich zal laten wachten, en de bestaande uitgaven van het C. W. L. verouderd of voor de practijk minder geschikt zijn, heeft ondergeteekende gemeend door deze uitgave in een behoefte der practijk te kunnen voorzien.”

In zijne veronderstelling ten aanzien van het nieuwe, d.w.z. reeds bijna 13 jaren oude, wetboek kon de geachte bewerker, naar ook wij vreezen, wel eens gelijk hebben. De in deze te betreuren vertraging zal gevoegelijk gesteld kunnen worden op rekening van de huidige tijdsomstandigheden. Met hem zijn wij tevens van meening dat een handige tekstuitgave van het C. W. L. zeer gewenscht is geworden.

Intusschen al verdient de goede bedoeling alle waardeering en is het boekje uitgegeven in een zelfde handig formaat als waarin bij het leger verschillende reglementen worden verstrekt, de wijze waarop Mr. Blok zijne uitgave heeft bewerkt kan ons niet geheel bevredigen. Vooreerst mag de vraag gesteld worden, welken tekst de bewerker voor oogen heeft gehad. Zijne uitgave is *niet* overeenkomstig den eenig officieelen tekst, berustende op het kabinet der Koningin en in 1884 gepubliceerd door Mr. Henri van der Hoeven in zijn bekend werk „Onze Militaire Strafwetgeving” (Leiden, E. J. Brill) en evenmin in overeenstemming met de „authentieke” uitgave die in 1815 bij Johannes Allart te 's-Gravenhage het licht zag. Mr. Blok heeft gemeend zich te mogen veroorloven, hoewel weder niet consequent, den tekst, wat de spelling betreft, eenigszins te moderniseeren. Ja zelfs heeft hij den waren tekst wel eens gecorrigeerd. (Zie art. 171, alwaar hij de cijfers 113, 125 en 165 heeft gewijzigd in 114, 126 en 166). Deze handelwijze schijnt ons voor een jurist toch niet door den beugel te kunnen; op eene in den tekst

der wet voor de hand liggende fout kan door een „noot” de aandacht gevestigd worden, doch de verbetering van de fout late men over aan den wetgever.

Even onjuist wil ons voorkomen de wijze waarop de bewerker van de gewijzigde strafposities heeft melding gemaakt; hij heeft die bij elk artikel in den tekst ingelascht, zoodat wij den *oorspronkelijken* tekst niet onder de oogen krijgen. Veel beter is de methode, o.a. gevolgd door de heeren J. J. C. van Dijk en O. G. James in hunne in 1911 bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda verschenen, thans uitverkochte, bewerking, door n.l. eerst het artikel te geven zooals het in 1815 is vastgesteld en daaronder melding te maken van de wijzigingen die de straffen ondergaan hebben. Op die wijze is contrôle mogelijk.

Wil men zich nu al neerleggen bij het door Mr. B. gevolgde systeem, dan mag daaraan toch in de eerste plaats de eisch worden gesteld van absolute betrouwbaarheid. Maar in dit opzicht is de bewerker nog al eens te kort geschoten. Wij hebben ons niet de moeite kunnen geven den door hem gepubliceerden tekst woordelijk te collationneeren of te controleeren, doch reeds bij eene vrij oppervlakkige doorlezing constateerden wij verschillende onjuistheden, waardoor ons vertrouwen in het geheel niet werd versterkt. Ter rechtvaardiging van dit oordeel enkele voorbeelden.

Art. 19 der wet van 1879. De straf van cassatie zonder eerloosheid of inhabiliteit werd oorspronkelijk vervangen door militaire gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren, welke straf ingevolge het voorlaatste lid van art. 9 der wet van 15 April 1886 (Stbl. No. 64) werd verminderd tot de helft, alzoo niet tot „2 jaren en zes maanden” maar tot twee en een half jaar. In art. 123 daarentegen werd de vermindering tot de helft juist toegepast, in de meeste andere artikelen (136, 143, 144, 146, 152 e.a.) weder foutief.

Art. 55. Hoe het in dit artikel omschreven misdrijf ooit gepleegd kan worden „in tijd van vrede en niet voor den vijand” is niet wel te begrijpen. De raadpleging van de zoo accuraat samengestelde tabel van straffen, door Prof. Van der Hoeven gevoegd in zijn hierboven reeds aangehaald werk (bladz. 250) had Mr. B. hier van eene opvallende onjuistheid kunnen terughouden. Terecht is van de evengenoemde omstandigheid in het volgend artikel (56) dan ook geen gewag gemaakt.

Art. 67, 2de lid. De daar gestelde doodstraf is in tijd van vrede en niet voor den vijand vervangen *niet* door militaire gevangenisstraf van ten hoogste *twintig* jaren, maar van ten hoogste *tien* jaren.

Art. 133. In dit artikel wordt als vervangende straf o.a. genoemd militaire *detentie* van ten hoogste twee jaar en zes maanden, dit moet zijn militaire *gevangenisstraf* van ten hoogste twee en een half jaar.

Art. 153. De daar als vervangende straf gestelde militaire detentie van ten hoogste een jaar is twijfelachtig.

Eindelijk zij nog gewezen op *art. 210*, waarin bij herhaling wordt

gesproken over „misdrijven”, terwijl in de wet staat „misdaden”. Dezelfde fout komt voor in de artikelen 17 en 212.

In het „Alphabetisch Register” trok onze aandacht „Klacht, tegen opgelegde straf, 80”. Dit is minder juist. Art. 80 C. W. L. betreft klachten over gegeven orders, terwijl de artikelen 17—20 van de Regtspleging bij de Landmagt handelen over klachten naar aanleiding van eene opgelegde krijgstuchtelijke straf.

Namen wij aanvankelijk met genoegen kennis van den arbeid van Mr. Blok en zijne daarmede betoonde belangstelling in het militair recht, des te meer leed doet het ons dat het oordeel over dien arbeid niet onverdeeld gunstig kan luiden en wij hun, die het boekje gebruiken, inzonderheid bij de toepassing van het C. W. L., de noodige voorzichtigheid moeten aanbevelen.

De prijs van het boekje is *f* 1.—

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Verdediging in reclame-zaken.

In de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 27 Augustus 1915 (Militair Rechtelijk Tijdschrift XI blz. 187 e. v.) komt (naar aanleiding van een geheel andere kwestie) eene zinsnede voor, die mij niet van belang ontbloot schijnt voor eene zaak, in het voorjaar van 1915 door mij aanhangig gemaakt bij het Hoog Militair Gerechtshof en waarvan de uitslag niet geheel bevredigend was, ik bedoel de verdediging in reclame-zaken.

Een door mij opgesteld request aan het Hof van 19 Maart 1915 ten behoeve van en ingediend door een mijner cliënten, luidde als volgt:

„De ondergeteekende, X., Officier bij een der Regimenten van het Nederlandsche Leger, thans in garnizoen te IJ., heeft de eer zich met gepasten eerbied te wenden tot Uw College met het onderstaand verzoek. Door hem is een beroep gedaan op het Hoog Militair Gerechtshof in zake de hem opgelegde straf van a dagen kamer-arrest door zijnen korpscommandant. Bij de behandeling zijner zaak zoude hij zich ter terechtzitting gaarne doen bijstaan door een raadsman, hetzij advocaat, hetzij officier, aangezien hij vermeent, dat alsdan zijne belangen beter zullen voorgedragen worden dan wanneer hij zulks zelf moet doen. Hem is wel is waar bekend, dat tot nog toe deze bijstand in reclame-zaken voor Uw College niet plaats heeft, doch hij veroorlooft zich met bescheidenheid onder Uwe aandacht te brengen, dat, aangezien in geen enkele wettelijke bepaling de procedure in reclame-zaken voor het Hoog Militair Gerechtshof is geregeld, de wet zich volgens zijne meening tegen eene dergelijke rechtsbijstand niet verzet. Bovendien vermeent hij, dat, aangezien bij de behandeling van reclame-zaken de wijze van procederen in strafzaken in het algemeen wordt gevolgd, blijkende o.a. hieruit dat reclames tegen straffen door officieren boven den rang van kapitein opgelegd, voor het Hoog Militair Gerechtshof worden behandeld en niet voor den krijgsraad, hetgeen men op grond van artikel 17 der Regtspleging voor de Landmagt zou mogen verwachten, waar de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof ter zake zwijgt en dus blijkbaar artikel 51 dier Instructie analogisch wordt toegepast, ook gevolgd zouden kunnen worden de bepalingen omtrent de verdediging in strafzaken.

Dat zulks des te meer klemt, aangezien disciplinaire straffen van buitengewoon grooten invloed kunnen zijn op de militaire carrière van den officier en veel verder strekkend dan eene veroordeeling tot eene geringe boete, in welk geval wél verdediging door een rechtsgeleerde mogelijk is.

Dat wel is waar eene reclame-zaak bij gesloten deuren wordt behandeld, doch zulks z. i. geene bezwaren oplevert, aangezien ook dan wanneer uit hoofde van den jeugdigen leeftijd van den beklaagde of in het belang der openbare zedelijkheid of orde de deuren gesloten worden, de verdediger den beklaagde blijft bijstaan.

Op grond van het bovenstaande verzoekt hij Uw College eerbiedig hem wel te willen toestaan zich ter terechtzitting bij de behandeling zijner reclame-zaak te doen bijstaan door den 1sten Luitenant van den staf der VIIIe Infanterie-Brigade, Mr. Dr. J. S. Barbas, Advocaat en Procureur bij het Gerechtshof te Arnhem."

(geteekend) X.

IJ., 19 Maart 1915.

Aan
het Hoog Militair Gerechtshof
te
Utrecht.

Op dit request is door het Hoog Militair Gerechtshof de volgende beschikking gegeven:

Pro Justitia.

Het Hoog Militair Gerechtshof,

„Gelezen op heden 30 Maart 1915 een verzoekschrift, gedagteekend 19 Maart 1915, van X., Officier bij een der Regimenten van het Nederlandsche Leger, thans in garnizoen te IJ., dat hem zal worden toegestaan, zich ter terechtzitting bij de behandeling zijner bij het Hof aanhangige reclame-zaak te doen bijstaan door den eerste luitenant van den staf der VIIIste Infanterie-Brigade, Mr. Dr. J. S. Barbas, Advocaat en Procureur bij het Gerechtshof te Arnhem;

Heeft besloten,
aan verzoeker mede te deelen:

dat de procedure, zooals zij in klachtzaken bij het Hof op grond van de bij die zaken betrokken verschillende belangen steeds wordt gevolgd, wél toelaat, dat aan den raadsman, die de belangen van den klager behartigt, gelegenheid wordt gegeven van de stukken der zaak inzage te nemen ter Griffie van het Hof, maar niet, dat die raadsman bij de te houden verhooren ter zitting aan den klager bijstand verleent, wordende overigens in klachtzaken geene pleidooien gehouden;

dat dus, waar afwijking van de procedure niet kan worden toegestaan, zijn verzoek voor inwilliging niet vatbaar is en door zijnen raadsman enkel van de bovenbedoelde gelegenheid om stukken in te zien zal kunnen worden gebruik gemaakt."

Het bovenstaande stemt overeen met de beschikking in het register der Notulen van het Hoog Militair Gerechtshof.

De Griffier bij het Hof,
(get.) NEPVEU.

Uit bovenstaande beschikking blijkt, dat het Hoog Militair Gerechtshof in beginsel de verdediging bij reclame-zaken heeft aanvaard en, naar mij uit de practijk is gebleken, voor zoover het in deze gaat, eene ruime opvatting huldigt van het toegekende recht. Immers niet alleen worden door de Griffie afschriften van de verschillende stukken zonder eenig bezwaar verstrekt, zoodra men zich aldaar voorzien van een volmacht van den cliënt aanmeldt, en zijn zoowel de Griffier als de Substituut-Griffier in de hoogste mate welwillend, om alle vragen te beantwoorden, inzage te verleen, in het kort, de verdediging op alle wijzen tegemoet te komen, maar ook het Hof zelf geeft behoorlijk gelegenheid, om, zij het dan ook buiten de Gerechtszaal, de belangen van den klager te behartigen, door, op verzoek, de behandeling te schorsen teneinde den raadsman in staat te stellen, kennis te nemen van het proces-verbaal der zitting, der getuigenverklaringen en van eventueel door de tegenpartij overgelegde stukken en verklaringen, opdat hij in de gelegenheid zij, in eene nadere memorie nog van antwoord te dienen. Niet-tegenstaande dit alles acht ik het toch te betreuren, dat het beginsel der verdediging niet in vollen omvang door het Hof wordt aanvaard, zoodat de klager ook ter zitting bijstand heeft van zijn raadsman, deze de getuigenverhooren kan bijwonen en de zaak mondeling bepleiten. Uit de lezing der stukken toch krijgt men een geheel anderen indruk soms dan wanneer men de mondelinge verklaringen *hoort*, terwijl de verdediger vaak vragen zoude hebben gesteld omtrent punten, die hem in het belang van zijn cliënt wenschelijk voorkomen. En eene geschreven memorie van verdediging heeft ook niet die uitwerking, welke door de viva vox van een pleidooi kan verkregen worden.

Nu moge Mr. Eysten wel schrijven (Militair Rechtelijk Tijdschrift, Deel XI pag. 34): „Disciplinaire straffen toch zijn, wat karakter betreft, van betrekkelijk weinig gewicht, in vergelijking althans met crimineele straffen”, doch ik kan het in dit opzicht niet eens zijn met den hooggeachten schrijver. Disciplinaire straffen — ik denk hier bijv. aan degradatie voor onderofficieren, zware provooststraffen, langdurig kamerarrest voor officieren — zijn vaak van veel ingrijpender aard en voor de toekomst van den betrokkene dikwijls van oneindig grooter gewicht dan menige crimineele straf,

om van lichte straffen ter zake van overtredingen (waarbij toch wel gepleit kan worden) niet te spreken. Ieder die de werking van het militaire tuchtrecht wat meer van nabij heeft gadegeslagen, zal mijne meening in deze deelen. Ik heb vaak personen bij mij gehad, die gebroken waren door eene hun opgelegde disciplinaire straf en ik geloof niet, dat ik de eenige ben, die dergelijke ervaringen heb opgedaan. En ook hetgeen de hooggeachte schrijver eenige regels verder zegt: „Men mag dus, meenen wij, wel aannemen, dat de straffen (n.l. disciplinaire straffen) in bijna alle gevallen juist en rechtvaardig zijn opgelegd” kan ik niet onderschrijven. Zeker, vele strafopleggende meerderen maken van hun recht tot straffen een gematigd, menschkundig gebruik, doch niet te ontkennen valt, dat ook in dit opzicht veel onrecht geschiedt. 1) Trouwens, men zie maar eens, in hoevele gevallen de straffen bij reclame worden verminderd, opgeheven of de strafreden gewijzigd. Ook dit laatste — het wijzigen der strafreden — is eene zaak van groot gewicht; menigeen toch erkent straf te hebben verdiend, doch kan geen vrede hebben met eene omschrijving, die hem voor zijn geheele verdere leven signaleert op eene wijze, als thans is geschied. En vindt de rechter niet in bijna 90 % der hem voorgelegde gevallen, reden om de strafmutatie te wijzigen! 2)

Het is mijne overtuiging, op eene jarenlange ervaring gegrond, dat in het algemeen te licht gedacht wordt over de gevolgen van disciplinaire straffen en den indruk, die zij maken op het gemoed van den gestrafte. En daarom zoude ik het zoo toejuichen, wanneer de verdediging in reclame-zaken tot haar volle recht kon komen door bijstand van den raadsman ook — of misschien mag men wel zeggen — juist ter terechtzitting. Van hoevele klagers is de actie mislukt, doordat zij te zenuwachtig of te bekrompen waren, om ter zitting behoorlijk hunne belangen voor te dragen, of die geintimideerd werden door de aanwezigheid van den strafoplegger, hun chef? Mij zijn meerdere gevallen van dien aard bekend. En welk een steun geeft dan niet de aanwezigheid van een raadsman, die desnoods, de geheele verdediging op zich kan nemen.

Is het toch ook eigenlijk niet te gek, dat bijv. een onderofficier, die een rijwielovertreding begaat en daarvoor f 0.50 boete krijgt, zich kan doen verdedigen door een advocaat, terwijl diezelfde onderofficier straks, gedegradeerd zijnde, waardoor zijn maatschappelijk bestaan en dat zijner vrouw en kinderen is vernietigd, alleen ter zitting den strijd zal hebben te voeren?

De boven aangevoerde redenen brachten mij er toe, in mijn medegedeeld request aan het Hoog Militair Gerechtshof te beproeven, het recht van verdediging bij het nieuw samengestelde Hof, ingang

1) „Veel onrecht” is o.i. wel wat te veel gezegd, doch wij stemmen toe, dat onrecht in dezen wel voorkomt, zij 't dan ook niet opzettelijk. Red.

2) Het wil ons voorkomen dat de geachte inzender ook hier wat overdrijft. Red.

te doen krijgen. Mijn pogen had slechts een gedeeltelijk succes. De reden, die mij op deze plaats terug doet komen op de zaak is de in den aanvang aangehaalde passage uit de daar genoemde beschikking van het Hof. Daar toch wordt gezegd: „... dat is aangenomen, dat alles (spatieering van mij) wat omtrent strafgedingen en vonnissen in de Regtspleging bij de Landmacht is voorgescreven 1), geldt als geschreven ook voor de behandeling van klachtzaken en de in die zaken te nemen beschikkingen”. Waar nu *alles* omtrent strafgedingen van toepassing wordt verklaard, waarom dan ook niet art. 176 der Regtspleging, waar het pleidooi van den raadsman wordt bepaald? Of is het Hof op zijne vroegere meening teruggekomen en zal een nieuw request thans resultaat hebben?

Mr. Dr. J. S. BARBAS,
1ste Luitenant VIII I. B.

Benoeming van officier-commissaris en secretaris bij de informatiën.

In de jongste aflevering (Sept.—Nov. 1915) van dit tijdschrift behandelt de Reserve-Kapitein Mr. J. A. Eigeman in een artikel, dat den hierboven geplaatsten titel draagt, de moeilijkheden, die in dezen mobilisatietijd ondervonden worden met betrekking tot de uitvoering van het voorschrift van de Artt. 21 en 29, resp. 22 en 29 van de Regtspleging bij de Landmagt, volgens welke artikelen de Officier-Commissaris, die in het garnizoen belast is met het houden der informatiën in de naar den Krijgsraad verwezen zaken, en de Secretaris voor een tijd van minstens één jaar benoemd moeten worden, en bespreekt vervolgens een door hem gevonden middel tot ondervanging der zich thans voorgedaan hebbende bezwaren.

Ondanks allen eerbied voor de vernuftige wijze, waarop de Heer E. aan de gevoelde bezwaren tracht tegemoet te komen, meen ik toch dat de wetstoepassing, door hem aanbevolen, geene instemming verdient. 2)

Bij de wetswijziging van 1912 is de regeling, volgens welke de Officier-Commissaris voor langen termijn zou benoemd worden, opzettelijk ingevoerd. Daaruit blijkt de uitdrukkelijke wil van den wetgever tot vervanging van eene regeling, die veel geleet op die, welke de Heer E. thans voorstelt. Het gaat m.i. niet aan — al meent men ook in de letter van een ander artikel der wet, dat met geheel andere bedoeling is neergeschreven, eenigen steun te vinden — deze regeling nu maar weer zóó buiten werking te stellen. Bij de rechtspraak mag toch wel in de allerlaatste plaats ontduiking

1) Hier staat in de beschikking nog: „zooveel de aard der klachtzaken dit maar gedooft.”

Red.

2) Evenals de heer E. zal ik in het volgende alleen den Officier-Commissaris noemen; wat voor hem gezegd wordt, geldt in hoofdzaak ook voor den Secretaris.

van de wet plaats hebben, al zou deze ook met een goed doel geschieden.

Naast dit bezwaar van principieelen — is er echter ook een van meer practischen aard. Juist nu, in een tijd, waarin onze — toevallig wel op een heel ongelukkig tijdstip tot *drie* teruggebrachte — krijgsraden en de daarbij geplaatste Auditeurs-Militair overstelpt zitten met werk, is het nog meer dan anders noodig, dat de informatiën voor den Officier-Commissaris zoo goed mogelijk geschieden. Vooral nu is het van belang, dat de stukken niet telkens teruggezonden behoeven te worden tot verbetering of aanvulling van het onderzoek. Men bereikt dit alleen door het Officier-Commissaris-schap gedurende langen tijd aan eenzelfde persoon op te dragen. Alleen door dit te doen verkrijgt men het voordeel van eene grootere routine van den Officier-Commissaris, maar tevens bestaat alleen dan de mogelijkheid hem steeds te kiezen uit de betrekkelijk weinige officieren, die zich op dit gedeelte van het vak willen toeleggen.

Men keere daarom niet tot de „toerbeurt” terug. Wat de wetgever voor gewone tijden onbruikbaar achtte, is thans nog veel minder te benutten.

Naar mijne meening zou echter als volgt gehandeld kunnen worden.

Men benoeme den Officier-Commissaris volgens de bepalingen der wet — niet alleen naar hare letter, waar ook naar haren geest — en ontheffe hem voor een jaar van zijn compagnies-commando. Men vereenige echter een aantal kantonnementen tot één garnizoen en benoeme voor die kantonnementen te samen één Officier-Commissaris. Eene dergelijke indeeling van garnizoenen heeft thans herhaaldelijk plaats. Men zou bij de Krijgsraden gegevens kunnen vinden betreffende het aantal Officieren-Commissaris, dat in ieder Arrondissement noodig zou zijn en hoe in verband daarmede de kantonnementen tot garnizoenen gegroepeerd zouden moeten worden.

Men zou dan een zeker getal kapiteins boven de sterkte moeten benoemen, of gedurende een jaar het compagnies-commando aan een eerste luitenant, die hoog in ranglijst staat, kunnen opdragen. Tegen het benoemen van een aantal kapiteins boven de sterkte zou m. i. niet zooveel bezwaar zijn: komt ons land in oorlog, dan zullen die overcomplete kapiteins hunne plaatsen spoedig genoeg vinden (terwijl bovendien ook te velde Officieren-Commissaris noodig zijn); hetzelfde zou bij demobilisatie plaats hebben tengevolge van de alsdan te verwachten promotie.

M. i. zouden op deze wijze de door den Heer E. genoemde bezwaren, zonder de bedoeling van den wetgever geweld aan te doen, op bevredigende wijze weggenomen worden.

December 1915.

P. J. STIGTER,
Kapitein der Infanterie.

W E T G E V I N G .

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Z I T T I N G 1915—1916. — 96.

Tijdelijke nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.

VOORLOOPIG VERSLAG.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder No. 413 der Zitting 1914—1915.) 1)

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

§ 1. Vele leden hadden met verbazing en teleurstelling van het wetsontwerp kennis genomen. De verwerping van het vorige in de Tweede Kamer aangenomen voorstel door de Eerste Kamer had naar hunne meening mogen doen verwachten, dat, evenals geschiedde na de verwerping van het eerste ontwerp der Ongevallenwet, getracht zou zijn een voor beide Kamers aannemelijk compromis te vinden en dat thans eene regeling in den geest van het amendement van de heeren Rutgers, de Visser en van Wijnbergen zou zijn voorgesteld. De Minister van Justitie had toch bij de behandeling van het vorige ontwerp tegenover dat, door hem met de Commissie van Rapporteurs besproken en met zijne medewerking ontworpen, amendement eene zeer tegemoetkomende houding aangenomen. Ook bij een deel der linkerzijde had het amendement aanvankelijk eene welwillende ontvangst gevonden. Dat het geene meerderheid verkreeg, was enkel het gevolg van de omstandigheid, dat de Minister gezinspeeld had op de waarschijnlijkheid, dat het voorstel der Regeering door de Eerste Kamer zou worden verworpen. Dit vooruitloopen op de beslissing dier Kamer gaf aanleiding tot het opperen van constitutioneele bezwaren, welke waarde men daarliet, maar die thans in ieder geval hunne beteekenis hebben verloren, daar de Eerste Kamer van haar gevoelen heeft doen blijken en van voor-

1) Zie Mil. Recht. Tijdschrift XI, blz. 53 vlgg. Red.

uitloopen op haar oordeel dus geen sprake meer kan zijn. Gevraagd werd, waarom de Regeering thans niet eene regeling in dezen geest heeft voorgesteld. Alsdan zou zij thans wel zijn aangenomen.

In plaats van zich te bepalen tot eene tijdelijke noodregeling ter voorziening in de ongelegenheid, welke het arrest van den Hoogen Raad van 29 Juni 1914 deed ontstaan ten opzichte van niet tot een kerkgenootschap behorende personen, heeft de Regeering eene regeling voorgesteld, welke voor een groot deel der rechterzijde nog onaannemelijker is dan het vorige wetsontwerp. Ofschoon in de Memorie van Toelichting een minzame toon wordt aangeslagen en het voorstel wordt aangeduid als eene tijdelijke noodregeling, bevat het eene algemeene definitieve oplossing van het eedsvraagstuk. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat het wetsontwerp, behoudens bepaaldelijk omschreven uitzonderingen, den eed vordert en dat het stelsel van vrije keuze daarin geenszins is nedergelegd. Inderdaad wordt in art. 1 de eedswang opgelegd, maar blijkens art. 3 is de enkele verklaring van den te beëedigen persoon, dat hij tegen het afleggen van eeden gewichtige gemoedsbezwaren heeft, voldoende om den eedswang op te heffen. Art. 3 bevat niet, zooals de toelichting zegt, bepaald omschreven uitzonderingen, maar bestrijkt, met uitzondering van de ambtseeden, het geheele gebied der bepalingen, waarin het afleggen van een eed gevorderd wordt. In werkelijkheid schaft dus de voorgestelde regeling den eedswang af en stelt zij het afleggen van eeden facultatief. Zulk eene regeling heeft, naar men meende, in geen enkel opzicht het karakter eener noodregeling. Aan het wetsontwerp kan ook slechts in schijn het karakter eener tijdelijke regeling toegekend worden. Wel wordt daarin bepaald, dat de voorgestelde regeling slechts zal gelden tot 1 Januari 1919, maar is dit voorstel eenmaal aangenomen, dan kan die termijn in het oneindige verlengd worden en dat vóór 1 Januari 1919 eene nadere regeling van het eedsvraagstuk zou tot stand komen, is niet aannemelijk. De tijd zou te kort zijn om ten aanzien van de werking der thans voorgestelde regeling ervaring op te doen, en het zou, wegens de groote moeilijkheden, aan wijziging van den eenmaal bestaanden wettelijken toestand verbonden, zeer bezwaarlijk zijn eene nieuwe regeling te ontwerpen, welke de goedkeuring der Staten-Generaal zou kunnen verwerven.

Eenige leden zagen in het voorstel een stap in de richting van hen, die God uit het openbare leven wenschen te bannen en die meenen, dat men het op openbaar terrein best zonder God kan stellen. Waar de Regeering zelf de handhaving van den eed vooropstelt en daarmee erkent, dat het behoud van het geloof aan een persoonlijken God door het staatsbelang gevorderd wordt, achtten deze leden zich verplicht zich tegen de in het wetsontwerp beoogde facultatiefstelling van den eed te verzetten. De geschiedenis leert, dat ten allen tijde en bij alle volken de aanroeping van de godheid bij het afleggen van getuigenissen van zoodanige beteekenis is

geacht, dat zonder die aanroeping de verklaring van een getuige als minder betrouwbaar werd beschouwd. Of de eed en de formule van den eed van Christelijken dan wel van heidenschen oorsprong is, doet niet ter zake. Wordt de eed facultatief gesteld, dan lijdt daaronder de eerbied voor Gods naam en wordt aan het godsdienstig gevoel des volks te kort gedaan. De ervaring leert dan ook, dat men den eed niet missen kan.

Anderen, ook al erkenden sommigen hunner de juistheid dezer beschouwing, meenden beter te doen zich niet te beroepen op argumenten, ontleend aan het godsdienstig karakter van den eed, en zich te stellen op het door de Regeering zelve ingenomen standpunt, dat het behoud van den eed als waarborg voor de waarheid van ingevolge wettelijke voorschriften af te leggen verklaringen noodig is. Daarmede is erkend, dat de beëdigde verklaring van meer waarde is dan de onbeëdigde en op dien grond acht de Regeering zich gerechtigd en verplicht het afleggen van den eed te vergen. In onze wetgeving is te recht aangenomen, dat zich gevallen kunnen voordoen, waarin vrijstelling van het afleggen van den eed behoort verleend te worden. Aangezien de eed als godsdienstige handeling tot het terrein der kerk behoort, is zoodanige vrijstelling gerechtvaardigd, wanneer een kerkgenootschap het afleggen van eeden verbiedt. Zulks is dan ook steeds geschied. Nu kan, indien daartoe aanleiding bestaat, worden nagegaan, of er nog andere gevallen zijn, waarin de verplichting tot eedsaflegging moet worden opgeheven, maar steeds zal de Overheid, zoolang zij den waarborg van den eed noodig acht, er naar hebben te streven, dat die waarborg in al die gevallen, waarin zij dien noodig acht, dan ook door zoo velen mogelijk worde gegeven. Het wetsontwerp doet dit echter niet; het hinkt op twee gedachten. Het berust eenerzijds op de stelling, dat de eed in het belang der rechtsorde niet gemist kan worden, en stelt anderzijds in art. 3 de onbeëdigde verklaring feitelijk met de beëdigde gelijk, zoodat daardoor de eed wordt losgelaten. Dit is even onlogisch als inconsequent en getuigt van onvastheid. In de Memorie van Toelichting verklaart de Regeering overtuigd te zijn, dat de godsdienstige ernst van de groote meerderheid der bevolking deze er van zal weerhouden gemoedsbezwaren tegen eedsaflegging voor te wenden, maar men was allerminst overtuigd, dat zulks in de praktijk inderdaad het geval zou zijn, en daarom meenden deze leden de Regeering tegen haar zelve in bescherming te moeten nemen en achten zij zich in het belang der rechtsorde verplicht aan het wetsontwerp, tenzij het belangrijk gewijzigd werd, hunne stem te onthouden. Indien men zich aan het afleggen van een eed kan onttrekken door zich op gemoedsbezwaren te beroepen, dan zullen van die gelegenheid juist zij gebruik maken, die er wel tegen op zien onder eede te liegen, maar niet om buiten den eed onware verklaringen af te leggen. Herinnerd werd aan het feit, dat getuigen bij de instructie van strafzaken vaak onjuiste verklaringen afleggen, waarop zij terugkomen, wanneer zij ter terechtzitting onder eede

worden gehoord. In tal van strafzaken, met name bij vervolging wegens smokkelarij en overtreding van de Jacht- en Drankwetten, zullen de getuigen, wanneer zij bang zijn voor wraak of door vriendschapsbanden met den beklagde verbonden zijn, de belofte afleggen en in vele gevallen zal dit hun ook sterk mogen worden aangeraden. De successie-eed is een middel van contrôle niet enkel voor de heffing der successiebelasting, maar ook voor de heffing van de vermogens- en inkomstenbelastingen. Wie eene aangifte voor laatstgenoemde belastingen doet, weet, dat bij valsche aangifte na zijn overlijden zijne erfgenamen door den eedswang verplicht zullen worden de waarheid te openbaren. Doet men de verplichting tot het afleggen van den successie-eed vervallen, dan zal dus de waarborg voor de waarheid niet enkel van de aangiften voor de successiebelasting maar ook van die voor de andere genoemde belastingen in gevaar komen. Sommigen meenden, dat niemand meer den successie-eed zal willen afleggen en zulks te recht; niet omdat men oneerlijk wil wezen, maar omdat men dan ontslagen is van die buitengewone nauwkeurigheid, waartoe de eed dwingt.

Blijkens de Memorie van Toelichting is het toetsingsrecht vervallen ten einde aan gemaakte bedenkingen te gemeet te komen. Deze wijziging kon echter, naar men meende, het wetsontwerp niet aannemelijker maken. Welke bezwaren tegen het toetsingsrecht ook zijn te maken, het was althans eene, zij het dan ondeugdelijke, beperking van de gelijkstelling van eed en belofte, en de hoofdgrief tegen het voorstel der Regeering was voor deze leden juist in die gelijkstelling gelegen.

Dat dezelfde straf is gesteld op het afleggen van onware onbeëdigde als van onware beëdigde verklaringen is niet voldoende om deze bezwaren ter zijde te stellen. De in den eed gelegen waarborg bestaat in het geloof aan God, den afschuw God te beleedigen door de zonde van meened en de vrees voor de Goddelijke straf. De vrees voor den aardsehen rechter houdt niet in voldoende mate van het spreken van onwaarheid terug, omdat men wel weet, dat meened zeer moeilijk te bewijzen is en dan ook zelden gestraft wordt.

Eenige leden voerden verder tegen het wetsontwerp aan, dat niet alle eeden over één kam geschoren behooren te worden, maar dat bij elke categorie van feiten behoort nagegaan te worden, of het vergen van een eed wel noodig is en gelijkstelling van eed en belofte toegelaten kan worden, zooals ook bij voorgaande gelegenheden geschied is. Daarom meenden deze leden, dat aan de indiening van dit gelijk van het vorige wetsontwerp een onderzoek had moeten zijn voorafgegaan omtrent de gevallen, waarin eedswang al dan niet onmisbaar is te achten.

Sommige leden meenden, dat de Regeering beter zou hebben gedaan, indien zij een eenvoudig wetsontwerp had ingediend tot herstel van den toestand, gelijk die vóór de jongste arresten van den Hoogen Raad betreffende den eed algemeen geacht werd te zijn. Dat dan aan eene groote groep personen eene vrijheid zou worden

ontnomen, welke hun door de bedoelde arresten, met name door het arrest van 29 Juni 1914, zou zijn verzekerd, namelijk de vrijheid om niet tot het afleggen van een eed gedwongen te worden, en dat ten deze, gelijk de Minister van Justitie deed in de vergadering der Kamer van 5 Maart 1915, van verkregen rechten gesproken zou kunnen worden, konden deze leden niet inzien. Door een arrest van den Hoogen Raad wordt de wet niet veranderd en kan dus geen vrijheid verzekerd worden en, indien de Raad later weder in anderen zin mocht beslissen, zou men evenmin kunnen zeggen, dat daardoor eene vrijheid wordt verloren of verkregen rechten worden geschonden. Overigens werd opgemerkt, dat onze wetgeving voorbeelden kent, dat, wanneer de heerschende opvatting omtrent een bepaald rechtspunt door den Hoogen Raad was verworpen, die opvatting weder door wetswijziging geldig werd verklaard. Dit geschiedde bijvoorbeeld bij de wet van 18 Juni 1892 (Staatsblad no. 146) betreffende de olographische testamenten. Voorts werd opgemerkt, dat de vrijheid, welke door het arrest van den Hoogen Raad zou zijn verzekerd, in elk geval niet is de vrijheid om op grond van gemoedsbezwaren van het afleggen van den eed verschoond te worden, maar veeleer de vrijheid om op grond van het niet behooren tot eene godsdienstige gezindheid geen eed af te leggen. Nog juister zou het zijn te zeggen, dat niet tot eene godsdienstige gezindheid behorende personen ten gevolge van het arrest zouden uitgesloten zijn van alle ambten en functiën, welke niet zonder eed kunnen worden vervuld en dat zij, die wèl tot eene godsdienstige gezindheid behooren, door dat arrest de zekerheid zouden hebben verkregen niet te kunnen worden veroordeeld op grond van getuigenverklaringen of van den decisoiëren eed van personen die niet tot eene godsdienstige gezindheid behooren. Intusschen achtte men het misplaatst ten deze van verkregen rechten te spreken.

Zeer vele leden meenden, dat het na de bedoelde arresten van den Hoogen Raad noodig is den daardoor feitelijk in den rechts-toestand te weeg gebrachten noodstand onder de oogen te zien en dat niet volstaan kan worden met terugkeer tot den toestand, die vóór het arrest geacht werd te bestaan. Velen waren van oordeel, dat men zich in de bestaande omstandigheden behoort te bepalen tot opheffing van dien noodstand en dus tot eene regeling betreffende de personen, welke niet tot eene godsdienstige gezindheid behooren, gelijk is voorgesteld in het amendement van de heeren Rutgers, de Visser en van Wijnbergen, dat, naar men meende, bij de behandeling van het vorige ontwerp door de Regeering had behooren te zijn overgenomen. Eene oplossing van het eedsvraagstuk wordt dan beoogd noch verkregen, maar door deze naar ieders inzien gebrek-kige regeling zou meer uitzicht verkregen worden op eene nadere aan-de-orde-stelling van het vraagstuk dan door aanneming van het Regeeringsvoorstel. Naar men meende, is het thans niet het oogmerk om in bijzonderheden na te gaan, op welke wijze die oplossing

zou behooren te geschieden. Er werden van verschillende zijden eenige regelingen aangeduid, welke alle bestrijding vonden.

Tegen het denkbeeld om van den eed vrij te stellen hen, die verklaren niet in God te gelooven, werd aangevoerd, dat men op die wijze weder komt tot feitelijke gelijkstelling van eed en belofte en dat het moeilijk te beslissen is wie zulk eene verklaring kan afleggen. Tegen dit laatste werd weder ingebracht, dat ieder dit voor zich zelf zou moeten weten.

Tegen het voorstel de godsdienstige woorden bij de eedsaflegging niet door den te beëdigden persoon, maar door den rechter te doen uitspreken, die aldus dien persoon onder den eed zou stellen, terwijl deze alleen eene verklaring (belofte) zou hebben af te leggen, werd in het midden gebracht, dat bij zulk eene regeling nauwelijks meer sprake zou zijn van een eed en dat voor het volksbesef het bindend karakter van den eed wellicht te loor zou gaan.

Tegenover den eisch, die volgens de meening van verscheidenen ware te stellen, dat, alvorens tot gelijkstelling van den eed met de belofte over te gaan, onderzocht zou worden, of niet van hen, die geen eed willen afleggen, andere waarborgen zijn te vorderen, waarbij door een der leden een beroep werd gedaan op het oordeel in de Eerste Kamer (Handelingen 1914—1915, bladz. 392) geuit door den Minister van Justitie, die van eene der regelingen, die zich in dien geest laten denken, verklaarde, dat zij zeer scherpzinnig gedacht was en waarlijk wezenlijke toetsingswaarborgen gaf, werd aangevoerd, dat zoodanig onderzoek eerst mogelijk zal zijn, indien die andere waarborgen vooraf met eenige duidelijkheid zijn aangeduid.

Ook werd nog aan de hand gedaan eene regeling, hierop nederkomende, dat vóór de getuigenverklaring van de getuigen geen eed zou worden gevorderd en het afleggen daarvan na die verklaring alleen zou geschieden, wanneer dit door eene der partijen verlangd wordt. Het aantal eeden zou daardoor zeer verminderen. Bleek verder, dat een getuige den eed niet kan afleggen, dan zou zijne getuigenis gewraakt moeten kunnen worden. Daarnevens zou de ambtseed vervangen kunnen worden door eene belofte, voorafgegaan door eene formeele, plechtige, godsdienstige toespraak van hem, in wiens handen die belofte zou zijn af te leggen.

Tegen alle deze denkbeelden werd aangevoerd, dat zij nog verder van de bestaande regelingen afwijken dan het voorstel der Regeering.

Vele andere leden konden zich met het voorstel der Regeering vereenigen. Zij waren van meening, dat het verzet, hetwelk het vorige wetsontwerp ontmoette, er, juist in een periode van politieken wapenstilstand, niet toe had mogen leiden, dat de Regeering verhindert werd te voorzien in den door de uitspraken van den Hoogen Raad ontstane noodtoestand. Dat wetsontwerp lag toch geheel in de lijn van voorstellen, vroeger van de rechterzijde uitgegaan en vond steun in de meening van vooraanstaande staatslieden uit alle

hare groepen, terwijl de aanneming daarvan geenszins belette, dat later, in andere omstandigheden, eene meer opzettelijke regeling van het vraagstuk opnieuw aan de orde werd gesteld. Zij waren van oordeel dat eene consequente toepassing der Christelijke beginselen had behooren te leiden tot aanneming van eene andere houding en brachten in herinnering, dat in de Beroepswet met medewerking der rechterzijde eene gelijkstelling van eed en belofte is opgenomen, welke veel verder gaat dan het voorstel der Regeering. Der Regeering werd hulde gebracht, dat zij zich door de ondervonden teleurstelling niet heeft laten weerhouden om opnieuw eene poging te doen ten einde in den noodtoestand te voorzien. In het tegenwoordige voorstel is de Regeering aan de vroeger geopperde bezwaren te gemoet gekomen. Zij heeft het toetsingsrecht, waartegen in de Eerste Kamer zoovele bedenkingen gemaakt werden, doen vervallen, wijziging gebracht in de regeling van den ambtseed, en voldaan aan den wensch, uitgedrukt in een amendement van den heer de Savornin Lohman c.s., om eene tijdelijke regeling te maken. Het nieuwe voorstel komt niet tegemoet aan de wenschen van hen, die vrije keuze tusschen eed en belofte of afschaffing van den eed, althans eene geheel andere toepassing van den eed, verlangen en evenmin aan die van hen, die tegen het wegvallen van het toetsingsrecht bezwaar hebben. De Regeering had dus op eene meer tegemoetkomende houding mogen rekenen dan haar voorstel blijktens de voorafgaande beschouwingen gevonden heeft. Men meende, dat tot het aannemen eener tegemoetkomende houding te meer reden bestaat, omdat men met de Regeering van oordeel was, dat in de practijk een beroep op gemoedsbezwaren met het doel om zich aan het afleggen van een eed te onttrekken niet veel zal voorkomen.

Sommigen dezer leden erkenden, dat de Regeering haar standpunt zwak verdedigd had en omtrent de onmisbaarheid van den eed een onvast standpunt had ingenomen, maar uit de verklaring der Regeering, dat zij den eed niet kan missen, volgt niet, dat in haar oog de beëdigde verklaring steeds meer waard is dan de onbeëdigde. Het wetsontwerp laat zich over die waarde niet uit; het verklaart niet, dat belofte en eedsaflegging gelijkwaardig zijn; het laat zoowel hem, die den eed aflegt als hem, die tegen het afleggen daarvan bezwaar heeft, tot de getuigenis toe, de waardebepaling van elke getuigenverklaring in elk bijzonder geval aan den rechter overlatende.

Opgemerkt werd verder, dat het thans ingediende wetsontwerp geenszins met afschaffing of facultatiefstelling van den eed is gelijk te stellen, doch, gelijk in de Memorie van Toelichting uitdrukkelijk gezegd wordt, den eed met uitzondering van de ambts-eeden als regel handhaaft. De eedsplicht blijft bestaan; alleen de eedswang wordt afgeschaft. Dit is evenmin afschaffing van den eed als het afschaffing van belastingplicht kan worden genoemd, wanneer de wet toelaat hem, die niets heeft, bij niet-betaling niet te vervolgen; althans indien, gelijk in dit verband ondersteld wordt,

de verplichting tot eedsaflegging enkel wordt opgelegd om den rechter een waarborg voor geloofwaardigheid te verschaffen en de getuige verklaard heeft dien niet te kunnen geven, omdat zijn geweten het zweren verbiedt of omdat de eedsformule voor hem zinledig is. Wel is het waar, dat bij niet-belastingbetaling beter dan bij eedsweigeren nagegaan kan worden, of iemand inderdaad niet bij machte is aan zijne verplichting te voldoen, maar dit ligt in den aard der verplichting zelve.

Onjuist achtte men verder de bewering, dat, indien dit wetsontwerp wordt aangenomen, de rechter geen onderzoek mag doen naar de redenen, waarom een getuige weigert den eed af te leggen. Art. 1945 van het Burgerlijk Wetboek en art. 399 van het Wetboek van Strafvordering schrijven uitdrukkelijk voor, dat de rechter bij de beoordeeling der waarde van getuigenissen bijzonder acht moet geven op de levenswijze, de zeden en den stand der getuigen en op alles wat op hunne meerdere of mindere geloofwaardigheid invloed zou kunnen hebben. De rechter moet wel den getuige toelaten, indien deze zegt gemoedsbezwaren te hebben tegen het afleggen van den eed, maar hij mag later, indien hij dit noodig acht ten einde zich omtrent de geloofwaardigheid van een getuige te vergewissen, vragen, waarom de getuige bezwaar maakte, den eed af te leggen, hem op den ernst der zaak en op de gevolgen van het afleggen van onware verklaringen wijzen. Het wetsontwerp verschilt alleen hierin van het vorige, dat de rechter den getuige nimmer mag dwingen den eed af te leggen. Dit rechterlijk onderzoek kan echter niet geschieden ter zake van den successie-ede. Het is dan ook verkeerd alle soorten van eeden — fiscale, getuigen- en ambtseeden — gelijk te stellen. De vraag omtrent de noodzakelijkheid moet bij elke soort van eeden afzonderlijk worden beoordeeld. Ten aanzien van de niet-noodzakelijkheid van ambtseeden is men het in de Kamer reeds lang eens. Ten aanzien van de fiscale eeden rijst de vraag, of de aanroeping van Gods naam gebezigd mag worden als middel tot belastinginning; voorts of het zedelijk geoorloofd is den belastingplichtige tusschen zijne beurs en zijn geweten te plaatsen, iets wat in strafzaken niet toegelaten wordt, zoodat zelfs bij de geringste overtreding de verdachte niet tot den eed wordt toegelaten om zijne onschuld te bewijzen. Ook mag gevraagd worden, of, althans in de oogen van hen, die in afschaffing van den eesddwang eene bevoorrechtiging zien van den ongeloofige, het behoud van den successie-ede niet is eene benadeeling van den geloovige, van wiens geloofs-overtuiging een gebruik wordt gemaakt, dat uiteraard tegenover den ongeloofige zijn doel moet missen.

Naar aanleiding van de bewering, dat de eesddwang behoort gehandhaafd te worden, omdat door de afschaffing daarvan te kort zou worden gedaan aan den eerbied van Gods naam, werd verder aangevoerd, dat — daargelaten of de Staat zijne burgers mag dwingen tot het verrichten van eene godsdienstige handeling ten einde Godsvereering te bevorderen en of die eerbied wel versterkt

kan worden door zekere woorden te doen uitspreken door wederstrevenden op straffe van anders eenigen tijd te worden gevangen gezet — in elk geval hiervan bij dit ontwerp geen sprake behoeft te zijn, omdat de eed in het wetsontwerp gehandhaafd wordt en in de practijk regel zal blijven.

Verscheidene leden betwistten ook, dat dit ontwerp een stap zou zijn in de richting van hen, die God uit het openbare leven wenschen te bannen. Huns inziens moet de eerbied voor God juist ten gevolge hebben, dat ware verklaringen worden afgelegd, ook wanneer geen eed wordt gevorderd. Zij merkten op, dat de meening dat de eed een middel is om het spreken van waarheid te bevorderen, met zich brengt dat men het buiten eede met de waarheid zoo nauw niet behoeft te nemen. Dit voert ten opzichte van verklaringen bij gerechtelijk onderzoek afgelegd tot eene practijk, die met den eerbied voor God niet is te vereenigen.

Veel leden meenden overigens, dat aan den eed als waarborg voor het spreken van waarheid bepaaldelijk ten aanzien van getuigenverklaringen niet die waarde is te hechten, welke daaraan veelal wordt toegekend. In strafzaken zullen de meeste getuigen, althans wanneer zij weten dat zij, anders dan bij de instructie het geval is, wegens valsche getuigenis gestraft kunnen worden, ook zonder eedsaflegging de waarheid zeggen. Er ligt veel meer waarborg in eene goede ondervraging door den rechter dan in de eedsaflegging, ook omdat vele getuigen volkomen te goeder trouw zich niet juist voorstellen wat in werkelijkheid geschied is. Het is eene fout, wanneer een rechter te veel hecht aan eene uiterlijke handeling als de eed en dit kan ook onbillijk zijn tegenover den beklaagde, die wellicht even geloofwaardig is als de getuige, doch zijne verklaringen niet met eede mag staven. Ook belet blijkens de ervaring de eedsaflegging in vele gevallen den getuige niet den beklaagde zoo mogelijk te sparen. Het is niet tegen te spreken, dat er getuigen zijn, die slechts na eedsaflegging de waarheid spreken, maar door van alle getuigen den eed te vergen, beneemt men zich de gelegenheid om dezulken van anderen te onderscheiden. Juist door het geven van bevoegdheid om tegen het afleggen van den eed bezwaar te maken, kan de rechter aanleiding vinden de geloofwaardigheid van den getuige nader te onderzoeken.

Eindelijk werd aangevoerd, dat er voor hen, die den eerbied voor Gods naam hoog willen houden, aanleiding moest bestaan om aan te dringen op beperking van den eed wegens de stordige, alle plechtigheid missende wijze, waarop het afleggen van eeden pleegt plaats te hebben, en op het voorkomen van bespottung van Gods naam door hen, voor wie de eed geene waarde heeft en die daarvan ter terechtzitting soms wenschen te getuigen.

Eene algemeene regeling achtte men gewenscht met het oog op de willekeurige en verwarde regeling der eedsaflegging, als waarvan de bijlage der Memorie van Antwoord betreffende het vorige

wetsontwerp blijk geeft en met het oog op de gevallen, waarin reeds nu de vrije keuze tusschen eed en belofte bestaat.

Men betreurde het verzet tegen de voorgestelde regeling, dat juist komt van de zijde van hen, die geene algemeene regeling weten voor te stellen, die in eigen kringen voldoet. Ook de onlangs door mr. L. W. C. van den Berg aangegeven regeling heeft aan die zijde blijkbaar weinig instemming gevonden. En nu mogen tegen het thans gedane voorstel bezwaren bestaan, deze leden wisten in de gegeven omstandigheden geen betere regeling aan de hand te doen.

Met het voorstel om de voorgestelde regeling slechts tot 1 Januari 1919 van kracht te doen zijn, konden eenige leden, die overigens bereid waren met het wetsontwerp mede te gaan, zich niet vereenigen. Omtrent de werking der voorgestelde regeling kon huns inziens binnen zoo korten tijd geen voldoende ervaring worden opgedaan. Op de bewering, dat de in het wetsontwerp gestelde termijn van geldigheid in het oneindige kan worden verlengd, werd geantwoord, dat daartoe toch telkens de medewerking van beide Kamers der Staten-Generaal noodig zou zijn.

Dat de Regeering het amendement van de heeren Rutgers, De Visser en van Wijnbergen niet overgenomen had, kan, naar men meende, haar moeilijk verweten worden, omdat die overneming tot de verwerping van haar voorstel door de Tweede Kamer zou hebben geleid. Dat zij het amendement in het thans gedane voorstel niet opnam, kan evenmin verwondering wekken. In de eerste plaats hield dit amendement enkel rekening met de gemoedsbezwaren van personen, die niet tot eene godsdienstige gezindheid behooren, en was dus alles, wat bij het vorig ontwerp aangevoerd werd over bevoorrechtting en over aanranding der rechtsgelijkheid ook hier van toepassing, met dit merkwaardige verschil alleen, dat die zoogenaamde bevoorrechtting enkel ten goede zou komen aan onkerkelijke personen, misschien beslist ongelooften, met uitsluiting van hen die op eerbiedwaardige gronden hetzij tegen den eed op zich zelve, hetzij tegen het op deze wijze aanroepen van Gods naam bezwaar maakten. In de tweede plaats zou de aanneming van het amendement in de practijk tot groote moeilijkheden aanleiding geven, omdat het zeer moeilijk is uit te maken, of iemand tot een kerkgenootschap behoort. Er zijn, naar men meende, kerkgenootschappen, die leeren, dat personen, die eenmaal tot hen behooren, zich niet aan het kerkelijk verband kunnen onttrekken; dat de rechter met die leer zou medegaan, is onzeker, maar de quaestie kan aanleiding geven tot cassatie van een vonnis. Bij de processen over de heffing van kerkelijke belastingen is gebleken, dat over de vraag, of iemand tot een kerkgenootschap behoort, zeer verschillend kan worden gedacht. Het is vaak voor het Openbaar Ministerie of voor den verdediger van den beklaagde practisch onmogelijk dit ter terechtzitting te doen vaststellen. Vooral klemt dit in gedingen, waarin, gelijk bij aanvaringszaken niet zelden voorkomt, Oosterlingen als getuigen optreden. Het is vaak onmogelijk uit te maken, of zulke personen tot een

kerkgenootschap behooren en welke leer hun kerkgenootschap ten opzichte van het afleggen van eeden huldigt. Het gevolg van deze moeilijkheden zou zijn, dat de beslissing des rechters aan gevaar voor vernietiging zou worden blootgesteld. Het afleggen van een eed door iemand, die niet — of van eene belofte door iemand, die wèl tot een kerkgenootschap behoort, zou telkens aanleiding kunnen geven tot vernietiging der beslissing, en personen, die daarbij belang hebben, zouden, zeer ten nadeele eener goede rechtspraak, opzettelijk tot het begaan van vergissingen kunnen medewerken. Ook werd aangevoerd, dat de in het amendement beoogde regeling aanleiding kan geven tot het verlaten van het kerkgenootschap, waartoe men behoort, ten einde zich aan den eed te onttrekken, zoodat men langs dezen weg toch verder zou kunnen gaan dan de voorstellers van het amendement beoogden. Eindelijk werd aangevoerd, dat indien de Regeering het amendement in haar voorstel had opgenomen, zij zou toonen enkel rekening te houden met de meening der minderheid van de Kamer.

Tegenover deze laatste beschouwingen werd weder opgemerkt, dat de uitgesproken bezorgdheid betreffende de aantasting der rechtsgelijkheid eenige verwondering moest wekken, waar zij kwam van eene zijde, welke blijk had gegeven op ander terrein voor rechtsgelijkheid weinig te gevoelen. Verder meende men, dat een beroep op rechtsgelijkheid hier niet te pas komt, omdat het amendement geen bevoorrechtiging bedoelt, maar alleen eene noodregeling bevat, waarbij men zich in verband met de arresten van den Hoogen Raad wel moest nederleggen en welke bij eene definitieve oplossing van het eedsvraagstuk door een andere regeling vervangen kan worden. Het amendement drukte dus geenszins het gevoelen van de minderheid der Kamer uit, maar was enkel een compromis. Ten aanzien van de moeilijkheid om te constateeren, of iemand tot een kerkgenootschap behoort, merkte men op, dat daarvan ten aanzien der Doopsgezinden nooit gebleken is, maar dat, wil men die moeilijkheden vermijden, het amendement zoo gewijzigd zou kunnen worden, dat van de verplichting tot het afleggen van den eed worden vrijgesteld zij, die *verklaren* niet tot een kerkgenootschap te behooren. Waar de Regeering zooveel vertrouwen stelt in den godsdienstigen ernst van het volk, mag worden aangenomen, dat niet licht iemand, die wèl tot eene godsdienstige gezindheid behoort, openlijk zal verklaren, dat dit niet het geval is. Hiertegenover werd nog opgemerkt, dat, al heeft de vraag, of iemand tot de Doopsgezinden behoort, tot geene moeilijkheden aanleiding geven, het heel wat gemakkelijker is na te gaan, of iemand tot een bepaald kerkgenootschap behoort dan of hij tot geen kerkgenootschap behoort.

§ 2. Bij de bespreking van het wetsontwerp werden verschillende vragen aan de Regeering gesteld.

In de eerste plaats werd gevraagd, of de Regeering heeft onderzocht, of er belangrijke volksgroepen zijn, die in het naar het wets-

ontwerp toegelaten beroep op gewichtige gemoedsbezwaren aanleiding zullen vinden om geen eeden meer af te leggen.

In de tweede plaats werd met verwijzing naar het feit, dat het wetsontwerp mede is ingediend door de Ministers van Oorlog en van Marine, gevraagd, of deze Ministers, indien het wetsontwerp wordt aangenomen, bereid zijn eene wijziging der militaire wetten te bevorderen, zoodat ook met de individueele gemoedsbezwaren van hen, die tegen het vervullen van den militairen dienstplicht gekeerd zijn, rekening wordt gehouden. De Overheid heeft te zorgen voor een voldoende weermacht ter handhaving onzer onafhankelijkheid, maar zij heeft evenzeer te zorgen voor de rechtszekerheid. Gaat de Regeering op het gebied van het recht rekening houden met individueele gemoedsbezwaren, dan zou zij naar sommiger meening inconsequent en onbillijk handelen, indien zij ten aanzien van den militairen dienstplicht anders te werk gaat. Het gaat, naar men meende, niet aan de bezwaren van dienstweigeraars te negeeren en die van eedsweigeraars te erkennen. Tegenover deze opmerkingen werd aangevoerd, dat de wetgever geenszins voor elk gewetens- of gemoedsbezwaaar uit den weg behoeft te gaan, doch slechts dan, wanneer het geschieden kan zonder de belangen te schaden, waarvoor hij te zorgen heeft, en dat het derhalve zeer wel mogelijk is de straf op eedsweigeren gesteld op te heffen en niettemin de dienstweigeraars te straffen. Elk geval moet op zich zelf worden beschouwd.

In de derde plaats zouden eenige leden gaarne van de Regeering eene nadere uiteenzetting ontvangen van de redenen, waarom zij eene voorziening in den toestand, welke door de uitspraken van den Hooften Raad ontstaan is, urgent acht.

In de vierde plaats zouden eenige leden gaarne vernemen welke regelingen in de Belgische en Zwitsersche wetten zijn opgenomen ten aanzien van de verplichting tot het afleggen van successie-eeden en hoe men in die landen over de werking der hieromtrent bestaande bepalingen denkt, alsmede over de werking van de facultatiefstelling van den eed in Engeland en in eenige Zwitsersche kantons.

Opnieuw werd verder gewezen op de bezwaren, welke uit de facultatiefstelling van den eed in het burgerlijk geding ten aanzien van den decisoiren en suppletoiren eed voortvloeien. Wie een eed opdraagt met het oog op den daarin gelegen waarborg, zal het moeten aanzien, dat onder voorwendsel van gemoedsbezwaren eene verklaring wordt afgelegd. Het had bevreemding gewekt, dat de Regeering thans niet voorgesteld heeft hierin te voorzien door eene regeling in den geest van het voorstel der Staatscommissie voor de herziening van het bewijsrecht en van het aanhangige wetsontwerp van den Minister Loeff, omdat de Regeering in de Memorie van Toelichting van het vorige wetsontwerp het achterwege laten van zoodanig voorstel had gemotiveerd met het betoog, dat de rechter krachtens zijn toetsingsrecht zal kunnen onderzoeken of de geopperde gewetensbezwaren tegen den eed inderdaad oprecht gemeend zijn, terwijl in

het nieuwe wetsontwerp, dat toetsingsrecht niet meer voorkomt. Gaarne zou men ter zake inlichting ontvangen.

Van andere zijde werd de opmerking gemaakt dat het vanzelf spreekt, dat bij aanneming van het wetsontwerp de quaestie van den decisoiren en suppletoiren eed nader geregeld zal moeten worden.

Eindelijk werd door eenige leden gevraagd, of de Regeering bezwaar zou hebben in het wetsontwerp eene bepaling op te nemen, waaruit uitdrukkelijk blijkt, dat bij de toepassing van art. 1945 van het Burgerlijk Wetboek en art. 399 van het Wetboek van Strafvordering de rechter rekening mag houden met het feit, dat de te beeedigen persoon bezwaar heeft gemaakt den eed af te leggen. Anderen merkten op, dat zulk een bepaling, waartegen zij overigens geen bezwaar hadden, niet zou te gemoet komen aan de bedenkingen, gemaakt ter zake van decisoire, suppletoire en fiscale eeden. Er waren ook leden, die meenden, dat hetgeen hier wordt gevraagd reeds in de aangehaalde artikelen te lezen staat.

Art. 1. Verscheidene leden waren van meening, dat de woorden „ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort” dienen te vervallen. Zij zijn geheel overbodig en bevatten slechts eene toelichting, die niet in de wet zelve thuis behoort. Anderen konden zich met dat gevoelen niet vereenigen.

Sommige leden betoogden met verwijzing naar een artikel van den heer A. H. Gerhard in het *Weekblad van het Recht* no. 9765, dat het woord „bevestiging” behoort te vervallen. Men zou huns inziens in den derden regel kunnen lezen, „een eed of eene belofte (verklaring)”.

Ter verbetering der redactie werd in overweging gegeven den aanhef van het artikel aldus te lezen; „In elk geval, waarin een wettelijk voorschrift het afleggen vordert, hetzij van een eed, hetzij van een eed of eene belofte of bevestiging naar de wijze der godsdienstige gezindheid, of daaraan” enz.

Er waren verder leden, die vóór „verplicht” wenschten ingelascht te zien „behoudens de hierna volgende uitzonderingen”.

Art. 2. Sommige leden waren van oordeel, dat het niet op den weg van de Overheid ligt de leden van een kerkgenootschap te noodzaken zich te houden aan de voorschriften van dat genootschap. Zijn er inderdaad kerkgenootschappen, die het afleggen van den eed verbieden, dan moeten hunne leden zelve beslissen, wat hun te doen staat. Bovendien geeft het artikel aanleiding tot de bovenvermelde moeilijkheden ter zake van de vraag, hoe uitgemaakt zal worden, of iemand tot een kerkgenootschap behoort, tot welk kerkgenootschap hij behoort en wat het kerkgenootschap voorschrijft.

Ook werd opgemerkt, dat de leer der meeste kerkgenootschappen

geene voorschriften bevat omtrent het afleggen van eeden en dat de practijk, welke de Doopsgezinden vrijstelt, geheel op historische, doch niet op wettelijke grondslagen berust, omdat het bewijs niet is te leveren, dat er een Doopsgezind kerkgenootschap bestaat of eene vereeniging van Doopsgezinde gemeenten, die leervoorschriften heeft, welke den eed verbieden.

Eenige leden wenschten te lezen „indien de te beëdigden persoon verklaart te behooren tot eene godsdienstige gezindheid, welke het afleggen van den eed verbiedt.” Anderen meenden, dat de practijk der Doopsgezinden deze wijziging niet motiveert en dat zij tot bedenkelijke gevolgen aanleiding zou kunnen geven.

Ten einde te doen uitkomen, dat hier geen sprake is van de individueele gezindheid, gaf men in overweging te gewagen van de „godsdienstige gezindheid, waartoe de te beëdigden persoon behoort.”

In plaats van „eeden” wenschten sommigen hier en in het volgende artikel te lezen „een eed”. Naar men meende, heeft bij de keuze van den meervoudsvorm geene bijzondere bedoeling voorgezeten.

Verscheidene leden waren van oordeel, dat het geheele artikel behoort te vervallen, omdat het wegens art. 3 overbodig is.

Art. 3. Ten einde overeenstemming met art. 2 te bevorderen gaven eenige leden in overweging de woorden „mede” en „bij de beëdiging” uit dit artikel te doen vervallen.

Voorts werd aanbevolen het woord „gevoelen” door „hebben” te vervangen.

Art. 4. Eenige leden verlangden het overtollige woord „vrije” geschrapt te zien.

Overgangsbepaling. Aangevoerd werd, dat deze bepaling voorziet in de gevallen, waarin door een getuige vóór het arrest van den Hoogen Raad van 29 Juni 1914 een eed is afgelegd en men na dit arrest in appèl zou willen beweren, dat die getuige volgens de bij arrest gehuldigde leer geen eed had kunnen afleggen, maar dat het niet voorziet in het geval, dat iemand als getuige voor de rechtbank verscheen en deze hem niet tot den eed toeliet op grond van de leer van den Hoogen Raad of omdat, indien de zaak diende vóór het vermelde arrest, de rechtbank die leer reeds was toegedaan. Men drong daarom op wijziging van het artikel aan.

Ook werd gevraagd of niet gesproken behoort te worden van „personen, die op het tijdstip der eedsaflegging niet tot eene godsdienstige gezindheid behoorden”,

Slotbepaling. In overweging werd gegeven in plaats van „op den dag” te lezen „met den dag”.

Aldus vastgesteld 12 November 1915.

DE SAVORNIN LOHMAN.

HEERES.

EERDMANS.

RUTGERS.

VAN WIJNBERGEN.

ZITTING 1915—1916. — 96.

Tijdelijke nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 4 December 1915).

§ 1. In het Voorloopig Verslag werd aan de Regeering hulde gebracht, dat „zij zich door de ondervonden teleurstelling niet heeft laten weerhouden om opnieuw een poging te doen ten einde in den noodtoestand te voorzien”.

De ondergeteekenden kunnen niet ontkennen, dat dit woord van waardeering te midden van zoo velerlei critiek hun welkom was. Inderdaad was het geen aangename taak na al het voorgevallene met het vorige ontwerp van wet opnieuw het eedsvraagstuk bij de Staten-Generaal aanhangig te maken. En de opgewektheid, om deze taak voort te zetten, is niet grooter geworden, nu het Voorloopig Verslag opnieuw wél veel bezwaren doet hooren, maar door hen, die zich met het ontwerp niet kunnen vereenigen, een vaste lijn om tot een doeltreffende andere oplossing te geraken die voor de Regeering en voor de beide Kamers der Volksvertegenwoordiging aannemelijk zou zijn, niet is aangegeven.

Dat zoowel aan het vorige als aan het thans aanhangige ontwerp bezwaren zijn verbonden, de ondergeteekenden willen dit onvoorwaardelijk erkennen. Zij meenen echter, dat, evenals ten aanzien van vrijwel ieder ander onderwerp, ook ten aanzien van het eedsvraagstuk een *alle* bezwaren opheffende regeling niet is te treffen. Hoe groote moeilijkheden aan een regeling in het bijzonder van dit onderwerp in den weg staan, blijkt wel zeer duidelijk, indien men

bedenkt, dat, geheel afgezien nog van den bijzonderen door de jurisprudentie van den Hoogen Raad ontstanen nood, de geldende bepalingen omtrent den eed gedurende tal van jaren aan voortdurende en vrijwel algemeen critiek zijn onderworpen geweest en desniettemin een allen bevredigende wijziging niet is getroffen en ook niet is voorgesteld.

Zooals bij zoo menig ander vraagstuk, ligt ook bij dit onderwerp de moeilijkheid, om tot een bevredigende oplossing te geraken, hierin, dat bij de te treffen regeling verschillende belangen betrokken zijn, die ieder voor zich ten volle de zorg van den wetgever verdienen, doch die onmogelijk onder alle omstandigheden gelijkelijk volkomen tot hun recht kunnen komen. Welke die belangen zijn, is bekend en herhaaldelijk onder de aandacht van de Staten-Generaal gebracht. Eenerzijds vordert de zorg voor de waarachtigheid der af te leggen verklaringen het behoud van de eedsverplichting, anderzijds vordert de eerbiediging van het beginsel van gewetensvrijheid voor bepaalde personen een vrijstelling van den eedsdwang.

Niet bij ieder geval van beëdiging nu is dit conflict van belangen aanwezig. Integendeel. In de groote meerderheid der gevallen bestaat bij den te beëdigigen persoon geenerlei gewetenszwaar om den eed af te leggen, zal deze integendeel juist door den eed zich gesteund gevoelen bij zijn streven, om een zoo nauwkeurig mogelijke verklaring af te leggen, en kan derhalve de Staat het volle eischen wat hij in het belang van de waarachtigheid der verklaring nuttig zal achten. In andere gevallen is de godsdienstige overtuiging van den te beëdigigen persoon een zoodanige, dat het afleggen van een eed voor hem niet de minste bindende beteekenis zou hebben. In dat geval zal zijn gemoedsbezwaar volkomen kunnen geëerbiedigd worden zonder eenige benadeeling van het belang der waarachtigheid; integendeel de waarborg voor waarheidspreken zal worden verhoogd, indien de bedoelde persoon niet zal genoodzaakt zijn, zijn belofte om de waarheid te zeggen te kleeden in een eedsformule, waarvan het uitspreken hem reeds een onwaarachtigheid is. De moeilijkheid ontstaat eerst, wanneer een persoon beëdigd moet worden, wiens eed wel een bijzondere beteekenis zou hebben, maar wiens gemoedsbezwaren zich tegen het afleggen van eeden verzetten. Hier moet óf het eene óf het andere belang toegeven. Het stelsel nu, zoowel van het vorige als van het tegenwoordige ontwerp van wet is, dat in zoodanige gevallen het belang der gewetensvrijheid praedomineert. Werd een andere oplossing voorgesteld en ook ten aanzien van de laatst bedoelde groep van personen de eedsdwang onbeperkt gehandhaafd, zoo zou dit medebrengen, dat in ieder voorkomend geval van den hier bedoelden aard zonder uitzondering aan iemands conscientie geweld werd aangedaan, niettegenstaande de geest der Grondwet duidelijk doet blijken, dat in zake den eed het beginsel van vrijheid van godsdienstige meeningen is te eerbiedigen. Tegenover deze zekerheid van krenking van godsdienstige overtuiging bij aanvaarding van dit andere stelsel, staat bij het thans voorgestelde slechts de

kans, dat een enkele maal de waarachtigheid eener verklaring kan worden geschaad. De ondergeteekenden nu hebben in de eerlijkheid van de overgrootte meerderheid onzer bevolking voldoende vertrouwen om in vergelijking met het groote belang der consciëntievrijheid de kans op een dubbele schending der waarheid niet te hoog aan te slaan. Een dubbele schending der waarheid! Want niet alleen moet, wil het voorgedragen stelsel aan het belang van de waarheid tekort doen, de inhoud der verklaring zelf onwaar zijn, maar bovendien moet de te beëdigden persoon aan zijn onwaar getuigenis laten voorafgaan een onware verklaring ten aanzien van de inwendige roerselen van zijn gemoed. Hij moet opzettelijk en geheel eigener beweging gemoedsbezwaren voorwenden tegen het doen eener verklaring onder aanroeping van Gods naam, gemoedsbezwaren bovendien waarvan de onjuistheid allicht door anderen kan worden ingezien. Het schijnt meer in overeenstemming met den ernstigen aard onzer bevolking en meer opvoedkundig tevens, om te vertrouwen dat een dergelijke schending van plicht, zoowel tegenover de wet als tegenover eigen geweten, niet vaak zal voorkomen, dan om, zooals tot verwondering van de ondergeteekenden gedaan is, als van zelf sprekend aan te nemen, dat men, om met minder bezwaar een valsche getuigenverklaring in strafzaken te kunnen afleggen of een valsche of minder nauwkeurige aangifte voor de successiebelasting te kunnen doen, valschelijk gemoedsbezwaren zal voorwenden. Dat van een dergelijke praktijk bovendien in het Voorloopig Verslag verklaard wordt, dat deze „in vele gevallen ook sterk zou mogen worden aangeraden”, kunnen de ondergeteekenden bezwaarlijk als ernstig gemeend aannemen.

Bij de overweging der vraag, of inderdaad te vreezen is, dat herhaaldelijk gemoedsbezwaren zullen worden voorgewend, zie men voorts niet over het hoofd, dat het hier juist geldt een categorie van personen, voor wie op grond hunner godsdienstige overtuiging de eed bijzondere beteekenis zou hebben, personen dus van wie vaststaat, dat zij voor hoogere gevoelens vatbaar zijn en van wie als zoodanig over het algemeen eerlijkheid ten aanzien van hun gemoedsleven mag worden aangenomen.

De ondergeteekenden hebben gemeend in het bovenstaande nogmaals uitvoerig te moeten uiteenzetten, waarom zij een, door menig-een helaas te ruim geachte, uitzondering van den eedswang voorstellen. Bij het lezen toch van de bestrijding van het ontwerp, konden zij zich niet aan den indruk onttrekken, dat de tegenstanders het gewicht van één der twee grondslagen van het ontwerp, de eerbiediging van consciëntiebezwaren, niet genoegzaam hebben gewaardeerd. In plaats van te erkennen dat dit belang van de gewetensvrijheid in dezen behoort mede te tellen en logisch er toe behoort te leiden, dat in de bij dit ontwerp voorziene gevallen van den bijzonderen waarborg van den eed wordt afstand gedaan, hebben eenige leden integendeel de Regeering van onvastheid, van inconsequentie, van handelen in strijd met de logica beschuldigd, omdat naast de voor-

opstelling van den eedsplicht in art. 1 de eedswang in art. 3 weder wordt losgelaten. Oppervlakkig beschouwd zal echter op ieder gebied een regeling, waarbij naar verzoening van twee met elkander strijdige belangen gestreefd wordt, den schijn van onvastheid wekken, doch werkelijke onvastheid bestaat eerst dan, wanneer men zich de plaats, die ieder belang toekomt, niet genoeg duidelijk heeft voorgesteld, wat hier, blijkens het betoogde op de vorige bladzijde, bij de Regeering allerminst het geval is.

Het bovenstaande zal aan den anderen kant opnieuw hebben doen blijken, dat de ondergeteekenden de meening, als zoude dit ontwerp „in werkelijkheid den eed facultatief stellen” krachtig verwerpen. Veel van wat in het Voorloopig Verslag tegen facultatiefstelling wordt aangevoerd, kunnen de ondergeteekenden onderschrijven. Dat op het afleggen van onware onbeëdigde verklaringen dezelfde straf is gesteld als op het afleggen van onware beëdigde verklaringen, is ook naar hunne meening niet voldoende, om ieder naar willekeur zelf te doen bepalen, of hij den eed dan wel de belofte wil afleggen. Wat zij ontkennen, is echter, dat die vrije keuze bij dit ontwerp gegeven is. Zoowel in de Memorie van Toelichting, als in het ontwerp van wet wordt uitdrukkelijk de eedsverplichting voorop gesteld, het afleggen van een belofte slechts als een uitzondering beschouwd. En de ondergeteekenden kunnen niet anders doen dan hun overtuiging herhalen — een overtuiging die tot hun voldoening blijkens het Voorloopig Verslag door velen gedeeld werd en die volkomen steun vindt op langs officieelen weg verkregen gegevens uit Engeland, waar een gelijksoortig stelsel geldt als thans hier wordt voorgesteld —, dat ook in de practijk de eed regel, de belofte uitzondering zal blijven. Zij vinden voor dit vertrouwen, gelijk gezegd, grond in den ernstigen aard onzer bevolking, welke medebrengt dat gemoedsbezwaren niet vaak valschelijk zullen worden voorgewend, en voorts in de ook door de tegenstanders van dit ontwerp vaak met nadruk betoogde omstandigheid, dat het aantal personen met werkelijke gemoedsbezwaren tegen den eed toch feitelijk gering is.

Eenige leden, die in dit ontwerp de facultatiefstelling van eed en belofte belichaamd meenden te zien, waren tevens van oordeel, dat hierdoor aan het godsdienstig gevoel des volks wordt tekort gedaan. Of nu inderdaad door de facultatiefstelling de eerbied voor Gods naam zou komen te lijden, is voor betwisting vatbaar. Bekend is, dat de facultatiefstellingen bij getuigenverklaringen in zake de Beroepswet en de Octrooiwet zijn tot stand gekomen, terwijl beide keeren het bewind juist gevoerd werd door een Kabinet, waarvan de leden, hier aan het woord, zeker niet zullen zeggen, dat het de waakzaamheid voor het behoud der Godsvereering onder ons volk als een factor van weinig belang beschouwde. In het Verslag worden dan ook verschillende gegronde redenen aangevoerd ten betoogde dat de eerbied voor Gods naam door afschaffing van den eedswang niet zou geschaad worden. Hoe dit echter

zij, dit ontwerp geeft niet de vrije keuze tusschen eed en belofte. Slechts wanneer door het aanroepen van Gods naam aan het geweten geweld zou worden aangedaan, wordt de eed door de belofte vervangen. In menig geval zou het afleggen van een eed dan tevens profanatie zijn en zeker niet den eerbied voor Gods naam verhoogen.

Het hier verdedigde stelsel — algemeene eedsverplichting behalve daar waar de eedswang met het beginsel der gewetensvrijheid zou in botsing komen — wordt nu door „een groot deel der rechterzijde” nog onaannemelijker geacht dan het door de Eerste Kamer verworpen ontwerp. Het spreekt van zelf, dat een ieder zelf het best beoordeelen kan de mate van instemming of afkeuring, die hij voor een bepaald voorstel gevoelt. Kunnen dus de ondergeteekenden dezen leden niet het recht ontzeggen tot hun mede in vergelijking tot het vorige ontwerp scherpe oordeel, toch meenen zij de opmerking niet te mogen achterwege laten, dat een vergelijking tusschen de grieven tegen dit en die tegen het vorige ontwerp aangevoerd, dit scherpe oordeel geenszins doet verwachten. In dit verband moge de Regeering toch nog eens in het licht stellen, dat het, bij de vorige behandeling in aard zoo miskende, toetsingsrecht als een der voornaamste argumenten is aangevoerd, welke tegen het vorig ontwerp bestonden. Waar de Regeering er nu in geslaagd is een regeling te ontwerpen, die buiten twijfel aan dit bezwaar is tegemoetgekomen en waar ook andere principieele bezwaren niet nogmaals worden herhaald, daar mag men den ondergeteekenden toch niet verwijten dat zij niet getracht zouden hebben „een voor beide Kamers aannemelijk compromis” te vinden.

Vele leden van de Kamer hadden echter een ander compromis verwacht. Zij hadden gemeend, dat de Regeering ten einde het wetsontwerp voor beide Kamers aannemelijk te maken, het amendement van de heeren Rutgers, de Visser en van Wijnbergen zou hebben overgenomen. De ondergeteekenden gelooven, dat het van weinig practischen zin zou hebben getuigd, zoo zij daartoe waren overgegaan. Indien tusschen twee partijen een meeningsverschil bestaat, schijnt het weinig aangewezen, om juist datgene als oplossing voor te stellen, wat door de eene partij reeds tevoren verworpen is.

Reeds deze omstandigheid, dat de Tweede Kamer met beslistheid genoemd amendement heeft verworpen, is voor de ondergeteekenden voldoende, om een regeling in den zin van dat amendement niet in het wetsontwerp op te nemen. Want de meening, in het Verslag uitgesproken, als zouden de bezwaren, die indertijd in de Tweede Kamer tot de verwerping van het amendement leidden, thans niet meer bestaan, schijnt voor betwisting vatbaar. De van verschillende zijden tegen het amendement op zich zelf geuite bedenkingen hebben uit den aard der zaak hun kracht nog niet verloren. En voor zoover constitutioneele bezwaren ertoe mochten hebben bijgedragen, dat leden, die het amendement zelf niet onaannemelijk vonden, desniettemin hun stem er tegen uitbrachten, mag

de vraag worden gesteld, of thans, nu er openbaar meeningsverschil bestaat tusschen de beide Kamers der Staten-Generaal, die constitutioneele bezwaren wel zouden zijn opgeheven.

Ook voor hen, die met den Minister van Justitie overeenkomstig diens verklaring in de Tweede Kamer der Staten-Generaal terecht van oordeel zijn, dat het belang dat zoo spoedig mogelijk een voorziening in de wettelijke leemte getroffen worde wel een offer waard is, is derhalve thans het amendement der heeren Rutgers, de Visser en van Wijnbergen met het oog op de vermoedelijke gezindheid der Tweede Kamer der Staten-Generaal als compromis weinig aanneemelijk. En anderzijds — en dit is voor de Regeering van beteekenis — is thans aan verschillende, door tegenstanders tegen het vorig ontwerp geuite bezwaren te gemoet gekomen.

Naar het oordeel der ondergeteekenden staat het amendement ook in bruikbaarheid beslist bij het Regeeringsvoorstel ten achter. Ook zij, die het amendement aanbevelen, erkennen het gebrekkige er van. Dit gebrekkige schijnt zelfs voor hen een aanbeveling: Want, zoo is hun redeneering, door deze „naar ieders inzien gebrekkige regeling” zou grooter kans bestaan op nadere behandeling van het vraagstuk dan door aanneming van het Regeeringsvoorstel. Het schijnt echter te betwijfelen of een dergelijk „reculer pour mieux sauter” in de wetgeving gewenscht is, en de vraag rijst waarom toch eigenlijk niet reeds nu het oogenblik kan gekomen zijn, om gezamenlijk na te gaan, welke oplossing, hoezeer dan ook slechts bij wijze van tijdelijke regeling, tot de minste bedenkingen aanleiding geeft.

De nadeelen, aan het bekende amendement verbonden, worden in het Verslag op juiste wijze uiteengezet. Door het afleggen van de belofte afhankelijk te stellen van het niet-behooren tot een kerkgenootschap, wordt niet alleen, zooals het Verslag vermeldt, een bron van processueele moeilijkheden geopend, maar zou ook op ander gebied de rechtszekerheid ernstig in gevaar worden gebracht. En indien men aan dit bezwaar zou willen tegemoet komen door het afleggen van de belofte afhankelijk te stellen van een enkele *verklaring*, dat men niet tot een kerkgenootschap behoort, zoo is het denkbaar, dat bij het bestaan van een dergelijk voorschrift een tot een kerkgenootschap behoorend persoon zou verklaren niet tot een kerkgenootschap te behooren. Alsdan zou, naar de gewijzigde redactie, deze moeten behandeld worden overeenkomstig zijn verklaring, ofschoon wellicht de onwaarheid der verklaring bij een ieder ten stelligste vaststaat.

Als ernstig bezwaar tegen het denkbeeld, om, zij het ook slechts bij noodregeling, alleen hen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, van de eedsverplichting vrij te stellen, moet ook nog worden geopperd, dat, zooals ook in het Voorloopig Verslag met nadruk betoogd is, hierdoor rechtsongelijkheid, een krenkende bevoorrechtiging van het onkerkelijke deel onzer natie, zou worden in het leven geroepen. Het scheppen van deze rechtsongelijkheid wordt ook door

de voorstanders van het amendement toegegeven. Maar zij ontken-
nen het bedenkelijke hiervan, omdat het denkbeeld „geen bevoorrech-
ting bedoelt, maar alleen eene noodregeling bevat waarbij men zich
in verband met de arresten van den Hoogen Raad wel moest neder-
leggen”. Daartegenover worde echter opgemerkt, dat het weinig aan-
beveling verdient, dat de wetgever slechts voorziet in de formeel-
juridische leemte die door een arrest van den Hoogen Raad wordt in
het leven geroepen, en zich niet bekommert om het moreele onrecht
voor anderen, dat van een uitsluitend formeele aanvulling van een
gebleken leemte het rechtstreeksch gevolg zou zijn. Het eedsvraag-
stuk behoort beschouwd te worden als één onplitsbaar probleem.
Men kan niet den toestand regelen voor één categorie van personen,
zonder daardoor tevens de moreele belangen van anderen bij de rege-
ling te betrekken. Wanneer thans alleen met de gemoedsbezwaren
van niet tot een kerkgenootschap behoorenden wordt rekening ge-
houden, zal voortaan de eedswang voor hen, die eveneens gemoeds-
bezwaren hebben maar wél tot een kerkgenootschap behooren, als
een des te grievender gewetensdwang worden beschouwd.

Tegenover deze door velen bepleite beperkte regeling met alle hier-
aan verbonden nadeelen, staat nu de thans door de Regeering voor-
gestelde regeling, waarbij, in den tegenwoordigen gewijzigden vorm,
met de tegen het vorig ontwerp geuite bezwaren rekening is gehou-
den. Wie deze beide stelsels op zich zelf beschouwt, zal voor de voor-
deelen van dit ontwerp niet blind kunnen zijn, terwijl de onderge-
teekenden voorts meenen te mogen vertrouwen, dat dit stelsel méér
dan het vorige voor de Staten-Generaal aannemelijk zal zijn en dus
ook in dit opzicht geen reden bestaat, om het andere, op zich zelf
minder goede denkbeeld thans over te nemen.

Konden de ondergeteekenden derhalve thans bezwaarlijk komen
tot een voorstel, waardoor, zij het ook met de uitgesproken bedoe-
ling van slechts tijdelijke noodregeling, uitsluitend in de ontstane
juridische leemte zou worden voorzien, daarentegen bestond bij hen
geen bedenking aan de door hen voorgestelde regeling een strikt tij-
delijk karakter te geven. Het doet hun leed, dat deze tegemoetkoming
aan een tegen het vorig ontwerp geuite grief niet beter gewaardeerd
is. Verschillende leden der Volksvertegenwoordiging toch hadden
verklaard, dat in den tegenwoordigen tijd van het bestand niet ge-
pogd mocht worden het eedsvraagstuk, dat naar de meening dier
leden de twee zijden der Kamers zoo scherp van elkander scheidde,
op te lossen. De Regeering heeft getracht aan dit bezwaar tegemoet
te komen door een bepaling voor te stellen, waardoor het wetsont-
werp, tot wet verheven, met 1 Januari 1919 zou komen te vervallen.
Hierdoor zal dan toch komen vast te staan, dat het eedsvraagstuk
nog altijd niet is opgelost, nog altijd blijft een vraag der toekomst.

Van verschillende zijden werd nu opgemerkt — blijkbaar ook
door tegenstanders van het ontwerp — dat de termijn van 1 Januari
1919 te kort zou zij, om ten aanzien van de werking der voorgestelde
regeling ervaring op te doen en dat het niet aannemelijk is dat vóór

dien tijd een nadere regeling van het eedsvraagstuk zou tot stand komen. Wat dit laatste betreft, is deze door tegenstanders van het ontwerp uitgesproken overtuiging een reden te meer om te bevorderen, dat de nu vast te stellen regeling zoo doelmatig en rechtvaardig mogelijk zal zijn. Waar bovendien de tegenstanders verklaren niet te gelooven, dat op 1 Januari 1919 reeds voldoende ervaring ten aanzien van de werking der voorgestelde regeling zal zijn opgedaan, geeft dit grond, om den voor de rechtszekerheid gevreesden fatalen invloed van het ontwerp niet al te hoog te stellen.

In het Verslag werd voorts de vrees geuit dat de termijn van geldigheid tot in het oneindige zou worden verlengd. Ook deze vrees is met de geschilderde verderfelijke werking van het wetsontwerp bezwaarlijk in overeenstemming te brengen. Bovendien zij opgemerkt, gelijk terecht van andere zijde in het Verslag is gedaan, dat zoodanige verlenging tot in het oneindige slechts mogelijk zal zijn met de medewerking van beide Kamers der Staten-Generaal en dat deze periodieke verlenging bovendien telkens automatisch de gelegenheid zal bieden een oplossing van het eedsvraagstuk in door de tegenstanders van dit ontwerp gewenschten geest te beproeven.

In het Verslag worden nog verschillende andere denkbeelden bepleit. Intusschen is datgene wat andere leden reeds onmiddellijk tegen die denkbeelden aanvoerden, zóó overtuigend, dat slechts een korte weerlegging van de zijde der Regeering noodig is.

Sommige leden bepleitten een herstel van den toestand, gelijk die vóór de arresten van den Hoogen Raad algemeen geacht werd te zijn. De ondergeteekenden erkennen ten volle, dat de wetgever door een arrest van den Hoogen Raad niet gebonden is en dat hij gerechtigd is, indien de beslissing van het hoogste rechtscollege door wijziging der bestaande rechtsopvatting tot ongewenschte gevolgen aanleiding zou geven, alsdan door wijziging der wet de oude wetsopvatting te herstellen. Intusschen zou een dergelijke reactie bij dit onderwerp ongetwijfeld met het rechtsbewustzijn des volks in strijd zijn. De geheele geschiedenis van het eedsvraagstuk hier te lande wijst op een onafgebroken ontwikkeling in de richting van eerbiediging der conscientievrijheid en beperking van den eedswang. Een terugkeer tot den ouden toestand van onbeperkten eedswang ook voor hen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, zou voor de ondergeteekenden onaannemelijk zijn.

Tegen het denkbeeld, om van den eed vrij te stellen hen die verklaren niet in God te gelooven, geldt hetzelfde bezwaar, dat tegen het meer genoemde amendement bestaat, dat n.l. zij, die wél in God gelooven maar desniettemin oprechte gemoedsbezwaren hebben om eeden af te leggen, hierdoor in hooge mate verongelijkt zouden worden, doordat de wet met hun gemoedsbezwaren geen, met die der ongelooovigen wél rekening zou houden. Bovendien mag de vraag gesteld, of niet juist dit uitlokken van een openlijke verklaring van ongelooft aan God voor het godsdienstig gevoel der andere bij de be-

eediging aanwezige personen krenkend zou zijn. Ook zou in de practijc een dergelijke regeling tot tal van moeilijkheden aanleiding geven in verband met het bestaande verschil in opvatting omtrent het Godsbegrip.

Inderdaad schijnt twijfel gerechtvaardigd, of, indien de rechter de godsdienstige woorden zou uitspreken en de te beëdigen persoon slechts een verklaring (belofte) zou hebben af te leggen, deze zich als door den eed gebonden zou beschouwen. En indien de formulering zóó zou kunnen worden, dat de te beëdigen persoon zich bewust zou zijn zich door den eed te binden, dan zou deze regeling weder alle bezwaren met zich brengen, die aan den thans geldenden eedswang verbonden zijn.

In de Eerste Kamer is ter sprake gekomen het denkbeeld, om van dengene, die den eed niet wil afleggen, andere waarborgen te vorderen, en is daarbij in het bijzonder genoemd de oplossing, die in „Ons Program” daarvoor aanbevolen werd. Wanneer men zich thans hiervoor beroept op de uitspraak van den Minister van Justitie, die dit voorstel „zeer scherpzinnig gedacht” noemde en erkende dat op deze wijze „wezenlijke toetsingswaarborgen” worden gegeven, zoo verzwijsge men anderzijds niet, dat aan dit oordeel tevens werd toegevoegd, dat dit stelsel „door zijn omslag practisch niet mogelijk zal zijn”. De ondergeteekenden nemen nog steeds dit standpunt in en zij moeten voorshands blijven gelooven, dat in deze richting geen practisch verwezenlijkbare voorstellen kunnen worden gedaan.

Het denkbeeld werd nog geopperd, dat bij getuigenverklaringen de eed alleen zou worden afgelegd na de verklaring, indien een der partijen dit zou verlangen, en dat, indien dan bleek dat een getuige den eed niet zou kunnen afleggen, diens getuigenis gewraakt zou kunnen worden. Tegen dit voorstel bestaat de gewichtige bedenking, dat het aldus van de willekeur van een der partijen afhangt, of personen, die op grond hunner overtuiging geen eed kunnen of willen afleggen, al dan niet buiten de rechtsgemeenschap worden geplaatst. In zij het ook iets mindere mate zou aldus de bestaande noodtoestand worden bevestigd, die thans naar ieders overtuiging dringend herziening behoeft.

Ten slotte werd de vraag gesteld, of niet voor iedere soort van feiten moet nagegaan worden, of het vergen van den eed wel noodig is en vervanging van den eed door de belofte op de in het ontwerp genoemde voorwaarden toegelaten kan worden. Met name werd gevraagd, of de fiscale eeden en de getuigen-eeden wel op dezelfde wijze moesten worden geregeld.

Zonder in bijzonderheden af te dalen, heeft een dergelijk onderzoek, aan de hand van de bij de Memorie van Antwoord betreffende het vorig wetsontwerp behoorende lijst van eeden, enz., inderdaad plaats gehad. De ondergeteekenden zijn daarbij tot de overtuiging gekomen, dat voor ambtseeden een afzonderlijke regeling gewenscht was. Voor het overige echter meenden zij, dat een alge-

meene regeling aanbeveling verdiende. De ervaring in honderd jaren opgedaan met het „stelsel”, om voor ieder afzonderlijk geval te overwegen welk voorschrift ten aanzien van den eed wenschelijk was, heeft geleid tot den verwarden toestand, die terecht in het Verslag aangevoerd wordt als grond voor den wensch naar een algemeene regeling thans. Te overwegen was nog slechts, of, evenals voor de ambtseeden een afzonderlijk artikel in het wetsontwerp is neergelegd, ook voor de geheele categorie der fiscale eeden een voorschrift zou kunnen worden gegeven, verschillend van dat voor de categorie der getuigeneden. Het komt den ondergeteekenden echter voor, dat voor beide categorieën de voorgestelde regeling het meest het karakter draagt van een aannemelijk compromis tusschen de uiteenlopende wenschen, die ten aanzien van beide categorieën worden geuit. De ondergeteekenden herinneren toch eraan, dat in het Verslag ten aanzien van den successie-eed eenerzijds van het wegvallen van den onbeperkten eedswang ernstig gevaar voor de financieele belangen van den Staat werd gevreesd, anderzijds ontkend werd dat het zedelijk geoorloofd zou zijn den belastingplichtige tusschen zijn beurs en zijn geweten te plaatsen. Een zelfde verschil van meening openbaarde zich, gelijk bekend, in 1911 bij de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging der wet op de Successie-belasting, toen de leden der Tweede Kamer van Nispen tot Sevenaer (Rheden) en Roessingh op afschaffing van den successie-eed aandrongen en de Minister van Financiën Kolkman verklaarde den eed niet te kunnen missen. Er bestaat geenerlei vooruitzicht, dat bij een afzonderlijke behandeling van het vraagstuk van den fiscaal eed grootere eensgezindheid omtrent de te heffen regeling zou bestaan dan thans bij de behandeling van de algemeene regeling is gebleken. Ook bestaan naar de meening van de ondergeteekenden geen gegronde redenen, om voor den fiscaal eed een afwijkende regeling voor te stellen. Weliswaar ontbreekt bij den successie-eed het correctief, gelegen in de artikelen 1945 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 399 van het Wetboek van Strafvordering, waarbij aan den rechter de gelegenheid wordt geschonken de waarde der gedane verklaring en dus ook die eener belofte zelfstandig te toetsen, maar daartegenover bedenke men, dat een fiscale verklaring meer objectief is dan menige getuigenverklaring en derhalve, afgezien nog van andere redenen hiervoor, niet zelden de valscheid daarvan gemakkelijker zal kunnen worden achterhaald en bestraft. Is om deze reden bij den fiscaal eed het gevaar voor voorgewende gemoedsbezwaren en van daaruit volgende valsche successie-aangiften niet belangrijk grooter dan ten aanzien van getuigenverklaringen, zoodat een afwijkende regeling hiervoor niet geboden schijnt, aan den anderen kant zouden de ondergeteekenden evenmin tot een afschaffing of zelfs maar tot een facultatiefstelling van den fiscaal eed thans wenschen mede te werken. De Staat heeft geen reden ten aanzien van de fiscaal eed een ander standpunt in te nemen dan tegenover de eedsverplichting in het algemeen. Het argu-

ment, dat men den belanghebbende niet stellen mag voor de keuze tusschen zijn beurs en zijn geweten, zou voorts tot afschaffing zoolvel van de belofte, als van den eed moeten leiden, ja zelfs in consequentie doorgevoerd ten gevolge moeten hebben dat van het vragen van iedere opgave afgezien werd. Daarbij moge worden opgemerkt, dat het in het algemeen herhaaldelijk voorkomt, dat hij die den eed moet zweren voor het dilemma wordt gesteld vermogensrechtelijk nadeel te lijden of zijn geweten door een onwaarheid te bezwaren en dus voor een uitzonderingsregeling ten aanzien van den fiscaal eed geen aanleiding bestaat. Alleen het hooge beginsel der conscientievrijheid kan ook hier de eenige grond zijn, om van den waarborg van den eed afstand te doen.

§ 2. Ter beantwoording van de verschillende bijzondere vragen, die aan de Regeering nog werden gesteld, moge het volgende dienen.

Voor zoover de Regeering heeft kunnen nagaan, kan het wetsontwerp geen aanleiding geven voor belangrijke volksgroepen in haar geheel, om voortaan geen eeden meer af te leggen. In de veronderstelling, dat met de hier besproken vraag bedoeld is, of personen, die tot een kerkgenootschap behooren dat den eed slechts veroorlooft wanneer een wettelijk voorschrift hem beslist eischt, voortaan niet den eed zullen weigeren, daar toch artikel 3 de gelegenheid tot het doen eener belofte opent, verklaren de ondergeteekenden, dat een dergelijke wetsinterpretatie hun niet verdedigbaar schijnt. Uitdrukkelijk stelt dit wetsontwerp de algemeene eedsverplichting voorop. Slechts zij, die eigen individuele gemoedsbezwaren hebben, mogen den eed door een belofte vervangen. Het is een onaannemelijke leer, dat personen, die géén gemoedsbezwaren zouden hebben indien art. 3 niet bestond, zich uitsluitend tengevolge van art. 3 gemoedsbezwaren zouden kunnen scheppen. Art. 3 eerbiedigt bestaande gemoedsbezwaren, maar kan geen bron zijn van het ontstaan van nieuwe.

Het onderteekenen van dit wetsontwerp door de Ministers van Marine en van Oorlog brengt allerminst mede, dat deze Ministers nu ook een wetswijziging zullen bevorderen, waardoor met de individuele gemoedsbezwaren van hen, die tegen het vervullen van den militairen dienstplicht gekeerd zijn, wordt rekening gehouden. Zooals in het Verslag terecht wordt opgemerkt, moet ieder geval op zich zelf beoordeeld worden. Ook hier bestaat het conflict tusschen twee gemeenschapsbelangen, het belang van de landsverdediging en dat der gewetensvrijheid. Maar terwijl zonder al te ernstig gevaar voor benadeeling van het tegengestelde belang in zake den eed met gemoedsbezwaren kan worden rekening gehouden, zoo vloeit natuurlijk hieruit nog geenszins voort, dat ook het rekening houden met gemoedsbezwaren tegen militairen dienstplicht met voldoende behartiging van het Staatsbelang in zijn geheel zou zijn te vereenigen. Ook de Grondwet heeft reeds een onderscheiding

tusschen deze vraagstukken aangenomen. Terwijl toch bij de in de Grondwet voorgeschreven eeden de eedswang is opgeheven, bepaalt art. 180 der Grondwet uitdrukkelijk, dat alle Nederlanders, daartoe in staat, verplicht zijn mede te werken tot handhaving van de onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied. Eenig voorbehoud voor gemoedsbezwaren wordt hierbij niet gemaakt en duidelijk vloeit hieruit voort, dat alléén de vraag naar de noodzakelijkheid bepaalt, wie van de daartoe geschikt tot den militairen dienst zullen worden opgeroepen, zonder dat het bestaan van gemoedsbezwaren hierop invloed zal kunnen hebben.

Het verwondert de ondergeteekenden niet weinig, dat eenige leden nog een uiteenzetting verlangen van de redenen, waarom voorziening in den noodtoestand urgent is. Reeds is herhaaldelijk betoogd, dat tengevolge van de arresten van den Hoogen Raad personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, niet als getuigen of deskundigen kunnen gehoord worden. Het is reeds eenige malen voorgekomen — en de frequentie daarvan neemt toe — dat dientengevolge een beklaagde bij gebreke van wettig bewijs moest worden vrijgesproken of dat de behandeling der strafzaak moest worden geschorst. Eveneens kan eenige malen het belang der beklaagden reeds zijn geschaad, doordat een getuige à décharge niet kon worden gehoord. Een gevolg van den noodtoestand is eveneens, dat personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, in menig geval den vereischten ambtseed niet mogen afleggen noch den eed of de belofte als voogd of andere eeden uit het burgerlijk recht voortvloeiend. Evenmin kunnen zij den vereischten eed volgens de wet op de Successiebelasting afleggen. In alle hier genoemde gevallen hebben zich reeds moeilijkheden voorgedaan en iederen dag, dat deze leemte blijft voortbestaan, kunnen zich ontwikkelingen voordoen van nog ernstiger karakter. Men bedenke hierbij, dat niet alleen de belangen van de niet tot een kerkgenootschap behorende personen worden geschaad en dat deze zich bevinden in den hoogst krenkende toestand van buiten de wet te staan, maar dat bovendien de belangen van den Staat en van andere burgers eveneens hierdoor ernstig kunnen benadeeld worden.

In België en de meeste Zwitsersche kantons is, voor zoover den ondergeteekenden bekend, de successie-eed afgeschaft en wordt aan wederinvoering niet gedacht. Wél leerde de ervaring in de eerste jaren na de afschaffing van den successie-eed in België — in 1830 —, dat een aanmerkelijke daling in het bedrag der aangiften plaats vond. In hoeverre de opheffing der eedsverplichting daarop invloed had, valt uit den aard der zaak niet te zeggen. Intusschen, tegen dit ontwerp kan zeer zeker een beroep op deze ervaring niet gelden. Zooals reeds herhaaldelijk betoogd, is bij dit wetsontwerp van een afschaffing, of zelfs maar van een facultatiefstelling van den eed, geen sprake. Facultatiefstelling bestaat ten aanzien van het algemeene eedsvraagstuk evenmin in Engeland en Zwitserland, gelijk

men ten onrechte in het Verslag het voorstelt. In Engeland bestaat een stelsel soortgelijk aan het thans voorgestelde, in Zwitserland is de eed in vele kantons geheel afgeschaft. In beide landen schijnt het daar geldende stelsel tot tevredenheid aanleiding te geven. Voor wat Zwitserland betreft, zijn zekerheidshalve nog nadere inlichtingen gevraagd. Uit Engeland zijn reeds officieele inlichtingen in dezen zin ontvangen.

Zooals ook reeds meermalen in de schriftelijke stukken is uiteengezet, hebben de ondergeteekenden inderdaad ernstig overwogen, of ten aanzien van den decisoiren en suppletoiren eed niet een nadere voorziening moet worden getroffen, b.v. hierin bestaande, dat de opgedragen eed kan worden teruggenomen, indien niet een eed, maar op grond van gemoedsbezwaren een belofte zou worden afgelegd. Op de gronden, op bladz. 12 en 13 van de Memorie van Antwoord op het vorige wetsontwerp in den breede uiteengezet, waarbij in het bijzonder nog gewezen worde op het betoog, aanvangende op bladz. 12, regel 27 van onder en eindigend op bladz. 13, regel 6 van boven, zijn de ondergeteekenden echter ook thans nog van oordeel dat het wenschelijker is ook voor den decisoiren en suppletoiren eed, voorloopig althans, den algemeenen regel zonder meer te doen gelden. In het Voorloopig Verslag werd opgemerkt, dat het achterwege laten van een bijzonder voorstel destijds gemotiveerd was door een beroep op het toetsingsrecht van den rechter en dat in het tegenwoordige ontwerp dit toetsingsrecht niet meer voorkomt. De ondergeteekenden veroorloven zich hiertegenover op te merken, dat het vertrouwen in de werking van het toetsingsrecht slechts één der gronden was waarom een afzonderlijke regeling onnoodig werd geacht, en dat voorts dit beroep op het toetsingsrecht in niet mindere mate werd gedaan bij de verdediging der voorgestelde regeling in haar geheel. Nu de Regeering na rijpe overweging gemeend heeft voldoende vertrouwen in onze bevolking te mogen stellen, om het zoo sterk bestreden toetsingsrecht te laten vallen en toch na een verklaring omtrent het hebben van gemoedsbezwaren tegen den eed het afleggen van een belofte toe te laten, pleit ditzelfde vertrouwen ervoor, dat ook thans ten aanzien van den decisoiren en suppletoiren eed geen bijzondere regeling wordt voorgesteld. Anderzijds echter ontkennen zij niet, dat het beslissend karakter van deze eeden verhindert, dat bij gegrond vermoeden van voorgewende gemoedsbezwaren de rechter dit bij de beoordeeling van de waarde der verklaring in aanmerking neemt. In zooverre bestond er aanleiding, om opnieuw te overwegen, of eenige bijzondere voorziening in dezen noodig is. Dat dit ten slotte niet wordt voorgesteld, komt mede door de omstandigheid, dat, naar bekend is, de Staatscommissie voor de herziening der Burgerlijke Rechtsvordering een ontwerp-herziening van de bewijsmiddelen reeds in tweede lezing heeft vastgesteld. Uit den aard der zaak zal daarbij de plaats van den decisoiren en den suppletoiren eed in ons bewijsrecht in oogenschouw zijn genomen, waardoor wellicht in de toekomst ook de beteekenis

van deze twee eeden een mindere zou kunnen worden. Het schijnt gewenscht in ieder geval het advies dier Staatscommissie af te wachten, alvorens een bijzondere regeling te ontwerpen.

Het opnemen van een bepaling, waaruit uitdrukkelijk zou blijken, dat bij de toepassing van art. 1945 van het Burgerlijk Wetboek en art. 399 van het Wetboek van Strafvordering de rechter rekening mag houden met het feit, dat de te beëedigen persoon bezwaar heeft gemaakt den eed af te leggen, schijnt geheel overbodig, waar deze artikelen duidelijk voorschrijven, dat de rechter zal moeten acht geven op „alles wat op de meerdere of mindere geloofwaardigheid van de getuigen invloed zoude kunnen hebben”.

Art. 1. De woorden „ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort” schijnen inderdaad niet volstrekt noodzakelijk. Toch stellen de ondergeteekenden er prijs op deze woorden, waaruit de historische grond voor het indienen van het ontwerp blijkt, te behouden. Geheel uitgesloten is het ook niet, dat, ontbraken deze woorden in het artikel, te eenigertijd beweerd zou worden, dat de plicht van artikel 1 alleen geschreven is voor hen, op wie elk bijzonder wettelijk voorschrift zelf, b.v. art. 161 van het Wetboek van Strafvordering, betrekking heeft, namelijk de tot een kerkgenootschap behoorenden.

De bezwaren, door den heer A. H. Gerhard in het *Weekblad van het Recht* geuit en naar aanleiding waarvan deze meent, dat hier en elders in plaats van „bevestiging” moet worden gesproken van „verklaring”, zijn inderdaad niet van grond ontbloot. Dat desniettemin de ondergeteekenden meenen niet tot wijziging in dien geest te kunnen overgaan, geschiedt om de volgende practische overwegingen. Immers, de eenige twee algemeene wetsvoorschriften die op het eedsvraagstuk betrekking hebben, n.l. art. 207 van het Wetboek van Strafrecht en de wet van 17 Juli 1911, regelend den vorm van den eed, hebben beide den term „bevestiging” gebruikt om de solemneele handeling aan te duiden, die in plaats van den eed treedt om de waarheid van een *voorafgegane* verklaring plechtig te verzekeren, zooals de „belofte” de solemneele handeling is, die in de plaats van den eed treedt — het woord „eed” wordt in beide gevallen gebruikt — om de waarheid van een *toekomstige* verklaring plechtig te verzekeren. Niet gaarne zouden de ondergeteekenden thans bevorderen, dat een van het Wetboek van Strafrecht afwijkende terminologie werd aangenomen. Dit te minder, omdat naar hun meening het woord „bevestiging” volkomen weergeeft, wat het spraakgebruik er in leest, terwijl het woord „verklaring” zou kunnen geacht worden niet alleen betrekking te hebben op de solemneele handeling aan het einde der „te bevestigen verklaring” — er is waarlijk geen duidelijker terminologie te vinden — maar ook op het medegedeelde zelf.

De ondergeteekenden zien niet in, waarom de omzetting der woorden „het afleggen hetzij van een eed hetzij naar de wijze der gods-

dienstige gezindheid van een eed of eene belofte of bevestiging vordert" een redactieverbetering zou zijn. Integendeel, er bestaat grond om de woorden „vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt" onmiddellijk op elkander te laten volgen, zooals ook in art. 207 van het Wetboek van Strafrecht geschied is.

Tegen inlassching der woorden „behoudens de hierna volgende uitzonderingen" bestaat het bezwaar, dat daardoor de eedsplicht in het algemeen minder duidelijk op den voorgrond zou zijn gesteld. Bovendien zijn de woorden geheel overbodig.

Art. 2. De ondergeteekenden erkennen, dat, in plaats van het gebiedend voorschrijven van een belofte, een facultatiefstelling van den eed en de belofte voor hen, wier godsdienstige gezindheid hun den eed verbiedt, in zekere opzichten goed zou kunnen werken en logisch zou zijn. Zij geven echter de voorkeur er aan, om het voorschrift, dat personen, die tot een kerkgenootschap behooren dat den eed verbiedt, de belofte *moeten* doen, ongewijzigd te handhaven, zooals dit een eeuw lang zonder eenige moeilijkheid heeft gewerkt. Vooral waar dit wetsontwerp thans het karakter draagt van een tijdelijke noodregeling, is het niet gewenscht in dit historisch voorschrift eenige verandering te brengen.

Om dezelfde reden kunnen de ondergeteekenden het denkbeeld, om artikel 2 van toepassing te doen zijn, „indien de te beëedigen persoon verklaart tot een godsdienstige gezindheid, welke het afleggen van den eed verbiedt", niet overnemen.

De toevoeging der woorden „waartoe de te beëedigen persoon behoort" achter „gezindheid" is geheel overbodig, waar onveranderlijk de jurisprudentie van den Hoogen Raad vaststaat, dat „gezindheid" beteekent „kerkgenootschap" en in art. 1 door de woorden „ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid *behoort*" ten overvloed nog blijkt dat ook dit ontwerp gelijke beteekenis aan deze uitdrukking hecht.

Opzettelijk is in het thans ingediende wetsontwerp in art. 3 het woord „een eed" vervangen door „eeden", om te duidelijker te doen uitkomen, dat het gemoedsbezwaar moet gericht zijn tegen iederen eed, geheel in het algemeen, los van den bijzonderen eed op een gegeven oogenblik gevraagd.

De ondergeteekenden meenen dat art. 2 zijn waarde heeft, als handhavende het historisch recht van Doopsgezinden en anderen, om zonder verdere opgave van gemoedsbezwaren, op den enkelen grond van het behooren tot een Doopsgezinde of soortgelijke gemeente, een belofte te kunnen afleggen.

Art. 3. Juist voor het verband met art. 2 is behoud van het woord „mede" gewenscht.

Daarentegen bestond geen bezwaar de woorden „bij de beëdiging" te schrappen en het woord „gevoelen" te vervangen door „hebben".

Art. 4. Het inderdaad overtollige woord „vrije” is geschrapt.

Overgangsbepaling. Deze overgangsbepaling op zoodanige wijze aan te vullen, dat niet tot een kerkgenootschap behorende personen, die op dezen grond niet zijn gehoord, alsnog kunnen gehoord worden, zou o. a. medebrengen een aantasting van een reeds gewijsde zaak ten nadeele van de beklaagden, waartoe ondergeteekenden niet kunnen medewerken. Indien het feitelijk onderzoek nog niet geheel is beëindigd, zullen na het in werking treden dezer wet de bedoelde personen alsnog wettig kunnen worden gehoord, zoodat voor dat geal voorziening niet noodig is.

De woorden „die op het tijdstip der eedsaflegging niet tot eene godsdienstige gezindheid behoorden” geven inderdaad juist de bedoeling weer en zijn dus overgenomen.

Slotbepaling. „Op den dag” is gewijzigd in „met den dag”.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
J. LOUDON.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Marine,
J. J. RAMBONNET.

De Minister van Financiën,
TREUB.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

De Minister van Waterstaat,
C. LELY.

*De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,*
POSTHUMA.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.

ZITTING 1915—1916. — 96.

Tijdelijke nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het eedsvraagstuk tijdelijke nadere voorziening behoeft;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In elk geval waarin een wettelijk voorschrift het afleggen, hetzij van een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid van een eed of eene belofte of bevestiging vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, is een ieder, ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort, verplicht den eed af te leggen.

Artikel 2.

Eene belofte of bevestiging wordt echter afgelegd, indien de godsdienstige gezindheid van den te beëedigen persoon hem het afleggen van eeden verbiedt.

Artikel 3.

Eene belofte of bevestiging wordt mede afgelegd, indien de te beëedigen persoon verklaart, tegen het afleggen van eeden gewichtige gemoedsbezwaren te hebben.

Artikel 4.

Indien het wettelijk voorschrift, als in artikel 1 bedoeld, betrekking heeft op de aanvaarding van eenig openbaar ambt, van eenige openbare betrekking, waardigheid of bediening, van eenig beroep of van eenigen meer duurzamen werkkring, als die van voogden of curators, zal de te beëedigen persoon de keuze hebben tusschen den eed en de belofte of bevestiging.

Artikel 5.

In wettelijke voorschriften wordt onder eed begrepen de belofte

of bevestiging, welke krachtens deze wet voor een eed in de plaats treedt.

Overgangsbepaling.

De eeden, vóór het in werking treden dezer wet afgelegd door personen, die op het tijdstip der eedsaflegging niet tot eene godsdienstige gezindheid behoorden, worden geacht te zijn afgelegd op wettige wijze.

Slotbepaling.

Deze wet treedt in werking met den dag, volgende op dien harer afkondiging; zij is van kracht tot 1 Januari 1919.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven,

De Minister van Justitie,

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Marine,

De Minister van Financiën,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Waterstaat,

De Minister van Landbouw,

Nijverheid en Handel,

De Minister van Koloniën,

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp tot tijdelijke nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 20sten December 1915.

DE SAVORNIN LOHMAN.
HEERES.
EERDMANS.
RUTGERS.
VAN WIJNBERGEN.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Februari 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

Weigering om te voldoen aan de order van een meerdere om in de houding te gaan staan valt in de termen van art. 95 C. W. L., omdat immers die order betrekking had op eene verrichting in dienst waartoe de mindere volgens de reglementen gehouden is en dienvolgens eene dienstverrichting is.

Toepassing van de militaire wetten voor het krijgsvolk te lande, omdat beklagde aan den wal gemeenschappelijk met het krijgsvolk te lande dienst deed.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 29 December 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, op 20 November 1914 gewezen in de zaak tegen S., oud 21 jaar, geboren te Wildervank, zee-milicien-matroos bij de Koninklijke Marine, die bij gemeld vonnis met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van hetgeen hem bij dat vonnis is te last gelegd;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 22 Januari 1915 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden S., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot teniet-

doening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 8 en 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64) en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: als mindere militair, in eene andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de order van dengene die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, en deswege veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 25 September 1914 tot 13 October 1914 in mindering zal worden gebracht, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden S. gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat er alle reden is in casu niet het Crimineel Wetboek maar wel het Reglement van Krijgstucht toe te passen.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen de gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op 25 September 1914 te Breukelen-Sint-Pieter, aan den wal gemeenschappelijk met het Krijgsvolk te Lande dienstdoende, uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft de hem meermalen door den buitengewoon adelborst der Marine-Reserve M. A. van der Est gegeven order, om in de houding te gaan staan, te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „dat verdom ik”;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 20 November 1914 gewezen vonnis, dit feit en gedaagdes schuld er aan, op grond van de in het vonnis genoemde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, doch dit feit niet strafbaar heeft geoordeeld en gedaagde op dien grond heeft vrijgesproken;

Overwegende dat de bewezen en schuldigverklaring terecht is geschied, doch de vrijspraak ten onrechte;

Overwegende toch dat de Krijgsraad ten onrechte heeft overwogen dat het bewezen verklaarde feit niet valt onder artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, aangezien

onder de daarbij bedoelde orders alleen vallen de zoodanige die eene bepaalde dienstverrichting betreffen, hetgeen op zich zelf juist is, doch als hoedanig „het in de houding gaan staan”, niet zoude zijn te beschouwen;

Overwegende immers dat hetgeen den gedaagde door zijn superieur gelast werd, was eene verrichting in dienst waartoe hij volgens de reglementen gehouden is, en dienvolgens eene dienstverrichting, zoodat dit feit, ingevolge artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, moet worden gekwalificeerd als: „Als minder militair in eene andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen”, weshalve dit deel van het vonnis niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 74 der Militiewet, 8 en 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 55, 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 20en November 1914 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, ten laste van gedaagde geweest, voor zoover het te last gelegde en bewezen verklaarde feit niet strafbaar is verklaard en gedaagde op dien grond is vrijgesproken;

Houdt het vonnis voor het overige in stand;

Qualificeert het te last gelegde en bewezen verklaarde feit als: „Als minder militair, in eene andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen”;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van veertien dagen;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde militaire gevangenisstraf geheel zal worden in mindering gebracht sedert vijf en twintig September 1914;

Ontzegt allen anderen eisch;

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan:

dat Vertoonner die vrijspraak niet goed kan keuren;

dat het bevel, om in de houding te gaan staan, wél slaat op eene bepaalde dienstverrichting;

terwijl door den
verdediger werd betoogd:

dat gedaagde is vrijgesproken van het hem te last gelegde, met overlating aan den Commandeerenden Officier de beslissing of en in hoeverre beklaagdes handelingen en gedragingen in deze bestaambaar zijn met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst en mitsdien disciplinair gestraft dienen te worden;

dat dit vonnis door den Krijgsraad met juistheid is geweest;

dat toch het niet voldoen aan het gegeven bevel in dit geval is geweest een gevolg van losheid en onwilligheid, voortkomende uit gedaagdes mindere lekkere gestemdheid op dien dag, maar buitendien dit bevel niet inhield eene order tot dienstvervulling gelijk in artikel 95 van het Crimineel Wetboek wordt geëischt (o.a. Koolemans Beijnen pag. 215 en Pols bldz. 296 en vlg);

dat gedaagde is bekwaam en zeer geschikt, blijkens zijn conduite staat;

dat er dus alle reden is in casu niet het Crimineel Wetboek maar wel het Reglement van Krijgstucht toe te passen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

Art. 14 R. L. vordert enkel omschrijving van het feit dat wordt ten laste gelegd en niet, zooals art. 114 R. L., tevens eene omschrijving van de omstandigheden waaronder het feit zou zijn gepleegd. Recidive kan alzoo bij het bevel tot bijeenroeping van den krijgsvaad worden ten laste gelegd, ook al is hiervan in de beschikking tot verwijzing geen melding gemaakt. Dit volgt ook uit art. 167, volgens hetwelk de beklagde zelfs nog ter terechtzitting voor het eerst kan worden opmerkzaam gemaakt op het bestaan van strafverzuwarende omstandigheden.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

I., oud 29 jaar, geboren te Ambt-Delden, dienstplichtig soldaat bij

het 11de bataljon Landweer-Infanterie, die bij vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, gewezen den 8sten Januari 1915, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 10, 91 en 326 van het Wetboek van Strafrecht; 21 der Landweernet, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„oplichting”

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan bewezen is verklaard;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat appellant zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof;

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 5 Februari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad te vervolgen, mitsdien gedaagde ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat appellants vrijspraak onder 2o. betreft, en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating van artikel 91 van het Wetboek van Strafrecht, en aanhaling van artikel 421 van dat Wetboek, de beklagde onder 2o. zal worden schuldig verklaard: „oplichting, ter- „wyl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn „verloopen, sedert de schuldige eene tegen hem, wegens oplichting, „uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Gelet op den eisch à minima door den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht met betrekking tot het slot der telastlegging gedaan;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Deventer, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen:

1o. omstreeks 27 Augustus 1914 den tandarts B. door een samenweefsel van verdichtfels heeft bewogen tot de afgifte van één gulden, in strijd met de waarheid, voorgevende dat zijn vader te Goor ernstig ziek was, dat hij een telegram daarvan had gekregen, dat hij er zich heen wilde begeven, dat zijn kameraden de stad in waren, waarom hij hen niet kon bereiken, dat zijn moeder een patiënt bij B. was geweest, dat hij zich daarom tot hem B. wendde om één gulden voor reiskosten, welke hij binnen een paar dagen zou teruggeven;

2o. in de week van 20 September 1914 den notaris I. door een samenweefsel van verdichtfels en door valschelijk te zeggen dat hij jachtopziener was te Markelo, heeft bewogen tot afgifte van drie gulden, in strijd met de waarheid, voorgevende dat hij zijn geweer had laten vallen, hetwelk ten gevolge daarvan was gebroken, dat hij daarvoor dien dag nog vijf gulden moest betalen, dat hij er maar twee gulden van had, — na gevangenisstraf te hebben ondergaan wegens oplichting krachtens vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Almelo van 13 Maart 1913;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 8 Januari 1915 gewezen vonnis het aan appellant in den aanhef en onder 1o. te laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen heeft geoordeeld en appellant daarvan heeft vrijgesproken; op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijne schuld daaraan, hetgeen aan appellant in den aanhef en onder 2o. is te laste gelegd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „oplichting” en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden; met betrekking tot de aan appellant te laste gelegde verzwarende omstandigheid van herhaling van misdrijf heeft overwogen, dat geen recht tot strafvordering aanwezig is en appellant van dat deel der telastlegging heeft vrijgesproken;

Overwegende dat appellant tegen het vonnis in zijn geheel is in beroep gekomen maar hij in dit beroep is niet-ontvankelijk voor zoverre het vonnis eene vrijspraak inhoudt;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring in het vonnis, met betrekking tot het aan appellant in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde, te recht is geschied; dat echter de qualificatie aan het bewezen verklaarde gegeven, is onvolledig, omdat de Krijgsraad ten onrechte appellant heeft vrijgesproken van de hem te laste gelegde verzwarende omstandigheid van herhaling van misdrijf;

Overwegende dat de Krijgsraad die vrijspraak doet steunen op de overweging, dat hier geen recht tot strafvordering aanwezig is, omdat de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad niet bevat de in de telastlegging aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenroepen van den Krijgsraad gestelde verzwarende omstandigheid;

Overwegende dat echter deze overweging is onjuist, waar artikel 14 der Rechtspleging bij de Landmacht enkel vordert, dat de beschikking tot verwijzing eene omschrijving behelst van het feit, dat

wordt te laste gelegd en niet, als artikel 114 der Rechtspleging bij de Landmacht bepaalt met betrekking tot het aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenroepen van den Krijgsraad vermelde, tevens eene omschrijving van de omstandigheden, waaronder het feit zou gepleegd zijn; dat bovendien, waar, ingevolge het bij artikel 167 der Rechtspleging bij de Landmacht bepaalde, op het bestaan van strafverzwarende omstandigheden zelfs ter terechtzitting van den Krijgsraad door den Auditeur-Militair voor het eerst kan worden opmerkelijk gemaakt, met het gevolg dat de Krijgsraad op die omstandigheden dan zal hebben acht te slaan, ook daaruit blijkt, dat de wetgever het niet noodig heeft geacht, dat reeds bij de verwijzing de beklagde van het bestaan van dergelijke omstandigheden zal worden verwittigd;

Overwegende dat, blijkens ten processe overgelegd, aan appellant voorgehouden extract-vonnis I., oud 27 jaar, koetsier, geboren te Ambt-Delden, wonende te Enschede, bij vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Almelo van 13 Maart 1913 ter zake van oplichting is veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vijf maanden met aftrek van de preventieve hechtenis, terwijl, blijkens eene op dit extract-vonnis gestelde ambtseedige verklaring van den Officier van Justitie bij de genoemde Rechtbank, deze straf op den veroordeelde is ten uitvoer gelegd van 28 Maart—23 Mei 1913;

Overwegende dat op grond van den inhoud van dit extract-vonnis en deze ambtseedige verklaring wettig en overtuigend bewezen is de verzwarende omstandigheid van herhaling van misdrijf, aan appellant te laste gelegd;

Overwegende dat derhalve aan de qualificatie in het vonnis zal moeten worden toegevoegd: „terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige eene „tegen hem, wegens oplichting, uitgesproken gevangenisstraf geheel „heeft ondergaan”;

Overwegende dat de opgelegde straf, ook nu de te laste gelegde verzwarende omstandigheid wettig en overtuigend is bewezen, staat in goede verhouding tot den ernst van het feit en appellant daardoor niet is bezwaard;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 421 van het Wetboek van Strafrecht, 209 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hofs Provisionele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart appellant niet ontvankelijk in het hooger beroep voor zooverre dit betreft het gedeelte van het vonnis dat eene vrijspraak inhoudt;

Verklaart appellant niet bezwaard door het vonnis op 8 Januari 1915 te zijnen laste door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem gewezen en bevestigt dit vonnis met dien verstande dat mede wettig en overtuigend bewezen is, dat appellant het feit heeft gepleegd na gevangenisstraf te hebben ondergaan,

wegens oplichting, krachtens vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Almelo van 13 Maart 1913 en met aanvulling der qualificatie aldus, dat zij luidt:

„oplichting, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen „vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige eene tegen hem, wegens oplichting, uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 Maart 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

Weigering om te voldoen aan de order van een wachtcommandant om op post te gaan, welke order gegeven werd als gevolg van een, met gebruikmaking van de bevoegdheid toegekend bij art. 130 van het Reglement van den Garnizoensdienst, opleggen, als straf, van één uur strafschilderen, valt niet in de termen van art. 95 C. W. L. doch is slechts disciplinair strafbaar, vallende die weigering onder art. 11 R. K. L. (het zich niet voegzaam onderwerpen aan het ondergaan van de geordonneerde straf).

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 26 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch op 11 December 1914 gewezen in de zaak tegen P., oud 21 jaar, geboren te Hoorn, milicien-soldaat bij het 21e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande; 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64; 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand „of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is”,

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van ééne maand, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 11en December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 23 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden P., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken;

voorts het recht van den commandant van het Korps, waartoe de beklagde behoort onverkort zal worden gelaten, om den beklagde krijgstuuchtelijk te straffen, wegens het zich niet voegzaam onderwerpen aan het ondergaan der hem opgelegde straf, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden P., gedaagde in hooger beroep ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot vernietiging van het vonnis van den Krijgsraad en tot vrijspraak van gedaagde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 8 October 1914 des namiddags te ongeveer 8 uur te Budel, toen de wachtcommandant, de miliciensergeant C., die hem als straf een uur strafschilderen had opgelegd, hem dientengevolge nadat de tijd daarvoor op genoemd uur was aangebroken, gelastte op post te gaan, uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten die order hem door dien meerdere in rang gegeven te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „het is mijn tijd nog niet”;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 11 December 1914 gezezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegd feit, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen

verklaarde feit heeft gequalificeerd als: „het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van „dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, „niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke „dadelijk belegerd of berend is”, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van ééne maand, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 11en December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat het in de telastlegging bedoeld „een uur straf-schilderen” aan gedaagde door den commandant der wacht, waarvan hij deel uitmaakte, was opgelegd, zooals in de telastlegging staat vermeld, voor straf; dat deze commandant van de wacht daarbij blijkbaar gebruik heeft gemaakt van de bevoegdheid, toegekend bij artikel 130 van het Reglement van den Garnizoensdienst, om de soldaten van de wacht, welke straf verdiend hebben, voor geringe fouten te belasten o.a. met extra-schilderen; dat dus gedaagde, weigerende en nalatende den hem verstrekten last om tot het ondergaan dier straf op post te gaan, op te volgen, zich niet voegzaam heeft onderworpen aan het ondergaan van de geordonneerde straf; dat, vermits wie zich aldus niet voegzaam onderwerpt, ingevolge artikel 11 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande, zich schuldig maakt aan eene overtreding tegen de krijgstucht, hier voor den Auditeur-Militair geen recht tot strafvordering aanwezig was; 1)

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie; 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, en 11 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, op 11 December 1914 ten laste van gedaagde bewezen;

Verklaart dat ter zake van het te laste gelegde feit voor den Auditeur-Militair geen recht tot strafvordering aanwezig was;

Spreekt gedaagde vrij;

Verstaat, dat de correctie van gedaagde wegens het hem te laste gelegde feit, ter zake waarvan hij echter bereids gedurende ééne maand voorloopig in verzekerde bewaring heeft doorgebracht, aan de krijgstucht wordt overgelaten.

1) Dit laatste schijnt ons minder juist, recht tot strafvordering was er wel, doch het ten laste gelegde feit viel, naar het oordeel van het Hof, niet in de termen der strafwet, het feit was dus niet strafbaar (art. 193, 4de lid R. L.). In de gewone strafrechtspleging zou ontslag van alle rechtsvervolgung zijn gevolgd.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 April 1915.

President Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. H. Th. Gerlings.

*Weigering om te voldoen aan de order van een meerdere „om een paar gamellen schoon te maken” is dienstweigering.**Het ballen van de vuisten tegen een meerdere, daarbij zeggende: „Wees voorzichtig”, is dreigen met gebaren.**Wanneer bij de verwijzing naar den krijgsraad is ten laste gelegd weigering om te voldoen aan de orders van den korporaal R., mag bij het bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad niet worden ten laste gelegd weigering om te voldoen aan de orders van de korporaals R. en S. Wat betreft de door S. gegeven orders bestaat dan geen recht tot strafvordering.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 5 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage, op 9 December 1914 gewezen in de zaak tegen J., oud 19 jaar, geboren te Appelscha, gemeente Ooststellingwerf, soldaat bij het depot-bataljon der VIIe Infanterie-brigade, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 95 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 4, 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64); 27, 56, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„1e. het uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de orders „van dengenen die boven hem gesteld zijn, te gehoorzamen gepleegd „door een minderen militair in andere gelegenheid dan in eene „affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd „of berend is;

„2e. het als soldaat met gebaren dreigen van zijn meerdere in „rang”;

en deswege veroordeeld wegens 1e. tot eene militaire gevange-

nisstraf van twee maanden en wegens 2e. tot eene militaire detentie van drie maanden, met bepaling dat de tijd, na beklagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 23 November 1914 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde militaire detentie, daarna — zoo noodig — van de militaire gevangenisstraf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 29 Januari 1915 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden J., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alzoo eischer in hooger beroep ter eenre

en

genoemden J., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen de opgelegde straf aldus te verminderen dat de beklagde met de reeds ondergane vrijheidsberoving kan volstaan;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen gedaagde ter terechtzitting van het Hof heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Amsterdam op den 7en November 1914 in de Oranje Nassaukazerne:

1e. opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de orders van de korporaals van de week S. en R., van het depot-bataljon der VIIe Infanterie-brigade (beiden thans sergeant), zijne meerderen in rang om een paar gamellen schoon te maken en zulks uitdrukkelijk heeft geweigerd door op die orders o. a. te antwoorden: „ik doe het niet” en „ik vergodverdom het”;

2e. zijn meerdere in rang R. voornoemd, opzettelijk met gebaren heeft bedreigd door zijn vuisten tegenover dezen te ballen, o. a. zeggende: „wees voorzichtig”;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 9 December 1914 gewezen vonnis deze feiten en beklagdes schuld er aan, op grond van de in het vonnis genoemde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard; die feiten heeft gequalificeerd als: „1e. het uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de orders van dengenen die boven hem gesteld zijn, te gehoorzamen gepleegd door een minderen militair in andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is; 2e. het als soldaat met gebaren dreigen van zijn meerdere in rang”; en hem heeft veroordeeld wegens het sub 1e. te laste gelegde feit

tot eene militaire gevangenisstraf van twee maanden en wegens het sub 2e. te laste gelegde feit tot eene militaire detentie van drie maanden met bepaling dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 23 November 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde militaire detentie, daarna — zoo noodig — van de militaire gevangenisstraf;

Overwegende dat gedaagde bij beschikking van den Kolonel Plaatselijken Commandant te Amsterdam d.d.: 18 November 1914 naar den Krijgsraad is verwezen ter zake dat hij te Amsterdam op den 7en November 1914 1e. omstreeks 1 uur namiddag opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de herhaalde orders van zijn meerdere in rang den korporaal van de week R. van het depot-bataljon der VIIe Infanterie-brigade om een paar gamellen schoon te maken en zulks uitdrukkelijk heeft geweigerd door op die orders o. a. te antwoorden: „ik doe het niet” en „ik vergodverdom het”; 2e. genoemden korporaal, zijn meerdere in rang, opzettelijk met gebaren heeft bedreigd door tegenover dezen de vuisten te ballen;

Overwegende dat gedaagde derhalve niet naar den Krijgsraad is verwezen ter zake van eenig feit ten opzichte van den korporaal van de week S., gepleegd en dit feit dus ingevolge het bepaalde bij artikel 114 juncto artikel 14 der Rechtspleging bij de Landmacht niet aan gedaagde had mogen zijn te laste gelegd, zoodat ter zake van dit feit geen recht tot strafvordering bestaat;

Overwegende dat overigens de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied, hebbende de behandeling in hooger beroep het Hof tot geen ander inzicht in dezen geleid;

Overwegende dat thans het feit sub 1e. iets anders moet worden gequalificeerd, de straf ter zake van het in den aanhef en sub 1e. te laste gelegde feit, voor zoover bewezen verklaard, opgelegd te zwaar is en de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, niet voldoende in aftrek is gebracht;

Gezien, behalve de in het vonnis en in deze Sententie bereids aangehaalde wetsartikelen, de artikelen 55, 62 en 64 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, den 9en December 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zoover recht is gedaan ten aanzien van hetgeen met betrekking tot de orders van den korporaal van de week S. aan gedaagde is te laste gelegd, wat betreft de qualificatie sub 1e., alsmede wat betreft de straf aan gedaagde opgelegd ter zake van het in den aanhef en sub 1e. te laste gelegd en de bepaling omtrent den aftrek;

Houdt het vonnis voor het overige in stand;

Verklaart dat geen recht tot strafvordering tegen gedaagde bestaat ten opzichte van dat deel der telastlegging dat betrekking heeft op de orders van den korporaal van de week S.;

Qualificeert het sub 1e. te laste gelegde en bewezen verklaarde als:
 „het uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de orders van
 „dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen gepleegd door
 „een minderen militair in andere gelegenheid dan in eene affaire
 „tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of
 „berend is”;

Veroordeelt gedaagde, ter zake van het in den aanhef en sub 1e.
 te laste gelegde feit tot eene militaire gevangenisstraf van ééne
 maand;

Bepaalt dat de tijd, door gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van
 de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring door-
 gebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straffen in min-
 dering zal worden gebracht sedert zeven November 1914 eerst op
 de militaire detentie en daarna op de militaire gevangenisstraf;

Ontzegt allen anderen eisch.

De verdediger betoogde: dat de gedaagde de opgelegde straf te
 zwaar acht, dat de gedaagde het verkeerde van zijn gedrag inziet,
 dat hij een Fries is en naar hij mededeelt werd hij door den bewus-
 ten korporaal geprikkeld;

dat uit de verklaringen van de getuigen ook wel blijkt dat be-
 klaagde driftig was geworden en de Friesche volksaard mede aan
 beklaagdes handelingen schuld zal hebben. 1)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
 Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. E. W. H. Duyzings.

*Tijd voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht. De krijgs-
 raad brengt dien tijd in mindering na beklaagdes arrestatie in de*

1) Dit betoog komt ons weinig overtuigend voor. Deze beklagde heeft zich ernstig misdragen tegen de militaire tucht. Indien het waar is dat de Friesche volksaard in het bijzonder tot vergrijpen tegen de tucht aanleiding geeft, zal juist eene *strengere* straf noodig zijn. Ter beteugeling van dergelijke verkeerde volksneigingen is juist de strafwet geschreven. Red.

residentie van den krijgsraad, het Hof reeds van af het oogenblik der eerste arrestatie, dadelijk na het plegen van het feit, derhalve nog vóór de verwijzing naar den krijgsraad.

Wijziging van het vonnis aangaande de teruggave der overtuigingsstukken, zoowel wat de voorwerpen als wat den termijn betreft.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

V., oud 26 jaar, geboren te Groningen, milicien-soldaat bij het Regiment Genie-troepen, die bij vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage, gewezen den 7en Januari 1915, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64); 74 der Militiewet; 27, 57, 91, 266, 267, 269 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„1e. diefstal;

„2e. eenvoudige belediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening”, en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van acht maanden, met bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 5 December 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, en met last dat de navolgende voorwerpen, welke als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen, nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd, zullen worden teruggegeven, te weten: het heerenrijwiel aan W., rijwielhandelaar te Naarden, thans milicien-ziekendrager bij het 18e Regiment Infanterie te Oisterwijk en de soldaten-kepi aan den heer Groepscommandant te Naarden;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat eene straf van vijf maanden beter in overeenstemming met den ernst der feiten behoort te worden geacht, terwijl appellant zich overigens refereert aan het oordeel van het Hof,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 19 Januari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bewaard;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen de appellant, bij zijne verhooren voor het Hof, heeft in het midden gebracht en aldaar is verklaard door de getuigen K., A. en W.;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de appellant voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Naarden op den 21en November 1914:

1e. in de kazerne „Promers” heeft weggenomen, met het oogmerk zich dat voorwerp wederrechtelijk toe te eigenen, een heerenrijwiel toebehoorende aan den sergeant K. van het 1e Regiment Vesting-Artillerie, althans aan een ander dan hem beklaagde;

2e. ter zake van het feit sub 1e. genoemd voorloopig in arrest gesteld in het politie-bureau aldaar, den daar ter plaatse dienstdoenden in uniform gekleeden gemeente-veldwachter van Naarden H., tevens onbezoldigd rijksveldwachter, opzettelijk heeft beledigd, door dezen de woorden „ploert” en „schoff” toe te voegen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 7 Januari 1915 gewezen vonnis, op grond van de in het vonnis genoemde bewijsmiddelen, deze feiten en beklaagdes schuld er aan, wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard, wat het in den aanhef en sub 1e. te laste gelegde betreft, met dien verstande, dat het rijwiel toebehoorde aan den sergeant K.; die feiten heeft gequalificeerd als: „1e. dief-„stal, 2e. eenvoudige belediging, aangedaan aan een ambtenaar „gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening”, en hem te dier zake heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van acht maanden, met bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 5 December 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, en met last, dat de navolgende voorwerpen, welke als stukken van overtuiging gediend hebben, na verloop van acht dagen, nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd, zullen worden teruggegeven, te weten: het heerenrijwiel aan W., rijwielhandelaar te Naarden, thans milicien-ziekendrager bij het 18e Regiment Infanterie te Oisterwijk, en de soldaten-kepi aan den heer Groepscommandant te Naarden;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied, hebbende het onderzoek in hooger beroep, ook na het daar gehouden verhoor van appellant en getuigen, het Hof in deze tot geene andere zienswijze geleid, de feiten juist zijn gequalificeerd en de opgelegde straf in goede verhouding staat tot den ernst van de gepleegde misdrijven, behoudens dat de tijd, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, niet voldoende in aftrek is gebracht;

Overwegende dat voorts de bepalingen omtrent de teruggave der overtuigingsstukken wijziging behoeven;

Gezien de artikelen 209 der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis den 7en Januari 1915 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, ten laste van appellant gewezen, met deze wijzigingen dat:

1e. de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde tijdelijke gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht van een en twintig November 1914 af;

2e. de overtuigingsstukken zullen worden teruggegeven onmiddellijk na deze uitspraak, en wel: het heerenrijwiél aan getuige K., de kepi aan den Groepscommandant te Naarden, een bedrag van zes gulden aan getuige W. en een bedrag van vier gulden zeven en twintig cents aan appellant;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsmán: Mr. J. A. Rosenveldt.

Het aanpassen van schoenen kan in casu niet worden aangemerkt als eene bepaalde dienstverrichting, zoodat ook de weigering om de daartoe door den meerdere 'gegeven order te gehoorzamen, niet valt onder art. 95 C. W. L., zijnde toch met „de orders” in dat artikel enkel bedoeld die, welke betrekking hebben op eene bepaaldelijk omschreven dienstverrichting.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 26 Januari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, op 31 December 1914 gewezen in de zaak tegen B., oud 23 jaar, geboren te Texel, milicien-soldaat bij het 18e Regi-

ment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64); 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld is te „gehoorzamen en na te komen, in eene andere gelegenheid dan in „eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk „belegerd of berend is”

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van ééne maand, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 31en December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 9 Maart 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage te vernietigen het door den Krijgsraad tegen gedaagde gewezen vonnis en dezen ter disciplinaire bestraffing, voor zoover noodig, te verwijzen naar den betrokken Commandeerenden Officier, die daarbij den tijd door gedaagde in voorloopige hechtenis doorgebracht in aanmerking zal hebben te nemen;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door den gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaring door den getuige P., ter terechtzitting van het Hof afgelegd;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtstaan ter zake dat hij op 12 November 1914 te Oisterwijk, toen de fourier P. hem op de rustkamer tijdens het uitzoeken van een voor hem, beklaagde, passend paar schoenen, gelastte een paar gedragen schoenen aan te passen, uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten die order hem door dien meerdere in

rang gegeven, te gehoorzamen en na te komen zeggende: „gedragen schoenen wil ik niet hebben”, of „ik doe het niet”, althans eene uitdrukking gebruikend van gelijke strekking;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 31 December 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, dat gedaagde op 12 November 1914 te Oisterwijk, toen de fourier P. hem op de rustkamer tijdens het uitzoeken van een voor hem gedaagde, passend paar schoenen, gelastte een paar gedragen schoenen aan te passen, uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten die order hem door dien meerdere in rang gegeven, te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „ik „doe het niet”; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld „is te gehoorzamen en na te komen, in eene andere gelegenheid „dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 31en December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring in het vonnis te recht zijn geschied;

Overwegende dat is komen vast te staan, dat gedaagde geheel vrijwillig en zonder daartoe van een meerdere order te hebben ontvangen, zich naar den fourier P. heeft begeven om schoenen te halen, daar de zijne stuk waren, en dat de genoemde fourier, hem in de gelegenheid stellend, op de rustkamer een paar schoenen uit te zoeken, enkel heeft gehandeld krachtens eene algemeene machtiging van den compagnies-commandant om schoenen te laten inruilen maar niet krachtens eenige order om aan gedaagde een paar schoenen van de rustkamer te verschaffen;

Overwegende dat onder die omstandigheden het aanpassen van schoenen door gedaagde niet als eene bepaalde dienstverrichting kan worden aangemerkt en dan ook het uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de hem daartoe door den fourier gegeven order te gehoorzamen en na te komen, niet valt onder artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, zijnde toch met „de orders” in dat artikel enkel bedoeld die, welke betrekking hebben op eene bepaaldelijk omschreven dienstverrichting;

Overwegende dat dus het te laste gelegde feit, als evenmin vallend onder eenige andere, door den militairen rechter toe te passen, bepaling van wet of wettelijke verordening, niet strafbaar is, zoodat het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre het eene beslissing in tegenovergestelden zin inhoudt, niet in stand kan blijven;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de

artikelen 193, 209 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, op 31 December 1914 ten laste van gedaagde geweest, voor zooverre de qualificatie, aan het te recht ten laste van gedaagde bewezen verklaarde feit gegeven en de strafoplegging te dier zake betreft;

Houdt dit vonnis voor het overige in stand;

Verklaart niet strafbaar het feit aan gedaagde te laste gelegd en spreekt hem vrij;

Laat aan den Commandeerenden Officier ter beoordeeling of gedaagde ter zake van zijn gedrag tegenover den fourier P., zooals dit uit de behandeling van de strafzaak is gebleken, krijgstuchtelijk behoort te worden gecorrigeerd, waarbij dan kan worden bedacht, dat gedaagde ter zake van het hem te laste gelegde feit bereids van 31 December 1914 tot 30 Januari 1915 voorloopig in verzeerde bewaring heeft doorgebracht;

Ontzegt allen anderen eisch.

De verdediger betoogde dat de gedaagde geheel vrijwillig den fourier zijner compagnie verzocht een paar versleten schoenen tegen een paar betere te verruilen;

dat gemelde fourier krachtens algemeene machtiging daartoe verlof heeft gegeven en eerst toen de gedaagde verklaarde dat er geen schoenen bij den hoop waren, waaruit hij mocht uitzoeken, die hij wenschte te ontvangen, den gedaagde heeft gelast een paar schoenen te passen;

dat nu wel de fourier mededeelt, dat hij ervoor heeft te zorgen dat iedere man bij de compagnie twee paar goede schoenen heeft, doch deze mededeeling op geene enkele reglementaire bepaling steunt, en trouwens ook bezwaarlijk juist kan zijn, waar de controle over en het toezicht op de kleeding en uitrusting der manschappen niet aan den fourier doch aan den commandant der compagnie is opgedragen, zoodat de fourier niet in staat is ervoor te zorgen, dat iedere man twee paar goede schoenen heeft;

dat derhalve, de fourier niet gerechtigd schijnt bevelen te geven, als aan den gedaagde zijn gegeven;

dat derhalve gedaagde's ongehoorzaamheid niet strafbaar is en in elk geval niet van dien aard, dat daarvoor eene andere dan eene disciplinaire straf zou moeten worden opgelegd.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mejuffrouw Mr. E. C. Simons.

Een politie-ambtenaar welke een militair wil arresteeren die, in staat van dronkenschap, op last van een meerdere door twee andere militairen naar de kazerne wordt overgebracht, is niet in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, zoodat verzet daartegen door een der geleidende militairen niet strafbaar is, terwijl daarentegen juist de politie-ambtenaar zich schuldig maakt aan wederspanningheid door te trachten aan die militairen hun arrestant met geweld te ontnemen.

(De krijgsraad had art. 43 W. v. S. toegepast).

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 2 Februari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch op 31 December 1914 gewezen in de zaak tegen B., oud 21 jaar, geboren te Arnhem, milicien-kanonnier bij het Korps Rijdende Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van de artikelen 43 van het Wetboek van Strafrecht, en 193 en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van het hem bij gemeld vonnis te laste gelegde;

Welke Advocaat-Fisikaal, verzocht en bij beschikking van 23 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 180 van het Wetboek van Strafrecht; 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), en 48 der Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128), zal worden schuldig verklaard aan: „wedgespanningheid, gepleegd op in staat van oorlog verklaard gebied” en des-

wege veroordeeld tot zes weken gevangenisstraf, met vrijspraak van het meer hem te laste gelegde, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis waarvan beroep;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen v. S., S. en B.;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 26 October 1914, des namiddags te ongeveer halfelf uur, te Breda, op den openbaren weg, toen de agent van politie aldaar, B., een militair, die door hem op heeterdaad betrapt werd op openbare dronkenschap, had vastgegrepen ten einde hem over te brengen naar een bureau van politie, zich tegen die overbrenging met geweld heeft verzet, door dien ambtenaar opzettelijk te slaan, te stompen en te schoppen, ten gevolge waarvan de bovenbedoelde militair kon ontsnappen, althans dien ambtenaar opzettelijk heeft mishandeld door hem onder genoemde omstandigheden te slaan, te stompen en te schoppen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 31 December 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard: „dat gedaagde op „26 October 1914, des namiddags te ongeveer halfelf uur, toen de „agent van politie aldaar, B., een militair, die door hem op heeter„daad betrapt werd op openbare dronkenschap, had vastgegrepen, „ten einde hem over te brengen naar een bureau van politie, zich „tegen die overbrenging met geweld heeft verzet, door dien ambte„naar opzettelijk te slaan, te stompen en te schoppen”, maar gedaagde niet strafbaar heeft geoordeeld, omdat hij handelde ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daartoe bevoegd gezag, en hem heeft vrijgesproken van het hem te laste gelegde;

Overwegende dat is komen vast te staan, zulks op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd en van hetgeen ter terechtzitting van het Hof is verklaard: dat getuige korporaal v. S. in den avond van 26 October 1914 in het café „de Vrachtwagen” te Breda den milicien-kanonnier R. in beschonken toestand heeft aangetroffen; dat hij toen aan gedaagde en aan een anderen milicien-kanonnier, D., heeft gelast, dien R. mede naar de kazerne te nemen; dat

beide miliciens, aan dien hun verstrekten last gevolg gevend, R. tusschen zich in hebben genomen en zich met hem op straat hebben begeven in de richting naar de kazerne, terwijl de korporaal hen volgde; dat in de Torenstraat de hoofd-agent van politie, getuige S., van de beide geleiders van den beschonken militair heeft gevorderd, dat zij dien persoon zouden loslaten en aan hem zouden overlaten ter overbrenging naar een bureau van politie; dat daarop de korporaal tot dien hoofd-agent heeft gezegd, dat de beschonken persoon zijn, des korporaaals, arrestant was en hij er voor zoude zorgen, dat deze naar de kazerne werd gebracht; dat getuige S. echter is gebleven bij zijne vordering en den eenen geleider, D., heeft weggedrongen, waarop deze den beschonken persoon heeft losgelaten en S. dien heeft aangegrepen; dat S. van gedaagde nogmaals heeft gevorderd om R. los te laten en hij naar gedaagde heeft geslagen, toen deze dit niet deed; dat daarop getuige B., agent van politie, den beschonken persoon heeft vastgegrepen aan de zijde, waar gedaagde dien vasthield en deze getuige gedaagde ter zijde heeft willen duwen; dat toen getuige B. en gedaagde handgemeen zijn geworden, waarbij de getuige van gedaagde een klap in den hals heeft ontvangen, die hem pijn heeft veroorzaakt;

Overwegende dat de Krijgsraad dus te recht bewezen heeft verklaard hetgeen in zijn vonnis als bewezen is aangenomen echter met dien verstande, dat ook bewezen is, dat het feit is gepleegd te Breda op den openbaren weg en dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat gedaagde zich heeft verzet ook door te stompen en te schoppen, zoodat het vonnis in zooverre zal moeten worden te niet gedaan;

Overwegende dat ook gedaagdes schuld aan het bewezen verklaarde is bewezen;

Overwegende dat artikel 5 van de Rechtspleging bij de Landmacht aan elk officier en onder-officier den plicht oplegt om de zulken, die van minderen rang zijn dan hij zelve is, het arrest aan te zeggen, zoodra hem bekend is, of bij hem op waarschijnlijke gronden vermoed wordt, dat de mindere in rang zich aan eene aanmerkelijke overtreding van de krijgstucht, of aan een ernstig strafbaar feit heeft schuldig gemaakt; dat, ingevolge artikel 24 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande, aan eene overtreding tegen de krijgstucht zich schuldig maakt, al wie zich in den drank te buiten gaat, terwijl het zich in den drank te buiten gaan, als zijnde in bedoeld Reglement bijzonderlijk aangewezen, als eene aanmerkelijke overtreding tegen de krijgstucht is te beschouwen; dat dus de korporaal v. S., — onder-officier in den zin der Wet — een mindere in beschonken toestand in een café aantreffende, verplicht was dezen het arrest aan te zeggen, aan welken plicht hij heeft voldaan door aan de beide milicien-kanonniërs te gelasten den man naar de kazerne over te brengen; dat de beide milicien-kanonniërs, aan dien last gevolg gevende en den beschonken militair naar de kazerne overbrengende, ingevolge artikel 84 van

het Wetboek van Strafrecht, waren te beschouwen als ambtenaren en wel, waar zij een hun door een meerdere bevoegdelyk gegeven last uitvoerden, als ambtenaren, werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

Overwegende dat onder die omstandigheden de hoofd-agent van politie, getuige S., van ingrijpen zich had behooren te onthouden; dat wel bij artikel 41 van het Wetboek van Strafvordering aan elk dienaar van de openbare macht de plicht is opgelegd om, in geval een strafbaar feit op heeterdaad wordt ontdekt, den verdachte aan te houden en voor den Officier van Justitie of een der hulp-officieren te brengen, terwijl hier de meerbedoelde militair in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg werd aangetroffen, maar dit wettelyk voorschrift niet kan gelden voor een geval als dit, waarin de verdachte reeds door de daartoe bevoegde macht was aangehouden en werd overgebracht ter plaatse, waar hij kon worden overgeleverd aan het militair gezag, dat, ingevolge de wet, de voor zijne bestraffing noodige maatregelen zoude hebben te treffen; dat dus de genoemde hoofd-agent van politie en eveneens de hem te hulp komende agent van politie B., ingrijpende om aan de beide milicien-kanonniers hun arrestant te ontnemen ten einde dien naar een bureau van politie over te brengen, niet waren ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening maar integendeel personen, die met geweld zich verzetten tegen ambtenaren, werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

Overwegende dat dus gedaagde, op de boven als bewezen aangenomen wijze met geweld zich verzettende tegen de overbrenging van den beschonken militair naar een bureau van politie, zich niet heeft verzet tegen een ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, zoodat hij zich niet heeft schuldig gemaakt aan „wederspanningheid” en het te zijnen laste bewezen feit niet valt onder de strafbepaling van artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat het bewezen feit ook niet valt onder eenige andere strafbepaling, bijzonderlijk niet onder „mishandeling”, vermits niet bewezen is, dat gedaagde, onder de boven uiteengezette omstandigheden den agent van politie B. een slag toebrengende, daarmede het veroorzaken van pijn of letsel uitsluitend gewild heeft, zijnde het integendeel aannemelyk, dat hij dien agent enkel heeft geslagen als middel om hem terug te houden van zijne onwettige bemoeiing met zijn, gedaagdes, arrestant;

Overwegende dat dus de Krijgsraad te recht, schoon op minder juiste gronden, gedaagde heeft vrijgesproken en het vonnis dus, wat de vrijspraak betreft, in stand kan blijven;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 5 der Rechtspleging bij de landmacht; 41 van het Wetboek van Strafvordering, en 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Mili-

taire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, op 31 December 1914 in gedaagdes zaak gewezen voor zooverre daarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard, dat gedaagde zich heeft verzet ook door te stompen en te schoppen;

Verklaart dit deel der telastlegging niet wettig en overtuigend bewezen en spreekt gedaagde daarvan vrij;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat het in het vonnis bewezen verklaarde is gepleegd te Breda op den openbaren weg;

Verklaart gedaagde schuldig aan hetgeen bewezen is verklaard;

Verklaart het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde niet strafbaar;

Houdt het vonnis, voor zooverre niet boven te niet gedaan, in stand met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde aan dat Vertoonster in die vrijspraak niet berusten kan;

dat aan den beklaagde niet door een in hooger rang gesteld zijnde was bevolen om zich met geweld, door te slaan, te stompen en te schoppen, tegen ingrijpen der politie te verzetten;

dat de bevoegdheid van den meerdere om dit te bevelen dan ook niet bestond en de verplichting van den beklaagde om er aan te gehoorzamen evenmin;

dat, naar eisch van rechten, dan ook bewezen is het aan den beklaagde primair te last gelegde, even als zijne schuld daaraan;

terwijl de Verdediger betoogde:

Aangezien de Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, hoewel aannemende dat het te last gelegde feit bewezen was, beklaagde heeft vrijgesproken op grond dat door hem was gehandeld ter uitvoering van een ambtelijk bevel;

Aangezien de Advocaat-Fiscaal bij Hr. Ms. zee- en landmacht heeft betoogd, dat aan den beklaagde niet door een hooger in rang gesteld zijnde was bevolen om zich met geweld — door te slaan, te stompen en te schoppen — tegen ingrijpen der politie te verzetten;

Aangezien voor de toepassing van art. 43 Wetboek van Strafrecht het niet noodig is dat de verrichte — anders strafbare handeling — in het bijzonder door een hooger in rang gesteld zijnde waren bevolen, maar het voldoende is dat die handelingen zijn verricht ter uitvoering van een bevel door een zoodanig persoon gegeven;

Aangezien dit hier het geval is, daar het verzet is gepleegd ter uitvoering van het gegeven bevel om een beschonken militair naar de kazerne over te brengen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

De te laste gelegde militaire diefstal (art. 191 C. W. L.) is niet strafbaar, vermits niet is gesteld dat het wegnemen geschiedde met het oogmerk om zich de geldsommen wederrechtelijk toe te eigenen, welke fout niet wordt gedekt door het gebruik in de telastlegging van het woord „bestelen”, omdat, blijkens de feitelijke omschrijving van deze qualificatie in de telastlegging gegeven, daaronder door den steller wordt verstaan wat geen „bestelen” is, vermits voor „bestelen” noodig is het oogmerk bovenbedoeld.

Beklaagde is ten onrechte schuldig verklaard aan desertie, omdat hij — volgens zijn niet onwaar gebleken opgaven — in Duitschland is aangehouden binnen twee dagen nadat hij zonder verlof zijn korps had verlaten en op een tijdstip dat hij, zoo hij daarin door die aanhouding niet verhinderd ware geworden, zijn desertie nog had kunnen voorkomen door vrijwillige terugkomst of aangifte binnen twee dagen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 12 Februari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, op 15 Januari 1915 gewezen in de zaak tegen K., oud 25 jaar, geboren te 's-Gravenhage, milicien-soldaat bij het 10e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 134, 159 en 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad nr. 35); der artikelen 27, 55, 56, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht; 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

- „1e. het als militair zijn kameraad in het slaapkwartier bestelen,
- „viermaal gepleegd, één voortgezette handeling uitmakende;
- „2e. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat,

„door langer dan twee dagen zonder verlof van zijn korps afwezig „te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters „te kunnen bewijzen, opgevolgd door arrestatie”,

en deswege veroordeeld, voor de feiten sub 1e., tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden en, voor het feit sub 2e., tot eene militaire detentie van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf en militaire detentie van den 4en December 1914 af in mindering zal worden gebracht, eerst op de militaire gevangenisstraf en daarna op de militaire detentie;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 12 Maart 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden K., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd, tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat de schuldig-verklaring en veroordeeling van den beklaagde wegens eerste desertie betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating der artikelen 134 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad nr. 35), en der artikelen 58 van het Wetboek van Strafrecht en 10 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), en aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, onder 2e., zal worden vrijgesproken, met onverkortlating van het recht van den Commandeerenden Officier van het Korps waartoe de beklaagde behoort, om dezen, wegens zijne wederrechtelijke afwezigheid van zijn korps, krijgstuuchtelijk te straffen en met instandhouding overigens van het beroepen vonnis; — alzoo eischer in hooger beroep, ter eene

en

genoemden K., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is te kennen gegeven, dat hij zich ten deze wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan beschuldigd:

Ie. dat hij in den nacht van 15 op 16 November 1914 te Boxtel in een vertrek van het café H., in welk vertrek hij met na te noemen kameraden gelogeerd was, deze, althans ieder van hen, bestolen heeft door:

1e. aldaar weg te nemen een bedrag van f 2.25, althans eenig

geld, toebehoorende aan den milicien-soldaat B., althans aan een ander dan aan hem beklaagde;

2e. aldaar weg te nemen een bedrag van *f* 0.50, althans eenig geld toebehoorende aan den milicien-soldaat D., althans aan een ander dan aan hem beklaagde;

3e. aldaar weg te nemen een bedrag van *f* 5.90, althans eenig geld toebehoorende aan den milicien-soldaat T., althans aan een ander dan aan hem beklaagde;

4e. aldaar weg te nemen een bedrag van *f* 0.80, althans eenig geld toebehoorende aan den milicien-soldaat N., althans aan een ander dan aan hem beklaagde;

IIe. dat hij op 17 November 1914 zijn korps, in garnizoen te Stratum zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd zonder verlof, moedwillig en onafgebroken van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven, totdat hij op 20 November 1914 te Nieuwe Schans als deserteur is aangehouden door den brigadier der Koninklijke Maréchaussée G.;

Overwegende dat de Krijgsraad, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan:

Ie. dat hij in den nacht van 15 op 16 November 1914 te Bostel in een vertrek van het café H., in welk vertrek hij met na te noemen kameraden gelogeed was, ieder van hen heeft bestolen door:

1e. aldaar weg te nemen een bedrag van *f* 2.25 toebehoorende aan den milicien-soldaat B.;

2e. aldaar weg te nemen een bedrag van *f* 0.50 toebehoorende aan den milicien-soldaat D.;

3e. aldaar weg te nemen eenig geld, toebehoorende aan den milicien-soldaat T.;

4e. aldaar weg te nemen eenig geld toebehoorende aan den milicien-soldaat N.;

IIe. dat hij op 17 November 1914 zijn korps, in garnizoen te Stratum, zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd zonder verlof, moedwillig en onafgebroken van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven totdat hij op 20 November 1914 te Nieuwe Schans als deserteur is aangehouden door den brigadier der Koninklijke Maréchaussée G.;

den gedaagde te dezer zake heeft veroordeeld onderscheidenlijk tot een militaire gevangenisstraf van drie maanden en tot eene militaire detentie van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf en militaire detentie van den 4en December 1914 af in mindering zal worden gebracht eerst op de gevangenisstraf en daarna op de militaire detentie;

Overwegende dat het onder Ie te laste gelegde feit niet is strafbaar, vermits niet is gesteld dat het wegnemen geschiedde met het oogmerk om zich de geldsommen wederrechtelijk toe te eigenen en

derhalve de gedaagde ten onrechte daarvoor werd veroordeeld en gestraft;

Overwegende dat het gebruik van het woord „bestelen” in de telastlegging deze fout niet dekt, omdat, blijkens de feitelijke omschrijving van deze qualificatie in de telastlegging gegeven, daaronder door den steller wordt verstaan wat geen „bestelen” is, vermits voor „bestelen” noodig is het oogmerk bovenbedoeld;

Overwegende dat de Krijgsraad eveneens ten onrechte, den gedaagde, ter zake van het in de tweede plaats te laste gelegde, heeft schuldig verklaard aan „eerste desertie in tijd van vrede gepleegd „door een soldaat door langer dan twee dagen zonder verlof van zijn „korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gevolgd door arrestatie” en hem, met toepassing van de artikelen 134 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, heeft veroordeeld tot militaire detentie;

Overwegende dat toch gedaagde — volgens zijn niet onwaar gebleken opgaven — op 19 November 1914 in Duitschland is aangehouden en dus binnen twee dagen nadat hij zonder verlof zijn korps had verlaten en op een tijdstip dat hij, zoo hij daarin door die aanhouding niet verhinderd ware geworden, zijn desertie nog had kunnen voorkomen door vrijwillige terugkomst of aangifte binnen twee dagen;

Overwegende dat dus niet wettig en overtuigend bewezen is, dat gedaagde gedurende langer dan twee dagen moedwillig van zijn korps afwezig is geweest, en evenmin dat hij op 20 November 1914 te Nieuweschans als deserteur is aangehouden door den brigadier der Koninklijke Maréchaussée G.;

Overwegende dat dus gedaagde zal moeten worden vrijgesproken, doch aan den Commandeerenden Officier zal moeten worden overgelaten, des geraden oordeelende, gedaagde voor zijne ongeoorloofde tijdelijke afwezigheid, vóór zijne aanhouding in Duitschland, krijgstuuchtelijk te straffen;

Overwegende dat gedaagde, ter zake van het hem te laste gelegde, van 4 December 1914 tot 2 April 1915 voorloopig in verzekerde bewaring heeft doorgebracht;

Gezien de artikelen 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 15en Januari 1915 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch ten laste van K geweest, den 22en Januari 1915 geresumeerd en gearresteerd;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd;

Spreekt gedaagde vrij;

Laat aan den Commandeerenden Officier over te beslissen of gedaagde, ter zake van zijn afwezigheid van zijn korps zonder verlof, krijgstuuchtelijk zal moeten worden gestraft en hem, dit geraden

oordeelende, te straffen, waarbij kan worden in aanmerking genomen, dat gedaagde, ter zake van de hem te laste gelegde feiten, bereids van 4 December 1914 tot 2 April 1915 voorloopig in verzeerde bewaring heeft doorgebracht;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde aan:
 dat de Vertoonster de veroordeeling onder 1o. goedkeurt;
 dat wel is waar in de telastlegging onder 1o. niet voorkomen de woorden: „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening”, doch dat bezwaar gedekt is, omdat in die telastlegging toch in aansluiting met den tekst van artikel 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van „bestelen” wordt gewaagd;
 dat Vertoonster echter de veroordeeling onder 2o. verkeerd vindt; dat de beklagde immers, volgens zijn opgave in Duitschland al op 19 Novmebr 1914 is aangehouden, alzoo binnen de twee dagen, nadat hij zijn Korps had verlaten en op een tijdstip dat hij, zoo hij daarin, door zijne aanhouding, niet verhinderd ware geworden, zijne desertie nog had kunnen voorkomen, door vrijwillige terugkomst of aangifte; dat derhalve ter zake van dit feit geen recht tot strafvordering aanwezig is.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Sententie van 16 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
 Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Mr. R. van Woelderren.

Verzet met de daad tegen een meerdere en het slaan van dien meerdere beschouwd als ééne voortgezette handeling.

Verzet tegen een marechaussee 2e klasse bij arrestatie wegens openbare dronkenschap gestraft met toepassing van art. 100 C. W. L. 1)

Verbetering van de bewijsvoering.

1) Verg. G. A. van Haften. Het beheer, de belangen en de dienst der Koninklijke Marechaussee. Blz. 110. en Mr. W. F. van Meurs in M. R. T. IX blz. 397. Zie ook Sententie 23 Sept. 1868 W. 3147 en 21 April 1905. M. R. T. II, 435. Red.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

S., oud 26 jaar, geboren te Oss, milicien-soldaat bij het 11e Regiment Infanterie, die bij vonnis, door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, gewezen den 29sten Januari 1915, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 13 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1, 3, 7 en 19 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 23, 27, 55, 56, 62, 91 en 453 van het Wetboek van Strafrecht; 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad no. 162), en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„1o. het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden;

„2o. *a.* het als soldaat zich tegen zijnen meerderen in rang met „de daad verzetten, in tijd van vrede en niet voor den vijand;

„*b.* het als soldaat zijnen meerderen in rang slaan, in tijd van „vrede en niet voor den vijand; de feiten sub 2o. „een voorgezette „handeling uitmakend”,

en deswege veroordeeld, voor het feit sub 1o. tot eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door drie dagen hechtenis; en, voor de feiten sub 2o. *a.* en *b.* tot eene militaire gevangenisstraf van zes weken, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 29sten Januari 1915 af in mindering zal worden gebracht;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof;

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 16 Februari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij Sententie van de Hove — met inachtneming van het genoemde — zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan, beschuldigd, dat hij op 9 December 1914 des namiddags te ongeveer halfvier uur te Oss op den openbaren weg, 1o. zich heeft bevonden in kenlijken staat van dronkenschap; 2o. toen de marechaussee 2e klasse R. hem ter zake van het sub 1o. omschreven feit voor zijn eigen en anderer veiligheid wilde overbrengen naar een lokaal voor dronken lieden bestemd, zich tegen die overbrenging met geweld heeft verzet door te rukken en te trekken en dien marechaussee met de vuist op den linkerschouder te slaan;

Overwegende dat — vermits het onderzoek in hooger beroep het Hof tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters heeft gebracht — de Krijgsraad te recht hetgeen aan appellant is te laste gelegd, met appellants schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, de qualificatie daarvan gegeven op de wet gegrond is en de opgelegde straf in goede verhouding staat tot de gepleegde feiten en derhalve het vonnis — als zijnde appellant daarbij niet bezwaard — geheel ongewijzigd zou kunnen worden bevestigd ware het niet dat de Krijgsraad had nagelaten om bij den in het vonnis weergegeven inhoud van het proces-verbaal, den elfden December 1914 onder no. 179 op den ambtseed opgemaakt door J., brigadier-titulair der Koninklijke Marechaussee te Oss, ook op te nemen den naam van den marechaussee 2e klasse tegen wien de gedaagde zich op de in het proces-verbaal vermelde wijze heeft verzet;

Overwegende dat dit proces-verbaal als naam van dezen marechaussee 2e klasse noemt R. en dus door dat proces-verbaal wettig en overtuigend wordt bewezen, dat de in de telastlegging in den aanhef en onder 2o. vermelde en te recht bewezen verklaarde feiten werden gepleegd tegen dezen marechaussee;

Overwegende dat dus het vonnis, wat de bewijsvoering betreft, in zoover moet worden verbeterd;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen en artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt, als zijnde appellant daarbij niet bezwaard, — met verbetering van de bewijsvoering als gezegd — het vonnis den 29en Januari 1915 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch ten laste van S. gewezen, den 5en Februari 1915 geresumeerd en gearresteerd;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

Het met gebaren en woorden dreigen van een meerdere in rang beschouwd als ééne voortgezette handeling.

Het H. M. G. acht het billijk den tijd voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht in mindering te brengen niet alleen sedert het tijdstip dat de krijgsraad noemt beklaagdes arrestatie in de residentie van den krijgsraad, maar ook voor zoover dit doorbrengen in de provoost geschiedde.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

N., oud 33 jaar, geboren te Lekkerkerk, kanonnier 2e klasse bij het 1e Regiment Vesting-Artillerie, die bij vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage, gewezen den 27en Januari 1915, met aanhaling der artikelen 99, 134 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64); 27, 56, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„1e. het als soldaat met gebaren en woorden dreigen van zijn „meerdere in rang, als ééne voortgezette handeling beschouwd;

„2e. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, „door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig „te zijn zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters „te kunnen bewijzen, opgevolgd door arrestatie”;

en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van zes maanden, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 12 Januari 1915, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, met ontzegging van iederen anderen of meerderen eisch;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien

schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 16 Februari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat de appellant, bij Sententie van den Hove, — met inachtneming van het genoemde — zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan beschuldigd, dat hij te Schoonhoven:

1e. op den 31en December 1914 in de kazerne aldaar, na eene woordenwisseling met den korporaal der Vesting-Artillerie R., opzettelijk genoemden korporaal met gebaren en woorden heeft gedreigd door een karabijn met beide handen bij den loop te vatten daarbij eene houding aannemende alsof hij dien korporaal wilde slaan en door genoemden meerdere de woorden toe te voegen: „durf „er nu nog maar eens in te komen, dan zal ik je voor je donder „slaan”, althans door dezen woorden van gelijke dreigende strekking toe te voegen;

2e. op den 23en December 1914 omstreeks halfzeven uur 's morgens, in de politiekamer in voorloopig arrest zijnde, zonder verlof zijn korps heeft verlaten en daarvan voortdurend afwezig is gebleven tot hij in den avond van 25 December 1914 omstreeks halftien uur door den milicien-sergeant H. der Vesting-Artillerie aldaar is gearresteerd;

Overwegende dat vermits het onderzoek in hooger beroep het Hof tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters heeft gebracht, de Krijgsraad te recht, op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen, dat te laste gelegde, met appellants schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, de qualificatie op de Wet gegrond is en de straf, te weten militaire detentie van zes maanden, in goede verhouding staat tot den ernst der feiten, zoodat appellant bij het vonnis niet is bezwaard;

Overwegende dat dus het vonnis in zooverre kan worden bevestigd, doch dat, nu het Hof het billijk acht den tijd, door appellant voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, niet alleen sedert het tijdstip dat de Krijgsraad noemt beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, maar ook voor zoover dit doorbren-

gen in de provoost geschiedde, in mindering te brengen, de daaromtrent bij het vonnis gedane bepaling zal moeten worden gewijzigd, welke bepaling dan tegelijkertijd meer overeenkomstig de woorden der Wet kan worden geformuleerd;

Gezien, behalve de bij het vonnis aangehaalde wets-artikelen, de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad nr. 35) en artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart N. niet bezwaard door de straf van zes maanden militaire detentie hem opgelegd bij het vonnis den 27en Januari 1915 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage te zijnen laste geweest, den 2en Februari d.a.v. geresumeerd en gearresteerd;

Bevestigt het vonnis met dien verstande dat wordt bepaald, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde militaire detentie van zes en twintig December 1914 af geheel in mindering zal worden gebracht.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booi, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

Het zich bedienen van een ten name van beklagde gestelden, oorspronkelijk echten verlofpas, nadat beklagde daarin de data hant veranderd, met toepassing van art. 17 C. W. L. gestraft ingevolge art. 104 van dat Wetboek. Het doet hierbij niet ter zake of uit het gebruik van het vervalschte stuk nadeel kan ontstaan.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 5 Februari 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 7 Januari 1915 geweest in de zaak tegen H. V., oud 24 jaar, geboren te Molenaarsgraaf, milicien-korporaal bij het Regiment Grenadiers, thans bij het Veldleger-depot-bataljon D., die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van het hem bij dat

vonnis te laste gelegde, met last dat de verlofpas, die als stuk van overtuiging gediend heeft, na verloop van acht dagen nadat het geapprobeerde vonnis zal zijn gepronuntineerd, zal worden teruggegeven aan den Commandeerenden Officier van beklagdes korps, en met bepaling, dat een afschrift van dit vonnis zal worden gezonden aan dien Commandeerenden Officier, ten einde te beslissen of er termen zijn voor een disciplinaire straf ter zake van de nabedoelde veranderingen in den verlofpas, met inachtneming van den tijd door beklagde reeds in arrest doorgebracht;

Welke Advocaat-Fisikaal, verzocht en bij beschikking van 23 Februari 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden V., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 2, 17 en 104 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 10, 13 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), en 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan:

„als korporaal (onderofficier) zich van eenen vervalschten verlospas bedienen, misdrijf, ten aanzien van het misdadige, de meeste overeenkomst hebbende met: als korporaal (onderofficier) zich van „eenen valschen verlofpas bedienen” en deswege veroordeeld tot zes weken militaire detentie, met bepaling, dat de tijd, door den beklagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier detentiestraf van 21 December 1914 — 12 Januari 1915 in mindering zal worden gebracht, voorts den beklagde te degradeeren, mitsdien terug te brengen tot den stand van soldaat, — alzoo eischer in hooger beroep, ten eenre

en

genoemden V., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage het vonnis, waarvan hooger beroep, te bevestigen;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door den gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage heeft terechtstaan beschuldigd, dat hij te Leiden op den 26en November 1914

op het station der Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij zich opzettelijk bediend heeft van een valschen verlofpas, zijnde een bewijs gediend hebbende voor een verlof van 22 op 23 November 1914, hetwelk door hem nader valschelijk was gedagteekend 29 November 1914, inhoudende dat door den Commandant der compagnie te Wijk aan Zee D. aan beklaagde wordt vergund om zich voor den tijd van 24 uren te begeven naar Nieuw-Lekkerland, zullende hij gehouden wezen op het avondappèl van 28 November 1914 weder present te zijn, door bedoelden valschen verlofpas te vertoonen aan de aldaar gestelde stationswacht, die de verlospassen der militairen controleerde;

Overwegende, dat den gedaagde bij of na zijne inlijving de mededeeling is gedaan, dat hij onder de militaire tucht staat, welke mededeeling is vervat in de voorlezing der krijgsartikelen, welke voorlezing ten aanzien van gedaagde is geschied blijkens zijne erkentenis en de desbetreffende, ten processe overgelegde, hem voorgehouden akte inhoudende dat hem de krijgsartikelen voor het krijgsvolk te lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen, welke akte is opgemaakt te 's-Gravenhage den 2en Maart 1912 en door den kapitein R. en den sergeant-majoor R. met gedaagde onderteekend;

Overwegende dat gedaagde, blijkens ten processe overgelegd hem voorgehouden uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het Regiment Grenadiers daarbij werd ingelijfd als loteling van de lichter van 1910 uit de gemeente Molenaarsgraaf en Wijngaarden op 2 Maart 1912;

Overwegende dat de Krijgsraad den gedaagde heeft vrijgesproken en heeft bepaald, dat een afschrift van het vonnis zal worden gezonden aan den Commandeerenden Officier van gedaagdes korps, ten einde te beslissen of er termen zijn voor een disciplinaire straf, ter zake van de veranderingen in den verlofpas, met inachtneming van den tijd door gedaagde reeds in arrest doorgebracht;

Overwegende dat deze vrijspraak door den Krijgsraad wordt gegrond op de overweging, dat door de bijgebrachte bewijsmiddelen niet het wettig en overtuigend bewijs van het aan gedaagde te laste gelegde geleverd is; dat, in het bijzonder, de ten processe overgelegde verlofpas niet is een valsche, doch een echte verlofpas, waarin veranderingen gebracht zijn; dat echter die wijzigingen niet als strafbare vervalschingen kunnen beschouwd worden, naardien niet te laste gelegd noch gebleken is, dat uit het gebruik van het vervalschte geschrift eenig nadeel kon ontstaan;

Overwegende dat ten processe aanwezig en aan gedaagde is vertoond een stuk papier, waarop, gedeeltelijk gedrukt, gedeeltelijk geschreven, het navolgende te lezen staat:

„Veldlegerdepot. Bat. D. 1e Comp. Wordt vergund aan den Korp. „V., om zich voor den tijd van 24 uren te begeven naar N. Lekker- „land zullende hij gehouden wezen op het avond-appèl van den 28en „November '14 weder present te zijn. Te Wijk aan Zee, „29—11—'14. Toegestaan. De De Commandant van de Cie.

D.", waarin, gelijk het Hof bij bezichtiging is gebleken, ter plaatse waar zich nu het getal „28” vóór „November” bevindt, heeft gestaan het getal „23”, en, ter plaatse, waar zich nu het getal „29” vóór „11—'14” bevindt, heeft gestaan het getal „22”;

Overwegende dat dit stuk, gelijk het Hof uit eigen wetenschap bekend is, wat vorm en inhoud betreft, is een verlofpas, gelijk bij het gemobiliseerde Nederlandsche leger in gebruik;

Overwegende dat gedaagde heeft opgegeven, dat hij op 22 November 1914 dit hem vertoonde stuk als verlofpas heeft ontvangen, om zich voor den tijd van 24 uren naar Nieuw-Lekkerland te begeven, onder gehoudenheid om op het avondappél van den 23sten November 1914 weder terug te zijn, gelijk dat op den verlofpas stond uitgedrukt; dat hij dien verlofpas op 28 November 1914 nog in zijn bezit had; dat hij dien dag naar huis wilde gaan met verlof, ofschoon hij geen verlofpas daarvoor had; dat hij per fiets van Wijk aan Zee naar Leiden is gegaan; dat hij aan het station aldaar een kaartje wilde koopen naar Rotterdam en zich daartoe heeft bediend van den bovengemelden verlofpas, nadat hij te voren het daarop voorkomende getal „23” had veranderd in „28” en het daarop voorkomende getal „22” in „29”; dat de schildwacht aan het station dien aldus veranderden verlofpas van hem heeft ingenomen; dat het zijn bedoeling was om op dien 28sten November 1914 heen en weer naar Rotterdam te gaan;

Overwegende dat de na te noemen getuigen onder eede hebben verklaard als volgt:

1o. D., reserve-kapitein bij het Regiment Grenadiers;

dat hij den hem vertoond wordenden verlofpas op 22 November 1914 heeft doen uitgeven aan gedaagde met dien verstande, dat gedaagde 24 uren verlof had en op het avondappél van 23 November 1914 terug moest zijn; dat de op den verlofpas aangebrachte veranderingen niet met getuige's goedkeuring zijn aangebracht;

2o. K., milicien-soldaat;

dat hij op 28 November 1914 te Leiden deel uitmaakte van de stationswacht; dat hij, bij het controleeren der verlofpassen, heeft geconstateerd, dat op den door gedaagde vertoonden verlofpas de datums veranderd waren; dat hij dit heeft meegedeeld aan den Commandant van de wacht, die den verlofpas heeft ingehouden;

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de voormelde opgaven van gedaagde en verklaringen der getuigen, in verband met de bezichtiging en de eigen wetenschap des Rechters, wetig en overtuigend bewezen is, dat gedaagde te Leiden op den 2den November 1914, op het station der Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij, zich opzettelijk heeft bediend van een verlofpas, gediend hebbende voor een verlof van 22 op 23 November 1914, welke door hem valschelijk was gedagteekend 29 November 1914, inhoudende dat door den Commandant der compagnie te Wijk aan Zee D. aan gedaagde wordt vergund om zich voor den tijd van 24 uren te begeven naar Nieuw-Lekkerland, zullende hij gehouden zijn

op het avondappèl van 28 November 1914 weder present te zijn, door bedoelden verlofpas te vertoonen aan de aldaar gestelde stationswacht, die de verlosspassen der militairen controleerde, — met gedaagdes schuld daaraan;

Overwegende dat dit feit oplevert: „het als onderofficier zich bedienen van een vervalschten verlofpas, misdrijf ten aanzien van het „misdadige de meeste overeenkomst hebbende met het als onderofficier zich bedienen van een valschen verlofpas” strafbaar gesteld bij artikel 104 juncto 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

Overwegende dat hierbij niet ter zake doet of uit het gebruik van het vervalschte stuk nadeel kan ontstaan en daarom de vrijspraak en de overweging waarop zij rust, niet kunnen worden gehandhaafd;

Gezien de artikelen 74 der Militiewet; 2, 17 en 104 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 62—64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 7den Januari 1915 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage in de zaak tegen V. gewezen en den 12den d.a.v. geresumeerd en gearresteerd;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen — met gedaagdes schuld daaraan — hetgeen hem is te laste gelegd, gelijk dat hierboven als bewezen is aangenomen;

Qualificeert het als voormeld;

Veroordeelt V. te dezer zake tot een militaire detentie van drie weken;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire detentie van een en twintig December 1914 tot twaalf Januari 1915 geheel zal worden in mindering gebracht;

Bepaalt dat de verlofpas, die als stuk van overtuiging heeft gediend, zal worden teruggegeven aan den Commandeerenden Officier van het Korps, waartoe gedaagde behoort, dadelijk na de uitspraak van deze Sententie;

Ontzegt allen anderen eisch; 1)

1) De vraag is gewettigd waarom de krijgsraad niet heeft toegepast art. 231 W. v. S. en waarom ook het H. M. G. niet aan toepassing van dat artikel de voorkeur heeft gegeven boven eene inroeping van het toch altijd eenigszins bedenkelijke artikel 17 C. W. L. Dat een verlofpas valt onder het begrip „reispass” van art. 231 werd beslist bij Sententie van het H. M. G. van 17 September 1895, Tijdschrift voor Strafrecht XI Overzicht, blz. 43.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan:

dat Vertoonster met die vrijspraak zich niet kan vereenigen;

dat al moge het waar zijn, dat artikel 104 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande van een valschen verlofpas gewaagt, dat artikel toch, onder inroeping van artikel 17 van het genoemd Wetboek, kan en moet toegepast worden, wanneer de onder-officier onder omstandigheden, als waarvan hier de rede zich van eenen vervalschten verlofpas heeft bediend;

dat de beklagde, wegens zijn geknoei met den verlofpas, met drie weken militaire detentie, zooals door den Auditeur-Militair is geëischt, niet voldoende gestraft zou zijn;

terwijl door den verdediger werd betoogd:

dat de Krijgsraad bij zijn vonnis van 7 Januari terecht heeft overwogen, dat de ten processe overgelegde verlofpas niet is eene valsche, doch eene echte waarin veranderingen zijn aangebracht;

dat het in de conclusie van eisch van den heer Advocaat-fiscaal aangehaalde artikel 104 van het Crimineel Wetboek alleen spreekt van eene valsche verlofpas, in tegenstelling met art. 225 van het Wetboek van Strafrecht, dat ook „vervalschte” geschriften kent;

dat beklagde zich van geene valsche verlofpas heeft bediend, doch van eene „veranderde”, doch dat de in de echte verlofpas, door beklagde aangebrachte verandering, niet is genoemd in art. 104 Crimineel Wetboek;

dat evenmin is gebleken dat uit de aangebrachte verandering eenig nadeel kon ontstaan, doch dat bovendien dit aan beklagde (het delict van art. 225 Wetboek van Strafrecht) bij zijne verwijzing naar den Krijgsraad niet is ten laste gelegd;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 April 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

Onder „de orders”, bedoeld in art. 95 C .W. L. kunnen slechts rechtmatig gegeven orders worden verstaan.

Volgens art. 37 R. v. K. L. kan strafexerceeren alleen worden opgelegd door den kapitein of commandeerenden officier der com-

pagnie en door de hoogere officieren van het korps, aan welk voorschrift niet is voldaan, wanneer, zooals i. c. een afwezige compagniescommandant door bemiddeling van een luitenant en een sergeant aan elk achterblijver die van den dokter „dienst doen” heeft gekregen, doet aanzeggen dat deze strafexercitie heeft. Onder die omstandigheden is het nalaten om te doen wat met betrekking tot dit straf-exerceeren werd gelast, n.l. om in volledig veldtenue daarbij te verschijnen, niet strafbaar.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

L., oud 23 jaar, geboren te Wageningen, milicien-soldaat bij het 5e Regiment Infanterie, die bij vonnis, door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, gewezen den 18en December 1914, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet; 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64); 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het door een „minder militair opzettelijk nalaten een order van dengene die boven „hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, niet in eene affaire „tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of be„rend is”,

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 18en December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 5 Januari 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op hetgeen ter terechtzitting van het Hof is verklaard door den getuige L.;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 8 September 1914 des namiddags te ongeveer 7 uur te Hilvarenbeek, toen de milicien-sergeant K., zijn meerdere in rang, hem gelastte, om in volledig veld-tenue bij het straf-exerceeren te verschijnen uitdrukkelijk en opzettelijk heeft nagelaten deze order te gehoorzamen en na te komen, maar zich ingetendeel naar zijn kwartier heeft begeven;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 18 December 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellants schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „het door een minder militair „opzettelijk nalaten een order van dengene die boven hem gesteld is „te gehoorzamen en na te komen, niet in eene affaire tegen den „vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is” en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 18en December 1914 af in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring in het vonnis te recht is geschied, maar de Krijgsraad ten onrechte het bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als vallende onder artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en te dier zake aan appellant straf heeft opgelegd;

Overwegende dat toch bij de behandeling van de zaak is komen vast te staan: dat appellant, die vaak, en zoo ook op 8 September 1914, achterbleef bij marschen van eenige beteekenis en dan klaagde over pijn in de voeten, op genoemden dag op het zieken-rapport is gebracht en van den dokter „dienst doen” heeft gekregen; dat daarop getuige, luitenant L., aan den sergeant K. heeft gezegd, dat appellant dan dien avond straf-exerceeren had; dat deze luitenant, destijds niet was commandant, ook niet waarnemend-commandant, van de compagnie van appellant en hij de opdracht aan den sergeant enkel heeft gedaan, omdat de commandant der compagnie, vóór deze met verlof was gegaan, bepaald had, en hem, luitenant, dit had doen weten, dat achterblijvers bij marschen, die van den dokter „dienst doen” zouden krijgen, zouden moeten straf-exerceeren; dat met dit straf-exerceeren, hetwelk appellant dien avond met nog een anderen achterblijver zoude hebben, bedoeld werd de zoogenaamde straf van „toerlopen”;

Overwegende dat, ingevolge artikel 37 van het Reglement van

Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande, o. a. het straf-exerceeren — volgens artikel 30 van dat Reglement eene der straffen voor de soldaten — alleen door den kapitein of commandeerenden-officier der compagnie en door de hogere officieren van het Korps aan den soldaat kan worden opgelegd; dat niet mag worden aangenomen, dat aan dit wettelijk voorschrift is voldaan, wanneer, als hier, een afwezige compagniescommandant door bemiddeling van een luitenant en een sergeant aan elk achterblijver, die van den dokter „dienst „doen” heeft gekregen, doet aanzeggen, dat deze straf-exercitie heeft;

Overwegende dat daarom aan appellant op 8 September 1914 de straf van „straf-exerceeren” niet op wettige wijze was opgelegd en derhalve zijn opzettelijk nalaten om te doen wat hem met betrekking tot dit straf-exerceeren werd gelast, niet valt onder het bereik van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, kunnende in dat artikel onder „de orders” van den meerdere slechts rechtmatig gegeven orders worden verstaan, en evenmin onder eenige andere strafbepaling van Wet of wettelijke verordening;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, voor zoverre het feit daarbij is gequalificeerd als onder genoemd artikel 95 wel vallende en aan appellant te dier zake straf is opgelegd, niet in stand kan blijven, zijnde appellant daarmede bezwaard;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wets-artikelen, de artikelen 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, op 18 December 1914 ten laste van appellant gewezen, voor zoverre de qualificatie en de strafoplegging betreft;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart niet strafbaar het feit aan appellant te laste gelegd en spreekt hem vrij.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Juni 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mejuffr. Mr. E. C. Simons.

Eene telastlegging dat beklagde te den Helder op den 24sten

Januari 1915 zich heeft bediend van een valschen verlofpas voldoet, als enkel inhoudende eene rechtskundige omschrijving, niet aan de vereischten gesteld in art. 114 R. L., in het bijzonder omdat niet feitelijk is omschreven waarin „het valsche” van den verlofpas of het zich bedienen daarvan bestaat en evenmin dat beklagde de valscheheid van den pas heeft gekend toen hij zich daarvan bediende.

Het veroordeelend vonnis van den krijgsraad in hooger beroep vernietigd en de telastlegging nietig verklaard.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 20 April 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 3 Maart 1915 gewezen in de zaak tegen B., oud 21 jaar, geboren te Heer Hugowaard, milicien-kanonnier bij het 4de Regiment Vesting-Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 104 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64); 74 der Militiewet; 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: „het als „minder militair zich bedienen van eene valsche verlofpas”,

en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van veertien dagen;

Welke Advocaat-Fisikaal, verzocht en bij beschikking van 4 Mei 1915 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot vernietiging van het vonnis van den Krijgsraad en tot vrijspraak van den gedaagde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi en gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgestaan ter zake dat hij te den Helder op den 24en Januari 1915 zich heeft bediend van een valschen verlofpas;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 3 Maart 1915 gewezen

vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, dit aan gedaagde te laste gelegde, zoomede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „het als minder militair zich „bedienen van eene valsche verlofpas” en te dier zake heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van veertien dagen;

Overwegende dat, ingevolge artikel 114 der Rechtspleging bij de Landmacht, de Auditeur-Militair aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad zal vermelden het feit, dat door hem ten laste wordt gelegd, met bijvoeging omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het zou zijn begaan, alles op straffe van nietigheid;

Overwegende dat de te laste legging in deze zaak aan de wettelijke vereischten niet voldoet; dat zij immers enkel inhoudt eene rechtskundige omschrijving, aan artikel 104 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande ontleend, maar niet behelst eene vermelding van het feit, dat gedaagde zoude hebben begaan en dat, naar het oordeel van den Auditeur-Militair, onder genoemd wetsartikel zoude vallen; dat bijzonderlijk in de te laste legging niet feitelijk is omschreven, waarin „het valsche” van den verlofpas of waarin het zich bedienen daarvan heeft bestaan en al evenmin, dat gedaagde de valscheheid van den verlofpas heeft gekend, toen hij daarvan zich heeft bediend;

Overwegende dat, waar dus de te laste legging in deze zaak is nietig, het vonnis van den Krijgsraad, naar aanleiding van deze nietige te laste legging gewezen, niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 114 der Rechtspleging bij de Landmacht, en 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, op 3 Maart 1915 ten laste van gedaagde gewezen;

Verklaart dat de te laste legging, in deze zaak door den Auditeur-Militair gedaan, is nietig;

Ontzegt allen anderen eisch.

Na de uitspraak dezer Sententie heeft de Advocaat-Fisikaal den Auditeur-Militair te 's-Gravenhage opgedragen deze zaak opnieuw in behandeling te nemen.

De Verdediger voerde als grond voor zijne conclusie aan:
 dat aan gedaagde is ten laste gelegd:
 dat hij te den Helder op den 24sten Januari 1915 zich heeft bediend van een valschen verlofpas;
 dat volgens artikel 104 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande alleen is strafbaar de mindere militair die zich

van een valschen verlofpas bedient; dat dus een vereischte is voor de strafbaarheid, de hoedanigheid van minder militair;

dat deze hoedanigheid uit de telastlegging niet blijkt en mitsdien het te laste gelegde feit niet strafbaar is.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 Juli 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel,

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

Diefstal van schoenen, toebehoorende aan het Rijk en in bruikleen verstrekt aan een kameraad van beklaagde, gequalificeerd als: „het als militair zijnen kameraad in de chambrée bestelen” (art. 191 C. W. L.).

Voorloopige verzekerde bewaring in mindering gebracht van den dag waarop beklaagde in de provoost is geplaatst.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

R., oud 23 jaar, geboren te Dalen, milicien-soldaat bij de Ve Infanterie Brigade, die bij vonnis van den Krijgsraad te 's-Gravenhage, gewezen den 14den April 1915, is schuldig verklaard aan: 1o. het als soldaat zijn kleederen, hem van gouvernementswege ten gebruike gegeven verkoopen, 2o. het als militair zijnen kameraad in de chambrée bestelen en deswege veroordeeld, wegens het hem sub 1o. te last gelegde tot eene militaire detentie van eene maand en wegens het hem sub 2o te last gelegde, tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 25 Maart 1915 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde straf van militaire detentie daarna, zoo noodig, van de militaire gevangenisstraf, in mindering zal worden gebracht, en met bevel dat na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuncieerd, de navolgende voorwerpen, welke als stukken van overtuiging hebben gediend zullen worden teruggegeven: het paar schoenen genummerd 1623 aan P. P., koopman te

Alkmaar, het andere paar schoenen aan beklaagde; met ontzegging van iederen anderen of meerderen eisch;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 7 Mei 1915 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij Sententie van den Hove, met inachtneming van het genoemde, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof is in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan, dat hij te Alkmaar op of omstreeks 28 Februari 1915: 1o. een paar militaire schoenen, toebehoorende aan het Rijk en hem van Gouvernementswege ten gebruike gegeven, heeft verkocht aan den koopman P. P. aldaar;

2o. op een der kamers van de hulpkazerne in het Rijksopvoedingsgesticht aldaar, heeft weggenomen, met het oogmerk zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen, een paar militaire schoenen, toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem beklaagde, en in bruikleen verstrekt aan zijn in die kazerne gehuisvesten kameraad J. J., milicien-soldaat bij het Depot-Bataljon der Ve Infanterie-Brigade;

Overwegende dat — vermits het onderzoek in hooger beroep het Hof niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters heeft geleid, de Krijgsraad te recht, op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen, dit te last gelegde, met appellants schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat de kwalificatie op de Wet gegrond is en dat de straffen waartoe appellant werd veroordeeld, in goede verhouding staan tot de gepleegde feiten, mits de door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebrachte tijd niet worde in mindering gebracht sedert, hetgeen de Krijgsraad noemt, appellants arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, maar sedert vier Maart 1915, zijnde dit de dag waarop appellant te Alkmaar in de provoost is geplaatst;

Overwegende dat dus in zoover het vonnis moet worden te niet gedaan en tevens, in verband met het hooger beroep het bevel tot teruggave der overtuigingsstukken moet worden gewijzigd;

Gezien artikel 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 14den April 1915 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage ten laste van R. gewezen, den 20sten d.a.v. geresumeerd en gearresteerd, voor zoover betreft 1o. den dag sedert welken de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde detentie en gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht en 2e den termijn voor de teruggave der overtuigingsstukken;

Bepaalt dat dit in mindering brengen zal geschieden sedert vier Maart 1915 en dat de overtuigingsstukken zullen worden teruggegeven dadelijk na de uitspraak van deze Sententie;

Verklaart overigens den appellant bij het vonnis niet te zijn bezwaard en bevestigt het;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie an 31 Augustus 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mejuffrouw Mr. E. C. Simons.

De Krijgsraad heeft ten onrechte de telastlegging nietig verklaard uit overweging, dat daarin niet voorkomen de in het vonnis aangegeven elementen van het strafbaar feit (n.l. het niet vermelden, dat het pad waarop beklaagde met zijn rijwiel heeft gereden, door burgemeester en wethouders, blijkens openbare kennisgeving, voor het verkeer met rijwielen is gesloten).

De telastlegging moet volgens art. 114 R. L. wel een feit, maar hoeft niet een strafbaar feit in te houden. 1)

Veroordeeling door het Hoog Militair Gerechtshof.

1) Men vergelijkte onze opmerkingen M. R. T. X blz. 435.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 28 Mei 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 12 Mei 1915 gewezen in de zaak tegen B., oud 20 jaar, geboren te Warder, sergeant bij het depot-bataljon der IIe Infanterie-Brigade;

Welke Advocaat-Fiscaal verzocht en bij beschikking van 29 Juni 1915 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den Exploiteur bij het Hof, om te dagvaarden den voornoemden B. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove zal worden schuldig verklaard aan: te 's-Gravenhage, op een Zondag in de maand April na des voormiddags 10 uur, met een rijwiël berijden van een voetpad, hetwelk door Burgemeester en Wethouders, blijkens openbare kennisgeving, toen voor het verkeer met rijwielen was gesloten en, deswege, veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden, met bepaling dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in hooger beroep ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis waarvan beroep te niet te doen en den gedaagde vrij te spreken;

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi en gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage heeft terechtstaan, beschuldigd dat hij den 4den April 1915 des voormiddags omstreeks 10¼ uur als bestuurder van een rijwiël daarmede heeft gereden over het zoogenaamde Kerpad in het Haagsche Bosch, zijnde een der openbare wandelpaden, gelegen tusschen den straatweg, die voorbij de boschwachterswoning in het verlengde ligt van den Leidschen straatweg, Noordwest van den Koekamp, den rijweg Noord West van de vijvers, het gedeelte van den Leidschen straatweg tusschen laatstgenoemden weg en het Roomhuis „Boschhek”, het terrein van het Huis ten Bosch, den Bezuidenhoutschenweg en den straatweg langs de electriche trambaan en wel het eerste pad Zuid-Oost van eerstbedoelden straatweg, van den Leidschen straatweg af tot de Laan van Nieuw Oost-Indië;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 12 Mei 1915 gewezen vonnis, de in deze zaak gedane telastlegging heeft nietig verklaard zulks uit overweging dat in de telastlegging de in het vonnis aangegeven elementen van het strafbaar feit ontbreken, door welk ontbreken gedaagde in zijne verdediging kan zijn benadeeld; dat, volgens het vonnis, deze ontbrekende elementen zijn, dat bij de telastlegging aan gedaagde van het berijden van een wandelpad — zijnde kennelijk bedoeld daarmede overtreding van artikel 82 der Algemeene Politie-Verordening van 's-Gravenhage te last te leggen — niet is vermeld, dat dit pad door Burgemeester en Wethouders, blijkens openbare kennisgeving, voor het verkeer met rijwielen is gesloten;

Overwegende dat volgens artikel 114 der Rechtspleging bij de Landmacht, de vermelding aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad op straffe van nietigheid moet inhouden het feit door den Auditeur-Militair te laste gelegd, met bijvoeging omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het zoude zijn begaan; dat de telastelegging aan dezen gedaagde gedaan voldoet aan deze wettelijke vereischen; dat immers het feit is te laste gelegd, dat gedaagde als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden over een bepaald omschreven openbaar wandelpad en wel op 4 April 1915 des voormiddags omstreeks 10 $\frac{3}{4}$ uur te 's-Gravenhage; dat van nietigheid der telastlegging dan ook geen sprake kan zijn en daarom het vonnis van den Krijgsraad niet in stand kan blijven; dat blijkbaar de Krijgsraad tot zijne onjuiste beslissing is gekomen doordien hij heeft aangenomen, dat onder „het feit”, hetwelk de telastelegging ingevolge genoemd wetsartikel heeft in te houden, is te verstaan „het strafbaar feit”; dat echter reeds de bepaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, dat de Krijgsraad een beklagde vrij spreekt, wanneer hij vermeent, dat het te laste gelegde feit niet is een strafbaar feit, m. a. w.: dat de telastelegging wel een feit, maar niet een strafbaar feit inhoudt, de onjuistheid doet zien van de opvatting dat alsdan de telastelegging nietig zoude zijn;

Overwegende dat het op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal dd. 6 April 1915 van G. S., agent van politie 1e klasse der gemeente 's-Gravenhage, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter, inhoudt, dat relatant op Zondag 4 April 1915 des voormiddags te 10 uur 40 minuten heeft gezien, dat een man, door hem aangehouden en desgevraagd opgevende te zijn genaamd B., geboren te W., 1 Mei 1895, sergeant in garnizoen te 's-Gravenhage, als bestuurder van een rijwiel, daarop gezeten en daarmede bereed in het Haagsche Bosch, het zoogenaamde Kerkpad, zijnde een der openbare wandelpaden, gelegen tusschen den straatweg die voorbij de boschwachterswoning in het verlengde ligt van den Leidschen straatweg Noord-West van den Koekamp, den rijweg Noord-West van de vijvers, het gedeelte van den Leidschen straatweg tusschen laatstgenoemden weg en het Roomhuis „Boschhek”, het terrein van het Huis ten Bosch, den

Bezuidenhoutschenweg en den straatweg langs de electriche tram-
baan en wel het eerste pad Zuid-Oost van eerstbedoelden straatweg
van den Leidschen straatweg af tot de Laan van Nieuw Oost-Indië;

Overwegende dat alzoo door den voormelden inhoud van dit proces-
verbaal wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld
daaraan, hetgeen hem is te last gelegd;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde behoort te worden
gekwalificeerd als: „te 's-Gravenhage een voetpad, hetwelk door
Burgemeester en Wethouders, blijkens openbare kennisgeving, voor
het verkeer met rijwielen is gesloten, met een rijwiel berijden”; dat
immers bij besluit van Burgemeester en Wethouders der gemeente
's-Gravenhage van 30 Juni 1914, nr. 8, waarvan op 13 Juli d.a.v.
openbare kennisgeving is geschied, is bepaald o. a. onder A. o. III,
lo en p, dat voor het verkeer met rijwielen is gesloten het in de
telastlegging omschreven pad in het Haagsche Bosch gedurende de
maanden April tot en met September op Zondagen na des voormid-
dags 10 uur, zijnde te laste gelegd en bewezen, dat gedaagde meer-
bedoeld pad met een rijwiel heeft bereden op 4 April 1915 — een
Zondag — omstreeks 10³/₄ uur des voormiddags;

Gezien de artikelen 62 van 's-Hofs Provisioneele Instructie, 13
van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der
Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 9 der Wet van 15
April 1886 (Staatsblad nr. 64), 23 en 91 van het Wetboek van Straf-
recht, 82b en 115a der Algemeene Politieverordening voor 's-Gra-
venhage van 15 Juli 1902, sedert dien herhaaldelijk gewijzigd en
het bepaalde onder A. o. III lo en p van het Besluit van Burge-
meester en Wethouders van 's-Gravenhage van 30 Juni 1914;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis in deze zaak door den Krijgsraad in het
Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, op 12
Mei 1915 gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met gedaagdes schuld
daaraan, hetgeen hem is te last gelegd;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als: „te 's-Gravenhage
een voetpad, hetwelk door Burgemeester en Wethouders, blijkens
openbare kennisgeving, voor het verkeer met rijwielen is gesloten,
met een rijwiel berijden”;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van een
gulden; 1)

1) Ware het niet juist geweest wanneer het H. M. G. de zaak had terug-
gevoerd naar den krijgsraad? De beklagde mist thans eene instantie.
Nietigverklaring der telastlegging is eigenlijk eene in de militaire rechts-
pleging onbekende uitspraak; blijkbaar richt men zich bij analogie naar
art. 153 W. v. Sv. Maar zou het dan niet evenzeer wenschelijk zijn om het
beginsel, neergelegd in art. 247, 2de lid van dat Wetboek in toepassing te
brengen? Men zie ook het nieuwe artikel 57 der Provisioneele Instructie
voor het H. M. G., zooals dat artikel luidt in het thans bij de Tweede Ka-
mer aanhangige ontwerp tot wijziging dier Instructie. (M. R. T. X blz.
200—201).

Bepaalt dat die geldboete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze Sententie kan worden tenuitvoer-gelegd zal worden vervangen door hechtenis van een dag;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan:

dat Vertooncr zich met de nietigverklaring der telastlegging niet kan vereenigen;

dat de vermelding van het strafbaar feit zooals die in de telastlegging is geschied, voldoende is;

terwijl door de Verdedigster werd betoogd:

aangezien den gedaagde is te laste gelegd dat hij te 's-Gravenhage op den 4en April 1915 des voormiddags omstreeks 10³/₄ uur als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden over het zoogenaamde kerkpad in het Hoogsche Bosch, zijnde een der openbare wandelpaden, gelegen tusschen den straatweg die voorbij de boschwachterswoning in het verlengde ligt van den Leidschen straatweg, Noord-West van den Koekamp, den rijweg Noord West van de vijvers, het gedeelte van den Leidschen straatweg tusschen laatstgenoemden weg en het Roomhuis „Boschhek”, het terrein van het Huis ten Bosch, den Bezuidenhoutschen weg en den straatweg langs de electriche trambaan en wel het eerste pad Zuid Oost van eerstbedoelden straatweg vanaf den Leidschen straatweg tot de Laan van Nieuw Oost Indië;

aangezien de Krijgsraad te 's-Gravenhage den 12en Mei 1915 deze telastlegging heeft nietig verklaard;

aangezien dit vonnis van den Krijgsraad is onjuist;

aangezien immers de telastlegging inhoudt al datgene, wat zij volgens artikel 114 van de Rechtspleging bij de Landmacht moet inhouden;

aangezien evenwel in de telastlegging ontbreekt de vermelding van de omstandigheid, welke een bestanddeel van het strafbaar feit uitmaakt, dat het pad dat door gedaagde bereden werd, was een voetpad hetwelk door Burgemeester en Wethouders, blijkens openbare kennisgeving, toen voor het verkeer met rijwielen was gesloten;

aangezien alzoo het te laste gelegde feit niet is een strafbaar feit;

Conclueerende mitsdien de procureur van gedaagde dat het den Hove moge behagen het vonnis waarvan beroep te niet te doen en den gedaagde vrij te spreken.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 10 September 1915.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick
en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

*Uit inhoud en strekking van art. 188 C. W. L. blijkt dat in den zin van dit artikel een militair slechts dan bij iemand op schildwacht is gesteld, wanneer hij tot consigne heeft dien „iemand” of diens goederen te beschermen of te bewaken. 1)**De krijgsraad heeft mitsdien dat artikel ten onrechte toegepast op een militair die bij eene woning op schildwacht was gesteld enkel om te zorgen dat daaruit geene goederen zouden worden uitgevoerd waarvan de uitvoer was verboden. Het feit valt onder art. 310 jo. 44 W. v. S. (gebruikmaking door een ambtenaar van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken).*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht, appellant

en

L., oud 22 jaar, geboren te Leiden, milicien-soldaat bij het 10e Regiment Infanterie, gedaagde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht, en op de verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen M. en B.;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtstaan ter zake dat hij op 20 Februari 1915 te Westerhoven, tijdens hij op schildwacht gesteld was bij A., dezen heeft bestolen door een flesch, inhoudende cognac, althans sterken drank, welke zich bevond op diens erf en toebehoorde aan A., althans aan een

1) In gelijken zin Pols ad art. 188.

ander dan aan hem, beklaagde, weg te nemen met het oogmerk zich deze flesch wederrechtelijk toe te eigenen;

althans dat hij op 20 Februari 1915 te Westerhoven heeft weggenomen een flesch inhoudende cognac, althans sterken drank, toebehoorende aan A., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk zich die flesch wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 30 April 1915 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, dat gedaagde op 20 Februari 1915 te Westerhoven, tijdens hij op schildwacht gesteld was bij A., dezen heeft bestolen door een flesch, inhoudende sterken drank, welke zich bevond op diens erf en toebehoorde aan een ander dan aan hem, beklaagde, weg te nemen met het oogmerk zich deze flesch wederrechtelijk toe te eigenen; het aldus bewezen verklaarde feit heeft gequalificeerd als: „als militair „dengenen bij wien hij op schildwacht gesteld is, bestelen in tijd van „vrede en niet voor den vijand”, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van twee weken;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring in het vonnis terecht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid; dat echter de qualificatie, in het vonnis aan het bewezen verklaarde feit gegeven, niet op de Wet is gegrond; dat immers in den zin van artikel 188 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande — uit inhoud en strekking blijkt dit — een militair slechts dan bij iemand op schildwacht is gesteld, wanneer hij tot consigne heeft dien „iemand” of diens goederen te beschermen of te bewaken, terwijl in dit geval — zooals is komen vast te staan door de verklaring daaromtrent van gedaagde en van den getuige B., destijds commandant van de wacht, waarvan gedaagde deel uitmaakte — gedaagde bij de woning van A. was op schildwacht gesteld enkel om te zorgen, dat uit den winkel van dezen A. geene goederen zouden worden uitgevoerd waarvan de uitvoer was verboden; dat, al kon terecht in het vonnis worden bewezen verklaard, dat gedaagde op schildwacht was gesteld bij, dat is bij de woning van A., dit feit niet mocht zijn gebracht onder artikel 188 voornoemd en moest zijn gequalificeerd als: „diefstal, gepleegd „door een ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon „— die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik heeft gemaakt „van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken”;

Overwegende dat dus het vonnis, wat de qualificatie en de aan gedaagde opgelegde straf betreft, niet in stand kan blijven;

Gezien, behalve de wets-artikelen, in het vonnis genoemd, de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191); 44, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch op 30 April 1915 ten laste van gedaagde gewezen, voor wat betreft de qualificatie, aan het bewezen verklaarde feit gegeven en de straf, aan gedaagde opgelegd;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als: „diefstal, gepleegd „door een ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon „— die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik heeft gemaakt „van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken;”

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van twee weken;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 October 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mejjuffrouw Mr. E. C. Simons.

Van een recht van een deserteur om binnen een bepaalden tijd zich vrijwillig aan te geven, waarvan hij niet zoude mogen worden verstoken, is in de Wet niets te vinden.

In den zin van art. 134 C. W. L. beteekent arrestatie elk feitelijk achterhalen; de vraag of die arrestatie al dan niet wettig is, is ten dezen van geen belang. Intusschen was i.c. de arrestatie, door de bevoegdheden in artt. 4 en vlgg. R. L. aan officieren en onderofficieren toegekend, ook volkomen gedekt.

Het opzettelijk met kracht een duw geven tegen den borst van een schildwacht en het zich daarop losrukken levert niet op „weder-spanningheid”, gelijk de krijgsraad had beslist, maar het „als militair een schildwacht op zijnen post op eenigerhande wijze dadelijk mishandelen.” (Art. 103 C. W. L.).

De verklaring van een getuige dat de duw tegen de borst hem werd gegeven met de bedoeling zich los te rukken, is eene gissing of meening.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal van de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 6 Juli 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 3 Juni 1915 gewezen in de zaak tegen D., oud 20 jaar, geboren te 's-Gravenhage, milicien-soldaat bij het Depot-Bataljon der IVde Infanterie Brigade.

Welke Advocaat-Fisikaal verzocht en bij beschikking van 19 Juli 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den Exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden D., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove zal worden schuldig verklaard aan: „1o. Eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen; 2o. als soldaat op eenigerhande wijze dadelijk mishandelen van een schildwacht op zijn post”, en te dier zake veroordeeld tot 1o. twee maanden militaire detentie, 2o. drie maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem op te leggen straffen, eerst van de militaire detentie en daarna van de militaire gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht van 17 Mei 1915 af, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden D., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, wat het feit onder 1o. te laste gelegd betreft, gedaagde vrij te spreken, wat het feit onder 2o. betreft, het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen;

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan ter zake dat hij te Leiden:

1o. op den 10den April 1915 zonder verlof zijn Korps heeft verlaten en daarvan voortdurend is afwezig gebleven tot hij den 14den

April 1915 te 's-Gravenhage is gearresteerd door den reserve-sergeant W. C. K. en den milicien-korporaal H. Th. A. J., beiden van het Depot-Bataljon der IVe Infanterie-Brigade;

2o. op den 23en April 1915 na, uit een der arrestkamers der Morschpoort-kazerne te zijn ontvlucht, den op de stadstimmerwerf bij die kazerne op post staanden schildwacht, den milicien-soldaat F. C. W. G., van het Depot-bataljon der IVe Infanterie-Brigade, die hem aanhield, opzettelijk met kracht een duw tegen diens borst heeft gegeven, het geweer van genoemden schildwacht heeft vastgegrepen en zich daarop heeft losgerukt van dien schildwacht;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 3 Juni 1915 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, de feiten aan gedaagde te laste gelegd, het tweede feit, met dien verstande, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, dat gedaagde het geweer van den schildwacht heeft vastgegrepen; het eerste feit niet strafbaar heeft geoordeeld en gedaagde daarvan heeft vrijgesproken, met overlating aan den Commandeerenden Officier van gedaagdes Korps van de beslissing of gedaagde te dezer zake disciplinair behoort te worden gecorrigeerd; het tweede feit heeft gequalificeerd als: „wederspanningheid” en gedaagde te dier zake heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling dat de tijd, na gedaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 17 Mei 1915, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering der hem opgelegde straf en vrijspraak van hetgeen meer of anders is te last gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Overwegende dat, wordt uit de in het vonnis opgenomen verklaring van den getuige J. J. C. weggelaten hetgeen deze getuige, die daarbij niet aanwezig is geweest en het dus heeft van „hooren zeggen”, heeft verklaard omtrent de arrestatie van gedaagde op 14 April 1915 te 's-Gravenhage en wordt uit de verklaring van den getuige G. weggelaten, dat de duw tegen de borst hem werd gegeven met de bedoeling zich los te rukken, hetgeen eene gissing of meening van dien getuige is, alsdan op grond van de in het vonnis genoemde bewijsmiddelen de bewezen- en schuldigverklaring terecht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte het eerste, ten laste van gedaagde bewezen verklaarde feit niet strafbaar heeft geoordeeld en gedaagde daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad deze beslissing heeft gegrond hierop dat „gearresteerd” in den zin van artikel 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, niet anders kan beteekenen dan „op wettige wijze gearresteerd”, vermits het onaannemelijk is, dat de Wet kan bedoeld hebben, dat eene onwettige arrestatie een deserteur zoude kunnen versteken van zijn recht om door terugkeer

of aangifte binnen vier weken een justitieele bestraffing te ontgaan; terwijl, zooals dan in het vonnis wordt betoogd, de arrestatie in dit geval een onwettige zou zijn geweest;

Overwegende dat van een recht van een deserteur om binnen een bepaalden termijn zich vrijwillig aan te geven of terug te komen, als in het vonnis omschreven, waarvan hij niet zoude mogen worden verstoken, in de Wet niets is te vinden; dat de Wet enkel den deserteur gelegenheid biedt om binnen bepaalden tijd na zijne deserteur door vrijwillige terugkomst te toonen, dat hij niet wenscht te volharden in het bedrevenn kwaad, en hem, zoo hij van deze gelegenheid heeft gebruik gemaakt, op minder ernstige wijze dan in het andere geval wil hebben gestraft; dat echter, zoodra de deserteur is, wat de Wet noemt, „achterhaald”, aan deze voor hem gunstige gelegenheid een einde is gekomen omdat dan immers het geval van vrijwillige terugkeer, zonder achterhaald te zijn, te zijnen aanzien zich niet meer kan voordoen; dat hieruit volgt dat in den zin van artikel 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande arrestatie beteekent elk feitelijk achterhalen; dat in dit geval gedaagde, die te 's-Gravenhage door de in de telastlegging genoemde onderofficieren is aangehouden, is „achterhaald” geworden; dat de Krijgsraad in het vonnis treedt in beschouwingen, of deze arrestatie al dan niet was wettig, meer in het bijzonder of zij al dan niet is overeen te brengen met de bepaling van artikel 157 der Grondwet, maar het Hof op deze beschouwingen niet diep zal ingaan, omdat zij als boven betoogd, voor gevallen als dit van geen belang zijn, maar zal volstaan met de opmerking, dat eene arrestatie als hier is geschied, door de bevoegdheden, in de artikelen 4 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht aan Officieren en Onderofficieren toegekend, volkomen werd gedekt;

Overwegende dat dit ten laste van gedaagde bewezen feit moet worden gequalificeerd als: Eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door arrestatie.”

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre daarbij dit bewezen verklaarde feit niet strafbaar is verklaard en gedaagde daarvan is vrijgesproken met overlating aan den Commandeerenden Officier van de vraag of gedaagde disciplinair zal moeten worden gestraft, niet in stand kan blijven; ;

Overwegende dat de qualificatie, in het vonnis aan het tweede ten laste van gedaagde bewezen verklaarde feit gegeven niet op de Wet is gegrond; dat waar de schildwacht G. op gedaagde is toegelopen en bij het schilderhuis hem bij zijn tuniek heeft vastgegrepen, terwijl daarna gedaagde aan dien schildwacht met kracht een duw tegen diens borst heeft gegeven, waaromtrent deze getuige heeft verklaard: „Op het oogenblik dat ik den duw kreeg, voelde ik hem maar later niet meer”, gedaagde niet kan worden gezegd dien schildwacht

op zijnen post gewelddadig te hebben aangerand maar wel hem op de aangegeven wijze dadelijk te hebben mishandeld;

Overwegende dat dus de kwalificatie van dit bewezen feit moet luiden: „als militair een schildwacht op zijnen post op eenigerhande wijze dadelijk mishandelen, misdrijf gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand”;

Overwegende dat daarom het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre betreft de qualificatie aan dit bewezen feit gegeven en de straf van gevangenis te dier zake aan gedaagde opgelegd, niet in stand kan blijven, zijnde op een feit als boven gequalificeerd eene andere soort van straf gesteld;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 103, 134, en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 4, 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191); 3 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64); 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad no. 162), en 58 van het Wetboek van Strafrecht; benevens artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement hoofdplaats 's-Gravenhage, op 3 Juni 1915 in deze zaak gewezen, voor zooverre daarbij het eerste bewezen verklaarde feit niet strafbaar is verklaard en gedaagde daarvan is vrijgesproken, met overlating aan den Commandeerenden Officier van de vraag of gedaagde disciplinair zal moeten worden gestraft, en voor zooverre betreft de qualificatie aan het tweede bewezen verklaarde feit gegeven en de straf te dier zake opgelegd;

Houdt het vonnis voor het overige in stand met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Qualificeert de bewezen verklaarde feiten als:

1o. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, zonder verlof, langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door arrestatie;

2o. als militair een schildwacht op zijnen post op eenigerhande wijze dadelijk mishandelen, misdrijf gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand;

Veroordeelt gedaagde te dier zake, voor het feit onder 1o. der qualificatie, tot eene militaire detentie van zes weken en, voor dat onder 2o. der qualificatie, tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer Sententie voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straffen zal worden in mindering gebracht, eerst op de militaire detentie en daarna op de militaire gevangenisstraf, een en ander sedert zeventien Mei 1915;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan:

dat Vertoonster de vrijspraak onder 1 en de qualificatie onder 2 afkeurt;

Terwijl door de verdedigster werd betoogd:

wat het eerste aan gedaagde te laste gelegde feit betreft:

dat de gedaagde erkent, dat de grond voor vrijspraak door den Krijgsraad in zijn vonnis aangevoerd tot twijfel aanleiding kan geven;

dat evenwel die vrijspraak op andere gronden moet worden gehandhaafd;

dat het den gedaagde te laste gelegde feit slechts krachtens de bepaling van artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande onder de strafbepaling tegen desertie kan vallen;

dat volgens dit artikel de afwezigheid van acht dagen boven zijn verlof slechts dan als desertie kan gelden, indien de afwezig geblevene de reden van zijn achterblijven niet ten genoegen des rechters kan bewijzen;

dat van deze omstandigheid in de aan gedaagde beteekende telastlegging geen melding wordt gemaakt, en dus het hem te laste gelegde feit niet is een strafbaar feit;

dat zoowel uit de conclusie van eisch van den Auditeur-Militair, als uit de conclusie van den Advocaat-Fiscaal mag worden afgeleid, dat zij „het niet hebben kunnen bewijzen van de reden van afwezigheid ten genoegen des Rechters” beschouwen als een element van het strafbare feit, daar zij dit in de qualificatie hebben opgenomen;

dat echter met deze in de telastlegging niet vermelde omstandigheid geene rekening mag worden gehouden;

Wat het tweede aan gedaagde telastgelegde feit betreft;

dat gedaagde zich ten aanzien daarvan zou kunnen refereeren aan het oordeel van den Hove, maar allēen nog het volgende wil aanvoeren:

dat immers de Advocaat-Fiscaal in deze alleen bezwaar heeft tegen de qualificatie door den Krijgsraad aan het te laste gelegde en als bewezen aangenomen feit gegeven;

dat die qualificatie echter juist is;

dat immers wilde men artikel 103 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande toepasselijk kunnen verklaren, bewezen zou moeten zijn dat gedaagde den schildwacht G. „dadelijk mishandelde”;

dat dan gebleken zou moeten zijn dat door de handeling van gedaagde, de schildwacht op zijn minst „pijn geleden heeft”;

dat dit allermīnst is bewezen en dus van mishandelen geen sprake zijn kan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 October 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. C. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. van Woeldereren.

Het door een soldaat niet voldoen aan den hem door den luitenant van piket-wachtcommandant en als zoodanig belast met de handhaving der orde en rust in het kwartier, meermalen gegeven last om een compagnieskamer in de kazerne te verlaten.

Dit feit valt niet onder art. 95 C. W. L. als betreffende de bedoelde last „geen bepaalde dienstverrichting, noch eene verrichting in dienst”, maar is strafbaar volgens art. 139 W. v. S. omdat bedoelde kamer is een voor den openbaren dienst bestemd lokaal en genoemde luitenant i.c. de bevoegde ambtenaar was om te beslissen welke personen daar al dan niet mochten vertoeven, terwijl beklagde na ééns den last te hebben ontvangen de kamer te verlaten, aan dien last niet voldaan hebbende, wederrechtelijk daar vertoefde.

Het bij die gelegenheid aan den luitenant opgeven van een valschen naam gestraft krachtens art. 435 W. v. S.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 28 Mei 1915 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, op 19 Maart 1915 gewezen in de zaak tegen T., oud 23 jaar, geboren te Dinxperlo, milicien-soldaat bij het 8e Regiment Infanterie;

Welke Advocaat-Fiscaal verzocht en bij beschikking van 18 Juni 1915 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den Exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden T., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad wat betreft onder 1 de vrijspraak en de verwijzing van den gedaagde naar den korpschef voor, zoo noodig geacht, krijgstuuchtelijke bestraffing, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove zal worden schuldig verklaard aan: in een voor den openbaren dienst bestemd lokaal wederrechtelijk vertoevende, zich niet op de vordering van den bevoegden ambtenaar aan-

stonds verwijderen, en deswege veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf; met instandhouding overigens van het beroepen vonnis; alzoo eischer in hooger beroep ter eenre

en

genoemden T. gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, het in deze door den Krijgsraad gewezen vonnis te bevestigen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de verklaringen van den ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuige F. J. G.;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Arnhem op 1 Januari 1915 in de Menno van Coehoorn-kazerne;

1o. toen de reserve-tweede-luitenant G., die als luitenant van piket de functies van wachtcommandant vervulde en als zoodanig belast was met de handhaving der orde en rust in het kwartier, hem meermalen gelastte de kamer der 1e compagnie, IIe bataljon te verlaten, opzettelijk nagelaten heeft die order te gehoorzamen en na te komen en

2o. door het bevoegd gezag, genoemden reserve-tweede-luitenant G., naar zijn naam gevraagd, den valschen naam W. heeft opgegeven;

Overwegende dat de Krijgsraad, op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen, dit te last gelegde, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; het in den aanhef en onder 2o. bewezen verklaarde feit heeft gequalificeerd als: „door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd een valschen naam opgeven” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van tien dagen;

Overwegende dat het onderzoek in hooger beroep het Hof te dezen aanzien tot geen ander inzicht dan dat des eerstens rechters heeft geleid;

Overwegende dat de Krijgsraad het in den aanhef en onder 1o. te last gelegde feit niet strafbaar heeft verklaard, den gedaagde daarvan heeft vrijgesproken en aan den Commandeerenden Officier heeft overgelaten de beslissing in hoeverre het feit, zooals het door den gedaagde is bekend, aanleiding kan geven tot het opleggen van een disciplinaire straf;

Overwegende dat deze beslissing is onjuist;

Overwegende dat toch— al kan met den Krijgsraad worden aangenomen, dat het feit niet valt onder artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, als betreffende bedoelde last van den luitenant „geen bepaalde dienstverrichting, noch een verrichting in dienst” — het desniettemin strafbaar is, en gedaagde daarvan niet behoort te worden vrijgesproken nu het, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen is;

Overwegende dat immers bedoelde kamer der 1e compagnie, IIe bataljon, welke de gedaagde naliet te verlaten, is een voor den openbaren dienst bestemd lokaal, terwijl de luitenant van piket, die, als zoodanig, de functies van wachtcommandant vervulde en belast was met de handhaving der orde en rust in het kwartier, de bevoegde ambtenaar was, om te beslissen welke personen daar al dan niet mochten vertoeven;

Overwegende dat dus gedaagde, na ééns van den luitenant van piket den last te hebben ontvangen de kamer te verlaten, aan dien last niet voldaan hebbende, wederrechtelijk daar vertoefde, zoodat hij, aan den daarna, voor de tweede en derde maal, door dien luitenant gegeven last om zich te verwijderen, niet voldoende, zich schuldig maakte aan het misdrijf omschreven in het eerste lid van artikel 139 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat dus het vonnis in zooverre niet in stand kan blijven;

Overwegende dat de, aan het in aanhef en onder 2 te laste gelegde en bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie op de Wet grond is en de daarvoor opgelegde straf in goede verhouding staat tot dit feit, zoodat het vonnis in zooverre kan worden gehandhaafd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van de artikelen 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, en met bijvoeging van de artikelen 58, 62, 84 en 139 1e lid van het Wetboek van Strafrecht en 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 19den Maart 1915 door den Krijgsraad te Arnhem ten laste van T. gewezen, geresumeerd en gearresteerd, voor zooverre daarbij het in aanhef en onder 1o te laste gelegde feit niet strafbaar is verklaard, gedaagde daarvan is vrijgesproken, en aan den Commandeerenden Officier is overgelaten de beslissing in hoeverre het feit, zooals dat door gedaagde is bekend, aanleiding kan geven tot het opleggen van een disciplinaire straf;

Qualificeert dit feit als: „in een voor den openbaren dienst bestemd lokaal wederrechtelijk vertoevende, zich niet op de vordering van den bevoegden ambtenaar aanstonds verwijderen”;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene gevangenisstraf van veertien dagen;

Houdt overigens het vonnis in stand.

De Advocaat-Fiscaal voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan:

dat Vertooncr beklagdes algeheele vrijspraak onder 1 niet kan goedkeuren;

dat tegen hetgeen de beklagde onder 1 heeft misdreven, voorzien en straf gesteld is bij artikel 139 van het Wetboek van Strafrecht; terwijl door den verdediger werd betoogd:

dat het sub 1o. te last gelegde op de terecht daarvoor in de conclusie van eisch in eerste instantie en in het vonnis van den Krijgsraad aangevoerde gronden, niet strafbaar is volgens de voorschriften van het Crimineel Wetboek;

dat de heer Advocaat-Fiscaal het feit echter strafbaar oordeelt volgens artikel 139 van het Wetboek van Strafrecht;

dat dit artikel op het onderhavige geval echter niet van toepassing is;

dat dit toch slechts het geval zou zijn, indien de beklagde op het oogenblik dat hem werd gelast, de kamer der eerste compagnie te verlaten, zich aldaar wederrechtelijk zou hebben opgehouden;

dat beklagde wel is waar in die kamer niets te maken had, doch huieruit nog niet kan worden afgeleid, dat hij aldaar wederrechtelijk vertoefde;

dat artikel 139 van het Wetboek van Strafrecht dus betrekking heeft op geheel andere gevallen dan het onderhavige en de heer Advocaat-Fiscaal ten onrechte een beroep daarop doet;

en mitsdien concludeert,

dat het den Hove moge behagen het in deze door den Krijgsraad gewezen vonnis te bevestigen.

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

Vonnis van 21 Juli 1915.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: J. C. Schraver, Kapitein der Mariniers, de Officieren van Administratie der 1e klasse, J. H. M. Nittel en C. Mathol en de Luitenant ter Zee der 1e klasse H. B. L. Braam.

Fiscaal: Mr. G. J. Jutte.

Een officier van gezondheid, ter plaatse hem aangewezen door de bevoegde autoriteit zijn functiën uitoefenende, oefent aldaar niet het beroep van vrije geneeskundige uit, doch is in de eerste plaats ambtenaar, belast overeenkomstig en met inachtneming van de wettelijke bepalingen, de vereischte medische hulp te verleenen aan en voor de gezondheid te waken van hen, die zich binnen den kring bevinden,

aan zijne zorgen toevertrouwd. Uit die bepalingen volgt dat aan den officier van gezondheid door zijn chefs kunnen worden gegeven bevelen, die door hem moeten worden nagekomen, waartegen zijn eed als vrij geneesheer hem niet kan vrijwaren.

De officier van gezondheid, die aan zijn commandant eene opgave doet van officieren, die aan venerische ziekten hebben geleden, is derhalve niet strafbaar ingevolge art. 272 W. v. S.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 November 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. v. Woelderen.

Onjuist is de overweging van den krijgsraad, dat de positie van een officier van gezondheid is een tweeledige, n.l. eenerzijds die van arts het beroep van geneeskundige uitoefenende, anderzijds die van ambtenaar. De positie van den officier van gezondheid is uitsluitend die van ambtenaar belast met de uitoefening der geneeskunst, met inachtneming van de regelen door het bevoegd gezag met het oog op de ambtsvervulling gegeven; van de uitoefening van het vrije beroep van geneeskundige, onderworpen aan de regelen voor dat beroep geldende, is bij den officier van gezondheid als zoodanig geen sprake.

Een officier van gezondheid oefent niet uit een „b e r o e p” in den zin van art. 272 W. v. S., terwijl hij uit hoofde van zijn „a m b t” tegenover zijn commandant niet verplicht is tot geheimhouding van hetgeen in de uitoefening van zijn dienst tot zijn kennis is gekomen.

Vrijspraak bevestigd met verbetering der bewijsvoering.

EISCH EN CONCLUSIE

den Zeekrijgsraad overgegeven in de zaak aanhangig tusschen den Fiscaal, ter eenre en V. Officier van Gezondheid 1e klasse, gerequireerde, ter andere zijde.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de beklaagde V., oud 36 jaar, geboren te Utrecht, laatstelijk dienende als Officier van Gezondheid der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. van Galen te Hellevoetsluis, ter zake van na te melden bsechuldiging bij zijne verwijzing naar den Krijgsraad ge-

bleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde in persoon, blijkens het ten processe aanwezige extract uit zijn „Staat van dienst”, op 1 Januari 1907 als Officier van Gezondheid der 2e klasse in den Zee-dienst is getreden en, blijkens het ten processe aanwezige afschrift van den schriftelijk afgelegden eed, op den 1sten Januari 1907 als zoodanig den eed heeft afgelegd;

Overwegende dat de gerequireerde voor den Zeekrijgsraad terechtstaat ter zake:

dat hij, Arts en Officier van Gezondheid bij de Koninklijke Marine, wetende dat de Luitenant ter Zee der 2e klasse K., toen deze, dienende aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen”, op welk schip hij beklagde belast was met den geneeskundigen dienst, zich omstreeks Maart 1915 onder zijne geneeskundige behandeling had gesteld, hem, beklagde, het verzoek had gedaan om den aard zijner ziekte geheim te houden, desondanks en desbewust in het begin van Mei 1915 te Hellevoetsluis, op last van den Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen”, aan dezen een lijst heeft ingediend waarin hij, beklagde, bekend gesteld had den naam van dien luitenant ter zee met vermelding van den aard van de toen — dat is: omstreeks Maart 1915 — bij dezen bevonden ziekte;

Overwegende dat ten processe aanwezig is eene door den aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen” dienenden luitenant ter zee der 2e klasse K. schriftelijk d.d. 31 Mei 1915 bij zijnen Commandant ingediende en door eerstgemelden Officier onderteekende klacht, waarin deze:

aangezien de Officier van Gezondheid 1e klasse V., den 6den Mei 1915 aan den Commandeerenden Officier van Hr. Ms. „Schorpioen” te Hellevoetsluis heeft afgedragen een lijst vermeldende de namen van hen, die sedert 1 Januari 1914 aan venerische ziekten geleden hebben, waaronder ook de naam van klager voorkomt,

aangezien hij, klager, den aard zijner op bovengenoemde lijst genoemde ziekte als geheim destijds aan den Officier van Gezondheid, den behandelenden geneesheer, heeft toevertrouwd,

van gevoelen is dat gemelde Officier van Gezondheid door de afgifte van die lijst, bestemd om in handen te komen van onderscheidene, met de administratie belaste personen, opzettelijk een geheim, hetwelk hij uit hoofde van zijn beroep verplicht was te bewaren, bekend heeft gemaakt, immers in strijd heeft gehandeld met den eed door hem na het afleggen van zijn artsexamen afgelegd ingevolge artikel 21 der Wet van 25 December 1878 (Staatsblad no. 222),

op grond waarvan klager verzoekt dat de Officier van Gezondheid V. ter zake van bovenomschreven, tegen hem gepleegd misdrijf strafrechtelijk zal worden vervolgd;

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede gehoord — zijnde hunne verklaringen ter terechtzitting voorgelezen — hebben verklaard:

1o. K. luitenant ter zee der 2e klasse:

dat hij in Maart 1915 onder geneeskundige behandeling is geweest van den Officier van Gezondheid der 1e klasse V., beklagde, en

tijdens die behandeling dien Officier van Gezondheid heeft verzocht den aard zijner ziekte geheim te houden;

dat thans in zijn, getuiges, rekening-courant-boekjes is verschenen een op in het oog loopende wijze, met rooden inkt gestelde aantekening: „het tijdvak v/m. 12 Maart t/m 4 April 1915 telt niet mede voor periodieke tractementsverhoging op grond van 1. V. K. M. I. 19 (2) laatste gedeelte”; dat het in die aantekening aangehaalde dienstvoorschrift betreft lijdens aan venerische ziekten;

dat hij tegen dien Officier van Gezondheid op den 31sten Mei 1915 een klacht bij de Justitie heeft ingediend;

2o. P. Kapitein-Luitenant ter Zee;

dat hij, Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen” te Hellevoetsluis, aan den Officier van Gezondheid der 1e klasse V., uitoefenende den geneeskundigen dienst aan boord van dien bodem, in het laatst van April 1915 last heeft gegeven eene opgave te doen van de namen van Officieren, onderofficieren en minderen, die sedert 1 Januari 1914 tengevolge van het lijden aan venerische ziekten ontstaan na dien datum, tijdelijk geheel aan den dienst waren onttrokken, met dien verstande, dat hij die order niet persoonlijk aan dien Officier van Gezondheid heeft gegeven, doch bij diens afwezigheid aan den Officier van Gezondheid K., ter overbrenging aan zijn collega V., daarbij tevens aan den Officier van Gezondheid uitreikende een door hem, getuige, gewaarmerkt afschrift van de beschikking van den Minister van Marine d.d. 28 April 1915 Afdeeling B. no. 56 evenzoo ter overbrenging aan zijn Collega V.; dat hij, getuige, eenige dagen later van den Officier van Gezondheid V. een lijst ontving als bedoeld in hooger gemelde order; dat de bestemming dezer lijst was voor zoover het schepelingen betreft, aantekening te doen stellen in de conduiteboekjes, en voor zoover het officieren betreft, in de rekening-courantboekjes, vermeldende het feit dat de bedoelde tijdvakken niet medetellen voor periodieke soldij- of tractementsverhoging, ingevolge 1. V. K. M. VI 27 (6j) en 1. V. K. M. I. 19 (2); dat hij de zooveen bedoelde lijst, waarop de naam van den luitenant ter zee der 2e klasse K. voorkwam en het hoofd van welke lijst luidde: „Opgave van Officieren, Machinisten, onderofficieren en mindere schepelingen, behoorende tot de rolle van Hr. Ms. „Schorpioen”, die na 1 Januari 1914 wegens venerische ziekten zijn behandeld met het aantal dagen dat zij geheel aan den dienst waren onttrokken”, aan den schrijver van het Commandement heeft gegeven ter boeking van de betrekkelijke aantekeningen in de conduiteboekjes der op de lijst vermelde schepelingen, met order de lijst daarna te geven aan het bureau van administratie ten einde de aantekening te doen stellen in het rekening-courantboekje van den Luitenant ter Zee K.; dat de rekening-courantboekjes open op het bureau van de administratie worden bewaard en veelal door het schrijverspersoneel bijgewerkt; dat ook aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen” die boekjes niet uitsluitend door den Officier van Administratie worden

bijgeschreven en dat het schrijverspersoneel niet tot geheimhouding verplicht is;

dat het hem, getuige, bekend is dat in het rekening-courantboekje van den luitenant ter zee 2e klasse K. op in het ooglopende wijze, met rooden inkt is gesteld de aantekening: „het tijdvak v/m. 12 Maart t/m. 4 April 1915 telt niet mede voor periodieke tractementsverhooging, op grond van 1 V. K. M. 19 (2) laatste gedeelte”;

Overwegende dat beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij is Officier van Gezondheid der 1e klasse, geplaatst in het Commandement der Marine te Hellevoetsluis, belast met den buitendienst en den geneeskundigen dienst aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen” aldaar; dat de Luitenant ter Zee der 2de klasse K., dienende aan boord van dien bodem door hem, beklagde, in de maand Maart 1915 geneeskundig is behandeld; dat deze Officier lijdende was aan een ziekte, waarvan hij, beklagde, ingevolge een hem door den Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen” op 29 April 1915 gegeven order, aan dezen moest rapporteeren, ter motiveering van welke order die Commandant aan hem, beklagde, heeft ter hand gesteld een door die autoriteit ondertekend afschrift van de beschikking van den Minister van Marine d.d. 28 April 1915, no. 56 Afdeling B.; dat hij, beklagde, ter voldoening aan deze van dien Commandant, onder wiens bevel hij bij de uitoefening van den geneeskundigen dienst aan boord van dien bodem staat, ontvangen order en in het bijzonder naar aanleiding van de laatste alinea van evengenoemde ministerieele beschikking, aan dien Commandant een lijst heeft ingediend, waarin hij, beklagde, had bekend gesteld den naam van den Luitenant ter Zee K., met vermelding van den aard van de bij hem, in Maart 1915, bevonden ziekte; dat die Officier hem, beklagde, tijdens hij in Maart 1915 onder zijne geneeskundige behandeling was, het verzoek heeft gedaan om den aard zijner ziekte geheim te houden; dat hij, beklagde, zich niet herinnert of hij beloofd heeft zulks te doen; dat hij aan den Commandant voormeld de bewuste lijst begin Mei 1915 indienende, oordeelde dat op hem, beklagde, niet een rechtsplicht rustte den aard der ziekte van den Luitenant ter Zee K., jegens den Commandant te verzwijgen, doch het zijn militairen plicht achtte den aard dier ziekte mede te deelen, daar hij, beklagde, als militair verplicht is de orders van dengene die in den dienst boven hem is gesteld, op te volgen; dat het hem beklagde, bekend was dat in het hooger gemelde afschrift der Ministerieele resolutie vermeld staat dat door den Commandant zal worden zorg gedragen dat eene aantekening in het rekening-courantboekje zal worden gesteld van den tijd, dat een Officier tengevolge van het lijden aan venerische ziekte, ontstaan na 1 Januari 1914, geheel aan den dienst is onttrokken geweest; dat hij, beklagde, weet, dat een rekening-courantboekje gewoonlijk in handen komt van onderofficieren en minderen van het schrijverspersoneel;

Overwegende dat ten processe aanwezig en ter terechtzitting voorgelezen is een gewaarmerkt afschrift van den brief van Zijne Excel-

lentie, den Minister van Marine d.d. 28 April 1915 Afd. B. no. 56, gericht aan den Commandant der Marine te Hellevoetsluis, luidende:

Ik heb de eer Uwe Excellentie mede te deelen dat, ten einde het voorgeschrevene in 1. V. K. M. 19 (2) en 1 V. K. M. VI 27 (6j) tot zijn recht te doen komen en overeenstemming in de behandeling der daarin bedoelde aangelegenheid te verkrijgen, door mij wordt bepaald dat, zoodra een officier of schepeling ten gevolge van het lijden aan venerische ziekte, ontstaan na 1 Januari 1914 geheel aan den dienst wordt onttrokken en evenzoo wanneer dit niet meer het geval is, door den behandelenden Officier van Gezondheid aan den betrokken Commandant of onmiddellijken chef daaromtrent schriftelijk moet worden kennis geven. Voorts dat door den Commandant of chef zal worden zorg gedragen dat eene aantekening dienaangaande zal worden gesteld in de rekening-courantboekjes, wanneer het Officieren of machinisten betreft, en daarvan melding zal worden gemaakt in de veranderingslijsten.

Bedoelde aantekening in de rekening-courantboekjes zal moeten luiden: „Het tijdvak van tot telt niet mede voor periodieke tractementsverhooging op grond van 1. V. K. M. I. 19 (2) laatste gedeelte”.

Eene desbetreffende aanvulling zal t. z. t. in het Reglement B. K. N. worden opgenomen.

Mocht het sedert 1 Januari 1914 in Uw Commandement zijn voorgekomen dat Officieren in bovenbedoeld geval hebben verkeerd dan wordt, ten behoeve eener goede contrôle, alsnog eene opgave dienaangaande ingewacht”;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen K. en P. in verband met den inhoud van hooger aangehaalde ministerieele beschikking, wettig en overtuigend met zijne schuld daaraan is bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat echter het als bewezen voorgedragene niet valt onder het bereik van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht, welk artikel hem met straf bedreigt, die opzettelijk eenig geheim hetwelk hij, uit hoofde van zijn hetzij tegenwoordig, hetzij vroeger ambt of beroep, verplicht is te bewaren, bekend maakt;

Overwegende dat immers de aard der ziekte van den luitenant ter zee der 2e klasse K. beklagde als geheim is medegedeeld toen deze officier, dienende aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen” zich onder behandeling had gesteld van beklagde, uitoefenende den geneeskundigen dienst aan boord van dien bodem;

dat beklagde als zoodanig bekleedde een ambt en was ambtenaar dat wil zeggen dat hij met inachtneming van de regelen door het bevoegd gezag met het oog op zijne ambtsvervulling gegeven en aan dat gezag ondergeschikt, zijn dienst als Officier van Gezondheid had te vervullen, geenszins toen uitoefenende het vrije beroep van geneesheer en uitsluitend onderworpen aan de regelen voor dat beroep geldende, in welk geval zeer zeker zijne verplichting tot ge-

heimhouding ook tegenover zijn Commandant, uit den door hem afgelegden beroepseed zou zijn voortgevloeid;

dat uit het karakter van het door beklaagde bekleede ambt allerminst valt af te leiden zijn plicht om tegenover zijn Commandant te verzwijgen hetgeen in de uitoefening van zijn dienst als Officier van Gezondheid te zijner kennis is gekomen; integendeel dat de wettig op dit stuk vastgestelde dienstvoorschriften den Officier van Gezondheid den plicht opleggen om van alles, wat aan hem in de uitoefening van zijn dienst bekend wordt, mededeeling te doen aan den Commandant onder wiens bevelen hij dient; immers dat in het krachtens artikel 60, eerste lid, der Grondwet, bij Koninklijk Besluit van 21 October 1904 no. 41 vastgestelde „Reglement op den geneeskundigen dienst bij de Zeemacht”, welke reglement laatstelijk is gewijzigd Besluit van 7 Juli 1913 no. 29, de navolgende bepalingen voorkomen:

In artikel 2. Het personeel van den geneeskundigen dienst staat onder de bevelen van den Minister van Marine; bij plaatsing aan boord der schepen, bij de hospitalen, enz., rechtstreeks onder die van de daarover gestelde chefs.

In artikel 15. De oudstaanwezend Officier van Gezondheid vervoegt zich op de parade bij den Commandant tot het aanbieden van een ziekenrapport;

Tevens brengt hij mondeling verslag uit omtrent den staat der zieken....;

In artikel 61. Door de oudstaanwezende Officieren van Gezondheid aan boord der schepen worden twee ziekenregisters gehouden, volgens model, waarvan één uitsluitend bestemd voor officieren en schepelingen, behoorende tot het machinekamer-personeel. Deze registers moeten alle bijzonderheden bevatten die geacht kunnen worden dienstig te zijn bij de beoordeeling of de daarin vermelde officieren en schepelingen, door de uitoefening van den dienst, tengevolge van ziekten of gebreken voor de verdere waarneming van den dienst ongeschikt zijn geworden.

In artikel 64. De registers worden dagelijks door den Officier van Gezondheid bijgeschreven, alle namen, zoowel van zware als lichte zieken en verwonden worden daarin aangeteekend, terwijl bij elke beleediging, hoe gering ook, altijd volledig wordt vermeld waardoor en waar die is veroorzaakt, overeenkomstig den inhoud van het c.q. op te maken proces-verbaal;

Deze inschrijving is de grondslag voor het samenstellen der jaarlijksche ziekenrapporten. De registers worden op den laatsten van elke maand door den Commandant voor gezien geteekend en door den oudstaanwezend Officier van Gezondheid onderteekend.

In artikel 65. De oudstaanwezend Officier van Gezondheid is verplicht voor de invulling van de ziektenboekjes te zorgen welke onder berusting blijven van den Commandant en bij de invulling der ziekten en gebreken nauwkeurig in acht te nemen wat daaromtrent in het vorenstaand artikel is vermeld.

Overwegende dat het als bewezen voorgedragene evenmin valt onder het bereik van een andere strafbepaling;

Concludeert:

dat de Krijgsraad:

den beklaagde vrijspreke van hetgeen hem is te laste gelegd.

In den Zeekrijgsraad overgegeven.

Willemsoord, den 14den Juli 1915.

De Fiscaal voornoemd,

JUTTE.

VONNIS.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord in de zaak van den Fiscaal tegen V., Officier van Gezondheid der 1e klasse, oud 36 jaar, geboren te Utrecht, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking van verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 9 Juni 1915;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad, d.d. 21 Juni 1915 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde;

dat hij enz. (zie eisch);

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, d.d. 28 Juni 1915, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkomst en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 14den Juli 1915, des namiddags ten 1½ uur;

Gelet op beklagdes verdediging;

Gehoord de voorlezing van na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot vrijspraak van beklaagde;

Overwegende dat de staat van dienst van den beklaagde onder meer inhoudt:

dat hij op 1 Januari 1911 is bevorderd tot Officier van Gezondheid 1e klasse; dat hij bij mobilisatie is geplaatst bij den Staf te Hellevoetsluis;

Overwegende dat een geschrift dragende het opschrift „Klacht overeenkomstig artikel 13 Wetboek van Strafvordering” en gedateerd 31 Mei 1915, onder meer inhoudt:

dat de ondergeteekende K. luitenant ter Zee der 2e klasse, thans dienende aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen”, in aanmerking nemende, dat de Officier van Gezondheid 1e klasse V. op 6 Mei 1915 aan den Commandeerenden Officier van Hr. Ms. „Schorpioen” te Hellevoetsluis heeft afgedragen een lijst vermeldende de namen van

hen, die sedert 1 Januari 1914 aan venerische ziekten geleden hebben, waaronder ook de naam van ondergeteekende voorkomt; dat ondergeteekende den aard der ziekte op bovenvermelde lijst genoemd als geheim aan den behandelenden geneesheer, den Officier van Gezondheid der 1e klasse V. destijds heeft toevertrouwd en deze gehouden was dat geheim te bewaren op grond van den eed door hem afgelegd na het afleggen van zijn arts-examen ingevolge artikel 21 Wet van 25 December 1878 (Staatsblad no. 222), dat die Officier van Gezondheid alzoo opzettelijk heeft geschonden een geheim hetwelk hij uit hoofde van zijn beroep verplicht was te bewaren, immers dat die lijst bestemd was om in handen te komen van onderscheidene met de administratie belaste personen; dat ondergeteekende alzoo op grond daarvan strafrechtelijke vervolging verzoekt ter zake van bovenvermeld tegen hem gepleegd misdrijf;

en welk geschrift is ondertekend „De Luitenant ter Zee 2e kl. K.” en aan de keerzijde van welk geschrift is gesteld de navolgende verklaring: „De aan ommezijde voorkomende klacht op heden door den aan boord van mijn onderhebbenden bodem dienenden Luitenant ter zee 2e klasse K. aan mij, ondergeteekende, Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen”, ingediend. Aan boord Hr. Ms. „Schorpioen” Helvoetsluis 31 Mei 1915” Get. O. van P.

Overwegende dat ten processe hebben verklaard de getuigen:

1o. K.

dat hij enz.: (zie eisch);

2o. O. H. van P.;

dat hij enz.: (zie eisch);

Overwegende dat beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij enz.: (zie eisch);

(Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde bevestigd door de verklaringen der getuigen, voor zoover niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, met zijne schuld daaraan;

Overwegende omtrent de strafbaarheid van dit feit:

dat artikel 272 Wetboek van Strafrecht straf bedreigt tegen hem, die opzettelijk eenig geheim, hetwelk hij, uit hoofde van zijn hetzij tegenwoordig hetzij vroeger ambt of beroep verplicht is te bewaren, bekend maakt;

Overwegende dat de positie van den Officier van Gezondheid is een tweeledige, eenerzijds als arts het beroep van geneeskundige uitoefenende en daarbij gebonden door den door hem afgelegden beoepseed en tot geheimhouding verplicht van hetgeen in de uitoefening van dat beroep als geheim te zijner kennis is gekomen, anderzijds als ambtenaar verplicht in zijne dienstvervulling de voorschriften in acht te nemen hem in zijn ambt door het bevoegd en boven hem gesteld gezag gegeven;

Overwegende dat de Officier van Gezondheid, ter plaatse, hem aangewezen door de bevoegde autoriteit, zijn functiën uitoefenende,

aldaar niet het beroep van vrije geneeskundige uitoefent, doch in de eerste plaats is de ambtenaar belast overeenkomstig en met inachtneming van de in dat opzicht bestaande wettelijke bepalingen de vereischte medische hulp te verleenen aan en voor de gezondheid te waken van hen, die zich binnen den kring bevinden, aan zijne zorgen toevertrouwd;

Overwegende dat het Reglement op den Geneeskundigen Dienst bij de Koninklijke Marine, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 October 1904, no. 41, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Juli 1913, no. 29, in artikel 2 bepaalt: „Het personeel van den geneeskundigen dienst staat onder de bevelen van den Minister van Marine; bij plaatsing aan boord der schepen, bij de hospitalen, enz. rechtstreeks onder die van de daarover gestelde chefs; het is onderworpen aan de bepalingen, voorkomende in de verschillende reglementen voor de Zeemacht”;

in artikel 15:

De oudstaanwezend Officier van Gezondheid vervoegt zich op parade bij den Commandant tot het aanbieden van een ziekenrapport.

Tevens brengt hij mondeling verslag uit omtrent den staat der zieken....”;

in artikel 61:

„Door de oudstaanwezende Officieren van Gezondheid aan boord der schepen worden twee ziekenregisters gehouden volgens model, waarvan één uitsluitend bestemd voor Officieren en schepelingen, behorende tot het machinekamer-personeel. Deze registers moeten alle bijzonderheden bevatten, die geacht kunnen worden dienstig te zijn bij de beoordeeling of de daarin vermelde Officieren en schepelingen, door de uitoefening van den dienst, ten gevolge van ziekten of gebreken voor de verdere waarneming van den dienst ongeschikt zijn geworden”;

in artikel 64:

„De registers worden dagelijks door den Officier van Gezondheid bijgeschreven, alle namen, zoowel van zware als lichte zieken en verwonden, worden daarin aangeteekend, terwijl bij elke beleediging, hoe gering ook, altijd volledig wordt vermeld waardoor en waar die is veroorzaakt, overeenkomstig den inhoud van het c.q. op te maken proces-verbaal.

Deze inschrijving is de grondslag voor het samenstellen der jaarlijksche ziekenrapporten. De registers worden op den laatsten van elken maand door den Commandant voor gezien geteekend en door den oudstaanwezend Officier van Gezondheid ondergeteekend.”

in artikel 65:

„De oudstaanwezend officier van gezondheid is verplicht, voor de invulling van de ziektenboekjes te zorgen welke onder berusting blijven van den Commandant, en bij de invulling der ziekten en gebreken nauwkeurig in acht te nemen, wat daaromtrent in vorenstaand artikel is vermeld”;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt dat aan den Officier

van Gezondheid als ambtenaar door zijn chefs kunnen worden gegeven bevelen die door hem moeten worden nagekomen, wil hij zich niet aan dienstweigering schuldig maken en dat, worden van hem door de bevoegde autoriteit inlichtingen gevorderd betreffende de aan hem in zijn ambt te behandelen aangewezen patiënten (zieken-rapport, zieken-register), zijn beroepseed als vrij geneesheer hem niet kan vrijwaren ingeval hij weigert de gewenschte informatiën te verschaffen;

Overwegende dat een missive van den Minister van Marine aan den Commandant der Marine te Hellevoetsluis d.d. 28 April 1915, Afdeeling B. No. 56, inhoudt:

Ik heb enz.: (zie eisch);

Overwegende dat de Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen”, uit krachte van en ter voldoening aan bovenstaande missive van den Minister van Marine, aan den Officier van Gezondheid, beklaagde, bevel gevende eene opgave, te verstrekken als door diens bewindsman bepaald, daartoe verplicht en bevoegd was en de beklaagde zoodanig bevel had te gehoorzamen;

Overwegende dat hieruit volgt dat de beklaagde door het plegen van het hem te last gelegde feit, niet de bepalingen van artikel 272 Wetboek van Strafrecht heeft overtreden en waar dit feit ook niet bij eenige andere wet of wettelijk voorschrift is strafbaar gesteld, moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 185, 189 en 219 Rechtspleging bij de Zee-macht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen het feit den beklaagde ten laste gelegd gelijk boven omschreven met zijn schuld daaraan;

Verklaart dit feit niet strafbaar en spreekt den beklaagde vrij.

Voor het Hof gehouden pleidooi:

In deze zaak merkte de Advocaat-Fiscaal op, dat hij in deze zaak zich ook geheel met het vonnis vereenigde en vroeg de bevestiging daarvan.

Mr. van Woelderen wilde het vonnis van den Krijgsraad zien te niet gedaan, en beklaagde op andere gronden zien vrijgesproken. Beklaagde is schuldig aan het hem te laste gelegde, doch niet strafbaar op grond van artikel 43 van het Wetboek van Strafrecht, het ambtelijk bevel, dat van den Minister van Marine aan beklaagde is gegeven heeft beklaagde genoopt zijn eed te verbreken.

Pleiter vraagt dan ook vrijspraak van beklaagde doch op andere gronden.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof tusschen den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht, appellant en V. oud 36 jaar, geboren te Utrecht, Officier van Gezondheid 1e klasse bij de Koninklijke Marine, gedaagde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gehoord de pleidooien en gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake dat hij enz.: (zie eisch);

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 21 Juli 1915 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te last gelegde, zoomede zijn schuld daaraan, terecht wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid;

Overwegende dat ook terecht in het vonnis is aangenomen, dat het aldus bewezen verklaarde feit niet valt onder het bereik van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht; dat echter de daarvoor aangevoerde gronden niet geheel juist zijn en de bewijsvoering in zoverre verbetering behoeft;

Overwegende dat in het vonnis de positie van den Officier van Gezondheid als eene tweeledige wordt aangewezen, eenerzijds als arts het beroep van geneeskundige uitoefenende en daarbij gebonden door den door hem afgelegden beroepseed en tot geheimhouding verplicht van hetgeen in de uitoefening van dat beroep als geheim te zijner kennis is gekomen of hem als zoodanig is toevertrouwd, anderzijds als ambtenaar verplicht in zijne dienstvervulling de voorschriften in acht te nemen, hem in zijn ambt door het bevoegd en boven hem gesteld gezag gegeven;

Overwegende dat deze beschouwing is onjuist; dat de positie van den officier van gezondheid uitsluitend is die van ambtenaar, belast met de uitoefening der geneeskunst met inachtneming van de regelen door het bevoegd gezag met het oog op de ambtsvervulling gegeven; dat van uitoefening van het vrije beroep van geneeskundige, onderworpen aan de regelen voor dat beroep geldende, bij den Officier van Gezondheid als zoodanig geen sprake is;

Overwegende dat artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht met straf bedreigt hem, die opzettelijk eenig geheim bekend maakt, hetwelk hij, uithoofde van zijn hetzij tegenwoordig hetzij vroeger ambt of beroep, verplicht is te bewaren, terwijl gedaagde niet uitoefenende een „beroep” in den zin, als waarin dit woord in genoemd wetsartikel — en in onderscheidene andere artikelen van het Wetboek van Strafrecht b.v. artikel 28 — in tegenstelling met het woord „ambt” is gebezigd; dat het hier dus enkel de vraag kan zijn, of gedaagde *uit hoofde van het door hem bekleede ambt* verplicht was gegevens, als door hem ingevolgd de order aan den commandant,

onder wiens bevelen hij te dezen opzichte was gesteld, moesten worden verstrekt — waaronder dan mededeeling van den aard der ziekte van den in de telastlegging genoemden Zeeofficier zoude moeten vallen — tegenover dien Commandant als geheim te bewaren:

Overwegende dat deze vraag in het vonnis te recht in ontkenningen zin is beantwoord; dat immers uit het Reglement op den geneeskundigen dienst bij de Zeemacht — bevattende dit tal van dienstvoorschriften omtrent de uitoefening van het ambt van Officier van Gezondheid — duidelijk blijkt, dat een plicht tot geheimhouding van hetgeen in de uitoefening van zijn dienst tot zijn kennis is gekomen, voor een Officier van Gezondheid tegenover zijnen Commandant niet bestaat; dat integendeel onderscheidene bepalingen van dit Reglement — in het vonnis worden zij opgesomd — den Officier van Gezondheid zelfs verplichten om aan den Commandant bijzonderheden te openbaren omtrent hetgeen hem bij de uitoefening van zijn ambt is gebleken;

Overwegende dat, waar het ten laste van gedaagde bewezen feit ook niet bij eenige andere wet of wettelijk voorschrift is strafbaar gesteld, in het vonnis terecht is aangenomen, dat het niet strafbaar is en gedaagde te recht is vrijgesproken;

Overwegende dat dus het vonnis als juist gewezen moet worden bevestigd met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Gezien artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 21 Juli 1915 tegen den gedaagde gewezen, met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven.

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

Vonnis van 28 Juli 1915.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein der Mariniers J. C. Schraver; Luitenant ter Zee 1ste klasse H. B. L. Braam, Officier van Administratie 1e klasse P. A. Snellen van Vollenhoven en Luitenant ter Zee 1e klasse O. Bender.

Fiscaal: Mr. G. J. Jutte.

Raadsman: Mr. A. H. J. van den Biesen, te Amsterdam.

Een officier van gezondheid die weigert te voldoen aan de order van zijn commandant tot overlegging van eene opgave van onder zijne geneeskundige behandeling geweest zijnde officieren, die vrij

van dienst zijn geweest wegens het lijden aan eene venerische ziekte, maakt zich schuldig aan dienstweigering.

De eisch dat dan alleen de niet naleving van een gegeven order strafbaar is wanneer die naleving wordt geëischt door het algemeen belang, is in de wet niet te vinden.

Een officier van gezondheid, eenerzijds als arts het beroep van geneeskundige uitoefenende en daarbij gebonden door den door hem afgelegden beroepseed en tot geheimhouding verplicht, is anderzijds als ambtenaar verplicht de voorschriften in acht te nemen hem in zijn ambt door het bevoegd en boven hem gesteld gezag gegeven. Die laatste plicht prevaleert.

Schuldverklaring aan 1o. uitdrukkelijk weigeren, 2o opzettelijk nalaten de gegeven order na te komen, beschouwd als eene voortgezette behandeling.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 November 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. H. J. van den Biesen, te Amsterdam.

Voor toepassing van art. 97 C. W. W. behoeft enkel vast te staan dat de gegeven order eene bepaalde dienstverrichting betreft, terwijl de vraag, of de militaire belangen door de order inderdaad worden gediend, ter beoordeeling en verantwoording moet worden gelaten van den meerdere die de order heeft gegeven.

De verplichting tot gehoorzaamheid opgelegd bij artt. 84 en 97 C. W. W., gaat niet zoover dat de mindere ook zou hebben na te komen de orders, waarvan het volbrengen voor hem oplevert het plegen van eenig strafbaar feit. Dit blijkt reeds uit het bepaalde bij art. 43 W. v. S., waaruit volgt, dat als element van de strafbepaling van art. 97 C. W. W. moet worden aangenomen, dat de order moet zijn gegeven bevoegd, niet enkel in formeelen zin, maar ook naar den inhoud.

Een officier van gezondheid bij de Kon. Marine oefent niet uit een beroep in den zin van art. 272 W. v. S., terwijl hij u i t h o o f d e v a n z i j n a m b t i. c. niet verplicht was tegenover zijn commandant de door dezen verlangde gegevens als geheim te bewaren.

De eed bedoeld in art. 21 der wet van 25 December 1878 (Staats-

blad no. 222) geldt zoowel voor hem die het vrije beroep van geneeskundige uitoefent als voor den ambtenaar, dus ook de officier van gezondheid, die de geneeskunst uitoefent. Die eed geldt echter slechts voor de gevallen, waarin de geneeskundige moet zijn vertrouwenspersoon, wanneer hij staat als behandelend geneesheer tegenover zijnen patiënt, niet ook wanneer hij staat tegenover iemand, die aan zijne keuring, inspectie of contrôle zich heeft te onderwerpen.

De verhouding van een officier van gezondheid bij de Kon. Marine tegenover de marine-officieren is, als regel die van behandelend, niet van controleerend geneesheer.

De verplichting tot geheimhouding kan alleen door de wet worden opgeheven, niet derhalve bij Koninklijk besluit.

Er bestond i. c. een conflict van rechtsplichten — eenerzijds de plicht tot geheimhouding, anderzijds de verplichting om de gegeven order op te volgen. Waar nu de beklagde, gesteld voor deze keuze, den tweeden plicht geschonden heeft, kan door hem met grond een beroep worden gedaan op overmacht (noodtoestand), omdat in redelijkheid en ook rechtens niet mag worden gevorderd, dat hij aan zijn eed als geneeskundige te kort zoude doen.

EISCH EN CONCLUSIE,

den Zeekrijgsraad overgegeven in de zaak aanhangig tusschen den Fiskaal ter eenre en C. Officier van Gezondheid der 1e klasse bij de Koninklijke Marine, gerequireerde, ter andere zijde.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord:

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklagde C. oud 34 jaar, geboren te Schiedam, laatstelijk dienende als officier van Gezondheid der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. de Ruyter, bij verwijzing naar den Krijgsraad ter zake van het ondervolgende, gebleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde in persoon, blijkens het ten processe aanwezige, den beklagde vertoonde extract-„Staat van dienst” op den 16den December 1909 als Officier van Gezondheid in den Zeedienst is getreden, hebbende hij blijkens een daarvan opgemaakt proces-verbaal, in afschrift ten processe aanwezig, op den 17den December 1909 den Officierseed afgelegd;

Overwegende dat de gerequireerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat ter zake:

dat hij, belast met den geneeskundigen dienst aan boord van Hr. Ms. „de Ruijter”, op den 31en Mei 1915 aan boord van dien bodem te Vlissingen, uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de hem, namens zijn meerdere in rang, den Kapitein ter Zee B., Commandant van gemelden bodem, door den Luitenant ter Zee der 1e klasse R., eersten officier van gemelden bodem, in den dienst gegeven order, om den Commandant voormeld eene opgave te verstrekken van Officieren van Hr. Ms. „de Ruijter”, die na 1 Januari 1914 vrij van dienst zijn geweest wegens het lijden

aan eene venerische ziekte met vermelding van de data waarop het vrij van dienst zijn een aanvang nam en eindigde;

Overwegende dat de Luitenant ter Zee der 1e klasse R. als getuige onder eede gehoord — zijnde diens verklaring ter terechtzitting voorgelezen — heeft verklaard:

dat hij in den morgen van den 31sten Mei 1915 van den Kapitein ter Zee B., Commandant van Hr. Ms. „de Ruijter”, op welken bodem hij, getuige, als eerste Officier diende en welk schip dien dag te Vlissingen lag, order kreeg om den mede aan boord van dien bodem dienenden Officier van Gezondheid der 1e klasse C. inzage te verlenen van een van het Departement van Marine ontvangen schrijven handelende over het vrij van dienst zijn tengevolge van venerische ziekten van Officieren en schepelingen, in welk schrijven aan den Commandant tevens opdracht werd gegeven eene opgave in te dienen van officieren die na 1 Januari 1914 tengevolge van genoemde ziekten geheel aan den dienst onttrokken waren geweest, met vermelding van de data, waarop respectievelijk het vrij van dienst zijn een aanvang had genomen en was geëindigd; dat dit eene beschikking was van den Minister van Marine van 28 April 1915; dat ongeveer om 10 uur, hij, getuige, genoemden Officier van Gezondheid bij zich liet komen, dezen inzage gaf van bedoeld schrijven en dien officier order gaf namens den Commandant, om de gevraagde opgave aan dezen te verstrekken; dat beklagde tot hem getuige zeide tot zijn spijt niet aan de order te kunnen voldoen, aangezien het verstrekken der gevraagde opgave aan den Commandant in strijd zou zijn met de hem door zijn ambtsgeheim opgelegde verplichting om niets te openbaren wat hem in zijn beroep ter oore kwam, waarvan hij redelijker wijze kon verwachten dat de bétrokkene geheimhouding wenschte en dat hij gezworen had dit ambtsgeheim te zullen bewaren; dat hij, getuige, beklagde wees op het feit dat hij zich zou schuldig maken aan dienstweigering indien hij de meergemelde opgave niet verstreekte en hem een uur tijd gaf om over een en ander na te denken; dat hij, getuige, ten elf uur dien dokter nogmaals bij zich liet komen aan dezen, namens den Commandant, wederom order gaf aan den Commandant eene opgave van de bedoelde officieren met de gevraagde data te verstrekken, waarop beklagde hem, getuige, wederom ten antwoord gaf dat hij de gegeven order niet kon uitvoeren, daar zulks in strijd zou zijn met het hem opgelegde ambtsgeheim;

Overwegende dat beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij is Officier van Gezondheid der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „de Ruijter”; dat hij op 31 Mei 1915 terwijl die bodem te Vlissingen lag, bij den eersten Officier, den Luitenant ter Zee der 1e klasse R., aan boord van dien bodem werd geroepen; dat deze hem beklagde, inzage verstreekte van de Resolutie van den Minister van Marine d.d. 28 April 1915 Afd. B. no. 56, met last, namens den Commandeerenden Officier van Hr. Ms. „de Ruijter” aan dezen in te dienen de bij die Ministerieele resolutie bedoelde opgave van Offi-

cieren aan boord van gemelden bodem, die na 1 Januari 1914 vrij van dienst waren geweest wegen het lijden aan eene venerische ziekte, met vermelding van de data waarop het vrij van dienst zijn een aanvang had genomen en eindigde; dat hij, beklaagde, tegen den Heer R. zeide: „tot mijn spijt kan ik niet aan deze order voldoen, daar ik hierdoor mijn ambtsgeheim zou schenden, wat ik gezworen heb te zullen bewaren”; dat hij, beklaagde, hiermede bedoelde dat hij niet wilde schenden zijn beroepsgeheim en bovendien dat hij ook niet wilde schenden den door hem afgelegden eed na voldaan te hebben aan zijn arts-examen, voorgeschreven in artikel 21 der Wet van 25 December 1878, Staatsblad no. 222; dat de eerste officier, hem, beklaagde, hierop op de gevolgen wees, die zijns inziens uit de weigering zouden voortvloeien en zeide dat hij, beklaagde, zich aan dienstweigering zou schuldig maken; dat de eerste Officier hem, beklaagde, verder mededeelde dat hij hem, beklaagde, een bedenktijd zou laten van een uur; dat na ongeveer een uur hij, beklaagde, andermaal bij den eersten Officier werd geroepen, dien toen hooger gemelde order herhaalde in antwoord waarop hij, beklaagde, zich verplicht gevoelde bij zijne weigering te volharden; dat hij, beklaagde, de order ook inderdaad niet heeft opgevolgd;

dat de Officieren, omtrent wie door den Commandant van Hr. Ms. „de Ruijter” eene opgave als in de telastlegging omschreven, werd verlangd, aan hem, beklaagde, destijds als behandelend geneesheer niet categorisch hadden verzocht den aard hunner ziekte geheim te houden, doch dat hij, beklaagde, meent, dat door het zich vrijwillig onder zijne behandeling stellen en het vertrouwen dat daaruit spreekt, een beroep op zijne geheimhouding wordt geboren, welke plicht nog is versterkt door den door hem afgelegden beroepsseed;

Overwegende dat ten processe aanwezig en ter terechtzitting voorgelezen is een gewaarmerkt afschrift van den brief van Zijne Excellentie, den Minister van Marine, d.d. 28 April 1915 Afd. B. no. 56, gericht aan den Commandant der Marine te Hellevoetsluis, luidende:

Ik heb de eer Uwe Excellentie mede te deelen dat, ten einde het voorgeschrevene in 1. V. K. M. I. 19 (2) en 1. V. K. M. VI. 27 (6)j. tot zijn recht te doen komen en overeenstemming in de behandeling der daarin bedoelde aangelegenheid te verkrijgen, door mij wordt bepaald dat, zoodra een officier of schepeling ten gevolge van het lijden aan venerische ziekte, ontstaan na 1 Januari 1914, geheel aan den dienst wordt onttrokken, en evenzoo, wanneer dit niet meer het geval is, door den behandelenden Officier van Gezondheid aan den betrokken Commandant of onmiddellijken Chef daaromtrent schriftelijk moet worden kennisgegeven. Voorts dat door den Commandant of Chef zal worden zorg gedragen, dat eene aantekening dienaangaande zal worden gesteld in de rekening-courantboekjes, wanneer het Officieren of machinisten betreft, en daarvan melding zal worden gemaakt in de veranderingslijsten.

Bedoelde aantekening in de rekening-courantboekjes zal moeten

luiden: „Het tijdvak van tot telt niet mede voor periodieke tractementsverhooging op grond van 1. V. K. M. I. 19. (2) laatste gedeelte.

Eene desbetreffende aanvulling zal t. g. t. in het Reglement B. K. N. worden opgenomen.

Mocht het sedert 1 Januari 1914 in Uw Commandement zijn voorgekomen, dat Officieren in bovenbedoeld geval hebben verkeerd dan wordt, ten behoeve eener goede contrôle, alsnog eene opgave dienaangaande ingewacht;

Overwegende dat in artikel 19 van de Regeling van het Korps Zeeofficieren, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 29 Juni 1913, no. 18, zooals dat artikel is aangevuld bij Koninklijk Besluit van 1 December 1913 no. 54, wordt bepaald ten aanzien van periodieke tractementsverhooging: „Bij de berekening van den diensttijd voor vaststelling van het tractement telt niet mede de tijd, gedurende welken de Officier tengevolge van het lijden aan venerische ziekten, ontstaan na 1 Januari 1914, aan den dienst geheel is onttrokken geweest”, welke bepaling krachtens het bepaalde in de regelingen der andere Korpsen van Officieren der Zeemacht ook op de Officieren dier Korpsen van overeenkomstige toepassing is;

Overwegende dat door de opgave van den beklaagde en de beeedigde verklaring van den getuige R., in verband met den inhoud van hooger gemeld ministerieel schrijven en het bepaalde in de hooger aangehaalde verordeningen der Zeemacht het wettig en overtuigend bewijs van hetgeen beklaagde is te last gelegd benevens zijn schuld daaraan is geleverd;

Overwegende dat het aldus als bewezen voorgedragene valt onder het bereik van artikel 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

immers dat de order van den Commandant van Hr. Ms. „de Ruijter”, namens dezen door den Eersten Officier van dien bodem aan den beklaagde gegeven, is gegeven in den dienst en inhield een duidelijk aangegeven dienstverrichting, waarvan de nakoming in het belang van den dienst werd gevorderd, terwijl de bepaalde onwil van beklaagde om de order op te volgen ten deze is gebleken uit zijne herhaalde weigering nadat hij in de gelegenheid was gesteld om op zijn aanvankelijk gebleken onwil terug te komen;

Overwegende dat beklaagde heeft ontkend in dit geval tot gehoorzaamheid aan het bevel zijns meerderen gehouden te zijn, vermits het opvolgen van dat bevel hem zoude hebben doen schenden zijn plicht als medicus tot geheimhouding van hetgeen als zoodanig tot zijne kennis is gekomen;

Overwegende dat, aangezien beklaagde alzoo kenlijk beweert dat er voor hem ten deze zou hebben bestaan een concliet van rechtsplichten, onderzocht dient te worden of een dusdanig concliet door hem op zoodanige wijze is opgelost, dat hij, handelende gelijk hij deed, moet geacht worden op grond van artikel 40 van het Wetboek van Strafrecht niet strafbaar te hebben gehandeld;

Overwegende dat een conflict van rechtsplichten hier niet aanwezig was;

Overwegende dat beklaagde terecht de beroepsplichten van den geneesheer niet strikt begrensd acht door de bewoordingen van den eed, welke af te leggen eed van iederen arts na afleggen van het arts-examen ingevolge art. 21 van de Wet van 25 Dec. 1878 (Staatsblad no. 222) wordt gevorderd, luidende voor zoover ten deze van belang: „..... dat ik aan niemand zal openbaren wat in die uitoefening (van de genees-, heel- en verloskunst) als geheim mij is toevertrouwd of te mijner kennis is gekomen.....”; doch meent dat die plichten zich verder uit strekken, vermits naar goede verkeersopvattingen het uitoefenen van het beroep van geneesheer medebrengt den plicht om hetgeen dezen bij de geneeskundige behandeling door mededeelingen van den patiënt zelve of te zijnen behoeve gedaan of door eigen onderzoek bekend wordt, geheim te houden;

Overwegende dat beklaagde echter dwaalt, meenende dat hij als officier van gezondheid dienstdoende bij Hr. Ms. Zeemacht, zich uitsluitend heeft te richten naar de regelen geldende voor hem die het vrije beroep van geneeskundige in de maatschappij uitoefent;

Overwegende dat beklaagde als Officier van Gezondheid bij Hr. Ms. Zeemacht bekleedt een ambt en is ambtenaar; dat wil zeggen, dat hij met inachtneming van de regelen door het bevoegd gezag met het oog op ambtsvervulling gegeven en aan dat gezag ondergeschikt, dit ambt behoort te vervullen;

Overwegende dat het karakter van dit ambt wordt bepaald door de wettig vastgestelde dienstvoorschriften en alzoo daar uit dient te worden opgespoord of een plicht tot geheimhouding omtrent hetgeen beklaagde in de uitoefening van zijn dienst als Officier van Gezondheid tot zijne kennis is gekomen tegenover den Commandant onder wiens bevelen hij is gesteld bestaat;

Overwegende dat, krachtens artikel 60, eerste lid der Grondwet, bij Koninklijk Besluit van 21 October 1904 no. 41 is vastgesteld het reglement op den geneeskundigen dienst bij de Zeemacht welk reglement laatstelijk is gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Juli 1913 no. 29, in welk reglement o.m. voorkomen de navolgende bepalingen:

In artikel 2. „Het personeel van den geneeskundigen dienst staat onder de bevelen van den Minister van Marine; bij plaatsing aan boord der schepen, bij hospitalen, enz. rechtstreeks onder die van de daarover gestelde chefs”;

In artikel 15. „De oudstaanwezend Officier van Gezondheid vervoegt zich op de parade bij den Commandant tot het aanbieden van een ziekenrapport.

Tevens brengt hij mondeling verslag uit omtrent den staat der zieken.....”

In artikel 61. „Door de oudstaanwezende Officiëren van Gezondheid aan boord der schepen worden twee ziekenregisters gehouden volgens model, waarvan een uitsluitend bestemd voor officie-

ren en schepelingen, behoorende tot het machinekamerpersoneel. Deze registers moeten alle bijzonderheden bevatten, die geacht kunnen worden dienstig te zijn bij de beoordeeling of de daarin vermelde officieren en schepelingen door de uitoefening van den dienst, ten gevolge van ziekten of gebreken voor de verdere waarneming van den dienst ongeschikt zijn geworden."

In artikel 64. „De registers worden dagelijks door den Officier van Gezondheid bijgeschreven, alle namen zoowel van zware als lichte zieken en verwonden worden daarin aangeteekend, terwijl bij elke belediging, hoe gering ook, altijd volledig wordt vermeld waardoor en waar die is veroorzaakt overeenkomstig den inhoud van het c.q. op te maken proces-verbaal.

Deze inschrijving is de grondslag voor het samenstellen der jaarlijksche ziekenrapporten. De registers worden op den laatsten van elke maand door den Commandant voor gezien geteekend en door den oudstaanwezend Officier van Gezondheid ondertekend."

In artikel 65. „De oudstaanwezend Officier van Gezondheid is verplicht, voor de invulling van de ziektenboekjes te zorgen welke onder berusting blijven van den Commandant, en bij de invulling der ziekten en gebreken nauwkeurig in acht te nemen, wat daaromtrent in het vorenstaand artikel is vermeld";

uit al welke voorschriften wel duidelijk blijkt dat een verplichting van den Officier van Gezondheid tegenover zijn Commandant tot geheimhouding van hetgeen in de uitoefening van zijn ambtsbediening tot zijn kennis is gekomen, niet bestaat; integendeel veeleer een verplichting om alle bijzonderheden zelfs aan den Commandant te openbaren, hetgeen ook geheel strookt met de positie van den Officier van Gezondheid, die niet slechts is de behandelende geneesheer — als zoodanig veel gelijkenis vertoonend met den practiseerend geneesheer in de vrije maatschappij en aan analoge plichten (bijv. den plicht tot geheimhouding tegenover ieder behalve tegenover het bevoegd gezag) gebonden welke voor diens beroep bestaan — doch tevens controleerend geneesheer;

Overwegende dat mitsdien beklaagdes verweer dat hij ten deze tot gehoorzaamheid aan het bevel zijns meerderen niet gehouden was, moet worden verworpen;

Overwegende dat het als wettig en overtuigend bewezen voorgedragene weliswaar oplevert twee strafbare feiten, immers beklaagde heeft uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten de hem gegeven order na te komen, doch dat beide feiten als uiting van eenzelfde ongeoorloofde besluit in zoodanig verband staan met elkaar, dat zij moeten worden beschouwd als eene voortgezette handeling;

Overwegende dat het als wettig en overtuigend bewezen voorgedragene oplevert:

als Officier in andere gelegenheden als in eene affaire tegen den vijand, in de nabijheid van denzelve, of in oorlogstijd, op de brandwacht, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de hem door

zijn superieur gegeven order na te komen, beide feiten beschouwd als ééne voorgezette handeling;

Gezien de artikelen 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad no. 162), 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 193), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

Concludeert:

dat de Krijgsraad:

het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen en hem daaraan schuldig verklare,

het aldus bewezen verklaarde qualificeere als hooger werd aangegeven, hem mitsdien veroordeele tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van één dag.

In den Zeekrijgsraad overgegeven.
Willemsoord, den 14den Juli 1915.

De Fiscaal voornoemd,

Get. JUTTE.

Beklaagdes Verdediger voerde bij zijn pleidooi voor den Krijgsraad het navolgende aan:

1o. dat voor de strafbaarheid van het misdrijf bedoeld in artikel 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water een vereischte is, dat de stipte naleving van de gegeven order door het algemeen belang wordt geëischt; dat in casu het algemeen belang meer wordt gediend door het niet uitvoeren van de order, waar toch het algemeen belang meer wordt gebaat door het stilzwijgen van den medicus, waardoor men zonder bezwaar zijne ziekte en kwalen aan hem kan openbaren, terwijl in het omgekeerde geval gevaar bestaat voor verheimelijking van ziekten, waaruit vooral aan boord van schepen groote gevaren voor de algemeene gezondheid, d.i. het algemeen belang, kunnen voortspruiten;

2o. dat de eed door den beklaagde afgelegd als arts, van hem vordert geheim te houden wat hem als zoodanig is toevertrouwd of te zijner kennis is gekomen, hetgeen in casu het geval is, nu de patiënt zich geheel vrijwillig onder beklaagdes behandeling heeft gesteld; dat uit de bepalingen voorkomende in de Reglementen van den Geneeskundigen dienst niet het tegendeel valt af te leiden, omdat in de daar genoemde gevallen de Officier van Gezondheid optreedt als controleerend geneesheer en niet als practiseerend geneesheer;

3o. dat al ware de Officier van Gezondheid tot mededeeling aan zijn Commandant verplicht — des neen — in het onderhavige geval de openbaarheid veel verder strekt; dat toch aantekening zal worden gehouden, (hetgeen den beklaagde bekend was) in de rekening-

courantboekjes en melding gemaakt in de veranderingslijsten, welke aan ondergeschikten ter bijhouding worden overgegeven en door hen kunnen worden ingezien; dat bovendien het voorschrift van artikel 19 Hoofdstuk I V. K. M. niet onuitgevoerd behoeft te blijven, dewijl het doel ook langs den weg der conducerapporten (art. 12 Hoofdstuk X Deel I. V. K. M.) te bereiken is;

40. dat ten slotte de telastlegging onjuist is en daarop geen veroordeeling kan volgen, dat immers in de Ministerieele missive wordt verlangd eene opgave van patiënten aan venerische ziekte ontstaan na 1 Januari 1914, terwijl de telastlegging een veel ruimere order ten onrechte vermeldt, n.l. van hen die na 1 Januari 1914 vrij van dienst zijn geweest wegens het lijden aan een venerische ziekte, hetgeen ook de zoodanigen omvat die voor 1 Januari 1914 besmet, na dien datum daarvoor vrij van dienst waren;

Concludeerende pleiter tot vrijspraak van den beklaagde.

VONNIS.

De Krijgsraad te Willemsoord in de zaak van den fiscaal tegen C., officier van gezondheid 1e klasse, oud 34 jaar, geboren te Schiedam, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking van verwijzing naar den krijgsraad, d.d. 9 Juni 1915;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad, d.d. 21 Juni 1915 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde: (Zie eisch).

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, d.d. 27 Juni 1915, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming, en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, den 14den Juli 1915, des namiddags te 1½ uur;

Gelet op beklaagdes verdediging, voorgedragen door Mr. A. H. J. van den Biesen, advocaat te Amsterdam;

Gehoord de voorlezing van na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling tot één dag militaire gevangenisstraf;

Overwegende dat de staat van dienst van den beklaagde onder meer inhoudt:

dat hij op 16 December 1909 is aangesteld tot Officier van Gezondheid 2e klasse en op 16 December 1913 is bevorderd tot Officier van Gezondheid 1e klasse; dat hij op 1 September 1914 is geplaatst aan boord pantserschip de Ruijter;

Overwegende dat een proces-verbaal d.d. 17 December 1909 inhoudt, dat door den officier van Gezondheid der 2e klasse C., op gemelden datum is afgelegd de navolgende eed: „Ik zweer trouw aan

de Koningin, gehoorzaamheid aan de wetten en onderwerping aan de krijgstuicht. Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig”;

Overwegende dat ten processe heeft verklaard de getuige R.;

dat hij is R., oud 44 jaar, luitenant ter zee der 1e klasse, eerste officier aan boord van Hr. Ms. „de Ruijter” te Vlissingen; dat hij enz. . . . (Zie eisch).

Overwegende dat de beklagde ten processe het hem ten laste gelegde feit heeft bekend en dienaangaande heeft opgegeven:

dat hij is C., oud 34 jaar, laatst gediend als officier van gezondheid der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „de Ruijter” te Vlissingen; dat hij den 16den December 1909 bij Hr. Ms. Zeemacht is gekomen als Officier van Gezondheid der 2e klasse en enkele dagen daarna zijn eed als officier aan den Lande heeft gedaan; dat hij den 31en Mei 1915, toen hij diende aan boord van Hr. Ms. „de Ruijter”, te Vlissingen, bij den eersten officier aan boord van dien bodem, den luitenant ter zee der 1e klasse R., werd geroepen, die hem inzage verstrekke van de ministerieele resolutie van den Minister van Marine d.d. 28 April 1915 Afd. B. no. 56 en met last namens den Commandant van Hr. Ms. „de Ruijter”, aan dezen in te dienen een bij die ministerieele resolutie bedoelde opgave van officieren aan boord van meergenoemden bodem, die na 1 Januari 1914 vrij van dienst waren geweest wegens het lijden aan een venerische ziekte, met vermelding van de data waarop het vrij van dienst zijn een aanvang nam en eindigde; dat hij, beklagde, toen tegen den heer R. zeide: „tot mijn spijt kan ik niet aan deze order voldoen, daar ik hierdoor mijn ambtsgeheim zou schenden, wat ik gezworen heb te zullen bewaren”; dat de eerste officier R. hem toen wees op de gevolgen die zijns inziens uit beklagde's weigering zouden voortvloeien en hem zeide dat hij, beklagde, zich aan dienstweigering zou schuldig maken; dat hij hem, beklagde, verder mededeelde dat hij dezen een bedenktijd zou laten van een uur; dat beklagde na ongeveer een uur weer bij den eersten officier werd geroepen, die toen bovengemelde order jegens hem herhaalde, waarop hij, beklagde, hem in antwoord daarop mededeelde, dat hij zich verplicht gevoelde bij zijn weigering te volharden; dat hij de order dan ook niet heeft opgevolgd; dat hem door de officieren, omtrent wie blijkens de gegeven order, door den Commandant van Hr. Ms. „de Ruijter” eene opgave als in de telastlegging omschreven, werd verlangd, wel niet categorisch gevraagd is den aard hunner ziekte geheim te houden, doch hij, beklagde, van oordeel is dat door het zich vrijwillig onder zijne behandeling stellen en het vertrouwen dat daaruit spreekt, een beroep op zijne geheimhouding wordt gedaan, uit welk vertrouwen zijn plicht tot geheimhouding wordt geboren, welke plicht nog versterkt is door den door hem afgelegden beroepseed; dat hij na 1 Januari 1914 één officier onder behandeling heeft gehad lijdende aan eene venerische ziekte;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde en de verklaring van den getuige, voor zoover niet rechtstreeks dan door

de aanwijzingen daaruit voortvloeiende in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen het den beklagde ten laste gelegde met zijn schuld er aan;

Overwegende dat de onderwerpelijke order namens den Commandant van Hr. Ms. „de Ruyter” door den eersten officier aan den beklagde gegeven, is gegeven in den dienst en inhield een duidelijk aangegeven dienstverrichting, waarvan de uitvoering in het belang van den dienst werd gevorderd, terwijl beklagde's onwil de gegeven order uit te voeren volgt uit zijne herhaalde weigering nadat hem de gelegenheid was gegeven op zijn aanvankelijk getoonde onwil terug te komen, in verband met de niet-uitvoering van die order;

Overwegende dat namens den beklagde door diens raadsman te zijner verdediging is aangevoerd:

1o. dat voor de strafbaarheid van het misdrijf bedoeld in artikel 97 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, een vereischte is, dat de stipte naleving van de gegeven order door het algemeen belang worde geëischt; dat in casu het algemeen belang meer wordt gediend door het niet-uitvoeren van de order, waar toch het algemeen belang meer wordt gebaat door het stilzwijgen van den medicus, waardoor men zonder bezwaar zijne ziekten en kwalen aan hem kan openbaren, terwijl in het omgekeerde geval gevaar bestaat voor verheimelijking van ziekten, waaruit vooral aan boord van schepen groote gevaren voor de algemeene gezondheid, d. i. het algemeen belang, kunnen voorspruiten;

2o. dat de eed door den beklagde afgelegd als arts, van hem vordert geheim te houden wat hem als zoodanig is toevertrouwd of te zijner kennis is gekomen, hetgeen in casu het geval is, nu de patiënt zich geheel vrijwillig onder beklagdes behandeling heeft gesteld; dat uit de bepalingen voorkomende in de Reglementen van den Geneeskundigen Dienst niet het tegendeel valt af te leiden, omdat in de daar genoemde gevallen de officier van gezondheid optreedt als controleerend, niet als practiseerend, geneesheer;

3o. dat al ware de Officier van Gezondheid tot mededeeling aan zijn commandant verplicht — des neen —, in het onderhavige geval de openbaarheid veel verder strekt; dat toch aantekening zal worden gehouden, (hetgeen den beklagde bekend was) in de rekeningcourantboekjes en melding gemaakt in de veranderingslijsten, welke aan ondergeschikten ter bijhouding worden overgegeven en door hen kunnen worden ingezien; dat bovendien het voorschrift van artikel 19 Hoofdstuk I, Deel I. V. K. M. niet onuitgevoerd behoeft te blijven, dewijl het doel ook langs den weg der conduiterapporten (art. 12 Hoofdstuk X Deel I. V. K. M.) te bereiken is;

4o. dat ten slotte de telastlegging is onjuist en daarop geen veroordeeling kan volgen; dat immers in de Ministerieele Missive wordt verlangd eene opgave van patiënten aan venerische ziekte ontstaan na 1 Januari 1914, terwijl de telastelegging een veel ruimere order ten onrechte vermeldt, n.l. van hen die na 1 Januari 1914 vrij van

dienst zijn geweest wegens het lijden aan een venerisch ziekte, hetgeen ook de zoodanigen omvat die vóór 1 Januari 1914 besmet, na dien datum daarvoor vrij van dienst waren;

concludeerende pleiter tot vrijspraak van den beklagde;

Overwegende omtrent het eerste punt van verdediging, dat het vereischte door den raadsman van beklagde geproduceerd dat dan alleen de niet naleving van een gegeven order strafbaar is wanneer die naleving wordt geëischt door het algemeen belang, in de wet niet is te vinden, doch al ware dit wel zoo, dat ook het onderhouden eener goede krijgstucht, waarvan de grondslag is een volstrekt lijdelijke gehoorzaamheid van den mindere aan den meerdere, een eerste bestaansvoorwaarde mag worden genoemd van een wel georganiseerde en betrouwbare oorlogsmacht, alzoo ten allen tijde en in 't bijzonder in de tegenwoordige tijdsomstandigheden een zaak is van het grootste belang voor den staat en zijn ingezetenen, waaruit volgt dat elke order in den dienst gegeven waarvan de naleving in het belang van den dienst wordt gevorderd, moet worden gezegd tevens te worden geëischt door het algemeen belang;

Overwegende omtrent het 2e punt, dat de positie van den Officier van Gezondheid is een tweeledige, eenerzijds als arts het beroep van geneeskundige uitoefenende en daarbij gebonden door den door hem afgelegden beroepseed en tot geheimhouding verplicht van hetgeen in de uitoefening van dat beroep als geheim te zijner kennis is gekomen of hem als zoodanig is toevertrouwd, anderzijds als ambtenaar verplicht in zijn dienstvervulling de voorschriften in acht te nemen hem in zijn ambt door het bevoegd en boven hem gesteld gezag gegeven en zich aan de regelen te houden in wet of wettelijke verordening vervat en noodig geacht voor de behoorlijke vervulling van het door hem gedragen ambt;

Overwegende dat de Officier van Gezondheid, ter plaatse hem aangewezen door de bevoegde autoriteit, zijn functiën waarnemende, aldaar niet het vrije beroep van den geneeskundige uitoefent, doch in de eerste plaats is de ambtenaar belast, met in acht neming der voor de behoorlijke vervulling van zijn ambt bestaande wettelijke bepalingen, de vereischte medische hulp te verleenen aan en voor de gezondheid te waken van hen, die zich binnen den kring bevinden, aan zijn zorgen toevertrouwd;

Overwegende dat het Reglement op den Geneeskundigen Dienst bij de Koninklijke Marine, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 October 1904 no. 41, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 7 Juli 1913 no. 29, in artikel 2 bepaalt:

„Het personeel van den geneeskundigen dienst staat onder bevelen van den Minister van Marine; bij plaatsing aan boord der schepen, bij de hospitalen, enz. rechtstreeks onder die van de daarover gestelde chefs; het is onderworpen aan de bepalingen voorkomende in de verschillende reglementen voor de Zeemacht”;

in artikel 15:

„De oudstaanwezend Officier van Gezondheid vervoegt zich op

parade bij den Commandant tot het aanbieden van een ziekenrapport.

Tevens brengt hij mondeling verslag uit omtrent den staat der zieken....”,

in artikel 61:

„Door de oudstaanwezende Officieren van Gezondheid aan boord der schepen worden twee ziekenregisters gehouden volgens model, waarvan één uitsluitend bestemd voor Officieren en schepelingen, behoorende tot het machinekamerpersoneel. Deze registers moeten alle bijzonderheden bevatten, die geacht kunnen worden dienstig te zijn bij de beoordeeling of de daarin vermelde officieren en schepelingen, door de uitoefening van den dienst ten gevolge van ziekten of gebreken voor de verdere waarneming van den dienst ongeschikt zijn geworden”.

in artikel 64:

„De registers worden dagelijks door den officier van gezondheid bijgeschreven, alle namen, zoowel van zware als lichte zieken en verwonden worden daarin aangeteekend, terwijl bij elke beleediging, hoe gering ook, altijd volledig wordt vermeld waardoor en waar die is veroorzaakt, overeenkomstig den inhoud van het c.q. op te maken proces-verbaal.

Deze inschrijving is de grondslag voor het samenstellen der jaarlijksche ziekenrapporten. De registers worden op den laatsten van elken maand door den Commandant voor gezien geteekend en door den oudstaanwezend officier van gezondheid onderteekend”.

in artikel 65:

„De oudstaanwezend officier van gezondheid is verplicht, voor de invulling van de ziekteboekjes te zorgen welke onder berusting blijven van den Commandant, en bij de invulling der ziekten en gebreken nauwkeurig in acht te nemen, wat daaromtrent in het vorenstaand artikel is vermeld”;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt dat aan den officier van gezondheid als ambtenaar door zijn chefs kunnen worden gegeven bevelen die door hem moeten worden nagekomen, wil hij zich niet aan dienstweigering schuldig maken, en dat, worden van hem door de bevoegde autoriteit inlichtingen gevorderd betreffende de aan hem in zijn ambt te behandelen aangewezen patiënten (ziekenrapport, ziekenregister) zijn beroepseed als vrij geneesheer hem niet kan vrijwaren ingeval hij weigert de gewenschte informatiën te verschaffen;

Overwegende dat een missive van den Minister van Marine aan den Commandant der Marine te Hellevoetsluis, d.d. 28 April 1915, Afdeeling B. No. 56, inhoudt:

„Ik heb de eer Uwe Excellentie mede te deelen dat, ten einde het voorgeschrevene in 1 V. K. M. I. 19 (2) en 1 V. K. M. VI. 27 (6)j tot zijn recht te doen komen en overeenstemming in de behandeling der daarin bedoelde aangelegenheid te verkrijgen, door mij wordt bepaald dat, zoodra een officier of schepeling ten gevolge van het lijden aan venerische ziekten, ontstaan na 1 Januari 1914, geheel

aan den dienst wordt onttrokken, en evenzoo, wanneer dit niet meer het geval is, door den behandelenden officier van gezondheid aan den betrokken commandant of onmiddellijken chef daaromtrent schriftelijk moet worden kennis gegeven. Voorts dat door den Commandant of chef zal worden zorg gedragen dat eene aantekening dienaangaande zal worden gesteld in de rekening-courantboekjes, wanneer het officieren of machinisten betreft, en daarvan melding zal worden gemaakt in de veranderingslijsten.

Bedoelde aantekening in de rekening-courantboekjes zal moeten luiden: „Het tijdvak van tot telt niet mede voor periodieke traktementsverhooging op grond van 1 V. K. M. I 19 (2) laatste gedeelte.”

Eene desbetreffende aanvulling zal t. g. t. in het Reglement B. K. N. worden opgenomen.

Mocht het sedert 1 Januari 1914 in Uw commandement zijn voorgekomen dat officieren in bovenbedoeld geval hebben verkeerd dan wordt, ten behoeve eener goede contrôle, alsnog eene opgave dienaangaande ingewacht”;

Overwegende dat de Commandant van Hr. Ms. „de Ruijter”, uit kracht van en ter voldoening aan bovenstaande missive van den Minister van Marine, aan den Officier van Gezondheid — beklaagde bevel gevende eene opgave te verstrekken als in de telastlegging omschreven, daartoe verplicht en bevoegd was en de beklaagde zoodanig bevel had te gehoorzamen;

Overwegende omtrent het 3e punt dat al moge het voor de betrokken personen hoogst onaangenaam zijn, dat eene opgave aan den Commandant verstrekt omtrent hunne ziekte ter kennis kan komen van talrijke op verschillende bureelen werkzame minderen, dit voor den Officier van Gezondheid geen reden kan zijn aan zijnen Commandant de bevolen inlichtingen omtrent zijne patiënten te weigeren, daar het hem geenszins vrijstaat in beoordeeling te treden van hetgeen die Commandant met de gegeven inlichting doen zal, of zijn gehoorzaamheid afhankelijk te stellen van de vraag of de gevolgen van zijn volgzaamheid hem al dan niet welgevallig zijn;

Overwegende omtrent het laatste punt van verdediging, dat dit positum is onwaar en de omschrijving van het gegeven bevel in de telastelegging volkomen in overeenstemming met hetgeen de getuige R. heeft verklaard te hebben bevolen, de beklaagde heeft verklaard als bevel te hebben ontvangen;

Overwegende dat nu wel mogelijk in de Ministerieele Missive iets anders wordt gevraagd dan aan den beklaagde is bevolen te verschaffen, doch dat hem tegelijk met het bevel de Ministerieele Missive tot goed begrip en ter voorkoming van misverstand ter inzage is gegeven en het hem dus volkomen duidelijk was wat van hem werd gevorderd, terwijl bovendien de gehoudenheid van den beklaagde het ontvangen bevel op te volgen geenszins afhankelijk is van de vraag of dit bevel geschiedt op last van den Minister van Marine,

doch de Officier van Gezondheid in zijn ambtskring de bevelen van zijn Commandant heeft te volgen zonder zich er mede te bemoeien wat het oorspronkelijk uitgangspunt der bevelen is, evenmin of zijn chef het gegeven bevel in dezelfde bewoordingen inkleedt als een hem, tot juist begrip van hetgeen wordt verlangd, overgelegd bijbehoorend ministerieel schrijven;

Overwegende dat mocht in zoodanig geval de beklaagde in twijfel verkeerd hebben, (wat door hem allermint is beweerd) dat dan in elk geval na het aanhooren van het bevel en na lezing der missive, hij zich door navraag had behooren te vergewissen of zijn chef wellicht uitgebreider informatiën verzocht dan waartoe de missive aanleiding gaf, maar geenszins daarin een reden kon vinden aan het bevel ongehoorzaam te zijn;

Overwegende dat alzoo de ten behoeve van den beklaagde voorgedragen verdediging wordt verworpen;

Overwegende dat de feiten „uitdrukkelijk weigeren” en „opzettelijk nalaten”, ofschoon elk op zichzelf misdrijf opleverende, in zoodanig verband staan dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling en slechts ééne strafbepaling moet worden toegepast;

Overwegende dat de qualificatie van het bewezen verklaarde moet luiden:

„als officier in andere gelegenheden dan in eene affaire tegen den vijand, in de nabijheid van denzelve, of in oorlogstijd, op de brandwacht, in tijd van vrede en niet voor den vijand,

1o. uitdrukkelijk weigeren,

2o. opzettelijk nalaten,

de hem door zijn superieur gegeven order na te komen, beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Gezien de artikelen:

97 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water,

7 en 20 Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 193),

2 en 7 Wet van 17 September 1870 (Staatsblad no. 162),

3 en 9 Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64),

56 en 91 Wetboek van Strafrecht,

185, 189 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen het den beklaagde ten laste gelegde met zijn schuld er aan gelijk boven omschreven en qualificeert het als hooger aangegeven;

Vergoedeelt hem tot een dag militaire gevangenisstraf;

Aldus gewezen te Willemsoord, den 28sten Juli 1915, door de heeren: Mr. de Sitter, president, Schraever, Braam, Snellen van Volenhoven en Bender, leden, in tegenwoordigheid van den secretaris van den Berg en geresumeerd en gearresteerd den 11den Augustus 1915.

Verhoor en pleidooi voor het Hof:

(ontleend aan het Utrechtsch Dagblad).

Beklaagde die eerst door het Hof werd gehoord, bevestigde in hoofdzaak zijne verklaringen voor den Krijgsraad afgelegd, waarbij hij heeft opgegeven dat het hem te laste gelegde door hem geheel werd bekend; dat op den bewusten 31sten Mei j.l. hij bij den eersten officier aan boord van zijn bodem werd geroepen, die hem inzage verstrekte van de Ministerieele Resolutie van den Minister van Marine d.d. 28 April 1915 en met last namens den commandant, aan dezen in te dienen bij die resolutie bedoelde opgaven van officieren aan boord van meergenoemden bodem, die na 1 Januari 1914 vrij van dienst waren geweest wegens het lijden aan een venerische ziekte, met vermelding van de data waarop het vrij van dienst zijn een aanvang nam en eindigde; dat hij toen tegen dien eersten officier zeide dat hij tot zijn spijt niet aan die order kon voldoen, daar hij hierdoor zijn ambtsgeheim zou schenden, wat hij gezworen had te zullen bewaren; dat de eerste officier hem toen wees op de gevolgen die zijns inziens uit beklagdes weigering zouden voortvloeien en hem zeide dat hij, beklagde, zich aan dienstweigering zou schuldig maken; dat beklagde verder een bedenktijd kreeg van één uur en na dien tijd weer bij den eersten officier werd geroepen, die toen bovengemelde order jegens hem herhaalde, waarop hij, beklagde, hem in antwoord daarop mededeelde, dat hij zich verplicht gevoelde bij zijne weigering te volharden; dat hij de order dan ook niet heeft opgevolgd; dat hem door de officieren, omtrent wie blijkens de gegeven order, door den commandant van Hr. Ms. „De Ruijter” eene opgave als in de telastlegging omschreven, werd verlangd, wel niet categorisch gevraagd is den aard hunner ziekte geheim te houden, doch hij, beklagde, van oordeel is dat door het zich vrijwillig onder zijne behandeling stellen en het vertrouwen dat daaruit spreekt, een beroep op zijne geheimhouding wordt gedaan, uit welk vertrouwen zijn plicht tot geheimhouding wordt geboren, welke plicht nog versterkt is door den door hem afgelegden bercepseed; vervolgens geeft hij nog op dat hem de order niet met zooveel woorden is gegeven als in de telastlegging staat; hij wil echter niet dat de quaestie op een kleinigheid in de telastlegging schipbreuk zal lijden, doch wil het beginsel uitgemaakt zien. In Januari heeft hij een officier onder zijne behandeling gehad, er bestaat geen dwang voor de officieren om zich onder zijne behandeling te stellen; dit hangt van den officier zelve af. De commandant van het schip moet wel de ziekenregisters waarin de verschillende ziektegevallen worden opgeteekend voor gezien teekenen, doch heeft geen recht de namen te lezen van de manschappen achter wier namen de ziektegevallen staan aangeteekend. Die ziekenregisters worden later opgelegd bij den geneeskundigen dienst der zeemacht. Eigenlijk heeft beklagde ook daartegen bezwaar. Uit het ziekenregister is door een leek niet altijd de aard der ziekte op te maken, daar deze in het Latijn wordt

gesteld. Aan de onderwerpelijke order te voldoen zou de ziekte echter geheel bekend gemaakt hebben. De betrokken officier heeft beklagde geen geheimhouding gevraagd.

Het lid admiraal De Booy, vraagt bekl. of hij gedacht heeft aan artikel 464 van den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. oorlogsschepen, waarbij aan alle schepelingen verboden wordt mededeeling te doen aan derden van den inhoud van stukken of registers van welker inhoud zij hebben kennis genomen, zelfs na den dienst verlaten te hebben; beklagde zegt hieraan niet te hebben gedacht, doch is van meening met den president, dat beklagde dan toch eerst zijn eed moet hebben geschonken voordat anderen er van kennis kunnen nemen.

De advocaat-ficaal, jhr. mr. Van Sasse van IJsselt, vraagt beklagde of hij na het zweren van zijn beroepsseed geen onderwerping heeft gezworen aan de krijgstucht; beklagde antwoordt bevestigend, doch zegt tevens dat hij ook gehoorzaamheid aan de wetten gezworen heeft. De officieren zijn niet onderworpen aan de geregeld gehouden gezondheidsinspecties, enkel aan een om de 5 jaren te houden inspectie voor de oogen. In het algemeen wenscht hij zijn geheim te bewaren. Op een desbetreffende vraag van generaal Collette zegt beklagde dat zijn beroepsgeheim geheel onafhankelijk is van zijn eed. Bij de dagelijksche bespreking met den commandant over de ziekte-toestanden van de manschappen, wordt soms wel de aard der ziekte genoemd, men kan dit niet altijd vermijden, b.v.b. bij koorts, beenbreuk enz. Dit beschouwt hij echter als geen schending van zijn beroepsgeheim, omdat ieder deze ziekten kan waarnemen. In de practijk komt het wel voor dat de registers alleen voor gezien geteekend worden om te constateeren, dat het administratief in orde is, de aard der ziekte wordt dan niet ingezien. De registers blijven echter onder beklagdes berusting, en nasuffelen door anderen is buitengesloten. In de conduiterapporten over officieren wordt vermeld of de officier geneeskundig geschikt dan wel ongeschikt voor den dienst is. De commandant van het schip heeft bij beoordeeling dezer rapporten het recht om den dienstdoenden officier van gezondheid op te dragen een officier geneeskundig te onderzoeken, dit onderzoek is dan geen vertrouwelijk onderzoek van den patiënt en in dit geval alleen verbiedt zijn eed hem niet om de geconstateerde ziekte aan den commandant bekend te maken.

Na dit uitgebreid verhoor hield het Hof pauze, waarna een aanvang werd gemaakt met de pleidooien waarbij mr. v. d. Biesen het eerst aan het woord kwam.

Mr. Van den Biesen was van meening, dat hier te beslissen viel of beklagde zich misschien op een te hoog standpunt had geplaatst. Waarom heeft beklagde dienst geweigerd? Op grond van zijn beroepsseed. Pleiter leest den beroepsseed voor den arts voor. De eed sluit in, dat een geneesheer aan niemand zal openbaren wat hem in zijne geneeskunde, heelkunde of verloskunde ter kennis wordt gebracht. Wanneer een officier van gezondheid een onderzoek instelt,

dan handelt hij als een controleerend ambtenaar, en behoeft dan de ziekte niet geheim te houden. Tenzij de patiënt om geheimhouding vraagt. Beklaagde had het recht te oordeelen of de hem gegeven order was in het algemeen belang. Volgens professor Van der Hoeven behoeft een mindere een gegeven bevel niet op te volgen wanneer hij weet, dat de order strijdig is met het algemeen belang van den staat. De order, die beklagde kreeg, en die steunt op een aanschrijving van Zijne Excellentie den Minister van Marine, was wel degelijk in strijd met het algemeen belang van den staat, daar het gevolg hiervan zijn zou, dat men de onderwerpelijke ziekte geheim zou houden, en het gevaar voor besmetting grooter zou worden. Vroeger heeft bekl. zijn standpunt in dezen al aan den Minister uiteengezet. Bekl. heeft niet geweigerd een patiënt te behandelen, doch alleen geweigerd, gegevens te verstrekken voor administratieve doeleinden. Dit betreft dus alleen den inwendigen dienst, en overtreding daarvan mag nimmer gebracht worden onder artikel 97 van het Crimineel Wetboek. Pleiter haalt daarvoor tal van sententies van het Hof aan, waarin in dergelijke gevallen dienovereenkomstig is beslist.

Pleiter zegt, dat bekl. de order niet mocht opvolgen. Niets ter zake doet het of de dokter vrijwillig of opgedrongen een patiënt onderzoekt. De eed legt geheimhouding op. Wanneer een patiënt niet vrij-uit kan spreken, kan de dokter zijn geneeskunde niet uitoefenen. In dit geval zegt de ziekte, „geheime ziekte”, reeds genoeg. De taak van den geneesheer in het leger is een dubbele, behandelend en controleerend geneesheer, en dit moet uit elkaar gehouden worden. De krijgsraad te Willemsoord stemt in haar vonnis dit ook toe, maar later wordt dit beginsel weer losgelaten en beklagde genoot zijne geheimen als betaald wordend geneesheer openbaar te maken. Zijn eed als officier gebiedt beklagde eerst trouw aan de Koningin, vervolgens gehoorzaamheid aan de wetten, en dan pas onderwerping aan de krijgstucht. De eed voor den arts is bij de wet voorgeschreven. De ziekenregisters blijven in het bezit van den officier van gezondheid, terwijl in de daarvoor op te maken jaarrapporten geen namen worden genoemd. Het voor gezien teekenen door den commandant beteekent niet, dat deze den inhoud kent. Dit is alleen voor controle voor het tijdig opmaken. Beklaagde heeft geweigerd omdat de wet het hem verbiedt. Een militair is hier te lande geen machine, en overmacht is oorzaak, dat bekl. de order niet heeft opgevolgd. Beklaagde is militair, omdat hij geneesheer is. Zijn plicht als geneesheer gaat dus vóór. Art. 40 van het Wetboek van Strafrecht sluit beklagdes strafbaarheid uit. Het mededeelen der ziekte aan den commandant is het schenden van het geheim. Het is dan geen geheim meer.

Pleiter concludeert tot vrijspraak van beklagde, doch mocht het Hof beklagde schuldig achten, dat dan het Hof geen straf oplegge, op grond van de door beklagde reeds opgemerkte fout in de telastlegging.

De Advocaat-Fisikaal voerde daarop tot grond van zijn requisitoir het navolgende aan:

dat de meerdere, welke de dienstorder uitvaardigt, moet weten wat het dienstbelang, dat is hier het algemeen belang, eischt;

dat de Doctor aan die order, dadelijk en zonder daartegen te redeneeren, had moeten gehoorzamen en haar volbrengen;

dat tegen-redeneeren van den Doctor verkeerd was;

dat, zooals hij indertijd gezworen heeft te zullen doen, hij zich aan de order had moeten onderwerpen;

dat uit dit tegen-redeneeren dienstweigering is voortgekomen;

dat, in het systeem van den Doctor, het, voor de algemeene gezondheid vrijwel gelijk zou staan, of de lijder zijne ziekte voor zich houdt, dan wel aan den Officier, belast met den geneeskundigen dienst aan boord, slechts onder strikte geheimhouding openbaart;

dat zoowel in het eene als in het andere geval de Doctor niet zou kunnen waken voor allen, die aan zijne zorgen zijn toevertrouwd; in het eerste geval niet, omdat hij het gevaar niet kent; in het tweede geval niet, omdat hij het gevaar niet zou mogen noemen;

dat als het algemeen dienstbelang in strijd komt met het bijzonder belang van den lijder, het bijzonder belang voor het algemeen belang moet wijken;

dat de Doctor voor de gevolgen zijner gehoorzaamheid niet aansprakelijk kon worden gesteld;

dat de verantwoordelijkheid daarvan de lastgever te dragen kreeg;

dat op behoorlijke wijze de Doctor zijne bedenkingen tegen de order onder de aandacht van zijn Commandant kon brengen;

doch verder niet gaan mocht.

en is geconcludeerd tot bevestiging van het veroordeelend vonnis.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

C., oud 34 jaar, geboren te Schiedam, Officier van Gezondheid 1e klasse bij de Koninklijke Marine, appellant

en

den Advocaat-Fisikaal van de Zee- en Landmacht, ambtshalve gedaagde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gehoord de pleidooien, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appelland voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake dat hij, belast met den geneeskundigen dienst aan boord van Hr. Ms. „de Ruijter”, op den 31sten Mei 1914 aan boord van dien bodem te Vlissingen, uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de hem, namens zijn meerdere in rang, den kapitein ter zee B., Commandant van gemelden bodem, door den Luitenant ter zee der 1e klasse R., eersten officier van gemelden bodem, in den dienst gegeven order om den commandant voormeld eene opgave te verstrekken van officieren van Hr. Ms. „de Ruijter”, die na 1 Januari 1914 vrij van dienst zijn geweest wegens het lijden aan eene venerische ziekte met vermelding van de data, waarop het vrij van dienst zijn een aanvang nam en eindigde;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 28 Juli 1915 gewezen vonnis, op grond van de bekentenis van beklagde en de verklaring van den getuige R., wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „als officier in „andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand, in de nabijheid van denzelve, of in oorlogstijd, op de brandwacht, in tijd „van vrede en niet voor den vijand, 1o. uitdrukkelijk weigeren, 2o. „opzettelijk nalaten de hem door zijn superieur gegeven order na „te komen, beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling” en te dier zake beklagde, thans appelland, heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van één dag;

Overwegende dat in het vonnis het te laste gelegde feit, met appellants schuld daaraan, terecht wettig en overtuigend bewezen is verklaard, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid;

Overwegende dat wel appelland ter terechtzitting van het Hof — zooals hij ook ter terechtzitting van den Krijgsraad had gedaan — heeft staande gehouden, dat hem destijds niet is gegeven de order, in de te laste legging omschreven, en hij dan ook niet uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk nagelaten, aan *die* order te voldoen, maar dat hem is gegeven een order, in inhoud overeenkomende met de opdracht, bedoeld aan het slot van de resolutie van den Minister van Marine d.d. 28 April 1915, Afdeeling B. Nr. 56, en hij uitdrukkelijk heeft geweigerd en opzettelijk nagelaten, aan laatstbedoelde order te voldoen, — doch deze bewering niet opgaat;

Overwegende dat toch appelland bij zijn verhoor voor den Officier-Commissaris op 14 Juni 1915 heeft verklaard van den inhoud van de beschikking tot verwijzing te hebben kennis genomen en dien te hebben begrepen en vervolgens heeft bekend, gedaan te hebben wat hem bij die beschikking is te laste gelegd (zijnde dit woordelijk gelijkloidend aan de te laste legging aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad); dat appelland in dit verhoor wel heeft opgegeven, dat hem de order was verstrekt

aan den commandant in te dienen de aan het slot van de Ministerieele resolutie bedoelde opgave van officieren, maar hij vervolgens die opgave heeft omschreven op onjuiste wijze n.l. woordelijk aldus als zij in de te laste legging staat vermeld;

Overwegende dat de getuige R. bij zijn verhoor op 14 Juni 1915 voor den Officier-Commissaris heeft medegedeeld, dat de meervermelde resolutie van den Minister van Marine en de aan het slot daarvan bedoelde opgave de grondslag is geweest van de door hem aan beklagde gegeven order; dat echter ook hij vervolgens van die opgave heeft gegeven eene omschrijving, welke onjuist is in geheel denzelfden zin, als waarin appellant die opgave bij den Officier-Commissaris heeft weergegeven;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat èn appellant èn de genoemde getuige destijds het slot van de Ministerieele resolutie — waarbij eene opgave werd gevraagd van officieren, die sedert 1 Januari 1914 geheel aan den dienst onttrokken waren geweest ten gevolge van het lijden aan venerische ziekte, *ontstaan na 1 Januari 1914* — aldus hebben gelezen en verstaan alsof deze opgave ook zoude moeten betreffen de officieren sedert 1 Januari 1914 geheel aan den dienst onttrokken ten gevolge van het lijden aan venerische ziekte vóór 1 Januari 1914 ontstaan; dat derhalve de getuige R. heeft willen geven de order tot het verstrekken van eene opgave in laatstbedoelden zin, (een order als in de te laste legging vermeld) terwijl appellant heeft begrepen, dat hem zoodanige order werd gegeven en hij uitdrukkelijk heeft willen nalaten, aan *die* order te voldoen;

Overwegende dat appellant ter terechtzitting van het Hof heeft opgegeven, dat hij eerst na het verhoor voor den Officier-Commissaris heeft bemerkt, nadat zijne aandacht daarop gevestigd was geworden, dat de opgave, als bedoeld aan het slot van de Ministerieele resolutie, was eene minder uitgebreide dan die in de te laste legging vermeld; dat hij, reeds omdat laatstbedoelde opgave zoude moeten omvatten, wat de inhoud zoude moeten zijn van eerstbedoelde, tegen het voldoen aan een order om de eene en een order om de andere opgave te verstrekken, dezelfde onoverkomelijke bezwaren heeft en destijds had;

Overwegende dat, al aangenomen, dat appellant met zijne bewering, zoo in eersten aanleg als voor het Hof gevoerd, heeft bedoeld eene herroeping van zijne voor den Officier-Commissaris afgelegde bekentenis, alsdan die herroeping niet op aannemelijke redenen is gegrond en zij dus de eenmaal afgelegde bekentenis niet krachteloos vermag te maken;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan het te recht ten laste van appellant wettig en overtuigend bewezen verklaarde feit gegeven, op de Wet is gegrond;

Overwegende dat wèl namens appellant is betoogd, dat de hier gegeven order niet door het algemeen belang werd vereischt, hetgeen noodig zoude zijn, wilde hier van toepassing van artikel 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water sprake kunnen

zijn, integendeel dit belang juist eischte om er geen gevolg aan te geven, zooals appellant, als deskundige op medisch gebied, vermocht te beoordeelen — maar dit betoog niet opgaat; dat toch voor toepassing van genoemd wetsartikel enkel behoeft vast te staan, dat de gegeven order eene bepaalde dienstverrichting betreft — wat in dezen het geval is — terwijl de vraag, of de militaire belangen door de order nu ook inderdaad worden gediend, ter beoordeeling en verantwoording moet worden gelaten van den meerdere, die de order heeft gegeven; dat wel de mindere, die inziet, dat de nakoming van de gegeven order aan de militaire belangen zeer groot nadeel zal moeten toebrengen, terwijl hij niet meer in de gelegenheid is denegene, die hem de order gaf, daarop opmerkzaam te maken, op eigen initiatief en risico zal kunnen, ja moeten nalaten, aan die order te voldoen; dat dit dan echter raakt de vraag, niet of dit opzettelijk nalaten van de gegeven order valt onder de bovenbedoelde wetsbepaling, maar of de dader strafbaar is voor het door hem bedreven, onder die bepaling te rangschikken feit; dat, voor zoover het verweer deze strekking mocht hebben, wordt opgemerkt, dat de order in de te laste legging bedoeld, raakt aan een onderwerp — de meest doelmatige wijze van bestrijding van het groote kwaad der geslachtsziekten — waaromtrent, zelfs onder deskundigen, veel verschil van gevoelen heerscht en waarvan voorzeker niet kan worden gezegd, dat duidelijk is in welke richting het daarbij betrokken militair belang moet worden gediend;

Overwegende dat al verder namens appellant is betoogd, dat de in de te laste legging omschreven order was onbevoegd gegeven; dat immers het voldoen aan die order voor appellant moest neerkomen op het plegen van een strafbaar feit — overtreding van de bepaling van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht — en de order daarom de bevoegdheid van den meerdere, die haar gaf, te buiten ging;

Overwegende daaromtrent: dat de verplichting aan de militairen bij de artikelen 84 en 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water opgelegd om in den dienst de orders van hunne meerderen terstond en zonder daartegen te redeneeren te gehoorzamen en getrouwelijk te volbrengen, niet zooverre gaat, dat zij ook zouden hebben na te komen orders, waarvan het volbrengen voor hen oplevert het plegen van eenig strafbaar feit; dat dit blijkt reeds uit het in artikel 43 van het Wetboek van Strafrecht — ingevolge de bepaling van artikel 91 van dat Wetboek ook op het militaire strafrecht van toepassing — neergelegde beginsel, dat als regel een onbevoegd gegeven ambtelijk bevel de strafbaarheid van den ondergeschikte niet opheft, met welk beginsel blinde gehoorzaamheid aan de orders van militaire meerderen niet is te vereenigen; dat daarom moet worden aangenomen als element van de strafbepaling van artikel 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, dat de order moet zijn gegeven bevoegd, niet enkel in formeelen zin, maar ook naar den inhoud; dat, waar nu hier de meerdere, die de

order gaf, ambtelijk en plaatselijk daartoe bevoegd was, enkel nog dient te worden onderzocht, zulks aan de hand van appellants bovenbedoeld betoog, of dit gezag bevoegd was aan appellant een order te geven van den inhoud als in de te laste legging omschreven;

Overwegende dat bedoeld betoog hierop neerkomt, dat appellant, die den wettelijk voorgeschreven eed als geneeskundige heeft afgelegd en dus heeft gezworen, dat hij aan niemand zal openbaren wat in de uitoefening van de genees-, heel- en verloskunst als geheim hem is toevertrouwd of te zijner kennis is gekomen, tenzij zijne verklaring als getuige of deskundige in rechten gevorderd of hij anderszins tot het geven van mededeeling door de Wet verplicht worde, — door te voldoen aan de hem gegeven order in strijd zoude hebben gehandeld met artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat dit artikel met straf bedreigt hem, die opzettelijk enig geheim bekend maakt, hetwelk hij, uit hoofde van zijn hetzij tegenwoordig, hetzij vroeger ambt of beroep, verplicht is te bewaren;

Overwegende dat appellant, Officier van Gezondheid der 1e klasse bij de Koninklijke Marine, niet uitoefent een beroep in den zin als waarin dit woord in genoemd wetsartikel — en in onderscheidene andere artikelen van het Wetboek van Strafrecht, b.v. artikel 28 — in tegenstelling met het woord „ambt” is gebezigd; dat, waar hij daarentegen wel uitoefent zijn genoemd ambt, het hier enkel de vraag kan zijn, of hij *uit hoofde van dit ambt* verplicht is, gegevens, als door hem ingevolge de order aan den commandant van zijn schip moesten worden verstrekt, tegenover dien commandant als geheim te bewaren; dat deze vraag moet worden beantwoord in ontkennenden zin; dat immers het karakter van dit ambt wordt bepaald door de omtrent de uitoefening daarvan vastgestelde dienstvoorschriften, terwijl uit het geheel van deze voorschriften — bijzonderlijk uit het Reglement op den geneeskundigen dienst bij de Zeemacht — duidelijk blijkt, dat een plicht tot geheimhouding van hetgeen in de uitoefening van zijn dienst tot zijn kennis is gekomen voor een Officier van Gezondheid tegenover den Commandant, onder wiens bevelen hij is gesteld, niet bestaat; dat integendeel onderscheidene bepalingen van dit Reglement — in het vonnis worden zij opgesomd — den Officier van Gezondheid zelfs verplichten om aan den commandant, onder wiens bevelen hij is gesteld, bijzonderheden te openbaren omtrent hetgeen hem bij de uitoefening van zijn ambt is gebleken;

Overwegende dat dus appellant, gevolg gevende aan de hem verstrekte order en aan den commandant de opgave doende, die van hem verlangd werd, daardoor geenszins in strijd zou hebben gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht, zoodat zijn betoog, dat die order zoude liggen buiten de bevoegdheid van den meerdere, die haar gaf niet, niet opgaat;

Overwegende dat namens appellant is betoogd, dat deze, al aangenomen, dat het te zijnen laste bewezen verklaarde feit te recht is

gebracht onder artikel 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, in elk geval ten onrechte is gestraft, omdat hier voor hem heeft bestaan een conflict van rechtsplichten, een noodtoestand, overmacht; dat hij immers, hadde hij aan de order gevolg gegeven, gehandeld zoude hebben in strijd met den rechtsplicht, dien zijne hoedanigheid van vertrouwenspersoon op medisch gebied hem oplegde en zulks rechtens van hem niet kon worden gevorderd;

Overwegende dat, zooals blijkt uit onderscheidene wetsbepalingen — artikelen 66, 163 van het Wetboek van Strafvordering; 137 van het Wetboek van Strafrecht; 1946 van het Burgerlijk Wetboek; 64 Ongevallenwet — in ons recht is erkend het beginsel van geheimbewaring door vertrouwenspersonen, terwijl bepaaldelijk voor geneeskundigen dit beginsel is neergelegd in artikel 21 van de Wet van 25 December 1878 (Staatsblad no. 222), houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts enz.; dat dus met deze wettelijke formulering van dit beginsel voor oogen zal moeten worden nagegaan wat er is van dit verweer van appellant;

Overwegende dat daarbij dan allereerst moet worden beantwoord de vraag of de in voornoemd artikel 21 bedoelde eed geldt enkel voor hem, die het vrije beroep van geneeskundige uitoefent — die, zooals artikel 1 van de Wet van 1 Juni 1865 (Staatsblad no. 60), het uitdrukt: „genees-, heel- of verloskundigen raad of bijstand verleent als bedrijf” — dan wel ook voor den ambtenaar, die de geneeskunst uitoefent, derhalve ook voor den Officier van Gezondheid bij de Koninklijke Marine;

Overwegende dat deze vraag moet worden beantwoord in laatstbedoelden zin; dat immers ingevolge artikel 1 van de bovengenoemde wet van 25 December 1878 (Staatsblad no. 222), de titel van arts de bevoegdheid verleent tot uitoefening der geneeskunst in haren vollen omvang en verkregen wordt door het afleggen van hun practisch arts-examen, terwijl, ingevolge artikel 21, zij, die voldaan hebben bij het examen als arts, voordat zij als zoodanig worden toegelaten, den in het artikel geformuleerden eed (of belofte) afleggen; dat dus, zooals blijkt uit het onderling verband van beide bepalingen, de eedsaflegging is de voorwaarde voor de toelating tot uitoefening der geneeskunst in haren vollen omvang; dat dit ook in den eed zelven is uitgedrukt in de woorden: „dat ik de genees-, heel- en verloskunst. . . . zal uitoefenen”; dat wet noch eed iets zeggen omtrent de wijze, waarop de uitoefening van de geneeskunst zal plaats vinden — als vrij beroep dan wel in ambtsbetrekking; dat wel uit artikel 23 der Wet, volgens hetwelk tot militaire artsen zullen benoembaar zijn zij, die volgens de wet bevoegd zijn tot uitoefening der geneeskunst in haar vollen omvang in het geheele Koninkrijk, blijkt, dat de wetgever, toen hij den eed voor geneeskundigen regelde, ook over de militaire artsen zijne gedachten heeft laten gaan;

Overwegende dat de verplichting van vertrouwenspersonen tot geheimbewaring berust op de eigenaardige eischen van hunnen

werkkring en het uitgangspunt van den eed voor geneeskundigen alzoo moet zijn geweest het schenken aan den geneeskundige van de gelegenheid om zijn werkring naar zijn werkelijk wezen uit te oefenen; dat, zal hiervan sprake kunnen zijn, er op moet kunnen worden gerekend, dat, zoo men zich stelt onder behandeling van een geneeskundige, geheim zal blijven hetgeen bij deze behandeling aan den geneeskundige wordt toevertrouwd of te zijner kennis komt, opdat niemand uit vrees van openbaarheid van het zich doen behandelen of van spreken vrijuit zal behoeven te worden teruggehouden;

Overwegende dat hieruit volgt, dat de eed van den geneeskundige geldt slechts voor de gevallen, waarin hij moet kunnen zijn vertrouwenspersoon; wanneer hij staat als behandelend geneesheer tegenover zijnen patiënt, niet ook wanneer hij staat tegenover iemand, die aan zijne keuring, inspectie of contrôle zich heeft te onderwerpen; dat ongetwijfeld de geneeskundige ook bij die werkzaamheden de geneeskunst uitoefent, maar hij alsdan dit doet niet ten behoeve van hem, op wien hij de geneeskunst uitoefent, maar van dengene, die hem die werkzaamheid heeft opgedragen en als wiens vertrouwenspersoon hij dan veel eer is aan te merken;

Overwegende dat met het oog hierop thans moet worden onderzocht, welke in het algemeen de verhouding is van den Officier van Gezondheid bij de Koninklijke Marine tegenover de Marine-officieren — de in de order bedoelde opgave betrof enkel de officieren en niet ook de mindere schepelingen — en de vraag moet worden beantwoord, of die officieren zijn te beschouwen als door den Officier van Gezondheid gecontroleerden dan wel als zijne patiënten, dus of de Officier van Gezondheid tegenover hen is aan te merken als controleerend dan wel als behandelend geneeskundige;

Overwegende dat nu blijkt bij raadpleging van het Reglement op den Geneeskundigen Dienst voor de Koninklijke Marine, dat laatstbedoelde verhouding — die van behandelend geneesheer tegenover patiënt — daarin als regel is nedergelegd; dat daartoe kan worden gewezen op artikel 4: „officieren die hunnen geneeskundigen raad „en bijstand hebben ingeroepen”; op artikel 9: „van de aan hunne „zorg toevertrouwde personen”; op artikel 15: „wanneer „schepelingen zich onder behandeling stellen”; op bijlage no. 1, artikel 3: „de wijze waarop behandeling en verpleging der lijders geschiedt”; op bijlage no. 2, artikel 13: „. . . . aan hen, die op geneeskundige hulp van rijkswege aanspraak hebben”; op bijlage „no. 3, 1e.: „tot het vragen van genees- en heelkundige „hulp zijn gerechtigd: a. alle militaire officieren van de „zeemacht”; (eveneens 2e. a.); dat de eenige bepaling, die zoude kunnen heenwijzen naar eene andere opvatting, is artikel 28, voorkomende in de afdeeling omtrent de uitoefening van den geneeskundigen dienst aan boord der oorlogsschepen, inhoudende, dat de lijders verplicht zijn, voor zoover geen operatief ingrijpen plaats heeft, zich door den Officier van Gezondheid geneeskundig

te laten behandelen; dat echter deze bepaling, in het licht der andere bepalingen niet meer kan beteekenen dan dat wie eenmaal onder behandeling zich heeft gesteld, nu ook verplicht is te doen wat de Officier van Gezondheid zegt, m.a.w. is te beschouwen als een maatregel van orde en tucht;

Overwegende dat ongetwijfeld de Officier van Gezondheid somtijds optreedt als controleerend geneeskundige; dat hier kan worden gewezen op het keuren van dienstzoekenden en van wie reëngagement willen; op het geneeskundig onderzoek, op bevel, voor de conduite-rapporten; op de gezondheids-inspectie van de bemanning en op de oogeninspectie van de officieren; dat echter dit somtijds optreden van den Officier van Gezondheid als controleerend geneeskundige geene wijziging kan brengen in de verhouding tusschen hem en de marine-officieren met betrekking tot al die gevallen, waarin hij niet ter controleering is opgetreden;

Overwegende dat, waar de in de order bedoelde opgave geenszins was beperkt tot officieren, tegenover wien appellant als controleerend geneeskundige was opgetreden, integendeel was zoo algemeen mogelijk en dus moest betreffen ook de officieren, die zich ter zake van venerische ziekte onder zijne behandeling hadden gesteld, die dus zijne patiënten waren geweest of nog waren, die opgave mitsdien bestreek een terrein, waarop de eed is geldend;

Overwegende dat blijkens den inhoud zelven van den eed deze den geneeskundige tot geheimhouding verplicht tenzij de wet het tegendeel bepale, immers hem tot het geven van mededeeling verplichte; dat, waar nu, zooals in het vonnis wordt aangetoond, onderscheidene bepalingen van het Reglement op den geneeskundigen dienst voor de Koninklijke Marine den Officier van Gezondheid verplichten, aan den commandant, onder wiens bevelen hij is gesteld, mededeeling te doen van allerlei, dat bij de uitoefening van zijn ambt te zijner kennis is gekomen, de vraag zal moeten worden beantwoord, of hier wellicht van eene *door de Wet* opgelegde verplichting tot mededeeling sprake kan zijn;

Overwegende dat deze vraag in ontkennenden zin moet worden beantwoord; dat bedoeld Reglement op den geneeskundigen dienst is vastgesteld bij Koninklijk besluit en steunt op artikel 60 van de Grondwet, volgens hetwelk de Koning het oppergezag heeft over zee- en landmacht; dat nu wel zoodanig grondwettig voorschrift den Koning bevoegd maakt om de rechts- en ambtelijke positie van de officieren te regelen, maar het Hem niet de bevoegdheid kan schenken om dit te doen op zoodanige wijze, dat een officier wordt verplicht te handelen in strijd met eene voor hem bestaande, op eene wetsbepaling berustende verplichting; dat immers, zooals ook blijkt uit het tweede lid van artikel 60 voornoemd, de Koning enkel tot regelen bevoegd is voor zooverre, naar staatsrechtelijke beginselen, het terrein niet door Grondwet of wet voor den wetgever is voorbehouden, hetwelk met betrekking tot hetgeen de Officier van Gezondheid verplicht zal zijn mede te deelen omtrent hetgeen in de uit-

oefening van zijn ambt hem als geheim is toevertrouwd of te zijner kennis is gekomen, wel het geval is; dat dus van de bovenbedoelde bepalingen van het Reglement enkel kan worden gezegd, dat daaruit blijkt, dat van hoogerhand men met het geheim der geneeskundigen het niet zoo heel nauw heeft genomen, blijkbaar van oordeel als men was, dat de bepalingen van den dienst strikte eerbiediging van deze verplichting tot geheimbewaring niet toelaten en daarenboven in de kleine wereld aan boord van de oorlogsschepen het geheim toch pleegt door te lekken en praktisch niet heel veel te beteekenen kan hebben; dat echter dit alles niet kan wegnemen, dat, zoo de belangen van den dienst mochten eischen om de Officieren van Gezondheid in sommige opzichten tot het geven van mededeelingen te verplichten, het enkel de Wet kan zijn, die hem te dezen opzichte kan dwingen door hen in zooverre van hunnen op de Wet gegronden en naar de Wet verwijzenden eed te ontslaan;

Overwegende dat echter nog de vraag rijst of de Officier van Gezondheid, wanneer hij schriftelijk mededeelingen omtrent zijne patiënten doet aan den commandant, onder wiens bevelen hij is gesteld, daarmede wel handelt in strijd met wat zijn eed hem voorschrijft; dat er immers een dienstgeheim bestaat voor alle militairen met betrekking tot dienstbescheiden (Verordeningen voor de Koninklijke Marine, deel 2, hoofdstuk IV, artikel 288 en hoofdstuk V, artikel 464);

Overwegende daaromtrent, dat de eed zegt: „dat ik aan niemand zal openbaren” en met het oog op deze zoo bindende uitdrukking niet anders kan worden aangenomen dan dat de Officier van Gezondheid, die aan den commandant eene mededeeling doet als in den eed bedoeld, met dien eed in strijd handelt, immers den inhoud van die mededeeling aan iemand openbaart; dat daarenboven bedoeld dienstgeheim niet geldt, wanneer de onmiddellijke chef tot mededeeling opdracht of toestemming geeft;

Overwegende dat op grond van al het voorgaande moet worden aangenomen, dat dit deel van het verweer, namens appellant gevoerd, en boven weergegeven, is juist; dat er inderdaad voor hem heeft bestaan een conflict van rechtsplechten, waar hij werd gesteld voor de keuze zijn eed als geneeskundige te schenden of aan dienstweigering — een strafbaar feit — zich schuldig te maken; dat, waar hij het tweede heeft gekozen, door hem met grond op overmacht in den vorm van uit een conflict van rechtsplechten voortvloeiende noodtoestand een beroep kan worden gedaan, omdat van hem, die geneeskundige was toen hij werd officier, en officier is geworden en heeft kunnen worden enkel omdat hij geneeskundige was, in redelijkheid en ook rechtens niet mag worden gevorderd, dat hij aan zijn eed, als geneeskundige te kort zoude doen;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis van den Krijgsraad reeds genoemd, de artikelen 185, 209 en volgende der Rechtspleging bij de Zeemacht; 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie en 40 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 28 Juli 1915 ten laste van appellant gewezen voor zooverre appellant daarbij is veroordeeld tot militaire gevangenisstraf van één dag;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart appellant niet strafbaar ter zake van het in het vonnis te zijnen laste wettig en overtuigend bewezen verklaarde en gequalificeerde feit;

Spreekt appellant vrij; 1)

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 10 September 1912.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspyck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy,
H. M. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Handtastelijkheden tegen een marinier 1ste klasse, dienstdoend korporaal, die — al moge hij dan op dat oogenblik niet in actie geweest zijn — toch dienstdoend korporaal bleef, stellen daar insubordinatie, i. c. evenwel onder omstandigheden die eene krijgstuchtelijke afdoening rechtvaardigen.

1) Wij veroorloven ons naar aanleiding van deze beslissing van het H. M. G. slechts een korte opmerking. De vrijspraak is gegrond op het feit, dat hier aanwezig is een conflict van rechtsplichten, eenerzijds de plicht tot geheimhouding, anderzijds die tot gehoorzaamheid. Bij zulk een conflict van rechtsplichten geldt de regel, dat wat het zwaarste is, het zwaarste moet wegen, dat men van twee kwaden het minste moet kiezen. Schending van den gehoorzaamheidsplicht is verboden en de wetgever heeft het noodig gevonden daarop eene poenale sanctie te stellen van niet minder dan ten hoogste tien jaren militaire gevangenisstraf. Schending van den plicht tot geheimhouding is óók verboden, maar straf is daarop niet gesteld. Uit dit verschil moet duidelijk volgen dat de eerste plicht van véél grooter gewicht is dan de tweede, dat derhalve ook de eerste, bij conflict met de tweede, moet worden nageleefd. De keuze van dezen beklagde had o.i. alzoo juist andersom behooren te zijn geweest. Hierbij komt nog, dat hij zijn bezwaar tegen schending van den door hem afgelegden artseneed op legale wijze had kunnen doen gelden door gebruik te maken van de bevoegdheid, die art. 84 C. W. W. hem toekent, door nl., toen hij zich door de ontvangen order bezwaard gevoelde, daarna, d. i. na het volbrengen ervan, „zijne klagten deswegens in te brengen.”

Overigens is het geheim van den geneeskundige, ook in verband met den artseneed, zoowel van medischen als van juridischen kant, reeds zoo herhaaldelijk en breedvoerig besproken, dat wij ons van verdere beschouwingen meenen te mogen en te moeten onthouden.

Red.

Prikkeling of zelfs uitlokking kan niet als verontschuldiging worden aangenomen.

Wijziging van de omschrijving der strafreden omdat die in te algemeene bewoordingen is gesteld, waardoor niet uitkomt wat klager eigenlijk misdreven heeft.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van den marinier 2e klasse H., dienende bij de Afdeling Mariniers te Willemsoord, houdende dat hij zich wenschte te beklagen over de straf van tien dagen provoostarrest om den derden dag gewone voeding, hem 18 Mei 1912 door zijn Commandant opgelegd wegens:

„Zich schuldig gemaakt aan handelingen en gedragingen, welke „met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in „den dienst ter zee onbestaanbaar zijn”, en over deze strafreden;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden, waaronder het proces-verbaal van de Commissie, op uitnoodiging van het Hof benoemd om de getuigen in deze zaak te hooren onder eede;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrondverklaring der gedane klacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat de marinier 1e klasse A. M., als dienstdoend korporaal van de wacht, in den morgen van 11 Mei 1912 op zaal 3 in de marinekazerne, te kwart vóór 4 uur, met de manschappen, die hij op post moest brengen, waaronder klager, gewekt en opgestaan is, waarna hij opmerkte dat klager zijn kooi niet vlug sjarde en dan ook te laat bij hem in de wacht kwam;

dat, op M.'s aanmerking hierover, klager antwoordde: „dat moet je strakjes maar eens zeggen, als ik van post kom” hierbij blijkbaar doelende op het — naar zijne meening — alsdan opgegeven zijn van de nu nog tusschen hen beiden bestaande dienstverhouding;

dat M. op dit gezegde van klager antwoordde: „daar ben ik voor te vinden”;

dat, toen even over 6 uur dien morgen klager in zaal 3 aan tafel zat te eten, M. naar hem toeging en — terugkomende op het gebeurde bij het op post brengen — zich met klager in eene woordenwisseling begaf, waarin klager aanleiding vond om handtastelijk tegen M. op te treden;

Overwegende dat klager in hoofdzaak toegeeft dat een en ander zich heeft toegedragen als hierboven vermeld, als verontschuldiging voor zijn onbehoorlijk optreden tegen den dienstdoenden korporaal bij het op post brengen opgevende, dat deze aan den in de wacht mede aanwezigen sergeant een onjuiste voorstelling gaf van klager's wijze van kooi-sjarren, en — voor zijn handtastelijkheid onder het schaften —

dat de marinier M. — terugkomende op het te voren gebeurde — hem door zijn gezegden tot drift prikkelde, en

dat hij niet wist dat deze toen nog korporaal van de wacht was; Overwegende dat — de al of niet juistheid van M.'s voorstelling van het kooi-sjorren daargelaten — het vaststaat dat klager te laat klaar is geweest en in geen geval het recht had tegen den marinier M., die toen in functie van korporaal van aflossing was, onbehoorlijk op te treden en voorts, dat prikkeling of zelfs uitlokking niet als verontschuldiging kan worden aangenomen voor het plegen van handtastelijkheden tegen een dienstdoenden korporaal, die — al moge hij dan op dat oogenblik niet in actie geweest zijn — toch dienstdoend korporaal bleef;

Overwegende eenerzijds dat klager zich alzo heeft schuldig gemaakt aan insubordinatie, anderzijds dat de als zijn meerdere dienstdoende marinier M. zeer verkeerd heeft gedaan door op klagers ongepaste gezegde te antwoorden: „daar ben ik voor te vinden” en later onoordeelkundig handelde door, in plaats van kortweg van klager rapport te maken, zich met hem in eene woordenwisseling over het voorgevallene te begeven;

Overwegende dat klager door zijn laakbaar gedrag te recht en niet te zwaar is gestraft, maar dat de strafreden in te algemeene bewoordingen is gesteld, waardoor niet uitkomt wat klager eigenlijk heeft misdrijven;

Gezien de artikelen 9—11 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie:

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart deze ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de strafreden in: „Onbehoorlijk en handtastelijk optreden tegen een marinier le klasse dienstdoend korporaal, onder omstandigheden die een krijgstuchtelijke afdoening rechtvaardigen”;

Gelast dat deze wijziging zal worden aangebracht in het strafregister en in klagers conduiteboekje;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgeheikt een afschrift aan den straffer, aan den klager en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 1 October 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel,

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Het bij gelegenheid van een openbaren feestavond van een mobilisatieclub in een toespraak verkondigen van denkbeelden, bestemd

en geschikt om onder de jonge recruten ontevredenheid te zaaien en aldus de instandhouding van eene goede discipline en krijgslucht in den militairen dienst te bemoeilijken. 1)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een schrijven, gedagteekend 24 Juni 1915, van een aspirant vaandrig, waarin hij mededeelt, dat hij op 13 Juni 1915 door zijn Commandant is gestraft met 10 dagen provoost en hij zich wenscht te beklagen over deze hem opgelegde straf en de strafreden en verzoekt, dat zijne zaak door het Hoog Militair Gerechtshof worde onderzocht;

Gehoord klager, straffer en als getuigen, onder eede, J. H. ten N., sergeant en J. J. C. M., korporaal;

Gezien de stukken op deze zaak betrekking hebbend, en gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit klagers straflijst blijkt, dat hij op 13 Juni 1915 door zijn Depôt-Commandant, Majoor K., is gestraft met tien dagen provoost met de strafreden: „Op den 9den Maart 1915, waarnemend voorzitter van eene vereeniging zijnde, gedurende een openbare feestavond, welke door die vereeniging werd gegeven, en welke door vele militairen (waaronder kort geleden aangekomen recruten) werd bezocht, in een toespraak tegen de aanwezigen anti-militaire- en opruiende taal gebruikt en niet gezorgd, dat de voordracht van een anti-militair stuk werd gestaakt”, zijnde onder de strafreden gesteld: „(gehoord den auditeur-militair en na vrijspraak van den Krijgsraad in het 1e Militaire Arrondissement bij vonnis van 16 April 1915 no. 473 op grond van nietigheid der telastlegging)”.

Overwegende dat door het onderzoek is komen vast te staan:

dat in den avond van 9 Maart 1915 te Woerden in eene zaal van een logement aldaar een tegen betaling van tien cents toegankelijke „feestavond” is gegeven door de „mobilisatieclub”; dat dit is eene vereeniging, die na de mobilisatie is opgericht en waarvan, behalve een paar burgers, enkel militairen lid zijn; dat zij zich ten doel stelt de ontwikkeling van militairen in sociaal-democratischen zin te bevorderen; dat deze „feestavond” was bedoeld als eene propaganda-avond, waarvoor strooibiljetten waren verspreid, en er daar toen, met vele andere militairen ook een aantal recruten van de pas opgekomen lichte 1915 aanwezig waren; dat van de vier bestuursleden, die de vereeniging telde, er twee in de zaal aanwezig waren; dat het voorzitterschap van de vereeniging toen vacant was, doordien het daarmede tot dien tijd toe belast geweest zijnde lid van het bestuur naar Nederlandsch-Indië was vertrokken; dat klager die lid maar geen bestuurslid was van de vereeniging, op verzoek

1) Verg. M. R. T. X, blz. 434 en 445 en XI, blz. 235.

van het bestuur den „feestavond” met eene toespraak heeft geopend en dien ook heeft gesloten; dat hij overigens op dien avond niet op eenigerlei wijze op den voorgrond is getreden; dat hij geen voorzittershamer heeft gehanteerd en niet aan een bestuurstafel heeft gezeten; dat, in overleg niet met klager maar met het bestuur van de vereeniging, een zekere H. uit Utrecht op den „feestavond” is opgetreden, die daar heeft voorgedragen „Het Pantser”, romantisch soldatenspel in 3 bedrijven, door Herm. Heijermans Jr.; dat klager in zijne toespraak zich ook bijzonderlijk heeft gewend tot de miliciens van de lichting 1915 en tot hen o.a. heeft gezegd, dat zij pas waren weggerukt uit hunne huiselijke kringen en dat hij hoopte, dat zij lid van de „Mobilisatie-Club” zouden worden; dat hij voor zijne toehoorders heeft willen uiteenzetten het ontstaan en de beteekenis van den oorlog, beschouwd van het standpunt der sociaal-democratie, en o.a. heeft betoogd, dat elke oorlog een belangen-oorlog is; dat de arbeiders bij een oorlog geen belang hebben, integendeel zij daarvan slechts verdriet en ellende ondervinden en de kosten van een oorlog steeds op hen naar verhouding het zwaarste komen te drukken;

Overwegende dat uit deze vaststaande feiten blijkt, vooreerst, dat klager dien avond niet kon worden beschouwd als waarnemend voorzitter van de „Mobilisatie-Club”, al heeft hij dan ook, door den „feestavond” met eene toespraak te openen en dien later te sluiten, werkzaamheden verricht, die behooren tot de taak van den voorzitter van eene vereeniging, en verder, dat hem, die van het bestuur van de vereeniging geen deel uitmaakte, terwijl in de zaal wel leden van het bestuur aanwezig waren, niet mag worden aangerekend, dat hij niet heeft gezorgd, dat werd gestaakt de voordracht van „Het Pantser”, al aangenomen dat dit was „een anti-militair stuk”, wat het Hof thans niet heeft te onderzoeken;

Overwegende dat hetgeen klager dien avond in zijne toespraak heeft gezegd, zeker niet kan genoemd worden „anti-militaire en op-ruiende taal”, vermits met algemeenheden en stellingen over ontstaan en beteekenis van den oorlog, als door klager geuit, tot niets wordt opgeruid en geen partij wordt gekozen of bepaaldelijk stemming gemaakt tegen de krijgsmacht van den niet in oorlog zijnden Nederlandschen Staat;

Overwegende dat desniettemin het optreden van klager op dien „feestavond” is te beschouwen als eene handeling, welke met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar is en klager voor dit optreden dan ook terecht krijgstuchtelijk is gestraft; dat immers het, als militair, zich wenden in eene openbare bijeenkomst van bijna uitsluitend militairen tot pas opgekomen recruten met eene toespraak, als toen door klager tot hen gericht, op deze jonge mannen, die zooals het in de toespraak luidde, pas waren weggerukt uit hunne huiselijke kringen, en die wisten, dat het hier te lande wel geen oorlog maar, in verband met den Europeeschen oorlog, dan toch mobilisatietoe-

stand was, een neerdrukkenden invloed moet hebben gehad, zooals hare uitwerking door den getuige M. dan ook is gekenschetst; dat klager met die toespraak ook bezwaarlijk eene andere bedoeling kan hebben gehad dan om de pas opgekomen recruten van stonden aan en vóór zij over den militairen dienst uit eigen ervaring nog konden oordeelen, zwartgallig en ontevreden te stemmen en het hem, als militair, bekend kon zijn dat bij deze stemming de militaire lasten en verplichtingen niet blijmoedig en met opgewektheid worden gedragen, zooals voor de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht eene der hoofdvoorwaarden is;

Overwegende dat klager voor dit zaaien van ontevredenheid met tien dagen provoost niet te zwaar is gestraft, maar de strafreden niet kan worden gehandhaafd, omdat zij, van het krijgstuchtelijk vergriep, door klager begaan, niet de juiste omschrijving geeft;

Overwegende dat de strafreden zal moeten luiden: „Tijdens de mobilisatie van de Nederlandsche strijdmacht op den 9den Maart 1915 gedurende een openbaren feestavond van eene vereeniging, de mobilisatie-club te Woerden, die door bijna uitsluitend militairen, onder wie een aantal kort geleden aangekomen recruten, werd bijgewoond, in eene toespraak, waarbij hij zich ook bijzonderlijk tot deze recruten wendde, denkbeelden verkondigd, bestemd en geschikt om onder hen ontevredenheid te zaaien, en aldus de instandhouding van eene goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst bemoeilijkt”;

Gezien de artikelen 17—20 der Regtspleging bij de Landmacht; Beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart haar ongegrond, wat de straf- en wettig wat de strafreden betreft;

Bepaalt dat de strafreden zal luiden: „Tijdens de mobilisatie van de Nederlandsche strijdmacht op den 9den Maart 1915 gedurende een openbaren feestavond van eene vereeniging, de mobilisatie-club te Woerden, die door bijna uitsluitend militairen, onder wie een aantal kort geleden aangekomen recruten, werd bijgewoond, in eene toespraak, waarbij hij zich ook bijzonderlijk tot deze recruten wendde, denkbeelden verkondigd, bestemd en geschikt om onder hen ontevredenheid te zaaien en aldus de instandhouding van eene goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst bemoeilijkt”;

Gelast, dat deze strafreden naast de straf van tien dagen provoost in klagers straflijst zal worden opgenomen in de plaats van de strafreden en het onderschrift, thans aldaar ingeschreven;

Bepaalt, dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 11 November 1913.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspyk, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy,
H. M. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Een commandant is volkomen bevoegd, wanneer een zijner ondergeschikten zich ziek heeft gemeld en hij, commandant, om welke reden ook, het wenschelijk acht zich op de hoogte van den ziekte-toestand te stellen, een officier van gezondheid naar den zich ziek gemeld hebbenden persoon te zenden. Klager is hierdoor niet onwaardig, noch beleedigend behandeld; hij behoort zich dit te laten welgevallen.

Straf en strafreden gehandhaafd. Klacht verregaand oneerbiedig geoordeeld.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de klacht den 6den September 1913 ingediend door X., eerste-luitenant bij het 4e Regiment Huzaren, over de straf van twee dagen kamerarrest zonder accès, ingaande te pl.m. 3 uur 15 minuten van dien dag, hem opgelegd door den Kolonel, Commandant van het 4e Regiment Huzaren en over de omschrijving van de reden dier straf „als waarnemend eskadrons-commandant zich in een dienstbrief aan den Commandant 3. 4—4 R. H. op indisciplinaire wijze uitgelaten over den Regimentscommandant”;

Gelet op de schriftelijke toelichting door den klager van de gronden zijner klacht en door den straffer van de redenen, die hem tot het opleggen der straf hebben geleid, alsmede op hetgeen door hen beiden mondeling bij de behandeling der zaak voor het Hof is in het midden gebracht;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken, dat op 29 Aug. 1913 klager met den troep van Deventer is uitgerukt; dat hij, na een half uur, zich bij den Colonne-commandant heeft gemeld met het verzoek om te mogen inrukken en zich te stellen onder behandeling van zijn genesheer; dat, toen dit verzoek dadelijk was toegestaan klager naar zijn huis is teruggedreden; dat hij onderweg een officier van gezondheid ontmoette, wien hij, op diens verzoek, mededeelde waarheen de troep getrokken was; dat hij kort daarna nog onderweg naar zijn huis — den regimentscommandant met den ritmeester-adjutant tegenkwam; dat de kolonel hem vroeg waar hij heenging; dat klager antwoordde, dat hij naar huis ging, omdat hij ziek was; dat de kolonel denzelfden dag den officier van gezondheid 1e klasse B. bij klager heeft gezonden met de opdracht klager

betreffende zijn ongesteldheid te onderzoeken; dat klager op denzelfden dag aan den Luitenant-Kolonel, commandeerend officier van het 3e en 4e escadron te Deventer, heeft gezonden een dienstbrief, ter begeleiding van eene verklaring van den klager behandelenden burger-geneesheer en waarin verder volgt: „Tevens wilde ik U beleefd mededeelen dat ik mijn bezwaar wensch kenbaar te maken tegen de onwaardige behandeling, die mij van de zijde van den Regiments-Commandant te beurt is gevallen in den vorm van het zenden van een garnizoens-dokter, die zich moest overtuigen of ik werkelijk zóódanig ongesteld was, dat dienstdoen niet gewenscht was. Wanneer ik ooit in mijnen diensttijd aanleiding had gegeven tot het wekken van vermoedens mij aan eenen dienst door eene gefingeerde ziekte te hebben willen onttrekken, zoo zou ik van deze handelwijze geen notitie nemen, doch, waar het tegendeel door mij zoo noodig gestaafd door geneeskundige verklaringen kan aange-toond worden, is de onderstelling, die zetelt achter de beweegreden tot het zenden van dezen dokter voor mij beleedigend”, en onder welken brief, door klager eigenhandig boven zijn handteekening „X. . . .” geschreven staat: „de wd. Commt. v. h. 3e escadron — de le luitenant”;

Overwegende dat deze dienstbrief door den geadresseerden luitenant-kolonel is doorgezonden aan den Kolonel, Commandant van het 4e Regiment Huzaren en dat deze daarna de straf waarover klachte, heeft opgelegd;

Overwegende dat een Regiments-Commandant, wanneer een van zijne ondergeschikten zich ziek meldt, en hij, Commandant — om welke reden dan ook — het wenschelijk acht zich op de hoogte van den ziekte-toestand te stellen, volkomen bevoegd is een officier van gezondheid naar den zich ziek gemeld hebbenden persoon te zenden; dat derhalve klager hierdoor niet onwaardig werd behandeld, noch beleedigd en hij zich dit behoort te laten welgevalven, onafhankelijk van de vraag of hij door zijn vroeger gedrag al of niet den Kolonel, Commandant, reden heeft gegeven om hem, in zake ziek melden te wantrouwen;

Overwegende dat dan ook klager door in den voormelden dienstbrief het zenden van den officier van gezondheid een „onwaardige behandeling” en „beleedigend” te noemen, zelfs wanneer men aanneemt klagers opgave, dat hij met het woord onwaardig heeft bedoeld „onverdiend”, zich op indisciplinaire wijze over den Regiments-Commandant heeft uitgelaten zoodat de strafreden de gepleegde overtreding der krijgstucht juist omschrijft;

Overwegende dat klagers klacht dus ongegrond is en hij, door de straf en de strafreden niet te aanvaarden, maar zich daarover te beklagen, zoo zonder grond lichtvaardig heeft gehandeld dat zijn klacht niet anders dan aan eene verre gaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Krachtens artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie in verband met de artikelen 15—18 der Rechtspleging bij de Landmacht,

beschikkende op de ingediende klacht;

Beslist dat klager terecht is gestraft;

Handhaaft de straf en de strafreden;

Verklaart de klacht zóódanig ongegrond en lichtvaardig dat de-
zelve niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan wor-
den toegeschreven;

Straft klager deswege met twee dagen kamerarrest zonder accès;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een
afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 16 Februari 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

*De termijn voor het indienen van beklag over een disciplinaire be-
straffing moet bij analogie worden geregeld naar den termijn vast-
gesteld voor het instellen van hooger beroep in strafzaken. Ofschoon
die termijn i. c. niet in acht is genomen, acht het Hof niettemin ter-
men aanwezig de klacht ontvankelijk te verklaren.*

*Het kenbaar maken, ook gezamenlijk, aan hoogerhand van al dan
niet vermeende grieven is, in verband met art. 8 G. W., niet ongeoor-
loofd, blijvende echter hij die gebruik maakt van zijn recht van pe-
titie, ten volle verantwoordelijk voor den inhoud van zijn ver-
zoekschrift.*

*I. c. bevat het door klager opgestelde verzoekschrift bemoeienis
met en critiek op het beleid der militaire autoriteiten, hetgeen in
hooge mate ongepast en daardoor onkrijgstuchtelijk, mitsdien straf-
baar is.*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een verzoekschrift, gedagteekend 23 November 1914, van
den soldaat van de 1e compagnie, 32e Bataljon Landweer Grenadiers
Z., waarin hij te kennen geeft, dat hij zich bezwaar gevoelt over de
straf van degradatie, hem op 22 September 1914 opgelegd door den
Commandant der Groep Woudrichem van de Nieuwe Hollandsche
Waterlinie, en verzoekt dat deze zaak door het Hoog Militair Ge-
rechtshof zal worden onderzocht;

Gelezen de schriftelijke toelichting door klager van zijne klacht
gegeven en de inlichtingen en beschouwingen door den straffer
schriftelijk aan het Hof overgelegd;

Gehoord klager, straffer en als getuigen onder eede K. A. K., D. W., sergeant bij de 1e compagnie, 32e bataljon Landweer Infanterie; R. S., eerste luitenant bij het 32e bataljon Landweer Infanterie; M. v. d. B., W. J. L. V., eerste luitenant bij het 32e bataljon Landweer-Infanterie, H. J. K., eerste luitenant bij het 32e bataljon Landweer-Infanterie en S. van D., kapitein bij het 32e bataljon Landweer-Infanterie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit klagers straflijst blijkt, dat hij, tot dien tijd toe korporaal, op 22 September 1914 door den Commandant der Groep Woudrichem van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, den Kolonel van D., is teruggebracht tot de positie van soldaat met de strafreden: Deel uitmakende van de bezetting van een Groep der Nieuwe Hollandsche Waterlinie, die in staat van oorlog verkeert, eigenhandig een verzoekschrift op te stellen en daarna te teekenen in vereeniging met minderen, bestemd voor en ontvangen door den Minister van Oorlog, ten doel hebbende bevelen van zijn Groepscommandant te verhinderen;

Overwegende dat, schoon in de Rechtspleging bij de Landmacht, zooals die luidde vóór de wijzigingen bij de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad no. 337) daarin gebracht, aan een krijgstuchtelijk gestrafte onbeperkt het recht werd verleend om, wanneer hij zich bezwaard vond over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden of wel over beiden, te verzoeken, dat de zaak door een Krijgsraad zou worden onderzocht, en, schoon de indiening van dit verzoek bij de Wet aan geenerlei termijn werd gebonden, het Hof steeds daaraan heeft vastgehouden, dat in het belang van een deugdelijk onderzoek het absoluut noodzakelijk moet worden geacht, dat het recht om over eene krijgstuchtelijke straf bij den militairen rechter te klagen, werd gebonden aan een vrij korten termijn, en dat ieder, die na afloop van zoodanigen termijn een klacht indiende, zonder dat hij aannemelijke redenen kon aanvoeren, die eene tijdige indiening niet mogelijk maakten, in het gedaan verzoek niet-ontvankelijk moest worden verklaard;

Overwegende dat het dan voor de hand lag, dat, waar de behandeling van klachtzaken, als door den Wetgever niet in bijzonderheden geregeld, in velerlei opzicht plaats vond naar analogie van de wettelijke voorschriften voor de behandeling van strafzaken gegeven, daarvoor werd gekozen de termijn voor het instellen van hooger beroep in strafzaken bij de Wet gesteld; dat alzoo, tot aan het in werking treden van de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad no. 337), houdende wijziging van de Rechtspleging bij de Landmacht, steeds is aangenomen als regel, dat een klacht van een krijgstuchtelijk gestrafte kon worden ingebracht uiterlijk op den derden dag, volgende op dien, waarop de klager zijne straf had ondergaan of, bij disciplinaire straffen van blijvenden of langdurigen aard, als degradatie of plaatsing in eene afzonderlijke of tweede klasse, uiter-

lijk op den derden dag, volgende op dien, waarop aan de straf uitvoering was gegeven; dat, nu in de gewijzigde Rechtspleging bij de Landmacht de termijn voor het instellen van hooger beroep in strafzaken tot acht dagen is verlengd, ook de termijn voor het indienen van eene klacht over eene krijgstuchtelijke straf zal moeten worden geacht dezelfde verlenging te hebben ondergaan; dat de regel waaraan het Hof, in het belang van eene deugdelijke behandeling van klachtzaken, verplicht is streng de hand te houden thans dus is, dat klachten, bij welker indiening deze termijn niet is in acht genomen, terwijl de klagers geene aannemelijke redenen aanvoerden, die eene tijdige indiening niet mogelijk maakten, voor een onderzoek niet in aanmerking komen;

Overwegende dat, getoetst aan dezen regel, de thans ingediende klacht buiten behandeling zou moeten worden gelaten omdat aan de straf van degradatie, aan klager opgelegd, op 22 September 1914 uitvoering is gegeven, terwijl zijn klacht over deze straf is gedagteekend 23 November 1914, dus ruim twee maanden nadat de straf was tenuitvoergelegd en hij geene gegronde redenen als bovenbedoeld voor zijn zoo lang wachten met het indienen van zijne klacht heeft aangevoerd, integendeel door bij zijne toelichting over te leggen een uitvoerig relaas van feiten en omstandigheden op zijne zaak betrekking hebbende, dat reeds op 12 October 1914 door bemiddeling van een volksvertegenwoordiger den Minister van Oorlog heeft bereikt, ten duidelijkste heeft aan den dag gebracht, dat nòch de tijd, nòch de gelegenheid, nòch de lust hem heeft ontbroken om reeds veel eerder te klagen over de hem opgelegde straf;

Overwegende dat desniettegenstaande het Hof termen aanwezig acht om den verzoeker in zijne klacht ontvankelijk te verklaren en zulks op dezen grond, dat het Hof, na het in werking treden van de bovengenoemde Wet van 31 October 1912 (Staatsblad no. 337), nog geene gelegenheid heeft gevonden om zijn gedragslijn met betrekking tot den termijn van indiening van klachten over krijgstuchtelijke straffen, welke gedragslijn, als gezegd, in de Wet niet is voorgeschreven maar enkel berust op analogische toepassing van voor strafzaken geschreven bepalingen, in eene beschikking te formuleeren; dat, nu van het Departement van Oorlog niet zijn uitgegaan, zooals bij het in werking treden van de genoemde Wet van wege het Departement van Marine wèl is geschied, nuttige wenken en raadgevingen aan militaire autoriteiten — Justitiele Zaken betreffende — deze gedragslijn van het Hof bij de autoriteiten der Landmacht en dan zeker in het Leger mag worden geacht niet van algemeene bekendheid te zijn en zulks in deze zaak wel zeer duidelijk is uitgekomen, waar, blijkens een bij de stukken aanwezig schrijven van den Generaal-Majoor, Commandant van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, nog op 29 October 1914, toen dus, naar de leer van het Hof, de termijn voor de indiening van eene klacht reeds lang verstreken was, aan den Commandant der Groep Woudrichem in overweging is gegeven, om dezen gedegradeerde er op te wijzen, dat de Wet het

recht toekent om over eene krijgstuuchtelijke straf bij den militairen rechter te klagen; dat klager aan dezen hem gegeven wenk heeft gevolg gegeven en de omstandigheid, dat hij, alvorens dit te doen, nog vrij geruimen tijd heeft laten verloopen, door klager wel niet voldoende is opgehelderd, maar toch geene aanleiding mag zijn om, nu éénmaal met eene te late indiening van de klacht om de aangegeven redenen genoeg genomen, zijne klacht wegens dit meerdere talmen buiten behandeling te laten;

Overwegende wat nu de klacht zelve betreft; dat bij het onderzoek is komen vast te staan, dat klager inderdaad, terwijl hij deel uitmaakte van de bezetting van een Groep der Nieuwe Hollandsche Waterlinie — de Groep Woudrichem — die in staat van Oorlog verkeerde, eigenhandig een verzoekschrift heeft opgesteld, het daarna heeft geteekend, het heeft voorgelezen aan daartoe bijeengeroepen Landweermanen van de compagnie, waartoe klager behoorde, en het hun ter teekening heeft aangeboden, waarna het, voorzien van de handteekeningen van ruim honderd Landweermannen, dienzelfden avond is bezorgd bij den Commandant der compagnie ter doorzending langs den militair hiërarchieken weg; dat dit verzoekschrift, gedagteekend Almkerk 14 September 1914 en gericht aan Zijne Excellentie den heer Minister van Oorlog was van den volgende inhoud: Geven met verschuldigden eerbied te kennen: ondergeteekenden, allen landweerplichtigen, behoorende tot de 1e compagnie van het 32e Bataljon Landweer Grenadiers in kwartier te Almkerk;

dat hun is aangezegd, dat zij een dezer dagen in schuren zullen worden geconcentreerd;

dat deze maatregel gevaar belooft op te leveren voor den algemeenen gezondheidstoestand met het oog op het gure jaargetijde, waarvan de nadeelen zich nu reeds doen gevoelen;

dat de uitvoering van dit voornemen de hygiënische bezwaren zal meebrengen, die uiteraard aan het samenwonen van veel menschen op eene kleine oppervlakte verbonden zijn;

dat de maatregel geen aanbeveling verdient wegens te verwachten schadelijke gevolgen voor het moreel en de weerbaarheid der gansche compagnie;

dat ook het finantieel voordeel der verplaatsing nog vrij problematiek mag heeten, waar de algemeene kosten van voeding niet lager zullen zijn dan bij inkwartiering en tegenover de tegenwoordige kosten van huisvesting ad 20 cts. per man en per dag gesteld moeten worden de kosten van huur der schuur f 15 per 100 man per week, die van aanschaffing en voortdurende verversching van ligstroom, die van keukengereedschappen, zeep, enz. en die van geneesmiddelen;

dat de verhouding tusschen de ingekwartierde manschappen en de burgers bovenmate te roemen valt;

dat de burgerij geen bezwaar heeft tegen voortduring der inkwartiering;

Redenen waarom zij met vorigen eerbied Uwe Excellentie met klem verzoeken, hare tusschenkomst te verleen om de bovenge-

melde concentratie in schuren te voorkomen en de inkwartiering bij burgers te Almkerk te continueeren.

Overwegende dat het nu niet geheel duidelijk is geworden, of straffer op klager de zware krijgstuchtelijke straf van degradatie heeft toegepast voornamelijk omdat het klager is geweest, die onder de tijdsomstandigheden, in de strafreden genoemd, eigenhandig een verzoekschrift bestemd voor den Minister van Oorlog opgesteld en in vereeniging ook met minderen geteekend heeft en vervolgens voor de verzending heeft zorg gedragen, dan wel in hoofdzaak, omdat het door klager opgestelde, en in vereeniging ook met minderen geteekende, en vervolgens, met bestemming voor den Minister van Oorlog, verzonden verzoekschrift ten doel had, zooals het in de strafreden staat uitgedrukt, bevelen van zijn Groepscommandant te verhinderen;

Overwegende dat uit het onderschrift, door straffer op het verzoekschrift gesteld en inhoudende o.a.: „de indiening van het request aan den Minister van Oorlog, gezamenlijk, is een begin van spanning en als zoodanig niet geoorloofd en ware het request niet gezamenlijk ingediend, dan nog zou ik adviseeren, het verzoek niet toe te staan”, alsmede uit het schrijven d.d. 20 September 1914 van den Generaal-Majoor, Commandant van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie aan den Commandant der Groep Woudrichem, aangevende, dat eventueel met zoodanige gestrengheid zoude moeten opgetreden „dat iedere kenbaarmaking van vermeende grieven, gezamenlijk aan hoogerhand, voor den vervolge worde voorkomen” schijnt te moeten worden opgemaakt, dat voornamelijk het gezamenlijk in een verzoekschrift zich richten tot den Minister van Oorlog door deze autoriteiten is beschouwd als eene handeling en gedraging, met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar, en daarom door straffer met eene zware disciplinaire straf bestraft;

Overwegende dat dan echter door straffer niet voldoende is in het oog gehouden, dat de Grondwet in artikel 8 het recht heeft erkend van ieder om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht in te dienen en dat daarbij het geval is voorzien en geregeld, dat de indiening van een verzoekschrift geschiedt niet door één persoon alleen maar door meerdere personen gezamenlijk, in welk geval alle verzoekers het verzoekschrift zullen hebben te teekenen of aan één hunner schriftelijke volmacht tot onderteekening in hun naam zullen hebben te geven; dat dus in het kenbaar maken gezamenlijk aan hooger hand van al dan niet vermeende grieven niet alleen niets ongeoorloofds mag worden gezien, waartegen met gestrengheid zoude behooren te worden opgetreden, maar zulks is de volkomen geoorloofde uitoefening van een grondwettig verzekerd recht, zooals in artikel 4 van het Reglement op den inwendigen dienst der Infanterie, onder verwijzing naar artikel 8 der Grondwet, uitdrukkelijk ter kennis van de militairen wordt gebracht;

Overwegende dat het verzoekschrift door klager opgesteld en

door hem in vereeniging ook met minderen geteekend, eene aan gelegenheid betreft van den militairen dienst en de Minister van Oorlog, aan wien het werd ingediend, daarom als „de bevoegde macht” in den zin van artikel 8 der Grondwet is aan te merken; dat ook overigens, wat het onderteekenen en verzenden van dit verzoekschrift betreft, de bepalingen van artikel 4 van het genoemd reglement zijn in acht genomen;

dat immers alle verzoekers het verzoekschrift hebben ondertee kend, terwijl de indiening heeft plaats gehad door tusschenkomst van den onmiddellijken chef en langs den militair-hiërarchieken weg, zooals in artikel 4 van het Reglement voornoemd als aanbevelenswaardig wordt aangewezen;

Overwegende dat dus klager door de opstelling eigenhandig van een verzoekschrift, door het teekenen en anderen, ook minderen, in de gelegenheid te stellen het mede te onderteekenen en door voor de inlevering bij den onmiddellijken chef zorg te dragen, zich niet kan hebben schuldig gemaakt aan eene handeling of gedraging, met de krijgstucht in strijd en hierin geen verandering komt door de omstandigheid, dat hij destijds deel uitmaakte van eene bezetting van een groep der Nieuwe Hollandsche Waterlinie, omdat, ondanks die omstandigheid, voor hem het Grondwettig recht van petitie verzekerd bleef;

Overwegende dat echter de verzekering in de Grondwet aan ieder van het recht om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht in te dienen, geen verdere beteekenis kan hebben dan dat niemand mag worden gestraft of lastig gevallen om het enkele feit, dat hij, alleen dan wel gezamenlijk, bij verzoekschrift zich tot de bevoegde macht heeft gericht, maar niet bestemd is om den verzoeker, die van zijn recht van petitie heeft gebruik gemaakt, een vrijbrief te verleenen voor hetgeen hij in zijn verzoekschrift ter kennis heeft gebracht van de macht, tot wie hij zich heeft gericht; dat m. a. w. ook voor het recht van petitie geldt het voorbehoud, met betrekking tot de drukpers-vrijheid in artikel 7 der Grondwet uitdrukkelijk gemaakt: „behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de Wet”;

Overwegende dat dus in dezen alsnog zal moeten worden nagegaan, of het door klager opgestelde en met anderen, ook minderen geteekende verzoekschrift naar strekking en inhoud is van zóódanigen onkrijgstuchtelijken aard, dat uit dien hoofde de zware, aan den opsteller opgelegde disciplinaire straf gerechtvaardigd kan worden geacht;

Overwegende dat dan allereerst mag worden opgemerkt, dat het verzoekschrift, eerbiedig en vormelijk gesteld, één bepaalden maatregel, die den verzoekers als aanstaande is aangezegd, n.l. dat zij in schuren zullen worden geconcentreerd, aan eene beschouwing onderwerpt; dat, waar deze maatregel er een is van vermoedelijk langen duur en door de betrokken personen begrijpelijkerwijze van groot belang werd geacht, eene beschouwing daarvan op zich zelve niet

kan worden aangemerkt als met de instandhouding van eene goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar en dit zelfs niet, waar deze uitgaat van een deel der bezetting van een groep der Nieuwe Hollandsche Waterlinie, die in staat van oorlog verkeert; dat immers de militaire autoriteiten, van de juistheid en de noodzakelijkheid van den voorgenomen maatregel overtuigd, dien maatregel, ondanks de indiening van het verzoekschrift, alvast konden doorvoeren, zooals zij die hebben doorgevoerd, en inmiddels aan „hoogerhand”, onder mededeeling van hunne gronden, konden adviseeren, op het verzoek in afwijzenden zin te beschikken;

Overwegende dat echter moet worden geëischt, dat bij de bedoelde beschouwing enkel gronden worden aangevoerd, die de verzoekers mogen worden geacht te kunnen beoordeelen, m.a.w. dat zij zich bepalen tot het bezien van den maatregel uit hun eigen standpunt van rechtstreeks daarbij belanghebbende en zich niet inlaten met of zelfs zich begeven in eene critiek van het beleid in hooger zin van de militaire autoriteiten met betrekking tot den maatregel;

Overwegende dat nu het verzoekschrift aan den bedoelden eisch niet voldoet, maar bemoeienis en critiek, als bovenbedoeld, daarin worden aangetroffen; dat men daarin immers vindt gesteld, „dat „de maatregel geen aanbeveling verdient wegens te verwachten schadelijke gevolgen voor het moreel en de weerbaarheid der gansche „compagnie” en daarin ook vindt „dat het finantieel voordeel der „verplaatsing nog vrij problematiek mag heeten”;

Overwegende dat het in het oog springt, dat in een verzoekschrift, opgesteld om ook door minderen te worden geteekend, zooals het inderdaad door minderen is geteekend, dergelijke oordeelvellingen met betrekking tot een bepaalden maatregel van hoogerhand, die bereids is aangezegd, in hooge mate ongepast en daardoor onkrijgstuchtelijk zijn;

Overwegende dat daarom de korporaal die in een verzoekschrift, bestemd om ook door minderen te worden geteekend en om daarna aan den Minister van Oorlog te worden gezonden, dergelijke uitlatingen zich veroorloofd heeft, krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft; dat echter de straf van degradatie voor het begaan vergrijp veel te zwaar is en dit behoorlijk wordt geboet met kamer-arrest voor den tijd van acht dagen, waarbij dan in aanmerking is genomen, dat de opgelegde straf van „degradatie” aan klager reeds vele verdrietelijkheden heeft berokkend;

Overwegende dat de strafreden niet weergeeft het krijgstuchtelijk vergrijp, zooals het boven is omljnd;

Overwegende dat de straf en de strafreden dus niet in stand kunnen blijven;

Gezien de artikelen 17 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op de ingediende klacht;

Doet te niet de straf van degradatie (terugbrenging tot de positie van soldaat) op 22 September 1914 door den Commandant der

Groep Woudrichem van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie aan klager opgelegd;

Bepaalt, dat deze straf en de strafreden uit klagers straflijst zullen worden verwijderd;

Straft klager met enkel arrest in zijne kamer voor den tijd van acht dagen;

Bepaalt, dat de strafreden zal luiden: „Deel uitmakende van de bezetting van een groep der Nieuwe Hollandsche Waterlinie, die in staat van oorlog verkeert, in een door hem opgesteld verzoekschrift van landweerplichtigen van zijne compagnie, geteekend door hem en ruim honderd anderen en bestemd voor en verzonden aan den Minister van Oorlog, zich begeven in een ongepaste beoordeeling van een maatregel van zijn groepscommandant”;

Bepaalt, dat deze straf en strafreden in klagers straflijst zullen worden opgenomen;

Bepaalt, dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan den straffer en een aan den Advocaat-Fiscaal en een uittreksel aan den klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 19 October 1915.

Verzoek van een veroordeelde tot intrekking van een door hem ingesteld appèl, welk verzoek werd ingediend nadat de processtukken reeds aan het H. M. G. waren opgezonden, door het Hof ingewilligd. (Vergelijk ook art. 237, 4de lid W. v. S.v.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Voorgenomen op heden 19 October 1915 een brief van den Secretaris bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord, van 14 October 1915, die daarbij, met de processtukken, inzendt het vonnis door den Krijgsraad in de zaak tegen C., matroos 3e klasse, van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep bij het Hof heeft ingesteld;

Gelezen een brief van genoemden Secretaris van 15 October 1915, die daarbij aan het Hof overlegt een verzoek van genoemden beklagde aan het Hof om dit appèl te mogen intrekken,

Heeft besloten aan dit verzoek te voldoen;

Heeft tevens besloten dit vonnis te approveeren.

TOELICHTING.

Den 30sten September 1915 werd beklagde het vonnis aangezegd, waarna hij op den 8sten October d.a.v. verklaarde appèl tegen zijn vonnis te willen aantekenen, welk appèl daarop in de zitting

van den krijgsraad op 13 October 1915 werd geïnterjecteerd, waarna de stukken in appèl op den 14den October 1915 aan het Hof werden opgezonden. Op 15 October verzocht de veroordeelde het appèl te mogen intrekken.

INZENDER.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Brief van 1 Mei 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Weigering door den secretaris van een krijgsraad tot afgifte van eene copie van het vonnis, ingeval van appèl, aan den veroordeelde of diens raadsman, is in strijd met art. 216 R. L.

De praktijk om het afschrift met het vonnis en de stukken op te zenden aan het H. M. G. gaat buiten de wet om. 1)

Aansporing tot spoedige inzending, bij appèl, van het vonnis enz. aan het H. M. G. overeenkomstig art. 217 R. L.

De eerste luitenant V. raadsman van zekeren K. heeft de tusschenkomst van het Hof ingeroepen ten einde de afgifte aan K. of aan hem, raadsman, te verkrijgen van een afschrift van het vonnis door den Krijgsraad in de zaak van K. geweest. De heer V. heeft daarbij aan het Hof overgelegd afschrift van een correspondentie te dezer zake tusschen hem en U gevoerd.

De daarin door U gehuldigde opvatting, dat gij tot de afgifte van zoodanig afschrift rechtstreeks aan hem raadsman niet bevoegd zijt, en Uw raad aan den heer V. om zich schriftelijk tot den Advocaat-Fiscaal te wenden en machtiging te verzoeken, dat het afschrift vonnis rechtstreeks door U aan hem, raadsman, zal worden uitgereikt, zijn onjuist, Artikel 216 der Rechtspleging bij de Landmacht toch zegt zoo duidelijk mogelijk, dat na het interjecteeren van het appèl zoo spoedig mogelijk eene copie authentiek van het vonnis aan den gecondemneerden zal worden afgegeven. De gecondemneerde heeft op die afgifte volgens de Wet dus recht en Uwe weigering de afgifte rechtstreeks aan den raadsman te doen, schoon de gecondemneerde U daarom heeft verzocht, is met de Wet in strijd.

Het is in de practijk raadzaam gebleken, waar de gecondemneerde op het bezit van het afschrift-vonnis gewoonlijk geen prijs blijkt te stellen, dit afschrift met het vonnis en de stukken aan het Hof op

1) Vergelijk M. R. T. X blz. 610 en vlgg.

te zenden. Hier wordt het dan aan den raadsman van den appellant ter hand gesteld. Maar dit alles, schoon om praktische redenen aanbevelenswaardig, gaat buiten de Wet om. Zoodra dan ook blijkt, dat de gecondemneerde de copie-authentiek wél wenscht te bezitten, behoort ingevolge de Wet aan dit verlangen te worden voldaan, en kan, wat het Hof betreft, worden volstaan met de mededeeling, dat aan den gecondemneerde, op diens verzoek, een afschrift van het vonnis is ter hand gesteld.

Verder heeft ons in die correspondentie zeer getroffen Uwe mededeeling, dat het vonnis in zake K. over een paar weken gereed zal zijn. Artikel 217 der Rechtspleging bij de Landmacht legt U de gehoudenheid op om, zoo spoedig mogelijk, het vonnis enz. in te zenden aan het Hof. Een paar weken is ongetwijfeld reeds heel wat meer dan onder dit „zoo spoedig mogelijk” mag worden verstaan. Maar in den laatsten tijd komt het zelfs voor, dat er drie, vier weken tusschen de communicatie en de pronuntiatie van het vonnis verlopen. Dit is een zeer onbehoorlijke toestand, waarvan de voortdoring en het belang van de appellanten, vooral van de preventief gedetineerden (die wellicht in hooger beroep zullen worden vrijgesproken) niet mag worden geduld. 1)

Aan den Heer Secretaris enz.

1) Nadat het vonnis is gewezen, behoort het, ingevolge art. 196 R. L., te worden opgesteld en daarna door den krijgsraad te worden geresumeerd en gearresteerd. Op dat oogenblik moet derhalve het vonnis gereed zijn. Dadelijk daarna, (art. 211), zal het aan den veroordeelde worden gecommuniceerd en zal deze den tijd van acht dagen hebben om te overwegen of hij al of niet in hooger beroep wil komen. Wenscht hij van dit recht gebruik te maken, dan wordt daarvan „onverwijld” rapport gedaan aan den Krijgsraad en het vonnis gepronuntieerd. Na het interjecteeren van het appèl ontvangt de veroordeelde zoo spoedig mogelijk een afschrift en wordt het origineele vonnis opgezonden aan het H. M. G. Daar het vonnis reeds lang te voren gereed was, kan die opzending, zoo te zeggen, onmiddellijk geschieden. Aldus wil het de Wet. Uit de behandeling der zaak waarop bovenstaand schrijven betrekking heeft, blijkt intusschen dat het vonnis eerst „een paar weken” na de communicatie gereed is gemaakt. Alzoo heeft de krijgsraad dat niet gereed zijnde vonnis geresumeerd en gearresteerd, is dat niet gereed zijnde vonnis aan den veroordeelde medegedeeld en vervolgens gepronuntieerd. Er wordt tegenwoordig door sommige krijgsraden wél met de Wet gesold!

Red.

KRIJGSRAAD
in het Eerste Militaire Arrondissement te 's-Gravenhage.

Vonnis d.d. 29 Mei 1915.

(Geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof
den 15den Juni 1915.)

President: Mr. C. P. Zaaïjer.

Leden: Jhr. L. A. P. Six, gepensionneerd Kolonel, C. L. G. Schrasert Bert, gepensionneerd Majoor, D. Vinkhuijzen, gepensionneerd Kapitein en L. G. A. H. Feber, gepensionneerd Eerste Luitenant.

Auditeur-Militair: Mr. G. M. Palthe Wesenhagen.

Secretaris: Mr. P. Boelmans ter Spill, Reserve tweede-luitenant.

Een eerste luitenant bij het vrijwillig militair automobielkorps moet worden aangemerkt als officier in den zin van art. 2 C. W. L. en is mitsdien onderworpen aan de militaire rechtsmacht. Anders auditeur-militair.

Een pistool behoort niet tot de uitrusting van beklagde, zoodat het bij zich hebben van zoodanig wapen op een voor het publiek toegankelijke plaats, valt onder art. 1 der wet van 9 Mei 1890 (St.bl. no. 81).

De Krijgsraad te 's-Gravenhage,

Gezien en geëxamineerd de stukken van den processe in de zaak van den Auditeur-Militair in het Eerste Militaire Arrondissement, R. O. Eischer tegen V., oud 30 jaar, geboren te Heusden, Eerste Luitenant bij het Vrijwillig Militair Automobielkorps, gerequireerde in persoon;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord den beklagde in zijne verdediging en in de antwoorden op de aan hem gedane vragen;

Gelet op de door den Auditeur-Militair genomen conclusie van eisch strekkende tot onbevoegdverklaring;

Overwegende, dat den beklagde is ten laste gelegd, dat hij te 's-Gravenhage in den nacht van 1 op 2 October 1914, omstreeks 2 $\frac{3}{4}$ uur zich heeft bevonden in de verlofslocaliteit van perceel Spui 275—275a, in welke localiteit onder den naam van Royal-club een sociëteit werd gehouden, zijnde een voor het publiek toegankelijke plaats, terwijl hij een Browning-pistool, althans een vuurwapen bij zich heeft gehad;

Overwegende dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft be-

kend, met dien verstande, dat hij een Browning-pistool bij zich had, en nog heeft opgegeven: dat een pistool niet tot zijne uitrusting behoort, wel een karabijn; dat hij zich als officier beschouwt; dat ieder officier in uniform tot het dragen van een revolver gerechtigd is; dat hij op 29 Augustus 1913 eene overeenkomst als bedoeld in artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 3 Juni 1913 no. 51 heeft gesloten;

Overwegende dat in de eerste plaats over de bevoegdheid van den Krijgsraad eene beslissing genomen dient te worden;

Overwegende dat volgens artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, tot dat krijgsvolk o.a. behooren alle hooge en mindere officieren en onderofficieren d.w.z. zoodanige titularissen, welke eenigen militairen rang, hoe ook genaamd bekleeden (Pols, Crimineel Wetboek bladzijde 72);

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 3 Juni 1913, no. 51 (Recueil Militair 1913 bladzijde 1035 en volgende) is ingesteld het „Vrijwillig Militair Automobiëlkorps”; dat beklaagde daarvan lid is en als zoodanig bij Koninklijk Besluit werd benoemd tot Eerste Luitenant bij voornoemd Korps;

Overwegende dat de vraag moet worden beslist of beklaagde door en tengevolge van deze benoeming eenigen militairen rang bekleedt;

Overwegende dat de Auditeur-Militair op grond van de door hem aangehaalde artikelen van voormeld Koninklijk Besluit tot de conclusie is gekomen, dat de leden van het Vrijwillig Militair Automobiëlkorps geen militairen zijn in den zin der Wet;

Overwegende echter, dat blijkens voormeld Koninklijk Besluit de bestemming van genoemd Korps is te voorzien in het vervoer van personeel ten behoeve van de bevelvoering en van den Ordonnansendienst bij staven en onderdeelen zoowel van het veldleger als van de bezettingstroepen, terwijl de leden van gemeld Korps zich verbinden om bij oorlog of oorlogsgevaar na oproeping zich met hun automobiëlen ter beschikking van het legerbestuur te stellen ter vervulling van de van hen overeenkomstig de bestemming van het Korps gevorderde diensten;

Overwegende dat deze omschrijving geen twijfel laat, of de leden van meergenoemd Korps hebben bij oorlogsgevaar (hetwelk krachtens Koninklijke beslissing sedert 31 Juli 1914 aanwezig is) militaire diensten te verrichten;

Overwegende dat bij gemeld Koninklijk Besluit zoowel de rechtspositie der leden van het Korps als de plaats van dit Korps in de Leger-organisatie geregeld zijn; dat daarbij enkele bepalingen zijn opgenomen — b.v. omtrent de eerbewijzen en het opvolgen van bevelen — welke als consequenties van het militair karakter van het Korps haast als van zelf sprekend kunnen worden beschouwd, doch het niet juist is met den Auditeur-Militair aan te nemen dat deze bepalingen in het geheel niet zouden zijn overeen te brengen met het militair zijn der leden;

Overwegende dat ook de wijze van benoeming van Commandant

en Officieren n.l. bij Koninklijk Besluit, gehoord het bestuur van het Korps, ten onrechte door den Auditeur-Militair wordt beschouwd als „niet met militaire organisatie overeen te brengen” vermits bij die wijze van benoeming is in acht genomen het voorschrift der Grondwet, hetwelk de benoeming van militaire officieren aan den Koning opdraagt en de verplichting om het bestuur van het Korps te hooren — zonder dat daarom het advies van dit bestuur bij de benoeming gevolgd behoeft te worden — geen inbreuk maakt op de eischen eener militaire organisatie;

Overwegende, dat ook de analogie met hen, die als voerlieden in den militairen dienst gebruikt worden tot het overbrengen van goederen of penningen ten dienste van de armée of van eenig Korps en die, volgens artikel 5 Crimineel Wetboek, aan dit Wetboek onderworpen zijn, niet mag worden voorbij gezien;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van een en ander van oordeel is, dat de gestelde vraag bevestigend beantwoord moet worden; dat mitsdien beklagde, die ook zelf heeft opgegeven zich als officier te beschouwen moet worden aangemerkt als officier in den zin van artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, zoodat de Krijgsraad bevoegd is van deze zaak kennis te nemen;

Overwegende dat uit het ambtseedig proces-verbaal van H. T., agent van politie 2e klasse, tevens buitengewoon veldwachter der gemeente 's-Gravenhage, blijkt dat beklagde zich ten tijde als in de telastlegging omschreven, heeft bevonden in de verlofslocaliteit van perceel Spui 275—275a te 's-Gravenhage, in welke localiteit eene zoogenaamde sociëteit of wel nachtkroeg „The Royal Club” wordt gehouden en dat beklagde uit de rechterborstzak van zijn uniformjas eene browning te voorschijn haalde;

Overwegende dat C. M. de W. agent van politie 3e klasse tevens buitengewoon veldwachter, als getuige onder eede gehoord heeft verklaard, dat in de verlofslocaliteit van perceel Spui 275—275a te 's-Gravenhage in den nacht van 1 op 2 October 1914 een nachtkroeg werd gehouden onder den naam van „The Royal Club”; dat deze zoogenaamde sociëteit feitelijk is eene voor het publiek toegankelijke plaats;

Overwegende dat het aan beklagde te laste gelegde, zoomede diens schuld daaraan wettig en overtuigend zijn bewezen door beklagdes bekentenis bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit voorschreven proces-verbaal en getuige-verklaring; met dien verstande dat beklagde een Browning-pistool bij zich had;

Overwegende dat beklagde te zijner verdediging heeft aangevoerd, dat naar zijne meening ieder officier in uniform tot het dragen van een revolver gerechtigd is;

Overwegende, dat echter volgens de wet houdende verbodsbe-paling tegen het dragen van wapenen het verbod van artikel 1 dier wet niet van toepassing is op hen, die deel uitmaken van de ge-

wapende macht, voor zoover het wapen, dat zij bij zich hebben tot hunne uitrusting behoort;

Overwegende dat beklagde zelf heeft opgegeven dat een pistool niet tot zijne uitrusting behoort en overigens geene gronden voor zijne bovenvermelde meening heeft aangevoerd, zoodat het verbod van artikel 1 der aangehaalde wet op beklagde van toepassing is;

Gezien de artikelen 1, 2 en 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191) 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64) 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 3 der Wet van 9 Mei 1890 (Staatsblad no. 81) gewijzigd bij de Wet van 23 September 1912 (Staatsblad no. 303);

Na beraadslaagd te hebben overeenkomstig artikel 93 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende op de vordering van den Auditeur-Militair voornoemd;

In naam der Koningin,

Verklaart het aan beklagde ten laste gelegde feit wettig en overtuigend bewezen;

Qualificeert het als: Het op eene voor het publiek toegankelijke plaats een wapen bij zich hebben;

Verklaart beklagde hieraan schuldig;

Veroordeelt hem deswege tot eene geldboete van één gulden, onder bepaling, dat bij gebreke van betaling dezer boete binnen twee maanden na den dag, waarop dit vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zij zal worden vervangen door eene hechtenis van één dag.

De Auditeur-Militair voerde als grond voor zijne conclusie van eisch aan:

dat beklagde het hem te laste gelegde heeft bekend;

dat, na ter zake ter bevoegde plaatse gedaan onderzoek (Departement van Oorlog) uit niets blijkt, dat beklagde onder militaire tucht staat, onder de militaire wetten zou vallen; dat wel is waar de eed als officier door beklagde is afgelegd hij echter in geen enkel opzicht, ook daardoor niet, als aan de militaire wetten onderworpen kan beschouwd worden;

dat wel is waar thans pogingen aangewend worden, de leden van het vrijwillig militair automobielkorps door het laten sluiten van een vrijwillige verbintenis bij den Landstorm, onder de militaire wetten te brengen, dat zulks echter tot nog toe niet het geval is;

dat de kantonrechter te 's-Gravenhage zich bij vonnis van 15 April 1915 onbevoegd heeft verklaard van de zaak kennis te nemen, deze onbevoegdheid alleen steunende op artikel 3a van het Koninklijk Besluit d.d. 3 Juni 1913, no. 51, hetgeen bepaalt, dat de leden van het Vrijwillig Militair Automobielkorps geacht worden

zich in werkelijk dienſt te bevinden gedurende den tijd, dien het legerbeſtuur over hen en hun automobiël beſchikt;

dat artikel 3 van genoemd beſluit begint met de woorden „aan het ſluiten van een overeenkomst als in het voorgaande artikel bedoeld zijn verbonden de navolgende voordeelen enz.”;

dat uit dit artikel echter geenzins blijkt dat de leden van het Vrijwillig Militair Automobiëlkorps onder de militaire wetten vallen, immers dit artikel is alleen geſchreven met de bedoeling hen, die als lid van dit Korps dienſten aan het land preſteeren, dien tijd gedurende welken zij dat doen, te laten komen in plaats van den tijd, die zij anders in militairen dienſt zouden moeten doorbrengen;

dat ook uit nog andere bepalingen van bedoeld Koninklijk Beſluit af te leiden is dat zij niet militair zijn, maar alleen om bijzondere redenen daarmee in sommige opzichten zijn gelijk geſteld,
o. a.:

art. 2c. „om, wanneer en voor zoolang zij door het legerbeſtuur onder een militairen commandant zijn geplaatſt, de bevelen van hem en van de tot zijn ſtaf behoorende officieren onmiddellijk op te volgen”;

art. 4. 1. „aan het hoofd van het korps ſtaat een door de leden gekozen beſtuur”;

3. „de Commandant wordt op voordracht van Onzen Miniſter van Oorlog, gehoord het beſtuur van het korps, door Ons aangeſteld”;

5. „de leden van het korps, die geen rang bekleeden, kunnen door Onzen Miniſter van Oorlog, gehoord het beſtuur, worden ontslagen;

art. 7 en

art. 8, die de eerbewijzen gelijkſtellen aan die voor militaire officieren;

alle welke bepalingen geheel niet zijn overeen te brengen met het militair zijn der leden, immers dan waren dergelijke bepalingen of absoluut overbodig, zooals die der eerbewijzen en het opvolgen van bevelen of niet met militaire organisatie overeen te brengen, als die van het hooren van het beſtuur en de tot ſtand koming daarvan;

dat derhalve de leden van het Vrijwillig Militair Automobiëlkorps géén militair zijn in den zin der Wet en derhalve de Krijgsraad onbevoegd is van de zaak kennis te nemen.

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

Beklaagde die thuis hoorde te Hellevoetsluis en wiens verlof op 19 April 1915, omstreeks middernacht eindigde, blijft achter en meldt zich op 27 April 1915 omstreeks 11 uur 's avonds vrijwillig weder aan in de Marinekazerne te Amsterdam. Hij is nu binnen 8 dagen na het eindigen van zijn verlof teruggekomen, omdat art. 146 C. W. W. algemeen en zonder eenige beperking spreekt van „terugkomen” en daaronder — ook een vergelijking van den op art. 142 terugslaanden aanhef van art. 144 met art. 142 leert dit — verstaat wat in art. 142 van dat wetboek wordt genoemd „vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich in arrest begeven”, hetgeen kan geschieden overal waar zich een openbaar gezag bevindt, bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de Marine-autoriteiten over te leveren. 1)

VONNIS.

In naam der Koningin!

De Krijgsraad te Willemsoord in de zaak van den fiscaal tegen P., marinier 3e klasse, oud 19 jaar, geboren te Sloten, sedert 28 April 1915 in arrest verbleven, doch op 2 Juni 1915 gesteld op vrije voeten, mitsdien gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking van verwijzing naar den Krijgsraad, d.d. 10 Mei 1915;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad, d.d. 20 Mei 1915 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde:

„dat hij dienende aan boord van Hr. Ms. „van Galen” te Hellevoetsluis, van een hem naar Sloterdijk verleend verlof, hetwelk op den 19den April 1915 na aankomst van de laatste, gebruikelijke reisgelegenheid van Sloterdijk, aan boord van gemelden bodem te Hellevoetsluis een einde nam, niet is teruggekeerd en sindsdien voortdurend en zonder vergunning van dien bodem afwezig is gebleken totdat hij zich in den avond van 27 April 1915 omstreeks elf uur in de Marinekazerne te Amsterdam vrijwillig heeft aangemeld”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, d.d. 21 Mei 1915, op verzoek van den beklagde op verkorten termijn uitgebracht, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, den 2den Juni 1915, des namiddags te 1½ uur;

Gelet op beklagdes verdediging;

Gehoord de voorlezing van na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en

1) Men vergelijke M. R. T. X, blz. 280, 673, 716 en 720.

gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling tot vijf en dertig dagen militaire gevangenisstraf met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde sedert 28 April 1915 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de op te leggen straf in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat het extract-stamboek van beklagde onder meer inhoudt:

dat hij zich den 27sten November 1913 voor den tijd van acht jaren in den Zeedienst heeft verbonden als marinier 3e klasse;

Overwegende dat het extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. van Galen te Hellevoetsluis, d.d. 1 Mei 1915, onder meer inhoudt:

a. onder „Maandag 19 April 1915”: Mankeert Marinier 3e klasse P., stamboekno. . . . van 19 April 1915 laatste gelegenheid van permissie;

b. onder „Dinsdag 27 April 1915”: Marinier 3de klasse P. stamboekno. . . . , afgevoerd als deserteur;

Overwegende dat een extract-journaal van de Marine-Kazerne te Amsterdam onder meer inhoudt:

onder „Reewacht van Dinsdag 27 April 1915”: Ten 11 u. 10 E. W. meldt zich vrijwillig de marinier 3de klasse P. stamboekno. . . . , achtergebleven van verlof van Hr. Ms. „Van Galen” te Hellevoetsluis;

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij is P., oud 19 jaar, geboren te Sloten, laatst gediend als marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Van Galen” te Hellevoetsluis; dat hij zich den 27sten November 1913 als marinier 3e klasse voor den tijd van acht jaren in den zeedienst heeft verbonden; dat hij dienende aan boord van Hr. Ms. „Van Galen” te Hellevoetsluis, op den 16den April 1915 met verlof is gegaan en den 19den April 1915 met de laatste gelegenheid, die omstreeks middernacht te Hellevoetsluis aankomt, moest terugkomen; dat hij naar Sloterdijk waarheen hem verlof was verleend, is gegaan; dat hij zonder eenige reden niet op tijd is teruggekeerd en met het mooie weer geen zin had om naar zijn schip terug te keeren; dat hij naar Amsterdam ging en daar verbleef totdat het in hem opkwam zich binnen acht dagen na het eindigen van zijn verlof vrijwillig terug te melden in de Marinekazerne te Amsterdam, hetgeen hij dan ook heeft gedaan des avonds van 27 April 1915 te 11 uur 10 minuten; dat hij aldaar in arrest is gezet en den volgende dag is overgebracht naar Hr. Ms. „Van Galen” te Hellevoetsluis; dat hij in de idee verkeerde, toen hij zich melde nog geen deserteur te zijn;

Overwegende dat door de erkentnissen van den beklagde en den inhoud van bovenvermelde stukken, voor zoover niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen het feit den beklagde ten laste gelegd met zijn schuld er aan;

Overwegende omtrent de strafbaarheid, dat artikel 146 Crimineel

Wetboek voor het Krijgsvolk te Water bepaalt dat de correctie van schepelingen, die, in tijd van vrede, binnen acht dagen na het eindigen van hun verlof terug komen, aan de krijgstucht wordt overgelaten.

Overwegende dat deze bepaling algemeen en zonder eenige beperking spreekt van „terugkomen” en daaronder — ook een vergelijking van den op artikel 142 terugslaanden aanhef van artikel 144 met artikel 142 leert dit — verstaat wat in artikel 142 van dat wetboek wordt genoemd „vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich in arrest begeven”, hetgeen kan geschieden overal waar zich een openbaar gezag bevindt, bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de Mairne-autoriteiten over te leveren;

Overwegende dat, nu aan den beklagde is ten laste gelegd en ten processe is komen vast te staan dat hij zich, vóór dat acht dagen na het eindigen van zijn verlof waren verlopen, vrijwillig heeft gemeld in de Marine-kazerne te Amsterdam, zijne correctie aan de krijgstucht had behooren te zijn overgelaten;

Overwegende dat hieruit volgt dat voor den Fiskaal geen recht tot strafvordering ter zake van het aan den beklagde ten laste gelegde feit aanwezig was en deze moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen:

146 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water,
185, 189 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem aan den voet van het bevel tot bijeenkoming van den krijgstraad is ten laste gelegd;

Verklaart dat ter zake van dat feit geen recht tot strafvordering aanwezig is en spreekt den beklagde vrij;

Verstaat dat de correctie van den beklagde wegens het hem ten laste gelegde feit aan de krijgstucht wordt overgelaten, onder vermelding dat de beklagde ter zake van gemeld feit van 28 April tot 2 Juni 1915 in voorloopige hechtenis heeft doorgebracht;

Aldus gewezen te Willemsoord, den 9den Juni 1915, door de Heeren: Mr. de Sitter, president, Schraever, Braam, Snellen van Vollehoven en Bender, leden, in tegenwoordigheid van den secretaris van den Berg, en geresumeerd en gearresteerd den 16den Juni 1915.

(Geapprobeerd door het H. M. G. op 22 Juni 1915).

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

VONNIS.

In naam der Koningin!

Een schepeling, thuishoorende te Willemsoord en van 24—26 Juli met verlof te 's-Gravenhage, begeeft zich op 24 Juli naar Rotterdam en verbergt zich, met het voornemen 's Lands dienst voor goed te verlaten, aldaar aan boord van een op vertrek naar Londen gereed liggend stoomschip, doch wordt nog dienzelfden dag, vóór het vertrek van dat schip, door de politie gearresteerd.

Dit feit levert op desertie in tijd van vrede, nu de beklaagde, door zich van 's-Gravenhage te begeven naar Rotterdam, zich schuldig maakte aan ongeoorloofde verwijdering van de plaats waar hij mocht en behoorde te zijn.

Daargelaten of i.c. de afstand van den bodem waarop hij dient moet worden berekend van Willemsoord—Rotterdam of van 's-Gravenhage—Rotterdam, beteekenen de woorden „binnen één uur afstand” (art. 143 C. W. W.) klaarblijkelijk een afstand van één uur gaans en zeker niet een afstand die met eenig middel van modern snelvervoer binnen een uur tijds te bereiken is.

Uitgesproken in den vollen krijgsraad ter presentie van fiscaal en veroordeelde op den 13en October 1915.

De krijgsraad te Willemsoord in de zaak van den fiscaal tegen R., marinier 3e klasse, oud 22 jaar, geboren te Maassluis, sedert 26 Juli 1915 in arrest, thans gedetineerd in het provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking van verwijzing naar den krijgsraad, dd. 7 Augustus 1915;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad, dd. 12 Augustus 1915; en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

„dat hij dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, ter uitvoering van zijn voornemen om 's lands dienst voor goed te verlaten, terwijl hij van Zaterdag 24 Juli 1915 tot Maandagmorgen 26 Juli 1915 verlof naar 's-Gravenhage had bekomen, zich op den 24sten Juli 1915 naar Rotterdam heeft begeven en zich aldaar aan boord van het op vertrek naar Londen gereed liggend stoomschip „Import” in het kabelgat heeft verborgen, alwaar hij echter in den avond van den 24sten Juli 1915 door de politie te Rotterdam is gearresteerd”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, dd. 12 Augustus 1915, op verzoek van den beklaagde op verkorten termijn uitgebracht, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, den 18en Augustus 1915, des namiddags ten 1½ uur;

Gelet op beklaagde's verdediging;

Gehoord de voorlezing van na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling tot zes weken militaire gevangenisstraf met bepaling dat de tijd door den veroordeelde sedert 26 Juli 1915 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de op te leggen straf in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat het extract-stamboek van beklaagde onder meer inhoudt:

dat hij zich den 16en October 1914 als marinier 3e klasse in den Zeedienst heeft verbonden voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat een op ambtseed opgemaakt proces-verbaal dd. 24 Juli 1915 van de agenten van politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter H. van Gent en C. Keemink te Rotterdam, inhoudt:

dat op 24 Juli 1915, des namiddags te ongeveer kwart voor tien en aan het bureau der Rivierpolitie in de Parkhaven te Rotterdam werd medegedeeld dat zich aan boord van het op vertrek naar Londen liggend Nederlandsch stoomschip „Import”, ligplaats hebbend aan de Boompjes, een persoon in het kabelgat had verborgen; dat zij zich naar gemeld stoomschip begaven en in het kabelgat aantreffen een half ontkleed persoon, die hun, relatanten, desgevraagd opgaf te zijn genaamd R., geboren 29 October 1892 te Maassluis, wonende te 's-Gravenhage, marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, en overhandigde een zakje inhoudende f 196.85 en een revolver met vijf scherpe patronen geladen; dat zij dezen persoon hebben aangehouden en overgebracht naar het bureau van de Rivierpolitie en aldaar in bewaring gesteld;

Overwegende dat de beklaagde ten processe het hem ten laste gelegde feit heeft bekend en verder heeft opgegeven:

dat hij is R., oud 22 jaar, geboren te Maassluis, laatst gediend als marinier 3e klasse aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord; dat hij zich in October 1914 voor den tijd van zes jaren als marinier 3e klasse in den zeedienst heeft verbonden; dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, op Zaterdag 24 Juli 1915 verlof kreeg om zich naar 's-Gravenhage te begeven tot Maandagmorgen 26 Juli 1915 en dien dag met de eerste gelegenheid te Willemsoord terug moest zijn; dat hij reeds eenigen tijd te voren het plan opgevat hebbende om bij een gunstige gelegenheid naar Engeland over te steken om daar dienst te nemen bij het Engelsche leger, voor hij met verlof ging, het geld dat hij op de spaarbank te Nieuwediep had staan, ongeveer f 200.—, had opgenomen en naar 's-Gravenhage had medegenomen; dat hij zich te 's-Gravenhage bij zijne ouders thuis in burgerkleeding verkleedde en in den namiddag van dienzelfden dag naar Rotterdam ging, waar hij wist dat dienzelfden Zaterdagavond van de Boompjes een

schip naar Londen zou afvaren, naar zijn berekening om omstreeks half tien 's avonds; dat hij de inrichting van dat soort schepen kende en, besloten hebbende als stow-away de reis mede te maken, zich omstreeks half acht aan boord van het schip, dat te Rotterdam dien avond klaar lag en dat het stoomschip „Import” bleek te zijn, begaf en zich regelrecht naar het kabelgat begaf, dat hij opende en na er in weggekropen te zijn, weer sloot; dat een uurtje later het luik van het kabelgat geopend werd en de rivierpolitie met een lantaarn naar beneden kwam en riep, waarop hij, weggekropen achter een hoop zeilen, geen gehoor gaf; dat de politie hem daarna na eenig zoeken ten slotte toch ontdekte en hij werd gearresteerd, hem zijn geld en papieren werden afgenomen en hij naar het politiebureau werd gebracht, waar hij 's nachts verbleef; dat hij den volgenden dag werd overgebracht naar de Marinierskazerne te Rotterdam en den daaropvolgenden dag naar het Wachtschip te Willemsoord; dat hij alle moeite zou hebben gedaan terug te komen ingeval Holland met Duitschland in oorlog geraakte, maar anders niet zou zijn teruggekeerd; dat hij voornemens was in Engelschen dienst te gaan ten einde na afloop van den oorlog genaturaliseerd Engelschman te zijn;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde bevestigd door het proces-verbaal voormeld, voorzoover niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld er aan;

Overwegende dat wegens desertie in tijd van vrede wordt gestraft de schepeling, die zich schuldig maakt aan ongeoorloofde verwijdering met het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten;

Overwegende dat de krijgsraad van oordeel is dat de beklagde, hoewel het hem uit hoofde van het hem verleend verlof vrijstond zich te 's-Gravenhage op te houden, door zich uit die stad naar Rotterdam te begeven zich schuldig maakte aan ongeoorloofde verwijdering van de plaats waar hij mocht en behoorde te zijn, te meer nu hij zich te Rotterdam aan boord begaf van een schip, met de wetenschap dat dit schip nog dienzelfden avond naar Engeland zou vertrekken;

Overwegende dat blijkens de artikelen 142 en 143 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water de correctie van mindere schepelingen die in tijd van vrede gepoogd hebben te deserteeren doch in de uitvoering daarvan zijn verhinderd geworden slechts dan aan de krijgstuicht wordt overgelaten, indien zij binnen één uur afstand van den bodem, waarop zij dienen, in hunne desertie verhinderd of gestoord worden;

Overwegende dat, daargelaten de vraag of de afstand „van den bodem waarop hij die zich ongeoorloofd verwijdert, dient” in dit geval moet worden berekend van het Wachtschip te Willemsoord tot Rotterdam of van 's-Gravenhage, waar de beklagde zich krachtens het hem verleend verlof mocht bevinden, tot Rotterdam, de woorden „binnen één uur afstand” klaarblijkelijk beteekenen een

afstand van één uur gaans, en zeker niet een afstand, die met eenig middel van modern snelvervoer binnen een uur tijds te bereiken is, waaruit volgt dat de verhinderings van den beklagde in zijn desertie heeft plaats gevonden op grooter afstand dan de zoodanige, die de gunstige bepalingen van artikel 142 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water op hem van toepassing zouden doen zijn;

Overwegende dat in de bekentenis van den beklagde zich te willen begeven in Engelschen krijgsveld om na den oorlog genaturaliseerd Engelschman te zijn, ligt opgesloten het voornemen 's lands dienst voor goed te verlaten, waaraan niet te kort doet de verzekering, dat hij terug zou komen ingeval Nederland met Duitschland in oorlog geraakte, zijnde deze onzekere toekomstige gebeurtenis van geen invloed op het voornemen, dat bij hem voorzat bij zijne verwijdering en slechts mogelijkerwijze van invloed, indien zij intrad, op dan nieuw te vormen plannen;

Overwegende dat de beklagde niet ten genoeg van den krijgsveld de reden van afwezigheid heeft bewezen;

Overwegende dat alzoo de qualificatie van het bewezen verklaarde feit moet luiden:

„desertie in tijd van vrede gepleegd door een minderen schepeling”;

Gelet op het door beklagde sedert 26 Juli 1915 ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen:

133a, 135, 137, 142 en 143 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water,

7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 193),

9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64),

eenig art. der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35),

27 en 91 Wetboek van Strafrecht,

185, 189 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen het feit den beklagde ten laste gelegd gelijk boven omschreven met zijn schuld er aan en qualificeert het als hooger aangegeven;

Veroordeelt hem tot twee maanden militaire gevangenisstraf;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 26 Juli 1915 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde tijdelijke militaire gevangenisstraf geheel zal worden in mindering gebracht;

Aldus gewezen te Willemsoord, den 18den Augustus 1915, door de Heeren: Mr. de Sitter, president, Schraver, Braam, Snellen van Vollenhoven en Bender, leden, in tegenwoordigheid van den secretaris van den Berg en geresumeerd en gearresteerd den 1sten September 1915.

(Geaprobeerd door het H. M. G. bij beschikking van 14 Sept. 1915).

OFFICIEEL GEDEELTE.

Opperbevelhebber
van Land- en Zeemacht.
Beheer Landmacht

's-Gravenhage, 11 Januari 1916.

No. O. V. I. 42296.
75 A.

onderwerp:
Rijwielovertredingen.

Order voor de Landmacht.

In aansluiting aan de Beschikking van den Minister van Oorlog van 19 November 1915, Ie Afd. No. 547 (L. O. 1915, B. 342) 1) wordt ter kennis van de Landmacht gebracht, dat het aantal overtredingen van artikel 20 van het Motor- en Rijwielreglement 1905 (Stbl. No. 294) — het wielrijden zonder voorgeschreven licht — door militairen gepleegd, tot eene bedenkelijke hoogte is gestegen. Zoo werden gedurende het laatste halfjaar in eene enkele militaire audite meer dan 1300 van deze overtredingen bij den auditeur-militair aangebracht. Het behoeft geen betoog, dat daardoor de Krijgsraden met arbeid worden overladen en de geregelde gang van de militaire justitie daardoor wordt belemmerd; maar bovendien wijst het veelvuldig voorkomen van genoemde overtredingen op eene betreurenswaardige veronachtzaming van wettelijke voorschriften, derhalve op een gemis aan eerbied voor het recht, tot welks handhaving ook de militaire macht geroepen is mede te werken. Waar reeds zooveel van bedoelde overtredingen te bevoegder plaatse zijn aangebracht en reeds meerdere malen door het Hoog Militair Gerechtshof werd beslist, dat ten aanzien van militairen, die *buiten dienst* een motorrijtuig of rijwiel berijden, de Motor- en Rijwielwet 1905 (Stbl. No. 69) ten volle van toepassing blijft, daar kan niet meer als verontschuldiging worden aangevoerd onbekendheid met de juiste beteekenis van art. 24 van evengenoemde Wet.

Het is dan ook mijn ernstig verlangen, dat door alle militairen *buiten dienst* nauwgezet de bepalingen van de Motor- en Rijwielwet en van het Motor- en Rijwielreglement worden opgevolgd en ik verzoek allen militairen autoriteiten de onder hunne bevelen staande militairen met nadruk daarop te wijzen en aan de opvolging dezer aanwijzingen de hand te houden.

De Generaal,
C. J. SNIJDERS.

1) Zie M. R. T. XI blz. 228.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 28 Januari 1916,
Ie Afd., Nr. 102.

(Legerorders 1916. Deel A. No. 10).

Verstoring van de orde bij marcheerende troepen.

De aandacht van het leger wordt er op gevestigd, dat de Hooge Raad onlangs op grond van artikel 41 van de wet op de inkwartieringen den bestuurder van een wagen veroordeelde, die met zijn gespan van achteren in de laatste sectie van een marcheerend Bataljon Infanterie inreed, ten gevolge waarvan de tot die sectie behorende soldaten om niet onder paard of voertuig te geraken uit het gelid ter zijde moesten springen. 1)

In dergelijke gevallen kan mitsdien door de Commandanten proces-verbaal worden opgemaakt en dit bij den betrokken ambtenaar van het openbaar ministerie worden ingezonden.

Volledigheidshalve zij aangeteekend, dat tot het opmaken van zoodanig proces-verbaal een ieder bevoegd is; op een proces-verbaal van een ander dan een politiebeambte is echter in het algemeen slechts dan een veroordeeling mogelijk, wanneer ten minste 2 getuigen in staat en bereid zijn de juistheid van het proces-verbaal door hun getuigenis voor den rechter te staven.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 2 Februari 1916,
IIe Afd., Nr. 111.

(Legerorders 1916. Deel A. No. 13).

Bevelvoering.

De verhouding van meerdere tot mindere openbaart zich in het recht van den eenen om aan den anderen, in of naar aanleiding van dienstaaengelegenheden, bevelen te geven en van hem gehoorzaamheid daaraan te vorderen.

Zij bestaat:

- 1o. krachtens hooger en militairen rang;
- 2o. bij gelijkheid van rang krachtens meerderen ouderdom daarin, doch alleen in betrekking tot dienstaaengelegenheden;
- 3o. onafhankelijk van hun rang, wanneer en voor zoover de eene,

1) Zie het arrest hierachter blz. 558.

hetzij krachtens zijne betrekking als bevelvoerend militair, hetzij krachtens beschikking van het bevoegd gezag, den anderen onder zijne bevelen heeft.

Voor die verhouding geven onze van kracht zijnde militaire wetten de uitdrukkingen „meerdere in rang”, „superieur”, en „hij, die boven hem gesteld is”.

In den regel zal de meerdere een hooger en rang bekleeden, of wel bij gelijken rang in dien rang een langeren diensttijd hebben („meerdere in rang” of „superieur”).

„De militair, die boven een ander is gesteld”, verkrijgt deze meerderheid tengevolge van eene toekenning door *het bevoegd gezag*: bij Koninklijk besluit, bij ministeriële beschikking, ingevolge bestaande instructiën, reglementen en voorschriften, of wel ten gevolge van een bevel.

Deze meerderheid is onafhankelijk van den rang, of van den ouderdom daarin, zoodat zelfs in bijzondere gevallen de militair van hooger en rang geplaatst wordt onder de bevelen van den militair van lageren rang.

De bijzondere verhouding, die tengevolge van deze meerderheid in het leven wordt geroepen, moet beperkt blijven tot het strikt noodzakelijke.

Te velde kan en moet de commandant van een afzonderlijk optredende troepenmacht van de bevoegdheid, welke door een *bevel* bedoelde meerderheid verleent, bij uitzondering gebruik maken, bijv. in geval van ontstentenis van een zijner ondercommandanten, indien hij den persoon, die wegens zijn ouderdom en rang voor de vervulling der opengevallen plaats het eerst in aanmerking komt, daartoe niet geschikt acht, of wel indien hij met de uitvoering van een gewichtige opdracht een bepaaldelijk door hem daarvoor geschikt bevonden officier meent te moeten aanwijzen.

Ook ondercommandanten kunnen in bijzondere, spoedeisende gevallen verplicht zijn, tijdelijk, de bedoelde verhouding te scheppen.

Het is noodzakelijk, dat het bevel, aangevende de bedoelde meerderheid, onverwijld ter kennis wordt gebracht o.a. van dengene, die hooger of ouder in rang is dan de in het bevel aangegeven persoon, en — zoodra doenlijk, onder opgave van de redenen, die tot het geven van het bevel hebben geleid — van den onmiddellijken chef van hem, die het bevel uitvaardigde.

In verband met het bovenstaande moet op blz. 1 van No. 41 Veldd. Voorschr. '15 het opschrift „Gezagsregeling” worden veranderd in „Bevelvoering” en vervallen het nootteken en de noot.

Koninklijk besluit van 10 Maart 1916, Nr. 32,

Legerorders 1916 Deel A, Nr. 22.

Strafbevoegdheid.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van onzen Minister van Oorlog van 7 Maart 1916, IIe Afd., Nr. 95;

Hebben goedgevonden en verstaan:

In te trekken het Koninklijk besluit van 16 Augustus 1915, Nr. 23;

Te bepalen:

1o. Voor wat betreft het opleggen van krijgstuchtelijke straffen wordt de bevoegdheid van compagnies-commandant verleend aan den brigade-, den regiments-, en den bataljons-adjutant der infanterie, den regiments-adjutant der cavalerie, den regiments- en den afdelings-adjutant der veld-artillerie, den korps-adjutant van het Korps Rijdende Artillerie, alsmede aan den regiments-, den korps- en den bataljons-adjutant der vesting-artillerie, allen voor wat betreft het personeel van den staf van het betrokken onderdeel, echter met uitzondering van het personeel hooger in rang of ouder in ancienniteit dan de betrokken adjudant, terwijl zij voor den regiments-adjutant der infanterie (cavalerie), na demobilisatie, mede omvat het personeel van het (de) tot het regiment behorende mitrailleur-peloton (mitrailleur-sectie);

2o. Gedurende den tijd, dat het leger gemobiliseerd is wordt bovenbedoelde bevoegdheid verleend aan den commandant van het (de) mitrailleur-peloton (mitrailleur-sectie), voor wat betreft het bij die onderdeelen ingedeelde personeel.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 10den Maart 1916.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

Ministerieele Beschikking van 20 Maart 1916, IIe Afd. Nr. 14 ter uitvoering van vorenstaand besluit.

L. O. 1915, B. 269, wordt, bij dezen, ingetrokken.

(Deze L. O. regelde de strafbevoegdheid van den Commandant van het mitrailleur-peleton, hierboven sub 2o. genoemd.

Voorts zij de vraag geoorloofd: Wat heeft de Algemeene Rekenkamer — aan welke het besluit is medegedeeld — met deze zaak te maken?)

Beschikking van den Minister van Oorlog van 31 Maart 1916, Ie Afd., Nr. 101.

(Legerorders 1916 Deel A. Nr. 28).

Rechtspleging bij de Landmacht. Bevel tot inarreststelling van beklaagden. ¹⁾

Het geval heeft zich voorgedaan, dat een Garnizoenscommandant, die bij zijne beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad, krachtens art. 14 van de Rechtspleging bij de Landmacht, bepaald had, dat de beklaagde niet in arrest zoude worden gesteld, bij de verzending van de stukken aan den Auditeur-Militair, overeenkomstig art. 26 dier Rechtspleging, tevens den beklaagde naar de garnizoensplaats, waar de betrokken krijgsraad zitting heeft, heeft doen overbrengen en in het aldaar aanwezige huis van bewaring heeft doen insluiten.

In verband daarmee wordt er hierbij de aandacht op gevestigd, dat de Garnizoenscommandant, die bij zijne beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad krachtens voormeld art. 14 heeft beslist omtrent het al of niet in arrest stellen of blijven van den beklaagde, in het verdere verloop van het strafgeding tegen dien beklaagde geenerlei invloed meer kan uitoefenen op, of geenerlei beslissing meer kan nemen omtrent de inarreststelling of het ontslaan uit arrest van bedoelden beklaagde.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 11 April 1916, IIe Afd., No. 19.

(Legerorders 1916 Deel A. Nr. 31).

Strafbevoegdheid.

In art. 7 van het Hospitaalreglement 1909 wordt opgenomen:
Het opleggen van krijgstuchtelijke straffen aan het personeel van

1) Zie Beschikking H. M. G. hierachter blz. 538.

de Compagnieën Hospitaalsoldaten, gedetacheerd bij de Militaire Ziekeninrichtingen, berust bij den Chef van de Militaire Ziekeninrichting, indien het betreft overtredingen uitsluitend den hospitaaldienst betreffende.

In alle overige gevallen treedt de Commandant van het onderdeel, waarbij de betrokken militair in onderhoud is gesteld, als compagniescommandant op.

De Commandanten en Chefs zijn gehouden elkander wederzijds mededeeling te doen van het opleggen van straffen.

Deze legerorder laat ruimte tot een paar vragen. Welke strafbevoegdheid heeft de Chef van de Militaire Ziekeninrichting, die van compagnies-commandant of van korps-commandant? Welke is de strafbevoegdheid van den commandant der compagnie hospitaalsoldaten, waartoe dit personeel behoort? Wie bezit over dat personeel de strafbevoegdheid van korpscommandant?

Kennisgeving van den Minister van Oorlog van 11 April 1916,
Afd. Dienstplicht, Nr. 44 L.

(Legerorders 1916 Deel A. Nr. 32).

Datum van afvoering wegens desertie.

Ten aanzien van militairen, die op last van den Minister van Oorlog uit de sterkte moeten worden afgevoerd als deserteur, wordt voortaan als datum van bedoelde afvoering aangemerkt de datum, waarop de brief, houdende de lastgeving tot de afvoering als deserteur, door de betrokken militaire autoriteit wordt ontvangen, tenzij die brief een anderen datum aangeeft met betrekking tot die afvoering.

Militaire rechtspleging bij de troepen in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland ten zuiden van de Waal.

Bij L. O. 1915, B. 108 (M. R. T. X blz. 426) werden voor den tijd der mobilisatie als afzonderlijke garnizoenen aangewezen de gebieden, waarin gelegd zijn onderscheidenlijk de IIIe Divisie, de IVe Divisie, de Cavalerie-Brigade en de gemengde Xe Infanterie-brigade, met bepaling, dat:

„Voor de garnizoenen Nijmegen, Venlo, Roermond en Maastricht wordt echter de bestaande justitieele toestand gehandhaafd.

De justitieele aangelegenheden betreffende de troepen onder bevel van den Commandant der 2e Divisie Koninklijke Maréchaussée

worden behandeld door het garnizoen Roermond.”

Deze uitzonderingsbepaling is vervallen bij Beschikking van den Minister van Oorlog van 25 Februari 1916, Ie Afd. Nr. 1.

(Legerorders 1916 Deel B Nr. 47),

welke wijziging wordt gerekend te zijn ingegaan op 24 Januari 1916.

De vraag is bij ons opgekomen of de aan deze legerorder toegekende terugwerkende kracht niet tot moeilijkheden aanleiding zal hebben gegeven. Hoe was de rechtstoestand in de genoemde garnizoenen en ten aanzien van de 2de Divisie Kon. Maréchaussée tusschen 24 Januari en 25 Februari 1916? Wie was toen garnizoenscommandant?

Rechtspleging bij de Landmacht.

Bij L. O. 1915, B. 203 (M. R. T. XI blz. 2) werd bepaald, dat voor wat betreft de militaire rechtspleging, Oostelijk Zeeuwsch Vlaanderen als één garnizoen wordt beschouwd, „met uitzondering van het garnizoen Terneuzen”.

Deze uitzonderingsbepaling is vervallen bij Beschikking van den Minister van Oorlog van 3 Maart 1916 Ie Afd. Nr. 4.

(Legerorders 1916, Deel B. Nr. 56).

Rechtspleging bij de Landmacht.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 3 Maart 1916,
IIe Afd., Nr. 6.

(Legerorders 1916 Deel B Nr. 57).

Gedurende den gemobiliseerden toestand van het Leger wordt het bepaalde onder A van de beschikking van 24 April 1914 Ie Afd. Nr. 169 1) (V. B. U. blz. 3356) buiten werking gesteld.

In bovengenoemde Beschikking werd onder A bepaald, tot welke garnizoenen sommige plaatsen voor wat betreft de militaire rechtspleging werden geacht te behooren. (M. R. T. IX blz. 389).

1) In L. O. 57 staat evenals in V. B. U blz. 3356 abusievelijk 196. Red.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Redactie Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Bij gemeenschappelijke Beschikking van de Ministers van Marine van 24 Februari 1916 Bureau B. Nr. 51 is aan den Hoofden Oorlog van 2 Maart 1916 Ie Afd. Nr. 2 Officier van Administratie der 1e klasse N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE, lid van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht, eervol ontheffing verleend van de hem tijdelijk opgedragen functie van redacteur van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, en is deze functie tijdelijk opgedragen aan den Heer Mr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE, Administrateur bij het Departement van Koloniën, te 's-Gravenhage.

Wijziging in de samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof.

Bij Koninklijk Besluit van 1 December 1915 Nr. 20 is aan Mr. J. L. A. NEPVEU op zijn verzoek eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof, onder dankbetuiging voor in rechterlijke betrekkingen bewezen diensten.

Bij Koninklijk Besluit van 10 Maart 1916 Nr. 23 is benoemd tot Griffier van het Hoog Militair Gerechtshof Mr. F. C. VAN BEUSEKOM, advocaat, procureur, secretaris van den Voogdijraad en plaatsvervangend griffier bij den Raad van Beroep (Ongevallenverzekering) te Utrecht.

Bij Koninklijk Besluit van 29 Januari 1916 Nr. 32 is:

1o. aan den kapitein ter zee S. F. NOLST TRÉNITÉ op zijn verzoek eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van lid van het Hoog Militair Gerechtshof, zulks met ingang van 16 Februari 1916 en onder dankbetuiging voor de in die betrekking bewezen diensten;

2o. benoemd tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof de Hoofd-officier van Administratie der 1e klasse bij de Koninklijke Marine N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE.

Afscheid van Mr. J. L. A. Nepveu,
Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Wij lazen in het Utrechtsch Dagblad:

De op 31 December 1915 gehouden openbare zitting van het Hoog Militair Gerechtshof droeg een bijzonder karakter; in plaats van de traditioneele beklagden en getuigen waren thans in 's Hof's gerechtszaal verscheidene dames aanwezig, de oud-President van het Hof Mr. G. H. van Bolhuis, het oud-Lid Luitenant-Generaal R. P. Verspyck, de bij het Hof ingeschreven advocaten Mejuffrouw Mr. E. C. Simons en de heeren Mrs. J. Hamburger A.Dzn., F. A. C. Schröder, J. Rosenveldt en E. J. F. van Dunné.

Het betrof de laatste openbare zitting van het College, waarvan Mr. J. L. A. Nepveu als Griffier deel uitmaakte.

Nadat het Hof, samengesteld, als volgt: Mr. Dr. J. C. H. Schepel, president, Leden: vice-admiraal-titulair C. J. G. de Booy, mr. H. J. M. Tijssens, kapitein ter zee, S. F. Nolst Trenité, mr. H. W. van Sandick, en de Generaals-Majoor J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Advocaat-Fiskaal; Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt, Griffier: Mr. Nepveu en Substituut-Griffier Mr. J. Stheeman Hesse, was binnengetreden, sprak Mr. Schepel den scheidende als volgt toe:

Bij den aanvang van deze laatste zitting in 1915 wensch ik, namens het Hof, een enkel woord te spreken tot U, waarde Griffier.

De Wetgever heeft eenige jaren geleden voor hen, die van ons College deel uitmaken, een leeftijdsgrens gesteld en dien bepaald op zeventig jaar. Als eerste gevolg van die bepaling verloor destijds het Hof zijnen President en twee van zijne leden; als verder gevolg ziet het thans U, zijnen Griffier, van zich hengaan.

Zal men hier spreken van een harde wetsbepaling of zeggen, zooals de President van destijds bij zijn afscheid het noemde, dat met die wetsbepaling eene gemakkelijke oplossing is gebracht van een altijd moeilijk vraagstuk: het oogenblik te bepalen, waarop de tijd van scheiden gekomen is? Ik houd het met de laatste opvatting en weet waarde Griffier, dat gij er eveneens over denkt, immers waardeert, dat gij U met de gedachte van scheiden op een bepaald oogenblik zoo lang van te voren vertrouwd hebt moeten en dan ook kunnen maken.

Overigens vormt gij een van de uitzonderingen, die den regel, dat de wettelijke leeftijdsgrens goed gekozen is, zullen kunnen bevestigen. Wie, die U gadeslaat in Uwen handel en Uwen wandel, zou in U den zeventig-jarige ook maar vermoeden. Ruim 23 jaren — vanaf de Juli-maand van het jaar 1892 — hebt gij hier den Griffierszetel ingenomen en tot op dezen dag neemt gij die plaats in met onverzwakte kracht. „Lest best” zegt het spreekwoord, dat ook aan U wordt bewaarheid. Immers in dit laatste jaar van Uw ambtelijk leven hebt gij eene taak te verzetten gehad, die opweegt tegen de werkzaamheden die vroeger twee of drie jaren U brachten. Sinds de mobilisatie zijn onze werkzaamheden verdrie-, ja verviervoudigd.

Dat ook Uwe schouders tegen dezen last bestand zijn gebleken, bewijst hoe groot Uwe veerkracht nog was. En moet het dan om scheiden gaan, zoo is dit oogenblik daarvoor niet slecht gekozen. Het is voorwaar geen sinecure, die gij, als zeventigjarige, aan Uwen opvolger overlaat.

Gij zijt de zevende Griffier, die sinds de oprichting in 1814 aan het Hof verbonden is geweest. Slechts één van Uwe ambtsvoorgangers — Jhr. Mr. A. A. van Oldenbarneveld, genaamd Witte Tullingh, die — van 1854 tot 1883 — gedurende 29 jaar in functie is geweest — heeft U in diensttijd overtroffen. Van allen, die van het Hof deel uitmaakten, toen gij daar in 1892 Uw intrede deedt, is niemand meer over; alle ambtenaren en beambten, die gij daar toen hebt gevonden, zijn op een drietal na — van Ameijden Sr., Beumer en Lans, thans in andere functie dan destijds werkzaam — niet meer aanwezig. Waren enkele van Uwe ambtsvoorgangers op lateren leeftijd als lid in het Hof overgegaan, gij zijt de penvoerder van het College gebleven tot aan het einde van Uwen ambtelijken loopbaan.

Zoo is men U gaan beschouwen als een blijvend element in het College; zoo zal men U missen, wij leden van het Hof in onze Raadkamer, en al degenen, die ter Griffie onder U werkten of daar met U in ambtelijke aanraking kwamen. Uwe bijzondere hoffelijkheid en vriendelijkheid, Uwe welwillendheid om ieder voor te lichten, die inlichting maar verlangde, men zal ze meer nog op prijs stellen, wanneer men ze voortaan zal moeten missen. Maar wij allen zullen deze Uwe uitnemende eigenschappen in onze herinnering bewaren en thans zullen wij er ons toe bepalen, U toe te wenschen, dat nog menig jaar van gelukkige rust, bij het terugzien op Uwe welvolbrachte ambtstaak U moge zijn gegeven.

De Advocaat-Fiskaal, Jhr. Mr. van Sasse van IJsselt, daarna het woord verkrijgende sloot zich volgaarne aan bij de woorden door den President gesproken en het was ZHEdGestr. een behoefte hier openlijk te getuigen dat hij Mr. Nepveu had leeren kennen als een trouw ambtenaar en een edel fijn beschaafd mensch.

Mr. J. Hamburger A.Dzn., als President van de Vereeniging van Advocaten bij het Hof sprak daarop het volgende:

De vereeniging van advocaten, geadmitteerd bij dit College, sluit zich gaarne aan bij de woorden zooeven door den President tot U gesproken.

De vereeniging zelve is nog te jong om te beseffen wat zij door Uw heengaan verliest; de Advocaten, die hare leden zijn, hebben te groote verplichtingen jegens U dan dat zij zouden kunnen zwijgen nu het oogenblik nadert waarop U de Griffie gaat verlaten. Het is helaas een droeve waarheid, dat bij 't eindigen onzer Universitaire studiën het Crimineel Wetboek met zijne geschiedenis, zijne litteratuur en interpretatiën een boek voor ons was als met zeven zegelen geslōten.

Hoe komt het toch, heb ik mij zelf wel eens afgevraagd, dat het Militaire Recht bij het Universitaire onderwijs zoozeer in verdruk-

king is geraakt? Licht 't soms aan den wetenschappelijken ondergrond, waaruit het beginsel is ontsproten, dat de rechter straf zal opleggen ook in gevallen, niet uitdrukkelijk door den wetgever geregeld, dat de rechter zal straffen in die gevallen omdat zij, wat het misdadige betreft, het meest overeenkomst hebben met gevallen, waarin de wetgever wèl heeft voorzien. Hoe 't ook zij, mijnheer de Griffier, bij u vonden wij steeds hulp en steun, voorlichting en onderwijs. Menigmaal traden wij met schroom de Griffie binnen omdat wij u, die gezeten was achter de groene tafel beladen met dossiers, stukken en bescheiden, niet wilden storen in uwe nuttige werkzaamheid, maar die schroom week spoedig en maakte plaats voor een zekere mate van vrijmoedigheid tengevolge van de vriendelijke wijze, waarop u ons verzocht plaats te nemen en waarop u verklaarde ons van dienst te willen zijn.

Gij hebt ons bekend gemaakt met den tekst der militaire wetten, gij hebt ons bekend gemaakt met hare practische toepassing. Gij hebt ons de oogen geopend voor de Sol Justitiae, die ook op de paden van de militaire rechtspleging hare weldadige stralen uitzendt.

Wij danken u voor dit alles, wij danken u voor de hulpvaardigheid, door u ons steeds betoond, wij danken u voor de voorkomendheid, waarmede u ons steeds bejegend hebt, en niet 't minst danken wij u voor den vriendschappelijken omgang, waardoor de goede verstandhouding tusschen Griffie en Balie niet alleen niet is verstoord, maar veeleer is bevestigd en bevorderd. Wij hopen dat u in de periode van rust, die u thans tegemoet gaat, de vreugde zult genieten, die de belooning is van welvolbrachten arbeid. Wij verzekeren 't u, dat de hartelijkheid, die wij steeds van u hebben ondervonden, bij ons in dankbare herinnering zal blijven, maar van anderen kant verzoeken wij u ook de vele vrienden niet te vergeten, die u hebt gemaakt gedurende den tijd, dat u aan dit college verbonden was.

Het moge u welgaan.

Daarna nam mr. Nepveu het woord en sprak: Ofschoon een Griffier in deze zaal veelal eene zwijgende rol vervult, kan ik niet nalaten voor ditmaal het woord te voeren, in de eerste plaats om u, mijnheer de president, dank te zeggen voor de vriendelijke woorden, die u mij hebt toegesproken. Gedurende de twee jaren, die ik het voorrecht heb gehad onder uw presidium werkzaam te zijn, heb ik steeds van u de meest welwillende en voorkomende behandeling mogen ondervinden. Dit heeft mijne werkzaamheid zeer veraangenaamd. De herinnering eraan zal bij mij blijven voortleven.

Ook van u, andere leden van dit Hof, heb ik steeds de meeste welwillendheid mogen ondervinden. Dit heeft de voor mij te vervullen taak zeer veraangenaamd.

U, mijnheer de Advocaat-Fisikaal, zeg ik dank voor de mij toegesproken woorden. De verstandhouding met u, met wien ik het voorrecht heb gehad 12½ jaar in betrekking te staan, is steeds zeer aangenaam geweest. Van u heb ik steeds de meeste welwillendheid mogen ondervinden.

Van u, waarde substituut-griffier, met wien ik 6½ jaar heb mogen samenwerken, heb ik steeds de zoo noodige steun en hulpvaardigheid mogen ondervinden, welke mijne taak zeer heeft vergemakkelijkt.

U, mijnheer Hamburger, zeg ik dank voor de woorden die u tot mij hebt gericht. Mijne aanraking met u en de andere leden der Balie is steeds zeer aangenaam geweest, van onze samensprekingen en overleggingen ter Griffie zal ik steeds de aangenaamste herinnering bewaren.

Hierna werd de zitting door den heer president gesloten verklaard.

Kolonel N. J. J. v. Rijn van Alkemade.

De sedert 1910 in het H. M. G. te Utrecht als militair lid zetelende Kapitein-Luitenant ter zee (later bevorderd tot kapitein ter zee) S. F. Nolst Trenité werd op 16 Februari j.l. vervangen door den Hoofd-Officier van Administratie der 1e klasse N. J. J. van Rijn van Alkemade, den lezer van dit Tijdschrift welbekend sedert November 1911, als Redacteur en vruchtbaar schrijver op het gebied van het Militair Recht zoo in als buiten het Tijdschrift.

Bij zijne benoeming tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof vestigde ZHEG. zich in zijn geboorteplaats en trad af als Redacteur. Dit aftreden geeft der redactie aanleiding hier te getuigen van de waardeering voor den buitengewonen arbeid door den aftredenden R. geleverd gedurende eene bijna vier en dertig jarigen Officiersloopbaan, op het gebied, waarop hij zich bij voorkeur bewoog.

Sedert een twaalfstal jaren werd hij vrij geregeld geraadpleegd in alle wettelijke en andere regelingen, op dat gebied van eenig belang en met de Zeemacht in verband staande. Hieronder volge een overzicht van de belangrijkste functiën ZHEG. opgedragen sedert 1904.

24 Maart 1904. Het ontwerpen van gewijzigde justitieele voorschriften in verband met eene ontworpen herziening van de rechtspleging bij de zeemacht.

30 September 1905. Benoeming in eene commissie tot samenstelling van eene regeling van de examina voor Officieren van Administratie der Zeemacht.

18 October 1905. Als tijdelijk lid toegevoegd aan de commissie van beheer van het Weduwen- en Weezenfonds van de Officieren der zeemacht.

24 November 1905. Voor het eerst zitting genomen in de Commissie voor het onderzoek naar meer uitgebreide kennis in rechtswetenschap bij de Officieren der zeemacht, in welke Commissie het onderdeel: Militair Strafrecht meer in bijzonder aan hem werd opgedragen.

Alle officieren, die tot dusverre het diploma verwierven werden door ZHEG. geëxamineerd.

In verband met deze opdracht werd op voordracht van de andere leden der Commissie Prof. Mr. G. A. van Hamel en Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt het voorstel gedaan om aan hun medelid, die niet in de termen viel om naar het verkrijgen van de in art. 5 van Hoofdstuk XI Deel I. V. K. M. bedoelde toelage voor bijzondere kennis in rechtsgeleerde vakken te dingen, die toelage alsnog zonder ingesteld onderzoek toe te kennen.

Aldus geschiedde bij Kon. Besluit van 19 Maart 1906 No. 38. Tevens werd bij Beschikking van den Minister van Marine van 21 Maart 1906 bepaald, dat bij den naam van den Officier van Administratie der 1e klasse N. J. J. van Rijn van Alkemade in het Naamboekje der Koninklijke Marine eene noot geplaatst zou worden: „Bijzondere kennis in Rechtswetenschappen”. Eene bevordering honoris causa alzoo.

6 Juni 1906 volgde een benoeming als lid van de Commissie tot het ontwerpen van eene regeling betreffende ontneming van decoratiën.

1 Mei 1906 tot Inspecteur van Administratie bevorderd zijnde en optredende als Intendant der Zeemacht te Amsterdam, werd hem 22 Augustus van dat jaar opgedragen het ontwerpen van eene regeling voor den Intendancedienst der Zeemacht, in verband waarmede 21 Januari 1907 volgde eene committeering in zaken den Marinestaf betreffende.

Bij de inmiddels aanhangig geworden regeling der rechtspositie van het Korps Mariniers, werden in Augustus 1907 door hem waardevolle geschiedkundige en juridische inlichtingen verstrekt.

Toen ingevolge de gemeenschappelijke beschikking van de Ministers van Marine (12 Januari 1912 B No. 23) en van Oorlog (6 Febr. 1912 Ie afd. No. 176) de sedert 16 November 1911 tot Hoofdinspecteur van Administratie bevorderden Intendant der Zeemacht te Amsterdam van zijn voorganger den Kolonel D. G. Krol van der Hoek de Redactie van dit Tijdschrift overnam, wijdde ZHEG. een artikel 1) aan zijn voorganger en wees er op hoe die Hoofdofficier, behoorende tot de mannen van den ouden stempel, zonder eenige opleiding, door eigen werkkraft en lust tot studie zich de kennis moest eigen maken noodig voor de verschillende functiën zoowel van administratieven als van militair-rechtelijken aard, door hem met bekwaamheid in langdurigen militairen dienst vervuld. Ook van Rijn van Alkemade behoorde tot die mannen en alle lof, dien hij in het artikel aan zijn voorganger toezwaait, is zeker ook volkomen op hem-zelfen toepasselijk.

De schroom, met welken hij zich beschikbaar stelde tot voortzet-

1) Zie M. R. T. deel VII blz. 209.

ting van de redactie was begrijpelijk, waar die taak gepaard ging met de aanvaarding van een nieuw ambt, doch de toenemende beteekenis en bloei van het Tijdschrift onder zijne leiding, bewijzen dat de overdreven bescheidenheid, waarvan hij gewaagde aan het einde van dat artikel, ook ZHEG. wel eens beving.

In Maart 1912 werd mede door hem voorbereid de overbrenging van de opleiding van de Aspirant-Administrateurs naar Willemsoord en moest zijn kennis en inzicht in zaken, die opleiding betreffende, wel in ruime mate den doorslag geven, waar hij als leeraar in het Militair Strafrecht aan het Koninklijk Instituut voor de Marine gedurende de jaren 1896—1899, en van 1903—1906 aan die opleiding werkzaam was en in beide functiën het onderwijs tot hooger peil wist op te voeren.

Intusschen namen in dat zelfde jaar 1912 ook de voorbereidende werkzaamheden tot invoering van de gewijzigde rechtspleging bij de zeemacht veel tijd in beslag en, hiermede gereed gekomen, volgde in October de benoeming tot lid van de ambtelijke commissie tot voorbereiding van de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht. Deze commissie is nog diligent en het is te betreuren dat hare werkzaamheden niet vóór den oorlog beëindigd konden worden. De zware taak, die de wereldoorlog aan de meesten harer leden bracht en zeker ook aan den Hoofd-intendant der Zeemacht, was oorzaak van de vertraging — niet van de staking — harer werkzaamheden, bestaande in het samenstellen van de voor de invoering benodigde ontwerpen met de daarbij behorende toelichtingen.

Het zou te veel plaats in dit Tijdschrift vorderen een overzicht te geven van al de artikelen op het gebied van het Militair Recht van zijn hand verschenen.

Het eerste deel van dit Tijdschrift heeft hij ten doop gehouden in Themis 1907 (No. 3) en de uitvoerige aankondiging van het Militair Rechtelijk Tijdschrift werd in dat artikel gerechtvaardigd met de meer en meer blijkende belangstelling (ook van *niet*-militairen) in het Militair Strafrecht, inzonderheid in de Militaire Rechtspleging.

Sedert 1912 is die belangstelling zeker niet verminderd. De geheimzinnige sluier, die haar tot dien tijd bedekte, werd opgelicht, de openbaarheid der zittingen van de krijgsraden, de benoeming van burger rechtsgeleerden tot president en niet het minst het groot aantal justitiabelen als gevolg van den mobilisatie-toestand, hebben meer en meer de aandacht op de militaire strafwetgeving doen vestigen.

Talrijk zijn de gebreken, die haar blijven aankleven, vinnig zijn vaak de aanvallen op haar gericht. Dat het Tijdschrift waaraan ook van Rijn van Alkemade als redacteur zijn beste krachten wijdde, onder deze omstandigheden zijn groot nut heeft bewezen en bewijst, is dan ook niet twijfelachtig.

Zijn gelukkige militaire loopbaan werd op eervolle wijze bekroond door een benoeming tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof. Reeds

eerder werd zijn groote verdienste erkend, door tevredenheidsbetuigingen van de Regeering, zijne benoeming tot Ridder in de Oranje-Nassau-Orde in 1903, bevordering tot Officier in die Orde in 1907 en eindelijk door toekenning van het Ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw in 1913.

Ook in zijn nieuwen werkring zal ongetwijfeld blijken, dat de keuze van de Regeering eene gelukkige was. Zijn kennis, werkkracht en belangstelling in het leven van den schepeling zijn daarvoor waarborgen. Moge gedurende nog vele jaren ook dit Tijdschrift daarvan de vruchten plukken.

Luitenant-Generaal F. H. A. Sabron. †

Met leedwezen vernamen wij het overlijden van den oud-Minister van Oorlog *F. H. A. Sabron* en wij willen niet nalaten een enkel woord van hulde aan zijne nagedachtenis te wijden. Meer in het bijzonder doen wij dit, omdat wij altijd zijn wetenschappelijken zin en groote kennis op prijs gesteld hebben en menigmaal, nooit tevergeefs, een beroep op zijn hulp hebben gedaan. Hij was bij uitstek thuis in krijgsgeschiedkundige onderwerpen, vooral in het tijdvak, waarin ook de wordingsgeschiedenis van onze geldende militaire strafwetgeving ligt. Aangezien men de beteekenis van veel, wat in die wetgeving op legertoestanden betrekking heeft, bezwaarlijk kan verstaan zonder die legertoestanden te kennen, hebben wij menigmaal ons voordeel kunnen doen met inlichtingen en gegevens, die immer met de grootste welwillendheid door generaal *Sabron* werden verschaft.

Ook op militair-rechtelijk terrein was generaal *Sabron* geen vreemde. Wij behoeven onze lezers slechts te herinneren aan hetgeen van zijne hand in dit Tijdschrift verscheen. Allereerst aan de zeer merkwaardige memorie over de al of niet-toepasselijkheid van art. 4 C. W. L. op ontslagen miliciens (M. R. T. I., blz. 62 v.), in welke memorie hij op o.i. juiste wijze de verhouding van miliciens tot de militaire strafwetgeving in het licht stelde. Voorts ligt ook nog vrij versch in het geheugen zijn opstel over „Eene principieele kwestie” (M. R. T. VIII blz. 126 v.), waarin hij op de hem eigen kernachtige wijze het recht van den Minister van Oorlog verdedigt om over handelingen van een officier een ander oordeel te hebben dan de militaire rechter. En eindelijk: zijn nog in dezen jaargang (blz. 39 v.) opgenomen pleidooi voor een met de tijdsomstandigheden meer in overeenstemming zijnde militaire jurisprudentie, waarin de kundige schrijver wederom op goede gronden kritiek uitoefende op de opvatting omtrent de aanwezigheid van den oorlogstoestand van onze militair-rechterlijke colleges bij de toepassing der militaire strafwetboeken.

Wij zullen ons dankbaar blijven herinneren de belangstelling, die Generaal *Sabron* bij voortduring in ons Tijdschrift stelde, en waaraan hij meermalen ook mondeling uiting gaf.

Een kranig militair is in Generaal *Sabron* van ons heengegaan, iemand, die gevoelde wat aan het onderhouden van een goede krijgstuicht voor een leger gelegen was, en zich heeft beijverd om zijnerzijds daartoe te doen wat hij noodig achtte. Zijn nagedachtenis blijve in voortdurende herinnering.

Lectoraat in het Militair Straf- en Procesrecht.

In zijne vergadering van 19 April 1916 heeft de Gemeenteraad van Amsterdam besloten tot instelling van een lectoraat in het militair straf- en procesrecht aan de Gemeentelijke Universiteit.

Hiermede is de sluitsteen gelegd aan het gebouw, dat van wege het Ministerie van Marine was opgetrokken om officieren in de gelegenheid te stellen bijzondere kennis in rechtsgeleerde vakken te verwerven. Ook de studeerende jongelingschap zal aldus de gelegenheid erlangen om van dit onderdeel der rechts- en krijgswetenschap eenige kennis op te doen. Ja, wellicht zullen deze voorloopig alleen tot de lessen toelating vragen, zoolang de officieren door de mobilisatie voor andere werkzaamheden beschikbaar moeten blijven.

Tot lector is tevens benoemd onze Redacteur, Mr. *L. M. Rollin Couquerque*. De benoeming zal ingaan 16 September a.s.

De organisatie der militaire justitie in den vreemde. 1)

(*Vervolg en slot*).

Oostenrijk-Hongarije.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. De militairen van land- en zeemacht zijn aan de militaire rechtsmacht onderworpen voor alle misdaden en wanbedrijven, die zij kunnen begaan, zonder onderscheid. De krijgsraden hebben derhalve kennis te nemen van alle misdaden en wanbedrijven, hetzij militaire, hetzij commune, begaan door militairen van land- of zeemacht.

Straffen gesteld in het Wetboek van Militair Strafrecht. Het

1) Overgenomen en vertaald uit de *Revue Maritime* van September—December 1914. Vervolg van blz. 311, Deel X M. R. T.

Wetboek van Militair Strafrecht, geldende voor leger en vloot, bevat, naast de straffen gesteld op de militaire misdaden, speciale bepalingen voor de misdaden en wanbedrijven van het gemeene recht. Evenwel zijn de straffen, die het bevat, nagenoeg gelijk aan die van het gewone strafwetboek. Alleen wanneer de hoedanigheid van militair het plegen van het misdrijf heeft vergemakkelijkt of de gelegenheid er toe verschaft, treedt strafverzwaring in: zoo is diefstal ten nadeele van een kameraad of van den gastheer bij wien een militair ingekwartierd is, met zwaardere straf bedreigd dan gewone diefstal.

Organisatie der militaire rechtbanken. De militaire (of maritieme) rechtbanken vormen drie instanties.

Eerste instantie: voor het leger, garnizoensgerechten, in elk garnizoen waar zich de staf van een regiment infanterie bevindt. Voor de marine, aan den wal, de maritieme rechtbank te Pola, permanent; aan boord, tijdelijke gerechten, genaamd eskadergerechten voor de eskaders en divisies, en scheepsgerechten voor de schepen, die zich alleen buitengaats bevinden.

Tweede instantie: Hoogere militaire rechtbank.

Derde instantie: Hoogste militair gerechtshof.

De laatste twee gerechten zijn werkzaam zoowel voor de land- als voor de zeemacht. Zij vervullen tegelijkertijd de functiën van appèl- en cassatierechter, zijn belast met het toezicht op de handelingen van de lagere gerechten, zoowel uit administratief als uit juridisch oogpunt, moeten waken voor de eenheid in de rechtspraak en, uit dien hoofde, de noodige ophelderingen geven bij de toepassing van de teksten van wetten en reglementen. Zij worden voorgezeten door een opperofficier van hoogen rang maar bestaan, buiten den president, slechts uit rechtsgeleerden. In beginsel is elk commandant van een legerkorps (of commandant der marine) chef der militaire justitie in het ressort van zijn commandement voor alle zaken, waarin de beschuldigde niet een hooger rang bekleedt dan dien van luitenant-kolonel; is dit wel het geval dan wordt de functie van chef der militaire justitie uitgeoefend door het hoogste militair gerechtshof.

De bevoegdheden van den commandant van een legerkorps of van de marine zijn zeer uitgebreid; op hem rust de zorg om de militaire justitie in gang te brengen, om te waken over haar werkzaamheid, om hare beslissingen te bekrachtigen dan wel er van in beroep te komen; hij heeft het recht de opgelegde straf te verzachten of de uitvoering op te schorten.

Hij draagt gewoonlijk zijne bevoegdheden over aan de chefs van de garnizoensgerechten behalve wat betreft de bekrachtiging van de eindvonnissen en het bevel tot rechtsingang tegen officieren.

Samenstelling van de militaire rechtbanken.

1o. Samenstelling van de rechtbanken van eersten aanleg.

a. Garnizoensgerechten. Elk garnizoens- (of maritiem) gerecht is samengesteld uit een chef, een of meer rechtsgeleerden (auditeurs)

en uit onderofficieren belast met de functie van griffier en beëdigd.

Deze militairen en ambtenaren zijn belast met de uitoefening van de militaire justitie in het ressort van het gerecht. De chef van het gerecht neemt nooit zitting in den krijgsraad.

De chef is, voor het leger, de plaatselijke commandant of de gouverneur; voor de marine de admiraal, haven-commandant te Pola, de eskader- of divisiecommandant of die van een schip alleen. Hij brengt de strafrechtelijke actie in beweging; hij geeft het bevel tot opening van de instructie, bevordert de aanwijzing van militairen om deel uit te maken van den krijgsraad en beveelt hunne bijeenkomst. Gedurende de instructie en den verderen loop van het proces houdt hij zich op de hoogte van den gang van zaken, hij is gerechtigd om kennis te nemen van alle stukken en hij moet zich beijveren om zich eene persoonlijke overtuiging te vormen met het oog op de beslissing, die hij moet nemen wanneer het vonnis is gewezen, over de vraag of hij dit zal bekrachtigen, verzachten of wel ervan in beroep zal komen.

De aan het militair gerecht verbonden rechtsgeleerden (zie hierna blz. 459) zijn belast met het technische deel van de gerechtelijke vervolging. In elke zaak vervult een hunner achtereenvolgens de functie van rechter van instructie, daarna die van rapporteur voor den krijgsraad en van rechter in denzelfden raad. Bij elk gerecht oefent de hoogste in rang gezag en contrôle uit over zijne ambtgenooten, hij verdeelt de zaken onder hen, gaat hunne werkzaamheden na, mag hen ontheffen van eene instructie, of zijne aanmerkingen maken bij hunne conclusies, die hij afkeurt.

b. Krijgsraden. In elke zaak is de tot oordeelen geroepen krijgsraad samengesteld uit 8 leden en wel als volgt:

Is de beklagde een onderofficier of soldaat, dan is president een hoofdofficier, en zijn rechters: de rechtsgeleerde belast geweest met de instructie, een kapitein, een luitenant of onderluitenant, een sergeant-majoor, een korporaal, een soldaat 1e klasse en een soldaat.

Is de beklagde een cadet of subaltern officier, dan is president een hoofdofficier en zijn rechters: de rechtsgeleerde belast geweest met de instructie, twee kapiteins, twee luitenants en twee onderluitenants.

Is de beklagde een hoofdofficier, dan is president een officier van hooger rang, en zijn rechters: de rechtsgeleerde en dezelfde militaire leden als zooveen, met dien verstande, dat twee subalterne officieren vervangen worden door officieren met den rang van den beklagde.

Opmerking: 1o. de hoofdofficier, president van den Krijgsraad, moet ten minste van gelijken rang zijn als de rechtsgeleerde; 2o. er moeten in den raad steeds rechters zijn van minderen rang dan of van gelijken rang als de beklagde.

Bij de marine is de samenstelling der krijgsraden op gelijksoortige wijze geregeld; de namen der rangen zijn echter andere.

2o. Samenstelling van de hoogere militaire rechtbank: een opper-officier, president; meerdere rechtsgeleerden.

3o. Samenstelling van het hoogste militaire gerechtshof: een opper-officier, president; meerdere rechtsgeleerden.

Bevoegdheid der verschillende gerechten. De militaire rechtbanken oordeelen over alle misdaden door militairen van land- en zee-macht in haar ressort begaan, welke ook de zwaarte van de straf moge zijn, al is het zelfs de doodstraf.

Eene uitzondering is alleen gemaakt voor de scheepsgerechten, die slechts mogen oordeelen over onderofficieren en manschappen en enkel over zaken waarbij de straf 5 jaren gevangenis niet te boven gaat.

Militair-rechterlijke ambtenaren. De rechtsgeleerden zijn militair-rechterlijke ambtenaren van beroep, geplaatst bij het commandement en bij elk militair gerecht ter verzekering van de inachtneming van de wettelijke normen en de eenheid van de rechtspraak. Het zijn oud-officieren van het actieve leger of van de reserve die studie hebben gemaakt van het publiek recht, een bijzonderen militair-rechtelijken cursus hebben gevolgd, een stage hebben doorgemaakt bij een militaire rechtbank en een speciaal examen hebben afgelegd.

Hunne rangopvolging, dezelfde voor leger en vloot, loopt van den rang van luitenant tot dien van brigade-generaal.

Wegens hun niet groot aantal moet dezelfde ambtenaar in een zaak de functie waarnemen zoowel van rechter als van rechter van instructie. Bij den staf van elk legerkorps en bij dien van de commandanten der marine bevindt zich zulk een rechtsgeleerde; elk garnizoensgerecht, het maritieme gerecht te Pola, de temporaire rechtbanken bij een eskader of op een schip tellen er alle één of meer; elk infanterieregiment bezit er een; eindelijk zijn de hoogere militaire rechtbank en het hoogste militair gerechtshof bijna uitsluitend samengesteld uit die rechtsgeleerden (alleen de voorzitter is een opperofficier).

Procesgang. 1o. *Instructie.* Indien een misdaad of wanbedrijf door een militair is begaan, geeft diens commandant daarvan kennis aan den chef van het gerecht, die daarop last tot instructie geeft.

Geldt het een officier dan wordt de last tot instructie gegeven door den commandant van het legerkorps (of van de marine), die tegelijkertijd den rechtsgeleerde (auditeur) aanwijst met die instructie belast.

Indien de officier niet heeft gepleegd eene ernstige misdaad, wordt, voordat de last tot instructie gegeven wordt, (*welke last steeds eene terechtstelling voor den krijgsraad medebrengt*), eerst een raad van onderzoek van 3 leden bijeengeroepen om te beslissen of de officier onschuldig is, of eene krijgstuuchtelijke bestraffing voldoende is, dan wel of er aanleiding is om de justitie haar loop te geven.

Voorloopige in-verzekerde-bewaringstelling is niet verplichtend;

zij kan slechts worden bevolen door de autoriteit van wie de last tot instructie is uitgegaan.

De instructie wordt gevoerd door den aangewezen rechtsgeleerde in tegenwoordigheid van twee gerechtelijke getuigen, combattante militairen, bevoegd om zitting te nemen in het proces tegen den beschuldigde. Eén hunner kan bij het onderzoek de functie vervullen van griffier; de andere, van hooger rang dan de verdachte en ten minste van gelijken rang als de auditeur, zorgt voor de handhaving van de discipline gedurende de instructie en waakt dat het onderzoek behoorlijk, in den vorm gehouden wordt. Indien deze getuige eene onjuistheid opmerkt van de zijde van den auditeur en deze die opmerking voorbijgaat, moet van dit voorval melding worden gemaakt in het proces-verbaal.

Aan den beklaagde moet alle gelegenheid worden gelaten om zich te verdedigen; alle punten van beschuldiging moeten hem worden medegedeeld. Weigering om op de gestelde vragen te antwoorden, voorwenden van krankzinnigheid, verzet, beleedigende antwoorden zijn voor den verdachte verzwarende omstandigheden en kunnen aanleiding zijn, hetzij tot voorloopige in-verzekerde-bewaringstelling, hetzij tot het nemen van andere dwangmaatregelen (het stellen op water en brood).

De uitslag van de instructie moet, zelfs al is hij voor den beklaagde gunstig, onderworpen worden aan den krijgsraad.

De krijgsraad kan zonder meer beslissen, dat er aanleiding tot verdere vervolging niet bestaat. Evenwel is de goedkeuring noodig van den militairen chef, die last tot instructie gegeven heeft, om de gerechtelijke vervolging definitief te staken; indien deze commandant zijne bekrachtiging weigert, moet hij de zaak voorbrengen bij de hoogere militaire rechtbank.

2o. *Krijgsraad*. Er is alzoo geen afzonderlijk bevel noodig tot verwijzing naar den krijgsraad; die verwijzing is besloten in de opening van de instructie. Wanneer de auditeur heeft geconcludeerd tot schuldigverklaring, kan het proces op twee manieren gevoerd worden:

a. Verkorte procesgang (voor de minderen en de misdrijven, waarop geen zwaarde straf is gesteld dan zes maanden gevangenis).

De krijgsraad doet bij meerderheid van stemmen uitspraak na alleen de voorlezing te hebben gehoord van het verslag van den auditeur, zonder nieuw onderzoek, in tegenwoordigheid van den beklaagde.

b. Gewone procesgang (in alle andere gevallen).

De beschuldigde wordt, zonder verdediger, voor den krijgsraad gebracht; voorlezing wordt gedaan van zijne tijdens de instructie afgelegde verklaringen, waarna de president hem vraagt of hij daaraan niets heeft toe te voegen. Zijn antwoord wordt aangeteekend en beklaagde gaat weg. De auditeur leest vervolgens zijn verslag voor, waarin hij melding maakt van de feiten, de bewijzen, de getuigenissen, den tekst der toepasselijke wetsartikelen, de verzwarende of ver-

zachtende omstandigheden in het licht stelt, en eindelijk eene bepaalde straf voorstelt. De raad kan aanvulling van de instructie vragen. Indien dit niet gebeurt gaat men over tot stemming, beginnende bij het jongste lid in rang en eindigende bij den auditeur. Elk rechter noemt de straf die hij voorstelt.

De president heeft twee stemmen; indien geen enkele straf de volstreckte meerderheid van stemmen (5) heeft verkregen, rangschikt men de straffen in klimmende volgorde naar de zwaarte en neemt vervolgens de middelste, d.w.z. die, welke op de aldus opgemaakte lijst de vijfde plaats inneemt.

De president en de auditeur, afzonderlijk of gezamenlijk, stellen een nota op, behelzende de omstandigheden, die kunnen pleiten ten gunste van eene verzachting of kwijtschelding van straf.

Al de processtukken worden vervolgens toegezonden aan den militairen commandant, die de instructie bevolen heeft en wiens bekrachtiging noodig is om de uitspraak onherroepelijk te maken.

Alleen na zijne goedkeuring worden de processtukken (dossier), zonder vermelding der motieven, openbaar gemaakt.

Beroep, herziening. De veroordeelde kan in appèl komen bij de hogere militaire rechtbank wegens onjuiste opvatting van de feiten of de bewijzen, of wegens verkeerde toepassing der wet.

De militaire commandant, die de instructie bevolen heeft, kan zijne bekrachtiging weigeren en in beroep komen bij de hogere rechtbank.

Het appèl schort de uitvoering van het vonnis op. De hogere rechtbank doet recht:

a. Bij wijze van cassatie, wegens een gebrek in den vorm of schending van de wet: de zaak wordt verwezen naar een uit andere personen samengestelden krijgsraad ter plaatse van hetzelfde gerecht in eerste instantie.

b. Bij wijze van herziening, wegens verkeerde uitlegging der feiten of der bewijzen: de hogere rechtbank neemt zelf opnieuw en in volkomen onafhankelijkheid kennis van de geheele zaak zonder te zijn gebonden door de uitspraak van den krijgsraad. Maar indien de veroordeelde het beroep heeft ingesteld, kan dit college de straf niet verzwaren; is daarentegen de militaire commandant in beroep gekomen uit overweging dat eene onvoldoende bestraffing is opgelegd, dan mag het college geen lichtere straf opleggen.

De hogere rechtbank oordeelt in hoogste instantie, behalve in de twee volgende gevallen:

1o. Indien de doodstraf is uitgesproken;

2o. Indien een zwaardere straf is opgelegd, waartegen de veroordeelde in beroep komt.

De zaak wordt alsdan ter kennis gebracht van het hoogste militair gerechtshof.

Herziening van de uitspraak van een krijgsraad kan ook nog plaats hebben nadat ze in kracht van gewijsde is gegaan, wanneer nieuwe omstandigheden doen blijken dat eene dwaling begaan is.

Indien deze dwaling ten nadeele van den beschuldigde is, beveelt

de hogere rechtbank de herziening, hetzij op het verzoek van den veroordeelde, hetzij ambtshalve. (Wanneer zij het verzoek afwijst, staat den veroordeelde nog beroep open op het hoogste gerechtshof). De zaak komt opnieuw voor den krijgsraad; indien deze weder tot schuldplechtigheid besluit, maar in mindere mate, stelt hij den militairen commandant, die het eerste vonnis heeft bekrachtigd, eene verzachting van straf voor, waarop die commandant beslist. Indien deze onwettigheid, in den loop van het proces begaan, ontdekt wordt nadat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, moet de hogere rechtbank zelf tot eene herziening overgaan, maar zij mag de straf niet verzwaren.

Het proces mag worden heropend tegen een vrijgesproken beschuldigde indien de feiten niet zijn gedekt door verjaring en indien nieuwe bewijzen van schuld ontdekt worden, die tijdens het eerste proces niet bekend waren. Het mag zelfs heropend worden tegen een veroordeelde wanneer de nieuw ontdekte feiten van dien aard zijn, dat zij de uitgesproken veroordeeling belangrijk verzwaren, met name wanneer zij zouden kunnen leiden tot eene veroordeeling ter dood of tot levenslange gevangenisstraf.

De herziening wordt in die verschillende gevallen bevolen door de hogere rechtbank en behandeld voor den krijgsraad.

Recht van gratie. De militaire autoriteit, die last tot instructie heeft gegeven, oefent een recht van gratie uit, dat hem veroorlooft de straf te verzachten of geheel kwijt te schelden. Dit recht wordt door eenige bijzondere voorschriften beperkt.

Daar de chef van een gerecht van eersten aanleg zijne bevoegdheden als gerechtsheer slechts uitoefent bij wijze van delegatie, is zijn recht van gratie ook gebonden aan de grenzen bij die delegatie vastgesteld, grenzen die in het algemeen wisselen in verband met den rang. Voor een officier komt het recht van gratie toe aan den commandant van het legerkorps (of van de marine); indien de officier veroordeeld is wegens spel, is het gratierecht voorbehouden aan het hoogste gerechtshof; indien de officier den rang bekleedt van kolonel of hooger, wordt het uitgeoefend door den soeverein.

Het recht van gratie voor politieke misdaden behoort bij den soeverein en dat voor ter dood veroordeelden bij het hoogste gerechtshof. Het recht van gratie heeft alleen betrekking op de hoofdstraf, niet op de bijkomende straffen (wegzending uit het leger, verlies van burgerlijke rechten).

De gratiëring, waardoor de plaatselijke militaire autoriteit geheel of gedeeltelijk kwijschelding van straf verleent, moet worden gegeven gelijktijdig met de bekrachtiging van het vonnis en wordt tegelijkertijd met de openbaarmaking daarvan bekend gemaakt. Wanneer het vonnis uitvoerbaar is geworden, mag de commandant van zijn recht van gratie slechts gebruik maken indien het betreft eene straf van minder dan een jaar gevangenis; daarboven komt het recht van gratie uitsluitend toe aan den minister.

Opmerking. Het Wetboek, dat dagteekent van 1855, zal worden herzien. Geen wijziging zal worden gebracht in het Wetboek van Militair Strafrecht, noch in de bevoegdheid van de militaire rechtbanken, die blijven oordeelen over de misdaden en wanbedrijven van het gemeene recht, begaan door de tot haar rechtsgebied behoorenden en daarop dezelfde straffen blijven toepassen. De procesgang alleen zal worden gewijzigd in vrijzinnigen geest: de rechten der commandanten zullen worden ingeperkt, de rol van de militaire rechtsgeleerden van beroep uitgebreid, de verschillende onderdeelen van het proces behoorlijk gescheiden en de gemakken en waarborgen voor de verdediging vermeerderd.

Duitschland.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. Alle misdaden en wanbedrijven, zoowel militaire als commune, begaan door militairen, moeten in tijd van vrede zoowel als in tijd van oorlog worden berecht door militaire rechtbanken.

Straffen gesteld in het Wetboek van Militair Strafrecht. De door militairen begane strafbare feiten worden, wat betreft de militaire delicten, gestraft volgens het Wetboek van Militair Strafrecht, (20 Juni 1872) en wat betreft de commune misdrijven, volgens het burgerlijke strafwetboek.

Organisatie der rechtbanken. De militaire rechtbanken omvatten:

- 1o. Raden van discipline;
- 2o. Krijgsraden;
- 3o. Hoogere krijgsraden (voor hooger beroep, overeenkomstig de Fransche raden van revisie);
- 4o. Rijks militair gerechtshof.

Samenstelling der militaire rechtbanken. De militaire justitie kent geen burgerlijke elementen, maar officieren en raden (militaire personen met den rang van officier, maar rechters van beroep).

De raden van discipline zijn samengesteld uit drie officieren.

De krijgsraden omvatten, voor gewone gevallen, 1 raad en 4 officieren van verschillenden rang naar gelang van den rang van den beschuldigde en voor zware gevallen 2 raden en 3 officieren, weder van verschillenden rang in verband met dien van den beklaagde. De hoogere krijgsraden worden gevormd door 2 hoogere raden en 5 officieren.

Het Rijks militaire gerechtshof is samengesteld uit 3 raadsheeren en 4 officieren.

Procesgang. De instructie, gelast door den bevelhebber (divisiegeneraal of gouverneur) wordt gehouden door een raad of een officier van de militaire justitie.

De voorzitter van den krijgsraad volgt en waakt over de instructie. Hij beslist, in verband met de verkregen resultaten, of de beschuldigde al dan niet zal worden vervolgd.

De krijgsraden volgen dezelfde wijze van rechtspleging als de burgerlijke rechtbanken.

Beroep, herziening. Beroep staat open tegen alle beslissingen van de militaire rechtbanken.

Er is geen beroep mogelijk tegen de door de krijgsraden in tweede instantie gegeven uitspraken. Daarentegen zijn de uitspraken van de hogere krijgsraden in tweede instantie vatbaar voor herziening.

Spanje.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. De militaire rechtbanken berechten alle misdaden en wanbedrijven begaan door militairen. Zij oordeelen mede over burgers, beschuldigd van misdaden en wanbedrijven gepleegd in eene militaire inrichting: bijv. diefstal of belediging van een militair in eene kazerne.

Straffen gesteld in het Wetboek van militair strafrecht. De militaire en maritieme wetboeken schrijven straffen voor, welke verschillen van die van het gewone strafwetboek, voor misdaden en wanbedrijven, begaan door militairen van land- en zeemacht; zoo wordt diefstal onder militairen zwaarder gestraft dan die tusschen burgers.

In de gevallen, waarin het militaire wetboek geen bijzondere straf bevat, past de krijgswaad het burgerlijke strafwetboek toe.

Organisatie der militaire rechtbanken.

1o. Krijgsraden, niet permanent, naar toerbeurt samengesteld bij de legerkorpsen of in de maritieme arrondissementen;

2o. Hoogere krijgswaad voor leger en vloot.

Rechtsgeleerd militair korps. Cuerpo juridico militar. Wordt gerecruteerd uit advocaten van 25 tot 30 jaren, die een examen hebben af te leggen om als lid van dit korps te worden aangesteld.

Hierarchie: 2 togaraadsheeren (rang van divisiegeneraal) 4 auditteurs-generaal (rang van brigade-generaal) divisie-auditteurs (kolonel), brigade-auditteurs (luitenant-kolonel), auditteurs der 1e, 2e, 3e en 4e klasse.

De togaraadsheeren maken deel uit van den hoogereren krijgswaad; de andere auditteurs worden als technisch raadgever toegevoegd aan de commandanten van een legerkorps en aan de krijgsraden, maar zonder recht van stem.

Samenstelling der militaire rechtbanken.

1o. Krijgsraad. Is samengesteld uit 7 leden, voor elke zaak naar toerbeurt gekozen, 1 brigade-auditeur, het recht hebbend om zijn advies in het proces-verbaal te doen opnemen, maar zonder recht van stem, 1 fiscaal, officier aangewezen als openbaar ministerie, 1 verdediger, advocaat of officier.

2o. Hoogere krijgswaad voor leger en vloot:

11 leden, bekleedende de hoogste rangen bij leger en vloot en 2 togaraadsheeren (consejeros togados) met recht van stem.

Het woord „togados” ontleent zijne beteekenis hieraan, dat deze

raadsheeren, de eenige in het rechtsgeleerd militair korps, zitting nemen in toga, de anderen zijn gekleed in militaire uniform.

I rapporteur, brigade-generaal, bijgestaan door een kolonel, een kapitein ter zee en een auditeur.

Procesgang. 1o. Instructie. Indien een militair een misdaad of wanbedrijf begaan heeft, doet zijn korpscommandant daarvan verslag. Wanneer het feit een eenvoudig wanbedrijf oplevert, wordt het onderzocht door een officier van het korps; betreft het een ernstig feit, dan heeft het onderzoek plaats door een officier, die van te voren voor den tijd van een jaar of langer is aangewezen en door den commandant van het legerkorps (of van het maritieme arrondissement) wordt gekozen of bij toerbeurt wordt benoemd. Hij draagt den naam van rechter van onderzoek (juez instructor).

Het door hem uitgebrachte advies gaat naar het legerkorps. Daar wordt het contradictoir onderzocht door het hoofd van de afdeeling militaire justitie (een hoofdofficier van den staf) en den auditeur, rechtsgeleerd raadsman.

Na het rapport van deze beide militaire en rechtsgeleerde adviseurs te hebben gelezen, legt de generaal, commandant van het legerkorps, een krijgstuuchtelijke straf op of verwijst de zaak naar den krijgsraad.

2o. Krijgsraad. Voor den voor de zaak bijeengeroepen krijgsraad draagt de fiscaal de beschuldiging voor, de verdediger is een advocaat of officier. De beschuldigde is op de zitting slechts tegenwoordig indien hij dat verlangt.

Zooals reeds gezegd werd heeft de auditeur geen recht van stem, maar kan hij zijn advies in het proces-verbaal doen opnemen.

Het vonnis wordt niet gemotiveerd.

3o. Tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak.

Het vonnis, toegezonden aan het legerkorps, wordt uitvoerbaar, indien de twee, militaire en rechtsgeleerde, adviseurs van den commandant van het korps een daarmede overeenkomstig advies uitbrengen; die commandant bevestigt de uitspraak.

Indien de twee adviseurs van gevoelen verschillen, geeft de commandant van het korps zijn persoonlijke meening en onderwerpt de zaak aan het oordeel van den hoogereren krijgsraad voor leger en vloot, welke in laatste instantie uitspraak doet.

België.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. België bezit geen militaire marine. De militaire rechter oordeelt over alle feiten, waartegen is voorzien bij de militaire of de gemeene strafwet en begaan door militairen, maar indien er burger-medeplichtigen zijn, is de gewone rechter de alleen-bevoegde; deze moet ook de militaire wetgeving toepassen op den persoon, die anders onder de militaire rechtsmacht zou vallen.

De gewone strafrechter is, bij uitsluiting, bevoegd in belasting-

en jachtzaken en in die, welke betrekking hebben op de wegen, de spoorwegen, enz., tenzij laatstbedoelde feiten gepleegd zijn in dienst, door een ingekwartierde of door een militair, deel uitmakende van een troep op marsch.

Straffen gesteld in het Wetboek van Militair Strafrecht. Het Wetboek van Militair Strafrecht bevat bijzondere strafbepalingen voor zekere delicten; overigens is het gewone strafwetboek ook toepasselijk op militairen.

Organisatie der militaire rechtbanken. De militaire justitie omvat:

1o. In eersten aanleg: 7 vaste krijgsraden, te Antwerpen, Brussel, Gent, Bergen, Luik, Namen en Brugge.

De militaire leden worden, evenals hunne plaatsvervangers, naar toerbeurt voor eene maand benoemd.

Het burgerlid, rechter bij een gewone rechtbank, wordt voor drie jaren benoemd; hij kan nooit voorzitter zijn van den krijgsraad.

Bij elken krijgsraad behoort eene gerechtelijke commissie, belast met de instructie, voorgezeten door een auditeur-militair en samengesteld uit een kapitein en een luitenant, bij toerbeurt voor eene maand benoemd;

2o. In tweeden aanleg: Militair gerechtshof, zetelende te Brussel.

Neemt kennis in hooger beroep van de vonnissen der krijgsraden.

Oordeelt in eersten aanleg over officieren boven den rang van kapitein; over de militaire leden der krijgsraden wegens feiten gepleegd in of ter gelegenheid van de uitoefening van hun ambt.

De voorzitter is onafzetbaar; hij wordt door den Koning benoemd uit de leden van de gewone gerechtshoven, die gedurende tien jaren een rechterlijk ambt hebben bekleed en is in rang gelijkgesteld aan een opperofficier.

De vier militaire leden en hunne plaatsvervangers worden elke maand door het lot aangewezen. Wanneer een beklagde in eersten aanleg voor het Hof moet terechtstaan, worden de leden, die van lageren rang zijn, vervangen door plaatsvervangers van hooger rang of, bij gebreke, door eene aanvullende loting. De functie van het openbaar ministerie wordt bij het militair gerechtshof waargenomen door den auditeur-generaal en zijn substituut, bijgestaan door griffiers. De gerechtelijke commissie is samengesteld uit den auditeur-generaal, voorzitter, een officier van den rang van den verdachte en een officier van hooger rang.

Openbaar Ministerie. 1o. Auditeurs-militair. Bij de krijgsraden wordt het openbaar ministerie waargenomen door:

Auditeurs-militair: doctoren in de rechtswetenschap, ten minste 30 jaren oud; één bij elken krijgsraad;

Substituut-militair: doctoren in de rechtswetenschap, ten minste 25 jaren oud; één bij elken krijgsraad.

Plaatsvervangende auditeurs-militair: doctoren in de rechtswetenschap, oud ten minste 25 jaren, één bij elken krijgsraad (niet bezoldigd).

Zij worden benoemd en ontslagen door den Koning en zijn in rang gelijkgesteld aan een hoofdofficier.

De auditeur is voorzitter van de gerechtelijke commissie, belast met de instructie; hij leidt het onderzoek. Hij is belast met de tenuitvoerlegging van de beslissingen der krijgsraden, houdt een register aan van de rechterlijke uitspraken en de gevolgen ervan (beroep, tenuitvoerlegging der straffen, enz.), beijvert zich, in één woord, om de goede werking van de administratie der justitie te verzekeren.

2o. Bij het militair gerechtshof wordt het openbaar ministerie waargenomen door den auditeur-generaal. De auditeur-generaal wordt benoemd en kan worden ontslagen door den Koning; hij moet zijn doctor in de rechtswetenschap en den leeftijd van 35 jaren vervuld hebben. Hij is in rang gelijkgesteld aan een opperofficier.

De auditeur-generaal spoort op en vervolgt alle strafbare feiten, waarvan de kennisneming behoort tot de bevoegdheid van het Hof of van de krijgsraden; hij waakt over de werkzaamheden van de auditeurs-militair en over alles wat betrekking heeft tot de administratie van de justitie. Hij vordert bij den aanvang der openbare terechtzitting den eed van de leden van het Hof.

De substituut van den auditeur-generaal (doctor in de rechtswetenschap, oud ten minste 30 jaren) wordt door den Koning benoemd en is in rang gelijkgesteld aan een hoofdofficier.

Griffiers. Zij worden benoemd en kunnen ontslagen worden door den Koning.

Bij elken krijgsraad is een griffier, die den leeftijd van 25 jaren bereikt moet hebben; hij kan een of meer adjuncten hebben en is in rang gelijkgesteld aan een subaltern officier.

Hij is, onder toezicht van den president en van het burgerlid van den krijgsraad belast van het opstellen van het proces-verbaal der terechtzitting en het afschrijven van het vonnis.

Voor al zijne andere werkzaamheden staat hij onder toezicht van den auditeur.

De griffier van het militaire gerechtshof moet, naast de evengenoemde eischen, zijn of officier of doctor in de rechtswetenschap of gedurende 5 jaren belast zijn geweest met de functie van gerechtelijk magistraat, griffier of secretaris bij een parket. Dit geldt evenzoo voor zijne adjuncten. Hij is in rang gelijkgesteld aan een hoofdofficier.

Hij voert de pen waar zulks is voorgeschreven bij het reglement van het Hof of bevolen door den president of door den minister van justitie.

Samenstelling der militaire rechtbanken. Indien de beschuldigde officier is, mag te zijnen aanzien geene gerechtelijke functie worden vervuld door een officier van lageren rang of van minderen ouderdom in rang.

Krijgsraad. 1 hoofdofficier-president en 4 leden: 1 burgerrechter, 2 kapiteins, 1 luitenant; zij hebben allen plaatsvervangens.

Openbaar ministerie. 1 auditeur-militair, 1 griffier.

Gerechtelijke commissie bij den krijgsraad. 1 auditeur-militair, voorzitter; 1 kapitein, 1 luitenant.

Militair-gerechtshof. 1 president, rechterlijk ambtenaar, geassimileerd aan opperofficier; 4 leden: 1 luitenant-generaal of generaal-majoor, 1 kolonel of luitenant-kolonel, 2 majoors.

Elk werkelijk lid heeft een plaatsvervanger.

Om te oordeelen over een generaal-majoor moet het Hof zijn samengesteld uit 2 luitenant-generaals en 2 generaals-majoor.

Om te oordeelen over een luitenant-generaal wordt geloot onder alle officieren van dien rang, ongeacht den diensttijd.

Procesgang. 1o. Voorloopig onderzoek. — De korpscommandant (of de territoriale bevelhebber indien er meerdere verdachten zijn behorende tot verschillende korpsen) doet een voorloopig onderzoek houden door eene commissie van officieren.

2o. Gerechtelijke commissie. — De stukken worden toegezonden aan den auditeur-militair ter standplaats van den krijgsraad. De commissie onderzoekt de zaak en stelt dit onderzoek in geschrifte.

3o. Verwijzing naar den krijgsraad. — De verwijzing naar den krijgsraad wordt gelast door den auditeur-militair in overleg met de territoriale militaire autoriteit. Ingeval van vervolging, aanhangig gemaakt op klachte van de militaire autoriteit en waarbij de commissie van oordeel is dat aan de zaak geen verder gevolg moet worden gegeven, doet de auditeur-militair de stukken toekomen aan den territorialen bevelhebber.

Indien deze eischt, dat de zaak vervolgd wordt, wordt een bevel tot verwijzing niet gegeven; de beklagde wordt voor den krijgsraad gebracht en de auditeur doet ter terechtzitting de vordering, die hij noodig oordeelt.

Bij vervolging ambtshalve of op klachte van burgerlijke overheden of van particulieren, wordt de beschikking, dat er tot verdere vervolging geen aanleiding bestaat, door de leden van de gerechtelijke commissie bij de processtukken gevoegd. Den territorialen bevelhebber wordt hiervan door den auditeur kennisgegeven; desgewenscht worden hem de stukken toegezonden.

4o. Krijgsraad. — Bij den aanvang der eerste zitting leggen de leden van den raad, op vordering van den auditeur, den eed af dat zij hunne functiën getrouw zullen vervullen, enz.

De auditeur draagt de beschuldiging voor.

De vonnissen worden met redenen omkleed.

Beroep, herziening. De veroordeelde, en evenzoo de auditeur, kan in hooger beroep komen bij het militair gerechtshof.

Toevoeging van verdedigers aan militaire beklagden.

In het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over het ontwerp van Wet betreffende de begrooting van Justitie voor het dienstjaar 1916 komt o.a. het navolgende voor:

Militaire rechtspleging.

Men vroeg, of bij eventueele herziening van de Rechtspleging bij de Landmacht ook art. 116 van dat Wetboek zoude kunnen worden gewijzigd.

Ingevolge dit artikel wordt — in afwijking van de in het Wetboek van Strafvordering gestelde regels — aan ieder van misdrijf beschuldigde op zijn daartoe strekkend verzoek een raadsman toegevoegd. In de praktijk heeft deze regeling het gevolg, dat verdedigers optreden in talloze onbeduidende zaken, waar hun bijstand zonder bezwaar kon worden gemist, hetgeen bovendien de schatkist op aanmerkelijke kosten komt te staan, nu de verdedigers van Rijkswege belooning ontvangen.

De Minister van Justitie deed daarop het navolgende opnemen in zijne memorie van antwoord:

Dat bij de herziening der Regtspleging in 1912 op het stuk van de toevoeging van raadslieden eene meer vrijgeveige regeling is getroffen dan die, welke is neergelegd in artikel 132 van het Wetboek van Strafvordering, is op zich zelf toe te juichen. Zijn echter de bepalingen op dat stuk van de Regtsplegingen, gelijk in het Voorloopig Verslag wordt gesteld, wat al te vrijgevig voor den militairen beklagde? Alleen de ervaring kan daaromtrent het noodige licht verschaffen, en de hierbedoelde bepalingen werken, naar het oordeel van den ondergeteekende, nog te kort — immers nog slechts twee jaren — om reeds thans den tijd voor wijziging gekomen te kunnen achten. De wetgever van 1912 heeft vermoedelijk vertrouwd, dat in onbeduidende zaken van overtreding wel de bijzondere procedure der artikelen 178—179 R. L. (183—184 R. Z.), bij welke procedure geen toevoeging plaats vindt, zou worden gevolgd; hij heeft zich verder voorgesteld, dat in zake van misdrijf voor den raadsman wel nagenoeg steeds enig nuttig werk zou zijn te verrichten, al ware het slechts, dat deze op de persoonlijkheid van den beklagde enig nader licht zou kunnen werpen. De in het Voorloopig Verslag nedergelegde stelling, dat „in talloze onbeduidende zaken, waar hun bijstand zonder bezwaar kon worden gemist”, thans verdedigers worden toegevoegd, hangt — waar in het verslag alleen aan zaken van misdrijf is gedacht — blijkbaar samen hiermede, dat de wetgever van 1912 de beteekenis van en den rechtsbijstand in zoo-wetgever van 1912 de beteekenis van en den rechtsbijstand in zoo-

danige zaken hooger heeft aangeslagen dan in het Verslag is geschied.

Overigens zal de ondergeteekende aan deze quaestie, welke mede van belang is met het oog op de bepalingen omtrent de toevoeging in het wetsontwerp tot vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering zijne aandacht blijven geven.

Positie van kommiezen-militairen.

In het voorloopig verslag van de Tweede Kamer omtrent het wetsontwerp tot wijziging en verhooging van het VIIe hoofdstuk B der Staatsbegrooting 1916 komt o.m. het volgende voor:

Inlichtingen werden voorts gevraagd omtrent de positie, waarin deze kommiezen-militairen zullen verkeereren. Uiteraard zullen zij ondergeschikt zijn aan de hogere belastingambtenaren en de door dezen te geven dienstorders hebben op te volgen, maar zullen zij tevens in het militaire dienstverband blijven, zoodat zij ook onder de bevelen van het militair gezag staan? Of zullen zij tijdelijk uit het militair verband worden ontslagen, althans feitelijk aan de militaire verhoudingen worden onttrokken, doordat hun verlof wordt toegekend? De vrees werd uitgesproken, dat, wanneer deze militairen zoowel in militair als in burgerlijk ambtsverband blijven, daaruit moeielijkheden zouden kunnen voortvloeien.

In de Memorie van Antwoord leest men hieromtrent:

De militairen, die als buitengewoon kommies worden aangesteld, zullen voor de werkzaamheden als kommies ondergeschikt zijn aan de hogere belastingambtenaren en de door dezen te geven dienstorders hebben op te volgen. Overigens zijn zij militair en blijven dus in het militaire dienstverband met alle daaraan verbonden gevolgen. Daar over de dienstverhoudingen, waarin deze militairen zullen staan, volkomen overeenstemming bestaat tusschen het militair en het burgerlijk gezag, laat het zich niet verwachten, dat er moeielijkheden zullen ontstaan uit het feit, dat zij zoowel in militair als in burgerlijk ambtsverband blijven.

De Redactie zou hierbij de vraag willen doen of men van dergelijke moeielijkheden ooit gehoord heeft bij de Koninklijke Maréchaussée, welke voor hunne politietaak onder de rechterlijke autoriteiten staan en eveneens militair blijven.

Principieële dienstweigering.

Voor het Hoog Militair Gerechtshof werd in de zitting van 30 Maart 1916 in hooger beroep behandeld de strafzaak tegen J. D. B., oud 19 jaar, geboren te Haarlem, milicien-soldaat der Infanterie, die door den Krijgsraad te 's-Gravenhage was veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf, in te gaan 11 Januari 1916, ter zake dat hij te Haarlem op den 17en December 1915 opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de herhaalde orders van zijn meerdere in rang, den 2e Luitenant der Infanterie P. H. O., om een militaire uniformjas aan te trekken, en zulks uitdrukkelijk heeft geweigerd door op die orders te antwoorden: „ik doe het niet.”

Beklaagde had voor den Krijgsraad als reden voor zijne dienstweigering opgegeven, dat hij volkomen gewetensvrijheid verlangt en zich wil houden aan het gebod: „Gij zult niet dooden”.

Beklaagde, gedetineerd in het Huis van Bewaring te Utrecht, werd voor het Hof bijgestaan als raadsman door Mr. H. Th. Gerlings.

Beklaagde werd eerst door het Hof gehoord en verklaarde in hooger beroep te zijn gekomen, omdat hij naar zijne meening geen straf verdient. De feiten geeft hij toe, die zijn gebeurd zooals ze hem zijn telast gelegd; zijn geweten verbiedt hem echter zich aan het militarisme te onderwerpen; hij kan zijn ziel en kracht daaraan niet geven; deze overtuiging staat bij hem op godsdienstigen bodem; hij is Luthersch gedoopt, maar wil zich niet bij eenig kerkgenootschap aansluiten; hij heeft algemeene religieuse bezwaren.

Mr. Gerlings verkreeg hierna het woord tot het houden van zijn pleidooi:

Pleiter begon met er op te wijzen, dat men in vroeger tijden den oorlog beschouwde als een heerlijke, zielverheffende, verjongende en mannelijke bezigheid. De Spartanen hadden de algemeene plicht om roem en luister te bezorgen aan den Staat. Zij behoorden niet aan zich zelf maar aan den Staat; de krijg werd verheerlijkt. Een overblijfsel daarvan vindt men nog in onzen tijd wanneer gesproken wordt van: „Ein frischer fröhlicher Krieg”. De tijden veranderen echter en wij veranderen met hen. De oorlog wordt niet meer beschouwd als een geoorloofd heerlijk middel om het te veel aan kracht tot uiting te brengen, om roem en eer te behalen. De oorlog raakt in verdrukking en zoekt zich te handhaven door zich als verdedigingsoorlog aan te dienen. Elke oorlog-voerende Mogendheid is er tegenwoordig op uit, te betoogen, dat zij slechts ter verdediging van snood aangetaste heilige rechten, ter wille van God en Vaderland het zwaard uit de scheede trekt en als de Mogendheid aanvallend te werk gaat, dan haast zij zich te betuigen, dat zij slechts aanviel ter verdediging, omdat anders de andere partij, die wilde aanvallen, een voor-sprong zou hebben gehad. Zoodra de oorlog algemeen alleen toelaatbaar wordt geacht als verdedigings-oorlog, zoodra over den oorlog wordt gesproken als iets vreeselijks, iets mensch-onteerends, maar noodzakelijk ter verdediging tegen onrecht, is het tijdstip aangebro-

ken, dat de mensch boven den oorlog uitkomt. Dan nadert het tijdperk van den wereldvrede. En nu spreekt het van zelf, dat er meer en meer menschen gevonden worden, die, zich bewust geworden van alle ellende welke de oorlog brengt, zich met heel hun gemoed en al hun kracht verzetten tegen den oorlog. Dat innerlijk verzet kan zoo sterk worden, dat men niet meer in staat is mee te doen aan den oorlog, noch om mee te doen aan iets wat bevorderlijk is aan den oorlog; en in dezen toestand bevindt zich nu deze beklagde. Beklaagde, die streng is opgevoed, werd door zijne ouders niet begrepen; hij heeft een sterk gevoel voor rechtvaardigheid (waarvoor pleiter tal van gevallen uit beklagdes jeugd aanhaalde); toen beklagde in ging zien, dat geweld plegen steeds verkeerd is, ook als het is ter bescherming van recht, werd hij dienstweigeraar. Beklaagdes waarheidslievendheid blijkt uit de omstandigheid, dat hij wist, dat hij door zijn dienstweigeren zijne betrekking als instrumentmaker bij de telefoon-maatschappij te Amsterdam zou verliezen; beklagde is geheel-onthouder, vegetariër en rookt ook niet, uit overtuiging. De houding van de militaire overheid tegenover beklagde is eene zeer welwillende geweest; men heeft hem bij zijne indeeling vergund alleen naar de kazerne te loopen, omdat hij weigerde te voldoen aan het commando aan te treden, en, omdat hij vegetariër was, mocht hij zijn eten ontvangen, alvorens het vet er door ging; toen hij echter weigerde een uniformjas aan te trekken, heeft men hem gevangen gezet. Welk artikel heeft beklagde nu overtreden? artikel 180 der Grondwet? De Staat is het meest egoïstische wezen, dat er bestaat. Het hoogste doel van den Staat is zich zelf in stand te houden en hij streeft dit doel na met alle ten dienste staande middelen. Is het echter geoorloofd te eischen, dat men handelt tegen zijn gemoed in? Gelden wetten van den Staat boven de wetten van het geweten? In Engeland zelfs, waar de drang voor dienstneming bij het leger zóó groot is, wijkt men echter voor gewetensbezwaren. Pleiter citeert verschillende punten uit „Ons Program” van dr. Kuyper. Met belangstelling heeft pleiter indertijd kennis genomen van de twee sententiën van het Hof, gewezen tegen de twee officieren van gezondheid. De eene werd vrijgesproken, omdat hij zich niet verplicht had gevoeld te zwijgen, de andere omdat hij zich verplicht achtte geheim te houden, wat anderen hem in vertrouwen hadden medegedeeld. In buitengewone mate heeft pleiter zich over deze beslissingen verheugd. Waarom niet de gehoorzaamheid aan een gegeven bevel gevorderd; waarom niet aan de militaire plichten de hoogste waarde toegekend? Omdat men de keus overliet aan den persoon in kwestie, conscientie-vrijheid. Ons heele leven is een keus doen tusschen plichten. Bij beklagde bestond ook een conflict van plichten, gewetensplicht of rechtsplicht; de gewetensplicht heeft hij gekozen.

Pleiter wil er echter niet op rekenen, dat het Hof den militair vrij zal laten, aan de inspraak van zijn geweten gevolg gevende, dienstplicht te weigeren. De Staat laat dit niet toe; aangenomen dus

dat beklagde een strafbaar feit heeft gepleegd, welke straf moet hem dan hiervoor worden opgelegd; laat men hem dan alleen straffen, omdat het niet anders kan, om misbruik te voorkomen. Eeuwen geleden hebben er al dienstweigeraars als deze beklagde bestaan en heeft men toen met de gewetensvrijheid rekening gehouden. In 1580 werd er te Leeuwarden aan de gewetensbezwaren der Menonieten tegemoetgekomen, in Middelburg dacht men er echter anders over en wilde hen dwingen; toen heeft Prins Willem I ingegrepen en met hunne bezwaren rekening gehouden. En wat men nu in 1580 durfde, zou men daar in 1916 bang voor zijn? Personen als beklagde ruien niet op; beklagde zit reeds drie weken in het Huis van Bewaring te Utrecht gemeenschappelijk met andere militairen, doch gevaarlijk voor deze militairen is hij niet. Wel gevaarlijk zijn die militairen, die wel dienen, doch in ure des gevaars in de lucht schieten en zij, die zich er op beroemen afgekeurd te zijn. Door personen als beklagde langdurige straffen te geven kan men misschien hun tegenstand breken. Zij komen dan in het leger als gebroken menschen en hebben dan slechten invloed op anderen. Dat de aan beklagde op te leggen straf alleen diene als toetssteen der gerechtigheid; geef beklagde 4 maanden gevangenisstraf, doch ontzeg hem tevens het recht om te dienen; wil het Hof die ontzegging niet uitspreken, veroordeel dan beklagde tot eene straf van langer dan zes maanden, opdat de Regeering het veel te weinig gebruikte artikel 36 der militiewet kan toepassen en beklagde kan uitsluiten van den dienst bij de militie. Het Hof, dat steeds blijken heeft gegeven hoe nieuwe geest kan worden ingeblazen aan oude wetten en voorschriften; het Hof, dat steeds heeft getoond vrij te zijn van de letter der Wet, die dood is, en te vragen naar den geest, die levend maakt; dat Hof zij thans gegeven, aan de eene zijde het Staatsgezag handhavend, aan de andere zijde de gewetensvrijheid te eerbiedigen, den beklagde te veroordeelen, maar hem tevens voor den langst mogelijken tijd het recht te ontzeggen om bij de gewapende macht of als militair geemployeerde te dienen.

Na dit pleidooi verkreeg de heer Advocaat-Fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht, jhr. mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt het woord. Z.H.Ed.Gestr. betoogde, dat beklagde door de wet tot militairen dienst wordt verplicht; hij maakt bezwaar, weigert zelfs die verplichting te volbrengen; hij vindt het hard dat zijne bezwaren niet aanvaard worden en dat van hem toch gevorderd wordt, dat hij als militair dienst zal doen; hij treedt zelfs in eene beoordeeling van de innerlijke waarde en billijkheid der wet en komt tot het besluit, dat aan hem, evenals aan geestelijken, vrijstelling van militairen dienst had moeten zijn verleend; het antwoord hierop kan kort zijn; wat de beklagde hard en onbillijk vindt is eene wettelijke verplichting, hem als Nederlandsch staatsburger opgelegd. Zoolang de wet nog wet is, moet de beklagde, in volkomen onderwerping, haar gehoorzamen; dit zij gezegd bij beschouwing der onderwerpelijke zaak uit wettelijk oogpunt. Wat het feitelijke betreft is deze zaak niet zonder

beteekenis; opstaan tegen de wet is zeker bedenkelijk; ook van dit standpunt behoort de zaak te worden bekeken, gewikt en gewogen; naar spreker meent, zal uit die overweging noodzakelijk het besluit moeten volgen, dat dienstweigering met al de ten dienste staande middelen krachtig behoort te worden onderdrukt. Liefde voor het vaderland, de bereidheid om voor het vaderland de zwaarste offers te brengen, de eerbied van het volk, dat in de ure van het gevaar, zich als één man rondom het nationale vaandel schaart, zijn geen ijdele begrippen! integendeel zij hebben groote zedelijke waarde! Men voorkome, dat zij in kracht verminderen. Pleiter zegt een onzer voormannen na: de overheid draagt het zwaard; zij mag het gebruiken en zij moet het gebruiken, wanneer 's lands veiligheid wordt bedreigd. Pleiter is dan ook van oordeel dat het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage met juistheid is gewezen en vraagt de bevestiging daarvan. Z.H.Ed.Gestr. hoopt, dat de straf den tegenstand van dezen beklaaigde zal breken; lukt het niet, dan zal hij dezen lijdensweg opnieuw moeten bewandelen. Pleiter besluit met den wensch, dat deze zaak anderen tot voorbeeld moge strekken.

Bij Sententie d.d. 4 April 1916 heeft het Hof het vonnis van den Krijgsraad bevestigd, met aftrek van het voorarrest sedert 17 Dec. 1915.

Krijgsraden te velde.

Wij lezen in de N. R. Ct. van 5 Juni 1916 Avondblad C.:

De opperbevelhebber van land- en zeemacht heeft dd. 2 dezer den volgende oproep gericht tot gepensioneerde officieren:

Bij uitgebroken krijg zullen bij het leger te velde eenige krijgsraden te velde moeten worden benoemd. Ten einde aan den eigenlijken dienst van het veldleger zoo weinig mogelijk troepenofficieren voor het zitting nemen in deze krijgsraden te onttrekken, zou ik gaarne t. z. z. gepensioneerde officieren van het leger h. t. l. tot lid van bedoelde krijgsraden kunnen benoemen. Intusschen zullen de als zoodanig te benoemen gepensioneerde officieren tevoren in dienst moeten worden gesteld en ingedeeld bij een der troepen van het veldleger.

In verband met het vorenstaande is nagegaan, welke gepensioneerde officieren voor de onderwerpelijke benoeming in aanmerking zouden kunnen komen. Het is mijn bedoeling de namen van hen, die bereid zijn zich voor zitting te nemen in den krijgsraad te velde beschikbaar te stellen, op een lijst aan te teekenen, en dan bij uitgebroken krijg deze gepensioneerde officieren achtereenvolgens, te

beginnen met de jongsten ¹⁾ naarmate er behoefte aan de instelling van verschillende krijgswaarden is, voor benoeming tot tijdelijk reserve-officier in aanmerking te brengen, om hen alsdan in een krijgsraad te benoemen.

Ik heb de eer U wedelgestreng te verzoeken mij te berichten, of u, vorenaangeduide bedoelingen kennende, bereid is, u voor eventueel zitting nemen in een krijgsraad te velde beschikbaar te stellen.

1) Deze volgorde bevreemdt ons; wij zouden liever voorstellen, te beginnen met diegenen welke voor het vervullen van rechterlijke functiën de meeste bekwaamheid, geschiktheid en ervaring bezitten, ten einde eene goede rechtspraak zooveel mogelijk te waarborgen.

Laat ons hopen, dat bij het nagaan, welke officieren voor benoeming in aanmerking zouden kunnen komen, hiermede voldoende rekening is gehouden.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Rechtsregelen en de vereischte afkondiging daarvan.

De aandacht onzer lezers moge worden gevestigd op een in het Tijdschrift voor Strafrecht Deel XXVII blz. 197 v.v. voorkomend opstel getiteld: „Rechtsregelen en de vereischte afkondiging daarvan” van de hand van Mr. L. Ch. Besier, Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden.

Ten gevolge van den Europeeschen oorlog ziet de rechter zich geplaatst voor de toepassing, niet alleen van allerlei gelegenheidswetten, maar ook voor die van enkele bestaande doch tot nu toe sluimerende wetsvoorschriften. Hiertoe behoort onder andere de wet op den staat van oorlog en beleg, die onder meer een nieuwen wetgever in het leven riep, het militair gezag. Ook de van dit gezag uitgaande wettelijke voorschriften eischen toepassing door de rechtspraak, hetgeen den schrijver aanleiding geeft om aan de hand van het hierachter op blz. 539 opgenomen arrest van den Hoogen Raad eenige opmerkingen te maken omtrent een paar daarbij in het oog gevallen fundamenteele rechtsvragen.

Vooreerst deze vraag: Hoe komt de rechter tot de kennis van het bestaan en de geldigheid van de door het militair gezag uitgevaardigde wettelijke voorschriften? Immers van het bestaan van die voorschriften mag de rechter niet onkundig blijven, integendeel ambtshalve *moet* hij zich daarvan op de hoogte stellen. Hij moet dat in iederen aanleg doen, ook in cassatie, en is zelfs verplicht het ontbrekende bewijs daarvoor te zoeken wanneer partijen het hem niet of niet in voldoende mate uit eigen beweging leveren. Hij mag niet volstaan met de overweging, dat hem van het bestaan of de geldigheid van een rechtsvoorschrift *niet is gebleken*, op welken grond i. c. de rechter in hooger beroep den beklagde had ontslagen van rechtsvervolging.

De Hooge Raad stelde bij de behandeling in cassatie deze vraag ter zijde, en oordeelde dit ontslag van rechtsvervolging terecht gegeven, doch op andere gronden dan de rechter in hooger beroep. De H. R. ontzeide n.l. bij bovenbedoeld arrest het karakter van wettelijk voorschrift aan het door het bevoegd militair gezag gegeven bevel tot inlevering van wapenen door de inwoners van in staat van beleg verklaarde plaatsen, en wel omdat omtrent de afkondiging van zoodanig bevel niets bij de wet was bepaald, zoodat

het uitvaardigen van zoodanig bevel naar het oordeel van ons hoogste rechtscollege was een *feitelijk* bestanddeel der overtreding, hetwelk bij dagvaarding moest worden te laste gelegd, en waarvan het bewijs in rechte moest worden geleverd.

Ware het bevel wèl als wettelijk voorschrift beschouwd (zooals i.c. door den lageren rechter en den advocaat-generaal werd aangenomen) dan behoefde het niet in de telastelegging voor te komen. Wel is het rechtsgeldig bestaan der strafbepaling krachtens art. 1 van het Wetboek van Strafrecht voorwaarde voor de strafbaarheid van het feit, doch art. 143 van het Wetboek van Strafvordering eischt alléén, dat *het feit* in de dagvaarding opgenomen wordt. Wettelijke voorschriften behooren in eene telastelegging niet thuis.

Van groot belang is derhalve de vraag, welke Mr. Besier in de tweede plaats behandelt, n.l. welke de kenmerken zijn van een rechtsregel, een rechtsvoorschrift, een wettelijk voorschrift, of hoe men dit begrip aanduiden moge. Schr. waagt zich niet aan een poging om dit begrip zuiver te omlijnen, doch tracht aan de hand van de rechtspraak een practisch bruikbare begrenzing ervan te vinden, en komt dan tot de slotsom, dat een bindende regel, om aanspraak te kunnen maken op de hoedanigheid van „rechtsregel”, moet zijn:

1o. uitgegaan van het Staatsgezag, handelende door een van zijn vele organen, en

2o. bestemd, naar buiten te werken, *algemeen* te binden; d. i. niet alleen tegenover bepaald aangewezen personen, doch tegenover iedereen, die met haar in aanraking komt.

Daarna behandelt de schrijver de vraag, of als derde kenmerk moet gesteld worden de bestemming om duurzaam te werken. Zijn antwoord op die vraag is ontkennend.

Mr. Besier behandelt ten slotte het onderwerp der afkondiging, welke hij beschouwt als de wilsuiting van den wetgever. Hierin wil schr. dan ook den grond zoeken voor de noodzakelijkheid dier afkondiging, waar immers op het geheele gebied van het recht aan den wil geene gevolgen worden toegekend zoolang deze zich niet heeft geopenbaard. De afkondiging is meestal voorgeschreven, doch het vereischte ligt reeds zóó in den aard der zaak, dat aan een niet-afgekondigden rechtsregel in geen geval verbindende kracht mag worden toegekend.

Voor verschillende wettelijke voorschriften evenwel is de afkondiging nergens uitdrukkelijk bevolen, veel minder geregeld, op welke wijze die zal geschieden. Wettelijke regeling dier afkondiging acht schr. zeer gewenscht, maar men zet de zaak onderste boven (en hier bestrijdt schr. de boven vermelde opvatting van den H. R.) wanneer men van die *regeling* een bestaansvoorwaarde voor den rechtsregel maakt.

Waar een juist omschreven telastelegging de noodzakelijke voorwaarde is voor den goeden gang eener strafprocedure bevelen wij

onzen lezers de kennisneming van dit belangrijk artikel gaarne aan. Wij kunnen ons met de strekking daarvan geheel vereenigen en zouden aan de bevoegde militaire autoriteiten in overweging willen geven om, met de tot nu toe verkregen ervaring voor oogen, algemeen eenzelfde wijze van afkondiging hunner wettelijke voorschriften te aanvaarden. Vele van die voorschriften zijn van eenigszins blijvend belang en behoeven — helaas — voortdurende raadpleging. Een of meer behoorlijke verzamelingen hiervan zouden voor het publiek van groot nut zijn en later ook uit een militair-historisch oogpunt waarde bezitten.

Onze militaire strafrechtspleging.

In een opstel, getiteld: „Onze militaire strafrechtspleging” (Onze Eeuw van Januari 1916 blz. 117 v. v.) geeft Mr. Dr. J. Eysten een schets van den huidige toestand onzer militaire strafrechtspleging.

Het artikel vangt aan met een kort overzicht van de lijdensgeschiedenis van de herziening onzer thans meer dan honderdjarige wetboeken. Vermeldende de totstandkoming van de regeling van het nieuwe materiele strafrecht bij de in 1903 aangenomen wetten, welke evenwel nog steeds op invoering wachten, geeft hij voor de lezers van Onze Eeuw een overzicht van de verschillende vergeefschepogingen tot wijziging van het formeele recht en bespreekt hij den voornaamsten inhoud van de bij de wet van 31 October 1912 (Stbl. Nr. 337) tot stand gekomen wijzigingen.

Wij gaan deze opsomming, die voor onze lezers weinig nieuws bevat, met stilzwijgen voorbij. De schrijver meent, dat deze wijzigingen ons nog geen deugdelijke rechtspleging hebben bezorgd; deze laatste acht hij door wijziging der bestaande wet niet bereikbaar.

Dat er nog belangrijke leemten bleken te bestaan, bewijst de schrijver door vermelding van twee ernstige conflicten, die zich in de practijk der gewijzigde rechtspleging hebben voorgedaan, te weten de al of niet verplichte overlegging van notulen van het behandelde in raadkamer bij de ter approbatie ingezonden vonnissen en de weigering van hooger beroep in klachtzaken over opgelegde disciplinaire straffen. Voorts noemt de schrijver als verdere gebreken van onze militaire rechtspleging:

1o. de onmogelijkheid om ontslag van rechtsvervolging of niet-ontvankelijkheid van den Auditeur-Militair uit te spreken;

2o. het ontbreken van recht van appèl voor den Auditeur-Militair;

3o. de niet-vatbaarheid van vonnissen van den militairen rechter voor cassatie en revisie.

Voor al over het gemis van genoemde rechtsmiddelen voor den

militairen justiciabele geeft Mr. E. zijn afkeuring te kennen, en spreekt daarom de wenschelijkheid uit eener wijziging van het Wetboek van Strafvordering in dien zin, dat cassatie en revisie ook voor uitspraken van den militairen rechter zullen worden ingevoerd.

Ten aanzien der regeling van de verdediging in het militaire strafproces is de wetgever naar het oordeel van den schrijver te ver gegaan door aan iederen beklaagde voor iedere zaak, hoe gering ook, het recht op een raadsman toe te kennen.¹⁾

Schr. acht het ten slotte een voordeel van de mobilisatie, dat thans een ruime toepassing van de militaire rechtspleging de voor- en nadeelen er van duidelijk aan het licht kan brengen.

Wat deze gebreken betreft, wij zouden ze niet zoo voetstoots als zoodanig willen erkennen. De notulen-moeilijkheid is door den wetgever in de onzes inziens goede richting opgelost. Wij hebben voor deze finesse — al of niet het gevolg van het optreden van rechtsgeleerde krijgsraadvoorzitters — nimmer sympathie gevoeld. De overlegging toch hebben wij altijd een noodwendig gevolg geoordeeld van het approbatie-beginsel. Vervalt de approbatie dan kan ook dit gevolg verdwijnen.

Over het appèl in klachtzaken gaven wij reeds onze meening te kennen op blz. 35 en 36 van dezen jaargang.

De drie verder aangegeven gebreken zijn o.i. tot twee terug te brengen, omdat het onder 1o. omschreven gebrek samenhangt met dat onder 3o. Naar het schijnt is toch het eenige gevolg, verbonden aan het verschil, dat gemaakt wordt tusschen vrijspraak en ontslag van rechtsvervolging, te vinden in het cassatie-proces, met name bij de behandeling van de vraag, van welke beslissingen in cassatie kan worden gekomen. In beginsel heeft dit verschil ons nimmer kunnen bekoren, evenmin als de uitgebreide rechtspraak over de vraag of al dan niet vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging had moeten worden uitgesproken. Zoolang de cassatie nog niet tot het militair strafprocesrecht is uitgestrekt heeft men in dit recht dat verschil niet noodig. Laten wij er ons niet mede vermoeien; er is al formalisme genoeg en het resultaat voor den beklaagde is hetzelfde.

Wat de cassatie betreft, de behoefte daaraan is, zoolang in het militair proces één hof van appèl bestaat, dat tevens de approbatie-bevoegdheid bezit van lagere vonnissen, naar onze meening niet groot. Tot nu toe is toch, zoover wij weten, in de practijk van de militaire rechtspraak zooveel mogelijk met de constante rechtspraak van den Hoogen Raad rekening gehouden. En voor wat betreft de toepassing onzer militaire strafwetgeving, is er één hof, dat de approbatie en daardoor de appellabiliteit van zeer vele der militaire strafzaken in handen heeft. De ervaring zal intusschen nog moeten uitmaken, in hoeverre cassatie noodig wordt wanneer voor de Zee-

1) Zie hiervoor blz. 469.

macht in Nederlandsch-Indië appel mogelijk zal zijn op het Hoog Militair Gerechtshof te Batavia. Dat deze cassatie dan op te dragen zou zijn aan onzen Hoogen Raad, doch dan met militaire bijzitters, of aan een ander meer in het bijzonder daartoe geschikt college, is intusschen, zoolang de cassatierechter ook zelf ten principale uitspraak mag doen, een stelling, waarvoor veel te zeggen is.

Het recht van appèl voor den Auditeur-Militair heeft eerst recht van bestaan wanneer de approbatie afgeschapt is. Juist het beginsel van de approbatie brengt mede, dat de vraag, of al dan niet in beroep gekomen wordt, behalve aan den veroordeelde, uitsluitend toekomt aan den rechter, die de approbatie heeft te beoordeelen. In het bijzonder hoede men zich voor vergelijking van den Auditeur-Militair met den Officier van Justitie. Hunne positie in het militair strafproces is toch eene geheele andere, al verrichten zij soortgelijke werkzaamheden. Men verlange dus geen recht van appèl voor den Auditeur-Militair omdat het Openbaar Ministerie dit bezit.

Dit laatste maakt nog een enkele opmerking noodig in verband met de door Mr. Eijsten wenschelijk geachte mogelijkheid om den Auditeur-Militair in zijn eisch niet ontvankelijk te verklaren. Naar het ons voorkomt mag hiervan alleen sprake zijn als de Auditeur-Militair, evenals het Openbaar Ministerie, op eigen initiatief en onder eigen verantwoordelijkheid strafvervolgingen aanvangt. Dit recht nu komt den Auditeur-Militair niet toe. Hij vervolgt als openbaar aanklager de zaken, die de bevoegde militaire autoriteit naar den krijgsraad verwijst. Daardoor verkrijgt de eisch, bedoeld in de artikelen 169, v.v. R. L., een geheel ander karakter dan die van een ambtenaar van het openbaar ministerie in ons burgerlijk strafproces.

Ten slotte zou nog een en ander te zeggen zijn over de, volgens schr. „gelukkige” intrekking der Justitieele Voorschriften, als missende op grond van art. 160 van de Grondwet elke bindende kracht.

Wij merken slechts op, dat dit laatste bij de samenstelling dier voorschriften nooit uit het oog is verloren. De bedoeling dier voorschriften was, zooals ook uit de gebezigde bewoordingen duidelijk valt af te leiden, om als gids te dienen, niet voor den rechter, maar voor officieren, die met de militaire rechtspraak in aanraking komen, ten einde de richtige behandeling van strafzaken bij de krijgswaarden zooveel mogelijk te bevorderen. Dat hierbij geen rechtsregelen, nog wel buiten de wet om, gegeven werden, blijkt te allen overvloede uit de officieuze aankondiging dezer voorschriften, opgenomen in Deel III van ons tijdschrift op blz. 1, ongeveer gelijktijdig met de verschijning van het Staatsblad, waarin de Justitieele Voorschriften opgenomen waren.

Aan dit doel hebben zij ten volle beantwoord (zie voor wat de Marine betreft M. R. T. II blz. 157). In die richting wijzen ook talloze mondelinge verzekeringen van officieren, die ons geduren-

de al die jaren gedaan zijn. Herhaaldelijk wordt ons in den laatsten tijd juist weder door landmacht-officieren de vraag gesteld of ons ook iets bekend is omtrent eene hernieuwde vaststelling dezer voorschriften, die indertijd wel in de bedoeling schijnt te hebben gelegen. Wij moesten hierop het antwoord schuldig blijven; de oorlogsdruk zal daaraan wel niet vreemd zijn. Voor de Marine bestaan zij weder in het Hoofdstuk „Justitieele Zaken” der V. K. M. Evenals wij, zullen zich tal van officieren der Zeemacht er in verheugen, dat er opnieuw „iets justitieels van een militair departement is uitgegaan.”

Uit het Weekblad van het Recht Nos. 9909 en 9911 nemen wij het volgende over:

Advocaten bij de militaire rechtspraak.

Ook bij ons zijn enkele advocaten, tot de gemobiliseerde troepen behorende, in verschillende functiën bij de krijgsraden werkzaam. Het is daarom niet zonder belang te vernemen, hoe men daarover elders denkt. De Raad van Toezicht bij de balie te Bordeaux heeft een besluit genomen, waarbij aan alle leden der Orde werd in herinnering gebracht, dat uitoefening van de taak van advocaat moeilijk vereenigbaar is met de verplichtingen der gemobiliseerden en dat in elk geval die uitoefening niet vereenigbaar is met eenige functie bij de militaire rechtspleging bijv. met die van griffier bij een temporairen krijgsraad. In overeenstemming met die beslissing werd later een lid der Orde voor twee maanden geschorst, welke schorsing na de mobilisatie zou ingaan, op grond dat door hem in strijd met eerstbedoeld besluit was gehandeld en hij als pleiter was opgetreden, terwijl hij de functie waarnam van het Openbaar Ministerie bij den Krijgsraad te Bordeaux. Het Hof te Bordeaux heeft dit vonnis van den Raad vernietigd bij een zeer uitvoerig gemotiveerd arrest van 11 Januari 1916, G. der Trib. van 21, 22 en 23 Februari. Aan den Raad werd de bevoegdheid ontzegd eene bindende uitlegging te geven van de den rechtstoestand der balies regelende ordonnantie van 20 November 1822, terwijl het Hof, zelf die uitlegging gevende, besliste, dat uit die ordonnantie de onvereenigbaarheid der twee werkzaamheden niet mocht worden afgeleid.

Bij ons bestaat zeker geen enkel voorschrift, dat den gemobiliseerden advocaat verbiedt zijne taak als advocaat, zoover de omstandigheden het toelaten, waar te nemen. Ook zal het tegelijkertijd tijdelijk waarnemen van eenige functie bij een krijgsraad geen bezwaar opleveren. Toch zou het de vraag kunnen zijn, of men bij ons niet wel in de vereeniging van hoedanigheden te ver gaat. Een zelfde persoon treedt soms als waarnemend auditeur-militair, soms

als raadsman op bij denzelfden krijgsraad. Het „zooveel hoedanigheden, zooveel personen” zal hier dan moeten gelden. Men zou kunnen vragen, heeft de advocaat optredende als auditeur-militair de noodige objectiviteit, behoudt de waarnemende auditeur, straks optredende als raadsman, de gewenschte subjectiviteit?

Het slot van onze mededeeling in no. 9909 vereischt om misverstand te voorkomen eenige verduidelijking. Van geachte zijde wordt ons verzekerd, dat er geen militairen, dus geen gemobiliseerde advocaten als waarnemend auditeur-militair in functie zijn. Dit wordt ook niet in ons stukje gezegd, al zou men het er in kunnen lezen. Wel komt, naar wij meenen, voor de vereeniging van waarnemend auditeur-militair en van raadsman, toegevoegd of gekozen, bij denzelfden krijgsraad doch die raadsman is niet gemobiliseerd.

Onzerzijds moge worden herinnerd aan de omstandigheid, dat de openbare aanklager bij de militaire rechtscolleges, die ten behoeve van den Officier-Commissaris de artikelen voor het verhoor van beklagden in gereedheid moet brengen, daarbij te letten heeft op de taak van dezen Officier „om de onschuld te ontdekken” en „om bewijs en erkenning van schuld in te winnen”. (R. L. 62, R. Z. 60). Wij vernamen nimmer, dat een openbare aanklager daardoor in moeilijkheden was gekomen, al vervult hij hier gelijktijdig de taak van openbaar ministerie en verdediger.

BOEK AANKONDIGING.

De Wet op de voorwaardelijke veroordeeling door Mr. G. T. J. de Jongh. Groningen, P. Noordhoff 1916. Prijs f 1.90, geb. f 2.25.

Gaarne vestigen wij met een enkel woord de aandacht onzer lezers op het ons ter aankondiging gezonden werk, dat Mr. G. T. J. de Jongh, Rechter en tevens Voorzitter der Afdeling Amsterdam van het Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen, onder bovenstaanden titel het licht heeft doen zien. Het doel van den schrijver is „een juiste toepassing van het nieuwe instituut te bevorderen, daar niet alleen de belangen eener goede rechtspraak maar ook de geheele ontwikkeling van ons strafrecht hierbij ten nauwste zijn betrokken”. Verder heeft de gedachte hij hem voorgezeten „om ten aanzien van de reclasseering verschillende wenken te geven, welke voor een groot deel aan de ervaring zijn getoetst”.

Dat dit werk bij Mr. de Jongh in goede handen is, daarvoor is reeds zijn naam een zekere waarborg. Zijn groote belangstelling in alles wat met de reclasseering verband houdt, de rijke schat van ondervinding, waaruit hij kan putten, maken hem wel tot een bij uitstek bevoegde voorlichter van allen, die meer of minder onmiddellijk de nieuwe wetsbepalingen in practische toepassing moeten brengen. En daarop komt het hier zoo in hooge mate aan. Terecht en met instemming wijst S. dan ook nog eens uitdrukkelijk op de door den oud-hoogleraar Van Hamel in de Tweede Kamer gesproken woorden: „Wanneer men deze wet niet wil maken tot een paskwil, tot een parodie, tot een doode letter, maar tot een levende kracht, heilzaam voor de maatschappij, dan hangt alles van de toepassing af”.

Schrijver geeft ons dan allereerst den tekst der Wet van 12 Juni 1915 (Staatsblad No. 247), gevolgd door eenige korte historische aantekeningen betreffende de parlementaire behandeling. Onze trage wetgevende machine heeft in dit geval betrekkelijk vlug gewerkt. Wel bevatten reeds de ontwerpen tot herziening van het Wetboek van Strafrecht van Mr. Cort van der Linden (1900) en Mr. Loeff (1904) bepalingen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling, maar het ontwerp dat tot grondslag van de nu, op 30 December 1915, in werking getreden wet heeft gediend, werd toch

eerst op 24 Juli 1912 door den minister van justitie Regout bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt.

Hierna vinden we een veertiental verschillende punten, verband houdende met de nieuwe wet, en ten aanzien waarvan Mr. d. J. zijne opmerkingen, beschouwingen en wenken in den hem kenmerkenden, levendigen trant uiteenzet. (blz. 18—124). Alverder zijn opgenomen de namen en adressen van reclasseeringsinstellingen en eidelijk de 3 Koninklijke besluiten van 13 December 1915 (Stbl. Nos. 506, 505 en 504) 1) respectievelijk bevattende de „Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeeling”, de „Uitvoeringsregeling voorwaardelijke invrijheidstelling” en de nieuwe „Reclasseeringsregeling”, alle voorzien van de daarbij van Regeeringswege gevoegde „Toelichting”.

Uit des schrijvers eigen aantekeningen — uiteraard het meest waardevolle van zijn werk — doen wij hier en daar enkele grepen. De groote ingenomenheid van Mr. d. J. met het instituut der voorwaardelijke veroordeeling is bekend en hij opent zijne Inleiding dan ook met een „gelukwensch”, dat er betere tijden zijn aangebroken voor de ontwikkeling van ons strafrecht, voor de rechtspraak en ook voor den zondaar. Hiervoor brengt hij de opvolgende ministers van justitie een hartelijke dankbetuiging.

Opnieuw brengt de schrijver krachtig en herhaaldelijk naar voren het nauwe verband tusschen de voorwaardelijke veroordeeling en de reclasseering. In reclasseering ligt *de* beteekenis van de nieuwe wet 2); zij biedt het positieve voordeel naast de slechtst negatieve werking eener voorwaardelijke veroordeeling en meer dan in theoretische beschouwingen over klassieke of moderne strafrechtsschool moet zelfs het vaderschap dier nieuwe instelling gezocht worden bij de praktijk der reclasseering. Een bloedverwantschapstrek met de *sociologische* school is zeker niet te ontkennen; maar een familie-relatie met de *anthropologische* school of met de vergeldingsleer valt moeilijk te ontdekken.

Voor de in theoretische beschouwingen en bij de parlementaire behandeling als zoo hoogst belangrijk geoordeelde vraag of de voorwaardelijke veroordeeling al of niet eene straf is, voelt Mr. d. J. niet veel. Hij beschouwt ze *niet* als zoodanig en geeft blijkbaar de voorkeur aan den term „reclasseeringsmaatregel”, maar is niettemin dankbaar aan hen die het karakter eener „straf” hebben verdedigd, omdat dàardoor het ontwerp in veler oogen meer aannemelijk werd.

„What is in a name?” liet Shakespeare Julia vragen. Voor en bij de geboorte der Wet, die ons hier bezig houdt, is echter over die naamsquaestie heel wat te doen geweest met dit, zeker merk-

1) Het laatste Staatsblad wordt, blijkbaar door een drukfout, als no. 50 vermeld.

2) Elders — blz. 40 —, sprekende over het beginsel, zegt S. „Het beginsel dezer wet is reclasseering”, en zet ons de beteekenis en de bedoeling hiervan nog eens in korte, duidelijke trekken uiteen.

waardige, gevolg dat de jonggeborene *zonder* naam is gebleven. Toch zal een van die haar toegedachte namen — „Voorwaardelijke veroordeeling” — zonder in het doopregister te prieken, wel de gangbare worden. Mr. de Jongh bezigt dien naam dan ook vlijtig, anderen doen evenzoo, en mede in officieele bescheiden is hij op weg burgerrecht te verkrijgen.

Zooeven wezen wij reeds op de positieve en negatieve voordeelen als gevolg van het nu door den Nederlandschen wetgever gehuldigde systeem. Het negatieve deel is ontleend aan het Belgisch-Fransche stelsel, — aanvankelijk ook het onze — maar waarmede Mr. Regout te goeder ure de belangrijke, positieve voordeelen (de „probation”), die Engeland en Amerika ons leerden kennen, wist samen te koppelen. Wellicht niet voor alle gevallen opgaande, maar toch in hoofdzaak juist drukte de minister van justitie Ort dit uit als volgt: „Het wetsontwerp kent dus beide stelsels: het Belgisch-Fransche voor de veroordeelden die geen reclasseering noodig hebben en het Amerikaansch-Engelsche stelsel voor al de overigen”. De theoretische, niet principieele, grenslijn is hier getrokken bij 2 maanden gevangenisstraf. Mocht intusschen de ondervinding leeren, dat ook in sommige lichtere gevallen reclasseeringsmaatregelen noodig zijn, dan zal de praktijk waarschijnlijk ook daarvoor wel een of anderen vorm weten te vinden, al zullen de instellingen voor *die* gevallen van Regeeringswege subsidie moeten missen.

Bij geldboete is eene voorwaardelijke veroordeeling alleen mogelijk, wanneer de betaling der boete of de tevens uitgesproken verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegende bezwaren oplevert. S. is van oordeel, dat toepassing van het nieuwe instituut hier dus een zeldzaamheid zal blijven in verband met 's rechters bevoegdheid om steeds een minimumboete van 50 cent op te leggen. Het staat echter te bezien of de rechterlijke macht er in het algemeen ook zoo over zal denken. Bij de opvatting van mr. d. J. ware het juistere geweest de mogelijkheid tot voorwaardelijke veroordeeling ingeval van geldboete *niet* open te stellen.

Na eenige opmerkingen te hebben gemaakt over „Proeftijd”, „Algemeene voorwaarde”, „Schadevergoeding”, geeft de S. onder het opschrift: „Bijzondere voorwaarden” practisch belangrijke wenken, *hier* vooral voor den rechter, die de wet heeft toe te passen van des te meer gewicht, omdat deze zelve hem bijna steeds de vrije hand heeft gelaten. Afkomstig van een deskundig ambtgenoot zullen zij hem kunnen behoeden voor fouten als b.v., zoo wij meenen, na het in werking treden der kindrewetten nog wel eens voorkwamen. Men voelt, dat hier de man van ondervinding aan het woord is. Het blijkt soms zoo uit kleine maar niet onbeteekenende voorbeelden. Zoo deelt S. ons in hoofdstukje X, „Het verleen van hulp en steun”, mede dat aan een voorloopig in vrijheid gestelde, aan wien een bepaalde woonplaats wordt aangewezen, gewoonlijk de verplichting werd (of wordt) opgelegd om zich op gezette tijden bij het hoofd der politie ter plaatse te melden. Men zou oppervlakkig zeggen een dood na-

tuurlijke bepaling om de nakoming der verplichting eenigszins te controleeren. Toch kan zij een volkomen averechtsch gevolg hebben. „Op een kleine plaats” — vertelt mr. d. J. — „liep het door die herhaalde bezoeken toch al spoedig in het oog dat X. tot de politie in zekere relatie stond. Met ongepaste nieuwsgierigheid — doch op het platteland legt men zich te dien aanzien niet aan ijzeren ketenen — werd langzamerhand uitgevischt, wat daar toch achter stak. Op die wijze werd de sluier, die over 's mans verleden was gelegd, opgelicht. Het praatje verspreidde zich in de werkplaats..... En binnen zeer korten tijd was X. ontslagen”. S. wil nu voor de hier bedoelde contrôle de politie op een afstand houden en daarmede de reclasseeringsvereniging belasten. Het is mogelijk, dat dit minder in het oog zou vallen, maar zal — zoo zouden wij willen vragen — de relatie tot de vereeniging op den duur voor „de werkplaats” ook wel een geheim blijven? En menige reclasseeringspoging stuit af op tegenwerking juist van de zijde der klassegenooten van den betrokkene.

Van groot belang voor een goede werking der nieuwe wetsbepalingen is een zoo volledig mogelijk vóóronderzoek, maar ook in dit opzicht heeft de wetgever de praktijk weder volkomen vrij gelaten; slechts de gewone bepalingen van het Wetboek van Strafvordering blijven van toepassing; toch zal hierin een bezwaar niet gelegen zijn om den beslissenden rechter een voldoende aantal gegevens ter beschikking te stellen. Het bijeenbrengen daarvan komt bijna geheel voor rekening van den rechter-commissaris en de politie; waar het hier geldt, niet zoozeer het feit als wel de antecedenten van den verdachte, biedt de terechtzitting geen gelegenheid om daaromtrent het zoo onmisbare licht te verschaffen. Ook in dit opzicht brengt mr. d. J. zijn steentje bij om een wetslagen te bevorderen. In het belang der zoo gewenschte uniformiteit biedt S. een model aan van nodig geoordeelde inlichtingen opdat den rechter een zoo duidelijk mogelijk karakterbeeld van den beklaagde en zijn vóórleven worde voor oogen gesteld en hij tevens met kennis van zaken kan beslissen, welke reclasseeringsvoorschriften in elk bijzonder geval met de meeste kans van succes behooren te worden gegeven. Motiveering van de toepassing der voorwaardelijke veroordeeling in het vonnis wordt door de wet niet geëischt. S. acht hierin eene voldoende beweegreden om haar na te laten ofschoon hij die motiveering overigens „zeer gewenscht” zou vinden. „In het overbodige deel zou juist bij de behandeling in hogere instantie een aanleiding tot vernietiging gelegen kunnen zijn en deze kans zal een rechter aan zijn hooger collegae niet onnoodig gunnen.” (blz. 112). Naar schrijvers meening zou een vonnis aldus kunnen luiden: „Overwegende dat er termen aanwezig zijn voor het geven van het bevel, omschreven bij artikel 14a, b, en c Wetboek van Strafrecht”. Het aan de hand doen van eene zoo absoluut nietszeggende overweging heeft ons verwonderd, afkomstig als zij is van een schrijver, die zich steeds zoo hartgron-

dig afkeerig toont van elk dor formalisme en zoo diep doordrongen is van de waarheid, dat „grün ist des Lebens goldner Baum”.

Wij meenen hiermede afscheid te kunnen nemen van des heeren de Jongh's laatste pennevrucht. Ook zij, die overigens het nieuwe instituut met vreugde hebben begroet, zullen hunne ingenomenheid daarmede door het lezen van dit boekje ongetwijfeld nog voelen wassen. Is het te verwonderen, dat wij het betreuren, dat de omstandigheden er toe moesten leiden, dat onze militairen voorloopig van de te verwachten zegenrijke werking niet zullen mogen genieten?

d. W.

Ter aankondiging ontvangen „Militaire straf- en tuchtclassen”
Academisch proefschrift ter verkrijging van den graad van Doctor
in de Rechtswetenschap door G. H. E. Nord Thomson, Amsterdam.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Verdediging in reclame-zaken.

In mijn artikel „Verdediging in reclame-zaken” (Militair Rechtelijk Tijdschrift, Deel XI, van Januari 1916, pag. 269—273) zijn door de Redactie twee aantekeningen gemaakt, waarop ik nog met een enkel woord wil antwoorden.

Door mij werd geschreven op pag. 272: „..... niet te ontkennen valt, dat ook in dit opzicht (n.l. bij het opleggen van disciplinaire straffen) veel onrecht geschiedt.”

De Redactie teekent hierbij aan: „Veel onrecht”, is o.i. wel wat te veel gezegd, doch wij stemmen toe, dat onrecht in dezen wel voorkomt, zij 't dan ook niet opzettelijk”.

Al dadelijk wil ik opmerken, dat door mij noch hier noch elders ooit is beweerd, dat dit onrecht „opzettelijk” zou worden gepleegd door de straffende meerderen; het is mijne overtuiging, dat niet opzet, doch ongewoonte en gebrek aan rechtskennis als de oorzaken moeten worden beschouwd. Wat betreft het verschil tusschen mijne bewering „veel onrecht” en die der Redactie „onrecht, in dezen wel voorkomende”, dit is, als betreffende eene meening, subjectief en dus moeilijk voor bespreking vatbaar, daar de een „veel” noemt, wat de ander volstrekt niet ongewoon vindt.

Ten einde evenwel eene maatstaf ter beoordeeling in deze te hebben, is door mij eene optelling gemaakt van de klacht-zaken, voorkomende in het Militair Rechtelijk Tijdschrift vanaf 1908 tot heden, voor zoover betreffende de Landmacht. Het aantal bleek te zijn 66.

Hiervan is in 24 gevallen de straf òf geroyeerd òf verminderd, zijnde dus in ruim 36 % der voor den rechter behandelde gevallen.

Nu weet ik zeer goed, dat dit geen absolute maatstaf mag heeten, aangezien slechts 66 der vermoedelijk vele duizenden gevallen van straffen in de jaren 1908—1916 opgelegd, zijn beschouwd, en dan nog alleen die, welke voor den rechter zijn gebracht.

Toch komt het mij voor, dat de aangehaalde getallen — de eenige mij ter beschikking staande — eenigszins een beeld van den toestand kunnen geven en dan vermeen ik, dat 36 % een zeer hoog percentage is, in het licht waarvan ik mijne bewering wel durf volhouden.

Wat betreft het tweede punt, daarin wordt mij ook eenige overdrijving verweten, waar ik beweerde, dat „de rechter in bijna 90 %

der hem voorgelegde gevallen reden vindt om de strafmutatie te wijzigen."

Ook hier heb ik den zelfden weg gevolgd, thans meer zeker gaande, waar niet over *alle* straffen wordt gesproken, doch alleen over die, in welke de hulp van den rechter werd ingeroepen.

Van de 66 gevallen, sedert 1908 vermeld in het Militair Rech-
telijk Tijdschrift werd 40 maal de strafreden gewijzigd, opleverende
alzo 60.6 %. Ik moet dus erkennen, dat mijne ruwe schatting van
„bijna 90 %” te hoog was. Gaarne spreek ik ten deze een „pec-
cavi” uit, hoewel ik niet meen, dat mijn betoog veel van zijn waarde
verliest, waar toch blijkt, dat in $\frac{2}{3}$ der gevallen, aan des rechters
oordeel onderworpen, de strafreden onjuist bleek en wijziging be-
hoefde, zoodat ik gerechtigd meen te blijven tot mijne bewering, dat
„het wijzigen der strafreden is eene zaak van groot gewicht”.

Mr. Dr. J. S. BARBAS,

1ste Luitenant Staf VIII I. B.

*Bij het vorenstaande moge worden aangeteekend, dat de inzen-
der — gelijk hij zelf toegeeft — zijn oordeel heeft gevormd op on-
deugdelijken grondslag. Immers lang niet alle door het Hoog Mili-
tair Gerechtshof genomen beschikkingen in klachtzaken komen in
aanmerking voor opneming in dit tijdschrift. In den regel worden
slechts die afgedrukt, welke uit een rechtskundig oogpunt van meer
of minder belang zijn. En aangezien dit belang veelal gelegen is
juist in een door den militairen rechter aangebrachte wijziging in
strafreden of straf, geven bovenaangehaalde getallen allermint een
juist beeld van den toestand.*

*Tot ons leedwezen zijn ook wij vooralsnog niet in staat aan den
geachten inzender en aan onze lezers meer volledige gegevens ter
beschikking te stellen. Een overzicht van alle over het door den
schrijver genoemde tijdvak door den militairen rechter behandelde
klachtzaken over opgelegde krijgstuchtelijke straffen zou daarvoor
in de eerste plaats noodig zijn; beter nog ware natuurlijk een over-
zicht van de afdoening van alle krijgstuchtelijke overtredingen.*

*Wij zullen trachten in deze richting eenige betrouwbare ge-
gevens te verkrijgen. Daarmede zal intusschen wel wat tijd gemoeid
zijn.*

W E T G E V I N G .

Tijdelijke nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.

De beschikbare plaatsruimte veroorlooft ons niet den inhoud der openbare beraadslagingen over de ontwerpen op te nemen, weshalve wij moeten volstaan met hieronder te verwijzen naar de Handelingen der Staten-Generaal.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

De openbare beraadslagingen over het ontwerp en de daarop ingediende amendementen hadden plaats in de vergaderingen van 10 tot 22 Februari 1916 (Handelingen der Staten-Generaal 1915—1916 II blz. 1209—1366).

De eindstemming had plaats op 22 Februari 1916, waarbij met 57 tegen 12 stemmen werd aangenomen het navolgende:

NADER GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET tot nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het eedsvraagstuk nadere voorziening behoeft;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goetvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In elk geval waarin een wettelijk voorschrift het afleggen, hetzij van een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid van een eed of van eene belofte, verklaring of bevestiging vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, is een ieder, ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort, verplicht den eed af te leggen.

Artikel 2.

Eene belofte of bevestiging wordt echter afgelegd, indien de te beëdigden persoon verzoekt daartoe te worden toegelaten op grond dat hij behoort tot eene godsdienstige gezindheid, welke hem het afleggen van eeden verbiedt.

Artikel 3.

De te beëdigden persoon wordt mede toegelaten den eed door de belofte of bevestiging te vervangen, indien hij schriftelijk verklaart, tegen het afleggen van eeden, ook wanneer eenig wettelijk voorschrift dit vordert, onoverkomelijke bezwaren te hebben, ontleend aan zijne opvatting omtrent den godsdienst.

Deze schriftelijke verklaring vindt plaats door de onderteekening van eene akte, opgemaakt en mede onderteekend door dengene, in wiens handen de eed of de belofte of bevestiging moet worden afgelegd. Deze akte is vrij van zegel, registratie en alle kosten. Indien de te beëdigden persoon niet schrijven kan, wordt hiervan in de akte zelve melding gemaakt.

Artikel 4.

Indien het wettelijk voorschrift, als in artikel 1 bedoeld, betrekking heeft op de aanvaarding van eenig openbaar ambt, van eenige openbare betrekking, waardigheid of bediening, van eenig beroep of van eenigen meer duurzamen werkring, als die van voogden of curators, zal de te beëdigden persoon de keuze hebben tusschen den eed en de belofte of bevestiging.

Artikel 5.

In wettelijke voorschriften wordt onder eed begrepen de belofte of bevestiging, welke krachtens deze wet voor een eed in de plaats treedt.

Overgangsbepaling.

De eeden, vóór het in werking treden dezer wet afgelegd door personen, die op het tijdstip der eedsaflegging niet tot eene godsdienstige gezindheid behoorden, worden geacht te zijn afgelegd op wettige wijze.

Slotbepaling.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden ge-

plaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven,

De Minister van Justitie,

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Marine,

De Minister van Financiën,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Waterstaat,

*De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,*

De Minister van Koloniën,

Bij vergelijking van dit door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen nader gewijzigd ontwerp met het aan die Kamer ingediende gewijzigd ontwerp (zie M. R. T. XI blz. 305) merken wij op, dat tijdens de behandeling in de Tweede Kamer de navolgende wijzigingen in het ontwerp zijn aangebracht:

- 1o. het tijdelijk karakter is aan het ontwerp ontnomen;
 - 2o. in artikel 1 is het woord „verklaring” tusschengevoegd;
 - 3o. personen, die tot een godsdienstige gezindheid behooren, die hun het afleggen van een eed verbiedt, worden alleen tot het afleggen van een belofte of bevestiging toegelaten wanneer zij zulks op dien grond verzoeken;
 - 4o. de in artikel 3 gevorderde verklaring moet afgelegd worden bij schriftelijke akte, waarin vermeld wordt, dat de betrokkene tegen het afleggen van eeden, ook wanneer eenig wettelijk voorschrift dit vordert, onoverkomelijke bezwaren heeft, ontleend aan zijne opvatting omtrent den godsdienst.
-

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1915—1916.

VOORLOOPIG VERSLAG der COMMISSIE van RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.

Het afdelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft de navolgende uitkomsten gehad.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Sommige leden meenden, dat de wijze waarop het eedsvraagstuk, zoowel bij de behandeling van het vorige als van het thans aan de orde zijnde wetsontwerp, in het openbaar is besproken, niet steeds blijk heeft gegeven van een juist besef van het ontzaglijk gewicht daarvan. Men mag daarover niet spreken als gold het eene onverschillige zaak. Hier heeft men te doen met een stuk der overtuiging van de gansche menschheid, met een onderwerp van bijzondere zedelijke en maatschappelijke beteekenis, verband houdende met het geloof in het bestaan van God. Men wenschte deze opmerking te maken, al gold ze niet den inhoud van het wetsontwerp.

§ 2. Algemeen waardeerde men, dat de Regeering het aan eene hernieuwde poging om dit dringende vraagstuk tot eene oplossing te brengen, niet heeft laten ontbreken, en prees men den welwillenden en verzoenenden geest, welke bij de behandeling van dit wetsontwerp van alle zijden is gebleken.

Eenige leden wenschten echter uitdrukkelijk als hun oordeel uit te spreken, dat ook na de verwerping van het vroeger ontwerp en het thans gevallen votum van de Tweede Kamer over deze aangelegenheid, de Kamer geheel vrij is in het nemen van eene beslissing.

§ 3. Vele leden, behoorende tot verschillende politieke partijen, verklaarden de thans aangeboden regeling als een compromis tusschen de uiteenlopende richtingen te aanvaarden. Zij achtten haar beter dan de vorige, er op wijzende, dat krachtens artikel 1 de eedsplicht in beginsel is gehandhaafd, al zullen degenen, die tegen het afleggen van eeden onoverkomelijke bezwaren hebben, en daaronder zijn tal van geloovigen, daarvan zijn vrijgesteld. Zij juichten die vrijstelling toe, daar zij den bestaanden dwang afkeurden. Dat het toetsingsrecht van den rechter was vervallen, begroetten zij met vreugde, terwijl zij er zich van overtuigd hielden, dat de ingevolge artikel 3 vereischte schriftelijke verklaring, waarin zij een gepasten waarborg zagen voor de gegrondheid der aangevoerde bedenkingen, niet lichtvaardig zal worden afgelegd. Zij spraken dan ook de hoop en het vertrouwen uit, dat de eed, wordt het ontwerp wet, daardoor niet in onbruik zal geraken.

Andere leden konden met dit gunstig oordeel over het wetsvoor-

stel niet instemmen en verklaarden ernstige bedenkingen daartegen te hebben. Bij hen rees de vraag, of de bezwaren van de nieuwe regeling minder groot zijn dan die aan het voortduren van den bestaanden toestand verbonden. Die vraag beantwoordden zij ontkenkend. Zij achtten het gevaar, dat de rechtszekerheid door dit wetsvoorstel loopt, van dien aard, dat zij daarin eenen onoverkomelijken hinderpaal zagen om zich met het voorstel te vereenigen. In de schriftelijke verklaring ingevolge artikel 3 zagen zij, in tegenspraak met de hiervoren uitgesproken meening, geen voldoende waarborg tegen misbruik van de bevoegdheid om de belofte of bevestiging in plaats van den eed te doen, naardien het aldus te gemakkelijk wordt gemaakt zich aan de eedsaflegging te onttrekken. Reeds op grond alléén, dat men zich door die schriftelijke verklaring aan het afleggen van den eed kan onttrekken, zullen velen oprecht gemeente, onoverkomenlijke bezwaren hebben, ontleend aan hunne opvatting omtrent den godsdienst, om den eed te zweren. Anderen ontkenden, dat artikel 3 hiertoe aanleiding mag geven.

Enkele leden oordeelden het instituut van den eed hier dermate verwaterd, dat zij dien liever nog geheel hadden zien afgeschaft.

Eenigen zagen zelfs in de voorgestelde regeling eenen zeer ongewenschten stap om den eed als bewijsmüddel geheel uit te schakelen. Zij wezen op het geringe aantal van hen, die tot geen kerkgenootschap behooren, en op het zeer kleine aantal van overtuigde godloochenaars, en meenden, dat aan het drijven van deze categorieën van personen om den eed — en daarmede een grooten waarborg voor den Staat tot het verkrijgen van de waarheid vooral in het strafproces — te doen verdwijnen, niet mocht worden toegegeven.

Hoewel der Regeering daarvan geen verwijt kan worden gemaakt, betreurden sommige leden, dat het toetsingsrecht van den rechter in het nieuwe ontwerp was vervallen.

Enkelen hadden het verkieselijker gevonden, dat eene belofte of bevestiging had mogen worden afgelegd alleen door hen, die beeerden niet aan God te gelooven.

§ 4. Sommige leden betreurden het, dat de eed nog niet geheel kon worden gemist en dat de Regeering meende niet alleen te kunnen laten gelden het schoone: „uw ja zij ja, uw neen zij neen”. Zij hadden liever het Zwitsersche stelsel gevolgd gezien, waarbij de rechter bij het hooren van de getuigen geen eed oplegt, maar eenvoudig zegt: „spreekt de waarheid”.

Atheïsten, zoo betoogden enkelen, zijn er in ons land slechts weinige, twijfelaars daarentegen vele. Deze leden gevoelden veel voor eene facultatiefstelling. Zij meenden, dat de juridische waarde van den eed licht te hoog wordt aangeslagen; niet zoozeer de eed verschaft den waarborg van waarachtigheid als wel de straf, op meened gesteld en welke ook aan het doen van een valsche belofte kan worden verbonden. Naar hun oordeel had de eed ook met het Christelijk geloof niet te maken, maar is zweren eene heidensche gewoonte. Uit godsdienstig Christelijk oogpunt valt voor eedspllicht dan ook

niets te zeggen. Waarom heeft de Regeering niet de consequentie van haar stelsel aangedurfd door, op het voetspoor van hetgeen geschiedt bij het aanvaarden van een ambt, in zake eed of belofte volkomen vrijheid te schenken?

Tegen dit laatste werd in het midden gebracht, dat bij facultatiefstelling van den eed, velen, die geen bezwaar hebben dijen af te leggen zoo de wet dit vordert, zouden weigeren het te doen, aangezien bij hen daartegen wel bedenking bestaat bijaldien de wet hen daartoe niet verplicht.

Verder werd het uitgangspunt, dat de eed van heidenschen oorsprong zoude zijn door anderen weersproken, die volmondig toestemden, dat het eedzweren ook bij de heidenen voorkomt, maar daarin een bewijs te meer zagen, dat men hier te doen heeft met eene algemeene godsdienstige plechtigheid. Hieruit kan men afleiden, hoe diep de eed is geworteld in het godsdienstig besef der geheele menscheid. De Kerk, zoo betoogden zij, vordert den eed niet, maar laat hem toe, indien de Overheid hem vordert. Eischt de Overheid den eed, aldus deze leden, dan aanvaarde zij ook de onderstelling, waarop de eed rust, het geloof in God.

Tegen het afschaffen van den eed hadden onderscheidene leden ernstige bedenking. Zij meenden, dat de ondervinding leert, dat hij in burgerlijke en strafzaken niet kan worden gemist. Toch vreesden sommigen hunner, dat het op den duur tot die afschaffing zoude komen.

Sommigen, die de voorgestelde oplossing van het vraagstuk geenszins volmaakt achtten, zouden de voorkeur er aan gegeven hebben, indien de Regeering niet de regeling van de geheele materie had ter hand genomen, maar zich bepaald had tot voorziening in de leemte, die na de bekende arresten van den Hoogen Raad was gebleken. Zij meenden, dat alleen noodig was eene regeling voor personen, die tot geen kerkgenootschap behooren. De arresten van den Hoogen Raad gaan immers niet verder.

Zeer vele leden waren van oordeel, dat er te veel eeden worden afgelegd, hetgeen strijdt met den eerbied voor den eed. Zoo is dit het geval met ambtenaren van politie en justitie ter terechtzitting in strafzaken. Eenige leden meenden ook, dat de beslissende eed geheel diende te vervallen. Thans geschiedt het afleggen van den eed met te weinig plechtigheid en maakt dit ook door zijn veelvuldigheid niet den gewenschten indruk.

§ 5. De leden die meenden, dat, ook in de nieuwe redactie, het te gemakkelijk wordt gemaakt zich aan het afleggen van den eed te onttrekken, wezen nog meer in het bijzonder op de gevolgen, die dit in de practijk zal hebben. Er zijn nog al te veel personen in Nederland, die zeer zeker zullen terugdeinzen voor het doen van een valschen eed; maar wanneer hunne belangen er mede gemoeid zijn, allicht geen bezwaar zien in eene onware belofte of bevestiging. Daar nu de in artikel 3 genoemde schriftelijke verklaring niet behoeft gemotiveerd te zijn en door de tegenpartij in burgerlijke

zaken of door het openbaar ministerie van strafzaken niet kan worden bestreden, behoeft het geen betoog, dat hiermede een weinig aanbevelenswaardig beginsel in onze wetgeving wordt gebracht.

De leden hier aan het woord wezen er op, dat deze bezwaren in het bijzonder gewichtig zijn ten opzichte van de eeden, welke in burgerlijke zaken op zich zelve onaantastbare rechtsgevolgen hebben. Bij de eeden, welke strekken om andere bewijsmiddelen te versterken, als den getuigen-eed en den eed tot bevestiging van den inhoud van koopmansboeken, bestaan die bezwaren ook wel, maar in mindere mate. Eene beëdigde getuigenverklaring of een beëdigd koopmansboek kan men door tegenbewijs ontzenuwen, en bovendien is de rechter niet absoluut aan den inhoud gebonden. De eeden echter, bedoeld in de artt. 1604, 1967, 1977, 1979 en 2010 van het Burgerlijk Wetboek, artt. 270 al. 2 en 3 en 295 van het Wetboek van Koophandel en art. 119 al. 2 der Faillissementswet, maken het geschil van partijen onherroepelijk uit. Bij die eeden schijnt het niet meer dan billijk, dat de tegenpartij, wanneer deze aan een eed meer hecht dan aan eene belofte of bevestiging, het recht heeft zich te verzetten tegen het surrogaat, dat de te beëdigden persoon voor den eed wil in de plaats stellen.

Wat de decisoire eeden betreft, bedoeld in de artt. 1604, 1967 en 2010 van het Burgerlijk Wetboek en art. 270 al. 3 van het Wetboek van Koophandel, zoo is de regeling bovendien in strijd met het juridisch karakter van die instelling in ons recht. De opdracht gevolgd door het aanvaarden van een decisoire eed, heeft het karakter van eene dading. Die opdracht immers is feitelijk niet anders, dan dat men tegen zijne tegenpartij zegt: ik zal van mijne vordering afzien, of ik zal aan uwe vordering voldoen, onder voorwaarde, dat gij den eed aflegt. Wanneer nu de tegenpartij geen eed wil afleggen, maar iets anders, dan behoeft degeen, die de opdracht deed, daarmede natuurlijk geen genoegen te nemen. Er is in zoodanig geval geen wilsovereenstemming tot stand gekomen en dientengevolge ook geen bindende overeenkomst. Tegen deze beginselen van ons burgerlijk recht nu gaat het wetsontwerp vierkant in, en eenige leden verklaarden reeds daarom hun stem aan het ontwerp niet te kunnen geven.

Van andere zijde werd hiertegenover opgemerkt dat, mocht al de opdracht van den decisoire eed, gevolgd door eene aanvaarding, zijn te beschouwen als eene overeenkomst van dading, dit karakter daaraan niet wordt ontnomen, doordat voor den eed eene belofte of bevestiging in de plaats kan treden. De overeenkomst van dading heeft dan enkel een gewijzigden inhoud gekregen.

In het bijzonder ten aanzien van den decisoire eed zouden deze leden de totstandkoming van de wet toejuichen, omdat aan de tegenpartij de gelegenheid wordt ontnomen hem die bezwaar heeft tegen het afleggen van den eed, te plaatsen tusschen zijn beurs en zijn geweten.

Intusschen gaven deze leden gaarne toe, dat het niet meer dan

billijk is voortaan hem die den eed opdroeg het recht te geven, deze opdracht terug te nemen, indien de tegenpartij gebruik wil maken van de bevoegdheid, in artikel 3 verleend. Zij deelden echter de meening, dat dit punt niet thans, maar bij de herziening van het bewijsrecht in burgerlijke zaken behoort te worden behandeld, als wanneer ook de vraag aan de orde kan worden gesteld, of niet de decisoire eed, of wat daarvoor in de plaats kan treden, geheel dient te vervallen.

Hiertegen werd door de leden in de eerste plaats aan het woord, opgemerkt, dat zij zeer sceptisch gestemd zijn omtrent een spoedige wijziging van de bewijsleer in burgerlijke zaken en dat daarom de belanghebbenden gedurende geruimen tijd de dupe zullen worden van deze wetswijziging. Zij voegden daar nog aan toe, dat men in den tusschentijd naar onze beginselen van burgerlijk recht de bevoegdheid moet behouden om zelf te beslissen, of men in den eed al dan niet een beteren waarborg ziet dan in het surrogaat daarvan.

Men zoude gaarne antwoord ontvangen op de vraag, of de rechter die volgens art. 1945 van het Burgerlijk Wetboek en art. 399 van het Wetboek van Strafvordering de waarde der getuigenissen moet wegen, ook mag letten op de omstandigheid, dat de eene verklaring beëdigd, de andere onbeëdigd is. Sommigen meenden, dat de rechter volkomen vrij is; anderen dat hij de waarde van beide soorten verklaringen even hoog moet stellen.

Toch waren eenigen van gevoelen, dat aan den eed, bijvoorbeeld bij successie-aangifte, meer gewicht zal moeten worden gehecht dan aan de belofte, omdat zij die den eed afleggen dubbel reden hebben om met nauwkeurigheid te verklaren.

Door sommige leden werd betreurd, dat het amendement van den heer Rutgers om een artikel 3a in de wet op te nemen (no. 9 der Gedrukte Stukken onder 96), waarbij de rechter in aanmerking zal „mogen” nemen bij de waardeering van getuigenverklaringen, dat eene verklaring niet onder eede is afgelegd, niet in behandeling is gekomen. Zij zouden die bepaling, met weglating van het woord „mogen”, gaarne in de wet hebben zien opgenomen.

§ 6. Onderscheidene leden betuigden hun leedwezen, dat door aanneming van het amendement van den heer De Savornin Lohman de regeling een definitief karakter heeft verkregen. Dit maakte het voor hen nog moeilijker om over bezwaren tegen het voorstel heen te stappen. Zij meenden, dat het beter ware geweest deze regeling van den beginne af als een proef te beschouwen. Ongetwijfeld zal men tot eene nieuwe behandeling moeten komen, al ware het alleen ter beperking, zoo niet afschaffing, der fiscale eeden. Ware de termijn van geldigheid in de wet gebleven, dan zoude er zekerheid bestaan, dat spoedig ook dit voorname punt weder onder de aandacht was gekomen. Thans bestaat er niet veel kans, dat zij, die hunne wenschen niet bevredigd vinden, spoedig eene andere regeling tot wet zullen zien verheven.

Artikelen.

Artikel 1. Men vroeg, met welke bedoeling in art. 1 gesproken wordt van „belofte, verklaring of bevestiging”, en in al de volgende artikelen alleen van „belofte of bevestiging”.

Hierop werd door andere leden geantwoord, dat, naar hun oordeel, in art. 1 het woord „verklaring” betrekking heeft op bestaande regelingen, terwijl in het vervolg in de wetgeving alleen van eene belofte of bevestiging sprake zal zijn.

Men zou gaarne te dien aanzien zekerheid ontvangen.

Artikel 2. Er waren leden, die zich vereenigden met de meening, door den heer De Savornin Lohman in de Tweede Kamer uitgesproken, dat de godsdienstige gezindheid van de Doopsgezinden dezen het afleggen van eeden niet verbiedt. Mochten zij in de toekomst tot eene belofte of bevestiging worden toegelaten, bloot op grond dat zij behooren tot eene godsdienstige gezindheid, welke hun het afleggen van eeden verbiedt, dan achtten die leden de mogelijkheid niet uitgesloten, dat de Hooge Raad der Nederlanden zou beslissen, dat bedoelde personen zich niet op art. 2 hadden mogen beroepen, en mitsdien den eed hadden behooren af te leggen, naardien zij niet de in art. 3 voorgeschreven schriftelijke verklaring hadden afgegeven.

Artikel 3. Er is niet uitdrukkelijk gezegd, of iemand bezwaren tegen den eed in het algemeen of voor bijzondere gevallen moet hebben. De vraag rees, of het iemand geoorloofd zal zijn de hierbedoelde onoverkomelijke bezwaren in sommige gevallen aan te voeren, in andere niet. Zal bijvoorbeeld een getuige die bezwaren mogen doen gelden, omdat hij de zaak waar het om gaat te onbeteekenend acht, om daarbij Gods Heiligen Naam aan te roepen? Zal hij zulks ook mogen doen op grond dat — o.a. ten aanzien van eene memorie van successie — hij niet overtuigd is van de materieele waarheid van een stuk?

Eén lid meende de vraag te moeten stellen, of iemand die behoort tot een kerkgenootschap dat den eed niet verbiedt, zich op dit artikel kan beroepen.

Men achtte algemeen het niet twijfelachtig, dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord.

Onoverkomelijke bezwaren, ontleend aan zijne opvatting omtrent den godsdienst. Hoe nu met hen, die geen godsdienst hebben?

Enkele leden hadden gaarne het amendement, door den heer Rutgers in de Tweede Kamer voorgesteld, in den verbeterden vorm in de wet opgenomen gezien. Ware dit geschied, dan zoude de wet een onderscheid hebben gemaakt tusschen de twee principieel geheel tegenovergestelde motieven, waaruit de bezwaren tegen de eedsaflegging voortkomen, tusschen hem die uitgaat van eene negatie

van elken godsdienst en hem die juist aan godsdienstige overwegingen zijne bedenkingen ontleent.

Men was van meening, dat hier had moeten zijn uitgemaakt, wat rechtens zal zijn, bijaldien de eed bij gemachtigde wordt afgelegd. Zullen dan „de onoverkomelijke bezwaren, ontleend aan de opvatting omtrent den godsdienst”, moeten aanwezig zijn bij den te beeedigen persoon, dan wel bij diens gemachtigde, dan wel eindelijk bij beiden?

Er werd de aandacht op gevestigd, dat de getuige die, ten einde niet onder eede onwaarheid te spreken, onoverkomelijke bezwaren *voorwendt*, ook wanneer zulks later blijkt, vrij uitgaat. Sommige leden waren van oordeel, dat eene strafbepaling tegen zoodanige simulatie in het wetsontwerp niet had mogen ontbreken.

Vastgesteld den 16den Maart 1916.

VAN DEN BERG.

DE VOS VAN STEENWIJK.

VAN DER MAESEN DE SOMBREFF.

TJARDA VAN STARKENBORGH.

BOSCH VAN OUD-AMELISWEERD.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Met voldoening vernamen de ondergeteekenden dat de opmerking van sommige leden, als zou bij de behandeling van het eedsvraagstuk niet steeds zijn blijk gegeven van een juist besef van het gewicht van het onderwerp, niet gold den inhoud van het wetsontwerp. Inderdaad zijn de ondergeteekenden bij hun streven naar een bevredigende oplossing van het vraagstuk doordrongen geweest van de bijzondere zoowel zedelijke als maatschappelijke beteekenis van den eed. Naar zij meenen, hebben ook de beraadslagingen in de andere Kamer blijk gegeven, dat men zich van de belangrijkheid van dit vraagstuk wel ten volle bewust is. Zij achten zich gelukkig, dat thans een regeling schijnt te zijn gevonden, welke de bijzondere beteekenis van den eed hoog houdt, zonder dat geweld wordt aangedaan aan de overtuiging van diegenen die, voor een deel juist uit grooten eerbied voor den eed, tegen het eedzweren bezwaar hebben.

§ 2. Waar de Regeering steeds de noodzakelijkheid van een oplossing, en wel van een *spoedige* oplossing van dit vraagstuk, bij iedere gelegenheid met grooten nadruk heeft betoogd, — in dit

verband worde nog verwezen naar de rede van den Minister van Justitie in de Tweede Kamer, waar deze een overzicht gegeven heeft van de vele moeilijkheden waartoe de tegenwoordige toestand leidt (*Handelingen* Tweede Kamer 1915—1916, blz. 1275 en vlgg.) — was het van zelf sprekend dat de Regeering onmiddellijk na de verwerping van het vorige wetsontwerp door de Eerste Kamer, de indiening van een nieuw ontwerp bevorderde. Met instemming vernamen zij thans, dat een oplossing van dit vraagstuk ook in dit Verslag „dringend” wordt genoemd en zij zijn erkentelijk voor de algemeen uitgesproken waardeering, dat de Regeering het aan een nieuwe poging tot oplossing van dit vraagstuk niet heeft laten ontbreken. Dat bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer van alle zijden een zucht naar gemeen overleg heeft geheerscht, welk streven ten slotte bekroond is door de aanneming van het wetsontwerp in zijn tegenwoordigen vorm met groote meerderheid en met medewerking van de meeste politieke partijen, stemt de Regeering tot dankbaarheid en maakt de verdediging van dit in gemeen overleg tot stand gekomen wetsontwerp ook in deze Kamer tot een aangename taak. De bevoegdheid van deze Kamer, om ook thans het wetsontwerp zelfstandig te beoordeelen, willen de ondergeteekenden niet betwisten. Doch zij vertrouwen, dat de in het Verslag zoo terecht geprezen verzoenende geest ook hier niet zal ontbreken.

§§ 3 en 4. Dat de thans aanhangige regeling inderdaad mag worden beschouwd als een compromis tusschen de uiteenlopende richtingen, bleek wederom duidelijk uit deze paragrafen van het Verslag, waar in het kort verschillende stelsels worden aangegeven, waaraan eenige leden de voorkeur zouden hebben gegeven, en waar bezwaren tegen dit ontwerp worden aangevoerd.

Eenerzijds vreesde men van de aanhangige regeling groot gevaar voor de rechtszekerheid en zag men in de schriftelijke verklaring van artikel 3 geen voldoende waarborg tegen misbruik van de bevoegdheid, om in plaats van den eed de belofte of bevestiging te doen, anderzijds had men de voorkeur gegeven aan een geheel verdwijnen van den eed, althans aan facultatiefstelling tusschen eed en belofte.

Wat de gevolgen van deze regeling zullen zijn, is uit den aard der zaak niet met zekerheid vooruit vast te stellen. Het is slechts op grond van de psychologie van ons volk in verband met de ervaringen in het buitenland met dergelijke stelsels opgedaan, met vrij groote mate van waarschijnlijkheid te bepalen. En dan aarzelen de ondergeteekenden niet hier nogmaals als hun stellige overtuiging uit te spreken, wat ook het vertrouwen is van de vele leden uit verschillende politieke partijen die deze regeling als een compromis aanvaardden, dat n.l. de eed ten gevolge van dit wetsontwerp niet in onbruik zal geraken.

Men houde toch in het oog, dat hij, die een belofte in plaats van

den eed wil afleggen, een schriftelijke verklaring moet onderteekenen ten overstaan van dengene in wiens handen de beëdiging zal plaats hebben, inhoudende dat hij onoverkomelijke bezwaren heeft, ontleend aan zijn opvatting omtrent den godsdienst, tegen het afleggen van eeden, ook zelfs indien een wettelijk voorschrift dit vordert. Is het nu aannemelijk, dat het herhaaldelijk zal voorkomen, dat geloovigen opzettelijk een onware schriftelijke verklaring omtrent hun godsdienstige opvatting zouden geven? De ondergeteekenden gelooven veeleer, dat de groote meerderheid van ons volk inderdaad het afleggen van den eed beschouwt als een stap van zoodanige betekenis, dat hij, die tot eedsaflegging geroepen wordt, zich angstvallig zal afvragen, of voor hem reden kan bestaan in plaats van den eed de belofte te doen, en dat hij de schriftelijke verklaring van artikel 3 niet dan na ernstig en oprecht zelfonderzoek omtrent zijn godsdienstige opvatting van den eed zal geven.

Het is waar, dat thans, tengevolge van het wegvallen van het toetsingsrecht op grond van de ernstige bezwaren die bij velen tegen dezen waarborg bestonden, een ieder zelfstandig beslissen moet of hij den eed dan wel de belofte zal afleggen, en dat de beslissing hierover slechts bij een ieders eigen geweten berust. De ernstige aard echter onzer bevolking, het verantwoordelijkheidsgevoel, dat vooral sterk spreekt wanneer men zelf in vrijheid een beslissing heeft te nemen, waarborgen voor de ondergeteekenden; dat van de bepaling van artikel 3 geen misbruik zal worden gemaakt. Met name vreezen de ondergeteekenden niet, dat artikel 3 op zoodanige onjuiste wijze zou worden uitgelegd, dat personen, die op dit oogenblik tegen eedsaflegging in het algemeen geen bezwaar hebben, laat staan een onoverkomelijk bezwaar aan de opvatting omtrent godsdienst ontleend, na het tot stand komen der wet zich gerechtigd zouden achten de bewuste schriftelijke verklaring te onderteekenen, daarbij hun onoverkomelijke bezwaren uitsluitend ontleenend aan den grond dat men zich voortaan door die schriftelijke verklaring aan het afleggen van den eed kan onttrekken. Een dergelijke interpretatie zou ook in lijnrechten strijd zijn met de toelichting, die het lid der Tweede Kamer de Geer ten aanzien van zijn amendement heeft gegeven, nl. dat de redactie daarvan strekt om te voorkomen, dat „nieuwe gemoedsbezwaren zouden kunnen ontstaan uit de geschapen mogelijkheid van dispensatie (*Handelingen* 1915—1916, blz. 1355).

Waar in dit wetsontwerp de eedsplicht uitdrukkelijk in artikel 1 is gehandhaafd, waar zij die den eed door de belofte wenschen te vervangen, formaliteiten zullen te vervullen hebben van veel strenger inhoud dan in andere landen met soortgelijke regeling het geval is, en waar onze bevolking toch even goed als die van andere landen van ernst van godsdienstige opvatting blijkt geeft, daar behoeft toch waarlijk de vrees niet te bestaan, dat hier de eed in onbruik zou geraken, terwijl de ervaring in Engeland en Zwitserland — ten aanzien van de kantons waar de eed niet geheel is afgeschaft — leert, dat slechts zeer zelden in de practijk een beroep gedaan wordt

op het wettelijk voorschrift dat vervanging van den eed door de belofte mogelijk maakt. Trouwens, ook de Beroepswet, waar zelfs geheele facultatiefstelling bestaat en toch slechts zelden de belofte wordt afgelegd, wijst in geheel dezelfde richting.

Tegenover de leden, die van oordeel waren dat men al te gemakkelijk zich aan den eed zou kunnen onttrekken, stonden de anderen, die aan een geheel verdwijnen van den eed, althans facultatiefstelling, de voorkeur zouden hebben gegeven. De ondergeteekenden hebben bij de behandeling van dit ontwerp reeds herhaaldelijk gelegenheid gehad uiteen te zetten, van hoe groote beteekenis de handhaving van den eed is. In zooverre zijn zij het eens met de leden, die, vreezend dat deze regeling er toe zou leiden dat de eed als bewijsmiddel geheel zal worden uitgeschakeld, wezen op den grooten waarborg dien de eed voor den Staat heeft tot het verkrijgen der waarheid, vooral in het strafproces. Dat de eed reeds vóór het Christendom bekend was, wordt door de ondergeteekenden niet ontkend. Intusschen is voor hen van méér beteekenis, dat de eed door de Christelijke kerk niet alleen wordt erkend, maar tevens als een ernstige prikkel wordt opgevat om de nauwkeurigheid en waarheidsliefde te verhoogen.

Tegen het afschaffen van den eed zouden de ondergeteekenden dan ook ernstige bedenking hebben. Trouwens ook in Zwitserland, dat in dit verband geprezen wordt, omdat daar de rechter bij het hooren van getuigen geen eed zou opleggen maar eenvoudig zou zeggen: „spreekt de waarheid”, is de toestand volstrekt niet algemeen zooals hier omschreven is. In niet minder dan 10 van de 25 kantons geldt nog als regel de eedsplicht en wordt alleen „aus religiösen Gründen” de eed door een belofte vervangen.

Evenmin als geheele afschaffing van den eed, zou facultatiefstelling van eed en belofte de instemming van de ondergeteekenden kunnen verkrijgen. En met nadruk ontkennen zij, dat de facultatiefstelling zijn zou de consequentie van het stelsel. Gedurende de geheele behandeling van het eedsvraagstuk, zoowel bij het vorige als bij dit wetsontwerp, hebben de ondergeteekenden steeds voorop gesteld: handhaving van den eedsplicht, behalve wanneer hierdoor de gewetensvrijheid geweld zou worden aangedaan. Met dit stelsel, dat ook den grondslag vormt van het thans getroffen compromis, is facultatiefstelling ten eenenmale in strijd. Slechts ten aanzien van den ambtseed meenden de ondergeteekenden de eedsverplichting te kunnen missen en op het voorbeeld van de Grondwet en vele bestaande wetten de vrije keuze tusschen eed en belofte algemeen te kunnen maken.

Verzet het beginsel: „eedspllicht zonder gewetensdwang” zich tegen de facultatiefstelling, eveneens zal duidelijk zijn voor wie dit beginsel in het oog houdt, dat een regeling, die de belofte alleen mogelijk zou maken voor hen, die beweren niet aan God te gelooven, voor de ondergeteekenden niet aannemelijk was. Want de Regeering

wil de gewetensbezwaren eerbiedigen van allen zonder onderscheid, ook en vooral van hen, die wèl in God gelooven en toch oprechte, aan hun godsdienstige opvatting ontleende bezwaren tegen eedsaflegging hebben.

Om soortgelijke reden bestond ook tegen het denkbeeld, dat deze voorziening alleen beperkt zou blijven tot personen, die tot geen kerkgenootschap behooren, zeer zeker bezwaar. De arresten van den Hoogen Raad hebben zeer zeker alleen betrekking gehad op de niet tot een kerkgenootschap behorende personen, zoodat bij een beperkte regeling formeel in de leemte zou zijn voorzien. Een regeling echter, die alleen voor deze personen een voorziening gaf — die dan niet anders denkbaar ware geweest dan onder toekenning van de bevoegdheid tot het afleggen van de belofte — zou den gewetensdwang van leden van een kerkgenootschap, die op grond hunner godsdienstige overtuiging bezwaar tegen eedzweren hebben, des te drukkender doen worden. Bovendien bleken nog andere bezwaren te bestaan, die een noodregeling in dezen geest minder gewenscht maakten.

De ondergeteekenden deelen de meening van de zeer vele leden, die van oordeel zijn dat te veel eeden worden afgelegd, al worde niet vergeten dat in het buitenland in menig opzicht het aantal nog grooter is. Zij geven gaarne de verzekering tegen onnoodige vermeerdering van het aantal eeden in nieuwe wettelijke voorschriften zooveel mogelijk te zullen waken. Bij de behandeling van de herziening van de wetboeken van Strafvordering en van Burgerlijke Rechtsvordering, zullen ongetwijfeld de vragen, of met betrekking tot de herhaaldelijke beëdiging van ambtenaren van justitie en politie ter terechtzitting in strafzaken een verbetering kan worden aangebracht, en of de beslissende eed moet worden gehandhaafd, ernstig onder de oogen worden gezien.

§ 5. Sommige leden vreesden, dat niet zelden personen die tegen het doen van een valschen eed wel opzien, een onware belofte zouden afleggen, wanneer hun belangen daarmede gemoeid zijn en dat in het bijzonder in burgerlijke en strafzaken de gevolgen van deze wetsvoordracht bedenkelijk zouden zijn.

Zij, die dit vreezen, zien vooral twee punten over het hoofd. In de eerste plaats dat personen van zoodanig ernstig geloof dat zij onder geen voorwaarden een valschen eed willen doen, vermoedelijk eveneens er tegen zullen opzien, om een *schriftelijke* verklaring af te geven met een onware opgave omtrent hun *godsdienstige* opvatting met betrekking tot den eed. En in de tweede plaats, dat de straffbedreiging van artikel 207 Wetboek van Strafrecht, al is deze ook niet op één lijn te stellen met de preventieve kracht van den eed, toch ook zijn invloed zal doen gelden. Deze preventieve kracht van artikel 207 zal zelfs sterker worden dan thans het geval is. Want hij, die voornemens is een onware verklaring af te leggen omtrent het bestaan van onoverkomelijke bezwaren tegen eedzweren, zal uit den

aard der zaak bevreesd zijn juist door het afleggen zijner schriftelijke verklaring de bijzondere aandacht op zich te vestigen. Bovendien vergete men niet, dat, gelijk terecht door sommige leden wederom is opgemerkt, de artikelen 1945 van het Burgerlijk Wetboek en 399 van het Wetboek van Strafvordering den rechter verplichten te letten op alles wat op de meerdere of mindere geloofwaardigheid van de getuigen invloed zoude kunnen hebben. Ook al is het amendement-Rutgers tot inlassching van een artikel 3a niet in de wet opgenomen, zoo is het toch niet twijfelachtig of de rechter zal ongetwijfeld de omstandigheid, dat een onbeëdigde verklaring is afgelegd, zwaar mogen, ja zelfs moeten laten wegen in de gevallen, waarin de keuze van de belofte bijzonder vreemd voorkomt in verband met de persoon zelf of zijn vroeger gebleken opvattingen ten dezen.

Toegegeven worde echter, dat het correctief der artikelen 1945 B. W. en 399 Wetboek van Strafvordering niet aanwezig is, waar het eeden betreft welke in burgerlijke zaken op zich zelve onaantastbare rechtsgevolgen hebben.

Het ontbreken van dit correctief behoeft echter nog geen reden te zijn aan de tegenpartij het recht te geven zich tegen het „surrogaat”, de belofte, te verzetten. Na het tot stand komen dezer wet weet een ieder — moet althans geacht worden dit te weten —, dat degene, aan wien een eed opgedragen wordt, onder bepaalde omstandigheden in plaats daarvan de belofte kan afleggen. Wie dus een eed opdraagt, weet, dat hij kans loopt dat in plaats van den eed de belofte zal worden gedaan. Hij zal zelf hebben te overwegen of hij die kans wil loopen. Heeft hij echter de keuze gedaan, dan heeft hij geen reden zich te beklagen, indien de te beëdigden persoon de belofte voor den eed in de plaats stelt. Wat hier echter van zij, ook bij deze regeling zal de decisoire belofte haar waarde behouden, waar toch degene, te wiens nadeele deze is afgelegd, steeds de gelegenheid zal hebben in een strafprocedure op grond van art. 207 Wetboek van Strafrecht de onwaarheid der decisoire belofte door een nader onderzoek aan te toonen.

Zeer zeker gaat het betoog niet op van hen, die, in het opdragen en aanvaarden van den decisoiren eed een dading ziende, de ahangige regeling in strijd achten met het juridisch karakter van de instelling van den decisoiren eed. Kwam, naar de bewoordingen van het Verslag, de eedsopdracht tot dusverre hierop neer, dat men tegen zijn tegenpartij zegt: „ik zal van mijn vordering afzien, (of ik zal aan uwe vordering voldoen), onder voorwaarde dat gij den eed aflegt”, zoo zou deze verklaring tot de tegenpartij dan voortaan luiden: „ik zal van mijne vordering afzien (of: ik zal aan uwe vordering voldoen), onder voorwaarde dat gij den eed aflegt, of de belofte doet met inachtneming van het bepaalde bij de wet tot nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk.” Volkomen terecht is in dezen geest reeds in het Verslag de bemerking weerlegd omtrent den beweerdten strijd met beginselen van burgerlijk recht.

Intusschen, reeds herhaaldelijk hebben ook de ondergeteekenden

verklaard, dat een regeling, waarbij de partij die den eed opdraagt bevoegd zou zijn de eedsopdracht terug te nemen in geval de ander de belofte wilde doen, zeer zeker ook haar voordeelen zou hebben. Het is echter beter, indien dit na gezette overweging wenschelijk mocht blijken, daarvoor een afzonderlijke regeling te maken in het burgerlijk recht dan thans in deze algemeene eedsvoorziening. Wellicht moge het verlangen naar een dergelijke aanvulling van de bewijsleer in burgerlijke zaken er toe leiden dat de wijziging van het Burgerlijk Wetboek en van de Burgerlijke Rechtsvordering spoediger tot stand kome dan eenige leden verklaarden te verwachten.

§ 6. Zooals bekend, hadden ook de ondergeteekenden zich van den beginne af voorgesteld, dat deze regeling slechts als een proef ware te beschouwen. Nu echter in de Tweede Kamer zelf van verschillende zijden de wensch bleek, dat het wetsontwerp, na het door het amendement-de Geer verkregen compromis, zijn uitgesproken voorloopig karakter niet zou behouden, bestond er voor de ondergeteekenden geen aanleiding zich tegen dien wensch, neergelegd in het amendement-de Savornin Lohman, te verzetten. Te minder omdat het wegvallen van den geldigheidsduur van dit ontwerp aan geen volgende Regeering eenige belemmering kan in den weg leggen, om hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, b.v. ten aanzien van de fiscale eeden, het eedsvraagstuk opnieuw aan de orde te stellen.

Artikelen.

Artikel 1. In de Tweede Kamervergaderingen van 17 en 18 Febr. l.l. (*Handelingen* 1915—1916, blz. 1301 en 1333), heeft de Minister van Justitie uiteengezet, waarom hij wel het amendement-van Idsinga-Gerhard op artikel 1 kon overnemen en in dit artikel bereid was het woord „verklaring” in te laschen, doch bezwaar had in de volgende artikelen naast belofte en bevestiging van verklaring te spreken. Het verschil vindt in hoofdzaak zijn grond hierin, dat zooals ook in het Verslag reeds werd opgemerkt, artikel 1 mede ziet op reeds bestaande wetten, waarin vaak van „verklaring” wordt gesproken, terwijl de andere artikelen voor de toekomst gelden en voortaan, overeenkomstig de vormwet betreffende den eed van 1911, de naam van plechtige verzekeringen, die voor den eed in de plaats kunnen treden, slechts belofte of bevestiging zal zijn.

Artikel 2. De ondergeteekenden achten het weinig waarschijnlijk, dat de Hooge Raad een wijziging zou brengen in zijn vaste jurisprudentie, dat Doopsgezinden behooren tot een godsdienstige gezindheid, die het afleggen van eeden verbiedt. Krachtige historische argumenten verzetten zich tegen een verandering der thans geldende opvatting. In ieder geval was er geen aanleiding thans op een mogelijke

wijziging in de leer van den Hoogen Raad vooruit te loopen, te minder waar zelfs in dat geval gevaar voor de rechtszekerheid niet zou behoeven te worden gevreesd.

Artikel 3. De vraag, of het geoorloofd zou zijn, dat een zelfde persoon nu eens wel, dan weer niet op grond van onoverkomelijke bezwaren den eed door de belofte vervangt, is niet met één woord te beantwoorden. Dat iemand, die den eed pleegt af te leggen, in een bijzonder geval met de belofte zou kunnen volstaan door te verklaren onoverkomelijk bezwaar tegen den eed te hebben, omdat hij niet overtuigd is van de materieele waarheid van het te beëedigen stuk, ware zeer zeker ongerijmd. De bezwaren moeten zijn van algemeen aard, zooals door meervoudsvorm „eeden” is uitgedrukt. Zij mogen niet voortspruiten uit de feitelijke verhouding, waarin de te beëedigen persoon tot de zaak staat, maar moeten zijn van principieel karakter, ontleend aan de opvatting van de betrokken persoon omtrent den godsdienst.

Dat ook iemand, die behoort tot een kerkgenootschap dat den eed niet verbiedt, zich op dit artikel kan beroepen, was men terecht algemeen van oordeel.

De uitdrukking „onoverkomelijke bezwaren ontleend aan zijne opvatting omtrent den godsdienst” is met opzet zoo gekozen, dat ook op hen, die geen godsdienst hebben, toch het artikel van toepassing kan zijn. Ook zij toch hebben een opvatting *omtrent* godsdienst.

Het door den heer Rutgers voorgestelde onderscheid tusschen de twee principieel van elkander gescheiden gronden voor de bezwaren tegen den eed, scheen den ondergeteekenden niet wenschelijk om verschillende redenen. Niet alleen is het zeer te betwijfelen, of de betrokken persoon zelf wel steeds voor zich zou kunnen uitmaken, of hij zich op het eene dan wel op het andere motief zou moeten beroepen, doch bovendien scheen het nòch uit godsdienstig oogpunt wenschelijk te bevorderen dat een deel der burgers openlijk uiting geeft van ongelooft, nòch uit een oogpunt van gewetensvrijheid gewenscht een vrijdenker te dwingen bij authentieke akte een verklaring van zoo teederen aard af te geven.

Het is duidelijk, dat in de gevallen, waarin het geoorloofd is, dat een gemachtigde den eed aflegt, uitsluitend de opvattingen van den lastgever in aanmerking kunnen komen. De persoonlijke overtuiging van den gemachtigde valt tegenover die van den lastgever volkomen weg.

Een strafbepaling tegen dengene, die ten einde niet onder eede onwaarheid te spreken onoverkomelijke bezwaren voorwendt, zou aanleiding kunnen geven tot een repressief onderzoek naar de oprechttheid der bezwaren en aldus juist het toetsingsrecht met de daarvan gevreesde inquisitie langs een achterdeur binnen voeren. Bovendien mag verondersteld worden, dat, indien het voorwenden der bezwaren blijkt, ook de onwaarheid van den materieelen inhoud der verklaring, het doel van het voorwenden der gemoedsbezwaren,

aan het licht komen zal en de strafbepaling van artikel 207 Wetboek van Strafrecht dus toch op hem reeds van toepassing zal zijn.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
J. LOUDON.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Marine,
J. J. RAMBONNET.

De Minister van Financiën,
ANT. VAN GIJN.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

De Minister van Waterstaat,
C. LELY.

*De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,*
POSTHUMA.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.

Eindverslag.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van de Memorie van Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 28 Maart 1916.

De openbare beraadslagingen over het ontwerp hadden plaats in de vergaderingen van 26 en 27 April 1916, waarna het ontwerp met 33 tegen 10 stemmen werd aangenomen.

(Handelingen der Staten-Generaal 1915—1916 I blz. 389—416).
De wet, gelijkloidend met het hierboven op blz. 490 afgedrukt

ontwerp draagt de dagteekening van 28 April 1916 en is opgenomen in *Staatsblad* no. 174, hetwelk op 29 April 1916 is uitgegeven. De wet is dus op 30 April 1916 in werking getreden.

Aanvulling van de Landstormwet.

Bij Koninklijke Boodschap van 8 April 1916 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden (Bijlagen Handelingen 2e Kamer 1915—1916 no. 355) het navolgende:

ONTWERP VAN WET tot aanvulling van de Landstormwet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is, nadrukkelijk te doen uitkomen, dat tot den landstorm behorende dienstplichtigen, die niet voldoen aan een oproeping voor den werkelijken dienst, vallen onder de toepassing van de militaire straf- en tuchtwetten;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In art. 13 der Landstormwet (*Staatsblad* 1913, no. 149), aangevuld bij de wet van 11 Juni 1915 (*Staatsblad* no. 242) wordt opgenomen een nieuw, vierde lid, luidende:

4. Op den tot den landstorm behoorenden dienstplichtige, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, is van toepassing het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water, zoo hij werd opgeroepen voor den werkelijken dienst bij de zeemacht, en het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, zoo hij werd opgeroepen voor den werkelijken dienst bij de landmacht. 1)

1) De redactie van dit artikel (waarschijnlijk gevolgd in overeenstemming met die van bestaande wettelijke regelingen op dit gebied) kan ons niet bevreemden. Zij is onvolledig, omdat over de toepassing van andere militaire strafwetten dan de beide crimineele wetboeken niet wordt gerept.

Men had beter gedaan op de plaatsen, waar thans de woorden: „het Crimineel Wetboek” staan, te stellen de woorden: „de militaire strafwetgeving”.

In dat artikel wordt het cijfer 4, geplaatst voor het tegenwoordige vierde lid, vervangen door het cijfer 5.

Artikel 2.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Oorlog,
De Minister van Marine,
De Minister van Staat,
Minister van Binnenlandsche Zaken,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Art. 19 van de Landstormwet bepaalt, dat de tot den landstorm behorende dienstplichtige, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, als deserteur wordt behandeld, zoodra hij ingevolge den last van den Minister van Oorlog als deserteur is afgevoerd.

Een krijgsraad verklaarde evenwel den militairen rechter onbevoegd om te erkennen over een dienstplichtige van den landstorm, die niet voldeed aan de oproeping voor den werkelijken dienst. Deze uitspraak berustte hierop, dat de beklagde niet geacht kon worden in werkelijken dienst te zijn geweest op den datum, waarop hij moest opkomen, en art. 13 der Landstormwet derhalve geen toepassing kon vinden, terwijl die wet verder geen nadrukkelijke bepaling bevat, dat de dienstplichtige bij den landstorm, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, valt onder de toepassing van de militaire straf- en tuchtwetten.

Het Hoog Militair Gerechtshof probeerde het vonnis van dien krijgsraad. ¹⁾

Het hierbij gevoegde ontwerp van wet strekt om in de door bedoelden krijgsraad en het Hoog Militair Gerechtshof aanwezige geachte leemte te voorzien.

De Minister van Oorlog,
 BOSBOOM.

De Minister van Marine,
 J. J. RAMBONNET.

De Minister van Staat,
De Minister van Binnenlandsche Zaken,
 CORT V. D. LINDEN.

1) Zie hierachter blz. 523.

VERSLAG, gedateerd 14 April 1916.

Het afdeelingsonderzoek van bovengenoemd wetsontwerp heeft der Commissie van Rapporteurs geen aanleiding gegeven tot het maken van opmerkingen.

In de vergadering op 19 Mei 1916 is het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Verslag, gedateerd 25 Mei 1916.

Bij het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp werd de opmerking gemaakt, dat het wenschelijk is, dat staatsstukken in zuiver Nederlandsch gesteld worden.

In de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat een krijgsraad den militairen rechter onbevoegd verklaarde om te *erkennen* over een dienstplichtige.

Men betwijfelde of het gebruik van het woord *erkennen* in dit zinsverband geoorloofd was.

In de vergadering op 26 Mei 1916 is het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De wet, gelijkloidend met het ontwerp draagt de dagteekening van 27 Mei 1916 en is opgenomen in Staatsblad no. 207, hetwelk op 6 Juni 1916 is uitgegeven.

De wet is dus op 7 Juni 1916 in werking getreden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1894.

President: Mr. J. H. Beaujon.

Leden: Jhr. W. von Wrangel auf Lindenberg, R. A. Jackson, S. Kraijenhoff van de Leur, Mr. P. A. L. A. baron van Ittersum, Mr. G. H. van Bolhuis en L. A. Walaardt Sacré.

Advocaat-Fiscaal: Mr. P. Ver Loren van Themaat.

Meineed in een klachtzaak.

Wanneer bij het onderzoek van eene klachtzaak het hooren van getuigen noodig is, moet de krijgsraad daarbij de voorschriften van de Regtspleging opvolgen en moeten de getuigen derhalve de door hen afgelegde verklaringen beëedigen. Die eed wordt dan mitsdien krachtens wettelijk voorschrift gevorderd en eene valsche verklaring levert alzoo meineed op. (Anders advocaat-fiscaal).

Anders advocaat-fiscaal.

Karakter van het klacht-proces (naar de oude rechtspleging, bij den Hove van Holland vóór 1810 in gebruik) als communicatoir proces.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

D., oud 21 jaar, geboren te Amsterdam, milicien in de 3e compagnie, 3e bataljon, 7e Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, gewezen den 31en Juli 1894, met aanhaling der artikelen 130 der Wet op de Nationale Militie, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 207 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), gewijzigd bij artikel 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64) en van artikel 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan meineed, door in een geval,

waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert, opzettelijk eene valsche verklaring onder eede te hebben afgelegd, en te dier zake veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden, alsmede verwezen in de kosten en misen van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, welk vonnis berust op de navolgende overwegingen:

dat door de beëdigde (in het vonnis vermelde) verklaringen der getuigen K., van N., H., van H. en S., in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde op 25 Mei 1894, zoowel tegenover den korporaal K. als tegenover den kapitein van N., welke meerderen hem vroegen wat hem bewogen had een hem niet toekomend portie vleesch weg te nemen en op te eten, te zijner verontschuldiging heeft aangevoerd dat hij het gedaan had omdat hij het G. had zien doen en zij beiden toch evenveel in de menage betalen — terwijl mede rechtens is bewezen door de bekentenis van den beklagde en door het proces-verbaal van het op 13 Juni 1894 in den Krijgsraad gehouden getuigenverhoor, dat beklagde als getuige onder eede opzettelijk ontkend heeft de bovengenoemde woorden tot den korporaal en tot den kapitein te hebben geuit;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl gratis en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van het ten laste gelegde feit en de qualificatie daaraan te geven, als den aard en duur der op te leggen straf- en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima.

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteit Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den Hove d.d. 8 Augustus 1894 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betogd:

dat in het vonnis rechtens als voldoende bewezen is aangenomen: dat beklagde op 13 Juni 1894 door den Krijgsraad als getuige onder eede gehoord in het klachtproces van den soldaat G., die zich beklagd had over eene hem door den Kapitein van N. opgelegde disciplinaire straf, opzettelijk in strijd met de waarheid alzoo valsche-lijk verklaard heeft dat hij op 25 Mei 1894 niet tot den korporaal K. heeft gezegd: „ik heb een portie vleesch weggenomen omdat ik G. een portie had zien wegnemen en we betalen toch evenveel in de menage”, en dat hij niet tot den Kapitein van N. gezegd heeft

dienzelfden dag: „Ja Kapitein, G. nam vleesch weg en toen heb ik het ook maar gedaan, want we betalen evenveel in de menage”;

dat de Krijgsraad echter ten onrechte heeft beslist dat daarop artikel 207 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing is;

dat blijkens dat artikel zich aan het misdrijf van meened schuldig maakt hij, die in de gevallen, waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert, opzettelijk eene valsche verklaring onder eede aflegt;

dat met het oog daarop, de krijgsraad zich de vraag heeft gesteld of de verklaringen der getuigen in een klachtproces ingevolge eenig wettelijk voorschrift moeten worden beëdigd en die vraag ten onrechte bevestigend heeft beantwoord;

dat bij de beslissing dier vraag op den voorgrond moet worden gesteld, dat een zoogenaamd klachtproces, gemeenlijk naar de oude rechtspleging bij den Hove van Holland vóór 1810 in gebruik, met den naam van communicatoir proces bestempeld (Zie 's Hofs Resolutie van 20 April 1869 in de zaak van de klacht van M. J. B. S.) gevoerd wordt tusschen twee partijen, waarbij de ééne (de klager) zich bij den Militairen Rechter, die bij artikel 15 der Rechtspleging bij de Landmacht is aangewezen van zoodanige klacht kennis te nemen, beklaagt over eene door de andere partij (den beklagde) op hem toegepaste disciplinaire straf en dat het doel van zoodanig proces, blijkens artikel 17 der genoemde Rechtspleging, is, betering van het hem door zijn tegenpartij aangedane ongelijk te verkrijgen;

dat dit proces derhalve een geheel ander karakter draagt dan het strafproces, dat beoogt het instellen eener strafvervolgung wegens het plegen van een feit, waardoor de maatschappelijke orde wordt verstoord, en dat dientengevolge bij den rechter aanhangig wordt gemaakt door een staatsambtenaar, aan wien bij de wet de vervolging der feiten, welke op die orde inbreuk maken, is opgedragen (vgl. von Liszt in de Rechtslexicon van von Holtzendorff in voce Ordnungsstrafen: „das Disziplinärvergehen ist Verletzung der Dienstpflicht, nicht nothwendig Verletzung der öffentlichen Rechtsordnung; das Amtsdelikt is begreiflich, also nothwendig, letzteres. — Die Disziplinärstrafe gegen Beamte bezweckt Schutz des Staatlichen Interesses an getreuer Pflichterfüllung und standesgemäßen Verhalten seiner Organe.... Nicht Angriffs-sondern Schutzobject der Strafe sind hier und dort verschieden”);

dat het geen betoog behoeft, als volgende zulks noodzakelijk uit den aard van het klachtproces, dat ten aanzien van de wijze van procedereen in klachtzaken niet de voorschriften kunnen worden gevolgd die voor het strafproces gelden;

dat waar in het algemeen bij een gepleegd disciplinair vergrijp de strafoplegger niet gehouden is aan de bepalingen omtrent het bewijs in strafzaken voorkomende in den 21en Titel het Wetboek van Strafvordering, de militaire rechter bij de beoordeeling van de juistheid eener opgelegde disciplinaire straf, in het geval van artikel 15 der Rechtspleging bij de Landmacht, evenmin verplicht is zijne uit-

spraak van de naleving der voorzegde voorschriften afhankelijk te stellen;

dat door het Hof herhaaldelijk in dien zin is beslist, o.a. bij 's Hof's resolutie van 12 September 1882 in zake de klacht van R. van W. waarbij werd overwogen „dat de bepalingen omtrent de bewijsmiddelen bij de berechting van misdrijven voorgeschreven, bij het bestraffen van overtredingen tegen de discipline niet verplichtend zijn”;

dat, aangezien geen wettelijk voorschrift bestaat, krachtens hetwelk van een getuige, die in eene klachtzaak wordt gehoord, eene verklaring onder eede moet worden gevorderd, beklagde van het hem te last gelegde misdrijf behoort te worden vrijgesproken;

en is geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de implettant en verweerder à minima, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken van het hem te last gelegde misdrijf van meened, de kosten van den processe zoo in eersten aanleg als in appèl gevallen te dragen door den Staat.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi;

• Gezien de stukken, akten en munimenten door partijen aan het Hof overgelegd;

Overwegende dat aan den beklagde is ten laste gelegd dat hij op 13 Juni 1894 door den Krijgsraad als getuige gehoord onder eede in het klachtproces van den soldaat G., die zich beklaagd heeft over eene hem door den kapitein van N. opgelegde disciplinaire straf, opzettelijk in strijd met de waarheid en alzoo valschelijk verklaard heeft dat hij op 25 Mei 1894 niet tot den korporaal K. heeft gezegd: „ik heb een portie vleesch weggenomen, omdat ik G. een portie had zien wegnemen en we betalen evenveel in de menage”, en dat hij niet tot den kapitein van N. gezegd heeft dienzelfden dag: „Ja kapitein, G. nam vleesch en toen heb ik het ook maar gedaan, want we betalen evenveel in de menage”;

Overwegende dat door de in het vonnis vermelde bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen dat dit feit gepleegd en door beklagde begaan is;

Overwegende met betrekking tot de strafbaarheid van het feit:

dat bij de Landmacht het recht van den militair, die onschuldig of te zwaar meent gestraft te zijn, om te verzoeken dat de zaak door een Krijgsraad worde onderzocht, berust op de bepaling van artikel 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

dat bij artikel 17 dier Rechtspleging is bepaald dat de Krijgsraad de zaak zal moeten onderzoeken;

dat bij dat onderzoek veelal het hooren van getuigen noodig zal zijn, en daarbij door den Krijgsraad de voorschriften van de Rechtspleging moeten worden opgevolgd, en de getuigen derhalve, inge-

volge artikel 173 in verband met artikel 106 van dat Wetboek, de door hen afgelegde verklaringen moeten beëdigen;

dat mitsdien de eed van de getuigen, bij het onderzoek van klachten door krijgsraden, krachtens wettelijk voorschrift wordt gevorderd en het door beklagde begane feit derhalve terecht door den Krijgsraad als meined is gequalificeerd;

Overwegende dat echter de geringe verstandsontwikkeling van den beklagde aanleiding geeft om hem een gevangenisstraf van korteren duur op te leggen dan die, waartoe hij door den Krijgsraad is veroordeeld.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen.

Rechtdoende in appèl in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, gewezen den 31en Juli 1894 en geprononceerd ten zelfden dage, alleen voor zooveel den duur der aan den beklagde D. opgelegde gevangenisstraf betreft, en doende enz.

Bepaalt den duur dier straf op twee maanden.

Houdt het vonnis overigens in stand.

De kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch ten dezen gedaan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 Maart 1916.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel,

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette en N. J. J. van Rijn van Alkemade.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

Schuldigverklaring aan meined wegens eene valsche verklaring onder eede in een klachtzaak.

(Door beklagdes raadsman werd ter verdediging voor den Krijgsraad aangevoerd, dat bij de behandeling van klachtzaken geen wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert en de beklagde dus niet voor „meined” zou mogen worden gestraft,

terwijl te dien aanzien het vonnis van den Krijgsraad steunde op de overwegingen, dat artikel 12 van de Rechtspleging bij de Zeemacht den schepeling, die zich bezwaard gevoelt over een hem opgelegde krijgstucltelijke straf, het recht heeft te verzoeken, dat zijne zaak door een krijgsraad worde onderzocht, en in aansluiting daarmede

artikel 14 aan den krijgsraad de verplichting oplegt de zaak te onderzoeken; dat die verplichting medebrengt de plicht om alle middelen aan te wenden, binnen de grenzen der Rechtspleging geoorloofd, om de zaak tot klaarheid te brengen en zich een juist oordeel te vormen, onder welke dan wel in de eerste plaats het hooren van getuigen in aanmerking komt;

dat uit de plaatsing van de weinige artikelen klachtzaken betreffende in de Rechtspleging, in verband met de van den aanvang af gevolgde praktijk bij de Landmacht, volgt, dat alles wat voor het strafgeding in de Rechtspleging is voorgeschreven, voor zooveel zulks mogelijk is en tenzij anders bepaald, evenzeer geldig is voor de behandeling van klachtzaken aan het oordeel van den krijgsraad onderworpen).

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

V., oud 19 jaar, geboren te Rotterdam, matroos 3e klasse, appellant van een door den Krijgsraad te Willemsoord op 22 December 1915 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove behage appellant vrij te spreken van het hem te last gelegde, althans appellant niet strafbaar te verklaren voor de feiten, die hem zijn te laste gelegd,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 11 Januari 1916 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Fiskaal bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtstaan ter zake dat hij op 20 October 1915 te Willemsoord voor den Zeekrijgsraad aldaar verschenen om als getuige onder eede te worden gehoord in de zaak van den matroos 3e klasse J. M. K., die zich bij den Krijgsraad over een disciplinaire straf, hem,

K. door den Kapitein der Mariniers J. G. G. opgelegd, had beklaagd, nadat de president van den Krijgsraad vóór den aanvang van zijn, appellants verhoor hem ernstig had voorgehouden zijne verplichting om de zuivere waarheid te zeggen en hem had gewezen op het gewicht van den eed, mondeling en persoonlijk heeft verklaard: „Ik bevond mij op 27 Augustus 1915 des morgens omstreeks zeven uur in tegenwoordigheid van K., K., van T. en A. aan het aardappelschillen in de betonningsloods op Terschelling”, en in aansluiting hiermede opzettelijk in strijd met de waarheid: „Er werd door mij en door genoemde matrozen gezongen. Toen de sergeant (dat was de sergeant kok P. J. van der G.) binnenkwam en een opmerking maakte, bleven wij doorzingen, ook ik, en K. daar tusschen door rare geluiden maken”, na het afleggen van welke verklaring, hij, appellant naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den eed heeft afgelegd van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te hebben gezegd;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 22 December 1915 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant te last gelegde — met dien verstande als in het vonnis genoemd — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellants schuld daaraan; het alsdus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „Meineed” en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door appellant vóór de tenuitvoerlegging van deze rechtelijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht van 15 December 1915 af;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring terecht is geschied, hebbende behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid; de qualificatie op de Wet is gegrond, en de straf staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit;

Overwegende dat dus appellant met het vonnis niet is bezwaard en dit behoort te worden bevestigd;

Gezien, behalve de in het vonnis genoemde wetsartikelen, de artikelen 209 en volgende der Rechtspleging bij de Zeemacht en 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart appellant niet te zijn bezwaard met het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 22 December 1915 te zijnen laste gewezen;

Bevestigt dat vonnis.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 10 October 1913.*

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspyck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy,
H. M. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. v. Woeldereren.

Een brigadier-titulair der Kon. Maréchaussée behoort tot het krijgsvolk te lande en is derhalve onderworpen aan het C. W. L. en de rechtsmacht van den militairen rechter. Het tweede lid van art. 35 van het bij Souverein besluit vastgestelde „Reglement op de policie, de discipline en den dienst der Koninklijke Maréchaussée” kan aan de bij de wet gegeven opdracht van jurisdictie niet te kort doen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 18n Juli 1913 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, den 2den Juli 1913 gewezen in de zaak tegen B., oud 29 jaar, geboren te Ravenstein, brigadier-titulair te voet bij de 1e Divisie Koninklijke Maréchaussée, waarnemend Brigade-Commandant der brigade Zevenbergen, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 35 van het Reglement op de Policie, Discipline en den Dienst der Koninklijke Maréchaussée, gearresteerd bij Besluit van den Souvereinen Vorst van 30 Januari 1815, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 10, 11, 44 en 300 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 8—2e en 34 van het Wetboek van Strafvordering en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„mishandeling gepleegd door een ambtenaar die bij het plegen van het feit heeft gebruik gemaakt van eene gelegenheid hem door zijn ambt geschonken”,

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijf en twintig gulden, met bepaling dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze rechterlijke uitspraak kan

worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door veertien dagen hechtenis, alsmede verwezen in de kosten en misen van de justitie, en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog, dat naar Vertooners meening beklaagde voor het ernstig misdrijf, dat hij heeft begaan met gebruikmaking van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, met eene geldboete van f 25.— niet voldoende is gestraft, en

dat hij ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om den graad van onderofficier te behouden,

bij Resolutie van den 31sten Juli 1913 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis alleen wat de opgelegde straf betreft, en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met weglating van artikel 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191) en aanhaling van artikel 13 dier Wet, zal worden veroordeeld tot eene week gevangenisstraf, met degradatie en mitsdien terugbrenging tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der justitie en in die van den processe in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima.

en

genoemden B., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is betoogd, dat allereerst de vraag rijst, of de militaire rechter bevoegd is van de onderhavige zaak kennis te nemen;

dat het daarom de verbazing mag wekken, dat de Krijgsraad na ontvangst van het zeer uitvoerige request, namens gedaagde op 3 Juni 1913 aan den Krijgsraad overgelegd door Mr. van Heyst, advocaat te 's-Hertogenbosch, eenvoudig eene beslissing gaf, waarbij van de veronderstelling werd uitgegaan dat de Krijgsraad bevoegd was, en het namens gedaagde gevoerde verweer zelfs niet een enkele overweging in het vonnis werd waardig gekeurd;

dat de Krijgsraad door aldus te doen, in flagranten strijd heeft gehandeld met de artikelen 248 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en op dezen enkelen grond het vonnis van den Krijgsraad reeds zal behooren te worden vernietigd;

dat in verband met de in deze zaak opgeworpen bevoegdheidsquaestie namens gedaagde voor den Krijgsraad in hoofdzaak een betoog is geleverd, om aan te toonen, dat onder de omschrijving van

het Krijgsvolk te Lande, zooals die is gegeven in artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, het Korps der Marechaussée niet begrepen kan zijn;

dat tegen dit betoog heel weinig valt aan te voeren, maar de cardinale vraag waar het om gaat, dan ook een andere is, te weten deze: in hoeverre artikel 35 van het Reglement op de Policie, Discipline en den Dienst der Koninklijke Maréchaussée, gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst van 30 Januari 1815, door welk artikel de Marechaussée tot een onderdeel der Landmacht wordt verklaard, doch tevens zaken als de onderhavige aan de militaire jurisdictie worden onttrokken, bindende kracht heeft;

dat de Hooge Raad bij arrest van 1 October 1867 deze quaestie in dien zin heeft beslist, dat wel de eerste paragraaf van gemeld artikel 35, waarbij werd bepaald dat het Korps der Maréchaussée een gedeelte uitmaakte van de Landmacht, wettig en verbindend is, doch niet de paragrafen 2 en 3 op grond dat zij eene regeling van rechtspleging in strafzaken voor een gedeelte van het Krijgsvolk te Lande bevatten, welke volgens de Grondwetten van 1814 en 1815 alleen bij de wet en niet bij besluit kon geschieden;

dat op grond van dien de Hooge Raad bij zijn voormeld arrest den burgerlijken rechter onbevoegd verklaarde om kennis te nemen van misdrijven, gepleegd door een marechaussée, ook al had het gepleegde misdrijf betrekking tot den dienst van de algemeene en rechterlijke politie;

dat het Hoog Militair Gerechtshof het met deze beslissing niet eens was en daarom bij Resolutie van 3 December 1867 de onbevoegdheid van den militair rechter uitsprak;

dat dientengevolge een jurisdictie-geschil is ontstaan, weshalve aan den Hoogen Raad regeling van rechtsgebied werd gevraagd, en dit College zijne vroegere beslissing bij arrest van 25 Februari 1868 heeft gehandhaafd;

dat gedaagde zich s. o. r. met deze beslissing van den Hoogen Raad niet kan vereenigen, en meent, dat de tijd gekomen is, om, des noodig, eene herziening dezer beslissing uit te lokken;

dat men toch voor de beoordeeling van de verbindende kracht van artikel 35 van voormeld reglement uitsluitend te rade moet gaan bij de toen geldende Grondwet, zijnde de Grondwet van 1814;

dat deze Grondwet in hare desbetreffende bepalingen voorzeker ruimte laat voor de beide beslissingen, te weten, dat vorenbedoeld artikel 35 wèl, en dat het niet verbindende kracht bezit;

dat in het eerste geval krachtens de bepaling van dat artikel de militaire rechter onbevoegd is, om van de onderhavige zaak kennis te nemen en derhalve Uw Hof, indien het deze opvatting mocht deelen, het vonnis van den Krijgsraad zal behooren te vernietigen en zal moeten beslissen, dat de militaire Rechter in casu onbevoegd is;

dat in het andere geval artikel 35 vorenbedoeld verbindende kracht

mist en ook in dat geval de beslissing van Uw Hof niet anders zal kunnen zijn;

dat het toch niet aangaat om, zooals de Hooge Raad in 1867 en 1868 deed, de verschillende onderdeelen van artikel 35 te splitsen en het eerste lid wèl, doch de andere niet verbindend te verklaren;

dat toch ook met artikel 35 eerste lid wel degelijk door den Souvereinen Vorst is getreden op het gebied dat des Wetgevers was;

dat immers door den Wetgever in artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande eene definitie is gegeven van hetgeen voor de toepasselijkheid der Militaire Wetboeken moet worden verstaan onder „het Krijgsvolk te Lande”;

dat de Souvereine Vorst door te bepalen, dat het Korps Maréchaussée een gedeelte uitmaakt der Landmacht, aan voorzgedde door de Wet gegeven definitie van „het Krijgsvolk te Lande” een niet onbelangrijke uitbreiding geeft en hiermede dus de grenzen zijner macht heeft overschreden;

dat het niet aangaat zooals de Hooge Raad in 1867 en 1868 deed, om de verbindende kracht van het eerste lid van artikel 35 staande te houden met de overweging dat deze bepaling een uitvloeisel zou zijn van de bevoegdheid van het administratief gezag;

dat de bevoegdheid van het administratief gezag zich toch nimmer zoover kan uitstrekken, dat zij de macht zou geven om de Wet te wijzigen;

dat echter artikel 35 eerste lid van vorenbedoeld reglement, verbindend verklaard en uitgelegd, zooals de Hooge Raad deed, ten aanzien der militaire jurisdictie niets anders maar ook niets minder beteekent, dan uitbreiding, derhalve wijziging van Wet, immers van artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

dat de Hooge Raad dan ook de consequentie van zijne beslissing had moeten aanvaarden en het geheele artikel 35 onverbindend en onwettig verklaren, waarmede dan weder het Hoog Militair Gerechtshof van 1867 in het gelijk gesteld zou zijn;

dat hoe men dus ook moge staan tegenover de quaestie van verbindende kracht van artikel 35 van het Reglement van 1815, de beslissing steeds deze zal moeten zijn, dat de militaire rechter onbevoegd is, kennis te nemen van door de marechaussée gepleegde „wanbedrijven, betrekking hebbende tot den dienst van de algemeene en regterlijke politie, waarmede zij belast zijn”;

dat dit ook volkomen logisch is, daar de burgerlijke rechter meer dan de militaire rechter aangewezen is, om te oordeelen over vergrijpen, in verband staande met den dienst der algemeene en rechterlijke politie;

dat ten slotte in dit verband ook dient gewezen te worden op artikel 8 van hetzelfde reglement, dat bepaalt, dat de maréchaussée voor alles wat op het bewaren der openbare rust en tot de uitoefening der algemeene en rechterlijke politie betrekking heeft, onder de attributen van het Departement van Justitie staat;

dat gedaagde voor het overige geheel blijft persisteeren bij hetgeen in eersten aanleg namens hem door Mr. van Heyst, advocaat te 's-Hertogenbosch is aangevoerd;

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis in de onderhavige zaak te vernietigen en opnieuw rechtdoende, te verstaan dat de militaire rechter onbevoegd is van de zaak kennis te nemen; *subsidiair*: te gelasten dat beklagde in persoon voor het Hof zal verschijnen om te worden gehoord en vervolgens beklagde van het hem te last gelegde vrij te spreken.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan ter zake:

dat hij te Zevenbergen op 14 April 1913 des namiddags, nadat hij den landbouwer V., die werd verdacht zich te hebben schuldig gemaakt aan mishandeling, in zijn functie van hulp-officier van Justitie voor zich had doen geleiden, dezen opzettelijk heeft mishandeld door, tijdens hij genoemden V. naar aanleiding van die verdenking, ondervroeg, eerst in het kazernegebouw der marechaussée en daarna in het gemeentehuis, alwaar hij V. eenigen tijd had doen insluiten, eenige malen met den hand in het aangezicht te slaan, door welke slagen V. pijnlijk is aangedaan;

Overwegende dat gedaagde, voor den Krijgsraad terechtstaande, bij memorie, door zijn raadsman namens hem onderteekend, beroep heeft gedaan op de onbevoegdheid van den Krijgsraad en tevens op de hoofdzaak ingaande zijne verwering ten principale heeft voorgedragen, waarop de Krijgsraad, zonder zich over de beweerde onbevoegdheid uit te laten, ten principale vonnis heeft gewezen;

dat dit verzuim alsnog in hooger beroep moet worden hersteld door te onderzoeken naar de gegrondheid van gezegd beroep;

Overwegende dat de gedaagde de onbevoegdheid van den militairen rechter inroept op grond dat hij als behoorende tot het Korps Marechaussée, niet is begrepen onder het Krijgsvolk te Lande zooals dit in artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, in verband met artikel 1 van dat Wetboek, is onderworpen aan de rechtsmacht van den Militairen Rechter;

terwijl — ook al ware hij wel daaronder begrepen — hij dan ter zake van het hem ten deze te laste gelegde feit aan de rechtsmacht van den militairen rechter is onttrokken ingevolge het bepaalde bij het tweede lid van artikel 35 van het Reglement op de policie, de discipline en den dienst der Koninklijke Maréchaussée, vastgesteld bij Besluit van den Souvereinen Vorst van 30 Januari 1815;

Overwegende te dien aanzien dat bij artikel 35 eerste lid van dat Reglement is bepaald dat het Korps Maréchaussée een gedeelte uitmaakt van de Landmacht, ten gevolge van welke bepaling, vastgesteld door den Souvereinen Vorst als hoogste uitvoerend en administratief gezag daartoe bevoegd, beklaagde, als titulair onderofficier van dat Korps, behoort tot het Krijgsvolk te Lande en als zoodanig onderworpen is aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, krachtens artikel 1 van dat Wetboek, welk artikel in verband met artikel 13, en van 143 der Rechtspleging bij de Landmacht, den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, bevoegd maakte over het aan beklaagde te last gelegde te oordeelen;

Overwegende dat wel bij het tweede lid van artikel 35 van gezegd Reglement is bepaald, dat de officieren, onderofficieren en maréchaussée voor de Crimineele Rechtbanken zullen terechtstaan wegens alle wanbedrijven, betrekking hebbende tot den dienst van de algemeene en regterlijke politie, waarmede zij belast zijn, maar dat deze uitzondering op de opdracht van jurisdictie, gelijk die bij het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande is geregeld, als zijnde vastgesteld bij Besluit van den Souvereinen Vorst en niet bij de Wet, aan die algemeen gedane opdracht niet kan te kort doen, vermits, volgens het bepaalde in artikel 115 der Grondwet van 1814 en in alle volgende Grondwetten, de regeling van de rechtsmacht en de rechtspleging over militairen behoort te worden vastgesteld bij de Wet;

Overwegende dat derhalve de Krijgsraad voormeld bij de Wet is aangewezen om over het aan beklaagde te last gelegde te oordeelen;

Overwegende ten aanzien der hoofdzaak:

dat de Krijgsraad te recht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen wat aan beklaagde was te last gelegd en dat het nader verhoor van beklaagde en van de getuigen J. V. en J. R. in hooger beroep de juistheid dier beslissing heeft bevestigd;

dat het bewezen feit bij het vonnis met juistheid is gekwalificeerd, maar dat de opgelegde straf niet in goede verhouding staat tot de zwaarte van het bewezen feit en beklaagde ter zake daarvan ongeschikt is om den graad van onderofficier te behouden;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, uitgezonderd artikel 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191) en gezien bovendien artikel 13 dier Wet;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den Militairen Rechter bevoegd om kennis te nemen van het aan den gedaagde te last gelegde feit;

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, den 2en Juli 1913 gewezen, alleen voor zooveel betreft de aan den veroordeelde opgelegde geldboete van vijf en twintig gulden, te vervangen door

hechtenis van veertien dagen;

Bevestigt dat vonnis voor zooveel B. daarbij is schuldig verklaard aan „Mishandeling, gepleegd door een ambtenaar, die bij het plegen van het feit heeft gebruik gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken”, en hij is veroordeeld in de kosten in eersten aanleg gevallen;

Veroordeelt hem tot gevangenisstraf van zeven dagen en tot degradatie;

Stelt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep verblijven ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Resolutie van 7 April 1916.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel,

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette en N. J. J. van Rijn van Alkemade.

Leemte in de Landstormwet. 1)

Onbevoegdverklaring van den militairen rechter, aangezien beklagden, behoorende tot den landstorm, tijdens het plegen van het feit, niet waren in werkelijken dienst, en derhalve niet onderworpen aan de militaire strafwetten (art. 13 Landstormwet 3e jo. 1e lid), zoodat het voorschrift van art. 19 dier wet om hen als deserteur te behandelen i.c. onuitvoerbaar is.

De Krijgsraad heeft de onbevoegdheid ten onrechte gegrond op art. 134 R. L., aangezien dit artikel slechts regelt de relatieve —, niet de absolute competentie van den militairen rechter.

De landstormplichtige wordt geacht zich in werkelijken dienst te bevinden wanneer hij, na arrestatie, voor den dienst overgenomen is door of van wege de autoriteit, op welke vordering hij is opgeroepen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Voorgenomen op heden 7 April 1915 een schrijven d.d. 14 Maart 1916 van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, waarbij aan het Hof ter approbatie wordt toe-

1) Zie hiervoren onder „Wetgeving” blz. 507.

gezonden, met de stukken daartoe behoorende, het vonnis door dien Krijgsraad op 10 Maart 1916 gewezen in de zaak van den Auditeur-Militair in het tweede militaire Arrondissement te Arnhem, ambts-halve eischer, tegen:

L., oud 22 jaar, landstormplichtig soldaat bij de VIIIste Infanterie-Brigade;

H., oud 22 jaar, landstormplichtig soldaat bij de VIIIste Infanterie-Brigade;

Gelezen dit vonnis en de daarbij behoorende stukken;

Overwegende dat genoemde beklagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan ter zake dat hij:

1o. zijnde dienstplichtige van den Landstorm der jaarklasse 1913, niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane openbare oproeping van den Burgemeester van Enschede van 2 November 1915 om op 8 November 1915 te Zwolle in werkelijken dienst te komen, voortdurend afwezig is gebleven en op 3 Jan. 1916 te Enschede door de politie is aangehouden;

2o. te Amersfoort op 7 Januari 1916 toen de sergeant P. J. J. H. zich met hem naar de kleedkamer begaf, ten einde hem militaire kleeding te doen aanpassen, uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft de hem herhaaldelijk door dien meerdere gegeven order, om die kleeding mede te nemen en aan te trekken, te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „ik bedank er voor”, en, toen die sergeant hem vervolgens uitlegde wat moest geschieden op het commando: „Geeft acht” en den last gaf om de houding aan te nemen, welke hem voorgedaan was, uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft, die order te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „Wij weigeren”.

1o. zijnde dienstplichtige van den Landstorm der jaarklasse 1913, niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane openbare oproeping van den burgemeester van Enschede van 2 November 1915 om op 8 November 1915 te Zwolle in werkelijken dienst te komen, voortdurend afwezig is gebleven en op 3 Jan. 1916 te Enschede door de politie is aangehouden;

2o. te Amersfoort op 7 Januari 1916 toen de sergeant P. J. J. H. zich met hem naar de kleedkamer begaf, ten einde hem militaire kleeding te doen aanpassen, uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft de hem herhaaldelijk door dien meerdere gegeven order om die kleeding mede te nemen en aan te trekken, te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „Ik bedank er voor”, en, toen die sergeant hem vervolgens uitlegde wat moest geschieden op het Commando: „Geeft acht” en den last gaf om de houding aan te nemen, welke hem voorgedaan was, uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft, die order te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „Wij weigeren”.

Overwegende dat de Krijgsraad bij voormeld vonnis zich onbevoegd heeft verklaard om te erkennen over den persoon van den beklagde en heeft gelast, dat de stukken zullen worden gesteld in handen van den bevoegden rechter;

Overwegende dat de Krijgsraad met betrekking tot het onder 1o. te laste gelegde deze onbevoegdverklaring heeft gegrond hierop, dat volgens artikel 134 van de Rechtspleging bij de Landmacht de Krijgsraden alleen over militaire en aan den militairen dienst verbonden personen de crimineele justitie uitoefenen; dat nu beklagde, toen hij zich aan het hier te laste gelegde zoude hebben schuldig gemaakt, niet als zoodanig was te beschouwen; dat immers daaronder, voor zoover de Landstorm betreft, alleen moeten worden verstaan de landstormplichtigen, die zich in werkelijken dienst bevinden, hetgeen met beklagde niet het geval was;

Overwegende dat deze gedachtengang is onjuist, omdat, zooals uit den verderen, in het vonnis niet vermelden inhoud van artikel 134 der Rechtspleging bij de Landmacht blijkt, dit wetsartikel enkel betrekking heeft op de relatieve bevoegdheid van de onderscheidene Krijgsraden, maar omtrent de absolute bevoegdheid van den militairen rechter geen enkel voorschrift inhoudt;

Overwegende dat ingevolge artikel 13 van de Landstormwet het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande op den tot den landstorm behoorende van toepassing is, overeenkomstig de regelen daarvoor bij dat Wetboek gesteld, zoolang hij in werkelijken dienst is bij de Landmacht, terwijl hij — dienstplichtige zijnde — wordt geacht zich in werkelijken dienst te bevinden van het oogenblik, dat hij zich ingevolge de oproeping voor dien dienst heeft aangemeld bij, of voor dien dienst overgenomen is door of vanwege de autoriteit op welke vordering hij is opgeroepen, totdat hij weder huiswaarts wordt gezonden;

Overwegende dat, waar aan beklagde onder 1o juist is telast gelegd, dat hij als dienstplichtige van den landstorm niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane openbare oproeping om in werkelijken dienst te komen, hieruit blijkt, dat hij, naar de telastlegging, zulks zoude hebben bedreven, toen hij nog niet in werkelijken dienst was bij de Landmacht en toen dus het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande op hem nog niet van toepassing was;

Overwegende dat nu wel bij artikel 19 van de Landstormwet is bepaald, dat de tot den landstorm behoorende dienstplichtige, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, als deserteur wordt behandeld, zoodra hij ingevolge den last van den Minister van Oorlog als deserteur is afgevoerd, maar dit voorschrift — daargelaten nu of het in eenig geval van beteekenis zal kunnen zijn — voor gevallen als het hier geldt van beteekenis is ontbloom en toepassing niet kan vinden, omdat het zoude moeten worden toegepast op tot den landstorm behoorende dienstplichtigen, op wie het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande niet van toepas-

sing is en die dientengevolge aan de rechtsmacht van den militairen rechter niet zijn onderworpen, terwijl de burgerlijke rechter, aan wiens rechtsmacht zij wel zijn onderworpen, het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en de daarin omtrent desertie gegeven strafbepalingen niet vermag toe te passen;

Overwegende dat dus de Krijgsraad terecht, schoon dan op onjuiste gronden, zich onbevoegd heeft verklaard om te erkennen over den persoon van beklaagde voor zooverre betreft het hem onder 1o. te laste gelegde en het vonnis dus in zooverre kan worden geaprobeerd;

Overwegende dat in het vonnis de onbevoegdverklaring met betrekking tot het onder 2o. te laste gelegde is gegrond op de omstandigheid, dat beklaagde ook op het in dit deel der telastelegging genoemd tijdstip zich niet in werkelijken dienst bevond; dat immers, nu vaststaat, dat beklaagde niet in uniform gekleed of van het vastgestelde ken- of onderscheidingsteeken voorzien was, hij alleen krachtens artikel 13, (3, 1e) Landstormwet in werkelijken dienst zich zoude kunnen bevinden; dat echter eene vergelijking met de Landstorm-instructie I doet zien, dat onder de in het artikel genoemde aanmelding en overneming slechts te verstaan zijn handelingen, die geschieden op den voor opkomst bepaalden tijd of na het verdwijnen van eene wettige reden van verhindering; dat in ieder geval van eene overneming van beklaagde door of vanwege de autoriteit, op welker vordering hij is opgeroepen, niets is gebleken;

Overwegende dat dit betoog is onjuist; dat aan beklaagde is te laste gelegd, dat hij, dienstplichtige van den Landstorm der jaar-klasse 1913, na aan de openbare oproeping om in werkelijken dienst te komen niet te hebben voldaan, na daarop door de politie te zijn aangehouden, en na vervolgens te Amersfoort door een sergeant te zijn gebracht naar de kleedkamer, ten einde hem militaire kleeding te doen aanpassen, uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft de in de telastelegging omschreven orders van dien meerdere in rang te gehoorzamen en na te komen; dat uit de in deze telastelegging gestelde feiten kan worden opgemaakt, dat, naar de telastelegging, destijds beklaagde voor den werkelijken dienst was overgenomen door of vanwege de autoriteit, op welker vordering hij was opgeroepen, op de eenige wijze, waarop zulks feitelijk kon geschieden, nu beklaagde aan de oproeping om in werkelijken dienst te komen, geen gevolg had gegeven en ook daarna niet vrijwillig was verschenen, n.l. door hem, toen hij met den sterken arm was overgebracht naar de plaats, waar hij, ingevolge de oproeping, had behooren te verschijnen, daar over te nemen en hem, ingevolge het voorschrift van artikel 20 der Landstorm-instructie, o.a. te voorzien van uniform-kleeding.

Overwegende dat dus, ingevolge de bepalingen van artikel 13 der Landstormwet, beklaagde op het tijdstip in de telastelegging onder 2 bedoeld, werd geacht zich in werkelijken dienst bij de Land-

macht te bevinden, zoodat het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande toen op hem van toepassing was en hij mitsdien aan de rechtsmacht van den militairen rechter was onderworpen;

Overwegende dat dus de Krijgsraad ten onrechte heeft vermeend onbevoegd te zijn om te erkennen over den persoon van beklaagde voor zooverre betreft het hem onder 2o te laste gelegde en het vonnis, wat deze onbevoegdverklaring aangaat voor approbatie niet vatbaar is;

Gezien de artikelen van het elfde Hoofdstuk, 2e Titel, van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Approbeert het vonnis, door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, op 10 Maart 1916 in deze zaak gewezen, wat betreft de onbevoegdverklaring met betrekking tot het aan beklaagde onder 1o. te laste gelegde;

Onthoudt approbatie aan dit vonnis wat betreft de onbevoegdverklaring met betrekking tot het aan beklaagde onder 2o. te laste gelegde;

Verstaat, dat de Krijgsraad, wat laatstbedoeld gedeelte der te lastelegging betreft, bevoegd is om te erkennen over den persoon van beklaagde;

Zendt vonnis en stukken terug aan den Krijgsraad in het Tweede Militair Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, ten einde de zaak verder te behandelen met inachtneming van het bovenstaande.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 10 Maart 1916.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette en N. J. J. van Rijn van Alkemade.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsmansman: Mr. E. J. F. van Dunné.

De verordening van den Territorialen Bevelhebber in Overijssel van 5 November 1914 (Algemeene Bekendmaking Nr. 6) valt niet onder de politieverordeningen als bedoeld in art. 22, en evenmin onder de regelingen omtrent den toegang tot het verkeer binnen en het verlaten van het in staat van beleg verklaarde grondgebied, als bedoeld in art. 23 der Oorlogswet.

Die verordening is een uitvloeisel van de bevoegdheid in art. 35 van die wet aan het militair gezag toegekend om het wegvoeren van

paarden enz. van het in staat van beleg verklaarde grondgebied te beletten.

De strafrechtelijke sanctie is gelegen in art. 49 van de genoemde wet; onder „het niet voldoen aan de bevelen van het militair gezag, krachtens de bij de wet bedoelde verordeningen gegeven” is ook te verstaan: „het niet naleven van de voorschriften, die in de bepalingen der verordeningen liggen opgesloten”.

Waar het geldt eene o.a. door opneming in locale nieuwsbladen en aanplakking op de in de betrokken gemeenten gebruikelijke wijze afgekondigde verordening van den Territorialen Bevelhebber in Overijssel behoefde in de telastelegging van het bestaan van deze verordening geen melding te worden gemaakt, zijnde dit als van niet-feitelijken aard aan te merken.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

E., oud 27 jaar, geboren te Wehl, milicien-stukrijder bij het 4e Regiment Veld-Artillerie, appellant,

en

den Advocaat-Fiscaal van de Zee- en Landmacht, ambtshalve gedaagde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gehoord de pleidooien en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtstaan ter zake dat hij: 1o. omstreeks 20 Juni 1915 te Beek, gemeente Bergh, terwijl er oorlogsgevaar was, gepoogd heeft twee paarden, waarvan de uitvoer toen was verboden, naar Duitschland uit te voeren, door met het oogmerk tot dien uitvoer, die paarden nabij den grindweg Beek—Elten van uit een zijweg en even daarna bij grenspaal no. 695 naar de Deutsche grens te vervoeren tot op een afstand van ongeveer 100 M., zijnde de verdere uitvoering van het door hem voorgenen misdrijf niet voltooid, alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat, terwijl hij nog op Nederlandsch grondgebied was, de landweergrenswachten B., S. en H. zich op den weg plaatsten en hem verhinderden zijn weg te vervolgen;

2o. omstreeks 20 Juni 1915 binnen de in staat van beleg verklaarde gemeente Bergh heeft vervoerd twee paarden, waarvan de uitvoer uit Nederland verboden was, zonder dat dit vervoer door een geleibiljet was gedekt;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 8 November 1915 gewezen

vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellants schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „1o. poging tot uitvoer van goederen in geval van oorlogsgevaar waarvan de uitvoer bij algemeenen maatregel van bestuur is verboden; 2o. binnen de in staat van beleg verklaarde gemeente Bergh goederen vervoeren, waarvan de uitvoer uit Nederland verboden is, zonder dat dit vervoer gedekt is door een geleibiljet”, en te dier zake appellant, met toepassing van artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht, heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden met weigering van de gevraagde verbeurdverklaring;

Overwegende dat het Hof noch uit de behandeling in eersten aanleg noch uit die in hooger beroep uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat het aan appellant onder 1o. te laste gelegde feit door hem is gepleegd; dat het Hof meer bijzonderlijk niet wettig en overtuigend bewezen oordeelt, dat de verdere uitvoering van hetgeen door appellant was voorgenomen niet is voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat, terwijl hij nog op Nederlandsch grondgebied was, de in de telastelegging genoemde landweergrenswachten zich op den weg plaatsten en hem verhinderden zijn weg te vervolgen;

Overwegende dat appellant ter terechtzitting van het Hof heeft erkend: dat hij op 20 Juni 1915 des morgens zich heeft bevonden in eene herberg te Wehl en daar met eenige personen heeft gesproken over het afrijden van paarden; dat toen die personen hem twee paarden hebben gegeven om die voor hen af te rijden; dat hij des middags, gezeten op een van deze paarden en het andere aan de hand medevoerend, daarmede is gereden van Wehl over Loerbeek door de gemeente Bergh tot aan de Duitsche grens en vervolgens, rijdende door die gemeente, een eindweegs langs de Duitsche grens, met die paarden is teruggereden over Loerbeek naar Wehl, waar hij de paarden weer heeft afgegeven aan hen, van wie hij ze had ontvangen; dat hij, aldus met de paarden door de gemeente Bergh rijdende, niet was voorzien van een geleibiljet tot dekking van dit vervoer; dat hij toen was gekleed in grijze broek en blauwe attila en een blauwe muts met een kwastje droeg;

Overwegende dat het op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van B. en S., beiden soldaat bij de Landweer-grenswacht te Beek, gemeente Bergh, tevens beiden onbezoldigd Rijksveldwachter, inhoudt: dat relatanten op 20 Juni 1915 des namiddags omstreeks 1½ uur, terwijl zij als post aan den grintweg Beek-Elten, te Beek, onder de gemeente Bergh, stonden geplaatst, aldaar op eenigen afstand een in uniform gekleed persoon van uit een zijweg met twee paarden zagen naderen; dat die persoon een blauwe attila aanhad; dat die persoon, na de Hollandsch-Duitsche grens tot op ongeveer 150 à 160 M. te zijn genaderd, met de beide paarden terugkeerde, den zijweg weer inging en achter een dennenbosch verdween; dat die

persoon een minuut of wat later langs de Duitsche grens op Hollandsch grondgebied, bij grensmaal 695, reed; dat die persoon van daar andermaal terugkeerde en achter de dennenbosschen verdween met de paarden;

Overwegende dat is verklaard door de getuigen:

R., dat toen hij 20 Juni 1915 aan de grens Bergh-Wehl was, een hem onbekend persoon in huzaren-uniform met twee paarden uit de richting Loerbeek kwam;

N., dat zij in den zomer van 1915 op een dag te Beek een huzaar zag met twee paarden; dat zij dien huzaar eerst in de richting van Beek zag gaan, en later weer op Wehl aan zag terugkeeren;

A., dat hij te Wehl op een Zondag ongeveer in Juni aan een persoon, dien hij herkent in den hem thans aangewezen beklaagde, een paard heeft gegeven om daarmee te rijden in de buurt van de grens; dat hij dien persoon later te Wehl heeft ontmoet; dat die persoon toen zijn paard en nog een ander paard bij zich had; dat hij dien persoon in de gemeente Bergh van Beek af op den grooten weg op zich zag afkomen, terwijl hij, getuige, toen in de gemeente Wehl zich bevond; dat die persoon een huzarenmuts op had met een kwastje er voor aan;

L., 2de luitenant, grenswacht-commandant te 's-Heerenberg, dat beklaagde nooit van de grenswacht, waarvan hij, getuige, commandant is, een geleibiljet heeft ontvangen; dat aan beklaagde ook nooit vergunning is verleend tot het vervoer van paarden, voor welke vergunning steeds een geleibiljet wordt verstrekt;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 25 September 1914 (Staatsblad nr. 463) o.a. de gemeente Bergh in de provincie Gelderland is verklaard in staat van beleg, terwijl bij de wet van 21 December 1914 (Staatsblad nr. 575) is bepaald dat de staat van beleg, verklaard bij genoemd Koninklijk Besluit, wordt bestendigd;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 3 Augustus 1914 (Staatsblad nr. 367) de uitvoer van paarden (uitgezonderd veulens) is verboden;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit: de eigen erkenningen door appellant ter terechtzitting gedaan, den inhoud van het ambtseedig proces-verbaal en de verklaringen der getuigen, een en ander boven weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen, met appellants schuld daaraan, hetgeen hem onder 2o. is te laste gelegd;

Overwegende dat dus de bewezen- en schuldigverklaring in het vonnis, voor zooverre deze het onder 2o. te laste gelegde betreft, terecht is geschied en het vonnis in zooverre met aanvulling der bewijsvoering, in stand kan blijven, maar voor het overige der bewezen- en schuldigverklaring moet worden te niet gedaan, zijnde appellant daarmee bezwaard;

Overwegende dat bij verordening van den Territorialen Bevelhebber in Overijssel enz., van 5 November 1914 — Algemeene Bekendmaking nr. 6 — in artikel 1 is verboden o.a. binnen de ge-

meente Bergh in de provincie Gelderland, zijnde deze gemeente in staat van beleg verklaard, te vervoeren al datgene, waarvan de uitvoer uit Nederland verboden is, tenzij dit vervoer gedekt is door een geleibiljet, wordende, volgens de bepaling van artikel 15, overtreding of niet-naleving van de bepalingen der verordening gestraft overeenkomstig de strafbepalingen der wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128);

Overwegende dat eene verordening als de bovenbedoelde niet valt onder de politie-verordeningen, ¹⁾ welke, ingevolge artikel 22 van de wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128), door het militair gezag, zoo noodig, kunnen worden vastgesteld; dat immers de wetgever met deze politie-verordeningen het oog heeft gehad enkel op die verordeningen, waarvan in streken, die niet in staat van oorlog of in staat van beleg verkeerden, de vaststelling ingevolge Provinciale en Gemeentewet behoort tot de taak van Staten of gemeenteraad en de wetgever niet anders heeft willen voorschrijven dan dat in de buitengewone omstandigheden, die leiden tot het verklaren van gedeelten van het grondgebied in staat van oorlog of in staat van beleg, deze wetgevende bevoegdheid zal behooren aan, althans mede zal behooren aan het militair gezag, hetwelk, zoo het den staat van oorlog betreft, die bevoegdheid uitoefent niet dan na overleg met het betrokken burgerlijk bestuur; dat nu het onderwerp van de bovenbedoelde verordening van den Territorialen Bevelhebber in Overijssel enz., hetwelk blijkens den inhoud van artikel 1 ten nauwste verband houdt met den verboden uitvoer van goederen uit Nederland — bij wet en algemeene maatregelen van bestuur geregeld — is van algemeen Rijksbelang en reeds uit dien hoofde, ingevolge de artikelen 141 der Provinciale- en 150 der Gemeentewet, niet behoort tot het gebied, waarin provinciale en plaatselijke verordeningen — en dan dus ook de in artikel 22 van de wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128) bedoelde verordeningen van het militair gezag — mogen treden;

Overwegende dat de genoemde verordening ook niet kan berusten op de bevoegdheid, in artikel 23 ²⁾ van de genoemde wet aan het militair gezag toegekend om den toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van het in staat van beleg verklaarde grondgebied te regelen overeenkomstig de eischen der algemeene veiligheid; dat immers, blijkens de bewoordingen van deze wetsbepaling, de wetgever hier heeft gedacht aan regelingen, die het militair gezag in staat moeten stellen om het personenverkeer in het in staat van beleg verklaarde grondgebied te controleeren en te beheerschen, terwijl de hier bedoelde verordening, blijkens het nauw verband van hare hoofdbepaling met de telkenmale bestaande uitvoerverboden van goederen, regelingen beoogt van een onderwerp van anderen aard;

1) Vergelijk het arrest van den Hoogen Raad op blz. 554.

2) Vergelijk het vonnis van den Kantonrechter te Almelo op blz. 550.

Overwegende dat echter bij artikel 35 van de meergenoemde wet het militair gezag bevoegd is verklaard om het wegvoeren van paarden, vee, wagens, voertuigen, levensmiddelen en andere voorwerpen van het in staat van beleg verklaard grondgebied te bevelen, te bewerkstelligen of te beletten, terwijl het duidelijk is uit den inhoud van de meergenoemde verordening, dat het zoo noodig beletten van het wegvoeren van ten uitvoer verboden goederen en voorwerpen uit het in staat van beleg verklaarde gebied over de Rijksgrens, het doel is van hare bepalingen en dat het voorschrift omtrent het geleibiljet, hetwelk elk vervoer met dekken, enkel gegeven is om dit doel te kunnen bereiken;

Overwegende dat, waar in artikel 35 voornoemd niet nader is aangeduid op welke wijze het militair gezag zal moeten te werk gaan om tot het noodig geoordeelde beletten van het wegvoeren van goederen en voorwerpen te kunnen geraken, dit gezag vrijheid heeft daartoe hetzij algemeen geldende regelen uit te vaardigen, hetzij voor elk bijzonder geval zijne bevelen te geven, m.a.w. daaromtrent verordeningen uit te vaardigen en te doen afkondigen op de wijze, die doeltreffend voorkomt, dan wel, zonder algemeen geldende regelen te stellen, voor ieder geval afzonderlijk de noodige bevelen te geven;

Overwegende dat laatstbedoelde wijze van doen in artikel 49 van de wet uitdrukkelijk wordt voorzien; dat daar immers met straf wordt bedreigd het niet voldoen aan de bevelen van het militair gezag, krachtens „deze” wet gegeven; dat daarnaast straf wordt gesteld op het niet voldoen aan de bevelen van het militair gezag, krachtens de bij „deze wet bedoelde verordeningen gegeven, voor zoover daartegen niet bij het Wetboek van Strafrecht of bij „deze” wet is voorzien, dat de strekking van laatstbedoelde bepaling niet geheel duidelijk is, immers die bepaling de vraag doet rijzen waarom, terwijl toch bij onderscheidene bepalingen van de wet aan het militair gezag bevoegdheid is toegekend om regelingen te treffen zonder dat elders in de wet op overtreding van de aldus gestelde regelen straf is bedreigd, in artikel 49 wel uitdrukkelijk met straf wordt bedreigd het niet voldoen aan de bevelen, krachtens de bedoelde verordeningen gegeven, maar niet het overtreden van de bepalingen zelve van die verordeningen; dat, hoe echter het antwoord op deze vraag ook zal moeten luiden, in geen geval zal mogen worden aangenomen, dat de wegever, aan het militair gezag bevoegdheid toekennend om in voor den Staat hoogst ernstige omstandigheden regelingen te treffen, die regelingen zonder strafrechtelijke sanctie heeft willen laten; dat daarom, waar hier de sanctie enkel in artikel 49 zoude kunnen zijn gelegen, moet worden aangenomen, dat onder „het niet voldoen aan de bevelen van het militair gezag, krachtens de bij de wet bedoelde verordeningen gegeven” ook is te verstaan: het niet naleven van de voorschriften, die in de bepalingen der verordeningen liggen opgesloten;

Overwegende dat, waar het hier geldt eene verordening van den

Territorialen Bevelhebben in Overijssel enz., die is afgekondigd op de wijze, in artikel 16 dier verordening aangegeven — n.l. door opneming in locale nieuwsbladen en aanplakking en afkondiging, op de, in de betrokken gemeenten gebruikelijke wijze — in de telastellegging van het bestaan van deze verordening geene melding behoefde te worden gemaakt, zijnde dit een en ander als van niet feitelijken aard aan te merken;

Overwegende dat dus het ten laste van appellant bewezen verklaarde feit, als vallende onder de bepalingen van de artikelen 1 van de meergenoemde verordening, en 49 van de Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128), moet worden gequalificeerd als: „het „niet voldoen aan de bevelen van het militair gezag, krachtens de „bij de wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128) bedoelde verordeningen gegeven, door in de in staat van beleg verklaarde gemeente Bergh paarden te vervoeren, waarvan de uitvoer uit Nederland verboden is, zonder dat dit vervoer gedekt is door een geleibiljet”;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt, dat het vonnis van den Krijgsraad, ook wat de qualificatie en de opgelegde straf betreft, niet in stand kan blijven;

Gezien, behalve de wettelijke voorschriften in het vonnis bereids genoemd, de artikelen 35 en 49 van de wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128); 209 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, op 8 November 1915 gegeven, voor zooverre daarbij meer of anders ten laste van appellant wettig en overtuigend bewezen is verklaard dan boven uitdrukkelijk als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen en voor zooverre betreft de qualificaties en de straf aan appellant opgelegd;

Houdt het vonnis voor het overige in stand met aanvulling en verbetering van de bewijsvoering als boven aangegeven;

Qualificeert het ten laste van appellant wettig en overtuigend bewezen feit als: „het niet voldoen aan de bevelen van het militair „gezag, krachtens de bij de wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. „128) bedoelde verordeningen gegeven, door in de in staat van beleg „verklaarde gemeente Bergh paarden te vervoeren, waarvan de uitvoer uit Nederland verboden is, zonder dat dit vervoer gedekt is „door een geleibiljet”;

Veroordeelt appellant te dier zake tot hechtenis van veertien dagen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan appellant meer of anders is te laste gelegd dan boven te zijnen laste wettig en overtuigend bewezen is verklaard;

Spreekt appellant daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van den 29sten Februari 1916. ¹⁾

Voorzitter: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette en N. J. J. van Rijn van Alkemade.

Volgens art. 114 der Rechtspleging bij de Landmacht moet de vermelding aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad op straffe van nietigheid inhouden het te laste gelegde feit, met bijvoeging omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het zoude zijn begaan.

Bij de overtreding van art. 82 der Alg. Politieverordening van 's-Gravenhage behoeft voor de geldigheid der telastelegging daarbij niet te worden vermeld, dat het bereden pad door Burgemeester en Wethouders blijkens openbare kennisgeving voor het verkeer met rijwielen is gesloten.

Ook voor de strafbaarheid van het te laste gelegde feit behoeft laatstgenoemde omstandigheid niet in de telastelegging te worden opgenomen.

Het sluiten van een voetpad voor het verkeer met rijwielen door Burgemeester en Wethouders is te beschouwen als het uitvaardigen en afkondigen van een rechtsregel, zoodat het gesloten zijn van dat voetpad niet als van feitelyken aard is aan te merken.

Het Hoog Militair Gerechtshof;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi en gezien de stukken van het geding;

Overwegende, dat gedaagde voor den Krijgsraad in het eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan ter zake dat hij te 's-Gravenhage op Zondag 4 April 1915, des voormiddags omstreeks 10³/₄ uur, als bestuurder van een rijwiel, daarmede heeft gereden over het zoogenaamde Kerkpad in het Haagsche Bosch, zijnde een der openbare wandelpaden, gelegen tusschen den straatweg, die voorbij de Boschwachterswoning in het verlengde ligt van den Leidschen straatweg, Noordwest van den Koekamp, den rijweg Noordwest van de vijvers, het gedeelte van den Leidschen straatweg tusschen laatstgenoemden weg en het Roomhuis „Boschhek”, het terrein van het Huis ten Bosch, den Bezuidenhoutschen weg en den straatweg langs de electrische trambaan, en wel het eerste pad Zuid Oost van eerstbedoelden straatweg van den Leidschenstraatweg af tot de Laan van Nieuw Oost-Indië;

O. dat de Krijgsraad, bij op 29 Oct. 1915 gewezen vonnis, de in

1) Vgl. Sententie van 31 Aug. 1915, hiervoor blz. 354 W. v. h. R. No. 9864.

deze zaak gedane telastelegging heeft nietig verklaard, zulks uit overweging dat in de telastelegging de in het vonnis aangegeven elementen van het strafbaar feit ontbreken, door welk ontbreken gedaagde in zijne verdediging kan zijn benadeeld; dat volgens het vonnis, deze ontbrekende elementen zijn, dat bij de telastelegging aan gedaagde van het berijden van een wandelpad — zijnde kennelijk bedoeld daarmede overtreding van art. 82 der Algemeene Politie-verordening van 's-Gravenhage te laste te leggen — niet is vermeld, dat dit pad door Burgemeester en Wethouders, blijkens openbare kennisgeving, voor het verkeer met rijwielen is gesloten;

O. dat, volgens art. 114 der Rechtspleging bij de Landmacht, de vermelding aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad op straffe van nietigheid moet inhouden het feit, door den Auditeur-Militair te laste gelegd, met bijvoeging omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het zoude zijn begaan; dat de telastelegging aan dezen gedaagde gedaan, voldoet aan deze wettelijke vereischen; dat immers als het feit is te laste gelegd, dat gedaagde als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden over een bepaald omschreven openbaar wandelpad en wel op 4 April 1915 des voormiddags omstreeks 10 $\frac{3}{4}$ uur te 's-Gravenhage; dat van nietigheid van de telastelegging dan ook geen sprake kan zijn en daarom het vonnis van den Krijgsraad niet in stand kan blijven;

O. dat enz.;

O. dat alzoo door den voormelden inhoud van dit proces-verbaal wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

O. dat van de zijde van de verdediging is aangevoerd, dat, schoon de nietigverklaring van de telastelegging in het vonnis ten onrechte is geschied, immers de omschrijving daar van het feit voldoende is, evenwel op deze telastelegging eene veroordeeling niet zal kunnen volgen, omdat het feit, zooals het is te laste gelegd, niet is een *strafbaar* feit en de gedaagde dus behoort te worden vrijgesproken;

O. dat kennelijk hierbij is gedoeld op de omstandigheid, dat in de telastelegging niet staat vermeld, dat het bereden voetpad door Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage blijkens openbare kennisgeving voor het verkeer met rijwielen was gesloten, hetgeen, naar de dan voorgestane opvatting, voor eene veroordeeling krachtens de artt. 82*b* en 115*a* der Algemeene Politieverordening voor 's-Gravenhage, waaronder het bewezen feit zoude moeten vallen, noodzakelijk is, aangezien het niet vermelde is te beschouwen als een feitelijk bestanddeel van de daar bedoelde overtreding;

O. dat echter deze opvatting is onjuist; dat immers het sluiten van een voetpad voor het verkeer met rijwielen door Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage, ter uitvoering van de bepaling van art. 82*b* der Algemeene Politieverordening voor die gemeente, in verband met het ingevolge die bepaling, doen van openbare kennisgeving daarvan, is te beschouwen als het uitvaardigen en afkondigen van een rechtsregel; dat mitsdien het aldus gesloten zijn van een

voetpad voor het verkeer met rijwielen niet als van feitelijk aard is aan te merken en daarom, blijkens art. 114 der Rechtspleging bij de Landmacht, in de telastelegging niet behoef te worden opgenomen;

O. dat het bewezen verklaarde dan ook behoort te worden gequalificeerd als: „te 's-Gravenhage een voetpad, hetwelk door Burgemeester en Wethouders, blijkens openbare kennisgeving, voor het verkeer met rijwielen is gesloten, met een rijwiel berijden”; dat immers bij besluit van Burgemeester en Wethouders van de gemeente 's-Gravenhage van 30 Juni 1914 no. 8, waarvan op 13 Juli d.a.v. openbare kennisgeving is geschied, is bepaald o.a. onder A. o. III 1e en p. dat voor het verkeer met rijwielen is gesloten het in de telastelegging omschreven pad in het Haagsche bosch gedurende den maanden April tot en met September op Zondagen na des voormiddags 10 uur, zijnde te laste gelegd en bewezen, dat gedaagde meerbedoeld pad met een rijwiel heeft bereden op 4 April 1915 — een Zondag — omstreeks 10³/₄ uur des voormiddags;

Gezien de artt. 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 74 der Militiewet, 1 en 3 der Wet van 14 Nov. 1879 (Stbl. no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. no. 64), 1, 2e lid, 23 en 91 Strafr., de Wet van 12 Juni 1915 (Stbl. no. 247), het Koninklijk besluit van 16 Dec. 1915 (Stbl. no. 511), de artt. 82*b* en 115*a* der Algemeene Politieverordening voor 's-Gravenhage van 15 Juli 1902, sedert dien herhaaldelijk gewijzigd en het bepaalde onder A.o. III 1e en p. van het besluit van Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage van 30 Juni 1914;

Recht doende in hooger beroep:

Doet te niet het vonnis in deze zaak door den Krijgsraad in het eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, op 29 Oct. 1915 gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als: „te 's-Gravenhage een voetpad, hetwelk door Burgemeester en Wethouders blijkens openbare kennisgeving, voor het verkeer met rijwielen is gesloten, met een rijwiel berijden”;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van vijftig cents;

Bepaalt dat die boete, bij gebreke van betaling, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Ontzegt allen anderen eisch.

(*W. v. h. R. No. 9912*).

KRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE.*Beschikking van 8 Maart 1916.*

Na de beschikking tot verwijzing is de Garnizoens-Commandant niet langer bevoegd den beklaagde in arrest te doen stellen. Artikel 51 R. L. 1)

„De Krijgsraad,

„In aanmerking nemende: dat bij de verwijzing van beklaagde „d.d. 3 Februari 1916 naar den Krijgsraad is bepaald, dat hij op „vrije voeten zoude blijven;

„dat beklaagde na deze verwijzing — volgens mededeeling van „den Auditeur-Militair — op last van den garnizoenscommandant te „R. in arrest is gesteld en ingesloten in het Huis van Bewaring te „'s-Gravenhage;

„dat, volgens het in 1912 vastgestelde artikel 51 Rechtspleging „bij de Landmacht, ten aanzien van een beklaagde, die naar den „Krijgsraad verwezen is, en zich niet in arrest bevindt, de officier- „commissaris bevoegd is den beklaagde telkens na afloop van een „verhoor in arrest te stellen, wanneer hij vermeent, dat de omstan- „digheden dit vorderen, onder verplichting daarvan onmiddellijk „bericht te zenden aan den Krijgsraad, die de inarreststelling al dan niet bekrachtigt;

„dat vermits niet is gebleken dat voormeld artikel 51 ten deze „is nageleefd en evenmin dat artikel 16 Rechtspleging Landmacht „ten aanzien van dezen beklaagde toepassing heeft gevonden, de te- „genwoordige inarreststelling, als niet op de wet gegrond, opge- „heven behoort te worden;

„dat echter de Krijgsraad het wenschelijk acht, dat beklaagde te „dezer zake in arrest worde gesteld;

„Gezien artikel 155 Rechtspleging Landmacht:

„Heft op het arrest, waarin beklaagde zich thans bevindt; „doch gelast, dat beklaagde terstond onder verzekerde bewaring zal worden gesteld.”

1) Zie hiervoor blz. 445 L. O. 1916 A. 28.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van den 25sten Mei 1915. 1)

Voorzitter: Mr. A. M. B. Hanlo.

Raadsheeren: Mrs. H. Hesse, H. M. A. Savelberg, Jhr. Rh. Feith en L. E. Visser.

Voor het strafbare feit omschreven in art. 49 in verband met art. 29 der wet van 23 Mei 1899 (Stbl. 128) is de omstandigheid, dat het bevel was uitgevaardigd door het militair gezag een feitelijk bestanddeel der overtreding, dat bij dagvaarding moet worden te laste gelegd. Nu alleen is te laste gelegd, dat beklagde op aangegeven tijd en plaats eenige wapenen, die hij in zijn bezit had, nog niet had ingeleverd, valt dit feit niet onder de genoemde strafbepaling. (Men vgl. met dit arrest het arrest van 14 April 1914, W. 9646 met betrekking tot art. 225 Swb.).

De Officier van Justitie bij de Arrond.-Rechtbank te Breda, is requirant van cassatie tegen een vonnis dier Rechtbank van 25 Jan. 1915, waarbij in hooger beroep met bevestiging van een vonnis van den Kantonrechter te Breda van 18 Dec. 1914, voor zoover daarbij na verzet ten aanzien der bewezenverklaring van het te laste gelegde en gerequireerdes schuld daaraan was bekrachtigd een op 6 Nov. 1914 bij verstek gewezen vonnis van dien Kantonrechter tegen G. A. D., 46 jaar, zonder beroep, geboren en wonende te Princenhage, doch met vernietiging van genoemde vonnissen voor al het overige, de gerequireerde ter zake voormeld van alle rechtsvervolging is ontslagen.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Jhr. Feith, heeft de adv.-gen. Besier de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij inleidende dagvaarding was aan beklagde te laste gelegd, dat hij, te Princenhage woonachtig zijnde, op 25 Sept. 1914, des

1) Zie mededeeling hiervoren blz. 475.

voormiddags te 9½ uur een sabel, een revolver en een pistool, welke voorwerpen hij in zijn bezit had, nog niet had ingeleverd ten gemeentehuize te Princenhage. Bij het bestreden vonnis werden dit feit en beklagdes schuld daaraan bewezen geacht, immers werd in zooverre bevestigd 's Kantonrechtters vonnis, waarbij voor zooveel deze bewezenverklaring betrof zijn vorig, bij verstek gewezen vonnis na verzet werd bekrachtigd. Echter werd met vernietiging voor het overige van 's Kantonrechtters vonnissen, na verzet en bij verstek gewezen, dit bewezene niet strafbaar verklaard en de beklagde te dien aanzien van alle rechtsvervolging ontslagen. De Rechtbank is n.l. wel van oordeel, dat het feit strafbaar zou zijn krachtens art. 49 der wet van 23 Mei 1899 (Stbl. 128), indien het Militaire Gezag, d.i. volgens art. 7 dier wet een autoriteit, door H. M. de Koningin of van Harentwege door den Minister van Oorlog daartoe aangewezen, een bevel had uitgevaardigd, waarbij aan de inwoners van Princenhage was gelast wapenen op eene daartoe aangewezen plaats in te leveren, doch aan haar is „niet gebleken”, dat zulks het geval is geweest. Wel heeft de Rechtbank onder de stukken een afschrift gevonden van een aan den Burgemeester van Princenhage gericht schrijven van den Generaal-Majoor, Commandant der Cavalerie-Brigade d.d. 10 Sept. 1914, waarin onder meer wordt bepaald, dat alle vuur- en steekwapenen ten Gemeentehuize moeten worden ingeleverd, doch aan de Rechtbank is wederom „niet gebleken”, dat aan deze autoriteit door H. M. de Koningin of van Harentwege door den Minister de uitoefening van het militaire gezag in den zin der genoemde wet was opgedragen en uit dezen hoofde acht zij art. 49 der wet in dit geval niet toepasselijk.

Tegen deze beslissing komt de Heer requirant in cassatie. Wanneer in de daarvan opgemaakte akte al moet worden gelezen, dat het beroep onbeperkt is ingesteld, dus ook de bevestiging der bewezenverklaring betreft, waaromtrent verschil van gevoelen kan bestaan, dan moet toch worden in aanmerking genomen, dat bij de tijdig ingediende memorie dit beroep wordt beperkt tot, en dan ook alleen met middelen wordt gestaafd voor zooveel betreft dat deel der bestreden uitspraak, waarbij vernietiging van het in eersten aanleg gewezen vonnis (lees: de vonnissen) is uitgesproken, in zooverre als dit is geschied, en de beklagde is ontslagen van alle rechtsvervolging, zoodat het beroep dan moet worden beschouwd als niet-ontvankelijk, voor zoover het betreft de bevestiging der bewezenverklaring, en deze bewezenverklaring derhalve in ieder geval onaangetaast blijft. (Verg. laatstelijk Uw arrest van 17 Maart 1913 W. 9478).

Bij bedoelde memorie nu voert de Heer requirant als middel van cassatie aan de schending van artt. 216 2e lid en 221 Strafv., welk middel wordt toegelicht met het betoog, dat de Rechtbank had behooren te beslissen, óf dat de Commandant der Cavalerie-Brigade bevoegd was om de aangehaalde bepaling te maken, óf dat hij dit

niet was, doch zulks niet in het midden had mogen laten door op grond, dat deze bevoegdheid haar niet was *gebleken*, den beklaagde van rechtsvervolging te ontslaan, en dat zij, dit doende, het ontslag niet behoorlijk heeft gemotiveerd.

Het middel komt mij gegrond voor, met dit voorbehoud intuschen, dat art. 221 niet door gebrek aan motiveering is geschonden. Immers waar volgens Uw vaste rechtspraak de toepasselijkheid eener strafbepaling op het bewezene niet afzonderlijk met redenen omkleed behoeft te worden, moet hetzelfde gelden van hare niet-toepasselijkheid. Juist is echter, dat de rechter, die de rechtsregel heeft te zoeken, bij het vinden van wat naar het uiterlijk zulk een regel is — of juist de bekendmaking daarvan en de inroeping krachtens de artt. 10 en 16 van de eerste Instructie, vastgesteld bij K. B. van 22 Jan. 1904 (Stbl. 10) van de medewerking der autoriteiten bij hare uitvoering — zich niet mag bepalen tot het uitspreken van twijfel aan hare geldigheid, om haar op dien grond zonder nader onderzoek op zijde te schuiven, doch dien twijfel in den éénen of in den anderen zin moet oplossen. *Curia jus novit*.

De Rechtbank dan had moeten onderzoeken, wie dan wel als dragers van het militaire gezag, bedoeld in de wet van 1899, waren aangewezen. Zij zou dan hebben bevonden, dat vóór het uitbreken van den oorlog deze aangelegenheid voor het hier aanwezige geval van oorlog of oorlogsgevaar was geregeld bij de zoeven genoemde Instructie in verband laatstelijk met het K. B. van 18 Nov. 1912 (Stbl. 349), doch dat deze regeling weder was gewijzigd door den Minister van Oorlog — hiertoe, hoewel zij bij Kon. Besluit was getroffen, bevoegd door de hem bij art. 7 der wet van 1899 gegeven opdracht — bij bekendmaking van 10 Aug. 1914 (Buitengewone Staatscourant van 11 Aug. 1914 no. 186a). Deze bekendmaking op haar zelve bepaalt echter nog niet de bevoegdheid van den Commandant der Cavalerie-Brigade. Immers daarin worden voor de uitoefening van het militaire gezag, bedoeld in de wet van 1899, naast den Opperbevelhebber van de Land- en Zeemacht, de Commandanten der verdedigingsstellingen en de territoriale Bevelhebbers aangewezen: de Commandant van het Veldleger, respectievelijk de Commandant van een zelfstandig onderdeel van dat leger, en wel om dit gezag uit te oefenen in de gemeenten, alwaar troepen van het Veldleger verblijf houden, voor zooveel die troepen niet onder de bevelen eener andere autoriteit zijn gesteld, alsmede in het etappen gebied, dat aan het Veldleger of aan een zelfstandig onderdeel daarvan, als bovenbedoeld, is toegewezen.

De beantwoording van de vraag, of de Commandant der Cavalerie-Brigade onder deze opsomming viel en te Princenhage bevoegd was, hangt derhalve in de eerste plaats hiervan af, of destijds die Brigade een *zelfstandig* onderdeel van het Veldleger was, waaronder ik zou willen verstaan niet eene eenheid, die niet meer onder de bevelen van den Commandant van het Veldleger staat — immers deze zou daarvan dan geen onderdeel meer uitmaken — doch eene

eenheid, welke in zooverre op zich zelf staat, dat zij op haar zelve, en dus niet met andere eenheden te zamen, een onderdeel van dat leger vormt. In de tweede plaats hangt het antwoord op bedoelde vraag hiervan af, of destijds troepen der Cavalerie-Brigade te Princenhage verblijf hielden, dan wel deze gemeente behoorde tot het etappengebied dier Brigade, en eindelijk nog — wanneer er althans eenige twijfel mocht bestaan, of dit uitzonderingsgeval wellicht aanwezig was — of de te Princenhage verblijfhoudende troepen der Cavalerie-Brigade soms waren gedetacheerd onder de bevelen van een andere autoriteit dan hun eigen Commandant.

Op deze twee of drie vragen had de Rechtbank een stellig antwoord behooren te zoeken, hetzij in hare eigene wetenschap, hetzij in zelfs ambtshalve daartoe verzamelde bewijsmiddelen. Door dit na te laten en op grond van de dientengevolge bestaande onzekerheid omtrent de bevoegdheid van den Commandant der Cavalerie-Brigade tot het uitoefenen van het militaire gezag te Princenhage den overtreder van zijn bevel van alle rechtsvervolging te ontslaan, heeft zij in verband met art. 257 Strafv. art. 216 daarvan verkeerd toegepast en art. 221 in verband met art. 211 geschonden. Immers het ontslag van rechtsvervolging was, in strijd met art. 216, niet gegrond op de niet-strafbaarheid van het feit of van den dader, doch slechts op de onzekerheid omtrent de strafbaarheid van het feit. En over de qualificatie en de op te leggen straf heeft de Rechtbank niet beraadslaagd en beslist, hoewel zij dit alleen mocht nalaten, wanneer vaststond, dat het feit of de dader niet strafbaar waren, welk geval zich echter niet voordeed.

Mijne conclusie strekt tot vernietiging van het bestreden vonnis, voor zoover daarbij de beide in eersten aanleg gewezen vonnissen zijn vernietigd, het bewezen verklaarde niet strafbaar is verklaard en beklaagde van alle rechtsvervolging is ontslagen, en verwijzing der zaak naar het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch om op het bestaande hogere beroep in zooverre, en dus met instandhouding der bewezenverklaring, op nieuw te worden berecht en afgedaan.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant voorgesteld bij memorie:

Schending van de artt. 216, 2e lid en 221 Strafv.;

Overwegende, dat bij het bij vonnis van 18 Dec. 1914 bekrachtigde vonnis des Kantonrechtters van 6 Nov. 1914, in zoover bij het bestreden vonnis bevestigd, ten laste van den gerequireerde bewezen is verklaard: dat hij te Princenhage woonachtig zijnde, op 25 Sept. 1914 des voormiddags te 9½ uur een sabel, een revolver en een pistool, welke voorwerpen hij in zijn bezit had, nog niet had ingeleverd ten Gemeentehuize te Princenhage;

dat de Rechtbank bij het bestreden vonnis aangaande het aldus

bewezen verklaarde heeft overwogen, dat dit strafbaar zou zijn krachtens art. 49 der wet van 23 Mei 1899 (S. 128), indien het Militair Gezag, d.i. volgens art. 7 dier wet eene door H. M. de Koningin of van Harentwege door den Minister van Oorlog daartoe aangewezen autoriteit, een bevel had uitgevaardigd, waarbij aan de inwoners van Princenhage was gelast hunne wapenen op eene daartoe aangewezen plaats in te leveren; dat zich nu wel onder de stukken een afschrift bevindt van een aan den Burgemeester van Princenhage gericht schrijven van den Generaal-Majoor, Commandant der Cavalerie-Brigade, d.d. 10 Sept. 1914, waarin o.m. wordt „bepaald”, dat alle vuur en steekwapenen ten Gemeentehuize moeten worden ingeleverd; doch aan de Rechtbank niet is gebleken, dat aan genoemde Autoriteit door H. M. de Koningin of van Harentwege door den Minister van Oorlog de uitoefening van het militaire gezag in den zin der wet van 23 Mei 1899 (S. 128) is opgedragen; dat art. 49 dier wet ten deze alzoo niet toepasselijk is en de beklagde, waar het feit ook niet elders strafbaar is gesteld, te dien aanzien van alle rechtsvervolging moet worden ontslagen;

O. dat het middel tegen deze beslissing is gericht en tot ondersteuning daarvan is betoogd, dat de door de Rechtbank gebezigde grond is onvoldoende, daar zij òf had moeten beslissen, dat de Generaal-Majoor Commandant der Cavalerie-Brigade niet bevoegd was te bepalen hetgeen in het vonnis wordt vermeld, — in welk geval dit bepaalde geen bevel van het militair gezag, als bedoeld in de artt. 29 en 49 der wet van 23 Mei 1899 (S. 128) was, — òf wel dat voorzegde Generaal-Majoor wel bevoegd was, — in welk geval dan nog overwogen had behooren te worden, of het door hem „bepaalde” was op te vatten als een „bevel” bedoeld in de voormelde artikelen;

O. dat wat er van dit betoog zij, het voorgestelde middel in elk geval niet tot cassatie kan leiden;

O. toch, dat het niet inleveren door de inwoners van in staat van beleg verklaarde plaatsen van de in hun bezit zijnde wapenen op de hun daartoe aangewezen plaatsen, blijkens de artt. 29 en 49 der meergemelde wet van 23 Mei 1899 (S. 128), slechts strafbaar is, indien die uitlevering te voren door het militair gezag is bevolen;

dat het uitgevaardigd zijn van zoodanig bevel, omtrent welks afkondiging niets bij de wet is bepaald en hetwelk dus niet als een wettelijk voorschrift kan worden beschouwd, door het nader aan te duiden bevoegd militair gezag derhalve een feitelijk bestanddeel der overtreding vormt, hetwelk bij dagvaarding moet worden te laste gelegd en waarvan het bewijs in rechte moet worden geleverd;

dat hieruit volgt, dat, waar ten deze slechts is te laste gelegd en bewezen, dat de requirant op tijd en plaats als bij dagvaarding vermeld, eenige wapenen, welke hij in zijn bezit had, ten gemeentehuize nog niet had ingeleverd, dit feit niet valt onder de verbodsbepaling van art. 49 voormeld, terwijl het ook niet bij eenige andere wet of wettelijke verordening is strafbaar gesteld;

O. dat de requirant alzoo terecht van alle rechtsvervolging is ontslagen;

Verwerpt het beroep.

(*W. v. h. R. No. 9829*).

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van den 6den Maart 1916.

Voorzitter: Mr. A. M. B. Hanlo.

Raadsheeren: Mrs. C. O. Segers, H. Hesse, H. M. A. Savellberg en L. E. Visser.

Art. 10 der wet van 23 Mei 1899 (Stbl. 128) verklaart het militair gezag wel onder meer bevoegd tot het maken van nieuwe politieverordeningen, doch verbindt daaraan niet het verlies dier bevoegdheid voor het Bestuur der in staat van oorlog verklaarde gemeente. Zoodanig verlies mag zonder uitdrukkelijke wetsbepaling niet worden aangenomen.

De Officier van Justitie bij de Arrond.-Rechtbank te 's-Hertogenbosch is requirant van cassatie tegen een vonnis van die Rechtbank van den 30sten Nov. 1915, waarbij in hooger beroep — onder bevestiging van een vonnis van het Kantongerecht te Waalwijk d.d. 29 Juli 1915, voor zoover daarbij het aan L. P., 50 jaar, broodbakker, geboren en wonende te Vlijmen, ten laste gelegde feit en diens schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen zijn verklaard en met vernietiging van dat vonnis voor het overige, voornoemde P. als schuldig aan het „te Vlijmen als verkooper van brood aan de binnenzijde van het winkelraam niet bevestigd hebben van een lijst, vermeldende de bij hem verkrijgbare broodsoorten met aanduiding der verkoopprijzen in een halve kilogram”, met toepassing der artt. 23 en 91 Strafr., en de artt. 5 en 9 der Verordening van 22 Jan. 1915 der gemeente Vlijmen, houdende maatregelen tegen vasthouding of prijsopdrijving van graan, meel en brood te Vlijmen, is veroordeeld tot eene geldboete van f 0.50 of een dag vervangende hechtenis.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Visser, heeft de adv.-gen. Ledeboer de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij tijdig ingediende memorie is als cassatiemiddel voorgedragen:

„Schending door verkeerde toepassing van artt. 5 en 9 der verordening van 22 Jan. 1915 der gemeente Vlijmen, (afgekondigd 23 Jan. d.a.v.), in verband met art. 216 Strafv. en art. 10 der wet van 23 Mei 1899 S. 128, benevens art. 187 der Grondwet”.

Krachtens art. 10 der bovengenoemde wet, worden door het militair gezag, na overleg met het betrokken burgerlijk gezag, zoo nodig nieuwe politieverordeningen vastgesteld en bestaande gewijzigd of geschorst. Over de vraag wat hier onder de uitdrukking „politieverordeningen” moet worden begrepen, zijn de meeningen verdeeld. Ik zou meenen, dat daaronder moet worden verstaan de strafverordeningen, welke vaststelling onder normale omstandigheden uitsluitend behoort tot de bevoegdheid van provincie of gemeente.

De bovenbedoelde verordening van Vlijmen, houdende maatregelen tegen vasthouding of prijsopdrijving van graan, meel en brood, is ongetwijfeld eene zoodanige gemeentelijke strafverordening en krachtens art. 10 bovenbedoeld was dus het militair gezag bevoegd, zoo noodig, met betrekking tot deze materie verordenend op te treden.

De eenige vraag in deze is, of de gemeenteraad eener gemeente, behorende tot een gebied, dat wettelijk verklaard is in staat van oorlog, de bevoegdheid heeft behouden eene verordening als de onderhavige vast te stellen overeenkomstig art. 135 der Gemeentewet, dan wel dat die bevoegdheid krachtens art. 10 der wet van 1899, onder die omstandigheden uitsluitend toekomt aan het militair gezag;

Bij het bestreden vonnis werd die vraag beantwoord ten gunste van behoud van de bevoegdheid der burgerlijke autoriteit, terwijl de Kantonrechter de uitsluitende bevoegdheid van de militaire overheid aannam.

Tot juist verstand van beteekenis en strekking van bedoeld art. 10 is het wellicht niet ondienstig in het kort de geschiedenis na te gaan van de wettelijke regeling betreffende de bijzondere omstandigheden, als staat van oorlog en staat van beleg in onze wetgeving bekend.

De Fransche wet van 10 Juli 1791 (Fortuin Dl. I bl. 153) had uitsluitend betrekking op bepaalde aangewezen „places de guerre ou ports militaires” en beschouwde deze onder drieërlei opzicht, n.l. en état de paix, état de guerre en état de siège, (art. 5). Bij staat van oorlog blijven de civiele autoriteiten belast met de handhaving der orde en van de plaatselijke politie. De militaire commandant kan echter vorderen, dat zij zich leenen tot de maatregelen van orde en van politie, die in het belang van de zekerheid der plaats vereischt worden (art. 7), (ils pourront être requis par le commandant militaire de se prêter aux mesures d'ordre et de police qui intéresseront la sûreté de la place). Ook in dit laatste geval dunkt mij de houding van de burgerlijke overheid niet eene bloot lijdelijke; in de aangehaalde Fransche tekst zal men moeten lezen dat de civiele autoriteit hare medewerking in het gesteld geval moet verlenen. De juistheid van deze opvatting wordt bevestigd door de lezing van art. 92

van het Décret Impérial van 24 Dec. 1811 (Fortuin Dl. 3, bl. 429). Dit decreet, dat, evenals de wet van 1791, de places de guerre, in art. 50 vlg., beschouwt in verband met de drie bovenbedoelde toestanden, staat van vrede, oorlog en beleg, bepaalt in art. 91, dat bij staat van oorlog „la police (est) soumis aux mêmes règles que dans l'état de paix”, behoudens de uitzonderingen die daarna volgen.

Daaronder zegt dan art. 92, „l'autorité civile ne peut rendre aucune ordonnance de police sans l'avoir concertée avec (le gouverneur ou commandant), ni refuser de rendre celles qu'il juge nécessaires à la sûreté de la place ou à la tranquillité publique”. Hier wordt dus wel aan het militair element invloed op de handelingen van de burgerlijke overheid toegekend en onder zekere omstandigheden zelfs dwingende macht verleend, maar toch blijft het burgerlijk gezag de regelende en verordenende macht en nu is het zeker niet waarschijnlijk, dat de Keizer aan het burgerlijk gezag eene grootere vrijheid van handelen tegenover de eischen van de militaire commandanten zou hebben gelaten, dan onder het bewind van 1791 voorhanden was.

Onder de Fransche wetgeving bleef dus ook bij staat van oorlog, de burgerlijke overheid ook op het gebied van de openbare orde en politie tot handelen bevoegd; anders bij den staat van beleg; immers zoowel in art. 10 der wet van 1791 als in art. 101 van het K. B. van 1811, wordt uitdrukkelijk bepaald, dat het gezag van de burgerlijke overheid tot handhaving van de openbare orde en van de politie geheel overgaat op den militairen commandant, behoudens dan de bevoegdheid aan dezen bij het K. B. verleend, om een deel daarvan aan de magistraat te delegeren.

Die Fransche wetgeving heeft in hoofdzaak onveranderd hier te lande gegolden tot aan de in werking treding van de wet van 1899, krachtens de additioneele bepalingen der Grondwet. Verschillende besluiten hebben aanvulling daaraan gegeven of — althans praktisch — wijziging daarin gebracht. Voor het onderwerp dat thans aan de orde is, is alleen van belang de instructie voor vesting- en fortcommandanten, vastgesteld bij K. B. van 18 Nov. 1875 no. 9 (Bijv. Staatsblad 1875 bl. 513 vlg. no. 344). De bepalingen van die instructie hebben echter volgens de toenmalige regeering geene andere bedoeling en strekking, dan voor te schrijven hoe men zich naar de bij wet en decreet bovenbedoeld gemaakte bepalingen heeft te gedragen.

De bepalingen van de §§ 20 en 44 zijn dan ook geheel in overeenstemming met de bovengeciteerde voorschriften der Fransche wetgeving, betreffende resp. staat van oorlog en van beleg. In het eerste geval handhaving van de bevoegdheid van het burgerlijk gezag tot het uitvaardigen van politieverordeningen behoudens goedkeuring van den vestingcommandant en verplichting tot afkondiging van de zoodanige die deze voor de veiligheid der plaats noodzakelijk oordeelt en in het laatste geval overgang van alle gezag voor handhaving van orde en politie op den vestingcommandant, die dit gezag

of zelf uitoefent, of weer in meerdere of mindere mate aan de civiele autoriteit overdraagt.

Naar aanleiding van deze „Instructie” had op 16/17 Dec. 1875 in de Tweede Kamer een belangwekkend debat plaats over het verband van de Instructie met het Keizerlijk Decreet en de wet van 1791 (Vgl. Hdlg. 2e K. 1875/76 bl. 771 vlg.). Daarbij werd o.a. door Mr. Kappeyne met kracht de stelling verdedigd, dat de artt. 92 en 101 bovengenoemd van het Decreet vervallen waren, terwijl de betreffende bepalingen van de wet van 1791 reeds door dat decreet buiten werking waren gesteld. De Gemeentewet zou onder alle omstandigheden in volle kracht blijven gelden (bl. 786, 788). Dit debat werd beëindigd door eene motie (Bijl. Hdlg. 2e K. 1875/76 no. 120) houdende verzoek aan de regeering om nadere inlichtingen te verstrekken aangaande het verband tusschen de genoemde wettelijke voorschriften, waaraan door de regeering werd voldaan bij haar antwoord, te vinden in bijl. Hdlg. 2e K. 1876/77 no. 31. Eene commissie uit de Tweede Kamer diende daarop van wederantwoord bij nota onder no. 68 van de bijlagen der Hand 1877/78.

In 1890 komt dan nu het eerste ontwerp van de wet tot uitvoering van het inmiddels in de Grondwet opgenomen art. 187, dat later werd vervangen door het ontwerp van 1898 hetwelk heeft geleid tot de thans geldende wet. Een en ander is volledig opgenomen met gewisselde stukken en gevoerde beraadslagingen, in van der Hoeven's „Wetgeving” 1899.

Art. 22 van het eerste ontwerp correspondeert met art. 10 van het later ontwerp en van de wet, en art. 29 van het ontwerp 1890 met art. 22 ontwerp 1898 en van de wet. In de oorspronkelijk voorgestelde lezing van deze artikelen is slechts geringe verandering gekomen. Voor den staat van oorlog werd aanvankelijk — voor zoover in deze zaak van belang — voorgesteld de lezing: „door het militair gezag worden, zoo mogelijk na overleg met het burgerlijk gezag, des vereischt, nieuwe politieverordeningen vastgesteld en bestaande gewijzigd of geschorst.” De voor den staat van beleg voorgestelde lezing van art. 29 verschilde daarvan slechts hierin, dat daarin alle overleg met de burgerlijke overheid was vervallen en in plaats van de woorden „des vereischt” gesteld was — „zoo noodig”. Dit laatste artikel bleef in dit opzicht verder geheel onveranderd, in het eerste werd alleen de uitdrukking „des vereischt”, gewijzigd in „zoo noodig”.

In deze artikelen worden aldus aan het militair gezag bevoegdheden gegeven, geen enkel woord wijst er op, dat daarbij aan anderen eenig gezag zou worden ontnomen. En nu zou ik meenen, dat men reeds in het algemeen niet zou mogen aannemen, dat zonder uitdrukkelijk blijkenden wil van den wetgever de verordenende bevoegdheid van het burgerlijk gezag zou geacht kunnen worden te zijn overgegaan in handen van militaire autoriteiten, maar dat het bovendien, met het oog op de atmosfeer waarin men in de voorafgaande honderd jaren had geleefd, absoluut onaannemelijk is, dat

men, zonder ook maar in de toelichting er van te reppen, beoogd zou hebben, met art. 22 (10) ontwerp 1890 (-98) voor den staat van oorlog een toestand in het leven te roepen, geheel afwijkend van wat tot toen in dat geval rechtens was geweest. Men kan echter nog een stap verder gaan, want als men de toelichting op genoemd artikel beschouwt in verband met die op art. 29 (22) ontwerp 1890 (-98), dan blijkt m.i. met volkomen zekerheid, dat men voor den staat van oorlog althans — en daar gaat het hier over — de verordenende bevoegdheid van de burgerlijke overheid beslist heeft willen handhaven.

Gedurende den staat van oorlog achtte men het voldoende, dat aan het militair gezag meer invloed dan in gewone tijden op de daden van het bestuur der burgerlijke autoriteiten wordt toegekend. Dat beginsel ligt volgens de memorie van toelichting van 1890 aan het oorspronkelijk art. 22 ten grondslag. Dit is op zich zelf reeds duidelijk genoeg, doch nu zegt de memorie van toelichting 1890 op art. 29 nog bovendien: „met *uitbreiding* van hetgeen bij den staat van oorlog is bepaald, betrekkelijk de macht van het militair gezag ten opzichte van het vaststellen en uitvaardigen van politieverordeningen, is het in den staat van beleg volstrekt noodzakelijk om aan de gemeenteraden tijdelijk hunne strafwetgevende bevoegdheid te ontnemen en die aan het militair gezag op te dragen. Het ligt toch in den aard der zaak, dat de commandant van eene plaats die in staat van beleg verkeert, niet door verordeningen van een gemeenteraad in zijne maatregelen moet kunnen worden belemmerd”. In deze woorden ligt nu toch zoo beslist mogelijk uitgedrukt, dat de ontwerper in art. 22 (bij den staat van oorlog), *niet* beoogde aan gemeenteraden hunne strafwetgevende bevoegdheid te ontnemen en dat in dien toestand de militaire bevelhebber daardoor c.q. zelfs wel eenigszins zou kunnen belemmerd worden, doch dat zulks in dat geval moest worden gedragen.

Ik vestig er voorts nog de aandacht op, dat de wetgever het ook zelf heeft noodig geacht in art. 14 der wet (art. 26 ontwerp 1890, 14 ontwerp 1898) in positieven vorm uitdrukkelijk te doen blijken, dat bevoegdheden van het burgerlijk gezag op de militaire overheid werden overgebracht.

Op grond van een en ander is het dan ook voor mij niet twijfelachtig, dat de strafwetgevende bevoegdheid van de gemeenteraden gedurende den staat van oorlog ongeschonden gehandhaafd blijft — wat ook reeds door Mr. Pijnappel onweersproken werd geconstateerd bij de mondelinge behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer — en acht ik mitsdien het middel ongegrond.

Volledigheidshalve wijs ik echter nog op den legerorder van den Minister van Oorlog van 27 Maart 1915, 1e Afd. no. 3, waarin eene andere opvatting wordt gehuldigd, welke tijdens het naar aanleiding van dien order gevoerd debat in de Tweede Kamer nader door dien Minister werd verdedigd, daarbij eenigszins gesteund door Prof. van

Hamel. (Zie legerorders 1915 Dl. A no. 30; ook opgenomen in Gem.-stem no. 3314 sub 2, en Hand. 2e Kamer 1914/15 bl. 1665 vlg.).¹⁾

Ik vestig ten slotte de aandacht op de dissertatie van Mr. H. van Wageningen: „De regelgevende bevoegdheid van het militair gezag, tijdens den staat van oorlog en van beleg, in rijk en koloniën”, Hoofdstuk III bl. 32 vlg., waar men eene zeer uitvoerige opgave en bespreking aantreft, van de hier van belang zijnde literatuur.

Mijne conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant voorgesteld bij memorie, luidende: zie conclusie adv.-gen.;

Overwegende, dat gerequireerde heeft terechtgestaan ter zake: dat hij den 14 Juni 1915 des voormiddags circa 11¼ uur te Vlijmen als broodbakker niet heeft gezorgd dat in zijn aan den provincialen weg gelegen broodbakkerswinkel, duidelijk leesbaar was van af den openbaren weg en aan de binnenzijde van het winkelraam was bevestigd een lijst, vermeldende de bij hem verkrijgbare broodsoorten met aanduiding der verkoopprijzen in een halve kilogram;

O. dat hij het in eersten aanleg gewezen vonnis dit feit en gerequireerdes schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen zijn verklaard en voorts, ofschoon art. 5 der in den hoofde dezes vermelde verordening der gemeente Vlijmen onder meer ten aanzien van broodbakkers bepaalde: „Eene lijst, vermeldende de bij hem verkrijgbare broodsoorten met aanduiding der verkoopprijzen in ½ K.G. moet worden bevestigd aan de binnenzijde van het winkelraam en deze moet duidelijk leesbaar zijn vanaf den openbaren weg” en art. 9 der Verordening tegen overtreding ook van dit voorschrift straf bedreigde, — omtrent de strafbaarheid van het bewezen verklaarde feit is overwogen:

„dat, waar de gemeente Vlijmen ingevolge het Koninklijk Besluit d.d. 10 Aug. 1914 (Stbl. no. 406) valt binnen het in staat van oorlog verklaard gebied van het land, de betreffende verordening der gemeente Vlijmen d.d. 22 Jan. 1915 ingevolge art. 10 der Wet van 23 Mei 1899 (Stbl. no. 128) had moeten worden vastgesteld door het militair gezag, na overleg met het betrokken burgerlijk gezag, zoodat, waar de bedoelde Verordening alleen is vastgesteld door het burgerlijk gezag en wel gedurende den staat van oorlog, aan die Verordening geen verbindende kracht mag worden toegekend”;

O. dat op dien grond en waar het ten laste gelegde bij geen enkel ander wettelijk voorschrift strafbaar gesteld is, gerequireerde bij dit vonnis van alle rechtsvervolging is ontslagen;

O. dat bij het bestreden vonnis in hooger beroep deze beslissing niet is gehandhaafd, maar gerequireerde met qualificatie, wetstoepassing en strafoplegging als bovenvermeld, is veroordeeld, hebbende de Rechtbank te dien aanzien overwogen:

1) Zie M. R. T. X blz. 427.

dat uit art. 10 der wet van 20 Mei 1899 (Stbl. no. 128), wel volgt dat ook door het militair gezag, en wel na overleg met het betrokken burgerlijk gezag zoo noodig nieuwe politie-verordeningen kunnen worden vastgesteld in het in staat van oorlog verklaarde gedeelte van het grondgebied des lands, maar geenszins dat die bevoegdheid aan het burgerlijk gezag zou zijn onttrokken of op het militair gezag geheel overgegaan;

dat dus door deze wet niet zoover is gegaan als de Grondwetgever in art. 187 had mogelijk gemaakt; dat nu noch in deze wet noch ergens anders de aan het burgerlijk gezag, krachtens de Gemeentewet toekomende bevoegdheid om politie-verordeningen te maken aan de Gemeenteraden is ontnomen, de Verordening van 22 Jan. 1915 der gemeente Vlijmen alleszins bindende kracht heeft”;

O. dat het tegen deze beslissing gerichte cassatiemiddel is ongegrond, daar art. 10 der Wet van 23 Mei 1899 (Stbl. no. 128) wel het militair gezag onder meer tot het maken van nieuwe politie-verordeningen bevoegd verklaart, doch daaraan — in tegenstelling met de artt. 14 en 24 der Wet — niet verbindt het verlies dier bevoegdheid van het Bestuur der in staat van oorlog verklaarde gemeente, terwijl een ophouden van deze op de Wet rustende bevoegdheid van dat bestuur niet zonder uitdrukkelijke wetsbepaling mag worden aangenomen:

Verwerpt het beroep.

(W. v. h. R. No. 9921).

KANTONGERECHT TE ALMELO.

Zitting van den 27sten Augustus 1915.

Kantonrechter: Mr. H. J. Ladenius.

Het door den Territorialen Bevelhebber in Overijssel enz. — als vertegenwoordigende het Militair Gezag — uitgevaardigd verbod, binnen eene gemeente, welke in staat van beleg is verklaard, te vervoeren al datgene, waarvan de uitvoer uit Nederland is verboden, tenzij dit vervoer gedekt is door een geleibiljet, houdt in eene regeling van het verkeer, zooals is omschreven in art. 23 van de wet van 23 Mei 1899 (S. 128);

Overtreding van eene gebods- of verbodsbepaling als bedoeld in genoemd artikel 23 is strafbaar krachtens art. 49 van bedoelde wet.

De Ambtenaar van het Openbaar Ministerie, eischer,
tegen

M. de W., te K.

Wij Kantonrechter;
Gezien enz.;

Overwegende, dat de opposant, bij het vonnis, waartegen verzet, ter zake van:

„het niet voldoen aan de bevelen van het militair gezag, krachtens de wet van 23 Mei 1899 S. 128 gegeven”, is veroordeeld tot eene hechtenis van een dag;

O. dat den beklaagde (opposant) bij oorspronkelijke dagvaarding is ten laste gelegd:

„dat hij op 24 Mei 1915, des namiddags omstreeks 4 uur, over den openbaren weg te Fleringen, onder doch buiten de bebouwde kom der gemeente Tubbergen, eene automobiel heeft vervoerd, zonder dat dit vervoer gedekt was door een geleibiljet als bedoeld in de verordening van den Territoriaal Bevelhebber in Overijssel van 5 Nov. 1914”;

Gehoord enz.;

O. enz.;

O. dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit voormeld ambtscedig proces-verbaal, en uit voormelde eigen erkenning van den beklaagde, buiten gerecht afgelegd, alsmede door de bekentenis van den beklaagde, namens hem ter terechtzitting afgelegd, niet ontzenuwd door hetgeen hij ter verdediging heeft bijgebracht, het feit, aan den beklaagde ten laste gelegd, zoomede zijne schuld daaraan wettig en overtuigend is bewezen;

O. dat van de zijde van den beklaagde is aangevoerd, dat het ten laste gelegde niet uitmaakt de overtreding van een „bevel” van het militair gezag, strafbaar krachtens art. 49 van de wet van 23 Mei 1899. Stbl. 128, maar inhoudt de overtreding van eene „verordening”, vastgesteld door het Militair gezag, strafbaar krachtens art. 22 juncto 43 van gemelde wet;

O. dienaangaande, dat de Territoriaal Bevelhebber in Overijssel enz. — als vertegenwoordigende het militair gezag — in zijn Algemeene Bekendmaking no. 6 (met eenige andere voorschriften van uiteenloopenden aard) heeft uitgevaardigd het verbod om, binnen een der daarin genoemde gemeenten, welke in staat van beleg zijn verklaard (onder welke gemeenten ook Tubbergen is genoemd en wel het gedeelte, gelegen buiten de bebouwde kom), te vervoeren al datgene, waarvan de uitvoer uit Nederland is verboden, tenzij dit vervoer gedekt is door een geleibiljet;

O. dat deze verbodsbepaling valt onder het „regelen van het verkeer” binnen het in staat van beleg verklaarde grondgebied en zulks „overeenkomstig de eischen der algemeene veiligheid”;

O. dat dit laatste blijkt uit het feit, dat genoemde verbodsbepaling, door hare algemeene bewoordingen, voortdurend gelijken tred houdt met elk nieuw uitvoerverbod en daarvan eene uitbreiding is, immers dient om het „enkel vervoer”, dat zou kunnen leiden tot „frauduleusen uitvoer”, te kunnen straffen;

O. dat genoemde verbodsbepaling dus inhoudt eene regeling zooals bedoeld bij art. 23 van de wet van 23 Mei 1899 S. 128, en niet te brengen is onder de verordeningen, bedoeld bij art. 22 dier wet,

zoodat de strafbedreiging tegen de overtreding van deze verbodsbepaling dan ook niet te zoeken is in art. 43 van bovengenoemde wet, maar in art. 49.

O. dat dit in de eerste plaats blijkt uit het feit, dat de wet van 1899 voornoemd, naast art. 22, afzonderlijk stelt art. 23, waaruit men moet opmaken, dat de voorschriften, uitgevaardigd door het militair gezag, voor zoover betreffende eene regeling *van het verkeer* — zooals in art. 23 omschreven — door de wet worden beschouwd als voorschriften van meer bijzonderen aard, niet vallende onder de verordeningen van art. 22, en dus ook niet onder de strafbepaling van art. 43;

O. dat uit de geschiedenis van de wet van 1899 nergens blijkt, dat art. 23 in zeer beperkten zin zou zijn op te vatten, zoodat bijv. onder het „regelen van verkeer” overeenkomstig de eischen der algemeene veiligheid, alleen zou zijn te verstaan eene regeling met 't oog op troepenverplaatsingen;

O. dat in de tweede plaats uit de geschiedenis van de wet zelve, blijkt dat overtreding van een voorschrift als bedoeld in art. 23 is te straffen op grond van art. 49;

O. toeh dat de Ministers in de Memorie van Toelichting ad art. 23 hebben verklaard:

„Naar de meening van ondergeteekenden is het bezwaarlijk voor de „algemeene veiligheid” eene andere uitdrukking te vinden. De poenale sanctie op de bepalingen van dit artikel is gelegen in art. 49;

Zie Bijlagen Handelingen 2de Kamer 1897/98. 166. 3;

O. dat hieruit tevens volgt dat de Regeering, ten aanzien van deze wet, aan het begrip „bevel” eene niet zeer enge beteekenis hechtte, daar art. 23 spreekt van „regelen” terwijl art. 49 spreekt van „bevelen”;

O. dat dit naar Onze meening niet in strijd is met begrip „bevel”, waaronder ook valt het uitvaardigen van een gebods- of verbodsbepaling, welk uitvaardigen niet noodwendig mondeling behoeft te geschieden terwijl het ook niet in strijd is met den aard van een bevel, wanneer het voorschrift, daarin vervat, voor langeren tijd geldt;

O. dat bovendien, ten aanzien van de wet van 1899, „bevel” en „verordening” dikwijls in karakter overeenkomen, doordat èn het bevel èn de verordening slechts kan worden uitgevaardigd door het militair gezag, *aan* te wijzen door de Koningin of namens Haar *door den Minister van Oorlog* (zie art. 7) hetgeen tengevolge heeft, dat de „bevelen” als regel *niet mondeling en ter plaatse* zullen worden gegeven, maar schriftelijk van uit de plaats waar het militair gezag zetelt;

O. dat Wij op grond van het boven overwogene van oordeel zijn dat het aan den beklaagde ten laste gelegde strafbaar is krachtens art. 23 juncto art. 49 van de wet van 1899 voornoemd, gelijk Wij ook in Ons vonnis waartegen verzet, hebben beslist;

O. dat tot dit alles niets afdoet het feit dat de Territoriaal Bevel-

hebber voornoemd, de verschillende voorschriften, waartoe de onderhavige verbodsbepaling behoort, zelf noemt „verordening” daar het wel geen betoog behoeft dat dit niet beslissend is voor het karakter dezer bepaling;

O. dat derhalve hetgeen hierboven als bewezen is aangenomen is te qualificeeren als:

„het niet voldoen aan de bevelen van het militair gezag, krachtens de wet van 23 Mei 1899 S. 128 gegeven”, strafbaar gesteld bij art. 23 juncto 49 dier wet in verband met art. 1 van de Algemeene Bekendmaking no. 6 d.d. 5 Nov. 1914 van den Territoriaal Bevelhebber in Overijssel enz.;

Gezien verder de artt. 1, 3, 4, 5, 7, 19, 20 van bedoelde wet en de artt. 2 tot en met 11 jo. 15 van voormelde Algemeene Bekendmaking;

Gezien het Kon. Besluit van 25 Sept. 1914 S. 465 en de wet van 21 Dec. 1914 S. 575 voornoemd;

Gezien verder de artt. 18 en 91 Strafr., en de artt. 211, 214, 219, 221, 222, 225, 226, 253 en 264 t/m 267 Strafv.;

Recht doende:

Vonnissende na verzet;

Vernietigen het vonnis waartegen verzet, en opnieuw recht doende:

Verklaren het aan beklagde bij dagvaarding ten laste gelegde en ook de schuld van beklagde daaraan, wettig en overtuigend bewezen, zooals bovenomschreven;

Veroordeelen mitsdien enz.

In W. v. h. R. 9851 wordt hierbij aangeteekend door Mr. A. N. L. Otten, griffier bij voornoemd kantongerecht:

Tegen bovenstaand vonnis werd door den veroordeelde hooger beroep ingesteld.

Intusschen werden, na het wijzen van dit vonnis, de overwegingen bekend van het arrest van den Hoogen Raad van 25 Mei 1915 hetwelk is opgenomen in het Weekblad v. h. Recht no. 9829. ¹⁾

De Rechtbank zal dus in hooger beroep ook te dien opzichte eene beslissing hebben te geven, waaraan echter noodwendig zal voorafgaan de beslissing of we hier hebben eene „verordening” of „bevel”, zoodat deze quaestie wellicht thans tot in hoogste instantie zal worden uitgemaakt. Er is nog eene andere verbodsbepaling, die zich op het zelfde terrein begeeft:

Bij Algemeene Bekendmaking no. 4 heeft de Territoriaal Bevelhebber in Overijssel enz., o.m. bepaald, dat *in alle gemeenten*, welke *in staat van beleg* zijn verklaard, *alle grensverkeer*, anders dan langs de heirbaan, is verboden tusschen Zonsondergang en Zonsopgang (tenzij met schriftelijke vergunning).

Hier schijnt bijna alle twijfel uitgesloten, of deze verbodsbepaling houdt in eene regeling, als bedoeld in art. 23 van de wet van '99.

1) Zie hiervoor blz. 538.

De Kantonrechter te Almelo besliste meermalen in dien zin, maar daar deze beslissingen op dezelfde overwegingen steunen als bovengemeld vonnis, kan inzending daarvan achterwege blijven.

Behalve de bovenbedoelde voorschriften, zijn er echter tal van andere, door het Militair Gezag uitgevaardigd, die zijn aan te merken als „Verordeningen”, als bedoeld bij art. 22, waarvan overtreding gestraft wordt met een geldboete.

(W. v. h. R. No. 9851).

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van den 3den April 1916.

Voorzitter: Mr. A. M. B. Hanlo.

Raadsheeren: Mrs. S. Gratama, H. M. A. Savelberg, Jhr. Rh. Feith en L. E. Visser.

De bepaling van art. 23 der wet van 23 Mei 1899 Stbl. 128, het militair gezag bevoegd verklarende tot regeling van den toegang tot het verkeer binnen en het verlaten van het in staat van beleg verklaarde gebied, slaat blijkbaar op het binnenkomen en verblijven in en het verlaten van dat gebied door personen.

Eene regeling, de openbare orde in eene gemeente kunnende betreffen, is terecht door de rechtbank beschouwd als eene politie-verordening, welke het militair gezag krachtens art. 22 der wet bevoegd was te geven.

De Officier van Justitie bij de Arrond.-Rechtbank te Almelo is requirant van cassatie tegen een vonnis van die Rechtbank van 21 Dec. 1915, waarbij — na vernietiging van twee vonnissen van het Kantongerecht te Almelo d.d. 9 Juli en 27 Aug. 1915, respectievelijk bij verstek en na gedaan verzet geweest, — M. de W., ingenieur, wonende te Hengelo (O.), geboren 2 Mei 1884, in hooger beroep als schuldig aan het vervoeren van eenig goed, waarvan de uitvoer is verboden, in de in staat van beleg verklaarde gemeente Tubbergen buiten de bebouwde kom dier Gemeente”, met toepassing van de artt. 23 en 91 Strafr., de artt. 22 en 43 der wet van 23 Mei 1899 (S. 128), de artt. 1 tot en met 11 en 16 der Verordening van den Territorialen Bevelhebber in Overijssel van 5 Nov. 1914, (Algemeene Bekendmaking no. 6), het Koninklijk Besluit van 23 Sept. 1914 (S. 463), de wet van 21 Dec. 1914 (S. 575), de artt. 1 en 2 der wet van 3 Aug. 1914 (S. 344) en het Koninklijk Besluit van 3 Aug. 1914 (S. 361), is veroordeeld tot f 10 boete of vijf dagen vervangende hechtenis.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Visser, heeft de adv.-gen. Ledeboer de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

In art. 1 van de verordening, vastgesteld door den Territoriaal bevelhebber in Overijssel, op 5 Nov. 1914 en afgekondigd te Tubbergen op 7 Nov. d.a.v., op welken dag zij mitsdien in werking trad, is verboden, binnen de aan het hoofd dier verordening genoemde gemeenten te vervoeren al datgene, waarvan de uitvoer uit Nederland verboden is, tenzij dit vervoer gedekt is door een geleibiljet en behoudens de uitzonderingen in art. 2 gemaakt. Voor zoover nu in dit geval van belang, zegt art. 2, dat zoodanig geleibiljet niet wordt vereischt voor vervoer binnen de bebouwde kom van de gemeente Tubbergen.

Nadat de Rechtbank ten laste van beklaagde als bewezen had aangenomen, dat deze op tijd en plaats in de dagvaarding vermeld, onder doch buiten de bebouwde kom der gemeente Tubbergen, een automobiel heeft vervoerd, zonder dat dit vervoer gedekt was door een geleibiljet, als bedoeld in de verordening van den territoriaal bevelhebber in Overijssel, van 5 Nov. 1914, heeft zij hem deswege veroordeeld, met toepassing van art. 43 der wet van 23 Mei 1899 S. 128. De Kantonrechter had art. 49 in verband met art. 23 dier wet toepasselijk geoordeeld.

Als cassatiemiddel is gesteld: „Schending door verkeerde toepassing van artt. 22 en 43 der zoeven genoemde wet en schending door niet toepassing van artt. 23 en 49 van die wet.”

Naast art. 22, dat aan het militair gezag de bevoegdheid geeft om nieuwe politieverordeningen vast te stellen, kent de wet aan dat gezag in art. 23 toe de bevoegdheid tot regeling, o.a. van het verkeer binnen het in staat van beleg verklaard grondgebied, overeenkomstig de eischen der algemeene veiligheid. Waar nu reeds krachtens art. 22 op grond van het belang van de openbare veiligheid door de militaire overheid bepalingen kunnen worden gemaakt betreffende het verkeer, volgt uit de omstandigheid, dat men het noodig heeft geacht daarnevens nog eene bepaling als de vermelde in de wet op te nemen, dat men daarmee op het oog had eene regeling van die van art. 22 onderscheiden. De bevoegdheid nu in art. 23 verleend, is reeds dadelijk in zoover ruimer, dat de regeling van het verkeer diensvolgens zonder voorafgaande publicatie en afkondiging eener verordening, rechtstreeks geschieden kan door een bevel van het militair gezag en het voldoen aan dat bevel onmiddellijk kan worden afgedwongen.

Bij raadpleging van de geschiedenis der wet blijkt voorts dat men aan de woorden „verkeer” en „algemeene veiligheid” in art. 23 eene bepaalde beteekenis moet toekennen, waardoor het bijzonder karakter dezer bepaling meer naar voren komt en het onderscheid tusschen de regelingen, die hierop zijn gegrond en die, welke art. 22 tot basis hebben, scherper aan het licht komt.

Over het begrip „algemeene veiligheid” is reeds bij art. 1 sub 2o. en bij art. 30 (thans 23) van het ontwerp 1890 der wet van gedachten gewisseld en kenlijk heeft men met die uitdrukking op het oog gehad de veiligheid van het in staat van beleg verklaard gebied, in verband met de veiligheid van het overig gebied van het Rijk. Niet dus alleen de openbare veiligheid in het gebied, dat in staat van beleg verkeert, voor zoover die voor de veiligheid van het overig deel des Rijks eene onverschillige zaak zou zijn. En ook het woord „verkeer” is niet gebezigd in den gewoon gebruikelijken, ruimen zin, waarbij men in het algemeen op het oog heeft de beweging van personen en goederen. De memorie van toelichting op art. 30 ontwerp 1890, is te dien aanzien zoo duidelijk mogelijk. Men heeft den militairen commandant de gelegenheid willen geven de gangen der ingezetenen streng te bewaken, met het oog op mogelijke verstandhouding met den vijand — men dacht bij de toelichting in hoofdzaak steeds aan een feitelijken toestand van beleg in oorlogstijd — en daarom hem de bevoegdheid verleend, alle noodige voorschriften te geven betreffende het verkeer binnen, het zich begeven buiten, of het komen in het in staat van beleg verklaard gebied. Hoewel dus niet uitdrukkelijk door de woordkeus is uitgesloten, dat ook het verkeer met goederen, indien de „algemeene veiligheid” dit vereischt, wordt geregeld, heeft men in hoofdzaak te denken aan het verkeer door personen en is „verkeer” dus hier te onderscheiden van „vervoer”, zooals terecht wordt opgemerkt door Mr. van Wageningen, in diens werk over de regelgevende bevoegdheid van het militair gezag, tijdens den staat van oorlog en beleg enz. op bladz. 92. (Men verg. van der Hoeven Wetgeving 1899 bl. 19 en 125/126 van de wet van 23 Mei 1899 S. 128).

Deze opvatting vindt ook hierin steun, dat naast art. 23 in art. 35 der wet aan het militair gezag de bevoegdheid wordt gegeven, het wegvoeren van voorwerpen uit in staat van beleg verklaard gebied te bevelen, te bewerkstelligen of te beletten.

Is aldus de beteekenis en strekking van art. 23, dan kan men daarin zeker niet den wettelijken grondslag vinden voor eene verbodsbepaling, als die in dit geval is overtreden. Daarentegen kon de militaire overheid zeer wel op art. 22 steunen, om in de plaats van de burgerlijke overheid en binnen de aan deze gestelde grenzen van wetgevende bevoegdheid, bij wege van politieverordening bedoeld verbod van vervoer van bepaalde waren uit te vaardigen en werd hare verordening dan ook op dit punt door art. 43 der wet gesanctionneerd. Ik kan mij dus met de beslissing der rechtbank zeer goed vereenigen en acht het cassatiemiddel ongegrond.

Mijne conclusie strekt mitsdien tot verwerping van het beroep.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant voorgesteld bij memorie, luidende, zie conclusie adv.-gen.;

Overwegende, dat bij het bestreden vonnis ten laste van requirant bewezen is verklaard — met qualificatie en strafoplegging als vermeld — dat hij 24 Mei 1915 des namiddags omstreeks vier uur over den openbaren weg te Fleringen, onder, doch buiten de bebouwde kom der gemeente Tubbergen, een automobiel heeft vervoerd, zonder dat dit vervoer gedekt was door een geleibiljet, als bedoeld in de Verordening van den Territorialen Bevelhebber in Overijssel van 5 Nov. 1914;

O. dat art. 1 van de bovenbedoelde „Verordening” van den Territorialen Bevelhebber in Overijssel luidt:

„Het is verboden binnen de bovengenoemde gemeenten” — waartoe ook Tubbergen behoort — „te vervoeren al datgene, waarvan de uitvoer uit Nederland verboden is, tenzij dit vervoer gedekt is door een geleibiljet en behoudens de uitzonderingen in art. 2 gemaakt”, terwijl art. 2 dit geleibiljet o.m. niet noodig verklaart voor vervoer binnen de bebouwde kom der gemeente Tubbergen; — de artt. 3 tot en met 11 een nadere regeling omtrent de geleibiljetten bevatten en art. 16 voorschriften geeft omtrent de wijze van afkondiging der „Verordening”;

O. dat, terwijl in het bestreden vonnis was aangenomen dat deze regeling is eene politieverordening als bedoeld in art. 22 der wet van 23 Mei 1899 (S. 128), tegen overtreding waarvan art. 43 dier wet straf bedreigt, het cassatiemiddel, ook blijkens de toelichting, hierin ziet een regeling betreffende het verkeer, als bedoeld in art. 23 dier wet, terwijl de overtreding daarvan had moeten worden gestraft, krachtens art. 49 der genoemde wet;

O. dat dit echter is onjuist, daar eenerzijds art. 23, het militair gezag bevoegd verklarende tot regeling van den toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van het in staat van beleg verklaarde gebied, blijkbaar — zulks in overeenstemming met zijn geschiedenis — slaat op het binnenkomen en verblijven in en het verlaten van dat gebied door personen, en anderzijds de bovenbedoelde regeling, als de openbare orde in de gemeente Tubbergen kunnende betreffen, terecht door de Rechtbank beschouwd is als een politieverordening, welke het militair gezag, krachtens art. 22 der wet van 1899 bevoegd was vast te stellen;

Verwerpt het beroep.

De Redactie van het W. v. h. R. teekent hierbij aan:

Het verschil tusschen dit arrest en de Sententie van het H. M. G. opgenomen in W. 9911¹⁾ ligt niet in eene andere opvatting omtrent de bepaling van de wet van 23 Mei 1899 bepaaldelijk van art. 22, doch in eene afwijkende beschouwing omtrent den aard der militaire verordening. Omdat zij de openbare orde in eene gemeente *kan* betreffen, valt zij, naar de H. R. beslist, onder de verordeningen be-

1) Zie hiervoor blz. 528.

doeld in art. 22. Daarentegen meent het H. M. G., dat zij het algemeen rijksbelang betreffende, niet behoort tot het gebied, waarop het militair gezag krachtens art. 22 regelingen kan treffen.
(*W. v. h. R. No. 9923*).

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van den 29 November 1915.

Voorzitter, Mr. A. M. B. Hanlo.

Raadsheeren: Mrs. S. Gratama, C. O. Segers, H. Hesse en Jhr. Rh. Feith.

De rechtbank, aangevende door welke bewijsmiddelen zij het den beklaagde te laste gelegde zoomede zijne schuld daaraan bewezen acht, heeft zich tevens over het bewezen zijn dier schuld uitgesproken.

De uitdrukking „belemmeren” in art. 41 der wet van 14 Sept. 1866 Stbl. 138 omvat elke bemoeilijking bij het gebruik der openbare wegen aan het krijgsvolk of de militaire transporten aangedaan.

Van zoodanig „belemmeren” is zeker sprake, waar het krijgsvolk betreft, hetwelk in meerdere sectiën in het gelid marcheert, en daarin door de eigendunkelijk verrichte handeling van den beklaagde, zij het ook tijdelijk, wordt bemoeilijkt.

De officier van justitie bij de arrond.-rechtbank te Rotterdam, is requirant van cassatie tegen een vonnis dier rechtbank van den 14en September 1915, waarbij — met niet-ontvankelijkverklaring van den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongerecht te Brielle in zijn hooger beroep tegen een vonnis van dat Kantongerecht van den 9 Juni 1915, voor zoover dit beroep is gericht tegen de daarbij gegeven vrijspraak van de subsidiaire telastlegging, en vernietiging van dat vonnis, voor zoover betreft de daarbij ten aanzien van het primair telastegelegde gegeven beslissing — in hooger beroep, J. L., oud 33 jaren, arbeider, geboren te Oostvoorne en wonende te Rockanje, ter zake van laatstgenoemd feit is ontslagen van alle rechtsvervolging.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Jhr. Feith, heeft de adv.-gen. Ledeboer de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij memorie zijn twee middelen van cassatie voorgedragen, waarvan het eerste luidt:

„Schending of niet toepassing der artt. 211, 221, 223 jo. 253 en 257 Strafv., doordat de rechtbank heeft verzuimd een beslissing te nemen omtrent de schuld van den beklaagde aan het bewezen verklaarde ten laste gelegde feit; het vonnis zou nl. slechts inhouden eene overweging, door welke rechtsmiddelen de rechtbank de schuld van den beklaagde bewezen acht.”

Het komt mij voor, dat het middel feitelijken grondslag mist. Immers in de zevende overweging, zegt de rechtbank met zooveel woorden, dat het primair ten laste gelegde feit, dat beklaagde op tijd en plaats en onder de omstandigheden in de dagvaarding omschreven, — d.i. als bestuurder van een met een paard bespannen wagen, rijdende op den openbaren weg, — eigendunkelijk van achteren met zijn gespan in een troep — op marsch zijnde — soldaten van het 37e Bataljon Landweer is gereden, zoo dat zij ter zijde moesten springen uit het gelid, om niet onder het paard en voertuig te geraken, — *met zijne schuld daaraan*, — wettig en overtuigend is bewezen door getuigenverklaringen in het vonnis opgenomen, in verband met de daaruit en uit beklaagdes gerelateerde erkenenis, voortvloeiende aanwijzingen.

Duidelijker kon de rechtbank niet zeggen, dat zij eene beslissing omtrent beklaagdes „schuld” had genomen en welke. Het bezwaar van den heer requirant is dan ook kenlijk dat, nu de rechtbank later het vonnis waarvan beroep, vernietigt voor zoover betreft de beslissingen ten aanzien van het primair ten laste gelegde en dan — zooals zij zegt — „opnieuw recht doende, verklaart bewezen het aan beklaagde ten laste gelegde *feit*”, slechts hierin te dien opzichte eene beslissing, het eigenlijk dictum, is te lezen en aldus de beslissing omtrent beklaagdes schuld zou ontbreken. Al ware het nu echter naar den vorm wellicht juister geweest, de vernietiging van het vonnis des eersten rechters aan elke andere beslissing te doen voorafgaan, toch kan, dunkt mij, uit het geheele redeverband van het bestreden vonnis niet anders worden opgemaakt, dan dat de rechtbank ook het bewijs van beklaagdes schuld aan het bewezen feit aannam, terwijl zij zulks mocht doen in den vorm van eene overweging, op de wijze waarop zulks trouwens te doen gebruikelijk is.

Waar later in het vonnis nog eens wordt gezegd, „verklaart bewezen het ten laste gelegde feit”, volgt onmiddellijk, „verklaart dat feit niet strafbaar” en „ontslaat den beklaagde van alle rechtsvervolging te dier zake”. Hiermede accentueerde de rechtbank m. i. nog eens, wat overigens uit de desbetreffende overwegingen reeds volgde, dat het ontslag van rechtsvervolging geschiedde op grond van niet strafbaarheid van het *feit*, zulks met het oog op de tegenstelling in art. 216 Strafv., tusschen niet strafbaarheid van het feit, of van den dader.

Tegen de beslissing, dat het feit niet strafbaar zoude zijn en het ontslag van rechtsvervolging, is gericht het tweede middel, luidende: „Schending of niet toepassing van art. 41 initio en sub 2 der wet van 14 Sept. 1866 S. no. 138, zooals deze wet laatstelijk is gewij-

zigt bij de wet van 22 Juli 1899 S. 175, jo. art. 214 en 216 Strafv.”.

Bedoeld art. 41 bedreigt met straf, voor zoover het in dit geval in aanmerking komt: hem, die eigendunkelijk 1o. enz., 2o. het gebruik der openbare wegen aan het krijgsvolk of de militaire transporten weigert, of dat gebruik verhindert of belemmert.

De rechtbank oordeelde nu, dat het ten laste gelegde, zooals dat volgens hare uitlegging van de dagvaarding, in feitelijke bestanddeelen daarin was omschreven en als boven vermeld als bewezen is aangenomen, niet strafbaar was volgens het aangehaald wetsvoorschrift, wijl in dat feit geen eigendunkelijk belemmeren van het gebruik van den weg kon worden gezien, daar dit een veel verder gaande bemoeielijking van het verkeer onderstelt. Voorop zij gesteld, dat waar de rechtbank wél aannam, het „eigendunkelijk” handelen van beklaagde, hier kenlijk slechts het bestaan van „belemmeren” in het gebruik van den weg wordt ontkend.

De woorden van het aangehaald wetsartikel wijzen echter niet op zoodanige beperkte strekking, integendeel zij zijn algemeen en elke eigendunkelijke belemmering wordt daarin verboden en strafbaar gesteld. Terecht wordt dan ook in de memorie betoogd, dat het artikel juist den waarborg wil scheppen dat het krijgsvolk den openbaren weg steeds zal kunnen gebruiken, zooals krijgsvolk dat behoort te doen. En waar nu de op marsch zijnde troep in dit geval in het gelid marcheerde en de manschappen tengevolge van beklaagdes eigendunkelijke handelwijze ter zijde uit het gelid moesten springen, zie ik daarin wel degelijk eene zoodanige bemoeielijking in het gebruik van den weg door die soldaten, die als belemmering in den zin van dat artikel moet worden aangemerkt.

Naast „belemmeren” wordt trouwens in het artikel gesproken van „verhinderen” en het lijkt mij met den heer requirant zeer aannemelijk, dat een veel verder gaande bemoeielijking van het troepenverkeer reeds spoedig het karakter van zoodanig verhinderen zou krijgen. •

Ten overvloede wijs ik er nog op, dat blijkens de geschiedenis der wet, geheel in overeenstemming met de woorden van het artikel, de bepaling geldt, onafhankelijk van den invloed die de belemmering enz. zou kunnen hebben op inkwartiering, transporten enz. Weliswaar beoogt de wet, volgens de considerans, eene regeling tot stand te brengen van hetgeen betrekkelijk de inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk en de transporten en leverantiën van onze legers of verdedigingswerken ten laste van de inwoners of gemeenten kan worden gebracht, doch in art. 41 voor zoover het hier in aanmerking komt, heeft men bewust het verband met die materie losgemaakt. Blijkens de memorie van toelichting is in art. 41 eene strafbedreiging opgenomen „tegen willekeurige handelingen welke de bewegingen van marcheerend krijgsvolk of van transporten zouden kunnen belemmeren” en toen in het voorloopig verslag werd opgemerkt, dat zoodanige bepaling in het algemeen strafwetboek thuis behoorde, werd deze opmerking in de memorie van beantwoor-

ding niet weersproken, doch de opname in het wetsontwerp verdedigd, op grond, dat de voorziening niet kon worden uitgesteld, tot dat een nieuw algemeen strafwetboek zou zijn tot stand gekomen. (Vgl. bijl. Hdlg. 2e Kamer 1864/65 bl. 247 en 1220, 1865/66 bl. 911 en 1711, alles bij art. 41).

Ik acht het tweede middel alzoo gegrond en concludeer tot vernietiging van het bestreden vonnis voor zoover het bewezen verklaarde niet strafbaar is geoordeeld en beklaagde van rechtsvervolging is ontslagen en dat de Hooge Raad het bewezen verklaarde zal qualificeeren als: eigendunkelijk het gebruik der openbare wegen aan het krijgsvolk belemmeren, den beklaagde daaraan schuldig zal verklaren en met aanhaling van de artt. 41 der wet van 14 Sept. 1866 S. 138, l. gew. 22 Juli 1899 S. 175, art. 10 sub 20 en 11 der wet van 15 April 1886 S. 64, art. 23 Strafwetb. zal veroordeelen tot eene boete van *f* 5, met bepaling dat bij niet betaling der boete binnen twee maanden na de uitspraak van het arrest, deze zal worden vervangen door hechtenis van vijf dagen.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, door den requirant voorgesteld bij memorie: zie conclusie adv.-gen.;

Overwegende, dat aan den gerequireerde bij de inleidende dagvaarding primair is te laste gelegd, dat hij den 8en April 1915 des voormiddags circa 9½ uur onder de gemeente Brielle, als bestuurder van een met een paard bespannen wagen rijdende op den openbaren weg, eigendunkelijk het gebruik van dien weg aan een troep op marsch zijnde soldaten van het 37e Bataljon Landweer heeft belemmerd door aldaar van achteren met genoemd gespan te rijden in de achterste Sectie van de 2e Compagnie van den troep, waardoor de tot die Sectie behorende soldaten uit het gelid ter zijde moesten springen ten einde niet onder het paard en voertuig te geraken;

dat bij het bestreden vonnis dit feit bewezen doch niet strafbaar werd verklaard en de gerequireerde te dier zake van alle rechtsvervolging werd ontslagen, — zulks op grond dat, hoewel wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde op tijd en plaats voormeld en onder de in de dagvaarding omschreven omstandigheden eigendunkelijk van achteren met zijn gespan in den bedoelden troep soldaten is gereden, zoodat zij ter zijde moesten springen uit het gelid om niet onder het paard en voertuig te geraken, zoomede zijne schuld daaraan, dit feit niet oplevert de overtreding, bedoeld bij art. 41, eerste lid der wet van 14 Sept. 1866 (Stbl. 138) laatstelijk gewijzigd bij de wet van 22 Juli 1899 (Stbl. 175) daar in dat feit niet kan worden gezien een eigendunkelijk „belemmeren” van het gebruik van den weg, (hetgeen een veel verder gaande bemoeilijking van het verkeer onderstelt), terwijl het ook niet bij eenige andere wet of verordening is strafbaar gesteld;

O. ten aanzien van het eerste middel van cassatie, hetwelk blijkens de toelichting hierop steunt, dat in het bestreden vonnis wel

wordt overwogen, door welke rechtsmiddelen de rechtbank de schuld van den beklaagde bewezen acht, doch eene beslissing omtrent die schuld zelve ontbreekt;

dat de rechtbank, aangevende door welke bewijsmiddelen zij het den gerequireerde primair te laste gelegde, zoomede zijne schuld daaraan, bewezen acht, zich tevens over het bewezen zijn dier schuld heeft uitgesproken;

dat het middel alzoo is ongegrond;

O. dat bij het tweede middel terecht wordt opgekomen tegen de beperkte beteekenis, door de rechtbank gehecht aan de uitdrukking „belemmeren” in art. 41, 1o. der Wet van 14 September 1866 (Stbl. 138);

dat toch deze uitdrukking zoowel taalkundig als wegens hare tegenstelling tot het in hetzelfde artikel strafbaar gestelde „verhindereu” elke bemoeilijking, bij het gebruik der openbare wegen aan het krijgsvolk of de militaire transporten aangedaan, omvat en zij eene onderscheiding, als in het bestreden vonnis gemaakt, tusschen meer en minder ver gaande bemoeilijkingen niet toelaat;

dat van zoodanig „belemmeren” derhalve zeker sprake is, waar het — gelijk hier — krijgsvolk betreft, hetwelk in meerdere sectiën in het gelid marcheert en daarin door de eigendunkelijk verrichte handeling van den beklaagde, zij het ook tijdelijk, wordt bemoeilijkt;

dat door de meergemelde beslissing der rechtbank mitsdien de in het middel genoemde artikelen zijn geschonden;

Vernietigt het vonnis, door de arrond.-rechtbank te Rotterdam op 14 September 1915 in deze zaak gewezen, doch alleen voor zooveel betreft het daarbij gegeven ontslag van rechtsvervolging;

En in zoover opnieuw recht doende ten principale krachtens art. 105 der Wet op de R. O.:

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als de overtreding van het „eigendunkelijk het gebruik der openbare wegen aan het krijgsvolk belemmeren”;

Verklaart den gerequireerde schuldig aan deze aldus gequalificeerde overtreding;

Gezien art. 41 der Wet van 14 Sept. 1866 (Stbl. 138) laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 22 Juli 1899 (Stbl. 175), art. 10, aanhef en sub 20o., en 11 der Wet van 15 April 1886 (Stbl. 64) en de artt. 23 en 91 Strafr.;

Veroordeelt den gerequireerde tot eene geldboete van f 5, met bepaling dat de boete bij gebreke van voldoening binnen twee maanden, nadat dit arrest kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van vijf dagen.

(W. v. h. R. No. 9898).

I N H O U D.

	Blz.
Aangeteekende brief. Vrijspraak van een verlofganger der militie, die niet had voldaan aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, omdat hij zich tijdens die oproeping met toestemming van den minister van oorlog buitenslands bevond en niet is gebleken, dat hij ook bij — van den burgemeester is opgeroepen	207
Adjudanten. Strafbevoegdheid van —	444
Adresseering van voor een krijgsraad bestemde stukken	1, 227
Advocaten bij de militaire rechtspraak	481
Afkondiging van rechtsregelen	476, 535, 539
Afschrift-extract-vonnis. Bewijskracht van een — voor te laste gelegde herhaling	194
Afschrift-vonnis. Weigering tot afgifte van een — bij appèl	426
Ambtelijk bevel. Vrijspraak door den krijgsraad op grond van art. 43 W. v. Sr.; anders H. M. G.	327
Ambtsgeheim van den officier van gezondheid	370, 382
Amnestiewet. Beroep op den geest der —	74
— Toepassing der —	194
Ancienniteitsverhouding	6
Appèl. Verzoek tot intrekking van een ingesteld appèl, welk verzoek werd ingediend nadat de processtukken reeds aan het H. M. G. waren ingezonden, door het Hof ingewilligd	425
— Weigering tot afgifte van een afschrift-vonnis bij —	426
— Zie ook onder Hooger Beroep.	
Approbatie van disposities in klachtzaken	187
— Over de afschaffing van de —	234
Arrest. Plicht van iederen meerdere om aan minderen in rang het — aan te zeggen (art. 5 R. L.)	327
— In — stelling van beklaagden	445, 538
Arrestatie. In den zin van art. 134 R. L. beteekent — elk feitelijk achterhalen, waarbij het van geen belang is of die — al dan niet wettig is	361
— Tijd vanaf eerste —, derhalve nog vóór de verwijzing naar den krijgsraad bij de strafuitvoering in mindering gebracht	112, 320, 339, 352
Artseneed. Beteekenis van den —	370, 382
Auditeur-militair. Hooger beroep voor den —	231, 478
— Niet-ontvankelijk-verklaring van den —	478
Automobielkorps. Rechtspositie van een luitenant bij het vrijwillig militair —	428
Barbas. Mr. Dr. J. S., Verdediging in reclamezaken	269, 488
Beklaagden. Inarreststelling van —	445, 538

Belediging van een meerdere in rang	123
Belemmeren. Uitlegging van het woord — in art. 41 Inkwartieringswet	442, 558
Benoeming van officier-commissaris en secretaris bij de informatiën	29, 273
— van leden der militair-rechterlijke macht	229, 448
Bestelen. Voor veroordeeling krachtens art. 191 C. W. L. is noodig, dat te last is gelegd het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening	332
Beusekom. Mr. F. C. van, benoemd tot griffier van het Hoog Militair Gerechtshof	448
Bevelvoering	442
Bewaking in een hospitaal van aldaar verpleegd wordende geïnterneerden. Een militair hospitaal is niet ingericht op — van gevangenen	178
Bewijs van afvoering als deserteur op last van den minister van oorlog van een verlofganger der militie, die niet heeft voldaan aan een oproeping voor den werkelijken dienst	77
— Zie onder Zaakbeschadiging	86
— van het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening	90, 103
— van te laste gelegde herhaling	106, 194
— Onwettig — omdat getuigen niet zijn gehoord overeenkomstig het bepaalde in art. 162 W. v. Sv.	109
Binnentreden van een woning door de militaire macht tegen den wil van den bewoner	226
Bloedverwanten. Hooren van — als getuigen	109
Blok. Mr. P. R. Tekst van het C. W. L.	266
Buitenlandsche rechtspraak. Straffen opgelegd door den buitenlandschen rechter geen reden voor ontslag van militie-, landweer-, of landstormplichten	225
— Iets over Engelsche zee krijgsraden	24, 262
— Organisatie der militaire justitie in den vreemde (slot)	456
Cassatie. Over — van vonnissen van den militairen rechter	478
Communicatoir proces. Karakter van het klachtproces als —	511
Competentie. Relatieve — regeling bij de landmacht	447
— Een vraag van militair-rechtelijke — (art. 8 C. W. L. jo. art. 5 C. W. W.)	14, 182, 222
Conflict van rechtsplichten voor officieren van gezondheid	370, 382
Consigne. Zie onder Schildwacht	359
Curacao. Invoering der gewijzigde R. L. (wijziging)	1
C. W. L. Tekst van het —, bewerkt door Mr. P. J. Blok	266
Dag. Het begrip — in art. 159 C. W. L.	19, 119
Dagvaarden. Mededeeling aan de korpscommandanten van te — militairen	3
Degradatie. H. M. G. spreekt — uit, welke door den krijgsraad met een beroep op den geest der amnestiewet aan den eischer was ontzegd	74

— van een onderofficier wegens onwaardigheid langer een rang te bekleeden	173
Delegatie van wetgevende bevoegdheid	128
Deserteur. Bewijs van afvoering als — op last van den minister van oorlog van een verlofganger der militie, die niet heeft voldaan aan een oproeping voor den werkelijken dienst	77
— Opleggen van bescheiden betreffende —s	228
Desertie van de wacht door een korporaal	74
— Het begrip „dag” in art. 159 C. W. L.	19, 119
— Vereischte van bekendmaking eener krijgstuchtelijke straf wegens eerste — om in aanmerking te kunnen worden genomen bij recidive	100
— De wet kent geen recht van een deserteur om zich binnen een bepaalden tijd vrijwillig aan te geven; arrestatie in den zin der wet	361
— Aanhouding binnen twee dagen in het buitenland en daardoor verhindering om de desertie te voorkomen; vrijspraak	332
— Plaats van terugkomst, bedoeld in art. 146 C. W. W. en van zich in arrest begeben, in art. 142 C. W. W.	433
— Beteekenis der woorden: „binnen een uur afstand” in art. 143 C. W. W.	436
— Eigenlijke —, gepleegd door een met verlof zijnd schepeling	436
— Datum van afvoering wegens desertie	446
Deskundigen achten zich niet gerechtigd het bestaan van ontoerekenbaarheid als bewezen aan te nemen, doch zijn wel van die ontoerekenbaarheid overtuigd; krijgswaad neemt ontoerekenbaarheid aan. Inhoud van het — verslag	210
Diefstal. Vrijpraak omdat ten onrechte als bewezen is aangenomen het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening	90, 103
— van chinine door een ziekenverpleger	194
— Voor veroordeeling wegens militaire — krachtens art. 191 C. W. L. is noodig, dat te last is gelegd het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening	332
— Diefstal van schoenen, toebehoorende aan het Rijk en in bruikleen verstrekt aan een kameraad van beklaagde, gestraft krachtens art. 191 C. W. L.	352
— door een schildwacht	359
Dienstweigering. Een onderofficier, die zich aan — schuldig maakt, behoort zijn rang niet te behouden	114
— door officieren van gezondheid; conflict van rechtsplichten	382
— Beperking van het begrip „orders” bij — (zie onder Orders).	471
— Principieele —	471
Dienstverrichting. Wat al of niet als — moet worden beschouwd:	
Het na een onderhoud over gepleegde verzuimen zich naar zijn kwartier begeben	93
Onmiddellijke terugkeer van den mindere naar zijn garnizoen, waar hij dienzelfden avond op post moet komen	112

	Blz.
— Maatregel van orde in een arrestanten-lokaal	116
— Meegaan naar het bureau	123
— In de houding gaan staan	307
— Op post gaan staan voor strafschilderen	314
— Schoonmaken van gamellen	317
— Aanpassen van schoenen	323
— Verlaten van de compagnieskamer op order van den wacht- commandant	367
— Rapport door een officier van gezondheid omtrent onder behandeling geweest zijnde zieken	382
Dreigen van een meerdere in rang niet toegerekend wegens zie- kelijke storing van beklaagde's verstandelijke vermogens	96
— met woorden	123
— Het ballen van de vuisten, daarbij zeggende: „wees voor- zichtig” is — met gebaren	317
— met gebaren en woorden beschouwd als eene voortgezette handeling	339
Eed. Beteekenis van den artseneed	370, 382
Eedsvraagstuk. Nadere voorziening betreffende het —. Zie onder Wetgeving.	
Eigeman. Mr. J. A. Benoeming van officier-commissaris en secretaris bij de informatiën	29, 273
Engelsche vloot. Krijgsraad op de —	24, 262
Engen. Mr. F. A. van †	241
Erkenntnissen. Ten onrechte — van den beklaagde als bewijs- middel gebruikt, daar diens opgaven, wel verre van — in te houden, ontkenningen zijn van het oogmerk van wederrech- telijke toeëigening	103
Extract-vonnis. Verbetering der bewijsvoering van te laste gelegde herhaling	106
— Bewijskracht van een afschrift — voor te laste gelegde her- haling	194
Eysten. Mr. Dr. J. Reclame-zaken	31
Feit. Omschrijving van „het feit” in de telastlegging 71, 221, 310, 317, 350, 354, 528, 535, 539	
Gemeentebestuur. Bevoegdheid van een — in een in staat van oorlog verklaard gedeelte van het Rijk om politie-verorde- ningen vast te stellen	544
Getuigen. Hooren van bloedverwanten als —	109
Gezag. Verhouding tusschen het militair- en burgerlijk — op in staat van oorlog of beleg verklaard gebied	136, 544
Grieven. Gezamenlijk kenbaar maken van — aan hoogerhand; ieders verantwoordelijkheid voor den inhoud van het ver- zoekschrift	418

	Blz.
Haagsche krijgsraad in eigen huis	25
Herhaling. Bewijs van te laste gelegde —	106, 194
— Telastlegging van — in het bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad, ook al is hiervan in de beschikking tot verwijzing geen melding gemaakt	310
Hofmeester. Verplichtingen van een — ten opzichte van de hutten der officieren	166
Hooger beroep. (Zie ook onder Appèl).	
— in reclame-zaken	31, 187
— voor den auditeur-militair	231, 478
Hoog Militair Gerechtshof. Practizijns-Procureur bij het —	24
— Wijzigingen in de samenstelling van het —	448
Hospitaal. De chef van een — is niet met de bewaking van een verpleegde belast; een militair — is wel ingericht op de behandeling en de verpleging van zieken, maar niet op bewaking van gevangenen	178
Hospitaalsoldaten. Strafbevoegdheid over —	445
Hulpmachinist. Zeemilicien —, chef der machinekamer is meerdere van een stoker der 1e klasse	84
Hutten. Zie onder Hofmeester.	
Informatiën. Benoeming van officier-commissaris en secretaris bij de —	29, 273
— Nietigverklaring der — wegens het niet benoemen van een officier van administratie tot secretaris	205
Inkwartieringswet. Beteekenis van het woord „belemmeren” in art. 41 der —	442, 558
Insubordinatie van een stoker der 1e klasse tegen een zeemilicien-hulpmachinist, chef der machinekamer	84
— niet strafbaar geoordeeld wegens ontoerekenbaarheid :	96
— met woorden	123
— met gebaren	317
— Feitelijke — tegen een maréchaussée 2e klasse	336
— met gebaren en woorden	339
— tegen een marinier 1e klasse, dienstdoend korporaal	410
Interneering. Ontvluchting van een geïnterneerd officier uit een hospitaal, waarin hij verpleegd werd. Bewaking van zoodanigen verpleegde	178
Intrekking van eene klacht over een opgelegde disciplinaire straf	181
— van een ingesteld appèl door den veroordeelde, nadat de processtukken reeds aan het H. M. G. waren ingezonden	425
Jongh. Mr. G. T. J. de. De wet op de voorwaardelijke veroordeeling	483
Justitieele voorschriften. Over de intrekking der —	480

Klacht. Intrekking eener klacht wegens ontslag uit den dienst	181
— over krijgstuchtelijke afdoening eener rijwielovertreding wettig verklaard	184
— . Termijn voor het indienen eener —	418
— . Gezamenlijk indienen eener —	418
Klachtproces. Meeneed in een —	511, 515
— . Karakter van het —	511
Klachtzaken. Hooger beroep in —; approbatie der disposities in —	31, 187
— . Behandeling van — door den rechter zooveel mogelijk overeenkomstig het strafproces	187, 515
— . Schriftelijke beschikkingen in —	227
— . Verdediging in —	269, 488
Klachtzaken. (Behandelde).	
— . Luidruchtig gedrag op straat	160
— . Als wachtcommandant zonder wapenrusting in een herberg aangetroffen worden	163
— . Verplichtingen van een hofmeester ten opzichte van de hutten der officieren	166
— . Ongeoorloofde verwijdering uit een kantonnement	168
— . Verplichting om op tijd van permissie terug te zijn, ook al kan niet op de gewone manier worden gereisd	171
— . Onwaardigheid langer een rang te bekleeden	173
— . Onwil bij het roeien	176
— . Ongepaste uitlatingen over den dienst	182
— . Krijgstuchtelijke afdoening van rijwielovertredingen	184
— . Handtastelijkheden tegen een marinier 1e klasse, dienstdoend korporaal	410
— . Verkondiging van opruiende denkbeelden	413
— . Bevoegdheid van een commandant om zich op de hoogte te stellen van den ziekte-toestand van een zijner ondergeschikten	416
Kommiezen-militairen. Positie van —	470
Krijgsartikelen. Voorlezen der —	5, 226, 229
Krijgsraad. Adresseering van voor een — bestemde stukken 1,	227
— bij de Engelsche vloot	24, 262
— . De Haagsche — in eigen huis	25
Krijgsraden te velde	474
Krijgstucht. Gedrag onbestaanbaar met de instandhouding eener goede — (onwil)	176
— . Bemoeilijken van de instandhouding eener goede — door het verkondigen van denkbeelden, bestemd en geschikt om ontevredenheid te zaaien	412
Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen 3, 7, 184, 228,	231
Kwartierarrest stilzwijgend beschouwd als tijd, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht	112
Landmacht. Personeel der — dienstdoende bij de zeemacht	14

Landstormwet. Aanvulling der — (zie onder Wetgeving).	
— . Leemte in de —	524
Lectoraat in het militair straf- en procesrecht	456
Letsel. Het door schuld veroorzaken van zwaar lichamelijk —	59
— . Zie ook onder Mishandeling	327
Luidruchtig gedrag op straat	160
Maatregel van orde of dienstverrichting	116
Mandament crimineel. Afwijzing van het verzoek tot — van dagvaarding in persoon	178
Maréchaussée. Verzet tegen een — gestraft krachtens art. 100 C. W. L.	336
— . Rechtspositie van het personeel der Koninklijke —	518
Mededaderschap of medeplichtigheid	128
Meerderheid in rang tusschen een zeemilicien-hulpmachinist, chef der machinekamer en een stoker 1e klasse	84
— tusschen een marinier 1e klasse, dienstdoend korporaal en een ongegradueerde	410
Meineed in klachtzaken	511, 515
Milicien. Bekendmaking aan ontslagen vrijwilligers, die worden overgebracht in de positie van —, dat zij onder de militaire tucht staan. (art. 74 der Militiewet)	225
Militaire Justitie. Openingsrede in den Haagschen krijgsraad	26
— . Organisatie der — in den vreemde (slot)	456
Militaire rechtspraak. De — tijdens de mobilisatie (door Luit.-Gen. F. H. A. Sabron)	39
— . Advocaten bij de —	481
Militaire rechtspleging. Uit de behandeling der Justitiebegrooting in de Tweede Kamer	231
— . Onze militaire strafrechtspleging. (Mr. Dr. J. Eijsten in „Onze Eeuw” van Januari 1916)	478
Militaire Willemsorde. Verlies der — bij degradatie enz.	6
Militair-Rechtelijk Tijdschrift. Overgang redactie —	448
Militair-Rechterlijke macht. Benoemingen bij de —	229, 448
Militair straf- en procesrecht. Lectoraat in het —	456
Militie. Bewijs der afvoering als deserteur op last van den minister van oorlog van een verlofganger der —, die niet heeft voldaan aan eene oproeping voor den werkelijke dienst	77
Mishandeling. Feit valt niet in de termen van — vermits geen opzet aanwezig was op het veroorzaken van pijn of letsel	327
— van een schildwacht op zijn post	361
Mobilisatie. De militaire rechtspraak tijdens de —	39
Motor- en Rijwielwet. Afdoening van overtredingen der —	3, 7 184, 228
— . Interpretatie van art. 24 der —	147
— . Nauwgezette naleving van de bepalingen der —	441
Nepveu, Mr. J. L. A., Griffier bij het Hoog Militair Gerechthof. Eervol ontslag en afscheid	448, 449

Nietigverklaring der informatiën omdat niet een officier van administratie tot secretaris is benoemd	205
— der telastelegging zonder onderzoek der zaak zelve	221
— der telastelegging omdat deze enkel inhoudt eene rechtskundige omschrijving, en dus niet voldoet aan de vereischten, gesteld in art. 114 R. L.	221, 350
— der telastelegging ten onrechte geschied omdat deze wél een feit, doch niet een strafbaar feit behoeft in te houden	354, 535
Nolst Trenité, S. F. , Kapitein ter zee. Eervol ontslag als lid van het Hoog Militair Gerechtshof	448
Officier-commissaris. Benoeming van — en secretaris bij de informatiën	29, 273
Officier-raadsman	242
Officier van administratie. Nietigverklaring der informatiën wegens het niet benoemen van een — tot secretaris	205
Officier van gezondheid. Dientsweigering door een —; ambtsgeheim van den —; de — als ambtenaar; conflict van rechtsplichten	370, 382
Onbevoegdheid van den militairen rechter wegens eene leemte in de Landstormwet	524
Onderteekening der beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad	4
Ontoerekenbaarheid. Feitelijke insubordinatie niet strafbaar geoordeeld wegens —	96
— Zie ook onder Deskundigen	210
Ontslag. Geen — van militie-, landweer-, of landstormplichten ten gevolge van straffen opgelegd door den buitenlandschen rechter	225
Ontvluchting van een geïnterneerd officier uit een hospitaal, waarin hij verpleegd werd	178
Ontzegging. Bij — van het recht om bij de gewapende macht te dienen moet in het vonnis worden overwogen, dat de veroordeelde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om in den militairen stand te blijven	106
Onwaardigheid langer een rang te bekleeden	173
Onwil bij het roeien, gedrag onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstuicht	176
Oogmerk. Bewijs van het — van wederrechtelijke toeëigening	90, 103
— Voor veroordeeling krachtens art. 191 C. W. L. is noodig, dat te last is gelegd het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening	332
— 's Lands dienst voor goed te verlaten	436
Oorlog. Tijd van —	39
Oorlogswet. Karakter der verordeningen, uitgevaardigd door het militair gezag krachtens de —	528, 550, 554
— Rechtsregelen, steunende op de —	476, 539

— . Bevoegdheid van het burgerlijk gezag naast die van het militair gezag om politieverordeningen vast te stellen . . .	544
Oplichting	310
Opripping. Nietigverklaring der telastelegging omdat deze niet inhoudt tot welk strafbaar feit is opgeruid	221
— . Uit de beraadslaging in de Tweede Kamer over de Justitiebegroting 1916	235
— . Het verkondigen van denkbelden, bestemd en geschikt om ontevredenheid te zaaien	412
Opzet. Beleedigen en dreigen niet als eene voortgezette handeling beschouwd als zijnde niet het gevolg van eenzelfde misdadig —	123
— op het veroorzaken van pijn of letsel als vereischte voor strafbaarheid wegens mishandeling	327
— . Vrijpraak van eerste desertie omdat ten gevolge van aanhouding in het buitenland niet bewezen is, dat beklaagde <i>moedwillig</i> langer dan twee dagen van zijn korps afwezig is geweest	332
Orde. Verstoring der — bij marcheerende troepen	442, 558
Order. Het niet voldoen aan de — van den wachtcommandant om de compagnieskamer te verlaten valt niet onder art. 95 C. W. L., doch onder art. 139 W. v. Sr.	367
Orders. Beperking van het begrip — bij dienstweigering: Niet alle — van een meerdere aan een mindere, maar enkel diens bevelen tot het verrichten van een bepaalde dienstverrichting	93, 116, 123, 125
— . Onder de —, bedoeld in art. 95 C. W. L. kunnen slechts rechtmatig gegeven — worden verstaan	346
Overtredingen. Krijgstuchtelijke afdoening van —	3, 7, 184, 228, 231
Overtuigingsstukken. Teruggave van — bij vrijpraak (vraag)	92
Permissie. Verplichting om op tijd van — terug te zijn, ook al moest de reis op een andere manier dan gewoonlijk gemaakt worden	171
Petitie. Gebruikmaking van het recht van — om gezamenlijk aan hoogerhand grieven kenbaar te maken. Ieders verantwoordelijkheid voor den inhoud van het verzoekschrift	418
Poging tot desertie. De woorden: „binnen een uur afstand” in art. 143 C. W. W. beteekenen een afstand van één uur <i>gaans</i>	436
Practizijns-procureur bij het Hoog Militair Gerechtshof	24
Procesrecht. Lectoraat in het Militair Straf- en —	456
Purge. Ter — stelling naar aanleiding van een in de Tweede Kamer der S. G. tegen een officier van het N.-I. Leger uitgesproken beschuldiging	190
Raadsman. Officier —	242

Rang. (Zie ook onder Meerderheid in rang).	
— Een onderofficier, die zich aan dienstweigering schuldig maakt, behoort zijn — niet te behouden	114
— Onwaardigheid langer een — te bekleeden	173
Rechtmatigheid. Vereischte van — voor de gegeven orders, bedoeld in art. 95 C. W. L.	346
— Zie ook onder Wederspannigheid	327
Rechtspleging. Invoering der gewijzigde -- bij de landmacht in de koloniën Curaçao en Suriname (wijziging)	1
— bij de landmacht in Zeeuwsch-Vlaanderen	2, 3, 447
— Militaire — in Noord-Brabant, enz.	446
— Zie ook onder Militaire Rechtspleging.	
Rechtspositie van marine-personeel, dienstdoend aan den wal	14, 182, 222
— van een luitenant van het vrijwillig militair automobielkorps	428
— van kommiezen-militairen	470
— van het personeel de Koninklijke Maréchaussée	518
Rechtspraak. De militaire — tijdens de mobilisatie	39
Rechtsregelen. Opname van — in de telastelegging	354, 476, 528, 535, 539
— en de vereischte afkondiging daarvan (Mr. L. Ch. Besier in T. v. S. XXVII)	476
Reclamezaken. (Mr. Dr. J. Eijsten)	31
— Verdediging in — (Mr. Dr. J. S. Barbas)	269, 488
Redactie. Overgang — Militair-Rechtelijk Tijdschrift	448
Reispas. Een verlofpas valt onder het begrip — in art. 231 W. v. Sr.	345
Reserve-personeel. Uit het vonnis moet blijken, dat de beklagde, behoorende tot het — der landmacht, ten tijde in de telastelegging vermeld onderworpen was aan het C. W. L.	80
Rollin Couquerque, Mr. L. M., Redacteur van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift	448
— Lector in het Militair straf- en procesrecht aan de Universiteit van Amsterdam	456
Rijn van Alkemade, N. J. J. van. Officier-raadsman	242
—, aftredend Redacteur van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift	448
— benoemd tot Lid van het Hoog Militair Gerechtshof	448
— Kolonel —	452
Rijwielovertredingen. Zie Motor- en Rijwielwet.	
Sabron, F. H. A., De militaire rechtspraak tijdens de mobilisatie	39
— Luitenant-Generaal — †	455
Schending van het ambtsgeheim door officieren van gezondheid	370, 382

Schildwacht. Uit inhoud en strekking van art. 188 C. W. L. blijkt, dat in den zin van dit artikel een militair slechts dan bij iemand op — is gesteld, wanneer hij tot consignee heeft, dien „iemand” of diens goederen te beschermen of te be- waken	359
— Mishandeling van een — op zijn post	361
Schriftelijke beschikkingen in klachtzaken	227
Schrijffouten. Onjuistheden aangemerkt als —, waardoor de beklaagden in hunne verdediging niet zijn benadeeld	88, 99, 128
Schuld. Het door — veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel	59
Secretaris. Benoeming van officier-commissaris en — bij de informatiën	29, 273
— Nietigverklaring der informatiën wegens het niet benoe- men van een officier van administratie tot —	205
— Weigering door den — van een krijgsraad tot afgifte van een copie van het vonnis bij appél aan den veroordeelde is in strijd met art. 216 R. L.	426
Stigter, P. J., Benoeming van officier-commissaris en secretaris bij de informatiën	273
Strafbaar feit. Eene telastelegging moet volgens art. 114 R. L. wel een <i>feit</i> , maar behoeft niet een — in te houden	354, 476, 535
Strafbevoegdheid van adjudanten	444
— over hospitaalsoldaten	445
Straffen, opgelegd door den buitenlandschen rechter	225
Straf- en procesrecht. Lectoraat in het Militair —	456
Straflijsten. Invulling van —	2
Strafregisters. Wijziging van het Kon. Besl. van 1896 tot in- stelling van —	1
Strafschilderen. Weigering om te voldoen aan de order tot — beschouwd als niet vallende onder art. 95 C. W. L., doch onder art. 11 R. K. L.	341
Suriname. Invoering der gewijzigde R. L. (wijziging)	1
Telastelegging. Onderzoek naar feiten, meer dan eens in de — voorkomende	59
— Omschrijving van „het feit” in de —	71, 221, 310, 317, 350, 354, 476, 528, 535, 539
— Nietigverklaring der — (zie onder Nietigverklaring).	
— Opname van rechtsregelen in de —	354, 476, 528, 534, 539
— Onderscheid in de omschrijving der — volgens artt. 14 en 114 R. L.	310
Termijn voor het indienen van beklag over een disciplinaire straf	418
Troepen. Verstoring van de orde bij marcheerende —	442, 558
Tuchtklasse. Vermelding in de straflijsten van de straf van plaatsing in een —	2

Tijd van oorlog. De militaire rechtspraak tijdens de mobilisatie	39
Uitlatingen. Ongepaste — over den dienst	182
Uitrusting Overtreding der wapenwet omdat een pistool niet behoort tot de — van den beklaagde	428
Uitvoering. Maatregelen van — of delegatie van wetgevende bevoegdheid	128
Uur. De woorden: „binnen een uur afstand” in art. 143 C. W. W. beteekenen een afstand van een uur <i>gaans</i>	436
Verdedigers. Toevoeging van verdedigers aan militaire beklagden	469, 479
Verdediging in reclamezaken, door Mr. Dr. J. S. Barbas	269, 488
Verlofganger. Bewijs van afvoering als deserteur op last van den minister van oorlog van een — der militie, die niet heeft voldaan aan eene oproeping voor den werkelijken dienst	77
— Vrijspraak van een niet opgekomen — der militie (zie onder Aangeteekende brief)	207
Verlofpas. Het zich bedienen van een vervalschten — gestraft krachtens art. 104, jo. 17 C. W. L.	341
— Het „zich bedienen van een valschen —” houdt in een rechtskundige, geen feitelijke omschrijving, als vereischt in art. 114 R. L. Nietigverklaring der telastelegging	350
Verordeningen. Karakter der —, uitgevaardigd door het militair gezag krachtens de oorlogswet	528, 550, 554
— Bevoegdheid van het burgerlijk gezag tot het vaststellen van — in een in staat van oorlog verklaard gebied	544
Vervoer. Verboden — van meel uit de stelling van Amsterdam	128
Verwijdering. Ongeoorloofde — uit een kantonement	168
Verwijzing. Nauwkeurigheid bij de opstelling der beschikking tot — naar den krijgsraad	4
Verzachtende omstandigheden aangenomen	84
Verzet tegen een maréchaussée gestraft krachtens art. 100 C. W. L.	336
Verzwarende omstandigheden. Telastelegging van —	310
Visscherijwet. Overtreding der —. Inhoud der telastelegging	71
Voorloopig arrest. Tijd, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering gebracht vanaf het oogenblik der eerste arrestatie, derhalve nog voor de verwijzing naar den krijgsraad	112, 320, 339, 352
Voortgezette handeling	123, 336, 339
Voorwaardelijke veroordeeling. De wet op de — door Mr. G. T. J. de Jongh	483
Vrijheidsrooving. Wederrechtelijke — op in staat van beleg verklaard gebied	136
Vrijwilligers. Voorlezen der krijgsartikelen aan —	5
— Bekendmaking aan ontslagen —, die worden overgebracht in de positie van milicieu, dat zij onder de militaire tucht staan (art. 74 der Militiewet)	225

Wapenrusting. Het als wachtcommandant bij een spoorbaan in mobilisatietijd zonder — in een herberg aangetroffen worden	163
Wederspanningheid. Een politieambtenaar, die een dronken militair wil arresteeren, welke op last van een meerdere door twee andere militairen naar de kazerne wordt gebracht, is niet in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, doch maakt zich zelf schuldig aan —	327
— Het geven van een duw tegen de borst van een schildwacht en het zich daarop losrukken levert niet op —, maar mishandeling van een schildwacht op zijn post	361
Wetgevende bevoegdheid. Delegatie van — aan het militair gezag	128
Wetgeving. Nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk:	
Ontwerp van wet	53
Memorie van toelichting	55
Nota van wijziging	58
Voorloopig verslag der Tweede Kamer	275
Memorie van antwoord	289
Gewijzigd ontwerp van wet	305
Eindverslag	306
Openbare behandeling in de Tweede Kamer	490
Nader gewijzigd ontwerp van wet	490
Voorloopig verslag der Eerste Kamer	493
Memorie van antwoord	499
Eindverslag	507
Openbare behandeling in de Eerste Kamer	507
Afkondiging	508
Aanvulling der Landstormwet:	
Ontwerp van wet	508
Memorie van toelichting	509
Behandeling in de Staten-Generaal en afkondiging	510
Woning. Binnentreden eener — door de militaire macht tegen den wil van den bewoner	226
Zaakbeschadiging. Waar in het vonnis geen enkel bewijsmiddel voorkomt, waaruit zou blijken, dat de stukgeslagen ruiten toebehoorden aan D., moet de beslissing hieromtrent worden te niet gedaan	86
Zeemacht. Personeel der —, dienstdoende aan den wal	14, 222, 307
Ziekte. Bevoegdheid van een commandant om zich op de hoogte te doen stellen van den ziekte-toestand van een zijner ondergeschikten	416

WETSBEPALINGEN,

behandeld in Deel XI Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.	Bladzijden.
Grondwet.	
8	418
157	361
C. W. L.	
2	428, 518
6, 15	39
8	14, 182, 222, 307
13	7
17	77, 341
95	93, 112, 116, 123, 307, 314, 317, 323, 346, 367, 471
97	178
99	123, 317, 339
100	336
103	361
104	341, 349
134	77, 332, 339, 361
137	100
149, 158	74
159	19, 74, 100, 119, 332, 339, 361
188	359
191	332, 352
C. W. W.	
5	14, 182, 222
9	96
97	382
99	84, 96
133a, 143	436
145	194
146	433

Artikelen.

Bladzijden.

R. L.

4, 5	226, 327, 361
11, 15	231
14	4, 238, 310, 445, 538
17	227, 269, 418
19	187, 511
20	168, 416
21	29, 273
26	227
51	538
62	482
114	221, 238, 310, 349, 354, 535
116	242, 469
134	524
167	310
203, 209	31, 187
216, 217	426
224	222
243	474

R. Z.

12, 14	514
18, 25	205
60	482
115	242

Prov. Instr. H. M. G.

50	96
51	136, 269
55	187
75	511
119	242

Prov. Instr. H. M. G. Ned--Indië.

47	190
--------------	-----

R. K. L.

11	314
27	4, 7, 184, 228
37	346

Artikelen.

Bladzijden.

W. v. M. S.

1 39

W. v. Strafr.

37	96, 210
43	327, 382
44	136, 194, 359, 518
48	128
84	136, 194, 327, 359, 367
87	39
131	221
139	367
180	327, 361
207	511, 515
231	341
266	320
272	370, 382
282	136
300	86, 109, 517
304	86
308	59
310	90, 103, 194, 320, 359
321	106
326	310
350	86, 109
367	178
421	106, 194, 310
435	367
453	7, 86, 336

W. v. Strafv.

41	327
143	476
153	221
162	109
237	425

Wet op den Staat van Oorlog en den Staat van Beleg.

10	544
21, 42	136
22, 23	528, 550, 554
29	539
35	528
49	528, 539, 550

Militiewet.

36	225, 473
74, 100	225
98	77

Landweeerwet.

37	225
--------------	-----

Landstormwet.

13	508, 524
16	225

Kon. Besl. van 2 Dec. 1901, S. 230 jo. art. 85 Militiebesluit.

82	207
--------------	-----

Wet van 6 Juni 1905, S. 177 (Res.-pers. der Landmacht).

7 en 8	80
------------------	----

Souv. Besl. van 30 Januari 1915 (Maréchaussée).

35	518
--------------	-----

Motor- en Rijwielwet.

15	59
24	147, 441

Motor- en Rijwielreglement.

2	59
20	184, 441
25	136

Wet van 14 Sept. 1866, S. 138 (Inkwartiering).

41	442, 558
--------------	----------

Wet van 25 Dec. 1878, S. 222.

21	383
--------------	-----

Wapenwet van 9 Mei 1890, S. 81.

1	428
-------------	-----

Artikelen.

Bladzijden.

Wet van 21 Juli 1890, S. 127.

3 226

Visscherijwet van 6 Oct. 1908, S. 311.

17 71

Amnestiewet van 6 Aug. 1914. S. 376.

1 74, 194

Wet van 3 Aug. 1914, S. 344.

1 en 2, jo. K. B. van 6 Augs. 1914, S. 379 128

Wet van 28 April 1916, S. 174 (Eedsvraagstuk).

1—5 53, 275, 490

Militaire Verordeningen.

2. V.K.M. V, 15 166

2. V.K.M. VI, 2, 15, 61, 64, 65 370, 382

Regl. v/d Garnizoensdienst, 130 314

Gemeentelijke Verordeningen van

's-Gravenhage 354, 535

Bussum 80